DE CHYMICORUM

Cum

ARISTOTELICIS ET GALENICIS
CONSENSU AC DISSENSU

LIBER I.

Controversias plurimas tam Philosophis quàm Medicis cognitu utiles continens:

AUCTORE

Daniele Sennerto, Vratislav. Silesio,
D. & Medicinæ in Academia Wittebergensi Professore, P.

Sic vires sumi mus ambo.

WITTEBERGÆ.
Apud Zachariam Schurerum. ANNO M. DC. XIX.

Reverendiſſimo, Illuſtriſſimoq́;
Principi ac Domino,

DN.

CHRISTIANO VVILHELMO,

Poſtulato Adminiſtratori Archiepiſcopatus Magdeburgenſis,

Primati Germaniæ,

Coadjutori Epiſcopatus Halberſtadenſis,

Marchioni Brandeburgico, Duci Boruſſiæ, Stetini Pomeranorum, Caſſubiorum, VVandalorum, & Croſſnæ in Sileſia, Burggravio Norimbergenſi, ac Principi Rugiæ, &c.

Domino meo Clementiſſimo,

Salutem & Felicitatem perpetuam.

P.

REVERENDISSIME
atque Illuſtriſſime Princeps, Domine Clementiſſime.

UAS Reſpublicæ, regna atque Imperia mutationes patiuntur, ab iis nec Rem literariam immunem eſſe, omnium ſeculorum hiſtoriæ teſtatum faciunt. Ut de noſtro ſaltem ſeculo dicam, quisquis Rei literariæ ſtatum diligentius conſideraverit, & cum eo, qui ante annos non ita multos fuit, contulerit: facilè animadvertet, non levem neque exiguam in ea mutationem factam eſſe, & longè majorem imminere. Ut enim jam alias diſciplinas non attingam, ſed de ea tantum, quæ meæ Profeſsionis eſt, dicam, ſi quis Artis Medicæ faciem hodiernam, in Germania noſtra, cum ea, quæ vel ante 30. annos fuit,

fuit, comparaverit: agnoſcet, longè alium, quam olim fuit, hodie Medicinam & diſcendi, & docendi, & faciendi ubivis ferè modum eſſe. Quanquam enim non pauci ſunt, qui Galenicam Medicinam, eo, quo ſuperioribus ſeculis tradita fuit, modo, ſtrictè retineant, nec quicquam de Chymicis ſint ſolliciti: tamen non pauciores eſſe, opinor, qui longè aliam Medicinæ rationem, quàm quæ ſuperioribus ſeculis uſitata fuit, ſectantur. Cum enim ſuperioribus ſeculis ex Galeni, Avicennæ, aliorumque Græcorum & Arabum libris Medicina doceretur & diſceretur; & in Pharmacopolijs ex uſu receptis, quæ vocant, diſpenſatorijs, & maxima ex parte è vegetabilibus, decocta, infuſiones, ſyrupi, pulveres, pilulæ, conſervæ, Electuaria, & alia ejus generis medicamenta pararentur;

plurimiq; Medici essent, qui quid alembicɔ, retorta, phiola, sublimatoriũ, reverberatoriũ, & alia Chymica instrumẽta essent, ignorarẽt; ac qua ratione operationes Chymicæ hodie passim usitatæ fieri deberent, planè nescirent. Hodie plurimis hæc omnia sunt notissima.

Inter Medicos tamen, qui rerum Chymicarum peritiam habẽt, magna rursum sese offert diversitas, & cum in opinionibus, tum in modo Medicinam faciendi, discrepantia. Alii enim Chymica cum Galenicis cõjungunt: alii vero Galeni & Avicennæ, eorumq; interpretũ scripta nunquam viderũt, aut si viderunt, nunquã legere animũ induxerunt; sed solùm Paracelsi scriptis inhærẽtes, novã planè Medicinæ rationẽ sectãtur, ac nõ solùm de morborũ origine & caussis novas opiniones fovent, sed & omnibus vulgatis dispen-

ſpenſatoriis,&, quæ ex iis fiunt, cõpoſitionib. neglectis, nihil niſi magiſteria, eſſentias, ſpiritus, olea, extracta, ſales, &c. & præparant, & ægris ſuis propinant. Atq; ex iis quidã, quaſi piaculũ ſit è vegetabilibus medicamenta parare & exhibere, nulla niſi ex antimonio, mercurio, vitriolo, nitro, auro, argento, & aliis mineralib. & lapidibus parata, aut certè longè frequentius iſta, quam vegetabilia, uſurpant.

Cujus mutationis in arte Medica longe maximæ primus Theophraſtus Paracelſus, Helvetius, autor exſtitit. Quanquam enim & ante ipſum Chymica à multis colerentur: tamẽ vix aliquis eorum veterem Medicinam evertere animũ induxit. Ipſe præcipuè ſe veteri medicinæ opponere, novamq; ſectam condere, ejusq; ſe principem, imò Monarcham, profiteri auſus eſt.

Ingentibus hominis audacis & gloriosi, (qui non solum unius anni spatio eximium Medicinæ Doctorem se perfecturum promitteret, sed & singularem ac novam morbos quosque gravissimos curandi rationem, & quod caput rei est, ac quo plurimorum animos sibi devinxit, lapidis Philosophici, quo omnia viliora metalla in aurum mutaretur, cognitionem præ se ferret ac polliceretur,) promissis moti plurimi, & partim novarum rerum, partim auri avidi, neglecta prisca Philosophia & Medicina, sese Paracelso totos addixerũt, eumque ut Magistrum ac Ducem sequi statuerunt.

Quo factum, ut quidem, qui id, quod Paracelsus pollicitus est, præstare potuerit, ne unus inventus sit: novarum tamen opinionum & Paracelsi sectatores reperti sint plurimi

rimi, atque etiamnum hodie reperiantur, totaque Europa, & in ea præcipuè Germania nostra, portentosis dogmatibus in Medicina, Philosophia & Theologia repleta sit. Quanquam enim Medicinam præcipuè profiteretur Paracelsus; & si inter Chymicarum præparationũ limites se continuisset, laudem suam mereri potuisset: tamen cum applausores inveniret nõ paucos, audacior factus, falcem in alienam messem immisit, novaq; in Philosophia dogmata invexit, nec Theologiam inviolatam reliquit, sed se aliquando Lutherum & Papam, non minus quam Galenum & Hippocratem, in ordinem redacturum, minatus est; neminemq; eorum, qui in sacram Scripturam hactenus scripsissent, sive veteres sive recẽtiores, scripturæ nucleum rectè eruisse, sed circa corticem tã-

tùm hæsisse, non solùm professus est, sed & ipse novas in Theologia opiniones scriptis suis inseruit. Præterea Magiam discipulis suis sedulò cõmendavit; imo istud pronunciare ausus est: si Dei deficit auxilium, diaboli succedat. Quam impietatem cum & discipuli agnoscerent & reprehenderent, atq; in lectione publica Basileæ istud affirmãti D. Wolfius Wisenburgius cõtradiceret: ne impietate dogmatis sectatores suos offenderet, Magiã quandã, seu naturalẽ seu cœlestem, cõmentus est: quæ tamen ipsa non minus impia & in Salvatorem ac Deum nostrũ contumeliosa est: ut cum ex aliis, tum ex libris de Philosophia Sagaci patet, ubi inter alia scribit, *lib.1. cap.4.* Secunda Magiæ specie posse transmutari unum in aliud; ferrũ, in cuprũ; homines, in lupos; Sapphiros, in Adamantes; homi-

hominē divina virtute invisibilem fieri, quemadmodū Christus, qui se occultavit; & vestiri tali veste, ut Christus transfiguratus est: Tertia, posse quem verba proferre; Sume lectū tuum & ambula; Lazare, surge. Quarta, posse quem facere, ut asinus loquatur, sicut asinus Bileā; posse facere hominem ex Deo natum, ex Deo doctum; posse facere, & potestatem habere faciendi ex viribus divinis, quicquid velit.

Ex Paracelso nimirum, tāquam fonte, dogmata sua hauserunt Weigelius, Crollius; imò illi ipsi Enthusiastæ, qui ante paucos annos in Thuringia religionem Christianam turbare conati sunt; & plures alii ex iis, qui hodie Fratern. R. C. seu socii seu clientes videri volunt.

VVeigelii, cujus scripta nonnulli, & ex his non infimæ sortis viri, quasi

quasi oracula admirantur, hactenusq; clam propagarũt, & per manus quasi discipulis suis tradiderũt, nuper verò publicè typis divulgare cœperũt, & incautæ juvẽtuti obtrudere, eamq; periculosissimis in Theologia erroribus per ea inficere conati sunt, Weigelij, inquam, quam absurda & planè Magistro Paracelso digna dogmata sint, cùm alia ejus scripta, tùm Dialogus de Christianismo testatur, in quo inter reliqua absurda dogmata plurima & hæc habet; quod verbum Dei vocat mortuam literam, ministerium verbi contemnit, & in concionibus publicis solam historiam Christi sine succo & potentia doceri, *pag.* 27. nullumque Concionatorẽ hodie ex suggesto Christum crucifixum integrum prædicare, *pag.* 78. scribit; & nos cum Christo & Deo unione essentiali &

σωμα-

σωματικῶς cōjungi affirmat. Unde procul dubio Enthusiastæ in Thuringia, qui Christum personaliter & essentialiter in se habitare docuerunt, sua deliria mutuati sunt.

Ex eodem fonte Henricus Cōradus, Crollius, *in præfatione admonitoria*, & plurimi alii suas in Philosophia & Theologia opiniones hauserunt, qui Magiæ, quam putant, naturalis, & Cabalæ studiosi, Academias & bonas literas præceptorumque institutionem negligunt, atque in Laboratoriis suis, quæ vocant, vel à sideribus erudiri cupiunt, vel, Enthusiastarum more, occultas inspirationes & revelationes, ac spirituum consortia, colloquia & auxilia exspectant, atque Diaboli, qui se in Angelum lucis transformare valet, insidiis incauti sponte sese objiciunt.

Quæ

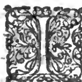
Quæ omnia cum mecū perpenderem, & absurda hujusmodi dogmata plurima sub specioso Chymiæ nomine hodie spargi, & hoc modo Chymiā multis seu invisam seu suspectā reddi animadverterē: cōtra dignitatē ac utilitatem Chymiæ agnoscerē maximā: facere nō potui, & id Professionis meæ ratio exigere videbatur, ut, quantū à vera Chymia Paracelsi & Paracelsistarū somnia & absurda dogmata differrent, mōstrarem. Inprimis cum viderem curiosæ & novitatis avidæ juventutis ingenia pravis istis dogmatibus imbui, corrumpi, atque à multis errores hosce, quasi lac maternum bibi, quod pravum ingenii alimentum, tanquam in membra judiciorum transmutatum, nunquam postea deponere possunt.

TIBI verò, REVERENDISSIME ET ILLUSTRISSIME PRINCEPS, DOMINE CLEMENTISSIME,

SIME, hunc qualemcunque laborem sacrum esse, & I.T.Cels.nomini inscribere volui: quod I.T.Cels. Chymiam amare & magnifacere intelligerem; sed ita amare, ut Religionis Christianæ genuinum sensum, & Cœlestis doctrinæ incorruptâ veritatē magno zelo retineat: atque hoc ipso testatum facere, Chymiam amari & magni æstimari posse, absq; Paracelsi & Paracelsistarū, cum in Philosophia & Medicina, tum in Theologia deliriis & periculosis erroribus. Quem ut I.T. Cels. sereno vultu clementerq; suscipiat, atq; hisce meis conatibus faveat; etiam atque etiam oro: ac I.T. Celsit. Salutem & incolumitatem Deo opt. max. commendo. Witebergæ, pridie Cal. Januar. Anno Christiano 1619.

Reverendiß. & Illustriß. Tuæ Celsitudinis
Subjectißimus
Daniel Sennertus, D. & Med. Prof.

Lectori benevolo S.

Eci tandem, Lector Benevole & Candide, hanc aleam, & dogmata inter Chymicos & Peripateticos controversa quædam proposui, atque de iis meam sententiam exposui. Etsi verò nullo alio fine, quam veritatis investigandæ, atque artis Medicæ propagandæ studio istud negotium à me susceptum esse, noverit Is, qui novit omnia; & instituti mei ratio bonos viros, qui me norunt, non lateat: tamen facilè conjicere possum, non omnium idem de hoc meo labore futurum judicium, nec omnes eo, quo à me hæc profecta sunt, animo accepturos. Indignabuntur enim procul dubio quidam rigidi & pertinaces, & qui in magistrorum verba jurarunt, ac cum Aristotele, Hippocrate

&

1. de usu respir. c. 1. *habet:* τολμητέον τε καὶ ζητητέον τὸ ἀληθές. εἰ γὰρ καὶ μὴ τύχωμεν αὐτοῦ πάντως: δήπου πλησιέστερον, ἢ νῦν ἐσμὲν, ἀφιξόμεθα. *Quo verò ego animo ad scribendum accessi, eo ut alii ad legendum accedant, opto: Lectoremq́ candidum oro, ut Judices illos imitetur, qui post velum caussas cognoscebant, ut quid diceretur audirent, quis diceret, non viderent; atq́ existimet, non hic Aristotelis, Galeni, Paracelsi, sed Caii, Titii, Sempronii, vel alterius cujuspiam dogmata ventilari, neq́ ullum hominem tam charum habeat, ut ei veritatem posthabendam putet. Quod facilè fiet, si nemo quicquam approbandum sibi proposuerit, nisi quod cum certissimis illis veritatis in rebus naturalibus & humanis* κριτηρίοις, λόγῳ καὶ πείρᾳ, *consenserit.*

 Ut

Ut enim, quod sentio, dicam, ex utraq; parte hîc peccari video; dum ex una parte Aristotelicæ Philosophiæ sectatores quidam, umbratilibus disputationibus, & in suo crebro nati nonnunquam hypothesibus nimis confisi, quid in Rerum Natura fiat, non considerant, neq; experientiam consulunt. Verum nõ nostrum est, Naturæ leges præscribere; sed ex ipsa Naturâ Natura describenda. Negavit olim Antipodas Lactantius, & Philosophos, qui Antipodas statuunt, multis exagitat, de fals. Sapient. l. 4 c. 24. *ineptosq; esse putat, qui pendulos istos Antipodas, homines q;, quorum vestigia sint superiora, quam & capita, esse credunt. Refert quoq; Aventinus, Vigilium quendam, hominem eruditum, quod homines undiq terræ globo circumfundi, & conversis sive adversis inter se pedibus stare, asseruisset, excommunicationi fulme*

& Galeno errare, quam cum recentiorum aliquo verum dicere malunt, quod Chymicorum quasdam opiniones non planè rejeci, sed, si dextrè explicentur, recipiendas censui: atque Aristotelicam Philosophiam & Galenicam Medicinam Chymicorum opinionibus contaminari conquerentur. Contrà ægrè Chymici nonnulli ferent, quod non omnes Paracelsi opiniones pro oraculis habui. Verum quid aliud facerem, qui, unicum scopum, veritatem præfixam habui, & tantum quid diceretur, non à quo diceretur, spectavi, veritatemq́ omnibus autoritatibus posthabui? In quo exemplum Aristotelis sequendum mihi proposui, qui, lib. 1. Ethic. c. 6. *Platonicam rejecturus sententiam,* Præstat, *inquit*, atque adeo oportet etiam ita veritati nos addictos esse, ut præ illa vel nostra ipsorūmet decreta evertere non dubitemus; *itidemq́*

Ut enim, quod sentio, dicam, ex utraq; parte hîc peccari video; dum ex una parte Aristotelicę Philosophię sectatores quidam, umbratilibus disputationibus, & in suo crebro natis nonnunquam hypothesibus nimis confisi, quid in Rerum Natura fiat, non considerant, neq; experientiam consulunt. Verum nõ nostrum est, Naturę leges pręscribere; sed ex ipsa Naturâ Natura describenda. Negavit olim Antipodas Lactantius, & Philosophos, qui Antipodas statuunt, multis exagitat, de fals. Sapient. l. 4. c. 24. *ineptosq; esse putat, qui pendulos istos Antipodas, hominesq;, quorum vestigia sint superiora, quam & capita, esse credunt. Refert quoq; Aventinus, Vigilium quendam, hominem eruditum, quod homines undiq; terrę globo circumfundi, & conversis sive adversis inter se pedibus stare, asseruisset, excommunicationi*

fulmen

& Galeno errare, quam cum recentiorum aliquo verum dicere malunt, quod Chymicorum quasdam opiniones non planè rejeci, sed, si dextrè explicentur, recipiendas censui: atque Aristotelicam Philosophiam & Galenicam Medicinam Chymicorum opinionibus contaminari conquerentur. Contrà ægrè Chymici nonnulli ferent, quod non omnes Paracelsi opiniones pro oraculis habui. Verum quid aliud facerem, qui, unicum scopum, veritatem præfixam habui, & tantum quid diceretur, non à quo diceretur, spectavi, veritatemq́ omnibus autoritatibus posthabui? In quo exemplum Aristotelis sequendum mihi proposui, qui, lib.1. Ethic. c.6. *Platonicam rejecturus sententiam*, Præstat, *inquit*, atque adeo oportet etiam ita veritati nos addictos esse, ut præ illa vel nostra ipsorũmet decreta evertere non dubitemus; *iti-*

b *demq́*

demq; monitum Galeni, qui censet, ut is, qui solidam eruditionem sibi comparaturus est, à teneris summo veritatis amore teneatur, seu, ut ipse loquitur, ἀληθείας ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιῶν, *habeat, tum dies noctesq; contendat, ut ea, quæ à clarissimis veterum tradita sunt, cognoscat: In hoc tamen non acquiescat. Jubet enim porrò, ea, quæ cognovit,* κρίνειν καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ καὶ σκοπεῖν, πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται. καὶ οὕτως τὰ μὲν αἱρεῖσθαι, τὰ δ' ἀποστρέφεσθαι. *Quanquam verò hoc mihi non polliceri possum, me ubique veritatem, quam sectatus sum, assecutum esse; imò ingenuè fateor, me in quibusdam adhuc hærere, atq; eo potissimùm fine ea proposuisse, ut & alios ad veritatis investigationem invitarem: tamen ut rectè Galenus,*

1. de

fulmen evitare non potuisse. Zacharias enim P. ad Bonifacium scripsit; ut Vigilium, tanquam hæreticum, ab Ecclesia depelleret, sacerdotioq́ dejiceret, nisi perversam doctrinam missam facere vellet. Ita ratiunculis quibusdam Zonam torridam non habitari umbratici quidam superiorum seculorum Doctores disputabant. Verum quis jam iis fidem habeat; cum Recentiores in suis Navigationibus longè aliud experti sint? Eundem errorem in non paucis aliis à plurimis errari existimo, qui satis esse putant, si aliquid in antiquorum libris legerint, an verò cum reipsa atque experientia consentiat, ne cogitant quidem. Verum, ut rectè Scaliger, exer. 306. *censet*, Nihil infelicius iis ingeniis, quæ mordicus sentiunt, Majores nostros nihil ignorasse. *Dies diem adhuc docet; & multa in lucem indies protrahuntur, quæ antiquis*

b 3 *parum*

parum cognita fuerunt. Unum quin hîc recenſeam, facere non poſſum, quod Lectori de multis, & inprimis de principio ſeminario & vi multiplicatrice metallorum, de viribus caloris & facultatis naturalis in animalibus in metalla, de collectione & præparatione medicamentorum in certo cœli poſitu, anſam diligentius cogitandi præbere poteſt. Edidit hoc anno prognoſticum Aſtrologicum Vir Clariſſimus, D. Franciſcus VVendlerus, Medicus Gorlicenſis, in quo mira quædam de Gallina aurea & argentea Philoſophica, quam appellat, recenſet. Quæ omnia, ſi forſan ad manus Autor non ſit, hic ex Germanico in Latinum traducta adſcribā. Ita autem ille: Hoc loco facere non poſſum, quin mentionem faciam, qua ratione gallina foliis auri & argenti cum ſagina reliqua cibanda ſit, & quam mira meis oculis viderim,

rim,

rim, referam. Cum ☉ signum ♋ ingreditur, quod 22. Junii eveniet, gallinam aliquam, quam fieri potest, optimè sagina. Saginæ folia argenti insperge: quorum quo plura cum cibo ingerit gallina, eò meliùs sese res habet. Primis quidem quatuor diebus argentum cum excrementis per alvum rejicitur; quinto verò vel sexto die assuescit ventriculus argento, idque arripit & immutat in suam quintam essentiam melius, quam Chymicus aliquis. Si mensem unum ita gallinam nutriveris ac saginaveris, mactare eam licet, & mira videbis. Quæ domi meæ saginata & mactata est, candida fuit, instar argenti: Intus viriditas tanta apparuit, qualem nec Chymicus arte ex argento parare possit. In massa illa, quæ ova continet, innumera ferè ova magna & parva apparuerunt, quasi ab

artifice aliquo ex argento formata essent. Postea, quando ☉ in ♌ ingreditur, quod accidit 23. Julii, alia gallina eodẽ modo nutriatur auri foliis. Hoc modo, meo suasu, nutrita & saginata est gallina à Senatore quodam hîc primario & lautioris fortunæ, qui cum uxore, Dei beneficio, adhuc in vivis est. Comederat illa gallina 4. circiter volumina, (4. Büchlein) auri malleando in folia ducti. Ubi mactata fuit, mirum, quam pulcra & pura intus fuerit. In pectore verò tres lineas purè aureas habuit, quasi ab artifice aliquo inductæ fuissent. *Hæc D. Franc. VVendlerus.*

Contrà & ex altera parte peccant quidam Chymici, qui de rationibus, quibus sua dogmata probabilia reddant, parũ sunt solliciti; sed audacissimè quidem & confidentissimè nova dogmata producunt plurima, eadem

dem verò nullis rationibus probant; imò nec, an cum experientia consentiant, monstrant.

Ego quidem ut utrumque effugerem, & medio tutus irem, unicéq; veritatem inquirere, sedulò laboravi: quod verò ubiq; eam invenerim, polliceri mihi non possum. Etenim, ut Galenus ait, χαλεπὸν ἐςὶν, ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς. Ideoq; ut Scaligeri, lib. 1. de plantis, *verbis utar:* Laudem hîc nullam quærimus; culpâ vacare volumus: quin enixè petimus atque etiam oramus, ut vicissim absque contentione, sed humanè atq; liberaliter unusquisq; conferat in medium, quod habet, ad literariæ rei incrementum. Nihil mihi potest esse beatius, quam scire. Discendum verò, ut sciamus. Ego quidem sapientiæ ambitum tanquam animi nostri ærarium quod-

dam ſemper judicavi, in quod communia commētationum noſtrarum vectigalia inferenda cenſeo, ſed proba; unde ſibi ſuum quisque in uſum ſumat ſine invidia atque ſimultate. Unum enim corpus ſumus, unusque ſpiritus hujus corporis, qui à Deo profectus, pro communi excubet utilitate.

Age ergo, Lector benevole, hoc agamus, ut ſepoſita omni autoritate & ſectarum ſtudio, & anteceptis opinionibus valere juſſis, nullo litigandi ſtudio ducti, ſed, ut inter bonos bene agier oportet, ſine dolo, ſine calumniis, ſine convitiis, animis utrinque ſtudiorum communitate & veritatis inveſtigandæ amore, eodemq; juvandi & de humano genere bene merendi ſtudio conciliatis & devinctis, junctas vires ad artem medicam propagandam & amplificandam, infe-

infeſtosq́ humanæ ſanitatis hoſtes, morbos, expugnandos & evertendos conferamus. Id quod feliciter fieri atque evenire Deus ter opt. max. jubeat.

INDEX

INDEX CAPITUM.

CAP. I.

CAP. II.

CAP. III.

CAP.

CAP. XIV.

CAP. XV.

CAP. XVI.

CAP. XVII.

CAP.

Cap. XVIII.

DE

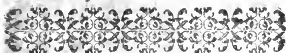
CAP. X.

CAP. IX.

CAP. XII.

CAP. XIII.

CAP.

DE CHYMICORUM CUM ARISTOTELICIS ET GALENICIS CONSENSU AC DISSENSU.

CAPUT I.

DE NATURA CHYMIÆ.

Chymiæ nomen unde.

CHEMIÆ, CHYMIÆ, seu cum Arabico articulo Alchymiæ, vel Alkymiæ vox unde sit deducta, alii aliter sentiunt. Alii Chymiam ἀπὸ τοῦ χύειν vel χέεσθαι, seu ἀπὸ τῶν χυμῶν dictam existimant; quòd scilicet metalla dura, visceribus terræ effossa, liquare, & fundere primùm docuerit. Alii χημίαν nominant, quasi, ut quidam volunt, artem Ægyptiam. Cum enim, ut refert Plutarchus, *in libro de Iside & Osiride*, Ægyptus à Sacerdotibus sacrâ linguâ Chemia appellaretur; aut, ut est apud Herodotum, in

Ægypto oppidum quoddam vetustum, Chemis nominaretur, hinc Chemiam, quasi artem Ægyptiam, in Ægypto scilicet primò seu inventam seu excultam, dictam putant. Alij à quodam Alchymo, seu inventore seu cultore hujus artis, dictam existimant: Sed sine fundamento; imò imperitè. Cum enim ab aliis ars hæc Chemia & Chymia appelletur: ex Arabicâ linguâ articulum, AL, accessisse facilè patet. Alij Halchemiam, quasi salis fusoriam dictam putant; sed etiam eâdem de causâ ineptè. Cœlius Rhodiginus, *antiquar. Lection. lib.7.cap.2.* Archymiam, quasi ἀρχὴν χυμείας nominat. Verum cum nondum satis constet, an vox hæc Græca vel Arabica aut Ægyptia sit, de ejus derivatione non multum laborandum.

Spagyria. Paracelsus & alij recentiores *Spagyriam*, nominant; quæ appellatio forsan ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quod est, divellere, & ἀγείρειν, congregare, deducta est, quasi artem corpora naturalia dissolvendi atque iterum componendi, dicas.

Philosophia pro Chymia. Sunt, qui arti huic Philosophiæ nomen καθ' ἐξοχὴν, sed nimis arroganter atque insolenter, attribuunt: Vulgatumq; jam est apud Chymicos, eos inprimis, qui circa artificium aurum conficiendi occupantur, *Philosophos*, *Philosophorum filios*, & libros hac de re scriptos, *Libros philosophorum appellare.* Atque hinc

hinc liber, in quem multorum de χρυσοποιεία sententiæ collectæ sunt, *Turba philosophorum* inscribitur.

Appellatur & *ars Hermetica*, ab Herme- *Ars Hermetica.*
te, de quo postea dicetur, ubi de Inventoribus & cultoribus Chymiæ agetur. Et in ipsâ arte ab eodem *vas Hermetis* & *sigillum Hermetis*, atque alia denominantur.

Ab officiis tandem & quibusdam ejus *Ars perfecti Magisterij.*
operibus appellatur *ars perfecti Magisterij, ars segregatoria, separatoria, destillatoria*, unde vulgò sæpè idem est Destillator & Alchymista.

Verùm ne in vocabulis & nominibus *Chymiæ Finis.*
diutiùs immoremur, rem ipsam videamus, & quid Chymia sit, investigemus. Cum verò disciplinarum distinctio ex fine petatur, primò quis *Chymiæ finis* sit, videamus. Finem autem Inventio Chymiæ nobis monstrat. Chymiæ inveniendæ & excolendæ occasionem præbuerunt Metallurgi. Hi enim primo non solum quâ ratione metalla fundi & ab alienis, quibus admista effodiuntur, corporibus separari possint, invenerunt: Sed etiam cum aurum inter metalla nobilissimum esse animadverterent, spem ignobiliora in id transmutandi conceperunt. Et cum, quod in Chymiâ fieri solet, Usus atque operationes semper aliquid adportent novi, destillationes atque alias separationes vegetabilibus quoque applicare, & viam medicamenta artificiosius

præparandi aperire cœperunt: ut sic totius Chymiæ ambitus metallorum elaboratione & medicamentorum præparatione concludatur. Ac si primum istam Chymiæ inventionem spectemus, etiam Metallurgi Chymici nomine complectendi essent. Verum cum artificium illud metalla effodiendi, fundendi, à scoriis suis separandi, probandi, & similia agendi, vulgatius & vilius sit, quàm ut splendidum hoc nomen sustinere posse videatur: usus ferè obtinuit, ut non quivis sine discrimine, qui circa metalla & mineralia occupantur, & serviles operas in iis præstant, hodie Chymici appellentur: sed ii solum, qui metalla viliora in aurum & argentum transmutare conantur; vel utilia medicamenta ex metallis & mineralibus elaborant, ut & qui ex vegetabilibus artificiosè idem præstant. Neque enim, quod nonnulli opinantur, circa metalla & mineralia tantum versatur Chymicus: sed etiam copiosam, in quâ artem suam exerceat, materiam vegetabilia & animalia suppeditant. Atque ita circa omnia corpora naturalia composita Chymicus versatur.

Chymici quinam.

Chymicus circa quid versetur.

Quomodo autem circa corpora naturalia Chymicus versetur, jam dispiciendum est. Qui purum ab impuro separandi artem Chymiam dicunt, nimis generaliter loqui videntur. Dum enim ῥιζοτόμος vel pharmacopœus radices à sordibus purgat, easdem lavat, dum despumat, colat, succos exprimit, & nihil præterea

Quomodo circa corpora naturalia versetur Chymicus.

terea agit, Chymicum agere non dicitur. Nam etsi & ista Chymico nō omittenda sint: tamen in vulgaribus istis operationibus industria ejus non terminatur & subsistit, sed amplius quid agit, & non saltem externas impuritates, & foris adhærentes sordes removet; sed ad interiora penetrat, & corpora naturalia composita seu concreta in ea, è quibus naturaliter constat, dissolvit, eorumque partes separat, utile ab inutili secernit, singula purificat, alterat, perficit, & exaltat, & omnino efficacissima reddit, eaque iterum, si opus sit, conjungit, & componit. Nonnunquam enim, non solùm partium singularum vires seorsim, sed totius compositi requiruntur: Imò est, cum è pluribus naturalibus corporibus vires conjunctæ requiruntur, quæ idcirco Chymicus artificiosè resolvere & iterum cōponere docet. Et aliàs etiam sæpe ad actiones Chymicas perficiendas plurimarum rerum permistio est necessaria. Ita ad metallorum & aliorum corporum solutiones Aquæ solventes è pluribus componuntur. Quæ & similia si ad propria opera Chymiæ pertinere alicui non videntur: pertinent certè ad organa & instrumenta, quæ quælibet ars sibi parat & fabricat.

Ex quibus manifestum evadit, qui Chymiæ finis sit. *Chymiæ* nimirum *finis duplex* est: *Internus & Externus*. *Internus finis* est, cujus opere perfecto operatio desinit. Et Chymiæ *Chymiæ finis duplex.* *Internus.*

finis internus est, corpora naturalia composita in ea, ex quibus constituuntur, resolvere, purificare, alterare, exaltare, atque omnino ita elaborare, ut vel partes omnes seorsim & singulæ, vel iterum conjunctæ & compositæ, purissimæ, efficacissimæ, & ad usus in vitâ humanâ necessarios aptissimæ sint, & seu medico, seu illis, qui in metamorphosi metallorum occupantur, utilia adminicula præstent.

Chymia per se est ars. Hujus finis respectu Chymiæ per se ars est, à medicinâ sejuncta, utpote, quæ non solum medico, sed etiam alijs artibus utilem operam præstat, & multis vitæ usibus inservit. Chymicus nimirum parat aquas, Spiritus, Olea, Sales, flores, præcipitata & alia, quibus diversi artifices uti possunt. Quia tamen operas suas plerunque ad certum finem & artem dirigit Chymicus, ad eam redigitur.

Hic enim finis subdividitur, & quasi duas partes habet: vel enim Chymicus omnes suas operationes eò dirigit, ut quicquid parat, metallorum transmutationi inserviat, vel medicinæ suam operam dicat. Quatenus medico solum inservire cupit Chymicus, & præparationibus ingeniosis ac subtilioribus, quam alias fieri solet, efficacia & utilia ad sanandum medico instrumenta suppeditat; vel peculiarem artem non constituit, vel certè quod

quod artis suæ est ad pharmacopœjam applicat.

Atque ita Chymicus hoc modo consideratus, & pharmacopœus non differunt; Cum unum utriq; sit propositum: aut certè si inter eos aliquod est discrimen, valdè erit exiguum. Atq; hoc respectu Chymia ad medicinam redigitur, & ad Φαρμακευτικὴν pertinet. Et licet hodiè plerique, qui medicamenta præparant, medici non sint; Ipsa tamen pharmacopœia ad medicinam pertinet, & medicus pharmacopœis, ut ministris, utitur. Et hoc modo Chymicus etiam, quatenus scilicet habitu medicinæ destituitur, ac solum medicamentis præparandis occupatur, medici minister est. Director verò tum atque ἀρχιτέκτων hujus artis est medicus, qui non solum in simplicium medicamentorum, ex plantis, mineralibus, metallis atque animalibus petitorum noticiam habet, & quid in quolibet medicamento utile, quid inutile sit, novit; sed etiam ultimum præparationis usum, nimirum medicinam, cognitam & perspectam habet, & propterea rectissimè monstrare potest, quomodo quodlibet medicamentum præparari possit, ut, salvis manentibus viribus, quæ expetuntur, & impuritatibus omnibus separatis, medicamentum efficacissimum, utilissimum, & tutissimum præparetur. Hoc enim nisi fiat, & quo fine

Chymicus & pharmacopœus in quo conveniant & differant.

quidlibet agatur, præcognitum habeatur; Sed, quod non rarò Empirici faciunt, quodcunque fortuitò in operationibus Chymicis natum & oblatum pro medicamento arripiatur, noxia potius & damnosa, quam utilis erit Chymia. Ut autem Medicus sit Director, Chymicus minister: ita res suas comparare debet Medicus, ne Chymicarum operationum ipse ignarus sit. Alias enim, & si Medicus â ministro discere debet, eo ipso minister fit Dominus & Doctor. Ipse verò Medicus, si medicamenta Chymica præparat, Chymici nomen adsumit; sicut dum ipse vulnera, ulcera, fracturas & luxationes tractat, Cheirurgus appellatur. Neque dum seu Cheirurgiam seu Pharmacopœiam tractat, aliquid extra suæ artis limites agit, sed quod suæ artis est, exsequitur, ut suo loco dicetur.

Chymiæ finis externus duplex.

Externus verò *finis atq; usus Chymiæ duplex est:* vel enim ad Metamorphosin & transmutationem metallorum ignobiliorum in nobiliora, vel ad medendum & sanitatem corporis humani adferendam, dirigitur.

Metallorum trãsmutatio.

Priorem usum & finem Chymiæ si spectes, quatenus nimirum ejus beneficio metalla ignobiliora in nobiliora mutantur, etiam peculiarem ab aliis artibus distinctam artem parit. Neque enim ulla alia ars datur, quæ id promittat. Atque appellatur sæpe hæc ars κατ' ἐξοχὴν *Alchymia, ars magni magisterij, Magisterium sapientum, Hermetis ars.* Quia tamen non-

nonnulli statuunt scopum præcipuum hujus artis non esse aurum conficere; sed sanitatem corporis humani conservare, lapidemque, quem appellant, Philosophicum non solum metalla imperfecta, sed & corpus humanum perficere, atque hunc finem potius, quàm aurificium spectari: Si hoc, de quo suo loco videbitur, ita se habet, Chymia peculiarem artem non constitueret, sed ut mox dicetur, ad medicinam pertineret, & medicinæ summa perfectio esset.

Quantum enim ad alterum finem externum, Usus, & medicamentorum à Chymico præparatorum ad sanandum applicatio, solius medici est; Et qui habitu medicinæ instructus, medicamentis Chymicis, seu à se seu ab alio paratis, utitur, nomen Chymici deponit, & medici personam adsumit; qui, si ob peculiaria & vulgatis nobiliora, quibus utitur, medicamenta, nominis aliquam prærogativam habere velit, χυμίατρος & medicina talibus medicamentis instructa χυμιατρία appellari potest. Et *Chymiatria* hoc modo summa quasi medicinæ perfectio erit, & nobilissimus per medicamenta Chymica medicinam faciendi modus. Et differentia inter medicum simpliciter ita dictum, & Chymiatrum saltem hæc erit, quod ille frequenter integris, sive simplicibus, sive inde mistis & compositis medicamentis, utitur, & coctione aut infusione atq; aliis vulgaribus modis medicamenta ad usum *Medicamentorum præparatio.* *Chymiatria.*

præparat: χυμιατρὸς vero simplicium vires & virium causas diligentius considerans ac perpendens, atq; actiones omnes nō semper à totius forma pendere, sed sæpe in unius medicamenti integri corpore diversas vires in diversis partibus esse animadvertens, artificiosè illas sejungit, sejunctasque & nulla contrariorum admixtione impeditas exhibet, vel etiam cum aliis, pro ut opus est, componit. Atque hoc modo Chymia si consideretur, novam medicinam non parit. Neq; sat causæ habent hodie quidam, ut utriusque medicinæ Doctores audire cupiant.

Verum ab istis, quæ diximus, sunt qui dissentiant. Quidam enim nec illam quidem, quam ei concessimus, ex artificiosiore medicamentorum præparatione Chymiatriæ prærogativam concedunt: Alii contrà, tam angustis terminis Chymiam non concludendam, sed longè latius extendendam putant.

An præparationes Chymicæ sint novæ.

Sunt enim quidam, qui nec in ipsis præparationibus aliquod inter vulgarem Medicinam & Chymiatriam discrimen agnoscunt, omnesque præparationes, quibus hodie Chymici utuntur, & quibus à vulgaribus pharmacopœis discernuntur, antiquis medicis & pharmacopœis cognitas fuisse existimant. Ut de vulgaribus medicamentorum præparationibus; Triturâ, Limaturâ, Ustione, Lotione, Maceratione, Colatura, & similibus

libus nihil dicamus, quæ omnibus medicamenta præparaturis necessariæ sunt: etiam eas, quæ Chymici sibi proprias vendicant, digestiones, sublimationes, destillationes, Calcinationes, reverberationes, extractiones, & similes antiquis non ignotas fuisse probare conantur. Equidem non negamus, antiquos etiam quandam harum operationum noticiam habuisse. Nam Acopa medicamenta diutius macerando componere docet Galenus, *7. de comp. med. sec. gen. cap. 11. & seqq.* Et Theriacam, antequam in usum venit, longâ fermentatione perfici notissimum est. χαλκοῦ ἄνθος, flos cupri, quomodo per sublimationem fiat, Galeno ignotum non fuit. De Cadmia non solum naturam, sed & artificiosa eaque triplici ex Cupri, argenti venis & pyrite, *lib. 9. de simplic. medic. facult.* agit. Et ipsam sublimationem per τὴν εἰς ὕψος ἀναπομπὴν describit. Et, *eodem in libro*, in Pompholygos præparatione sublimationem manifestè declarat. Quomodo Hydrargyrus sublimatione fiat, docet Dioscor. *lib. 5. c. 64. In fictilem*, inquit, *patinam ferream, habentem concham Cinnabaris conjicitur; postea verò ἄμβικα sive ollam imponunt, & luto circumlinunt, Carbonesq; subtus accedunt, quæ Calici sive Alembico postea fuligo inhæsit, derasa refrigerataq; Hydrargyrus est.*

Ex

Ex quo loco hoc obiter notandum, Alembici vocabulũ ab Arabibꝯ à Græco ἄμβιξ desumtum esse. Si enim ad vocem ἄμβικα addatur Arabicus articulus, Al, fit *Alembicus*. Et vocem ἄμβικα non quamlibet ollam, sed proprium artis hujus instrumentum significare, ex eo patet, quod apud alios Scriptores Græcos ista vox ita obvia non est.

Ita destillationes antiquis nõ ignotas fuisse existimant. De quo quidẽ cum nemine cõtẽdero: parva tamẽ ejus rei indicia apud antiquos extant. Nam quod Hippocrates, *de flatibus*, scribit, & antiquis aliis ignotum non fuit, ebullientis aquæ vaporem elevatum, si ad solidum quiddam impingat, crassescere & condensari, guttasq; inde decidere, non magni momenti est. Nam hoc etiam Balneatoribus notum est: nec tamen sunt Chymici. Ex appellationibus quoque καταστάγματος & ῥοδοστάκτου & ῥοδοστάγματος, quæ apud Galenum & alios medicos Græcos occurrunt, vix aliquid solidi deduci potest. Nam, ut Paulus Ægineta, *lib. 7. de remed. cap. 15.* docet, ῥοδόστακτον ex rosarum unguibus & melle fiebat: atque ita non erat Aqua Rosarum stillatitia: nisi id aliundè probetur. Hoc etsi alicujus momenti esse videtur, quod Aristoteles, *4. Meteor. cap. 9.* scribit; Vinum flammam emittere, atque id non de vino ĩntegro, sed de Spiritu vini aliquis interpretari posse videatur: tamen nec id alicujus roboris est. Familiare enim

enim est hodie etiam Saxonibus vinum calefactum incendere, saccharo & aromatibus cōdire, potumque ita delicatum conficere.

Verumenimverò etsi rudimenta quædam hujus artis apud Græcos (nam Arabes majorem ejus habuisse noticiam, dubium non est) habeantur: tamen ea talia non sunt, ut propterea ipsis Chymiam ita notam fuisse, sicut hodie est, dicere possimus. Et ferè quidquid habuerunt ejus noticiæ, eam ex Metallurgis habuerunt, ut apud Galen. *in lib. de Simpl. med. facult.* & Dioscoridem videre est. Nondum verò à Metallurgorum fornacibus & Chymicorum ergasteriis in medicorum officinas tum deducta fuit Chymia. Neque enim, si vi ignis aliquid in altum attolli dicatur, aut si stillicidii vel καταςαγμȣ̃ fiat mentio; illa artificiosa Chymica per sua instrumenta instituta erit destillatio. Atque ita viris doctis, qui in Chymia hodie excolenda & arte Medica per eam exornāda & amplificāda laborarunt, laudem meritam non invidemus, & aliquid ornamenti & adjumenti Medicinæ veteri ex Chymia accessisse, libenter fatemur.

Sunt ex altera parte alii, qui limites Chymiæ adhuc latius extendere conantur, & per Chymiam novam Philosophiam & Medicinam condere tentant. Etsi enim antiqui Chymici, sive circa medicamenta præparanda, sive circa metamorphosin metallorum occuparentur, in principia non inquisiverint, sed *An Chymia pariat novam Philosophiam & Medicinam.*

Hippo-

Hippocratis, Galeni, & Aristotelis doctrinâ contenti fuerint; cum nova medicamenta novam Medicinam non parere scirent: recentiores tamen, inprimis Paracelsus, limites Chymiæ latius extendere conantur, neq; solâ medicamentorum præparatione artificiosiore se à Galenicis discerni patiuntur, sed ijdem de principiis quoque disputare præsumunt, & in omnibus fere Philosophiæ & Medicinæ partibus nova dogmata invehere laborant.

Sed sciendum, de principijs disputare, non esse Chymici, quâ Chymicus, sed vel Medici, vel inprimis Philosophi. Et Chymia nihil ad eam rem facit, nisi quod suis operationibus observationes vel experimenta quædam suppeditat, è quibus postea vel Medicus vel Philosophus suas conclusiones deducere potest. Si verò Chymici recentiores sectam suam ab alijs discerni cupiunt: commodiùs, nomine ab auctore quodam, Paracelso vel alio indito, hoc facerent: aut si omnino Chymiæ nomine ab alijs Philosophis & Medicis discerni cupiunt, id quidem facere possunt; modò alijs, qui ejusdem sectæ & sententiæ non sunt, idem nomen non derogent.

Chymicus circa quid versetur.

Atque ex his, quæ de fine Chymiæ diximus, manifestum quoque evadit, *circa quid versetur Chymicus*. Si enim internus finis Chymiæ

miæ conſideretur, circa omnia naturalia corpora concreta, quæ reſolvenda, purificanda & elaboranda artificiosè, occupatur. Si verò externi finis & quidem prioris reſpectu conſideretur, ſolum circa metalla, quorum ſcilicet transmutationem ſibi habet propoſitam, verſatur. Alterius verò finis reſpectu, non ſolum circa metalla, ſed circa omnia corpora naturalia, quæ medicamenti utilis & efficacis loco eſſe poſſunt, occupatur; ſive è mineralium & metallorum, ſive vegetabilium ſive animalium familia ſint.

Cum ergò, quæ hactenus de Chymiæ fine dicta ſunt, ita ſe habeant, & Chymiæ finis opus ſit, ex. gr. Oleum, Spiritus, Aquæ deſtillatæ, Sal &c. Artem eſſe inde facilè colligitur; Habitum ſcilicet μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητικόν, ut definit Ariſtoteles, *6. Eth. Nic. c. 4.* Et cum ars ſit Chymia, quæ, ut idem Ariſtoteles, *1. Mag. Mor. cap. ult.* docet, περὶ ποίησιν καὶ τὰ ποιητὰ verſatur, Scientia eſſe non poteſt, quæ, ut, *ibidem*, tradit Ariſtoteles, τῶν μετὰ ἀποδείξεως ὄντων ἐστίν. Neque enim Alchymia circa res naturales verſatur, ut eas ſolum cognoſcat; ſed ut aliquid ex ijs efficiat. Et licet habeat ſua principia & concluſiones, ſecundum quas in operando progreditur: non tamen ideo eſt Scientia, ſed hoc ipſo eſt ἕξις μετὰ *Chymia quid.*

λόγου

λόγȣ ποιητικὴ sive Ars. Multò minus circa rerum naturalium caussas & principia investiganda Chymia versatur, & proinde non satis propriè nec satis cautè loquitur Israel Harvettus, *demonstrat. veritat. Chymicæ sect. 1. cap. 1.* dum Alchymiam Scientiam dicit, quæ nō solum medicamentorum præparationem doceat, verum & eorum ceterorumque naturalium corporum caussas, partes & affectiones inquirat, humanoq; generi medeatur, & quæ meritò inter Philosophiæ partes numeranda sit. Habitus enim diversos & diversas disciplinas confundit. Neque Chymia, si humano corpori mederetur, Philosophiæ pars esset. Verum, ut dictum, Chymicus non medetur, sed qui medicamentis Chymicè, sive à se sive ab alio, præparatis, utitur, id facit, non ut Chymicus, sed ut Medicus. Neque Chymia, quâ talis, caussas & affectiones corporis naturalis investigat, sed qui id agit, Physicus est; licet Chymicis observationibus experimentis utatur. Sicut qui de ventorum natura, caussis & differentiis, vel de magnete disputat, vel affluxu & refluxu maris, etsi à nautis observationes petat, id agit, non ut nauta, sed ut Physicus. Ideoque licet ad naturæ obscuritatem investigādam summoperè utilis sit Chymia; adeò, ut vix quemquam excellere hodie in hoc genere posse putem, qui non artis hujus cognitionem habeat: tamen qui illis Chymicis adminiculis ad contemplandas res natura-

Chymia non est scientia.

Chymicus non medetur.

Chymicus quid conferat ad Physicam.

turales utitur, non amplius Chymicus est, sed Physicus.

Ideoque Chymia nec Physicæ pars est, nec subalternatur Physicæ, ut Rulandus, *Progymnasf. Chymic. quæst. 1.* statuit. Licet enim circa idem cum Physico subjectum, corpus scilicet naturale, versetur Chymicus: quia tamen modus tractandi, id quod ipse negare nō potest, longè diversissimus est à Physica tractatione, nec pars Physicæ Chymia erit, nec ei subalternabitur: nisi quis etiam artes fabriles, quæ circa corpora naturalia, ferrum, ligna, lapides versantur, Physicæ subalternatas esse statuere velit. Ex quibus manifestum evadit, quid de iis sentiendum sit, qui postquam aliquam operationum Chymicarum cognitionem consecuti sunt, omnes Philosophos & Medicos præ se contemnunt. Operationum Chymicarum peritia sola nec Philosophum nec Medicum facit. Atque assequuntur eam sæpe non ita longo temporis spatio etiam Idiotæ; inprimis si magnatum vel aliorum sumtibus, qui in hoc artis genere omnino necessarii sunt, & quos tolerare non cujusvis privati est, adjuventur. Atque tales operarii Chymici semper fuerunt, & hodie sunt plurimi: Integro verò seculo vix unus & alter fuit, qui in operationum Chymicarum caussis reddendis, principiisque Chymicis declarandis, & in morborum caussis, & facultatibus medicamentorum ad ea reducendis

Chymia non est Physicæ pars nec ei subalternatur.

dis aliquid laude dignum præstiterit. Et plus ingenii ad hoc requiritur, quam in quibus vis operariis Chymicis invenitur.

Hoc tamen hic monendum est, cum Chymici recentiores etiam de principiis disputare præsumant, nos illorum ductum in hac de Chymia tractatione sæpe sequi necesse habebimus, neque semper intra artis limites nos continere poterimus, sed nunc Physici, nunc Medici persona induenda erit.

Chymia quid. Ex quibus omnibus *quid Chymia* sit, colligi potest. Est nimirum ars corpora naturalia composita sive concreta in ea, è quibus naturaliter constant, resolvendi, resolutaq; pura & viribus validissima reddendi, ut utilia Medico præbeant remedia, vel metallorum perfectionibus & transmutationibus inserviant. Ideoq; operationes illæ Sophisticæ, quibus metalla ignobiliora Auri & Argenti colore tinguntur, honestâ Chymiæ appellatione dignandæ vix sunt, sed vel matæotechniæ vel cacotechniæ sunt; vel omnino Metallurgiæ, non Chymiæ propriæ: in quibus tamen tentandi & explorandi varia gratiâ etiam Chymicus aliquid agere potest; nobilioris tamen finis gratiâ. Nec illi Chymicorum nomine digni, qui quid & quo fine agant, nesciunt; sed periclitando, sine omni ratione, sumtus & ætatem perdunt, &, ut ille ajebat, *Quærunt, inveniunt Nihil, inventumq; requirunt.*

CAPUT

CAPUT II.
DE VERITATE ET DIGNITATE Chymiæ.

Etsi verò Chymia ipsa nec de Rerum natura disputet, nec medeatur: tamen & Physico multa arcana patefacit, ac utiles observationes suggerit; & Medico efficacia Medicamenta suppeditat: unde dignitas & utilitas ejus facilè elucescit. Monendum enim hîc, ut ij, qui solidam sibi Physicæ & Medicinæ cognitionem comparare cupiunt, non in generalibus illis, quod hodie plurimi faciunt, subsistant, sed ad specialia descendant, & ipsam rerum naturam penitiùs paulò intueantur: ita enim in ea amplissimos divinæ sapientiæ thesauros absconditos esse animadvertent. Nam qui ἐκ βιβλίου κυβερνῆται ipsam rerum contemplationem & inspectionem negligunt, domiq; conclusi, quibusdam hypothesibus nixi, naturæ leges præscribunt, illi nunquam ad naturæ abdita penetrabunt, nec majestatem & admirabilitatem illam Naturæ adspicient. Præterea & hoc cavendum, ne Experientiæ Ratio temerè præjudicet, sed primò danda opera, ut de re per experientiam constet, postea ejusdem rationes inquirantur. Qua in re à multis hodie vulgò peccatur, qui caussas rerum quarundam

Chymia Physico utilis.

Experientia Physico necessaria.

reddere conantur, de quibus tamen, an sint, nondum certò constat.

Chymiæ veritas & dignitas. Sed ut de veritate, dignitate & utilitate Chymiæ dicamus; Cum ea duos scopos sibi habeat propositos, vel metalla transmutare, vel utilia & efficacia medicamenta præparare: utriusque respectu laudem suam meretur, dignitatemque tuetur Chymia. Etsi enim è recentioribus quidam Chymiæ hostes Chymiam artem præstigiatricem, Diaboli inventum, Culinam Dæmonum, esse dicant; & Chymicos à Magistratu suppliciis coercendos censeant: tamen longè aliter de ea viri eruditi, quibus animus præconceptis opinionibus obfuscatus non est, sentiunt.

An metalla transmutari possint. Et primò quidem metamorphosin metallorum quod attinet, de ea prolixè, inprimis cum Medicinæ propria non sit, in partem utramvis disputare operæ pretium esse non putamus; cùm experientiæ repugnare hominis sit pertinacis, & ut Aristoteles rectè *8. Physic.* censet, *quærere rationes & dimittere sensus, infirmitas quædam mentis sit.* Ex cineribus vitrum fieri hodiè notissimum est: de quo si experientiâ non constaret, cui id rationibus facilè persuaderi posset, aut quid contra dici non posset?

Historia transmutationis metallorum. Metalla autem transmutari toties hodiè experientiâ comprobatum est, ut disputando de eo frustra tempus teratur. In Ungaria

garia ad oppidum Smolnitium, in monte Carpatho, fontes sunt, in quos ferrum conjectum in cuprum optimæ notæ vertitur. Idem fit hodiè Goslariæ. Neque hoc saltem aquæ naturales præstant, sed & arte idem fieri potest. Ferro enim in aquam vitriolatam conjecto pulvis rubeus adhærescit, qui igne fusus cuprum evadit. Ita Mercurium in plumbum verti docet Joh. Rhenanus, *in dissertione pro Chymiæ veritate*, hoc modo: *Recipe cinerem plumbi vel lithargyrũ vel miniũ, affunde phlegma aceti, & per noctem maceretur. Postea in aqua forti dissolve Mercurium, in solutionem aliquot guttas illius aceti infunde, & confestim pulvis ad fundum præcipitabitur, qui in igne reductus plumbum evadit.* *Ferrum in cuprum mutatur.* *Mercurius in plumbum.*

Et propterea ὑδρωσία διανοίας laborat Nic. Guibertus, Lotharingus Medicus, qui nihilominus ista in dubium vocare, & tot experientiis totâ Europâ notissimis convictus etiam de transmutatione ferri in cuprum scribere audet. *Id apud aliquos semidoctos* (tales scilicet sunt, si Guiberto credimus, Agricola, Wernerus, Mathesius & alii) *fidem invenisse; mistionem quidem esse & temperaturam satis exactam, quæ dederit mendacio locum, non esse formæ mutationem. Qui si ad examen judicij & rationis prius hoc revocassent, longè aliter sensissent.* Quasi verò per totum Imperium Romanum, fide publica, omniumque *Cuprum ex ferro est verum cuprum.*

artificum & Docimastarum consensu, non esset notissimum, cuprum illud genuinum esse, imò eo, quod multis in locis è terra effoditur, præstantius; & Guiberto, nescio quas ratiunculas in contrarium afferenti, plus quàm tot artificum censuræ & non unius seculi experientiæ fidei habendum, & umbratilis ad pulpitum speculatio experientiæ tot artificum præferenda sit. *Homine imperito nihil est ineptius.* Qua de re pulchrè Lucianus, *in Hermotimo:*

Experientia magnifacienda.

Si quispiam fortaßè illorum interrogaret, dic mihi, inquiens, ò Lycine, si quis Æthiops, qui nunquam alios homines conspexißet, quales nos sumus, propterea quod nunquam peregrè extra patriam profectus sit, in quadam concione & conventu Æthiopum pertinaciter affirmaret, diceretq́; nusquam gentium homines albos aut flavos reperiri, nusquam ullius alterius coloris, quàm nigros: nunquid fidem alijs dictis suis faceret? Diceret autem ad illum quispiam ex senioribus Æthiopibus: Tu verò unde hæc cognita explorataq́ affirmas audacißime? Neque enim unquam à nobis suscepta ad exteros populos profectione peregrinatus es. Neque, per Jovem, qualiter apud exteras nationes sint,

t, unquam pervestigasti, aut præsens ocu-
um testimonio didicisti.

Verum cum de metallorum reliquorum aurum mutatione præcipuè lis sit, & cir- hanc Chymia maximè occupetur, de ea quid dicendum. Etsi verò ea plurimis im- ssibilis videatur: testatur tamen contra- m Experientia. Ut de antiquioribus, Ar- ›ldo de Villa Nova, Raymundo Lullio aliis nihil dicam, talia specimina nostrâ Patrum memoriâ aliquot edita sunt, ut :rtinacis sit, experientiæ tàm certæ refraga- . Quid Pharmacopola Tarvisinus coram :natu Venato; quid Paracelsus, ut postea icetur; quid ille Alexander Sidonius Sco- ›s; quid Anshelmus Boethius Cæsareus Me- icus, pulvisculo, quem in libri antiqui asse- e confracto invenerat, effecerit; quid Edo- ırdus Kellejus Anglus, & alii præstiterint, ide digni testes, non auriti solùm, sed & ocu- ati confirmant & eloquuntur. Qua de re videantur historiæ transmutationis metal- licæ ab Ewaldo de Hoghelande descriptæ, & defensio Alchymiæ transmutatoriæ utra- que ab Andrea Libavio Nicolao Guiberto opposita; Wolfgangus Dinheim de univer- sali medicina cap. 4. Nicolai Barnaudi com- mentaria in ænigmaticū quoddam Epitaphi- um Bononiense, Bernhardi Penoti præfatio

An metalla reliqua in aurum mutari possint.

Historia Auri Chymica arte facti.

Apologetica contra Guibertum, tractatui de denario Medico annexa. Ut jam Zwingveri & aliorum, qui vivunt, & nuper vixerunt, testimonia taceam.

Cum ergo de Experientia constet, operæ precium non est, ut multum in rationibus in contrarium allatis laboremus. Et sunt ea fundamenta non ita solida, ut refutari non queant, & ab Andrea Libavio, *in defensione utraque Chymiæ transmutatoriæ contra Guibertum*, & à Rulando, *in Progymnasmatibus Chymicis, quæst. 67.* & aliis satis refutata sunt.

Quomodo species trāsmutentur.

Hoc præcipuè nonnullos movere solet, quod metalla, quæ specie differunt, inter se transmutari non possunt. Verùm quid obstet, non video. Forma quidem ferri in formam cupri, & plumbi in aurum nō vertitur; sed formâ ferri decedente forma cupri, & formâ plumbi decedente auri forma introducitur. Et quidem inter metalla facilior est transmutatio; cum communem habeant materiam, atq; inter ea, quæ symbolum habent, facilior fiat trāsmutatio. Et si hac de caussa metallorum transmutatio negāda esset, plurimæ aliæ rerum transmutationes negandæ essent. Ut jam de Elementorum transmutatione nihil dicam: triticum & aliæ plantæ in suo censu & sua forma sunt perfectæ species; nihilominus in chylum mutantur: Sanguini sua forma

forma est, per quam est, quod est: nihilominus in carnem, os, membranam mutatur. Atque idem alijs etiam accidit, & vulgatissimum est, ex rebus in sua specie perfectis ad alias formas suscipiendas dispositis alias res ab alio principio generari.

Absurdum quoque nonnullis videtur, quod tàm brevi temporis spacio metalla in aurum transmutari possint. Verum isti vim & potestatem spirituum ignorant, & Chymicarum operationum parum periti videntur. Quanta enim vis fulminis in metalla & alias res; quanta vis aquarum fortium & regalium, & spirituum aliorum metallicorum, ut vel ex Bezoardici mineralis & auri fulminantis præparatione videre est?

Aurum Chymicum an sit verum aurū.

Neque est, ut quis ad id confugiat, & aurum Chymicorum speciem quidem externam auti habere, non verò aurum verum esse dicat. Cum enim formæ rerum nos lateant, & nulla alia via res cognoscendi & ab alijs discernendi detur, quam per propria accidentia: Aurum verò â Chymicis factum omnes auri proprietates habeat: pro vero auro omninò agnoscendum est. Sunt autem auri proprietates, esse coloris citrini, nō sonorum, extensile sub malleo, ita ut ejus unica uncia, in bracteas diducta etiam decem terræ jugera tegere queat, & tertia pars grani ejus trahi possit in fila 134. pedum, ut Cardanus, *de varietate rerum*, scribit, incorruptibile in aëre &

Auri proprietates.

 aqua,

aqua, ac tandem omnes probas ſuſtinere; Quarum Chymiſtæ & Decimaſtæ plures & exactiſsimas habent. Geber. *lib.2. ſummæ perfect. part.3. c.31.* novem recenſet: Cineritium, Cementum, Ignitionem, Fuſionem, ſuper vapores acutorum expoſitionem, adurentis ſulphuris admiſtione probationem, exſtinctionem, calcinationis & Reductionis iteratioñe, argenti vivi facilem vel difficilem ſuſceptioñe: quibus à Recentioribus addita ſunt; Quartatio ſeu probatio per aquas fortes, & Fuſio per Antimonium. Cum ergò aurum à Chymicis factum has omnes proprietates habeat, & in omni examine omnes probationes æquè ac aurum, quod è mineris effoditur, ſuſtineat, omninò pro genuino auro agnoſcendum.

Sunt quidem nonnulli, ut & hoc addamus, qui cum Cornelio Agrippa, *de vanitate ſcientiarum*, in ea ſunt ſententia, ex auro Alchymiſtas tincturam ſecernere, quam ita extractam, ſi alijs metallis adhibeãt, aurum quidem facere, ſed tantum, quantum illud erat, ex quo tincturam extraxerant, atque ita ſine omni lucro. Verum Experientia contrarium teſtatur. Nam pulvis ille, quo tingebat metalla nobilis ille Scotus, ut habent hiſtoriæ tranſmutationis metallicæ, tantarum erat virium, ut uno grano 5000. gran. tingeret, & uno grano 10. circiter auri puri uncias produceret. Et Edoardus Kellejus Anglus Pragæ in ædibus Thaddæi Haggecij libram unam argenti

Auri arte facti hiſtoria.

genti vivi unica guttula liquoris rubicundissimi in aurum convertit, & ita quidem, ut adhuc videre sit signum illius liquoris supra Mercurium in aurum conversum instar rubini hærentis, ut ex illo residuo tantundem auri fieri posit.

Verum etsi artem hanc veram esse experientia testetur, eadem tamen difficilima est, ut cùm ex libro de difficultatibus Alchymiæ Theobaldi ab Hoghelande, tùm multorũ irritis laboribus videre est. Ac nemo sibi persuadeat, se vel legendo vel experiundo facilè hujus artis cognitionem assecuturũ. Et vel unicum & recens quidem Penoti Chymici alias satis celebris exemplum omnes in Chymia tractanda cautiores reddere posset. De quo amicus quidam, mense Nov. anni 1617. Bernâ ad me scripsit: *Penotum ut in extremo senio, anno scilicet ætatis 98. ita in extrema etiam paupertate & miseria in Nosocomio Yverduni, in ditione Bernensi, circa mensis Augusti finem diem suum obiisse.* Addit idem in Epistola: *Dn. Guilelmus Fabritius Chirurgus ille clarissimus hoc anno bis ipsum invisit & hortatus est, ut si aliquid arcani adhuc sibi suisq; reservasset, boni publici caussa communicaret. Sed præter animam ibi nihil. Ex relatione Dn. Fabritij habeo, dixisse aliquando Penotum, se, si alicui malè vellet, quem aperta vi aggredi non auderet, saltem authorem ipsi futurum, ut Chymico studio totum se traderet. Inprimis vero nemo*

Chrysopœia difficilis & periculosa.

ijs fidem habeat, qui pretio hanc artem promittunt. Prius enim sibi, quo carent, aurum conficiant; postea alios artificium, si libet, doceant.

Fallaciæ impostorum Chrysopœiam promittentium.

Et cum nonnunquam tales impostores incautos miris modis fallere soleant, aliquas eorum fallacias, ut caveri possint, breviter recensere libet. Primò enim compertum est, tales impostores ligneos baculos, quibus metalla fusa agitare solent, Luna vel Sole aquis fortibus solutis imbuisse; aut in papyro, in qua materiam reducendam & probandam includunt, literas atramento solutione Lunæ vel auri temperato scriptas fuisse; vel literas, vice arenæ, calce Solis vel Lunæ conspersisse; alios pulverem carbonum solutione auri vel argenti imbutum ad fundenda metalla admiscuisse: quosdam catinos duplicato fundo, eoq; auro expleto adhibuisse, ac postea inter agitandum superiorem partem rutabulo ferreo confregisse: præterea animadversum est, quosdam carbones majores auro implevisse & catino injecisse: alios baculos ligneos vel alia instrumenta ad agitandam materiam excavata & auro expleta adhibuisse: quosdam plumbum cum auro vel argento mistum ad probandum usurpasse: argentum colore Orichalci tinctum clàm pro vulgari Orichalco substituisse: alios pulveri fusorio vel figenti calcem auri admiscuisse: alios in catinos ab igne removendos clam & celeri manu argen-

tum

tum vel aurum injecisse: quosdam in probando auro antimonium cum auro mistum loco vulgaris antimonij adhibuisse: alios pro præcipitato vulgari præcipitatum aurum substituisse: alios loco mercurij vulgaris amalgama Solis substituisse: loco aquæ fortis vulgaris, aquam fortem, in qua argentum antea solutum fuerat, usurpasse: aurum dealbatum loco argenti sumsisse, & per cœmentum albedine ablata venditasse, id ex argento factum fuisse: Lunam corneam ignorantibus cum Venere immiscuisse, & incautis persuasisse Venerem in Lunam mutatam fuisse. Alij alias fallacias afferunt. Fraus rarò omnium periculosissima est ea, quando nonnulli de vera aliqua Tinctura partem aliquam suffurati, vel quocunq; modo nacti mira artis specimina præstiterunt, atque incautos pecunia emunxerunt: postea verò deficiente tincturâ nihil amplius, cum artificij ignari essent, præstare potuerunt. Caveat ergo sibi quisque à talibus impostoribus. Nam si artem callerent, non ita facilè & ultrò ad eam docendam se offerent; cum in occultanda hac arte omnes sint religiosissimi. Si verò ipsam ignorant, eam docere nequeunt; aut si periculum facere volunt, in suis bonis potius, quàm nostris id faciant. Iis verò qui talibus impostoribus fidem habent, accidit, quod Neroni, quem ut Corn. Tacitus, *in annal. lib. 16.* hac de re scribit, illusit fortuna per vanitatem ipsius & promissa Cesselli Basi,

Baſſi, qui origine Pœnus mente turbida, nocturnæ quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit, vectusq; Romam, Neronis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi ex antiquo pondere, quod olim Dido, Tyro profuga, abdidiſſet. Igitur Nero non authoris, non ipſius negotij fide ſatis ſpectata, mittit triremes, quæ theſaurum adveherent. Interim & fama per populum ſparſa, & oratores ac vates etiam hæc publicant: conſumebanturque veteres opes, quaſi oblatis, quas multos per annos prodigeret: Quin inde jam largiebatur: & divitiarum expectatio inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam cum effoſſo agro, nihil, præter Nihil, reperiret, ſomniator, ſe ipſum interemit.

Chymiæ in Medicamẽtis conficiendis utilitas,

Verum hæc, cum artis Medicæ propria non ſint, mittamus, & de altero Chymiæ ſcopo agamus, ac quam utilis, immò neceſſaria Medico ſit Chymia videamus. Ubi omnia ferè quæ ſupra in laudem Chymiæ & Chymicorum medicamentorum dicta ſunt, ex ſententia Chymicorum libenter admittimus. Primò enim medicamenta, quæ à natura nobis integra offeruntur, ſæpiſſimè partes diverſarum virium habent, & interdum in libra integra medicamenti vix uncia partis, ſeu ſpirituoſæ, ſeu oleoſæ, quam expetimus, continetur. Immo impuritatibus admiſtis ſæpe medicamen-

camenta integra non carent. Hic ergô in separandis mixtis naturis, ut verbis Schegkij utar, admodum ingeniosa est ars Chymica, ut digna sit admiratione, & minimè contemnenda & negligenda â Medicis. Deinde digestionibus & alijs præparationibus vires medicamentorum perfici, intendi, aut si opus sit, mitigari possunt.

Chymiæ in ciborũ præparatione rudimenta.

Qua in re rectè Chymici antiquorum in præparandis cibis industriam imitati sunt. Cum enim primi homines animadverterent, cibos planè crudos homini minus convenire, non solùm coctione, sed & varijs præparationibus eos homini salubriores & gratiores reddere laborarunt, & huc usque in eo genere laborant. Si ergo panis non simpliciter ex contusa siligine & tritico coquitur, sed paleæ & furfures separantur, fermentatur postea farina, & diligenti artificio panis coquitur: si in vino defecando, in cerevisia coquenda magna adhibetur diligentia, ut non solum pura & defecata reddantur, sed etiam gustui grata evadant: cur non eadem adhibeatur diligentia in medicamentis præparandis? Inprimis cum calor nativus & virtus coctrix in ægris sit debilis & cum caussa morbifica pugnet, & medicamenta aliâs nauseabunda sint. Atque ob hanc ipsam caussam antiqui etiam Medici, cum multo nutrimento ægri opus habent, vis verè concoquendi debilior

est,

est, jura consummata dicta invenerunt, in quibus, alienis & ad alendum inutilibus abjectis, illud saltem, quod maximè nutritioni est accommodatum & sine labore confici potest, exhibetur. Atque ita medicamenta Chymica efficacia, grata & tuta evadunt, & Medicus per ea tutò, citò & jucundè curare potest.

Chymica medicamenta efficacia.

Cum enim ab inutilibus & alienis crassis & terrestribus, seu, ut Schegkius loquitur, à suis tanquam excrementis & quisquilijs quodammodo atque impuris partibus partes utiles separentur, & ipsæ subtiliores ac spirituosiores reddantur, in totum corpus citò se penetrant, & vires suas efficaciter exserunt, & calori antea debili, in ijs in actum deducendis, quantum in integris, laborandum non est. Unde quendam non ineptè medicamenta Chymica comparare memini gladio acuto, polito & evaginato, quem quis in periculo vitæ constituto alicui porrigat; vulgata verò medicamenta gladio ærugine obducto & in vagina condito, in quo educendo multum laborandum sit. Alij comparant medicamenta Chymica securi acutæ, qua faber in secando utitur: eos verò qui medicamenta Chymica negligunt, fabris, qui ad secandum securim hebetem adhibent.

Chymica medicamenta grata.

Deinde cum in parva dosi eadem exhibeantur, & à qualitatibus ingratis liberentur, sine minori nausea ab ægris assumuntur, atq; ita faciliùs, quâm quæ cum nausea sumuntur, opera-

operationes suas expediunt. Et cum ab alienis partibus liberentur, & præterea artificiosè præparētur, tutiùs etiã quam cruda plerũq; in usum deducuntur. Tandem etiam diutius durant medicamenta Chymica, & vires suas servant, etiam sine mellis vel Sacchari administione. Præterea cum in pertinacibus morbis non rarò δραστικὰ & fortia medicamenta è mineralium & metallorum familia petita adhibenda sint: ea ita artificiosè præparat, & in usum humanum elaborat Chymia, ut sine periculo adhiberi possint, & quæ olim pura puta venena habita sunt, jam sine damno homini exhiberi possint. Qua in re naturam ducem habent, quæ nobis, Deo benedicente, ex mineralibus & metallis saluberrimos acidularum, Thermarumque fontes suppeditat, quibus morbi desperati, & in quibus omnis Medicorum diligentia frustra occupata fuit, feliciter curantur.

Durabilia.

Medicamẽta ex mineralibus & metallis.

Ut jam de eo nihil dicam, quantum in naturæ obscuritate investiganda Philosopho lucis præferat Chymia: unde rectè à Mesue, *in Antidotario, distinct. 21. cap. de de oleo ovorum,* Chymici appellantur, qui quæ occulta sunt in rebus, manifestant & detegunt: ut confidenter dicere ausim, vix aliquem ad penitiorem rerum naturalium cognitionem pervenire posse, qui in Chymicis operationibus, quibus res naturales artificiosè resolvuntur, & quarũ beneficio mirandi rerum consensus & dissen-

Chymia Physico utilis & necessaria.

Chymiæ in Naturæ obscuritate investiganda utilitas.

ſus, ac omninò plurimi effectus aliâs occulti deprehenduntur, exercitatus nō eſt: inprimis verò eos, qui de mineralibus & metallis ſine Chymiæ cognitione ſcribere aliquid tentant, ſæpiſſimè & turpiter impingere neceſſe eſt.

Chymiam coluerunt Galenici.

Quæ cum ita ſe habeant, clariſſimi quique Medici Chymiam, poſtquam ſuperiore ſeculo inclareſcere cœpit, & coluerunt & laudarunt; Langius, Andernacus, Geſnerus, Crato, Zuingerus, Schegkius, H. Augenius, Minadous & plurimi alij. Neq; abs re ſcriptum putamus ab Andrea Libavio, *in præfat. nuncup. ſuper Alchymiam: Illum Medicum non poſſe eſſe magnum, cui Alchymia non ſit magna.* Nimisq; ſeu pertinaces ſeu ignavi ſunt, qui ſpretis omnibus medicamentis Chymicis, quæ neq; viderunt, neq; præparare didicerunt, ita antiquorū inſiſtunt veſtigijs, ut nihil acceſſionis ab arte Chymica Medicinam accipere poſſe exiſtiment.

Verum in laudem Chymiæ hîc plura non addo; cum infra, ubi de collatione medicamētorū vulgarium & Chymicorū, *cap. ultimo,* agetur, & utra digniora ſint, diſceptabitur, aliqua adhûc de materia dicenda reſtent. Unum hîc ſaltem adhûc monēdum cenſemus, nimirū dum nos veram Chymiam laudamus, nullo modo patrocinari PſeudoChymicis, qui poſtquā unum atq; alterū medicamentū Chymicū utrūq; præparare didicerūt, neſcio quæ non pollicētur, atq; omnes Galenicos alto ſupercilio deſpiciunt, ipſi tamē omnium bona-

Pſeudo-Chymici.

rum

rum artiũ rudes & inprimis Medicinæ ignari; ac nihilominus nullo alio, quâm Hirmeticorũ (rectius Hæreticorum) Medicorũ appellari volunt nomine. Verum ut quæ genuina illa, & quam laudem mereri cẽsemus, Chymia seu Chymiatria sit, planum fiat, jam ad rem ipsam & sententiarum collationem atq; examen accedendum est.

Caput III.

De Inventoribus & Cultoribus Chymiæ.

LICET hodiè primùm Chymia inventa esset: dignitati tamen ejus id nihil detraheret. Sat enim antiquum, quod sat bonum: nihilque invenire est, quod non aliquando novum fuerit; & multa pro novis habentur, quæ sunt antiquissima. Quia tamen nonnullis nihil nisi antiquum sapit, alij contrâ nimis temerè antiquorum scripta reijciũt: cum utrisq;, priusquam de Chymiæ antiquitate dicam, paucis agendum est. Principiò ergo rerum veritatem à nullo mortalium omni ex parte explicatã esse arbitror:

Antiquitati quid tribuendum.

Nemo hominum rerum naturã integrè perscrutatus est.

——— *Non est res unius ævi*
Contemplatio Naturæ, nec nititur ægris
Unius ingenij fulcris venerabile Verum.

Unde Sapientissimi quiq; se vel nihil scire, vel ea, quæ scirent, minimam partem esse eorum, quæ ignorarent, candidè professi sunt. De Hippocrate quidem scribit Macrobius, *in somnium Scipionis lib.1.cap.6.* quod tàm fallere, quàm falli nesciat; & de eodem, ut & Aristotele & Galeno, Alexander Massarias, *Apologia lib.3. disp.3.c.ult.* scribit; quod nunquam, si rectè intelligantur, fallere vel falli possint; ideoque Studiosis Medicinæ auctor est, ut in ijs solis legendis, omissis ferè omnibus recentioribus, ætatem consumant. Nemo tamen hodiè est è paulò literatioribus & candidis Philosophis & Medicis, qui non ingenuè fateatur, hos ipsos, etsi magni viri fuerint, non rarò etiam errasse. Ideoq; *nullius jurandum in verba Magistri est.* Et servilia quorundam recentiorum ingenia, satis mirari nō possum, qui scribere ausi sunt, se cum antiquis errare malle, quàm cum recentioribus verum dicere. Rectius longè sensit Julius Cæsar Scaliger, *l.3. de caussis lingua latinæ c.67.Equidem,*inquit, *sæpenumerò miratus sum mortalium vel audaciam vel pertinaciam, qui tuentur errores, quos ij, qui cōmiserunt, si viverent, emendarent. Neq; enim errasse semper turpe est. Est enim initium sapientiæ, si non ei ipsi, qui fallitur; at alijs non fallendi. Verum errores fovere, id verò vel extremæ est dementia.* Et alibi: *Errata majorum dissimulanda non sunt, ne & ipsi posteritati imponamus.* Et *Exercit.184.sect.4. Ego verò,* inquit, *nequaquam homines*

Etiam magni viri erarunt.

homines nos dicere consuevi, sed partes hominis. Ex omnibus enim aliquid fieri posse; idq; non magnum: ex singulis penè minus quàm nihil.

Interim tamen antiquorum errata non acerbè nimis insectanda sunt. Recteq; Hippocrates, *lib. de arte*: Τὸ λέγων οὐ καλῶν τέχνη τὰ τοῖς ἄλλοις ἐξευρημένα αἰσχύνειν προθυμέεσθαι, ἐπανορθοῦντα μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων πρὸς τοὺς μὴ εἰδότας, ἐξευρήματα, οὐκ ἔτι δοκέει ξυνέσιος ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ καταγεγελίη μᾶλλον φύσιος ἢ ἀτεχνίη. *Ea, quæ ab alijs inventa sunt, inhonestorum verborum artificio incessere, non corrigendi, sed quæ à peritis inventa sunt, apud imperitos calumniandi studio, id non scientiæ institutum & opus est, verum petulantis naturæ & ignorantiæ indicium.* Ea enim est naturæ obscuritas, ut etiam acutissimus quisque in ea investiganda facilè errare possit: nihilq; simul inventum & perfectum est. Et sunt aliæ caussæ multæ, ob quas veritatem attingere semper non potuerunt. De Galeno rectè scribit Cardanus, *lib. de aqua: Galenus multa sic obiter scripsit, non defectu ingenij, memoriæ aut eruditionis, vel etiam judicij, quibus fuit admirabilis; sed temporis. Ut enim ipsemet fatetur, totâ die curandis ægris intentus per noctem studijs incumbebat atq; scribebat. Nec tantum refert temporis angustia, quàm si animus jam curis lassatus se applicet studio.*

Antiquorum errores ut tractandi.

Multò minus antiquorum benè inventa negligenda aut temerè reijcienda atq; impugnanda

Antiquorũ inventis & laboribus

laboribus carere non possumus.

gnanda sunt, abs quibus si esset, in maximis ignorantiæ tenebris versaremur. Ipsi enim ad sapientiam duces nobis sunt; & illi sunt magni isti Gigantes, quorum humeris nos homunciones subvecti veritatem adspicimus, quam humi hærentes non cerneremus. Et quid hodiè egregij habemus, quod non è veterum commentarijs sublectum? Imò quis hodie ad priscorum illorum commentationes interpretandas satis idoneus? Itaq; antiquorum & magnorum virorum scripta & inventa magnifaciamus, & grata mẽte amplectamur. Iis tamen non tàm quia antiqua & à magnis profecta, quâm quia veritati cõsentanea sunt, fidem habeamus. Si verò aliquando à veritate deflectant, nostrum esse putemus, nõ maledictis eos & convicijs incessere, sed corrigere, & defectus illos supplere. Amicus sit Hippocrates; amicus Aristoteles; amicus Galenus; imò amicus Paracelsus: sed nullius tanta sit auctoritas, ut veritati, quæ præ omnibus nobis amica sit, præjudicare debeat. Et hîc etiam consilium Apostoli, *1. ad Thessalon. c.5.* sequamur: *πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε; Omnia probate, quod bonum est, tenete.* His obiter quasi præmissis, de antiquitate Chymiæ dicamus.

Veritas omnium autoritati præferenda.

Chymia an ab Arabibus ante pauca secula primum inventa sit.

Fallopius quidem, *tractatu de metallis seu fossilibus, cap. 11.* Chymiam incepisse demum cum secta Mahometica scribit; & Thomas Erastus, *de metallis p. 101.* omnes hujus generis libros

libros ante tria vel quatuor circiter annorum ſecula ſcriptos eſſe, nec antiquiores Gebro, de quibus certò conſtet, ullos haberi, ſtatuit. Idem ſentit Nicolaus Guibertus. Sed omnes fallũtur. Nam, ut poſtea dicetur, libri Græcè ſcripti de hac arte etiam hodie extant, & plura ex hiſtorijs documenta, artem Chymicam longè eſſe antiquiorem monſtrant: licet ab Arabibus valdè excultam eſſe non negemus: quod tamen artis dignitati nihil detrahit; ſicut nec Medicinæ, quod Arabes Mahumetani eam excoluere.

Nonnulli, contra ut Chymiam planè antiquam eſſe demonſtrent, inventionem ejus ad Adamum primum generis humani parentem referunt, eumq; ejus primum magiſtrum fuiſſe, Vincentium Bellovacum ſtatuiſſe, refert Joh. Picus Mirandul. *lib. 3. de Auro cap. 1.* Cum enim Adamus Philoſophiam ſuos docuerit & alias artes; probabile eſſe exiſtimant, nec Chymicam artem, ut præſtantiſſimam, eum præterijſſe. Verum ſunt hæ conjecturæ, quæ hiſtoricâ veritate confirmari non poſſunt, in quibus quilibet ſuo ſenſu abundare poteſt.

An Adamo primo parenti Chymia nota fuerit.

Probabilius Alchymiæ inventio & rudimenta ad Tubalcainum referuntur; qui, ut habetur *Gen. 4. v. 22.* fuit magiſter æris & ferri; è quo procul dubio Græci ſuum Vulcanum finxerunt. Sunt quidem nonnulli, qui ex iſto loco nihil plus colligi poſſe exiſti-

Tubalcain Chymiæ inventor.

Tubalcain Vulcanus Græcorum.

mant, quàm ipſum mõſtraſſe, qua ratione iſta metalla ad agriculturam & alios in vita communi uſus adhiberi poſſint. Verum ſi cudere æs & ferrum monſtravit: neceſſum eſt, ut prius, qua ratione inveſtigari, coqui, fundi, ſegregari & purificari poſſint, docuerit, vel ab aliis didicerit. Et ſi ferro & ære laborare noverat, proculdubio & reliqua metalla ipſi non fuère incognita. Et omninò non vulgarem, ſed inſignem in metallurgia artificem fuiſſe ex eo patet, quod Sacræ litteræ ejus honeſtam, & quidem primo loco in hoc genere mentionem faciunt. Itaque, ut etiam præcedente capite dictũ, Metallurgi primam Chymiæ inveniendæ occaſionem præbuerunt. Ridiculum verò eſt, quod ex recentioribus quidam Chymicarum deſtillationum originem à Patriarchis deducit; qui, cum ſacrificia meditati ſublimes flammas Deo placere intelligerent, ſcrutati ſint: an quid ſubeſſet arcanæ bonitatis in ſacrificiis, atque hinc adaptis Alembicis, exceperint ſublimatos igne Spiritus.

Chymiæ prima origo.

Coluerunt proculdubio & poſteri Tubalcaini hanc artem, nec à parentibus & majoribus inventa ignaviâ ſuâ intercidere paſſi ſunt; ſed potiùs ſummo ſtudio & diligentiâ excoluerunt & amplificarunt: verum à quibus hoc factum ſit, hiſtoriarum monumenta, quæ ad nos pervenerunt, non docent.

Poſt

Post diluvium â plerisque sive inventio, sive propagatio Chymiæ ad Hermetem Trismegistum refertur; â quo quia ars Chymica hodie *Ars Hermetica*, *Vas Hermetis*, *Sigillum Hermetis* dici putantur, de eo paulò diligentius dicendum. Fuisse autem plures Mercurios sive Hermetes ex Cicerone, *3. de nat. deor.* patet. E quibus Trismegistus dictus est, sive quod summus Sacerdos, Philosophus & Rex, seu ut alijs placet, Rex, Sacerdos & Propheta esset; sive quod, communi Græcorum ut & Latinorum more, res summè excellentes ter quaterq; maximæ & beatæ appellantur. Sive autem unus is Trismegistus fuerit, sive duo, Avus scilicet & nepos, ut vult Franciscus Patritius, eum antiquissimis vixisse temporibus, & ut videtur, circa annum conditi mundi 2000, certissimum est, eumq; Noachum audivisse, & Chamephis sive Chusi præceptorem fuisse docti existimant. Vixisse autem Isidis & Osyridis ætate ex eo patet, quod Diodorus Siculus, *l. 1.* refert, Isidem in columna sui sepulchri inscripsisse, se ab Hermete institutam fuisse; de quibus videatur Franciscus Patritius, *in Hermete.* Trismegistum autem Hermetem hunc non solùm Ægyptij, sed & Græci propter vetustatem & eruditionem summam suspexerunt, literarumq; & omnium scientiarum inventionem ad eum referre soliti sunt. Plato, *in Phædro & Philebo*, cum literas, μνήμης ἢ σοφίας φάρμακον, invenisse scribit. Cicero

Hermetes sive Mercurij plures.

Hermes trismegistus quo tempore vixerit.

Hermes trismegistus doctissimus.

3. de nat. deor. Ægypto præfuiſſe, atque Ægyptijs leges & literas tradidiſſe refert. Atque hoc modo cum omnes ſcientiæ & diſciplinæ à Mercurio Triſmegiſto Ægyptio credantur profectæ, certatim plurimi ſcriptores aut gloriam ejus celebrarunt, ipſiq; , ut Jamblichus, *de myſterijs Ægyptiorum*, refert, ſuos libros inſcripſerunt, atque hinc adeò factum, ut feratur eum viginti quinq; millia librorum ſcripſiſſe, id eſt, ſub nomine ejus editos fuiſſe; aut de nomine & gloria ejus ſuis ſcriptis gratiam & famam quæſiverunt, multisq; libris Mercurij nomen præſcripſerunt. Clemens Alexandrinus, *Stromat. lib. 6.* multa quidem & alia eum ſcripſiſſe refert; ſed præcipuos ejus libros fuiſſe 42. quorum 36. Ægyptiorum Philoſophiam continebant, ſex reliqui ad artem Medicam pertinebant. Ερμȣ̃ Φυσικὰ etiam nominat Euſebius, *in Chronico Græco.* Galenus, *in præfat. lib. 6. de ſimplic.* medicament. facult. dum Pamphilum reprehendit, eum mentionem feciſſe ſcribit Herbæ nomine ἀετȣ̃, ſeu Aquilæ; de qua Græcorum nulli quidquam ſit proditum, verum in libello quopiam ex ijs, qui inſcribuntur Mercurio Ægyptio, continente 36. ſacras Horôſcoporum Herbas, inveniri; quem tamen Galenus non magnifacit, ſed pro nugis & figmentis habet.

Hermes Arabs an aliquis fuerit. Fuiſſe & alium quendam Hermetem longè illo Triſmegiſto poſteriorem nonnulli ſtatu-

ſtatuunt, cujus apud Meſuen fiat mentio, dum Hiera Hermetis & Pilulæ Alhandal Hermetis apud Meſuen & alios Medicos nominantur. Vulgares enim iſtas compoſitiones eſſe, & quæ Triſmegiſti Mercurij nomen ſuſtinere non poſſint. Et ſunt quidam ex recentioribus Chymiæ parùm æqui, qui potius ad hunc Hermetem, quem Arabem fuiſſe exiſtimant, quam illum Triſmegiſtum, Chymiæ inventionem referunt. Verum iſtorum medicamentorum inſcriptio non ſatis probat, unquam aliquem Hermetem Arabem fuiſſe. Citatur & ab Arabibus Hippocratis medicamenta quædam, quæ tamen ejus non ſunt; ſed ei ſaltèm adſcripta, ut aliqua ijs auctoritas ab Hippocratis nomine conciliaretur. Idem & in Hermete accidere potuerit. Neque exemplum facilè reperire eſt, quod Arabes talia peregrina nomina ſuis indiderint. Et, ut poſtea dicetur, cum longè ante Arabum tempora Chymia exculta ſit, & Hermes Triſmegiſtus de Philoſophia & Medicina ſcripſerit: Chymiam ipſi notam fuiſſe facilè concedimus: quid tamen in ea præſtiterit, ex hiſtorijs non patet. Neque video quomodo, qui nova hodie dogmata proferunt, Hermetis nomine ea tueri poſſint; cum, quid de ijs Hermes ille Triſmegiſtus ſenſerit, planiſſimè ignorent. *Hermetici hodierni.*

Extat quidem *tabula Smaragdina* dicta, ſummæ apud omnes Chymicos Auctoritatis: quæ *Tabula Smaragdina Hermetis.*

quæ in valle Ebron post diluvium inventa; sed incertis auctoribus, fertur; ab alijs, in sepulchro ejus à fœmina quadam Zara reperta, sed itidem incertis autoribus, dicitur; & totius magisterij Chymici fundamentũ, & modum componendi quandam medicinam universalem quæ non solum metalla ignobiliora ad summam perfectionem ducat, sed & morbos è corpore humano tollat, idq; ad ultimum vitæ terminum incolume conservet, contінere creditur. Eam hic integram addere libet.

Verum sine mendacio, certum & verissimum: Quod est inferius, est sicut id, quod est superius: & quod est superius, est sicut id, quod est inferius, ad perpetrandum miracula unius rei. Et sicut res omnes fuerunt ab uno, meditatione unius: sic omnes res natæ ab hac re adaptatione. Pater ejus est Sol: Mater ejus Luna: portavit illud ventus in ventre suo. Nutrix ejus Terra, Pater omnis Telesmi totius mundi est hic. Virtus ejus integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igne, subtile à spisso suaviter cum magno ingenio. Ascendit à terra in cœlum, iterumq; descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum. Sic habebis gloriam totius mundi; ideo fugiet à te omnis obscuritas. Hæc est

eſt totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem ſubtilem, omniaq; ſolida penetrabit. Sic mundus creatus eſt. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus hic eſt. Itaq; vocatus ſum Hermes Triſmegiſtus, habens tres partes philoſophiæ totius mundi. Completum eſt, quod dixi de opere Solis.

Hanc tabulam quidam Hermetis Triſmegiſti eſſe negant; quod non inter reliqua Triſmegiſti ſcripta extet. Contrà omnes Chymici hactenus non ſolùm pro genuino Hermetis Triſmegiſti ſcripto agnoverunt; ſed & pro lapide Lydio omnium opinionum, quæ de Chymico magiſterio circumferuntur, habent; omnibusq; Chymicis in eo convenit, quod falſa ſint ea, & ab univerſali medicina aliena, quæ cum tabula Smaragdina non conveniunt: ſcribitq; Albertus Magnus, *de metall. l. 4. c. 6.* quod Hermes ſit radix, ſuper qua omnes Philoſophi ſuſtentati ſunt. *An ſit Hermetis.*

Licet verò non exſtet inter opera Græca, quæ hodiè habentur: tamen de eo ipſo inter doctos dubitatur; An illa Græca Hermetis genuina ſint; & ſi ſint, an omnia ſint. Nam ſecretiora non ſemper cum reliquis edi ſolent. Ideoq; cum nemine litigabimus: qui hanc tabulam pro genuino Hermetis Triſmegiſti ſcripto habet. Ex ea tamen Chymici hodierni ſuis dogmatibus patrocinium nullum quærere

rere possunt. Generalissimè enim artificium Chymicum describit, atque ita, ut certos canones, juxta quos operatio instituenda sit, & qui operantem in operatione sua certum reddant, non præscribat.

Hermetis de Lapid. Philosophici secretis.

Circumfertur & alius liber nomine Hermetis sub titulo; de lapidis Philosophici Secretis: sed certum est, eum librum nullius antiqui Philosophi, ne dum Hermetis Trismegisti esse; cùm toties filios Sapientum & antiquos Philosophos ipse Philosophorum, scilicet, Pater primus nominet.

An libri, qui hodie Hermetis nomine circumferuntur, ejus genuini sint.

Reliqui libri, qui Græcè Hermetis nomine circumferuntur hodiè, an ejus sint, plùrimos viros doctos dubitare, modò dictũ est. Ejus non esse, pluribus defendit Isaac Causabonus, *Exerc. 1. ad Annales Baronij, Diatribe 10.*

Moses an fuerit Chymicus.

Hermeti Trismegisto proximus fuit Moses; qui quidem in omni disciplina Ægyptiorum eruditus fuit: sed quod in speciè Chymiam callueris, vix ullo evidenti documento probari potest. Dicitur quidem, *Exodi 32. v. 20.* ipsum vitulum illum ab Aarone conflatum igne combussisse, & in pulverem contrivisse, ac in aquam projecisse; quod sine Chymico artificio factum non esse, nonnulli statuunt; cum aurum per se nullo modo comburi, & in pulverem redigi possit. Refertq; Glossa ordinaria, ut & Nicolaus de Lyra, *super locum allegatum*, Hebræos Doctores tradere; quod filij Israel bibentes aquam isto pulvere

vere vituli infectam, qui idololatriam commiserant, in barbis colorem aureum præferebant; quo signo ab alijs distinguebantur, & rei interficiebantur. Alij verò tradunt; quod aqua pulvere isto infecta reis dolorem & inflationem ventris pariebat, per quam ab innocentibus discernebantut, quibus dulcem saporem exhibebat. Quæ si ita se habent, de quibus tamen sacræ literæ nihil testantur; res procul dubio miraculosa fuit. Verum esto; absit miraculum: an tamen Mosen Chymicum fuisse hinc probari possit, dubito: cum verbum Hebræum שרף non solum comburere, sed & fundere & liquare metalla significet: atque ita quocunq; modo in pulverem aurum hoc Moses comminuere potuerit.

Referunt etiam nonnulli in Chymicorum classem Mariam Prophetissam, Mosis sororem: nec id primum â Monachis superiorum seculorum vel Arabibus factum; sed Græci aliqui tale jam aliquid crediderunt. Refert enim Isaac Causabonus, *loco allegato*, in Galliarum Regis bibliotheca librum de Chrysopœia, sub hoc titulo, *ἱερὰ τέχνη*, *Ars Sacra*, extare: in quo non solum laudetur Hermes, sed & citetur Μαριάμ καὶ Ἰουδαϊκαὶ γραφαὶ, Maria & scripta Judaica: qui liber forsan nôn est dissimilis ei, qui hodie sub titulo, *Turba Philosophorum*, circumfertur; cui additus est libellus, cui titulus; *Practica Mariæ Prophetissæ sororis Mosis*. Verum tàm credibile est, hunc librum *Maria Mosis soror an fuerit Chymiæ perita.*

esse

esse Mosis sororis, quâm credibile est, alium librum eidem tractatui adjectum nomine; *Practicæ Aristotelis*, esse Aristotelis, ut pote qui ipsum Aristotelem, qui Avicennam, qui Arabes nominat; & alterum libellum, qui *Epistola Alexandri Regis* inscribitur, esse Alexandri Regis Macedonum. Nimirum usitatum est Chymicis, ut libris suis famam concilient, eos sub magnorum virorum nominibus edere, aut si auctores ignorentur, ijs præclarorum virorum nomina præscribere.

Argonautica expeditio.

Proximâ antiquitate est Expeditio Argonautica, quam quidem pro Chymia allegare velle, nugas esse indignas, quarum tantùm mentio fiat, censet Erastus. Verum non solum Chymici, sed & alij scriptores eam de Chymia explicant.

Aureum Vellus quid.

Refert enim Suidas, aureum vellus, quod Jason & Argonautæ, Pontico mari in Colchidem profecti, unà cum Medea Regis Æetæ filia rapuerint, non fuisse ejusmodi, quale Poetæ fabulantur, sed librum in membranis scriptum, qui continebat artem, qua Aurum fieri possit. τοῦτο δ', inquit, οὐχ' ὡς ποιητικῶς φέρεται, ἀλλὰ βιβλίον ἦν ἐν δέρμασι γεγραμμένον, περιέχον, ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν. εἰκότως οὖν τότε χρυσοῦν ὠνόμαζον αὐτὸ δέρας διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐξ αὐτοῦ. Etsi verò nonnulli Suidæ contradicant, atque alij de pelle Arietis fabulosi, super quo sit vecta Helle Phryxi soror, exponant: alij de phiala Aurea, in cujus medio agnus fuerit

fuerit fculptus; alij Aureum vellus ob caritatem; alij ob colorem dictum putent: tamen valdè abfurdum eft, tot Heroas pro Arietis naturali pelle cujusq; etiam coloris vel pretij aut aurea Phiala, aut re fimili tantam expeditionem fufcepiffe, & tanta pericula fubijffe. Ea fabularum expofitio magis commoda eft, quæ veritati, five in rebus naturalibus, five in politicis magis quadrat. Cum ergo & Medeæ & Jafonis vox medicum fignificet, & Medea fenectutem Parentis medicinâ Philofophicâ depuliffe dicatur: fi reliquâ etiam eidem rei commodè applicari poffint, nulla cauffa eft, cur Suidæ expofitiònem reijciamus. Quadrant autem omnia aptiffimè. Nam Draco ille vigil eft Mercurius, quem fopire difficilimum; huic Aurum, quod Phafis in Colchide detulit, cuftodiendum traditur. Materia ifta includitur templo Martis, id eft, Athanori five Fornaci Philofophorum; cuftodes funt tauri ignem fpirantes, calor nimirum per gradus adhibitus; Draconis dentes, qui in exercitum evadunt, & fe mutuis vulneribus conficiunt, eft pugna materiæ vafi fuæ inclufæ, donec ad unitatem redigatur. Ita tandem arte Medeæ Jafon Draconem fopit, id eft, volatile figit, & ex veneno utilem medicinam parit.

De Chymico quoque artificio loqui exiftimatur fabula de pomis Hefperidum. Hor- *Poma Hefperidum.*

tum enim illum custodit Draco, Mercurius scilicet Philosophorum, qui ab Hercule, Herculeo scilicet & indefesso labore, interficiendus & figendus est. Fabula quoq; de Atalanta & Hippomene, de quâ Ovidius, *10. metamorph. fab.14.* Atalanta enim illa Mercurius Philosophorum est; poma illa aurea ex hortis Hesperijs Veneris, Sulphur aureum, in quo in fuga figitur & retinetur Mercurius: quem si quis sistit, sponsam, quam ambit, habebit; sin minùs, omnium rerum suam perditionem & interitum. Fabula item de Dracone, quem Cadmus interfecit; de oculis Argi, Mercurij scilicet illius vigilis, in pavonis caudam, Chymicis decantatissimam, conversis; & alijs pluribus.

Salomon an fuerit Chymicus.

Salomonem postea Regum omnium, imò mortalium sapientissimũ fuisse nemo est, qui dubitat: cujus libri de natura rerum scripti si superessent, facilè Græcorum & Arabum scripta superarent. An autem in specie Chymiam calluerit vel excoluerit, sine absurditate quidem affirmari potest; sed tamen nullo etiam evidenti documento probatur. Nam quod vulgò quidam Chymici afferunt, eum immensas illas, quibus abundavit, opes, arte Chymica acquisivisse, id nullâ probabilitate nititur: cum sacræ literæ modum, quo illas divitias acquisiverit, explicent. Nam, *1. Regum, cap.10.* clarè scribitur; Classem Salomo-

lomonis cum classe Regis Hiram ex Ophir aurum attulisse, & *ibidem* narratur; quod pondus auri, quod singulis annis Salomoni obtigit & allatum fuit, fuisse sexcentorum & sexaginta sex talentorum, sine eo, quod Mercatores & Reges Arabiæ attulerunt & transmiserunt.

Canticum Canticorum male ad Chymiã trahitur.

Ridiculum verò est, quod quidam in Cantico Canticorum artificium Chymicum latere existimant, & per Sponsum Regem sive Aurum; per sponsam Reginam sive Argentum, quæ duo in arte conjungantur, seque amplexentur, intelligendum censent; & cum dicitur; Nigra sum, sed formosa, caput corvi intelligendum putant, quod foris nigrum sit, intus autem summis divitijs plenum: per Turturis collum varietatem colorum & pavonis caudam explicant; per Hyemem tempus Putrefactionis; per imbrem, imbibitionem; per Flores & rosas albas & rubras, colorem aureum & album in Lapide; per amissionem dilecti, Auri occultationem intelligi opinantur. Nugæ hæ sunt; satis aliâs de antiquitate Chymiæ constat, ut non opus sit, ejusmodi dubia, incerta, imò falsa ad eam probandam conquirere.

Aes Esdræ an Chymicum.

Quare nec illud, quod *Esdræ 1. cap. 8. v. 25. & seq.* habetur pro antiquitate Chymiæ facilè produxere. *Et appendi eis,* inquit, *argentum*

& aurum & vasa consecrata domus Dei nostri; quæ obtulerat Rex & consiliarij ejus, & Principes ejus, & universus Israel. Appendi, inquam, in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum talentorum, & auri centum talenta, & Crateres aureos viginti, drachmarum mille, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulcra ut aurum. Ex quo loco nonnulli colligunt, cum inter tot aurea pocula, vix duo illius æris inter donaria reperta sint, rarum & pretiosum id fuisse æs, & vulgari auro pretiosius, & forsan arte Chymicâ confectum. Verum Aristoteles, *in mirabilib. auscul.* refert, apud Indos æs adeò splendidum, purum, sincerumq; reperiri; ut colore & specie nequaquam ab auro discerni queat: Inde & inter Darij pocula quædam fuisse, quæ, nisi olfactus judicio ab auro distare, non cognoscerentur. Quid si hæc ipsa pocula essent ea, de quibus Esdras loquitur?

Æs Indicum.

Democritus.

Referunt & inter Chymicos *Democritum*, quem insignem Philosophum fuisse certum est. Nam, ut refert Diogenes Laertius, *l. 9. in vita ejus,* Magos & Chaldæos audivit, Xerxe Rege, patri illius, cùm apud illum hospitaretur, Præceptores relinquente. Profectus etiam in Ægyptum est ad sacerdotes, & in Persidem ad Chaldæos atque rubrum mare: & Gymnosophistis in India congressus est, atq; in Æthiopiam venit: in quibus locis procul dubio arcanissima quæque didicit. Fuit etiam ditissimus

mus, cum Pater ejus Xerxem Regem, & ut nonnulli referunt, cum exercitu decies centenum millium hoſpitio exceperit. Etſi neceſſarium non fuerit, ſi Xerxem Regem hoſpitio excepit, ut totum etiam exercitum hoſpitio exceperit. Circumferuntur autem quædam Chymica ejus nomine; quæ tamen nonnulli non Democriti hujus Abderitæ, ſed Arabis cujusdam eſſe opinantur. Sed exemplum non reperitur, quod Arabes ſuis Græcorum nomina indiderint: & propterea libri illi vel Democriti hujus Græci ſunt, vel certè ideo Democriti nomine inſcripti, quod fama eſſet, Democritum Chymiæ noticiâ habuiſſe, ut ita de nomine ejus illis libris fama conciliaretur. Non autem libros illos ab Arabibus compoſitos eſſe, ex eo patet, quod Græci adhuc ſuperioribus annis in Italia inventi ſunt. Magiam certè eum calluiſſe, refert Plinius, *lib.30. cap.1.*

Poſt Chriſtum verò natum in Ægypto Chymia ita floruit, ut publica etiam fama ſtatueretur, opes publicas, quibus ſe adverſus hoſtium impetum defenderent, Ægyptios arte Chymicâ ſibi comparare. *In Ægypto Chymia floruit.*

Hinc, ut refert Suidas, Diocletianus omnes in Ægypto de Chymia & Chryſopœia libros conquiri & comburi juſſit: ne ex illa arte ditati Ægyptij & pecuniâ freti in poſterum rebellarent. Idem Suidas refert, Zoſi- *Diocletianus Chymicos Ægyptiorum libros comburit.*

Zosimus. Zosimum Alexandrinum Philosophum scripsisse χυμεῦτικα; cujus libros Græcos manu scriptos adhuc in Regis Galliæ Bibliotheca asservari, ut & Isaaci Monachi ἀργύρου μέθοδον, & Blemidæ περὶ χρυσοποιίας refert Robertus Vallensis, *de veritate & antiquitate artis Chymicæ.*

Julius Firmicus. Julius Firmicus, tempore Constantini Magni, circa annum Christi 320. Alchymistas, ut jam diu notorum, & quorum Astrologi in suis prædictionibus mentionem faciant, nominat. Nam, *lib. 3.* in decretis Lunæ in nona domo scribit: *Si Saturni hæc domus fuerit, scientiam Alchymiæ dabit: si Solis, providentiam in quadrupedibus.*

Heliodorus. Circa annum Christi 383. Theodosij temporibus Heliodorus Græcè de Chrysopæia scripsit, teste Cedreno.

Maximi Olybij Lucerna. Notabile etiam artis Chymicæ argumentum exhibet Historia de monumento Maximi Olybij in agro Patavino reperto, in quo inventa est Lucerna, quam arsisse annos 1500. referunt; quod describunt Petrus Appianus, *in Antiquitatibus*; Hermolaus Barbarus, *in Corollarijs in Dioscoridem l.5. c.849.* Ludovicus Vives, *in l.21.c.6.de Civitate Dei Augustini,* Joh. Lang. *l. 2. epist. 52.* Exteriori urnæ inscripti erant hi versus:

Plutoni sacrum munus ne attingite fures:
Ignotum est vobis, hoc quod in orbe latet.

Namq;

Namq; elementa gravi clausit digesta labore,
Vase sub hoc modico Maximus Olybius.
Adsit fœcundo custos sibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Interiori hæc inscripta erant:

Abite hinc pessimi fures,
Vos quid voltis vestris cum oculis emissitijs?
Abite hinc vestro cum Mercurio petasato caduceatoq;:
Maximus Maximo donũ Plutoni hoc sacrũ fecit.

Posterioribus seculis Chymia maximè apud Arabes claruit, ut videre est tùm apud alios, tùm apud Mesuen, *in Antidotario, distinct. 21. c. de oleo ovorum; De his,* inquit, *loquuntur, qui, quæ sunt in rebus, occulta manifestant & detegunt: Eos aggredere, si hujus rei cupidus es.* Hos autem, *in principio alleg. distinctionis*, Alchymistas nominat, & Medicinæ studiosos cum ijs conversari jubet, si qua ratione, quæ occulta in concretis caloris vi segreganda sint, discere velint. ***Arabes maximè Chymiam excoluerunt.***

Et floruerunt postea omnibus seculis inter Arabes & alias nationes multi, qui in hac arte excelluerunt, & de ea scripserunt Geber, Avicennas, Rhases, Arnoldus de Villa nova, Raimundus Lullius, Joh. de Rupe scissa, Bonus Ferrariensis, Hortulanus, Isaac Hollandus, Rogerius Baccho, Riplæus, Comes Bernhardus, Lacinius, Angurellus, & alii plurimi, quos enumerare saltẽ, cũ in publica luce sint, & ordine ab Andrea Libavio, *in exam. sentent.* ***Autores, qui de Chymia scripserunt.***

Parisiens. Schol. contr. Chym. lat. recenseantur, operæ precium non est.

Chymici libri, an sint autorum, quorum nomina præ se ferunt.

Inter quos tamen si qui libri sunt, qui Auctorum, quæ præscribuntur, nomina rectè sustinere non posse videantur, id ita multum nõ refert; modò Chymiæ, de qua hîc quæritur, antiquitatem & veritatem demonstrent. Fieri enim potuit, ut Auctor aliquis suum nomen studiosè vel suppresserit, vel sibi pro subsidio memoriæ sine nòmine librum conscripserit: qui, cum postea in aliorum manus pervenisset, sub nomine Auctoris, cujus ingenio dignus videbatur, in lucem editus fuit. Id quod in Medicina etiam evenit; ubi multa medicamenta composita præstantium Medicorum, immo & non Medicorum nomina habent; non quod ab ijs profecta sint, sed quod tantis auctoribus digna videantur: quæ tamen ideo deteriora non sunt, quod certi Auctoris nomen non habeant. Non enim ab hominis auctoritate & nomine, sed rei evidentia veritas pendet. Deinde etsi libri isti Chymici, qui hodiè extant, inter reliqua eorundem auctorum scripta, quæ semper in publico fuerunt, non reperiantur: tamen id non multùm refert. Mystica enim ista sunt, & occultantur sæpè diu à suis possessoribus, antequam in lucem veniant. Ita etsi inter libros Medicos Avicennæ liber Chymicus nullus extet: tamen refert Sorsa-

Sorsanus in vita ejus, fuisse eum Chymiæ studiosum & propagatorem.

Ex quibus omnibus apparet, à veritate alienum esse, quod Nicolaus Guibertus & alij quidem censent, libros Chymicos, qui hodiè circumferuntur, haud multis retrò seculis ab impostoribus & Sophistis confictos esse. Verum plura de his addere supersedeo: qui plura de scriptoribus Chymicis cognoscere cupit, legat viri doctissimi Georgij Agricolæ præfationem ad Mauritium & Augustum Duces Saxoniæ fratres, *super lib. 12. de re metallica*, & Andream Libavium, *in defensione utraque Alchymiæ Transmutatoriæ contra Nicolaum Guibertum*.

Monachi Chymiæ cultores.

Proximis seculis ferè inter Monachos latuit Chymia; quorum non pauci illud, quo abundabant, otium post sacras meditationes & orationes arti huic præstantissimæ honestè tribuerunt: inter quos fuerunt, quorum aliquos jam nominavimus, Raimundus Lullius, Albertus Magnus, Joh. de Rupescissa, Savanorola, Morienus, Rogerius, Trithemius & Frater Basilius Valentinus; quorum scripta multa hoc seculo in lucem edita sunt, & multa adhuc manu scripta passim latent.

Paracelsus.

Natus est tandem anno Christi 1493. in Helvetia Philippus Theophrastus Paracelsus, qui in Chymia Præceptores egregios nactus, ut ipse, *in secunda parte Chirurgiæ magnæ, tract. 1. c. 1.* refert, & institutus non solum à pa-

rente in Chymia, sed etiam adjutus scriptis Setthagij Episcopi, Erhardi Laventalij, Nicolai Hipponensis Episcopi, Matthæi Schachtij, Suffraganei Freisingensis, Abbatis Spanheimij & aliorum plurimorum, novam sectam condere, Hippocraticamq; & Galenicam evertere conatus est. Quem secuti sunt Alexander Suchtenius, Dornæus, Phædro, Dornheiserus, P. Severinus Danus; qui ipsi tamen nec cum Paracelso, nec inter se planè consentiunt. Plerique tamen, qui hodiè Chymiatri audire volunt, Petrum Severinum, qui dogmata â Paracelso hinc inde disjecta in artis formã redigere conatus est, potiús, quâm ipsu[illegible]a-racelsum, sequuntur. Hinc hodie nova [illegible] secta nata est, quæ Severiana dici potest.

Paracelsi sectatores.

CAPUT IV.

DE PARACELSO.

Theophrastus, inquam, Paracelsus cum vulgò in Medicorum Scholis tùm temporis ferè silentium esset de Chymia, & multa in præparatione Pharmacorum meliùs fieri posse animadverteret, ad reformandam Medicinam animum adjecit. Verum quam reformare voluit, penè cum alijs omni-

bus

bus scientijs evertit. Primò enim, ut Thessalus ille, se ἰατρονίκην nominavit: ita hic, *ad se pervenisse Monarchiam omnium artium, in præfatione libri de Tinctura Physicorum,* scribere ausus est: *se arcanorum Monarcham, quem omnes, qui naturalis Philosophiæ cognitionem appetant, Itali, Galli, Poloni, Germani, Philosophi, Spagyri, Astronomi ut Ducem sequi necesse habeant, ejusdem libri c. 1. & 4.* haberi voluit; & *in præfatione Paragrani, Avicennam, Galenum, Rhasen, Montagnanam, Mesuen, Parisienses, Monspelienses, Suevos, Misnicos, Colonienses, Viennenses, & quotquot Danubium & Rhenum accolunt, Insulas maris, Italiam, Dalmatiam, Athenas, Græcos, Arabes, Israelitas se Monarcham Sapientiæ constitutum sequi jubet. In præfatione libri 1. de Peste,* quem Norlingæ scripsit, *libros suos libris quatuor mille annorum spacio scriptis præfert.* *Paracelsi jactantia.*

Contra passim Galenū, Avicennā, omnesque Academicos & Medicinæ Doctores acerbissimis convitijs prosequitur, & *de pestilitate tract. 2.* Parisienses, Patavinos, Monspelienses, Salernitanos, Viennenses, Lipsenses, non Professores veritatis, sed Cōfessores mendaciorū, Mendaces, non Doctores esse scribit. Qualia cōvitia in Medicos plurima passim in scriptis suis evomuit: quæ omnia hîc recensere non libet. Quia tamen insigne modestiæ specimen edidit, loco modò allegato, *in præfat. Paragrani p. 199.* integrū eum transscribere placet. *Paracelsi in Galenicos convitia.*

Ihr

Paracelsi modestia. Ihr müsset mir nach / Ich nicht euch nach / Ihr mir nach/ Mir nach/ Avicenna, Galene, Rhasis, Montagnana, Mesue &c. Mir nach/ vnd nicht ich euch nach / Ihr von Pariß / ihr von Mompölier/ ihr von Schwaben/ ihr von Meissen/ ihr von Cöln / ihr von Wien / vnd was an der Donaw vnd Reinstrom lieget / ihr Insulen im Meer/ du Italia, du Dalmatia, du Athenis, du Grieche/ du Arabs, du Israelita. Mir nach/ vnd ich nicht euch nach: Ewer wird keiner im hindersten Winckel bleiben / an den nicht die Hunde seichen werden: Ich werde Monarcha, vnd mein wird die Monarchy sein / vnd ich führe die Monarchy / vnd gürte ewre Lenden. Wie gefelt euch Cacophrastus? Diesen Dreck müst ihr essen.

Wie wird es euch Cornuten anstehen / so ewer Cacophrastus ein Fürst der Monarchey sein wird? vnd ihr Calefactores werdet vnnd Schlotfeger: Wie dünckt euch / so Secta Theophrasti triumphiren wird? vnd ihr werdet in meine Philosophey müssen/ vnd ewren Plinium Caco-plinium heissen / vnd ewern Aristotelem Caco-Aristotelem heissen / vnd ich werde sie vnd ewern Porphyrium, Albertum, &c. in meinem Dreck teuffen / mit sampt ewer Gefatterschafft: Das wird mir zu wege bringen die Vis mineralis vnd generatio mineralium, vnd was zwischen den zweyen Polis liegt/ wird mein Harnisch sein / ewer Astronomy vnd Laßtaffel Kunst in Pilats See zu werffen/ vnd die Alchymy mus mir ewern Æsculapium, ewern Avicennam, ewern Gale-

Galenum, &c. vnd ewre Scribenten alle in eine Alkali versieden / vnd in Reverber bis auff die hindersten Feces verbrennen / vnd seuberer must jhr noch gereiniget werden / dann dz Gold durchs Fewer / jhr müsst durch das Spießglas / da wil ich sehen wie jhr vnd ewer König gen Boden setzet / vnd vber den Dufftstein wil ich euch pallieren lassen: vnd die Tugendt als die vierdte Seul wird aus euch ein grosses Spectacul machen / denn die Juristen vber keinen Malefactorem erdacht haben. O wie werden ewre verderbte Krancken lachen! O ewers armen Galeni Seele! Wer er vntadtlich blieben in der Artzeney / so were seine Manes nicht in Abgrund der Hellen vergraben worden / daraus er mir geschrieben hat / des Datum in der Hellen stand. Jch hette nicht vermeinet / das der Fürste der Artzte dem Teuffel in Arß solt gefahren sein / nemlich sein discipul jhm nach / oder am wenigsten seiner Mutter ins F. L. Solt das ein Fürst der Artzeney sein / vnd die Artzeney auff jhm stehen / so müssen die grösten Schelmen in der Artzeney sein / so vnter der Sonnen leben / sie beweisen auch wol / das sie jhm trewlich nachfolgen. Et ut omnino odium suum erga antiquam Medicinam declararet, & asseclarum suorum in Medicos alios odium accenderet, nec Luthero inferior videretur, Canonicum Avicennæ volumen contemptim exussit, ut refert Jacob. Curio Hofemianus, *in Hermotimo.*

Alibi

Alibi tamen novitatis crimen aversari videtur, & ut Galenicus etiam habeatur, narrat, in oppido Bojemorum, Brunoviæ scilicet, in quodam Cœnobio verissima minimeq; depravata Galeni & Avicennæ volumina reperiri, ex quibus ipse sit Galenicus melior, quàm omnes, qui vulgò ita appellantur; persuasurus scilicet, ea, quæ per manus tradita, & hactenus fideliter omnium nationum consensu in tot Bibliothecas asservata, & ad nos propagata sunt Galeni & Avicennæ scripta genuina non esse, sed ista, quæ vel fingit, vel Galeni & Avicennæ nomen falsò præ se ferunt.

Paracelsi encomia. Nec solùm Paracelsus se ita jactitat, sed & sectatores ejus illum summis laudibus in cœlum tollunt. Inter eos Crollius, *p. 7. suæ præfationis*, scribere ausus fuit; *Paracelsi peritiam neminem adhuc attigisse, ne dum superare potuisse; eundemq; omnibus hominibus à temporibus Noæ*, atque ita Hermeti Trismegisto, Salomoni & alijs satis imprudenter præfert: dum *pag. 56. & 67.* scribit: *Nullus mortalium in universa Philosophia & Medicina indubitato cœli favore tàm ardua & abdita arcana scivit & in publicum protulit, sicut Theophrastus ille Paracelsus, Vir & Philosophus omni æternitatis memoriâ & honore dignissimus; cujus peritiam nemo inventus, qui attingere, nedum superare potuerit; Verus Medicinæ Monarcha & primus Microcosmi Medicus, qui de interno homine, ejusq; officio à Deo creato, item de magnorum morborum incurabi-*

curabilium origine tàm naturali, quàm Metaphysica à temporibus Nos solus scripsit; quod è superiorum ætatum Medicis ne per somnium ulli in mentem venit. Ita etiam Henningus Scheunemannus, *in hydromantia Paracelsica in præfat. ad Lect.* scribit: *Paracelsum Hermeticam & Hippocraticam doctrinam peculiari Spiritus sancti assistentia ita complevisse, ut nihil amplius desiderari possit, & ob navatam hanc operam Monarchæ nomen adeptus sit.* Et plerasq; ejus laudes discipuli in inscriptione ejus effigiei & Epitaphio comprehenderunt.

Paracelsistarum in Aristotelicos & Galenicos convitia.

Contra Aristotelicos & Galenicos omnibus, quibus possunt, cōvitijs proscindunt: Materiales & Elemētares Ambulatores, Aristotelicos tenebriones, Vulgares de Schola homines, Rabinos, & Thrasones, Athenienses, Philosophię Ethnicę Sectatores, qui lucē tenebras & tenebras lucem vocent, vanissimarū vanitatum defensores nominãt. Quibus recensendis tempus terere nō libet. Neq; enim ad rem aliquid faciunt. Prudēter Aristophanes, *in Ranis*:

Ἔλεγχ᾽ ἐλέγχου· λοιδορεῖσθαι δ᾽ οὐ χρὴ
Ἄνδρας φιλοσόφους, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας.

Hinc tamen factum, ut non pauci & Paracelsum pro Chymicorū principe habeant & neminem Chymicum esse posse credant, nisi qui sit Paracelsicus. Qua in re multum falluntur.

Non idem Chymia & Paracelsia.

Neq; enim idem est Chymia & Paracelsia. Quod jam olim monuit vir clarissimus, & triū Imperat. Medicę, civis meus, J. Crato *Epist. 137.*

ad

ad Theodorum Zvingerum: In multis, inquit, *Rebus publicis & aulis cum nominis mei quadam jactura Chymica medicamenta sum tutatus. Nihil ante 40. annos oleorum destillatorum, nullum Extractum, nullus succus in Pharmacopolijs est repertus: â me autem Pharmacopœi & Medici, beneficio Dei, successu medicationis edocti sunt, ut nunc ubiq; ea parent, & ijs utantur. Insaniam verò Paracelsi, qui summos in arte Magistros, imò ipsam artem Medicam; propter sua arcana, ut appellat, contemnit, & novam nobis è furnis Medicinam fabricat, atque discentes â bonis auctoribus ad fornaces ablegat, omnem deniq; seculi nostri excellentiam dejicere studet, ut sua medicamenta extollat, nunquam probavi.* Hæc Crato. Neq; sine caussa discrimen inter Chymiam & Paracelsiam constituimus. Dudum enim ante Paracelsum â multis doctis viris excultam fuisse Chymiam notissimum est. Et licet ipse eandem coluerit & excoluerit: non tamen ideo, qui Chymiæ operam dant, necessum habent, ut Paracelso se totos tradant, ejusq; dogmata omnia defendant. Quod tamen â multis fieri videmus, qui cum Galenicis nimiam credulitatem & antiquitatis studium atque amorem objiciunt, ipsi non minus peccant, dum Paracelsi dogmata omnia, etiam sine ullis rationibus prolata, tantum non pro oraculis habent. Quorum exempla cum passim obvia sint, nec ignota illa ingentia Paracelsi præconia, atq; arrogantes tituli,

quos

tuli, quos sibi tùm ipse, tum ipsi asseclæ ejus non satis prudenter tribuerunt, ut modò dictum; ac vix ulli, ullo unquam seculo, Philosopho vel Medico tantas laudes tribui legamus: ne incauti in errorem inducantur, quis fuerit Paracelsus, & an istas laudes sustinere valeat, sine omni affectu videamus.

Genus Paracelsi. Parentes ejus qui fuerint, ad rem multum non facit. Ipse se appellat Philippum Theophrastum Bombastum ab Hoenhaim seu Paracelsum, ex nobilissima & antiquissima in Eremo Helvetiorum familia. Verum refert Thomas Erastus, in Eremo Helvetiorum nullos esse Paracelsos, nullos Hohenhaimios, nullos Bombastos, nullos deniq; vel nobiles vel ignobiles, qui eum ut sanguine junctum agnoscant. Audivisse se, Pædagogum aliquãdo vixisse ibi, hominem exterum, & quod natus ille sit in loco, qui vocatur Altum nidum, unde fortasse Paracelsum denominaverint.

Vita Paracelsi summa. Vitæ ejus quasi summam literis quibusdam complexus est Oporinus, civis Basiliensis fide dignus, qui Paracelsi amanuensis fuit, uxoratus jam. Nam, ut Erastus, *parte 1. disp. cõtra Paracelsum p. 238.* refert; Relictâ domi uxore, toto biẽnio eum secutus est, ut admirabilis doctrinæ, quam jactabat, particeps fieret. Exstant quidẽ eæ literæ in vita Oporini à Jocisco descripta: verum cum nõ in omnium sint manibus, eas hic proponere libet. Nec refert, quod Levinus Battus, *in epist. ad Henricum Smetium*

E scribit,

scribit, Orationē illam ab æmulis Theophrasti Basileæ scriptam esse. Sit enim, quod illi, qui vitam Oporini scripserunt, Paracelso non faverint: Epistola tamen vitæ Oporini inserta, in doctorum virorum manibus vivente adhuc Oporino fuit; cum literas illas scripserit ad Medicos clarissimos Solenandrum & Wierum. Et vivebant tunc procul dubio adhuc multi, quibus Paracelsus familiariter notus fuit, ut mendacium locum invenire facilè non potuerit. Ita autem ille:

Epistola Oporini de Paracelso.

Quod ad Theophrastum Paracelsum attinet, qui jam pridem obijt, non quidem libenter ejus manibus obloquerer: vivum tamen talem expertus sum, ut cum tali homine ita unquam familiariter vivere, ut cum ipso vixi, non facilè cupiam; adeò, præter mirabilem faciendi medicinam in omni morborum genere promtitudinem & felicitatem, nullam in eo neque pietatem, neque eruditionem animadvertere potui. Et mirari non rarò soleo, cum tàm multa proferri video, quæ ab ipso scripta & posteritati relicta affirmantur, quorum ego ne somnium quidem unquam illi objectum puto. Adeo erat totis diebus & noctibus, dum ego ipsi familiariter per biennium ferè convixi, ebrietati & crapulæ deditus, ut vix unam atque alteram horam sobrium

Paracelsus ebrietati deditus.

eum

eum reperire licuerit; maximè postquam Basilea discedens in Alsatia inter nobiles rusticos, & rusticos nobiles, tanquam alter Æsculapius omnibus admirationi fuit. Atque interea tùm, cum maximè esset ebrius, domum reversus dictare mihi aliquid suæ Philosophiæ solebat, quod ità pulcrè sibi cohærere videbatur, ut à maximè sobrio meliùs non fieri potuisse videretur. Ego deinde ijsdem in Latinam linguam vertẽdis, ut poteram, vacabam. Et sunt ejusmodi libelli partim à me, partim ab alijs latinè conversi postea editi. Noctu, toto quo ipsi convixi tempore, nunquam se exuit: plerumque enim non nisi ebrius ad extremam noctem ibat cubitum, atque ita, ut erat indutus, adjuncto sibi gladio, quem carnificis cujusdam fuisse jactitabat, in stratum se conijciebat, ac sæpè media nocte surgens per cubiculũ nudo gladio ita insaniebat, ita crebris ictibus & pavimentum & parietes impetebat, ut ego mihi non semel caput amputatũ iri metuerẽ. Dies aliquot requirere possem, si eorũ omnium, quæ me apud ipsum passum esse scio, mentionem facere deberem. Semper habebat officinã suam carbonariã instructã perpetuis ignibus, nũc Alkali aliquot, nunc sublimati oleum, nunc Arsenici

Paracelsus ebrius sua dictavit.

oleum, nunc Martis crocum, aut Oppodeldoch *mirabile, & nescio quæ brodia coquẽdo. Mihi certè semel coctione sua fermè spiritum vitalem oppressit, dum spiritus in alembico suo adscendentes cõtemplari jusso & naso propius admoto, remoto paululùm vitro, quod alembico subjectum erat, virulentos illos vapores mihi os & nares occupare curavit, & tantum non suffocare conatus fuit, adeò ut in syncopem delapsus frigidæ aquæ non mediocris superfusione restitui opus habuerim. Interea se vaticinari quædam simulabat, & arcanorum quorundam cognitionem præ se ferebat, ut clam aliquid, de quo ipsum metuerem, non facilè aggredi unquam ausus fuissem. Mulierum nullam curam habuit, ut cum nulla unquam illi rem fuisse credam. Initio abstemius erat usq; ad ætatis annum ferè 25. deinde ita vinum bibere didicit, ut totas mensas rusticis plenas propinando provocare & bibendo superare ausus fuerit, digito tantum gulæ immisso à crapula se liberans, & rursum, tanquam ne guttam quidem hausisset, potionibus indulgens. Pecuniæ erat prodigus profusor, ac ita eâ sæpe destitutus, ut ne obulum quidem ei superesse scirem. Crastino statim die rursum crumenã se habere benè instru-*

Paracelsus à mulieribus alienus.

Paracelsus pecuniæ prodigus.

instructam ostendebat, ut non rarò miratus fuerim, unde ei fuisset suppeditata. Singulis ferè mensibus vestem novam sibi fieri curabat, & priorem cuivis obvio donabat, sed ita conspurcatã, ut ego nunquam mihi dari petierim, neq; ultrò oblatam, ut gestarem, recepturus fuerim. In curandis ulceribus etiam deploratißimis miracula edidit, nulla victus præscripta aut observata ratione, sed cum patientibus suis dies & noctes potando ita eos, ut solebat dicere, pleno ventre tamen curavit. Præcipitati pulvere, Theriaca, aut Mithridatio aut Cerasorum sive Botrorum succo in pilulas redacto in omni morborũ genere ad purgandum utebatur. Laudano suo (ita vocabat pilulas instar muriũ stercoris, quas impari semper numero in extrema tãtùm morborũ difficultate tanquã sacrã medicinam exhibebat) ita gloriabatur, ut non dubitarit affirmare, ejus solius usu se è mortuis vivos reddere posse; idq; aliquoties, dum apud ipsum fui, re ipsâ declaravit. Orare nunquam audivi neq; vidi, neq; curabat etiam Ecclesiastica sacra, sed doctrina Evangelica, quæ tum tẽporis apud nos excoli incipiebat, & à nostris concionatoribus seriò urgebatur, nõ multũ ab eo curabatur. Se aliquando Lutherum & Pa-

Paracelsus in ulceribus curandis felix.

Paracelsi medicamenta.

Paracelsus sacra parũ curavit.

Paracelsi modestia. Jhr müsset mir nach / Jch nicht euch nach / Jhr mir nach/ Mir nach/ Avicenna, Galene, Rhasis, Montagnana, Mesue &c. Mir nach/ vnd nicht ich euch nach / Jhr von Pariß / jhr von Mompölier/ jhr von Schwaben/ jhr von Meissen/ jhr von Cöln / jhr von Wien / vnd was an der Donaw vnd Reinstrom lieget / jhr Jnsulen im Meer/ du Italia, du Dalmatia, du Athenis, du Grieche/ du Arabs, du Israelita. Mir nach/ vnd ich nicht euch nach: Ewer wird keiner im hindersten Winckel bleiben / an den nicht die Hunde seichen werden: Jch werde Monarcha, vnd mein wird die Monarchy sein / vnd ich führe die Monarchy / vnd gürte ewre Lenden. Wie gefelt euch Cacophrastus? Diesen Dreck müst jhr essen.

Wie wird es euch Cornuten anstehen / so ewer Cacophrastus ein Fürst der Monarchey sein wird? vnd jhr Calefactores werdet vnnd Schlotfeger: Wie dünckt euch / so Secta Theophrasti triumphiren wird? vnd jhr werdet in meine Philosophey müssen/ vnd ewren Plinium Cacoplinium heissen / vnd ewern Aristotelem Caco-Aristotelem heissen / vnd ich werde sie vnd ewern Porphyrium, Albertum, &c. in meinem Dreck teuffen / mit sampt ewer Gefatterschafft: Das wird mir zu wege bringen die Vis mineralis vnd generatio mineralium, vnd was zwischen den zweyen Polis liegt/ wird mein Harnisch sein / ewer Astronomy vnd Laßtaffel Kunst in Pilats See zu werffen/ vnd die Alchymy mus mir ewern Æsculapium, ewern Avicennam, ewern Gale-

Galenum, &c. vnd ewre Scribenten alle in eine Alkali versieden / vnd in Reverber bis auff die hindersten Feces verbrennen / vnd seuberer must jhr noch gereiniget werden / dann dz Gold durchs Fewer / jhr müsst durch das Spießglas / da wil ich sehen wie jhr vnd ewer König gen Boden setzet / vnd vber den Dufftstein wil ich euch pallieren lassen: vnd die Tugendt als die vierdte Seul wird aus euch ein grosses Spectacul machen / denn die Juristen vber keinen Malefactorem erdacht haben. O wie werden ewre verderbte Krancken lachen! O ewers armen Galeni Seele! Wer er vntadtlich blieben in der Artzeney / so werē seine Manes nicht in Abgrund der Hellen vergraben worden / daraus er mir geschrieben hat / des Datum in der Hellen stand. Ich hette nicht vermeinet / das der Fürste der Artzte dem Teuffel in Arß solt gefahren sein / nemlich sein discipul jhm nach / oder am wenigsten seiner Mutter ins F. L. Solt das ein Fürst der Artzeney sein / vnd die Artzeney auff jhm stehen / so müssen die grösten Schelmen in der Artzeney sein / so vnter der Sonnen leben / sie beweisen auch wol / das sie jhm trewlich nachfolgen. Et ut omnino odium suum erga antiquam Medicinam declararet, & assectarum suorum in Medicos alios odium accenderet, nec Luthero inferior videretur, Canonicum Avicennæ volumen contemptim exussit, ut refert Jacob. Curio Hofemianus, *in Hermotimo*.

Alibi

Alibi tamen novitatis crimen averſari videtur, & ut Galenicus etiam habeatur, narrat, in oppido Bojemorum, Brunoviæ ſcilicet, in quodam Cœnobio veriſſima minimeq; depravata Galeni & Avicennæ volumina reperiri, ex quibus ipſe ſit Galenicus melior, quàm omnes, qui vulgò ita appellantur; perſuaſurus ſcilicet, ea, quæ per manus tradita, & hactenus fideliter omnium nationum conſenſu in tot Bibliothecas aſſervata, & ad nos propagata ſunt Galeni & Avicennæ ſcripta genuina non eſſe, ſed iſta, quæ vel fingit, vel Galeni & Avicennæ nomen falsò præ ſe ferunt.

Paracelſi encomia. Nec ſolùm Paracelſus ſe ita jactitat, ſed & ſectatores ejus illum ſummis laudibus in cœlum tollunt. Inter eos Crollius, *p. 7. ſuæ præfationis*, ſcribere auſus fuit; *Paracelſi peritiam neminem adhuc attigiſſe, ne dum ſuperare potuiſſe; eundemq́; omnibus hominibus à temporibus Noæ*, atque ita Hermeti Triſmegiſto, Salomoni & alijs ſatis imprudenter præfert: dum *pag. 56. & 67.* ſcribit: *Nullus mortalium in univerſa Philoſophia & Medicina indubitato cœli favore tàm ardua & abdita arcana ſcivit & in publicum protulit, ſicut Theophraſtus ille Paracelſus, Vir & Philoſophus omni æternitatis memoriâ & honore digniſſimus; cujus peritiam nemo inventus, qui attingere, nedum ſuperare potuerit; Verus Medicinæ Monarcha & primus Microcoſmi Medicus, qui de interno homine, ejusq́; officio à Deo creato, item de magnorum morborum incurabi-*

curabilium origine tàm naturali, quâm Metaphysica à temporibus Noæ solus scripsit; quod è superiorum ætatum Medicis ne per somnium ulli in mentem venit. Ita etiam Henningus Scheunemannus, *in hydromantia Paracelsica in præfat. ad Lect.* scribit: *Paracelsum Hermeticam & Hippocraticam doctrinam peculiari Spiritus sancti assistentia ita complevisse, ut nihil amplius desiderari possit, & ob navatam hanc operam Monarchæ nomen adeptus sit.* Et plerasq; ejus laudes discipuli in inscriptione ejus effigiei & Epitaphio comprehenderunt.

Contra Aristotelicos & Galenicos omnibus, quibus possunt, cōvitijs proscindunt: Materiales & Elemētares Ambulatores, Aristotelicos tenebriones, Vulgares de Schola homines, Rabinos, & Thrasones, Athenienses, Philosophię Ethnicę Sectatores, qui lucē tenebras & tenebras lucem vocent, vanissimarū vanitatum defensores nominãt. Quibus recensendis tempus terere nō libet. Neq; enim ad rem aliquid faciunt. Prudēter Aristophanes, *in Ranis*: *Paracelsistarum in Aristotelicos & Galenicos convitia.*

Ἔλεγχ' ἐλέγχου· λοιδορεῖσθαι δ' οὐ χρὴ
Ἄνδρας φιλοσόφους, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας.

Hinc tamen factum, ut non pauci & Paracelsum pro Chymicorū principe habeant & neminem Chymicum esse posse credant, nisi qui sit Paracelsicus. Qua in re multum falluntur.

Neq; enim idem est Chymia & Paracelsia. Quod jam olim monuit vir clarissimus, & triū Imperat. Medicq, civis meus, J. Crato *Epist. 137.* *Non idem Chymia & Paracelsia.*

ad Theodorum Zvingerum: In multis, inquit, *Rebus publicis & aulis cum nominis mei quadam jactura Chymica medicamenta sum tutatus. Nihil ante 40. annos oleorum destillatorum, nullum Extractum, nullus succus in Pharmacopolijs est repertus: â me autem Pharmacopœi & Medici, beneficio Dei, successu medicationis edocti sunt, ut nunc ubiq; ea parent, & ijs utantur. Insaniam verò Paracelsi, qui summos in arte Magistros, imò ipsam artem Medicam; propter sua arcana, ut appellat, contemnit, & novam nobis è furnis Medicinam fabricat, atque discentes à bonis auctoribus ad fornaces ablegat, omnem deniq; seculi nostri excellentiam dejicere studet, ut sua medicamenta extollat, nunquam probavi.* Hæc Crato. Neq; sine caussa discrimen inter Chymiam & Paracelsiam constituimus. Dudum enim ante Paracelsum â multis doctis viris excultam fuisse Chymiam notissimum est. Et licet ipse eandem coluerit & excoluerit; non tamen ideo, qui Chymiæ operam dant, necessum habent, ut Paracelso se totos tradant, ejusq; dogmata omnia defendant. Quod tamen â multis fieri videmus, qui cum Galenicis nimiam credulitatem & antiquitatis studium atque amorem objiciunt, ipsi non minus peccant, dum Paracelsi dogmata omnia, etiam sine ullis rationibus prolata, tantum non pro oraculis habent. Quorum exempla cum passim obvia sint, nec ignota illa ingentia Paracelsi præconia, atq; arrogantes tituli,

quos

tuli, quos sibi tùm ipse, tum ipsi asseclæ ejus non satis prudenter tribuerunt, ut modò dictum; ac vix ulli, ullo unquam seculo, Philosopho vel Medico tantas laudes tribui legamus: ne incauti in errorem inducantur, quis fuerit Paracelsus, & an istas laudes sustinere valeat, sine omni affectu videamus.

Genus Paracelsi. Parentes ejus qui fuerint, ad rem multùm non facit. Ipse se appellat Philippum Theophrâstum Bombastum ab Hoenhaim seu Paracelsum, ex nobilissima & antiquissima in Eremo Helvetiorum familia. Verum refert Thomas Erastus, in Eremo Helvetiorum nullos esse Paracelsos, nullos Hohenhaimios, nullos Bombastos, nullos deniq; vel nobiles vel ignobiles, qui eum ut sanguine junctum agnoscant. Audivisse se, Pædagogum aliquãdo vixisse ibi, hominem exterum, & quod natus ille sit in loco, qui vocatur Altum nidum, unde fortasse Paracelsum denominaverint.

Vita Paracelsi summa. Vitæ ejus quasi summam literis quibusdam complexus est Oporinus, civis Basiliensis fide dignus, qui Paracelsi amanuensis fuit, uxoratus jam. Nam, ut Erastus, *parte 1. disp. cõtra Paracelsum p. 238.* refert; Relictâ domi uxore, toto biẽnio eum secutus est, ut admirabilis doctrinæ, quam jactabat, particeps fieret. Exstant quidẽ eæ literæ in vita Oporini à Jocisco descripta: verum cùm nõ in omnium sint manibus, eas hic proponere libet. Nec refert, quod Levinus Battus, *in epist. ad Henricum Smetium*

 scribit,

ſcribit, Orationẽ illam ab æmulis Theophraſti Baſileæ ſcriptam eſſe. Sit enim, quod illi, qui vitam Oporini ſcripſerunt, Paracelſo non faverint: Epiſtola tamen vitæ Oporini inſerta, in doctorum virorum manibus vivente adhuc Oporino fuit; cum literas illas ſcripſerit ad Medicos clariſſimos Solenandrum & Wierum. Et vivebant tunc procul dubio adhuc multi, quibus Paracelſus familiariter notus fuit, ut mendacium locum invenire facilè non potuerit. Ita autem ille:

Epiſtola Oporini de Paracelſo.

Quod ad Theophraſtum Paracelſum attinet, qui jam pridem obijt, non quidem libenter ejus manibus obloquerer: vivum tamen talem expertus ſum, ut cum tali homine ita unquam familiariter vivere, ut cum ipſo vixi, non facilè cupiam; adeò, præter mirabilem faciendi medicinam in omni morborum genere promtitudinem & felicitatem, nullam in eo neque pietatem, neq; eruditionem animadvertere potui. Et mirari non rarò ſoleo, cum tàm multa proferri video, quæ ab ipſo ſcripta & poſteritati relicta affirmantur, quorum ego ne ſomnium quidem unquam illi objectum puto. Adeo erat totis diebus & noctibus, dum ego ipſi familiariter per biennium ferè convixi, ebrietati & crapulæ deditus, ut vix unam atque alteram horam ſobrium

Paracelſus ebrietati deditus.

eum

eum reperire licuerit; maximè postquam Basilea discedens in Alsatia inter nobiles rusticos, & rusticos nobiles, tanquam alter Æsculapius omnibus admirationi fuit. Atque interea tùm, cùm maximè esset ebrius, domum reversus dictare mihi aliquid suæ Philosophiæ solebat, quod ità pulcrè sibi cohærere videbatur, ut à maximè sobrio meliùs non fieri potuisse videretur. Ego deinde ijsdem in Latinam linguam vertẽdis, ut poteram, vacabam. Et sunt ejusmodi libelli partim à me, partim ab alijs latinè conversi postea editi. Noctu, toto quo ipsi convixi tempore, nunquam se exuit: plerumque enim non nisi ebrius ad extremam noctem ibat cubitum, atque ita, ut erat indutus, adjuncto sibi gladio, quem carnificis cujusdam fuisse jactitabat, in stratum se conjiciebat, ac sæpè media nocte surgens per cubiculũ nudo gladio ita insaniebat, ita crebris ictibus & pavimentum & parietes impetebat, ut ego mihi non semel caput amputatũ iri metuerẽ. Dies aliquot requirere possem, si eorũ omnium, quæ me apud ipsum passum esse scio, mentionem facere deberem. Semper habebat officinã suam carbonariã instructã perpetuis ignibus, nũc Alkali aliquot, nunc sublimati oleum, nunc Arsenici

Paracelsus ebrius sua dictavit.

oleum, nunc Martis crocum, aut Oppodeldoch *mirabile, & nescio quæ brodia coquẽdo. Mihi certè semel coctione sua fermè spiritum vitalem oppreßit, dum spiritus in alembico suo adscendentes cõtemplari jusso & naso propius admoto, remoto paululùm vitro, quod alembico subjectum erat, virulentos illos vapores mihi os & nares occupare curavit, & tantum non suffocare conatus fuit, adeò ut in syncopem delapsus frigidæ aquæ non mediocris superfusione restitui opus habuerim. Interea se vaticinari quædam simulabat, & arcanorum quorundam cognitionem præ se ferebat, ut clam aliquid, de quo ipsum metuerem, non facilè aggredi unquam ausus fuissem. Mulierum nullam curam habuit, ut cum nulla unquam illi rem fuisse credam. Initio abstemius erat usq; ad ætatis annum ferè 25. deinde ita vinum bibere didicit, ut totas mensas rusticis plenas propinando provocare & bibendo superare ausus fuerit, digito tantum gulæ immisso à crapula se liberans, & rursum, tanquam ne guttam quidem hausisset, potionibus indulgens. Pecuniæ erat prodigus profusor, ac ita eâ sæpe destitutus, ut ne obulum quidem ei superesse scirem. Crastino statim die rursum crumenã se habere benè instru-*

Paracelsus à mulieribus alienus.

Paracelsus pecuniæ prodigus.

instructam ostendebat, ut non rarò miratus fuerim, unde ei fuisset suppeditata. Singulis ferè mensibus vestem novam sibi fieri curabat, & priorem cuivis obvio donabat, sed ita conspurcatã, ut ego nunquam mihi dari petierim, neq; ultrò oblatam, ut gestarem, recepturus fuerim. In curandis ulceribus etiam deploratissimis miracula edidit, nulla victus præscripta aut observata ratione, sed cum patientibus suis dies & noctes potando ita eos, ut solebat dicere, pleno ventre tamen curavit. Præcipitati pulvere, Theriaca, aut Mithridatio aut Cerasorum sive Botrorum succo in pilulas redacto in omni morborũ genere ad purgandum utebatur. Laudano suo (ita vocabat pilulas instar muriũ stercoris, quas impari semper numero in extrema tãtùm morborũ difficultate tanquã sacrã medicinam exhibebat) ita gloriabatur, ut non dubitarit affirmare, ejus solius usu se è mortuis vivos reddere posse; idq; aliquoties, dum apud ipsum fui, re ipsâ declaravit. Orare nunquam audivi neq; vidi, neq; curabat etiam Ecclesiastica sacra, sed doctrina Evangelica, quæ tum tẽporis apud nos excoli incipiebat, & à nostris concionatoribus seriò urgebatur, nõ multũ ab eo curabatur. Se aliquando Lutherum & Pa-

Paracelsus in ulceribus curandis felix.

Paracelsi medicamenta.

Paracelsus sacra parũ curavit.

pam non minùs, quàm nunc Galenum & & Hippocratem redacturum in ordinem minabatur. Neq; enim eorum, qui hactenus in scripturam sacram scripsissent, sive veteres sive recentiores, quenquam scripturæ nucleum rectè eruisse, sed circa corticem & quasi membranam tantum hærere. Et nescio quæ alia nugabatur, quorum meminisse piget. Hæc Oporinus.

Neque saltem ista Oporinus scripsit: sed etiam sæpè alijs narravit, ut Thomas Erastus, *disput. contra Paracelſ. part. 1.* testatur. Imò idem refert & testatur D. Henricus Bullingerus, qui Paracelsum Tiguri novit, cujus literas citat Erastus, *allegato loco.* *Ex omnibus,* inquit, *ejus sermonibus pietatis nihil intelligere potui; Magiæ autem, quam iste nescio quam finge' at, plurimùm. Si eum vidisses, non Medicum dixisses, sed aurigam: & sodalitio aurigarum mirificè delectabatur. Ergò dum viveret hic in diversorio Ciconiæ observabat advenientes in hospitium aurigas, & cum ijs vorabat & perpotabat, ita nonnunquam vino sopitus, ut se in proximũ scamnum collocaret, crapulamq; edormiret. Breviter: Sordidus erat per omnia, & homo spurcus. Raro aut nunquam ingrediebatur cœtus sacros, & visus est res divinas leviter curare.*

Heinr. Bullingeri de Paracelso litera.

Narrat quoque Erastus, *Secunda parte disp. contra Paracelsum* Georgium Vetterum virum pium,

Georgij Vetteri de

pium, doctum & industrium, ac Paracelsi perquàm studiosum & amantem, & qui Paracelsi comes individuus fuerit biennio & tribus mensibus per Austriam, Transylvaniam aliasque regiones eum sequens, ut Chirurgica, quæ tum solùm profitebatur, ab eo doceretur, quique se plurima Paracelso debere profitebatur (ne fortè ex odio aliquid commemorasse putetur) illum, inquam, Georgium Vetterum asseverantissimè affirmasse, Paracelsum Magiæ nefandæ perquàm studiosum fuisse, & Cacodæmonem haud aliter quàm socium nominare consuevisse. *Nihil magis*, inquiebat idem Vetterus, *metui, quoties ebrius erat (erat autem frequenter,) quàm ut agmen Diabolorum accerseret, quod sæpenumerò facere voluit speciem artis suæ editurus, sed à me rogatus omisit. Cum sobrium monerem, ut isthæc missa faceret, quod Deum graviter offenderet, quodq; ad extremum stipendium triste persolvere solitus sit famulis suis Diabolus: respondebat, se non multò post receptui canturum esse. Toto tempore, quo apud ipsum vixi, neq; Theologica neq; Philosophica neq; Medica extra Chirurgiam tractabat.* *Paracelsi narratio.* *Paracelsus Magiæ Studiosus.* *Paracelsus tantum Chirurgus.*

Verum hæc mittamus, quæ satis docent, Paracelsum satis dissolutè vixisse. Quos Præceptores habuerit, non adeò certum. Henningus quidem Scheunemannus, in *Hydromantia Paracelsica*, *cap. 1.* scribit; *à Deo ter Opt. Max. Theophrastum Paracelsum edoctum scivisse, quicquid in rerum natura fuit scibile*; & *Paracelsi Præceptores.*

ſatis temerariè exēpla Nabuchdonoſoris, Abimelechi, Jacobi, Joſephi, Magorum, Pauli, quibus Deus res occultas & futuras in ſomnio patefecit, allegare pro hac re audet. Verum enim verò verum quidem eſt, omnem ſapientiam eſſe à Patre luminū, eamq; primo homini in creatione fuiſſe inditam, & poſtea etiam nonnullos à Deo immediatè circa res divinas & alia nonnulla eruditos fuiſſe: ſed ordinarius modus ad ſapientiam perveniendi jam eſt, ut filij à parentibus, juvenes à ſenioribus, docti ab indoctis diſcant; ac qui ordinarium hunc modum reijciunt, Deum tentant, & in Diaboli inſidias incidunt. Et an dogmata Paracelſi talia ſint, quæ à Deo autore immediatè profecta ſint, paulò poſt patebit. Ipſe *lib. 1. de Podagricis titulo de Limbo,* Præceptores ſe habuiſſe negat: Chirurgiæ tamen magnæ *lib. 2. tract. 3. cap. 1.* refert, ſe inſtitutum fuiſſe non ſolum à parente Wilhelmo ab Hohenhaim, ſed & Præceptores agnoſcit Epiſcopū Scheid, Schettagiēſem, Erhardum Epiſcopum Laventalienſem, Epiſcopum Nicolaum Hipponenſem, Epiſcopū Matthæum Schacht Suffraganeum Friſingenſem, Abbatem Spanheimenſem & alios.

Unde Paracelſus ſua dogmata hauſerit.

Ex quibus facilè apparet, Paracelſum nō in publicis Scholis, quas paſſim exagitat, & uſitatâ via Medicinam didiciſſe, ſed quicquid cognitionis in ea habuit, è Chymicis libris & operationibus hauſiſſe. Nam non ſolum antiquorum

quorum libri de Chymia extabant, Gebri, Avicennæ, Lullij, Arnoldi de Villa nova & aliorum; sed & circa illa tempora aut paulò ante eam excoluerunt, & scriptis illustrarunt Isaacus Hollandus, Basilius Valentinus & alij; & eo ipso tempore Chymia in Germania non adeo erat ignota, ut libri antiqui ante Paracelsum hac de re scripti testantur. Magiam etiam tum quidam non solum Judæi, sed & Trithemius, Corn. Agrippa, & alij tractabant, à quibus & ipse procul dubio quædam hausit. Nam novarum & occultarum rerum nimis avidus, & non semper, quid & à quo disceret, satis cautus erat. Nam quales Præceptores habuerit, satis ex libro de Philosophia occulta, *in fine*, apparet, ubi hæc habet: *Medicus non omnia, quæ posse & scire debet, in Academijs discere & cognoscere potest, sed opus est, ut interdum vetulas, Zigeunos, Nigromanticos, Agyrtas, Seniores rusticos & similes adeat, atque ab ijs discat. Nam tales de talibus rebus* (loquitur de morbis per incantationē) *plus habent cognitionis, quam omnes Academiæ.* Et an satis prudenter vel rectè *in præfatione Paragrani & in Thesauro Alchymistarum,* scripserit: *se literas à Galeno ex inferno accepisse, & ibidem in Thesauro Alchymistarum, se cum Avicenna in vestibulo inferni de suo auro potabili, tinctura Physicorum, quinta essentia, lapide Philosophorum, Mithridatio, Theriaca disputasse*, quilibet judicare potest.

Paracelsi peregrinationes.

Nonnulli, ut Bickerus, *in Hermete redivivo*, decem annis in Arabia & vicinis regionibus vixisse, reversumq; spolijs Orientis onustum occultam illam Magiam cum arte Spagyrica & vera Hermetis Medicina in lucem revocasse scribunt. Qui tamen cum Fratribus R. C. qui ipsi quoque Patrem & Fraternitatis suæ Fundatorem artes omnes & sapientiam in Arabiá præcipuè didicisse asserunt, historicis documentis probare debebant, floruisse tempore Paracelsi in Arabiâ bonas literas, atque Arabes Europæis tùm bonis literis & artibus antecelluisse. Ipse verò, *in præf. Chirurg. mag.* refert, se diligentem operam dedisse, ut verum medicinæ fundamentum cognosceret, & cum multos ægros malè curari, multos nullo modo curari animadverter, multa falsa in antiquorum scriptis reperiret, & plerosque Fortunâ potius, quàm arte curare videret, adijsse multis annis Academias Germanorum, Italorum, Gallorum, & Medicinæ fundamentum quæsivisse; postea verò se non solùm eorum doctrinæ, Scriptis & libris tradere voluisse, sed porrò peregrinatum esse in Hispaniam, Angliam, Marchiam, Borussiam, Lithvaniam, Poloniam, Ungariam, Walachiam, Transsylvaniam, Croatiam Illyriam, aliasq; regiones, & de Medicina percontatum esse non solum Doctores, sed & Chirurgos, Balneatores, Mulieres, Magos, Alchymistas, Monachos, nobiles & ignobiles. Et cum multum

tum diuq; de Medicina cogitasset, eam pro arte incerta habuisse & deseruisse, atque alia negotia tractasse: postea tamen rursum eandem in manus sumsisse.

Quæ quomodo inter se cohæreant, & cum veritate consentiant, ego quidem non video. Nam cum natus sit circa annum Christi 1494. & circa annum Christi 1526. & aliquot annis sequentibus, paulò post ætatis annum 30. Basileæ vixerit & ibi docuerit, ut ex programmate & libro de Gradibus & compositione receptorum, item libris de Tartaro & urinarum judicijs & pulsibus apparet; & jam tùm libros Chirurgiæ confecerat; postea verò anno 1531. ut ex præfatione Paramiri, Sangalli scripta, apparet, vixerit; anno 1535. in thermis Piperinis, ut ex libro de ijs scripto tom.1. pag. 1116. videre est; Chirurgiæ magnæ dedicationem anno 1536. Augustæ scripserit; anno 1537. Villaci vixerit, ut ex libris de natura rerum videre est; anno 1538. in Carinthia, ut ex Chronico Carinthiæ & defensionibus videre est; atque ita ab anno ætatis 30. usque ad annum 1541. in Helvetia, Alsatia, Carinthia, Austria, Moravia, Suevia & vicinis locis vixerit, & tandem Salisburgi 1541. ætatis 47. mortuus fuerit: necesse est, ut ante 30. ætatis annum 10. illos annos (si modò unquam in Arabia fuit) in Arabia transegerit; atque ita non multò post annum ætatis 20. in eam profectus sit. Quod si verum est, quando

Paracelsus quo tempore natus.

Paracelsus quo anno mortuus.

quando ergo reliquum iter per Hiſpaniam, Luſitaniam, Angliam, Daniam, Sueciam, Litvaniam, Boruſſiam, Poloniam, Ungariam, Tranſſylvaniam, Walachiam, Illyricum, Croatiam, & ut in libro de vita longa habet, Finlandiam, Lapponiam peregit? in quam præterea ætatem multi illi anni incident, quibus Academias Germanorum, Italorum, Gallorum perluſtravit? quando bellis Venetiano, Danico & Belgico, ut Medicus, interfuit, & innumeras febres & 40. morborum genera curavit, ut in præfatione libri Hoſpitalis refert?

Et cum animum ad reformandam Medicinam adjicere non potuerit, aut certè non debuerit (aliàs valdè temerarium factum fuiſſet, illud rejicere, quod quale eſſet, nunquam cognoviſſet) niſi prius antiquæ medicinæ falſitatem & imperfectionem cognitam & perſpectam habuiſſet; niſi in Anatomicis & in ſimplicium medicamentorum cognitione ſe exercuiſſet; vulgatam componendi medicamenta rationem vidiſſet; ſucceſſum antiquæ medicinæ in curandis morbis animadvertiſſet: quo ætatis anno iſta didicerit, quâm diu in Germaniæ, Galliæ & Italiæ Academijs vixerit, tandemq; uſitatæ doctrinæ & antiquæ medicinæ pertæſus melioris diſcendi gratiâ longum illud iter ſuſceperit, non ita facilè conciliare eſt. Ut jam de eo nihil dicam, quando Græcam & Latinam linguam, Philoſophiam,

am, & alia futuro Medico necessaria adminicula didicerit: quæ judicij maturitas & perfectio in ea ætate esse potuerit, ut Medicinæ reformationem suscipere, & se Medicinæ Monarcham nominare valuerit. Inprimis si conjungantur ea, quæ habet in Chirurgia, *in fragmento* de *morbo Gallico p. 649.* non satis constat, quando Medicinam didicerit, cum ibi non discendi, sed Medicinam faciendi caussa in Lithvania, Borussia, Belgio se vixisse scribat. Ita enim habet eo loci: *Jam diu inter nos hoc bellum agitatur: expellebant me ex Lithvania, Borussia, Polonia: non placebam Belgis, non Universitatibus, non Monachis, non Judæis.* Imò cum omnibus adminiculis ad eruditionem destitutus fuerit, sicut testatur, *in fragmentis tom. 1. p. 131.* suam Bibliothecam non sex paginas continere, & 10. annis se nullum librum legisse: quæritur, quâm paratus ad reformationem Medicinæ accedere potuerit.

Paracelsi Bibliotheca.

Id ergo, si hæc omnia in omnem partem versemus, vero magis consentaneum est, & res ipsa testatur; Eum nullâ linguarum & Philosophiæ cognitione instructum, artem Medicam antiquam, quam nunquam satis cognoverat, reprehendere & reformare cœpisse, & experimentis saltem faciendis intentum fuisse, atque ea de caussa tot loca pervagatum fuisse, & Agyrtas, Nigromanticos, & id genus alios frequenter consuluisse.

De Paracelso judicium.

Atque

Paracelsus linguarum ignarus.

Atque id satis ejus scripta testantur, in quibus nulla linguarum peritia, nulla antiquæ Philosophiæ cognitio elucet. ex. gr. p. 1122. tom. 2. in interpretatione vocabulorum Synonimicorum, Cicatrizans interpretatur, das da Blasen auffzeucht/ Flammulam, Hanenfuß/ atque ipsemet, *in defensione secunda* scribit, se nihil curare, an Apoplexis vel Apoplexia, Paralysis vel Paralysis, Epilepsia vel Epilentia dicatur, susque deque se habere, an vocabulum sit Græcum, Arabicum vel Algoicum; solum in id se incumbere, ut origines & curationes morborum investiget. Quod etiam in suis scriptis passim observat. *Et de caduco Matricis parag. 4.* Logicam, quæ unica verum à falso discernere docet, Medico contrariam esse, & lumen naturæ impedire scribit. Cujus exemplum si omnes Medici imitarentur, næ! latissimam Barbariei viam aperirent. Imò nec linguæ Germanicæ vel vernaculæ satis peritus fuit. Vix enim puto exstare aliquem scriptorem Germanicum, qui tàm inscitè, ut gravius nihil dicam, Germanicè scripserit.

Paracelsus Logicam contemnit.

Neque video quomodo famæ Paracelsi quem supra omnes mortales extollere cupiunt, fabulosis narrationibus consulatur, qualem continet prologus cujusdam Valentini Antaprassi Silorani, qui tomo operum primo insertus est, & p. 476. continetur. In eo prologo scribit, quisquis fuit ille Antaprassus;

Para-

Paracelsum libros suos latina linguâ scripsisse, eosq; in muro quodam occultasse, atque inde indicio famulorum surreptos esse, quos cum ipse nactus esset, imprimendos dedisse latinos, hinc in 4. linguas vertisse. Quæ omnia fabulosa sunt. Constat enim jam publicè, inprimis ex editione Joh. Huseri, qui minutissima quæque Paracelsi scripta conquisivit, Paracelsum pleraque Germanicè scripsisse, & ex ijs postea non pauca ab alijs in latinum conversa fuisse. Quod verò Cyperinus vel Cyprianus Flaënus, ut addit, in Italicam & *Gallicam linguam, Bebeus Rambus in Græcam converterit*, itidem fabulosum; cum nemo hominum istas versiones unquam viderit. Eandem fidem meretur, quod idem scribit, *quod Athenienses* (quales verò viri docti jam Athenis vivãt, notum) *destructorem omnis erroris & magistrum veritatis; Hebræi alterum Rabbi Mosen; Monspelienses* (quos tamen nunquam doctrinam Paracelsi amplexos esse, tàm notum est, quâm quod notissimum) *alterum Hippocratem & novum Æsculapium; Græci Monarcham perpetuum nominarint; quod Alexander Perseus* (sed quis ille?) *in quadam epistola* (sed quænam illa?) *scripserit, Paracelso eruditione æqualem nullum hominem natum esse; quod Puteus Benezevel* (& quis iste?) *putarit Paracelsi doctrinam esse naturale Evangelium;* quod in *Medicina scripsisse eum 53. & in Philosophia 235. libros referat Sabæus Dacus; quod Tarbuetus Aristotelem*

Para-

Paracelso comparatum dixerit esse instar carbonum extinctorum ad accensam lucernam. Talibus scilicet fabulis ad amplificandam Paracelsi famam opus est.

Paracelsi eruditio. Verùm quâm eruditus Paracelsus fuerit, infra demonstrabitur, ubi de dogmatibus ejus in specie agemus: hoc saltem hic addimus; assentire nos Crollio non posse, qui, *in Præfat. admonit.* scribit: *neminem adhuc Paracelsi peritiam attingere, ne dum superare potuisse, ut qui supra, quam credi possit, omnium scientiarum divinarum & humanarum absolutam habuerit cognitionem, & de origine magnorum incurabilium morborum á temporibus Noæ solus ea scripserit, quæ superiorum ætatum Medicorum nulli ne per somnium in mentem venerint.* Fidem majorem habemus sacris literis & DEO, qui de Salomone, *3. Reg. 3. v. 12.* testatur: *Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* Ideoq; Paracelsum Salomoni non æquiparamus, nec eum omnium scientiarum divinarum & humanarum absolutum cognitionem habuisse, persuaderi possumus. Si enim tàm sapiens fuit, cur vitæ suæ modum habere non potuit? Nam *qui proficit in literis, & deficit in moribus, plus deficit, quâm proficit:* etiam in trivio inculcatur. Et cum *initium sapientiæ timor Domini* sit, eum ne omnium mortalium sapientissimum fuisse credamus, quem Oporinus toto,

quo

quo cum ipso vixit, biennio orare nunquam audivit nec vidit;& qui sacra Ecclesiæ non curavit? Et qui vel precibus vel sacris alijs vacare potuit, qui totis diebus & noctibus ebrietati & crapulæ deditus fuit,& vix unam atque alteram horam sobrius reperiri potuit? Monet quidem ipse Paracelsus, *in Labyrinth.Med. Errant.* ex Apostolo, ut, qui sapientiam desiderat, eam quærat apud Deum, & scribit, quod prima institutio,& inquisitio hujus Medicinæ sit,quærere regnū Dei: Sed an ipse hoc fecerit, ea, quæ hactenus dicta sunt, perpendenti manifestum evadit.

Et quod absolutam omnium divinorum & humanorū cognitionem non habuerit,absurda quædam, imò impia ejus dogmata testantur. Nam quis sanę mentis credat,ea vera esse, quæ infra ex libris Meteor.afferemꝰ? quis nisi amens sibi persuaderi patiatur, quod, *lib. Meteor. c.3.* scribit; Noctem nō ex absentia Solis, sed ex ortu stellarum nocturnarum, quarum fructus sunt tenebræ, provenire? quis credat; stellas quasdam habere se instar cucurbitarum & phiolarum, & suis concavitatibus cōtinere Salem,Sulphur,& Mercurium, atque inde per operationem ætherei Vulcani per emunctoria ventos emittere,non secus,ut cum flatus in corpore humano generantur,& per inferiorē gutturem,seu,ut ipse Paracelsus loquitus,dùm homo assellat,excernuntur? Ejusdem absurditatis est, quod, *eod.lib.c.6.* statuit: pluvias non *Paracelsi absurda dogmata.*

generari è vaporibus è terreno globo in altum ſublatis, ſed eſſe quaſdam ſtellas,quarum fructus ſint pluviæ. In ijs, ceu ollæ, operari Vulcanûm & Archæum, ac tum ex ipſis ſtellis prodire fumum æthereum ſeu nubeculã, quæ poſtea in pluviam mutetur: ut miram ejus de pluviarũ generatione Philoſophiam loco alleg. videre eſt. Ridiculum quoque, quod,*lib.1. meteor.c.10.* ſcribit: Stellas ſe purgare tùm æſtivas tùm hybernas non per fulgura, ſed per corpora, quæ excernunt, quæ ſtellas cadentes vocant: Cauſſa eſt, inquit, quod alimentum habent in firmamento, quod eſt elementum, à quo ſuſtentantur. Nihil enim eſt creatum, quod non quotidiano alimento egeat, ut homo. Ex quo conſequitur, ea ex ſuo elemento edere & cibum capere. Jam quod cibo & potu ſervatur, excrementa quoque gignit. Aluntur autem igne ſolo, ſicut homo terra, ex qua natus eſt. Ex igne igitur ſuam eſſentiam extrahunt: ſicut homo carnem & ſanguinem ex terra ſumit. Quod transmutari in eſſentiam nequit, excrementum fit. Non minus eſt abſurdum,quod,*lib.1.Meteor.*ſcribit;Irides etiam à ſuis ſtellis generari, & quidem ad earùm generationem 40. ſeptimanas requiri, & plurimas generari, ſed non omnes conſpici. Nam requirere Iridum generationem temperatam aeris conſtitutionem, ideoq; ſi iridis alicujus generatio incidat in talem temperatam cõſtitutionem, abſolvi & perfici Iridem; ſi verò in frigi-

frigidum tempus incidat, à frigore in ipſa generatione deſtrui; contra in magno æſtu exſiccari & comburi. Qualia abſurda & ridicula dogmata plurima qui cognoſcere cupit, legat libros Meteor. & alios paſſim, atque inter eos librum de generatione ſtultorum, in quo non homini hominis generationem tribuit, qui ſcilicet non plus ad hominis generationem conferat, quàm ruſticus, qui triticum ſeminat ad tritici generationem, ſed Vulcano cuidam; in cujus abſentia diſcipuli artis hominem fabricandi nondum ſatis periti ſtultum efficiant: atque fabros illos non immortales, ſed breviſſimæ vitæ ſtatuit. Verum operæ pretium non putamus, nugis talibus & ridiculis & impijs chartas replere. Quanquam nihil tâm abſurdum aut ridiculum dici poterit à Paracelſo, quod non aſſeclæ ejus quaſi myſterium admirentur. Non enim hoc genus hominum, quid dicatur, & an cum ratione vel experientia conſentiat, attendunt: ſatis eſt, ſi à Paracelſo vel Paracelſiſta profectũ ſit. Exemplum ejus rei præbet Crollius (ut de alijs jam non dicam) qui, *de ſignaturis internis rer.* ridiculè planè ſcribit: *Vitalis Spiritus ſeu vita in muſculis forma refert Animã halecis, ut loquuntur, ſeu argentum argento vivo ſuper inductum: ubi in ſanguine refrixit, evaneſcit, punctim vel cæſim vulnerato, ubi in ſanguine profluente apparet, ſine mora patienti in potu exhibetur, non ſine manifeſto juvamento.*

Paracelsi impia dogmata. Ex his ergò satis patet, eum plurima absurda statuisse. An verò impia dogmata nō sparserit, ex his patebit. *Lib.1.de rerum natural.generatione*, docet, & modum quoque proponit, quo sine patre & matre, artis Chymicæ beneficio, homunculus generetur; atq; hoc secretum maximum esse dicit, quod tamen jam olim Pigmæis & Gigantibus nō incognitum fuerit, ut pote qui talem originem habuerint. Nam ex talibus homunculis, ubi ad virilem ætatem pervenerint, fieri Pigmæos & Gigantes. Atq; tales omnia arcana scire, quæ alij homines ignorant. Nam cum arte vitam & corpus acceperint, artem & scientias ipsas illis connatas esse, nec opus habere, ut eas discant. Quæ de generatione stultorum & eorum fabris scripserit, in peculiari de ea re libro ut modò dictum, legat, qui volet.

De homunculis.

De hominibus in novis insulis. *Lib. 1. Philosophiæ Sagacis c. 2.* statuit, homines in novis Insulis nō esse procreatos ex Adamo nostrō primo parente, neq; nobis sanguine conjunctos, sed ab alio quodam Adamo progenitos esse. Cujus notæ sint ea, quæ, *in libro Azoth seu de Ligno & Linea vitæ*, cuilibet sine affectu judicanti considerandum & judicandum permittimus. Ut alia omittamus, scribit, *ejus libri cap. 2.* Paracelsus, Adamum & Evam ante lapsum non habuisse testes, renes & uterum, & omninò membra genitalia, sed ea post lapsum accepisse, sicut Carinthijs è potu aquæ nivalis strumæ crescunt; imò nec membra nutritioni

De primorum parentum corporibus ante lapsum.

tioni dicata, nec dentes habuiſſe conce-
dit, hominemque poſt lapſum pro mon-
ſtro habet, & conceptionem humanam,
quæ poſt lapſum fit, monſtroſam appel-
lat. *Ibidem,* Chriſtum non aſſumſiſſe corpus,
quale primi parentes habuerint & nos poſt la- *De Chriſti*
pſum habemus, ſed corpus ſuum per Spiritum *carne.*
Sanctum ex cœleſti Aquaſtro accepiſſe. Verba
Jehovæ: *Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum,*
faciamus ei adjutorium, non de Eva, ſed de
Chriſto explicat. Verbum Domini in creatio-
ne mundi & Adami latum fuiſſe in aquis, &
aquas fuiſſe ſepem Paradiſi, & quæ alia de
verbo & Spiritu Domini. *p. 530. & ſeq.* habet.
Lapſum primorum parētum & reſtitutionem
hominum in fabula illa de Meloſina contine- *De Lapſu*
ri ſcribit. Sicut & Fabulam illam Fortunati de *primorum*
lapſu primorum parentum explicat. Suturas *parentum*
capitis, quæ literam T referunt, inverſo & cõ- *in fabula*
trario modo in fæmina & mare ſe habere, eaſ- *Meloſinæ &*
que à Diabolo provenire ſcribit. Johannem *Fortunati.*
Baptiſtam in deſerto ſummitates arborum te-
nellas melli ſilveſtri immerſiſſe & comediſſe,
verum Angelicè comediſſe in ore, non in ven-
triculo narrat. Neque enim alvum reddidiſſe.
Chriſtum in deſerto, poſtquā 40. dies jejunaſ-
ſet, eſurientem non appetiviſſe terrenū illum
panem, ſed poculum, quod cum diſcipulis in
ultima cœna bibiturus fuit, ſtatuit. Adamum *De Adamo.*
in arbore ſive creatum eſſe ſive creviſſe ſcribit,
ſicut anſeres illi in Scotia, *pag. 536. & pag. 540.*

Atque alia de Adamo, Eva, Virgine Maria absurda plurima eôdem loci habet, quæ hîc recensere operæ pretium non est.

Paracelsi de Mosê judicium.

Neque ista, quasi ex Mose hausta sint, palliare potest; cum talia in Mose non exstent: Mosi etiā in physicis parùm & vix plusquam Galenus tribuat. Ita enim de eo scribit, *in fine allegati libri:* Moses donum intelligentiæ particulariter habuit, nō totum. Nihil enim scribit de proprietate, qualitate, prima materia limbi æterni & limbi Elementorum, sed saltem de materia terræ, è qua homo; & tamen saltem una parte: trium partium, Aeris, Aquæ, Ignis non facit mentionem. Non enim Moses fuit Physicus, sed à Deo vocatus, ut esset Dux sui populi. Ideoq; ejus descriptio Laicis planè obscura est: Et Physicus valdè infirmis fundamentis niteretur, si textui Mosis sine explicatione fidem haberet, imò rem ridiculam ageret.

Hîc meritò quæritur, si neque ex sacris literis suam de creatione mūdi & lapsu primorum parentum & mundi systemate sentētiam hausit, neque eam ullibi rationibus vel experientiâ probavit, unde eam acceperit? atque inprimis unde illa opinionum portenta de Melosinis, Diemeis, Durdalibus, Neufarenis, Lorindis, Nesdèris, Gnomis, Lamijs, Nymphis, Syrenibus, quæ *lib. 1. de Philos. ad Atheniens. t. 13. & alibi proponit,* hauserit.

Paracelsus novas creaturas introducit.

Non

Non meliora habet in alijs libris. *Libro de Caducis parag. 3.* scribit; Adamum cognitionem, artes & lumen naturæ in Paradiso non habuisse; sed dum expelleretur è Paradiso accepisse. *In libro principiorum, seu de mysterijs vermium, cap. 1. tom. 1. p. 1088.* scribit; Adamum ante lapsum lucis naturæ expertem fuisse, nec creaturarum Dei noticiam habuisse; summè verò peritum in luce naturæ evasisse post lapsum, ejusq; divina providentiâ, caussam & quasi magistram fuisse serpentem: Deumque altiora & majora secreta serpenti in creatione, quàm ulli animali vel viventi creaturæ concessisse. Ideoq; non immeritò lapsum per serpentem accidisse. Deum enim benè novisse, quod serpens habitaverit ad arborē, quam tàm severè prohibebat. *Eodem in libro c. 2.* Techellum illum infamem Magum valdè laudat, & à malè feriatis sophistis (Aristotelicos & Galenicos intelligit) libros ejus malè suppressos, & vulgo è manibus ereptos esse scribit. *In Philos. sagaci lib. 2. c. 3.* scribit: Mariam nō ex Adamo fuisse, sed ex Abrahā; nō ex carne Adę, sed ex carne promissionis. Atq; ita nec Christum ex Adamo carnē assumsisse cōcedit. *Paracelsus laudat Magos.*

Mira quoq; de morte & resurrectione mortuorum habet. *Philosophiæ Sagacis, lib. 2. cap. 1. p. 432. in fine,* dicit, Deum mortem creasse. *Paginâ seq.* explicans locum Jobi, *In carne mea videbo Deum meum*, duo genera carnis in terra constituit, unum ex Adamo, alterum *Paracelsus de resurrectione mortuorum.*

ex nova nativitate per Christum. *Caro*, inquit, *ex Adamo Deum non videt, Caro verò ex nova nativitate per Christum Deum videt.* Et *cap. 3. Caro & sanguis ex Adamo in regnum cœli non ingrediuntur. Nihil enim cœlum ingreditur, nisi quod ex cœlo est. Caro autem Adami est ex terra. Ergo cœlum non ingreditur, sed in terram revertitur. Est enim mortalis. Nihil verò mortale cœlum ingreditur. Caro non prodest quidquam. Ergò non venit in cœlum. Est plena omnium vitiorum, nec purificari aut glorificari potest, sed opus est, ut tota ab homine separetur, quod in morte accidit, quæ tollit carnem ab homine. Sed quia homo carne ab Angelis differt, Christus ipsi novam carnem dedit, & carnem illam Filius condidit; & Filij creatura cœlum ingreditur, Patris non item respectu carnis.* Et *in seq.* satis clarè innuit carnem à Christo assumtam non esse carnem Adami, neque virginem Mariam ex carne & semine Adami esse. Et *c. 2.* expresse scribit: *Ex Adami carne Christum natum esse, non aliter accipiendum esse, quâm quod dici potest, de eo, quod in vas aliquod infunditur. Hoc enim dicitur ex vase quidem esse, sed non de vase.* Spiritum item mundi Filium Dei conspicuū nominat: Quam tamē impietatē Paracelsi laudat Crollius, & *in Præfat. p. 45.* scribit;

De carne Christi.

unicum

unicum Paracelſum Moſaicæ & viventis Philoſophiæ diſcipulum Verbum incarnatum in creaturis reperiſſe; cum tamen ſacræ literæ Verbum Dei conſpicuum & Verbum incarnatum nullum aliud admittant, præter Filium Dei in humanitate patefactum. Ac plura ejuſmodi *citato c. 2. & 3.* legi poſſunt: quæ omnia talia ſunt, ut facilè evincant, falſiſſimè à Crollio ſcriptum eſſe, Paracelſum abſolutam divinarum & humanarum rerum habuiſſe ſcientiam. Rectiùs Quercetanus, *in reſponſione ad Aubertum*, ſcribit: *Paracelſum quod attinet, mihi nequaquam propoſui ipſius Theologiæ patrocinium ſuſcipere, neque ipſi in omnibus adſtipulari unquam cogitavi,*

Neque hæc aliquam interpretationem admittunt, quod ſcilicet idem dicat, quod Paulus *1. Cor. 15.* carnem & ſanguinem non poſſe hæreditatem cœli habere, id eſt, carnem, quam ex Adamo accepimus, non poſſe ad hæreditatem cœleſtem admitti, antequam supernè ſit regenerata. Expreſsè enim ſcribit, corpus mortale nullo modo glorificari poſſe, ſed in morte totum ab homine ſeparari. Paulus verò, *loco alleg.* v. 53. ſcribit, δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Ita licet Dornæus, *in admonitione ad Eraſtum*, ſcribat; Paracelſum ſaltem de Virginis Mariæ regeneratione locutum eſſe, quo modo ſcilicet, *Joh. 1.* dicitur; Filios Dei non ex ſanguinibus, neque ex

voluntate carnis, neque ex voluntate Viri, ſed ex Deo naſci:tamen ſi diligenter loca allegata inſpiciamus, iſta explicatio admitti non poteſt.Si enim hoc ſemel tantùm dixiſſet, facile in bonum ſenſum trahi poſſet: Verum toties expreſsè affirmat, hominem habere duo corpora, mortale ſeu terrenum ex Adamo, alterum cœleſte; ejusq; mentem non eſſe terrenum hoc corpus regenerari & immortale fieri, quilibet candidus lector facilè animadvertet.

Verum plura de his,cum ad Medicinam non pertineant, non addo: Prudenti ſat dictum. Qui plura hac de re cognoſcere cupit, legat Eraſtum,*diſp.1. contra Paracelſum p.244.* & ſeqq. aliquot. & ibid.p.24. Ubi ſeptem horrendarum blaſphemiarum reum peragit Paracelſum. Primò quod fingat cum Ario & Photino,Verbum,quo Deus creavit univerſa, aliam â Deo eſſentiam habere, creatum eſſe & corruptioni adeoq; Dei judicio obnoxium. Deinde quod ponat plures Deos tales, per quos ſummus Deus hunc mundum architectatus fuerit. Tertiò quod neget palàm Chriſtum eſſe creatorem, dum eum facit ſeparatorem, & quidem ſociis ei additis pluribus. Quartò quod neget Adamum creatum fuiſſe â Deo perfectum in principio, ſed conſummatum ipſum aſſerat,*in lib. de vermibus* ab eſu pomi,hoc eſt,Diabolo,qui per pomum omnẽ ſuam ſapientiam in hominem transfuderit.

Paracelſi blaſphemia.

Quintò

Quintò quod contendat hominem non fuiſſe cum libertate voluntatis creatum, ſed cogi à creatoribꝰ illis ad mala & ſcelera. Sextò quod adimat Chriſto poteſtatē judicandi. Demùm quod faciat Chriſtum peccatorem, quique nobiſcum cogatur expectare ſententiam Dei in extremo judicio. Videatur etiam Conradi Geſneri epiſt.1.lib.1.

Quales autem in rebus phyſicis & medicis ejus opiniones ſint, paulò poſt videbimus. Jam quid in Chymicis & curando præſtiterit, quæ laus ejus præcipua eſt, & ob quod tantam famam adeptus eſt, paucis diſpiciamus. Et principiò quod transmutationem metallorum attinet, in ea Paracelſum aliquid præſtitiſſe, negandum non eſt. De eo enim, *in epiſtola,* Oporinus ita ſcribit: *Pecuniæ erat prodigus profuſor, & eâ ita ſæpè deſtitutus, ut ne obulum quidem ei ſupereſſe ſcire. Craſtino ſtatim rurſum crumenam benè inſtructam ſe habere oſtendebat, ut non rarò admiratus fuerim; unde ei fuiſſet ſuppeditata.* Deinde aurum feciſſe Paracelſum ex Plumbo & argento vivo Michael Neander teſtes producit in ſua Geographia tum publicos, tum privatum quendam Franciſcum, cujus etiam epiſtolam affert, quam & And. Libavius, *libro 2. defenſionis Alchymiæ tranſmutatoriæ contra Guibertum,* inſeruit. In ea ille Franciſcus, annorū tunc 72. pietate, doctrinâ & opibus dignitateq; in Bohemia præſtās, qui adoleſcens per ſemeſtre Baſileæ cum

Paracelſus in medendo qualis.

Paracelſus aurum confecit.

Para-

Paracelſo familiariter vixerat, ſcribit: Juſſiſſe aliquando Paracelſum pecuniâ deſtitutum, dato floreno Rhenano, ut ex Pharmacopolio libram Mercurij peteret. Quo allato Paracelſum quatuor lateres in foco compoſuiſſe, Mercurium in catinum injeciſſe, ignemque excitaſſe. Poſtea cum inciperet Mercurius fumare, dediſſe Franciſco huic globulum, ac juſſiſſe, ut pyragra prehenſum parumper in Mercurium demergeret, donec liqueſceret. Hinc aucto igne utrumq; in hypocauſtum redijſſe, reverſosq; poſt dimidiam horam aurum in catino inveniſſe. Hinc catino fracto juſſiſſe Paracelſum, ut Franciſcus aurum iſtud ad Aurifabrum, qui habitabat ſuper Pharmacopolium, deferret, & pecunia permutaret. Aurifabrum pondere cognito ad ſtateram (erat aut librale minus ſemuncia) crumenam ex ſerico plenam aureis Rhenenſibus detuliſſe, & Paracelſo miſiſſe. Medicamen autem, quod in catinum immergebat Franciſcus, erat globulus mediocris avellanæ inſtar, incluſus ceræ rubræ ſignatoriæ. Quæ res autem intus fuerit, ſe ignorare ſcribit iſte Franciſcus, & qua re id præſtiterit, & an illam Medicinam ipſe præparaverit, an aliunde acceperit, non ſatis liquet. Ewaldus Vogelius Belga *in præfat. in librum de Lapidis Phyſici conditionibus* ita de Paracelſo ſcribit: *Paracelſus fortè æquo jactantior ſolus eſt, qui veterem proceſſum inventionibus ſuis ſe prægreſſum gloriatur, & pauciſſimis*

mis verbis, iisq; obscurissimis & supra modum ambiguis intentionem divinari magis, quàm cognosci maluerit. Et paulò post: *Quin imò asseverare ausim, Paracelso Philosophorum lapidem nunquam innotuisse, eumq; nec Raimundi Lullij, nec aliorum hujus artis doctorum scripta intellexisse. Quod meum judicium præter rationes certas, quibus ut id credam, adducor, confirmavit epistola quapiam sua mihi vir illustri genere natus, cujus Pater Paracelsum familiariter noverit.* Et videtur hoc probabile. Si enim lapidem Philosophorum habuisset, & quoties liberet, tingere potuisset, non ita inveheretur, *tom. 1. p. 132.* in Philippum Marchionem Badensem, eumq; ingratitudinis ob mercedem pactam non solutam tâm acerbè non accusaret.

Quantum verò ad medicamenta Chymica, multa eum ex tenebris in lucem produxisse etiam negandum non est. Utinam sine invidia id præstitisset, & qualia accepisset, bonâ fide nobis communicasset. Nam dum antiquos omnes etiam Chymicos præ se contemnit, se valdè suspectum reddit. Ego quidem, ne iniquior in ipsum esse videar, hîc eum non accusabo: illud tamen tacere non possum, quod Bernhardus Penottus, inter Chymicos hujus seculi non ignotus, de eo scribit, *in fine libelli de denario Medico, Si,* inquit, *extarent Joh. Isaaci Hollandi opera, & in lucem mitterentur, Paracelsi opera sepelirentur. Hic ipse Isaacus Hollandus ille est, de quo Paracelsus vaticina-* *Paracelsi medicamenta Chymica.*

ticinatus est dicens: Et veniet post me Elias Artista, qui abdita rerum patefaciet. Prævidebat Paracelsus Isaaci opera tandem fore manifesta, & perventura ad manus doctissimorum virorum. Et post: *Cum incidissem in Isaaci librum de opere vegetabili, reperi de verbo ad verbum doctrinam de tribus principijs, & de separatione quatuor Elementorum ab eo desumtam. Unde constat, illum præcipua sua opera suffuratum fuisse, atq; hinc inde expiscatum; ut de gradationibus Medicinarum ab Arnoldo; Archidoxa, à Raimundo Lullio ex sua arte operativa; de arcanis à Rupecissa; nihil prorsus à seipso, præter quàm convitia & maledicta: à Trithemio varia. Si quis attentè Arnoldum legerit & Raimundum in arte operativa, animadvertet Paracelsum istorum virorum truncasse, & sibi vendicasse scripta. Legite Lanfrancum; animadvertetis Paracelsum ab eo suam Chirurgiam desumsisse. Cur non citat Arnoldum c. de Paralysi, de Galbaneto suo descripto lib. de morbis Tartareis? Hæc Penottus.* Quibus etsi per omnia fidem non habeam; & Paracelsi scripta autoribus istis collata non ubique respondeant: omnia tamen non sunt de nihilo, ut allegatos auctores legenti patet. Et Joh. Crato, ad Erastum, ut videre est, *part. 4. disp. Erast. contra Paracelsum,* ita scribit: *Remedia, quibus aliquando usus esse dicitur, non illius esse, ex eo certus sum, quod librum vidi ante 200. ferè annos à Monacho quodam Ulmæ scriptum, in*

quo

quo eadem medicamenta, quæ ille frustulatim nunc in has nunc illas chartas sparsit, perspicuè scripta erant. Et Andernacus Chymiæ studiosissimus, *tom. 2. p. 651. scribit: Fateor sanè Theophrastum Paracelsum insignem Chymiæ Magistrum præclara multa in suis libris prodidisse: sed contra hoc dolendum censeo, quod non pauca vana & falsa ijs miscuit; ne dicam, quod optima quæque sic obscuravit, ut nemo vel pauci certè fructum aliquem ex illorum lectione percipere possint.*

Quantum verò ipse ægros curando præstiterit, non eadem omnium est sententia. In Epitaphio ipsi tribuitur, quod dira illa vulnera, Lepram, Podagram, Hydropisin, aliaq; insanabilia corporis contagia mirificâ arte sustulerit. Et Oporinus, *in epistola*, ipsi mirabilem faciendi medicinam, in omni morborum genere promtitudinem & felicitatem tribuit, & quod in ulceribus etiam deploratissimis miracula ediderit, nullâque ratione victus præscripta aut observata, sed cum patientibus suis dies & noctes potando eos pleno, ut solebat dicere, ventre curarit. Ac Franciscus ille, *in Epistola nuper allegata*, scribit; quod cum mulier quædam eum accessisset, virum suum graviter decumbere conquerens, adeò, ut metueret, ne instante nocte decederet, responderit: Vir tuus cras tecum

Paracelsus quos morbos curaverit.

tecum prandebit & convaleſcet, idque præſtiterit propinato pulvere quodam albo in calido vino ad ſudorem: quod Leproſos, Hydropicos, Epilepticos, Podagricos, morbo venereo infectos ſanarit.

Quib9 medicamentis Paracelſus uſus fuerit.

Quibus autem medicamentis uſus fuerit, ſi quæratur; ipſe quidem, *lib. de Tinctur. Phyſicorum c. 7.* ſcribit: Se tincturâ Philoſophicâ curaſſe morbum Gallicum, Lepram, Hydropem, dolores Colicos, Apoplexiam, Eſthiomenon, Cancros, Fiſtulas, omniaq; mala interna. Fides ſit penes auctorem. Alij pleriq; Mercurialibus medicinis ipſum uſum eſſe, exiſtimant. Franciſcus ille, *in Epiſtola*, pulverem Hydroticum, quo virum illum citô curavit, album fuiſſe refert. Oporinus teſtatur, ipſum pulverem præcipitati Theriaca aut Mithridatio aut Ceraſorū vel Botrorum ſucco in pilulas redacto in omni morborum genere ad purgandum uſum fuiſſe; Laudano, quod forma pilularum parvarum impari ſemper numero extremâ tantùm morborum difficultate tanquam ſacram medicinam exhibuit, ita gloriatum fuiſſe, ut non dubitarit affirmare, ejus ſolius uſu ſe è mortuis vivos reddere poſſe, idq; aliquoties, dum apud ipſum fuit, re ipsâ declaraſſe. Refert quoq; Thomas Eraſtus, *parte 4. diſp. adverſ. Paracel. p. 381.* Medicum quendam doctum & Chymiæ peritiſſimum, & qui omnem diligentiam adhibuerit, ut poſſet verum â falſo hac in parte diſcernere,

nere, postquam Chirurgiam Paracelsi legisset, judicasse Paracelsum omnes morbos solo Mercurio sublimato & calcinato curare voluisse, ac ne id animadverteretur, varijs nominibus appellasse. Et omninò medicamenta violenta fuerint necesse est, si verum est, quod quod Erastus, *disp. contra Paracel. part. 3. p. 211.* scribit: *Qui Paracelsum*, inquit, *familiariter noverunt, & quantum in medendo præstiterit, cum judicio animadverterunt: curationis ei ulcerum malignorum & difficilium laudem non denegant, at aliorum morborum curationem non concedunt. Vivunt hodiè Basileæ viri doctrinâ & prudentiâ ornatissimi, qui nihil verentur affirmare, omnes intra anni spacium interijsse, quicunque ejus medicamenta venenosa intra corpus sumsissent. Frobenium visus est primùm curavisse, sicut alios quosdam etiam: sed res postmodum Erasmum aliosq́, docuit, quàm periculoso curationis genere uti solitus fuerit. Usurpant enim pharmaca isti homines illis prædita viribus, quibus magna violentia cogunt naturam, vitiosos homines exturbare, sed interim ita vires debilitant, & tàm maligna post se venenata suæ conditionis vestigia relinquunt, ut nec illa se recolligere, nec impressas veneni reliquias abstergere possit.* Et, *parte 4. p. 253.* testem hujus rei citat Theodorum Zwingerum, qui, *in præfatione, quam libris Santis Ardoyni de venenis præfixit*, ita scribat: *Multi, quibus pharmaco hoc suo benedicto (Laudanum intelligit) dolorem omnem exemerat, non*

Paracelsus Chirurgus.

multò post per caloris nativi suffocationem & extinctionem interierunt. Vivunt etiamnum viri dignitate, virtute, pietate & doctrinâ præstantes, qui ad unum omnes intra anni spacium diem suum obijsse affirmant, quicunque Basileæ pharmaca Paracelsi intra corpus sumsissent. Unde etiam Oporinus, *in Epistola: Internorum verò affectuum curationem sic administravit, ut nullo in loco ultra anni spacium hærere potuerit, quod ipse dicere solitus sit, anno amplius non posse suas artes in uno loco durare.* Nimirum in violentorum istorum remediorum usurpatione, id usu venire solet, quod illis accidit, qui ad fructuum maturationem arborum radicibus calcem admovent, qua fructus quidem citiús maturantur, sed arbor perditur.

Paracelsus Chirurgus. Sunt ergo non pauci, qui, ut ex Erasto dictum, ei ulcerum difficilium curationis laudem non adimunt: tanta tamen in alijs morbis, Hydrope, Podagra, Lepra, Epilepsia & similibus curandis præstitisse, quanta vulgò de eo prædicantur, non concedunt, multò minus quod omnes morbos curare potuerit; idq; nõ obscuris documentis probant. Primò enim affert Erastus, *part. 3. disp. contra Paracel.* Domini Doctoris Marci Recklau, Illustrissimorũ Principum, Elector. & Palatini Rheni Domini Ottonis Henrici & Domini Friderici testis oculati Epistolam, in qua, præter alia etiam, *Historia curationum* hæc scribit ad Erastum: *Cum inter sermones tussire eum* (Paracelsum) *ex catarrho animadvertis-*

vertissem, ac virum Medicum affectus tales decere obiter dixissem, sublato poculo; Nisi hoc esset, vinum digito monstrans, respondit. Et postea: *Verbum ex eo latinum extorquere nullum potui.* Et mox: *Monaci ab aulicis deductum ad virum nobilitate insignem cognomento Monachum, qui tunc Ducis Bojariæ culinæ præfectus erat, illum tum Ducis Medici, Doctor Pantaleon & D. Alexander Carteuserus haud infeliciter decocto ligni curabant, ut manifestè jam inclinaret morbus. At his dimissis tota curatio Theophrasto commendatur. Eo in curam recepto, mox unguento ex hydrargyro (quod ei Johannes Voigt Scholæ Paracelsicæ discipulus Augustæ tum habitans, mihi probè notus concinnaverat) persanare tentavit. Verum Paracelsus cum ægrum jam morti proximum videret, pridie quàm moreretur, Monaco clàm summo mane profugiens in Austriam descendit.*

Paracelsi carni solicium.

Operæ pretium etiam fuerit, quia in omnium manibus non est Epistolam Medici Clarissimi Joh. Cratonis trium Imperatorum Romanorum Archiatri, quam ad Thomam Erastum scripsit, *ex 4. disp. contra Paracel. parte,* afferre. Ita autem ille: *Die 25. Maij ad 1570. cum Pragæ in cubiculo Cæsaris convenissent Medici, videlicet Doctor Julius Alexandrinus, Ego & Nicolaus Biesius, accessit nos Generosus Baro Dominus Bertoldus à Leippa, Marschallus Regni Bojemiæ, Cæsar. Majestatis Consiliarius & Camerarius, ac cum de Medicis sermo esset, ajebat:*

Paracelsum, cum primò de ipso esset pervulgatum, posse ipsum curare Podagricos, à parente suo, Domino Jonahne à Leippa, Mareschallo regni Bojemiæ, maximis sumtibus ex Helvetia evocatum. Laborasse autem Dn. Johannem per intervalla, neq; unquam diu lecto affixum fuisse. Hæsisse autem Paracelsum ferè per biennium Cromaviæ, & varia medicamenta adhibuisse, & parentem suum planè arthriticum reddidisse. Dominum Bertoldum etiam, cui leviter oculus affectus fuerat, ita curavisse, ut ne nunc quidem eo oculo videat. Accersitum tum ad nobilem inprimis fœminam, conjugem Domini Baronis, Johannis à Zerotin, filiam generosi Domini à Bernstein, quæ neq; valde ægrotavit, cum ventris tormina haberet, neq; Epileptica unquam fuit. Huic verò cum Paracelsus quædam medicamenta dedisset, Epilepsiâ correptam fuisse, & supra 20. paroxysmos passam eodem die exspirâsse. Paracelsum reversum Cromaviam convasâsse quædam, & in Ungariam profugisse: parentem etiam non multo post doloribus summis confectum vitam cum morte commutasse. Et mox addit; *Imperatorem, quem à maledicentia & falsitate alienißimum fuisse, sciunt omnes boni, Paracelsum mendacissimum & impudentißimum impostorem, qui cum doctis hominibus nunquam conversari voluerit, nominasse.* Et tandem: *Audivi etiam ab ijs, quibus in Pannonia & Austria notus fuit, perpaucos & nullos ferè eum curasse.*

Et

Et in ſpecie quoſdam morbos quod atti-net,eam,quæ illi tribuitur à quibuſdam, laudem deſperatorum morborum curatorum alij non concedunt. Nam in Podagra quid effecerit, ex epiſtola Cratonis modò allegata apparet. Quantum ad Lepram, non jam dicam de eo, quod Palmarius & alij quidam ei obijciunt, eum ſcabiem aliquam fædiorē pro Lepra habuiſſe: illud dubium negotium reddit hoc, quod, *Philoſophiæ Sagacis,l.2.c.8.* ſcribit: *Sunt quidam morbi, qui non ſunt à natura, ut Lepra & omnes ejus ſpecies. Qui has curare cupit, quærat remedia non in natura, ſed in cœlo. Ibi enim poteſtas hæc ſita eſt.* Etſi verò aliquis hic pro Paracelſo reſpondere poſſet, licet per media naturalia non curari poſſit lepra: (quod ſuo loco relinquimus) per medicinam cœleſtem adeptam,quam vocat, curatam fuiſſe à Paracelſo: tamen in contrarium militat, quod,*lib.6. Paragraphorum cap.8.* in curatione lepræ nullius medicinæ cœleſtis, ſed naturalis mentionem facit, Auri ſcilicet & Argenti. Dubios etiam nonnullos reddit id, quod in remedijs ad Epilepſiam tàm varius eſt. Nunc enim curationem Epilepſiæ pollicetur per Helleborum nigrum, nunc per Antimonium, nunc per liquorem Auri, nunc per Corallorum tincturam, nunc Vitriolum, nunc ſanguinem humanum præparatum,nunc cranium humanum. Putantq;, Paracelſum hinc inde accepta remedia promiſcuè memoriæ

An Paracelſus deſperatos morbos curaverit.

gratiâ in chartam conjecisse, ut successu temporis occasione oblatâ singulorum periculum faceret: nescivisse tamen, cui præ reliquis fideret. Atque cum hoc consentire videtur ipsa Paracelsi vitæ ratio, quæ talis fuit, ut tàm insignem in tot desperatis affectibus peritiam habere non potuerit. Et quomodo illi omnium morborum curatio adscribi potest, qui se ipsum curare non potuit, sed non solum diu ante mortem convulsus contractusq; vixit; verum etiam vitam, quam alijs longam pollicitus est, ultra annum 47. producere non potuit. Nam nullius momenti est, quod Crollius scribit, ipsum veneno adversariorum sublatū, qui diu per naturam & artem suam vivere potuisset. De fide enim istius Relationis, quæ nullo teste nititur, non satis constat: & probabilius est, eum mortem præmaturam sibi crapulâ & ebrietate attraxisse. Sit verò, quod veneno perierit: certè universalis medicinæ laudem ea non meretur, quæ venenis resistere nequeat. Neque venena inter casus violentos, à quibus nulla Medicina præservare potest, simpliciter referri possunt: cum remedia dentur, quæ & à venenis præservant & liberant: ac meritò illa universalis Medicina, si eam habuit, ab omni veneno Paracelsum præservare & liberare debuit.

Paracelsi mors.

Quæ

Quæ omnia, ut hoc caput concludamus, quæ hactenus in partem utramque prolata sunt, diligentius & sine præjudicio si pensitemus, aliter judicare non possumus, quàm Paracelso ingenium atque animi impetum non defuisse, & si cum talibus ingenij dotibus linguarum, Philosophiæ, & Hippocraticæ ac Galenicæ Medicinæ solidam cognitionem sibi comparare, & hæc demùm cum Chymicis conferre voluisset, rem Medicinæ utilem præstare, & magnum inter Philosophos & Medicos nomen sibi comparare potuisset. Verum neglecto linguarum studio & accuratiore Philosophiæ cognitione, ipsum, salebris quibusdam & sentibus, quæ eo seculo in Medicina occurrebant, offensum, novam planè viam quæsivisse; quæ proprio impetu & ductu invenerat vel in Chymicorum libris legerat, multò latius, quàm res ipsa pateretur, dilatasse, & suo tantùm ingenio ac viribus fretum antiqua omnia & artem medicam antiquam, quam nunquam satis cognoverat, subvertere conatum esse, & tamen quibus rationibus sua firmaret vel aliena destrueret, parùm sollicitum fuisse. Cum enim vel libros aliquot rariores Chymicos vel præceptores nactus, aliqua medicaméta Chymica efficaciora cognovisset, eorum fiduciâ veterem medicinâ sper-

De Paracelso judicium.

nere, & satis impudenter sibi Monarchiam Medicinæ & omnium artium arrogare cœpit. Et cum ex Chymicorum, qui ipsum antecesserant, & Magorum libris & conversatione quasdam opiniones hausisset, reliquos verò libros negligeret, & per integrum decennium alium nullum librum legeret, & suis tantùm opinionibus indulgeret: tàm absurda in Theologia, Philosophia & Medicina, opiniones, nullis rationibus adductis, sed quasi Dictator & Imperator rei literariæ, promulgavit, & pleraq; ita confusè & ineptè scripsit, ut scopæ dissolutæ potius, quàm libri videantur: ut eum vel omni judicio carere, vel amore Paracelsi planè occæcatum esse oporteat, qui δοξομανίαν istam monstrosam probare ausit.

Vita Paracelsi dissoluta. Vita ejus ita dissoluta fuit, ut illum Medicinæ idoneum reformatorē agnoscere, multò minus absolutam rerum divinarum & humanarum ipsi tribuere cognitionem, aut cum Paracelsistis & Weigelianis, Fratrum Roseæ Crucis nomē præ se ferentibus, inter Heroas & ingenia à Deo summè illuminata ad artes imperfectas restituendas, numerare non possimus. Quomodo enim Homo dies noctesque cum rusticis & aurigis compotando consumens, manè crapulâ gravatus, vel etiam adhuc ebrius & quasi πυφωμένος, in medio hypocausto columnæ assistens, manibus capulo ensis (cujus κοίλωμα nonnulli

nulli ſpiritui alicui familiari hoſpitium præbuiſſe ſuſpicantur) comprehenſo, virorum doctorum ſententias abſtruſiſsimas intelligere, refutare, & illis meliora ſubſtituere, & mox ad calamum dictare potuit? Ipſe toties Galeno & Avicennæ Ethniciſmum objecit: an verò ipſe Chriſtiano vitam dignam ſemper egerit, aut Chriſtiano digna docuerit & ſcripſerit, viri docti & candidi judicent.

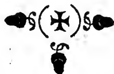
Paracelſi in curando felicitas. Felicitatem in curando quod attinet, ulcerum difficilium curationem felicem omnes ipſi tribuunt: verum in alijs morbis curandis etſi diſcipuli multum illi tribuant, infelicium tamen curationum teſtes fide dignos ſupra adduximus. Crediderim Mercurialia quædam eum uſurpaſſe medicamenta fortiora, quibus vehementer natura irritata cauſſas morborum, quas alij Medici mitioribus medicamentis tollere non potuerunt, excuſsit, atque ita aliquos deſperatos, ſed non ſine periculo curaviſſe. Quod tamen eadem curatio illi non ſemper feliciter ſucceſſerit, hiſtoriæ teſtantur. Ut jam non dicam, ipſum multis de Magia ſuſpectum eſſe. Sed quid ſuſpectum eſſe dico; cum plurimi, ut ſupra dictum, id teſtati ſint, & ipſe eam & ejus cultores, Techellum & alios toties laudet, & multos morbos medicamentis naturalibus incurabiles Magia curari poſſe ſtatuat; eamq; curandi rationem ſibi non ignotam eſſe, non diffiteatur, & vel à Diabolo medicamenta & *Paracelſus de Magia ſuſpectus.*

beneficia accipere volupe putet. Sed quo jure id faciat, & an Magia illa, quam laudat, naturalis planè & licita sit, suo loco dicetur.

Addo tandem & illud, sœpè famam facta superare & fidem, & mundum opinionibus regi, atque apud vulgus indoctissimos sœpe agyrtas applausum mereri, & doctissimis Medicis præferri, ut exempla ubivis obvia sunt, de quibus jam non dicam. Illud judicij informandi gratiâ non omitto. Quantæ authoritatis apud multos sit P. Severinus quondam Regis Daniæ Medicus, omnibus notum est; qui & ipse in Idæa Medicinæ, *p.341.* nec Podagras, nec Hydropes, nec Lepras, nec Epilepsias insanabiles esse scribit; de eo tamen Johannes Paludanus Medicus olim Regis Daniæ viduæ, postea urbis Wipurgensis, in Juthia Septentrionali Cimbrorum Medicus, ita ad Henricum Smetium scribit: *Quod inquiris de miraculosa & certa deploratorum & incurabilium alijs affectuum curandorum solertia & successu, quanquam homini docto & apud multos magni habito nihil detrahere volo, ingenuè tamen fateor, famam factis superiorem.* Varijs medicamentis *ad varios morbos usus est, sed sæpè vehementioribus, in quorum usu hoc persæpè evenit, quod illis accidere solet, qui ad fructuum maturationem arborum radicibus calcem admovent. Medicamentis Paracelsicis non semper usus est, verum & compositionibus Galenicis sæpe; sed*

P. Severinus.

sed extremis morbis extrema adhibebat remedia. Intelligenti satis. At cum morbus Epidemius Hafniæ multùm sæviret, circiter annum 1602. ipse quoque peste extinctus fuit. Ita ipsi Paracelsici suorum medicamentorum, quæ ita prædicant, & vulgatis omnibus præferunt, imperfectionem in seipsis sæpe experiuntur: quòd & ipsi Paracelso accidisse supra dictum. Sed de Paracelso satis dogmata jam ejus præcipua videamus & examinemus. Omnia enim examinare velle & difficilis laboris, nec fructuosæ operæ res foret. Nã cum Paracelsus & asseclæ ejus in probandis & confirmandis suis nihil operæ posuerint, sed pro libitu finxerint & sine rationibus proposuerint, quid in ijs examinandis multùm operæ locetur? præsertim cum rarò unam de una Paracelsus sententiam posuerit: ut quam potiorem habuerit, nescias. Fecit tamen maxima ex parte id jam olim Th. Erastus, qui nihil ferè dogmatum Paracelsi intactum reliquit.

CAPUT

CAPUT V.

DE NOMINIBUS NOVIS, ET PRINCIPIIS COGNOSCENDI ET DISCENDI PARACELSICORUM.

Nova Paracelsi vocabula.

Rincipiò autem id non prætereundum, Sectę hujus proprium esse nominibus ludere, & nomenclationum novitate aliquam sapientiæ laudem captare. Hinc libros suos inscripsit Paracelsus Paragranum, Paramirum: apud eundem occurrunt sæpe Ens Pagoycum, Cagastricum, Iliastrum, Archæus, Relolleum, Cherionium, Evestrum, Ylech, Trarames, Turban, Leffas, Stanrar, Perenda, Zenda, & sexcenta alia nova & omnibus seculis inaudita vocabula; & talia omninò, ut ad quam linguam pertineant, & cujus originis sint, nemò sectatorum Paracelsi adhuc explicare potuerit. Et cum Paracelsus & sectatores ejus utuntur usitatis vocabulis, alium tamen ferè sensum ijs affingunt: & symbolismis & parabolis perpetuò utuntur; nec cum Mannam, Essentiam, Ens, Astrum, & alia plurima nominant, id, quod hactenus apud Medi-

Medicos & Philosophos per ea intelligitur, sed aliud quidpiam per parabolam aut symbolismum innuunt.

Crollius, ut istam nominum sive novitatem sive barbariem excusaret, *in præfat. pag.* 77. scribit; *Paracelsum expertis stylo magico scripsisse, non vulgo, sed sibi & intelligentibus in Schola magica educatis sapientiæ filijs, mysteria sua sub vulgaribus & varijs nominib. occultasse.* Thomas Muffetus verò, *in Dialogo Apologetico de medicamentis Chymicis*, scribit: Chymicos consultò & magno jure novis nominibus uti. In novis enim artibus ὀνοματοποιεῖν nullam legem vetare: res sacras prophanis hominibus obscurè tradendas esse; idq; exemplo naturæ, quæ castaneæ nucleum non nisi cortice & aspero tegumento abditum offerat. Recentior verò scriptor quidam nec inutilitatis nec obscuritatis nomine ista Paracelsi vocabula nova posse damnari existimat. Primò enim inutilia non esse, sed habere ista nova Paracelsi vocabula certum finem; cum res nominibus veris destitutas vocabula ista nova convenienter ob oculos ponant, illustrent, & notiores reddant: deinde obscura non esse, cum res significatas non intricent; idque ideo, quia per Paracelsicorum nominum inventionem non fiat aliorum & verorum terminorum abrogatio: siquidem nulli vulgariter recepti unquam fuerint, qui id, quod

An justis de caussis Paracelsus nova nomina usurpaverit.

quod Paracelsus per talia nomina denotavit, explicarint & enodarint.

Sermonis usus.

Verum enim verò cum bonitas cujusq; rei in eo, cujus caussa facta est, consistat: sermo verò Dei insigne donum sit, hominibus ob id concessus, ut aliter alteri mentis sensa & cogitationes communicare & interpretari possit: dubium nullum est: illam orationem maximè laudabilem esse, quæ animi sensa clarissimè exprimit, & veluti conspicienda proponit: quæ verò hoc non præstat, sermonis nomen vix mereri; Atque ideò idem esse mihi loqui vel scribere. & loqui vel scribere, quod nemo intelligit: ac vitio & culpa non carere eam orationem, in quam plus laboris & temporis impendendum est, ut verba intelligas, quàm ut res verbis denotatas percipias. Sat enim in hac vitæ brevitate & Naturæ obscuritate rerum est, quibus cognoscendis tempus impendatur, ut obscuris sermonibus intelligendis illud consumere opus non sit. Et proinde rectè dictum putamus â Platone in Gorgia, ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῇ, ἴσεται καὶ τὰ πράγματα; *cognitionem nominum sequitur ipsarum rerum cognitio*; & ab Epicteto; ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, *initium cognitionis est nominum consideratio.* Ideoq; secundum Aristotelem *2. Top. c. 2.* ἁμαρτάνουσι, οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες. Et Prudentissimè Galenus *3. de simpl. med. facult. c. 12.* scribit: ἡ τῶν ὀνομάτων χρῆσις ταραχθεῖσα

Orationis bona clara.

Oratio obscura vitiosa.

θεῖσα καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιταράττει γνῶσιν. *Conturbatur nominum usus & rerum ipsarum cognitionem conturbat; & 3. de Puls. differentiis c. 6. Si nomina propria suppetant, his uti nos par est; si non, definitione præstat res singulas explicare, quàm à metaphora nomina mutuari, siquidem docere instituas, non obtundere.* Et, *de vict. rat. in neut. com. 4. t. 18.* ex omnium hominum consensu τὴν μὲν σαφήνειαν ἀρετὴν εἶναι τῆς ἑρμηνείας, τὴν δὲ ἀσάφειαν κακίαν censet. Et egregiè J. C. Scaliger, *in lib. 1. de plantis. Est primum*, inquit, *Sapientis officium, benè scribere, ut sibi vivat: proximum benè loqui, ut patriæ vivat.* Quippe quod animal sit jure sociabile, neutiquam suos aget conventus impulsu naturæ scriptæ formicarum, apumvè, aut etiam locustarum more, sed ratione adductus induet sese in commune jus, patieturque ipse, patique alterum jubebit simul.

Ergò si rebus novis nova nomina cõvenienter Paracelsus & Paracelsici imposuerunt, culpandi non sunt. Verum si rebus non novis, nominib. usu tritis & satis cõvenientibus rejectis & spretis, ipsi nova, impropria, inepta & barbara nomina imposuerũt, excusationẽ nõ merentur. At posterius in plerisq; verum esse, statuimꝰ. Quæ enim necessitas adegit P. Severinũ, quem Paracelsici hodiè nõ minùs, quàm ipsum Paracelsum sequuntur, ut pro rei constitu

Quando nova vocabula fingere liceat.

stitutione vel natura toties, ut in usu hujus vocabuli sibi quodammodo placere videatur, vocabulum *Anatomiæ* planè ineptè usurparet? Ex. gr. *pag. 29.* scribit: *In radicali humiditate totius seminis anatomia & potestas* (id est, natura & vis) *viget. Pag. 38. Multa in mundana Anatomia dubia & incomprehensa*, id est, multa in rerum natura obscura. Et mortis & morborum Anatomia, *pag. 193. In humana Anatomia*, pro, in corpore humano. *Pag. 124. Quæ sanitatis Anatomiam gerere videntur*, id est, Sanitatis speciem habere videntur. Neque tamen istam significationem vocis Anatomiæ, etsi sibi familiarissimam, semper retinet, sed æquivocatione errandi caussam præbet, dum interdum hanc vocem pro rei ἀναλύσει & resolutione usurpat; itidem pro rei loco, ut dum, *p. 168.* dicit, *Semen ad testium Anatomiam*, id est, ad testes, *confluere*.

Anatomiæ vox apud. P. Severinum.

Tincturæ vocabulum apud P. Severinum.

Quæ caussa eundem impulit, ut *Tincturæ* vocabulo pro rei proprietate, â qua vis agendi fluit, seu ipsa potestate agendi, aut actionum fonte tàm impropriè, toties tamen & singulis ferè paginis, uteretur? Nam *p. 138.* dixit: *Alimenta variis tincturis imbuta*, id est, ut ipse quidem explicat, facultatibus validis prædita. Pag. 150. *Seminalis Tinctura* id est: vis seminalis vel principium Seminale. *Pag. 222. Tincturam morbi*, id est, caussam vel principium morbi evanescere. *Ibidem: Tincturas morborum invalidas*, id est, principia morborum

rum

rum in valida. *Pag. 223. Tincturæ Pleuritidis*, id est, caussæ Pleuritidis. *Pag. 235. Tincturæ subtiles & stabiles*, id est, caussæ morborum stabiles.

Ita Paracelsus à quo ista hausit Severinus sæpè res antiquas novis nominibus appellat. Sed malè. Nam si δυνάμεις Hippocraticæ & *Charionia* Paracelsi sunt idem, ita interpretante Severino, *p. 133.* cur non antiquum, usu tritum & idoneum vocabulum hoc retinuit, & hoc quod nemo, cujus originis sit, novit, substituit? Si *Rerollaceum* est inefficax, impotens & sterile: cur aliquod antiquorum non retinuit, & hoc ineptum & barbarum introduxit? Si Orcus Hippocratis, Nox Orphei, Abyssus & Iliadus Paracelsi sunt idem, ita etiam interpretante Severino, *pag. 97.* cur non antiqua ista retinuit, & novum istud & inusitatum usurpavit? Qua necessitate adductus Paracelsus vocabulum Archæi introduxit; cum si rem diligenter perpendamus, nihil aliud istud vocabulum significet, quàm quod in Scholis Philosophorum & Medicorum facultatem & virtutem naturalem, aut, si mavis, spiritum naturalem, facultatis naturalis ministrum, nominamus. Non sunt certè tanti vel Paracelsus vel Severinus ut relictis consuetis, & quibus maximi viri hactenus usi sunt nominibus, pro eorum libitu, quod prius hoc dixeramus, jam aliud vocemus.

Charionium Paracelsi.

Relollaceum.

Iliadus.

Archæus.

Chymia nõ opus habet novo Stylo.

Nec Chymia nova eſt, & à Paracelſo primùm invẽta, ut ipſi hæc cura novis rebus nova nomina imponendi incubuerit; ſed vocabulis, quæ antiqui Chymici uſurparunt, commodè uti potuiſſet. Neq; Chymia ſola tàm ſacra eſt, ut illa præ reliquis diſciplinis omnibꝰ, etiã Sacra Scriptura, peculiari ſtylo, quo profani à ſacris ejus arcerentur, indigeat. Antea ſatis obſcuritatis in natura nobis objectũ eſt: monſtroſis nominibus eam augere nullo modo opus eſt. Cum ergo nullã cauſſam habeant Paracelſici, ut novis iſtis & obſcuris nominibus utantur: forſan ijs ita loqui placuit, ne intelligerẽtur, atq; hoc modo reconditæ & ſingularis cujusdam eruditionis & ſapiẽtiæ opinionẽ apud imperitos & rudes ſibi compararent; & ne facilè ab alijs refutari poſſent. Si enim verbis claris & perſpicuis ea, quæ novis & fictis vocabulis ac inauditis nominibus Paracelſus, & ampullantibus ac ſeſquipedalibus verbis Severinus involvit, clarè ſine verborum involucris propoſita fuiſſent: non tot admiratores inveniſſent, ſed dogmatum multorum abſurditas dudum omnibus innotuiſſet. Nunc cum ignotis verbis & obſcura oratione ſua dogmata proponunt, etſi refutentur & reprehendantur, ſemper hoc obtendere valent; Non ſatis intellecta fuiſſe, quæ ſcripſiſſent. Ubi verò novis rebus (ſępe tamen talibus, quæ in rerum natura non dantur, ut ſuo loco videbitur) nova nomina imponere libuit, cur non ſigni-

significantia & emphatica, & ex lingua aliqua nota rectè & secundum analogiam deducta indidit, sed talia finxit, quorum origo & derivatio ex nulla lingua monstrari potest. Quid enim est Ens Pagoycum, Cagastricum? quid Evestrum, quid Nostoch, quid Scajolæ, quid Zonetti, quid similia alia infinita? Nam qui nova & prius inaudita, qualia Paracelsus habet, plurima proponere & persuadere conatur, verborum perspicuitate rerum novarum obscuritatem illustrare debet, non affectatâ nominum obscuritate & monstrosis nomenclationibus rem antea obscuram & suspectam obscuriorem reddere, & ut minus dextrè accipiatur & intelligatur, in caussa esse.

Quod verò stylum Magicum Crollij attinet, si intelligit ea vocabula, quæ Chymici etiam ante Paracelsum suo consilio suis rebus indiderũt, ut cum metalla Planetarum nomine appellãt; cum Aquilæ, Draconis, Leonis & similia nomina rebus metallicis & mineralibus imponunt, aut cum multa vocabula à Metallurgis in suam artem introducunt: id non improbamus; & illa talia esse concedimus, ut facilè intelligi & explicari ab initiatis hujus artis possint. Verum an ad hunc stylũ omnia à Paracelso conficta, & quæ è nulla lingua derivari rectè possunt vocabula, pertineant, quivis, qui Paracelsum legere cupit, facilè animadvertet. Deinde ubi involvere & obscurare *Stylus Magicus.*

rem opus non est, istæ parabolicæ locutiones aut ignota vocabula non adhibenda. Ideoque ubi docere animus est rem planè & perspicuè, cur non potius ἔμφυτον θερμὸν & calidum innatum, quàm Sulphura appellent, & nominibus usitatis neglectis ad obscurum parabolismum confugiant. Explicare quidem res Physicas & Medicas ex Alchymia licet; interim tamen usitata evertenda non sunt, ac novitates in artibus non necessariæ fugiendę. Et si ex principijs ipsorum omnia denominanda essent, ut jam non amplius dicatur Sanguis, Bilis, Melancholia, sed Sal, Sulphur, Vitriolùm vel aliud quid: cur non etiam in alijs rebus nomina usitata abolent, & cur panis, vini, Rhabarbari, Senæ & similes appellationes retinentur.

Orationis ut virtus perspicuitas.

Summa ergò hæc est: ἡ σαφήνεια, ut Galenus ait, ἀρετὴ τῆς ἑρμηνείας, ἥδε ἀσάφεια κακία, & *sermo animi character, & monstrosus sermo monstrosi ingenij index.* Ac proinde in antiqua disciplina tropis & inusitatis vocabulis ludere, & consuetudinem artis immutare, imò ad talia artem alligare, vel id tolerari non potest. Retineantur potius appellationes, quas usus comprobavit, *quem penes arbitrium & vis & norma loquendi.*

Modus cognoscendi & discendi Paracelsistarum.

Verum mittamus ista, & delectari talibus, quibus placent, sinamus: res ipsas jam videamus. Ubi primò de modo cognoscendi occurrit controversia. Nam novum discendi & cognoscen-

gnoscendi modum proponere videntur. Etenim cum hactenus λόγ© & πεῖρα, Ratio & Experientia omnis cognitionis origo & fundamentum fuerit, & quicquid cum his consentit, pro vero habitum, quicquid dissentit, rejectum fuerit; & Hippocratis, Aristotelis, Galeni, & plurimorum aliorum virorum doctorum libri, quia maximam partem cum his κριτηρίοις consentiant, in magno pretio habiti fuerint; Paracelsus & ejus asseclæ, cùm parùm soliciti sint, quomodo cũ his κριτηρίοιν sua dogmata consentiant, & pleræq; ipsorum assertiones principium petant, ne sine omni fundamẽto sua proponere videantur, novam cognoscendi viam comminiscuntur; de qua tùm alij, tùm Crollius, *in Præfat. admon.* prolixè disserit. *Medicus,* inquit *p. 3. nasci debet è Lumine Naturæ & Gratiæ, ab interno & invisibili homine, interno Angelo, luce naturæ.* Cognoscendi principia.

Jam si quæratur, quid sit *Lux naturæ*, dicit Crollius, *pag. 25. Firmamentum est lumen naturæ, quod homini omnia naturaliter influit. Sicut enim corpori suus crescit è terra, ita etiam sidereo hominis spiritui sive homini invisibili, qui exterioris domus incola est, ab igne firmamenti crescit suus cibus, artes omnes, opificia, linguæ, facultates. Cœlum enim est Pater & Doctor omnium artium, exceptâ Theologia, quæ à Spiritu Sancto discitur, spiritusq; sidereus hominis à radijs superiorum siderũ omnẽ sapientiam humanã, omnes artes, scientias & facultates attrahit.* *Lux Naturæ Paracels.*

Si iterum quæratur; quî fiat, quod ijs, qui in Academijs docent, quos toties ſuggillat Crollius, alijsque, qui ab ipſo diſſentiunt, Philoſophis non æquè lumen naturæ influat, ac ſuæ ſectæ Philoſophis, non video, quid clarè reſpondeat: niſi forſan ad imaginationem fixam, quæ ſapientiam è cœlo attrahat, vel ad lumen gratiæ confugiat. De Paracelſo quidem ait, *pag. 63. ipſum indubitato cœli favore Monarcham Medicinæ factum*, ſed modum non addit.

Lumen gratiæ Paracel. Luminis autem gratiæ ſæpius mentionem facit. Pag. 13. *Medicum naſci debere è lumine gratiæ & naturæ dixit*. Pag. 67. *Chriſtianè debemus philoſophari, non Ethnicè in linguis & artibus caducis & temporaneis*. Et pag. 69. *Nota ſunt duo lumina, intra quæ omnia, extra quæ nihil, & nulla perfecta rerum cognitio. Lumen gratiæ verum Theologum gignit, non tamen ſine Philoſophia. Lumen naturæ verum Philoſophum efficit, non tamen ſine Theologia, quæ fundamentum eſt veræ ſapientiæ*. Et poſtea; Inter eos, qui poſt Paracelſum compendiosè hoc tramite ad veram ſapientiam pervenerint, laudat *Valentinum Weigelium*, qui cum *Valentinus VVeigelius.* ſuis inſtitutus & illuminatus ſit, non in ſenſuali incipientium, nec in rationali proficientium, ſed in tertia mentali ſive intellectuali Pentecoſtes Schola, in qua Prophetæ, Apoſtoli & omnes verè docti in vita & veſti-

vestigijs Christi ambulantes sine labore & tædio didicerint. Si quæ verò doctrina illius Valentini Weigelij fuerit, inquiramus: eam fuisse Enthusiasticam, clarè patet; tùm ex alijs illius scriptis, quæ hodie ab assеclis ejus eduntur non pauca, tùm ex libello Germanico, cui titulus: **Der güldene Griff alle ding zu erkennen.** In quo cognitionem rerum non ex libris, non ex objecto cognoscibili, sed ex cognoscente pendere, omnemque veritatem & sapientiam antea in homine reconditam esse, non verò ab objecto externo homini insinuari tradit. Ubi inter alia, *cap. 16.* scribit: **So offt einer sich mit ernst vom eussern entschlegt / vnd einkehret zu GOtt in jhm selber / so findet er Liechtes vnd Erkentnis genugsam / er weiß mehr als alle Bücher.** Et *cap. 14.* scribit: **Wer alle seine Vernunfft vnd Verstand einsondert in den inwendigsten Grund / in stiller gelassenheit seines Hertzens / seiner Seele / vnd wartet auff GOtt / der wird erfahren / was der inwendige Grund vnd Zeugnis des Geistes sey.** Quæ eadem Paracelsi, Heinrici Cunradi in Amphitheatro, & ipsius Crollij est sententia. Nam *pag. 26.* ita scribit Crollius: *Essentialis intrinseca cognitio non est ex carne & sanguine, nec in multitudine librorum & lectionis, nec in pluralitate Experientiæ, & antiquitate dierum, nec in persuasionibus humani verbi & contentione Rationis, sed in ipsa passione di-*

ne divinorũ; non in discendo, sed in patiendo hominis mens perficitur. Et clarius *pag. 70.* quem locum integrè adscribere libet: *Miseri mortales quærunt extra se permultos libros, permultos Præceptores, per longinqua itinera proficiscentes, summo & diuturno labore, studio & defatigatione, illa, quæ tamen intus apud se possiderent abundanter, si videlicet planè sibi ipsis mortui, & per Sabbatum, & temporalem oblivionem toto animali suppresso homine, qui nihil nisi terra est, ingressi in seipsos cum Davide Psal. 40. Expectando expectantes Deum. Magistrum in sancto suo templo, in cordis abysso, sive in intimis animæ nostræ habitantem, suo Spiritu in nobis loquentem, & omnia in nobis operari, mentemq́ illuminare cupientem, non impedirent.* Et pag. seq. *Anima si recurrit intra seipsam, & convertitur in mentem, appropinquat Deo, omnia videt, nec opus habet externâ disciplinâ, angelorum more, qui omnia ab intra discunt, audiunt, vident: conversa in sensus elongatur à Deo, & discedit à Deo, ut impurum à puro. Hoc,* inquit, *tandem, Mysterium Spiritus Academicus capere non potest.*

Veritas quid. Verum ut hac de re nostram sententiam breviter aperiamus, rectè principiò scriptum putamus à Scaligero *Exercitat. 307. sect. 9.* Veritatem esse adæquationem notionum, quæ sunt in intellectu, cum rebus, seu ut habet *lib. 1. de re Poetica cap. 1.* æquationem orationis cum re. Omnis enim cognitio & scientia naturalis

turalis eatenus vera eſt quatenus cum rebus conſentit. Res enim menſurant cognitionem noſtram, non contra: neque quia nos ita cogitamus, res ita ſe habent, ſed quia ſic ſe habent, ita eas cognoſcimus, cum rectè cognoſcimus. Cum verò notiones rerum omnium, adeoq; ſcientiam rerum naturalium nobis inſitam non habeamus; aliunde nobis eam advenire neceſſe eſt. Etſi enim Adamo ea inerat rerum ante lapſum, Cognitio, ut ijs omnibus ſecundum ſuam ſcientiam vera nomina imponere poſſet: nulli tamen homini poſt lapſum à naturæ hoc amplius conceſſum eſt.

Ideoq; quicquid ſciunt homines; vel immediatè à Deo per peculiarem revelationem & illuminationem ipſis communicatur, vel alio modo, ut jam dicetur, diſcitur. Peculiarem illuminationem cùm ſecta Paracelſica, nec ſibi ut propriam arrogare, auſit nec eam ipſi concedere poſſimus: reliquorum hominum more diſcant neceſſe eſt, & ex rebus ipſis cognitionem hauriant. *Verus diſcendi modus.*

Duplex autem data eſt homini cognoſcendi facultas, ſenſus & intellectus. Per ſenſus enim exteriores res phantaſiæ, & per hanc intellectui offeruntur, atque anima, dum eſt in corpore, ſine phantaſmate non intelligit. Initiumq; cognitionis eſt â ſenſibus: atque ex illis, quæ abſque errore ſenſus comprehenderunt principia ſtatuimus: â principijs deinde *Duplex cognitio.*

progredimur ad ignota, quæ ex ijs concludi possunt. Atque hic est ordinarius discendi modus, quo ætas tenera & rudis à parentibus & præceptoribꝰ, indocti à doctis discunt, & vel sermone ac præsenti traditione, vel per literas & libros erudiuntur. Et hoc ipso modo post lapsum Adami omnes, quotquot fuêre, institutos fuisse & doctos evasisse, omnes historiæ & gentium consensus testatur: imò hoc ipso modo Paracelsistæ omnes instituti fuerunt. Et hac ipsa de caussa Paracelsus tot peregrinationes suscepit; Crollius suam Chymiam varijs ac diuturnis peregrinationibus, laboribus & vigilijs indefessis & longâ observatione se congessisse, ipse, *in Epistola dedicatoria*, scribit. Ac propterea alterum falsum est, quod postea, *in præfatione admonitoria, pag. 70.* scribit; *Miseros mortales ex cæcitate & ignorantia quærere extra se per multos libros, per multos præceptores, per longinqua itinera, summo & diuturno labore, studio & defatigatione, quæ tamen intus apud se possideant abundanter.* Ridiculi certè homines, qui quam ipsi nunquam ingressi sunt vel calcaverunt viam, illi ut se alij committant, persuadere conantur. Monstret saltem Crollius aliquid, quod in Spiritu in se didicerit. Quicquid enim boni de medicamentorum Chymicorum præparationibus habet, illud ex peregrinationibus, laboribus & diuturna observatione se conquisivisse rectè & ingenuè fatetur: reliqua ex Paracelso, Seve-

Severino & Weigelio ac similibus hausit & mutuatus est. Idem de alijs ejus generis hominibus dicendum est, qui omnes à suis præceptoribus didicerunt, & non raró de varijs peregrinationibus & conversatione cum varijs artificibus gloriantur, & non pauci ex ijs Doctoræ ex privilegijs Academicis titulo se jactant. Etsi non discendo, sed patiēdo & in Spiritu in se, ut Crollius loquitur, homo discere potest, nec doctoribus & libris opus est: quorsum libros edunt Paracelsici?

Si ergo, quod res est, dicendum, ut paradoxis suis fidem faciant, & alijs in ea inquirendi ansam eripiant, se aliam, quâm Aristotelici vel Galenici, ad eruditionem perveniendi viam habere scribunt, & nescio quod Lumen Naturæ & Gratiæ fingunt, quo sui cerebri figmenta, quæ rationibus & experientiâ probare non possint, pallient. Quod si admittatur, cuilibet pro libitu nova dogmata ab omni experientia & ratione aliena fingenti, & illa ad Lumen Naturæ & Gratiæ referenti fides habēda erit, & verū erit quod cuiq; videbitur. Ex quo quæ omnium disciplinarum confusio oriri possit, nemo non videt.

Nec tamen quid Lumen illud Naturæ sit, quo tantoperè gloriantur, & alijs se præstare putant, inter se consentiunt, aut satis explicare possunt. Paracelsus, *Paragrani tract. 1. p. 208.* Lumen naturæ accendi per Spiritum Sanctum scribit; & *tom. 2. p. 329.* idem statuit. *Lumen Naturæ Paracelsi.*

Libro,

Libro 5. de origine morbor. invisibil. asserit, Magos Pharaonis arte ex lumine naturę miracula edidisse, atque ægrè fert, quod à sacra scriptura Magi (Zeuberer) vocantur. *In Philosophia de generatione hominis tom. 2. p. 67.* lumen naturæ dicit esse tantum intellectum sive rationem (die Vernunfft) & nihil aliud. Muffettus Lumen Naturæ dicit esse primæ naturæ sive integritatis judicij veluti fulgur quoddam non innatum, sed inditum nobis â Deo, quo falsum â vero diviniore mentis oculo discernamus. Crollius, *p. 1, 4.* dicit, quod lumen naturæ nihil aliud sit, quâm mundi illius invisibilis cum corpore microcosmico divina quædam analogia; quod idem statuit Quercetanus, *in Tetrade c. 5.* Idem tamen Crollius, *p. 25.* scribit; *firmamentum esse lumen naturæ, quod omnia homini naturaliter influit. Pag. 36.* vero hæc habet: Altera hominis *pars sive sidereum corpus vocatur hominis genius, lar domesticus, familiaris sophorum homunculus, Dæmon seu Genius bonus, internus Paracelsi Adech, Naturæ lumen.*

Donec ergo ipsi secum de lumine naturæ conveniant, nos interea viæ omnibus seculis â sapientibus tritæ insistamus, & lumen intellectus nostri accendamus, id est, non quid sapiens sophorum homunculus suggerat, sed quid λόγος καὶ πεῖρα dictet, attendamus, & κριτήρια illa doctrinæ ab omnibus sapientibus probata sequamur: & inprimis

κριτήρια doctrin.

τρόπον

τρόπον ἐπιςήμης & Logicam non errorum magiſtram & lucis naturæ obſcuratricem, ſed ad omnes errores vitandos, & veritatis abditæ & occultæ inveſtigationem ſummè utilem & neceſſariam nobis commendatam habeamus.

CAPUT VI.

DE ANALOGIA MAJORIS ET MINORIS MUNDI.

Analogia Majoris & minoris mundi.

SI verò rem ipſam ſpectemus, tota ferè Pracelſia & Paracelſicorum Philoſophia ac Medicina innititur Analogiæ majoris & minoris mundi, atq; eam ipſi valde latè extendunt. Neque enim Paracelſus cum ſuis aſſeclis contentus eſt ijs comparationibus, quæ vulgò inter hominem & majorem mundum inſtitui ſolent, ſed *in lib. 4. de origine morborum inviſibilium initiò*, ſcribit: *In homine eſſe aſtrorum motus, naturam terræ, aquæ, aëris, omnia vegetabilia, omnia mineralia, omnes conſtellationes, quatuor ventos.* Et, *Paragrani tractat.* 2. ſcribit: *Medici eſſe ſcire in homine Caudam Draconis, Arietem, Axem polarem, Lineam meridionalem, Orientem, Occidentem.* Et *in Paragrano primo* nō ad humores referendos eſſe morbos dicit, ſed *dicendum, hunc mor-*

Quomodo Homo ſit Microcoſmus ſec. Paracelſ.

morbum esse Acorinum, alium Antheræ, Pulegij, Melissæ, Savinæ, Terebinthinæ, Sileris montani, Hellebori. Et *in libro de Lunaticis tractat. 1. c. 1.* scribit: *In limbo nostro est Cælum & Terra & omnium animalium proprietates. In Labyrintho Medicorum errantium c. 4.* omnia mundi majoris in homine esse dicit, eumq; *verum esse Medicum* scribit, *qui possit dicere, Hoc in homine est Sapphirus, hoc Mercurius, hoc Cupressus, hoc flos Cheiri.* Ita Crollius, *in præfat. p. 30.* scribit: *Circulus dicitur Homo, quod in se omnes Creaturas contineat.* Pag. 31. *In homine omnia sunt comprehensa, & ipse fert omnia in se.* Pag. 32. *Est in nobis totum firmamentum cum Planetis & stellis.* Pag. 35. *Homo totius mundi partes habet, & nihil est in majori mundo, quod in ipso mundo* realiter *non reperiatur.* Et postea: *Tota mundi machina collecta & reducta est in Microcosmum, ita ut nihil in toto mundo reperiatur, quod videre etiam non sit in homine.* Nec aliter Marpurgenses, *disput. 8.* Chymicorum sententiam recensent, dum scribunt: Chymicos hominem Microcosmum appellare, non ob superficialem quandam similitudinem, sed quod *re ipsâ & secundum speciem* (etsi invisibiliter) *omnia & singula in se complectatur, quæcunque visibili formâ in triplici illo regno* vegetabili animali, minerali, *totiusque mundi amphitheatro explicata continetur.* Communicare nimirum dicit Crollius hominem cum

Deo

Deo mente; cum Angelis animâ rationali, & corpore invisibili sidereo; cum astris eodem corpore invisibili; cum Elementis corpore terrestri visibili.

Ut enim hoc (ut quæ mox dicentur, rectius intelligantur) addam, in quolibet homine statuit duo corpora, unum physicum, elementare, visibile, & tangibile ex terra, & quod primus homo ex limo terræ acceperit: alterum invisibile, iusensibile, sidereum, ex astris deductum: atque hoc Crollius *p.36.* appellat hominis genium, Larem domesticum, hominem umbratilem, familiarem Sophorum homunculum, Evestrum, & nescio quid aliud. *Hominis corpus duplex sec. Paracels.*

Severinus etsi reipsâ forsan non dissentiat: paulò tamen cautius hac de re loquitur. *Cap. enim 13. p. 319.* ita hac de re scribit: *Nec oportet formas ipsas & externas signaturas rerum naturalium in Microcosmi anatomia inquirere: sufficiunt proprietates, scientiæ, dona, prædestinationes, Tincturæ seminales, vitæ & potestatis custodes. Vanum est, bovem in homine inquirere; cupressum, fagum, triticum, vitem, aurum, Smaragdum: proprietates verò & tincturas radicales, actionum fontes, uvarum, tritici, hordei, auri, Smaragdi, rosarum, violarum, qui quærit, invenit. Neque horum solummodò proprietates, sed etiam in quibusdam Vitrioli, Sulphu-*

Sulphuris, Salis petræ, Mercurij, Arsenici, Antimonij, Napelli, Urticæ, Aronis, Opij, Mandragoræ, Cicutæ deprehendet. Resoluta verò sunt semina rerum naturalium & spiritualia in generationibus & transmutationibus microcosmi & transplantatione externas illas signaturas figurarum, coagulationum, magnitudinum amiserunt, intrinsecis servatis.

Quomodo Homo sit Microcosmus sec. Peripateticos.

Contra Aristotelici & Galenici utuntur quidem & ijsdem interdum verbis, sed non eadem mente. Nam inter alia scribit Laurentius *l. 1. Anatom. c. 2.* hominem in se continere omnia, quæ universus hic mundus amplissimo suo sinu coercet, ut parvus mundus & universi exemplar & Epitome meritò dici possit. Verum mentem suam longè aliter, quàm Paracelsus & ejus assedæ explicant. Etsi enim passim ab omnibus Philosophis homo microcosmus appelletur, ut loca citare superfluum sit; tamen caussam appellationis hujus longè aliam reddunt. Ita autem vocari censent, ut Erastus, *disp. 3. contra Paracelsum*, eorum sententias collegit: vel quia similitudo quædam in eo inveniatur totius universitatis rerum; vel quia nexus est & medium utriusq; naturæ corporeæ & incorporeæ; vel quia divinæ dispensationis & moderationis hujus universi illustris est imago. Nam corpus habet visibile & Elementare, animam cœlestem; potentiam vegetandi & nutriendi, qualis est in plantis; sensus, ut bruta. Demùm adest

est mens instar Angelicæ naturæ. Imò membrorum ordine & positu universum refert. Cùm enim majorem mundum pleriq; Philosophi in tres partes dividant, inferiorem hunc Elementarem, cœlestem, & suprà cœlestem: cum omnibus his tribus homo convenit, tribus, quibus & ipse divisus est, regionibus; Capite, thorace & ventre inferiore. Inferiore enim ventre, qui continet membra nutritioni & generationi dicata, respondet homo regioni Elemẽtari, in qua perpetua generationum & corruptionum vicissitudo est: Thorace, in qua cor vitalis caloris fons & officina residet, cum regione cœlesti, in qua Sol caloris in mũdo fons & reliquæ stellæ continentur, convenit: Capite verò, in quo mens residet, & è quo omnes sensus originem suam habent, non solum mundo illi supercœlesti seu angelico, ut alij appellant, similis est, sed etiam in hac parte imago Dei in homine & olim ante lapsum, & quæ sunt ejus reliquiæ post lapsum, se inprimis conspiciendas exhibent. De qua mundi majoris & minoris secundùm omnes partes comparatione plura addere non libet; cum passim de ea multa extent.

Quæ partes Hominis quibus partibus Mundi respondeant.

Hoc saltem addimus nonnullos præcipuè ex cœli cum homine convenientia hanc Analogiam deducere: cum membra quædam corporis cum quibusdam stellis convenientiam habere statuunt, & cor cum ☉; cerebrum cum ☽; splenem cum ♄; Pulmonem cum ☿; Renes

Partiũ Hominis cum Planetis convenientia.

& testes cum ♀; Epar cum ♃; cum felle ♂ cognationem habere scribunt. Quæ opinio non nova est, sed ex antiqua Astrologorum doctrina petita. Atque explicat hanc eleganter Leo Hebræus, *Dialogo 2. de Amore*.

Divinæ etiam gubernationis exemplum in homine conspicitur. Nam ut creaturæ tùm corporeæ, tùm spirituales universæ subjiciuntur imperio & rectioni divinæ: ita & corpus nostrum & facultates animæ omnes à mente reguntur, ut quod ad visibilem mundi dispensationem attinet, id ferè mens sit in homine, quod Deus est in mundo.

Itaq; si juxta similitudinem vel analogiam aut etiam genericè omnia, quæ mundus complectitur, in homine inesse dicantur: id nō improbant Aristotelici & Galenici: verum quod secundum speciem omnia in homine sint, nō admittunt. Habet nimirum in se homo virtutem vegetantē universè & eatenus cum plantis convenit: non verò habet vires & facultates, multò minus essentiam cujuslibet plantæ in Specie. Præterea & sensu præditus est; at non quomodo speciatim animalia hoc vel illo sensu præstant.

Incōstantia Paracelſ. de Microcoſmo. Objicit porrò Paracelsistis inconstantiam Erastus. Cum enim hominem Paracelsus tantùm Microcosmum esse dicat: tamen talia alibi docet, è quibus res quælibet Microcosmus dici potest. *De Caduco Matricis, §. 2. in pane omnes Creaturas cum suis astris esse dicit.* Et *de modo*

modo pharmacandi tract. 2. scribit: *Quoties homo in manu bolum cibi habet, toties in ea Cælum & Terram tenet in eodem bolo. Quoniam in ipso latent omnes partes hominis, & in eo creata omnia sphæræ globorumq; perfecta sua habent corpora. Sic in manu comedentis est cœlum & terra.* Quod si ita est, & omnia in omnibus continentur, causa nulla erit, cur homo saltem Microcosmus appellandus sit, ipsique soli prærogativa hæc debeatur, sed innumeri erunt Microcosmi.

Has utriusq; partis sententias si diligenter perpendamus, animadvertemus primò, Chymicos nimis latè istum majoris & minoris mundi consensum extendere: imò non analogiam & consensum, sed ferè identitatem quærere; seu, ut Crollius scribit, statuere in essentia & interna forma planè unum & idem esse, & saltem externa discerni: Mundum & Hominem & magnum mundum cum parvo per unum omnia esse, instar prolis cum parente suo. Cum enim plantarum & animaliũ, imò aliarum rerum naturalium tantus sit numerus, ut nec in majore mundo omnes species satis cognitas putem: quis easdem in homine nobis monstrabit? Requirit quidem Paracelsus, *in Labyrin. Medic. errant. c.4.* in vero in Medico, ut dicere possit; hoc in homine est Sapphirus, hoc Mercurius, hoc Cupressus, hoc flos Cheiri: verum nullus adhuc Paracelsicorum inventus est, qui id præstare potuerit,

Decisio quæstionis de analogia macrocosmi & microcosmi.

tuerit, & tot plantarum in homine, ut & animalium species, monstraverit: Immo vix aliquis est, qui ea in re aliquid tentaverit. Ut jam non dicā de innumero stellarū numero, quem quomodo realiter & secūdum speciem in homine inesse monstrare possint, nō video. Non dicam etiam jam de eo, quod Crollius, *p.15.* ex Paracelso scribit; Deum singulis Elemētis indidisse peculiares incolas, Spiritus, Nymphas, Undenas, Melosynas, Sirenes, Gnomos, Lemures, Silphes, Montanos, Zonettas, Pygmæos, Umbratiles, Sylvestres, Satyros, Gigantes, Vulcanales, Penates, Salamandras, Superos, Zundel, Flagas, Eosq; rursum in multa millia generū divisos: qui certè, si modò sint, omnes ex hac sententia ad majorem mundum pertinebunt: sed quomodo eos in homine monstrare possit Crollius, cum Paracelso viderit.

Inter alios Valent. Weigelius, sectæ hujus facilè antesignanus, *in libello cui titulum fecit*, γνῶθι σεαυτὸν, cum speciosè de majoris & minoris mundi consensu multa dixisset, ubi tandem ad rem ventum est, c.4. hæc affert: Wenn ich solte vollkömlich beschreiben den Microcosmum, das ist den Menschen / so müste ich auch vollkömliche Erkentnis aller Creaturen in der gantzen Welt haben / das ist / Ich müste totam mundi machinam, Himmel vnd Erde kennen / sampt den Geschöpffen. Denn aus aller Creaturē ist der Mensch formieret nach seinem sterblichen vñ tödlichen theile / Dieweil dieser Erden-

klos/

los / das ist / die grosse Welt gantz gebracht ist zusammen in einen Menschen. Denn alles was im Himmel vnd Erden ist / dasselbe ist auch im Menschen / ja der Mensch ist die Welt selber. Darumb er auch μικρόκοσμος geheissen wird. Wenn ich nu / sage ich / den Menschen vollkömlich solte beschreiben / so müste ich diese stücke als die gantze Welt erkennen vnd wissen. Denn ich kennete den Vater / vnd aus dem Vater köndte ich beschreiben den Sohn / welches ist der Mensch. Aber ich erkenne mich nicht genung zu sein zu beschreiben ein solch hohes kunstreiches Werck. Quibus hisce Salvatoris nostri verbis, Matth. 23. v. 4. respondeo: *Ligant onera gravia, difficiliaq; portatu & imponunt in humeros hominum, digito autem suo movere ea nolunt.*

Quomodo homo sit microcosmus.

Interim ex altera parte nonnulli etiam nimis superficialiter hunc majoris & minoris mundi consensum tractant. Nam negandum non est, non solum secundum ἀναλογίαν, sed etiam revera multa, quæ sunt in majore mundo in homine reperiri. Inest certè in homine secundum plerorumq; sententiam, ut suo loco docebitur, calidum illud cœleste; insunt in eodem Elementa realiter; nutritur & vegetatur, sicut plantæ; videt & alios sensus habet, ut reliqua animalia, & proinde in eo est animalitas; insunt in eo alia accidentia, quorum quodlibet propriũ & primum subjectũ habet. Quæ omnia in unum hominẽ mixta & composita sunt. Et per reliqua rerum naturalium

genera omnia quasi per gradus ad Hominis Creaturæ perfectissimæ formationem Creator progressus est.

Hic verò per mundum majorem non solum intelligo Cœlum & Elementa, metalla & mineralia; verum etiam plantæ & animalia ad eum pertinent. Ideoque Paracelsi & Severini argumentū nō valet: Non datur bilis, Pituita, Melancholia in majore mundo: Ergo nec in homine. Nam revera humores in animalibus brutis reperiuntur, ut in homine; adeoq; rerum, quæ in homine perfectissimè apparent, rudimenta in animalibus imperfectioribus & brutis reperiuntur.

Immo affirmare, & istud Chymicis concedere ausim: multas proprietates in homine esse occultiores, quæ cum plurimis rebus naturalibus non solùm secundum genus, sed etiam cum speciebus earundem & specierum individuis, mirabiles consensus & dissensus habent, ut multarū rerum cum partibus corporis nostri Sympathia & Antipathia testatur. Non jam dicam de stellis, quæ à nobis remotiores, quarumq; effectus occultiores sunt. Peculiares tamen stellas cum privatis & peculiaribus corporis nostri partibus cognationem habere, quod Astrologi affirmant, non negaverim. Sublunaria notiora sunt. Lepus marinus pulmones, Cantharides Vesicam, partibus alijs illæsis, lædunt. Pæonia etiā collo appensa Epilepsiæ medetur. Non sunt omnia

Sympathiæ & antipathiæ exempla.

de

de nihilo, quæ de lapide Nephritico à quibusdam dicũtur. Quantam cum corde cognationem habeant Sapphirus, Margaritæ, Lapis Bezoar, jam multis notum: & sunt etiam aliarum gemmarum cum alijs partibus cognationes. Quantam etiam convenientiam habeat cum corde Melissa, malum Aurantium, Citrium; cum Epate, Epatica, Agrimonia; cum Liene, Ceterach, Polypodium; cum Testibus, Satyrium, Orchides; cum alijs partibus aliæ plantæ: Quanta quoq; inter animalia quædam & hominẽ ac ejus partes inveniatur Sympathia & antipathia notum est. Nonnulli scilicet caseum aversantur, alij vinum, alij pisces, nonnulli præsentiam felis in occulto etiã latentis ferre nõ possunt: qualia exempla passim apud authores annotata sunt. Atque hoc si voluit P. Severinus, dum, *pag. 319.* in homine non bovem, non cupressum, sed proprietates horum quærere jubet; ipsi nõ planè adversamur, imò summè necessarium esse putamus, ut Medicus inquirat, quæ gemmæ, mineralia & metalla, plantæ ac animalia, imò si fieri posset, stellæ cum homine & singulis ejus partibus consensum & dissensum habeant: atque hoc si diligenter annotaretur, quod omnino fieri deberet, mirandæ curationes perfici possent. Etsi caussas hujus consensus & dissensus, & unde illæ occultæ proprietates ortum habeant, invenire sit difficilimũ. Severinus quidẽ, *allegato loco*, scribit: Resoluta semina rerum *Occultæ proprietates unde.*

naturalium & spiritualia in generationibus & transmutationibus Microcosmi, & transplãtatione externas illas signaturas figurarũ, coagulationum, magnitudinum amisisse intrinsecis servatis. Verum si hoc ita se habet, & homo illas proprietates non à primo ortu haberet, sed demùm ex victu & transmutatione rerum naturalium jam genitus acquireret: cum tamen illæ ipsæ proprietates homini à primo ortu inditæ sint, & homo ab ipso ortu Microcosmus sit. Ideoq; sympathias illas & antipathias potius à calido innato sive Spiritu insito, aut quocunq; modo appellare libeat, cujuscunq; partis cum Spiritu insito rerum naturalium externarum cognationem & affinitatem habẽte provenire crediderim. Atq; hoc modo si Paracelsus in homine fl. Cheiri, Melissam & alias plantas quærat, tolerari posset: Imò rem utilem Medicinæ fecisset, si, modò eum cognitum & perspectum habuit, omniũ rerũ naturaliũ cum homine consensum & dissensum annotasset. Et cũ rectissimè scripserit Thomas Erastus, *part.3.disp.contra Paracels.* de hac ipsa materia agens; quod vi naturali fieri nullâ possit, ut alicujꝰ rei proprietates & actio in alia re insit, quàm in ea, cujus est proprietas & actio: & propterea nõ esse in homine proprietates rerum naturalium aliarum, vel simul inesse in eodem earũ subjecta & caussas inde cõcludatur: si Chymici aliquid præ alijs præclari præstare vellent, prima proprietatum qua-

Unde rer. natur. Sympathia & antipathia.

quarumlibet subjecta, & ubi in homine lateant, monstrare deberent. Sicuti enim calor, frigus, humiditas, siccitas in homine insunt; quia eidem Elementa insunt; Et sicut calorem illum vitalem cœlesti analogum ex corde quasi humani corporis sole in omnia reliqua membra diffundi notissimum est; ita etiam quia Melissæ, quia aliarum plantarum proprietates in homine esse dicunt, quibus subjectis insint, & quo loci hæreant, monstrare deberent. Hoc enim nisi facere possunt, frustra sunt, & malè interim vulgatam corporis humani anatomiam & considerationem, qua partium corporis structura & admirandæ operandi facultates reperiuntur, negligunt.

Sicut & in eo peccant; quod solum ab extraneis hominis cognitionem petendam censent. Plus enim est in specie, quâm in genere; & plus habet in se homo, finis & meta ultima rerum naturalium, quàm res naturales aliæ; & quæ in se habet homo, humano modo habet. Habet nimirum carnem, ossa, sanguinem cum brutis suo quidem modo communem: veruntamen caro, ossa, sanguis in homine humana sunt.

Domestica itaq; , ut hæc concludamus, argumenta externis firmiora & evidentiora sunt; & animus veritatis amans, & τρόπον ἀπιστίας callens, non obliquis & obscuris comparationibus contentus & similitudinibus & inanibus opinionibus saturatur, sed solidas *Comparationibus & analogiæ quantum tribuendũ.*

demonſtrationes expetit, & unumquodque proprijs principijs, non alienis & extraneis æſtimat. Opinari & ſimilia adducere, ſcientiam non parit; ſed ſcire eſt rem per cauſſam cognoſcere. Et cum eos, qui apodictica argumenta ſe habere putant, & demonſtrationibus nituntur uti, ſæpe falli cōtingat: quid accidet ijs, qui comparationibus & ſymboliſmis ſolùm utuntur? Nullum enim eſt ſimile, quod non etiam aliqua ex parte ſit diſsimile. Præterea, cùm rectè Ariſtoteles ſcribat, *in principio 1. Poſterior. analyt.* *πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προυπαρχούσης γίνεται γνώσεως*: Si ex majoris mundi in homines cognitionem deducere nos cupiunt Paracelſici, ipſi majorem mundum undiquaque cognitum & perſpectum habeant neceſſe eſt. Quod an ſibi arrogare poſsint, ſeſe ipſi excutiant & examinent. *οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐστὶν ἅπαντα σοφός.*

CAPUT VII.

DE MATERIA PRIMA.

T ergo ad rem ipſam accedamus, & quælibet ex ſuis principijs æſtimemus: primò de principijs diſquirendum. Et primò materiam primam

primam Aristotelis quod attinet, eam Recentiores Chymici rejiciunt & falsè derident & exagitant, nominantque Versipellem Proteum, libidinosam Thaida, informe monstrum, ridiculum Eubulidis somnium, suave delirium, futiles & inutiles subtilitates, & nescio quid non aliud.

Si verò Paracelsi & asseclarum de rerum omnium prima materia sententia quæratur, ita Paracelsus in Philosophia ad Athenienses scribit: *Omnium rerum, quæ creata & corruptioni obnoxiæ sunt, unum fuit principium, in quo conclusæ sunt omnes Creaturæ intra cælum comprehensæ. Intelligendum quidem ex una materia cuncta creata prodijsse & non obtigisse cuique propriam. Hæc materia rerum est mysterium magnum, & non perceptibile quid, non ullius sensibilis essentiæ, neque sub aliqua forma vel proprietate inclinatum, non alicujus coloris, nec Elementaris naturæ. Quàm latè se extendit ætherea regio tota; tàm ampla fuit sphæra mysterij magni. Hoc mysterium magnum fuit mater omnium Elementorum, & pariter avia stellarum omnium, arborum & creaturarum carnis. Nam ut ex matre proles nascitur: haud secus ex mysterio magno cuncta creata nata sunt; estq; mysterium magnum una mater omnium rerum corruptibilium & mortalium, & suam ex ea duxerunt originem non quidem*

Materia prima Paracelsi.

Mysterium magnum Paracelsi.

quidem successivè, sed in una creatione, substantia, materia, forma, essentia, natura & inclinatio data sunt. *Dorneus verò*, in Physica Geneseos, *Mysterium magnum ita describit: Æternum æternæ sapientiæ verbum in immensi & infiniti sui centro æterno finiti & quandoq; transituri centrum collocare voluit, ut in eo sibi materiam præpararet absque ulla præjacente materia quapiam ad mundi creationem idoneam.* Recentiores verò materiam primam dicunt esse *subjectum essentiale, formas omnes actu possidens, elargiens & conservans; sive punctum quoddam, à quo omnia emanant, ad quod tanquam Centrum omnia collineant, à Creatore Deo in rudem olim massam impositum, quod sit communis illa mater, fons vitæ inexhaustus, actionum omnium naturalium, generationum, mixtionum, transplantationum origo, quæ universam Anatomiam corporis occupans pro diversitate Tincturarum impressionum & confluentiarum diversas operationes producit, morborum omnium pepasmos, Crises & sanationes moderatur, ac digestis temporibus consumtis Elementis ipsa ad novorum Individuorum procreationem permanet.*

Jac. Zwingeri de Paracelsi dogmat. judicium.

Hic initio proponendum videtur aut præmittendum Jacobi Zvingeri, qui in Chymia excolenda procul dubio utilem operam, nisi immaturâ morte præventus fuisset, præstitisset, judicium, qui *in Epistola ad Guil. Fabricium*, quam citat Andreas Libavius, *in præfatione Examinis Philosophiæ vitalis Crollij* scribit:

bit: *Philosophemata Paracelsi, sua sententiâ, vel eadem esse cum Græcis, vel deteriora. Eadem quidem interdum, sed affectata verborum peregrinitate, ut aliud dicere videatur, immutata. Diversa verò vel pejora, cum falsis opinionibus veritatem obscurat, & allegoriјs alienis nititur, potissimumq; fundamento Microcosmi, quasi in hoc sint omnia Macrocosmi: quo destructo omnia superstructa collabuntur.*

Rem ita sæpè se habere vel ex Paracelsi asseclarum doctrina de materia prima & mysterio magno videre est. Nam quæ primò de mysterio magno & materia prima â Paracelso & asseclis afferuntur, ut modò dictum, vel pro meris figmentis habenda sunt, & cum sine omni ratione proferantur, eâdem facilitate, qua proferuntur, rejiciuntur; vel ex Græcorum libris petita, & peregrinis nominibus involuta sunt.

Ipsos fingere & proponere, quæ libet, ex eo patet: quod aliter de materia prima loquitur Paracelsus, aliter ejus sectatores; & utriq; sine omni ratione prolata. Nam Paracelsus, & cum eo Dornæus, ex materia prima & Mysterio magno omnia creata prodijsse; Recentiores verò materiam primam in rudem illam massam impositam fuisse, & ita rudem massam ante materiam primam fuisse statuunt. Deinde hîc non afferam, quæ de creatione mundi, *disp. 1. contra Paracelsum*, disputat Erastus; nec etiam quæ alijs in locis de Mysterio magno

magno ſcribit Paracelſus. Lib. 1. Philoſoph. ad Athenienſ, ex profeſſo hac de re agit Paracelſus, & omnia creata corruptibilia ê myſterio magno increato proveniſſe ſcribit.

Myſterium quid Paracelſo.

Myſterium autem, ſi ejus mentem diligenter attendamus, nihil ipſi eſt aliud, quàm materia, quæ occulto & inviſibili modo aliquid in ſe continet; ſive ex quo aliquid provenit, quod in ea non animadvertebatur. Ita enim ſtercus eſſe myſterium Scarabæorum; Lac, Caſei, Butyri, Seri; Caſeum, vermium, ſcribit, *alleg. lib. tex. 3.*

Quotuplex Myſterium Paracelſi.

Myſteria verò facit duplicia; Specialia, ſeu ſingulorum ſingula, & myſterium magnum increatum, ê quo res omnes creatæ corruptibiles ſublunares provenerint. Fuiſſe autem res omnes creatas corruptibiles in eo myſterio non formaliter, non eſſentialiter, non qualitativè (ut ita dicam) tex. 4. ſcribit: ſed ſicut in ligno eſt imago, quæ non videtur, donec ſuperflua ligna abſcindantur; cum hoc tamen diſcrimine, quod ligni ſegmenta abjiciantur; in myſterio verò increato, nullâ re abjecta, quodlibet ſuam formam & eſſentiam acceperit. Atque ita ſeparatione res omnes ê myſterio magno productas fuiſſe cenſet.

Optandum verò eſſet, ut de Paracelſo hic & alibi dicere poſſemus, quod Scaliger, *exerc. 61. ſect. 3.* de Platone ſcribit, eum optima quæquè illa, quæ ſunt in magna hominum admiratione, ab alijs ſumta nectare ſuo condita poſteris reliquiſſe. Verum ſi, quod res eſt,

dicendum, Zvingeri judicium hîc potius locum habet,& videmus,eum antiqua,affectata verborũ peregrinitate aliqua, ut aliud dicere videretur, immutasse; imò falsis opinionibus antiquorũ sententias sæpius obscurasse. Legit procul dubio Paracelsus, quæ Moses de creatione mundi scripsit; innotuit illi fortaßè aliquomodo Chaos illud Philosophorum antiquorum, etiam à Poëtis decantatum;imò aliquid fortaßè de idea mundi Platonica inaudivit; nec etiam, si unquam in Scholis Aristotelicorum & Galenicorum versatus fuit, materia illa prima ἄμορφος, ἀόρατος, πανδεχής, χώρα καὶ ὑποδοχὴ καὶ μήτηρ τοῦ ὅλου,ipsi incognita esse potuit. Verum cum ipsi,ut supra, *è libro de ligno & linea vitæ pag.542.* dictum, Moses parum eruditè & perfectè creationem Mundi descripsisse videretur, neque philosophica illa satis caperet: Mysterium istud magnum finxit; quid tamen sit explicare non potuit.

Mysterium magnum unde Paracelsus finxerit.

Si verò, ut aliquo modo intelligi poßit, explicari debeat: nihil aliud erit, quàm vel Idea vel Anima mundi Platonica, vel Chaos,cujus plerique antiqui Philosophi meminerunt. Et quidem Ideæ mundi Platonicæ magis cõvenire videntur,quę Paracelsus dicit de Materia prima omniũ rerũ sive mysterio magno. Plato enim,*in Timæo,*scribit:*Si pulcher est hic mundus,si bonus ejus opifex: perspicuum est,ipsum ad sempiternum quoddam & permanens exemplum factum esse*; quod *in libro de Anima mundi*,

Ideam

Ideam vocat: Paracelſus verò, *lib. Philoſophiæ ad Athenienſes t. 4.* Myſterium magnum increatum vocat, & ex eo omnes res prodijſſe paſſim totq illo libro docet: atque ita quatenus increatum eſſe dicit, cum Idea mundi Platonica convenit. In cæteris eſt Chaos illud, cujus paſſim antiqui Philoſophi mentionem faciunt.

Atque ita nihil novi dicit Paracelſus. Ut tamen aliquid novi dicere videretur, nominis peregrinitate id affectavit. Interim tamen antiqua dogmata corrumpit, & res diverſas ab antiquis propoſitas confundit, & ſibi planè non conſtat Paracelſus. Principiò enim abſurdiſſimus eſt, quod Myſterium magnum increatum eſſe dicit. Quid enim magis à ſcriptura, imò omni recta ratione alienum, quàm aliquid increatum ſtatuere, præter Deum. Nam quod Dornæus, *in Admonit. ad Eraſtum*, Paracelſum excuſare conatur: eo ipſo eum magis accuſat, & abſurda abſurdis cumulat, dum ſcribit; *Creationem primæ diei fuiſſe ſupernaturalem & in divina mente ſolum à Deo per verbum ſuum conceptã.* Et in phyſic. Geneſ. *Æternum Sapientiæ verbum æternæ in infiniti & immenſi ſui centro æterno, finiti & quandoq; tranſituri Mundi Centrum collocaſſe, ut in eo ſibi materiam præpararet, abſq; ulla præjacente materia quapiam, ad Mundi creationem idoneam.* Et iterum; *Dei Sapientiam conceptione mentali adaptaſſe ſibi materiam idealem inviſibilem & incom-*

Duplex Creatio mundi Dornæi.

incomprehensibilem, Et in hac creasse res omnes unitè & non confusè junctas, donec per divisionem à Creatore tandem patefacta sunt. Quibus omnibus nihil novi docet, sed Ideam mundi Platonicam, deinde Chaos illud omnibus notum proponit. Sed forsan Paracelsus & Dornæus Dei in creando consiliarij fuerunt; quoniam tàm exactè sciunt, Deum in tempore & primâ quidem die Ideam Mundi, quem creaturus erat, demum concepisse.

Recentiores verò dum describunt Materiam primam esse subjectum essentiale, formas omnes actu possidens, elargiens & conservans, sive punctum quoddam, è quo omnia emanat, & ad quod tanquam Centrum omnia collineant, quod à Creatore Deo in rudem olim massam impositū sit fons vitæ inexhaustus, actionum omnium naturalium, generationum & mixtionum origo: Si de Materiâ loquuntur, parùm consentanea, nec sibi cohærentia, & non nisi verba, quibus res non subest, quibus tamen, quasi *αὐτόπιστα* sint, nullâ ratione prolata fidem habere cupiunt, proferunt. Quæ enim sit ista materia, quæ formas omnes actu contineat, quæ actionū omnium naturalium, quæ tamen à suis formis quæque proveniunt, causa & origo sit? quomodo res una omnes formas actu possidere potest? *Materia prima Recent. Chymic.*

Si autem, quod semper à veritatis amatoribus faciendum, opinio ista in sensum aliquem meliorem trahi debet, nihil aliud per eam in-

telligere possumus, quam vel vim seminariã, cunctis rebus à creatore in prima creatione inditam, cujus beneficio à re minima & puncto quasi res quælibet naturalis in molem suæ speciei convenientem sese augere potest: vel Animam Mundi Platonicam. De ea enim Plato, *lib. de Anima Mundi*, scribit, quod ipsam Deus in medio ipsius mundi indiderit, & extra eduxerit, ipsumq; universum ea contraxerit. Seu, ut *in Timæo* habet, quod animam Deus in medio mundi collocarit, & per totum extenderit ac circumdederit corpore, & vestiverit corpore extrinsecus, eamque ut Dominam & Imperatricem obedienti præfecerit corpori. Et *lib. 10. de legibus* scribit: ψυχὴν esse *διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν* in omnibus, quæ moventur, eamque universi mundi curam gerere. Est enim Platonis Anima Mundi nihil aliud, quam *δεσμὸς* ille contrariarum rerum *συναγωγὸς*, omnis *συστάσεως* in hoc mundo, fons & principium.

Anima Mundi Platonis.

Quâ in re iterum nihil novi adferunt; sed antiquissimum dogma sub schemate peregrini nominis occultant. Anima enim mundi apud omnes est celeberrima, omnesque libri veterum & recentiorum Platonicorum ejus commendatione pleni sunt. Quorum sententias egregiè complexus est Virgilius, *6. Æneid.*

Principio Cœlum ac Terras camposq; liquentes
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; astra,

Spiri-

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem & magno se corpore miscet.
Et, 4. *Georgic.*
——— *Deum namq; ire per omnes*
Terrasq; Tractusq; maris, Cœlumq; profundum.
Animam nimirum mundi ubiq; per terram & aquam spiritualia ac vivifica semina in se côtinere, & per se gignere, ubicũq; semina corporalia desunt; Semina rursum derelicta ab animatis fovere, atq; ex putrido vinaceo semine variã, ordinatã, pretiosamq; gignere vitem, & ubicũq; generãs deest, solæq; apparẽt qualitates accidẽtales, generationẽ efficere, viceq; generatricis substãtiæ gerere statuũt, ut Marſ. Ficinus pluribus docet, *lib. 4. Theolog. Platon. c. 1.*

Sed non placet hæc sententia Aristotelicis plerisq;, qui nullã evidẽtem rationẽ persuadere, vel necessitatẽ cogere statuunt, ut Animam Mundi dari concedant, nullamq; actionem in Mundo apparere, quæ peculiariter ab aliqua totius Mundi anima proficiscatur; sed omnes mundi partes peculiares formas habere, & per eas suas operationes exsequi; Ideoq; Entia temere multiplicanda non esse censent. *De Anima mundi Aristotelicorũ sententia.*

Verum de hac controversia hic pluribus disputare locus non est. Duo saltem monuisse sufficiat: Primò, ut etiam modò dictum, nihil novi hic adferre Chymicos, sed antiquum dogma novis nominibus occultare. Deinde ἀρχαῖον ἵνα λόγον & antiquissimum dogma esse, Mundum seu Animam seu Spiritum

habere: quod nec Aristoteles planè negasse videtur, dum *lib. 3. de gener. anim. c. 11.* scribit: ἐν γῇ ὑπάρχειν τὸ ὑγρὸν, ἐν δ' ὕδατι πνεῦμα, ἐν δὲ πνεύματι θερμότητα ψυχικὴν: ὥς τρόπον τινα πάντα ψυχῆς εἶναι πλήρη. Id est, *Humorem in Terra, Spiritum in humore, Calorem animalem in universo inesse: ita ut quodammodo plena sint Animæ omnia, quæ verba* πάντα πλήρη ψυχῆς, & in libro Hermet. Trismegist. cui titulus: νοῦς πρὸς Ἑρμῆν, exstant.

Spiritus mundi. Et qui probabilius aliquid statuere, nec tamen animam Mundi concedere volunt, Spiritum quendam communem & vitalem ponunt, qui per universum hunc Mundum diffusus omnia conservet & foveat: quem nonnulli cœlum cœlorum commune appellant. Quem & Aristoteles agnovisse videtur, *lib. de Mundo c. 4.* dum scribit: λέγεται πνεῦμα ἥτε ἐν φυτοῖς καὶ ζώοις, καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχος καὶ γόνιμος οὐσία. Imò sunt, qui illud in Tabula Smaragdina Hermetis; *Quod est inferius, est sicut id, quod superius, Et quod est superius, est sicut id, quod est inferius, &c.* de isto Mundi Spiritu explicandum censent.

Ad hanc mundi animam seu spiritum Recentiores admirandorum quorundam seculi nostri artificiorum caussas referunt: quorum quædam recenset Marcellus Vranckheim, *in Epist. Lampadi vitæ & mortis Jo. Ernesti Burggravij præfixa.* Scribit enim in ea epistola stupendam & prodigiosam in Anglia exstare

re Sphæram, à Cornelio Drebbelio Batavo fabrefactam, qua mobilis sempiterni virtute perennes exploratissimique siderum cœlestium motus, æstus item Oceani, marisque affluxus & refluxus repræsententur. Organum quoque Musicum recenset, quod cœlo puro, Sole libero, sola radiorum ab eo strictura excitato intus citharædo illo genio, nulla organicis manu admota, Symphoniam edat cœlestissimam: cœlo nubilo, Sole obstricto, sileat. Atque ista omnia moventis æterni, atque animæ mundi virtute perfici narrat: quanquam addat: Eam esse artificis felicitatem, ut rationem ejus reddat nemini.

Materia prima secũdum Aristotelem.

Tandem Materiam primã Aristotelis quod attinet, contra quam hactenus acriter pugnarunt plerique Ramæi, & Recentiores quidam Chymici, eamq;, ut dictum, varijs convitijs insectati sunt, & versipellem Prothea, libidinosam Thaida, informe monstrum, Ridiculum Eubulidis somnium, suave delirium, futiles & inutiles subtilitates, ignavissimum maleferiati hominis Cerebri, aut Cerberi potiùs figmentum, Ens rationis irrationale, in Utopiam & gehennam relegandum appellant: Videant illi, qui hoc faciunt, ne in Creatorem rerum omnium injurij sint, atq; id, quod illi pulcrum & bonum visum fuit, ita vituperent & insectẽtur. Nam ut rem in pauca cõtraham, cum differẽtia inter materiam & formã, atq; generatio & corruptio, rerumq; naturalium trãsmu-

tatio negari non possit: nec materia prima negari potest. Cum enim sola forma, etiam in Elementis, totam rei essentiam nō compleat, nec ut res sit quanta, à forma habeat; necesse est, aliquid adhuc in rebus materialibus inesse, quod cum forma totū constituit, formamque sustinet: quod quid aliud esse possit in Elementis, quam materia prima, non video. Et cum omnia naturalia corpora materiata dicantur: necesse est, ut communem materiam participent. Deinde quicquid fit, fit vel ex nihilo simpliciter, vel ex aliquo. Prius hîc locum habere non potest: Id enim est Creationis, non generationis. Ergo fit ex aliquo. At verò illud, è quo generatur, vel est tantùm forma, vel totum Compositum, vel aliquid præter hæc duo. Non duo priora. Nam in nova rei generatione forma prior interit. Ergo adhuc aliquid præter formam est. Materia nimirum, quæ habet privationem rei, quæ gignitur, & tàm formam, quam jam actu possidet, quàm illam, quæ priori abolitâ introducitur, recipere apta nata est. Quæ licet sensu non deprehendatur: Tamen idcirco neganda nō est. Et hac de caussa eam negantibus Plato & Aristoteles procul dubio responderent; Oculos, quibus materiam ultimam videtis, habetis, quibus primam videatis, oculos mentis non habetis. Cogitare debebant hi, qui materiam primā negant, aliud esse generari, aliud creari; aliud corrūpi, aliud in nihilum redigi. Illa

fiunt

fiunt ex aliquo in aliquod; hæc è nihilo & in nihilum: Et propterea cum ex alio aliud fit, & forma aboleatur, aliquid manere, quod sit ejus mutationis subjectum: Id quod Plato & Aristoteles vocant Materiam primam. Atque ita Materia prima subjectum est primum transmutationis, nullam ex se habens formam, omnes tamē recipere apta nata. Quemadmodum enim æs vel lignum, quatenus æs vel lignum, in se actu nullam formam artificialem possidet; potentiâ tamen omnes recipiendi prædita est: Ita Materia prima in se nullam definitam & specificam naturalem formam habet; apta tamen est omnes recipere.

Licet verò hæc ejus essentia à forma distincta sensu comprehendi non possit, sed tantùm ratione: non tamen propterea est Ens rationis, vel merum rationis nostræ figmentum; sed Ens reale, & ut Scaliger, *Exercitat. 5.* loquitur; *Materia per essentiam sibi propriam est id, quod est.* Et *Exercitat. 17. Materia est sua quidditas, qua est aliquid, & aliud ab aliis.* Et quidem est substantia seu Ens ab Accidente distinctum: Et quidem substantia corporea. Etsi verò Materia prima propriam sibi essentiam & Entitatem habeat, quâ à forma quiddam diversum est: Existentiam tamen per se nullam habet, quæ propriè est tantùm compositi; Sed tota est potentiâ, ἄμορφος, ἄποιος.

Non quod sit in potentia ad suum esse, quod ipsa sibi est per essentiam, sed ad esse hoc tale, ut ait Scalig. *Exerc. 17.* Neque ἄμορφ@ & ἄποι@ dicitur, quod nullam formam & qualitatem habeat; (nunquam enim est sine forma & qualitatib9) Sed quod omnis forma & qualitates, quæ ei insunt, sunt extra & præter ejus essentiam. *Est* enim, ut Scalig, *Exerc. 61.* scribit: ***Materia prima unum individuum, sicuti v. gr. Cera massa, cujus pars alia Candelæ formam gerat, pars simulacri, alia pilæ, alia tesseræ, potestq; massa illa tam hanc quàm illam formam habere, nullamq; sibi peculiarem vendicat; ut aliquam tamen semper habeat, necesse est.*** Neque enim Materia prima à Deo fuit creata, ut species quædam definita & distincta rei naturalis: Sed est potius rebus naturalibus concreata, & est quasi rudimentum & pars omnium rerum naturalium, neque per aliquod tempus absque forma exstat, sed solùm sub illa; nulli tamen peculiariter adstringitur.

CAPUT

CAPUT VIII.

DE ELEMENTIS.

PRoximum est, ut quæ de Elementis Chymici recentiores sentiant, dicamus: qua in re ita perplexi, obscuri & varij sunt, ut etiam in mente eorum saltem explicanda Oedipo opus esse videatur; Lectoriq; id inprimis difficultatem parit, quod non, Aristotelico & antiquorum Philosophorum more, ex Præcognitis quibusdam & notis ad ignota progrediuntur, & ea, quæ asserunt, rationibus munire conantur, sed saltem, quæ statuunt, affirmant, affirmationiq; nudæ sine omni ratione allatæ fidem adhiberi cupiunt. Multi enim hîc sibi ipsis nimium confisi, nequaqam res ipsas naturales earumq; virtutes intuiti, non eam rebus naturam & facultates, quibus â Deo donatæ sunt, tribuunt, sed veluti cum Deo de Sapientia contendentes, Mundum pro suo arbitrio construunt. Itaq; nec eum rerum naturalium numerum, qui â Deo optimo maximo constitutus, retinent, nec eas rebus naturalibus vires, quibus præditæ sunt, tribuunt, Sed pro libitu, modò, quæ reperire est, ê rerum naturalium numero excludunt; modò illa, quæ nullibi sunt, in eâdem reponunt; Atque ita Deo & Naturæ quasi Sapi-

Unde exstruenda doctrina Physica.

entiâ praeeuntes, Mundum pro suo arbitratu fingunt & refingunt. A quorum instituto cum meritò simus alienissimi, Naturam, qualem se conspiciendam & sensibus & rationi exhibet, ut contemplemur, laboremus, eamq; hujus mundi constitutionem asseramus, non quam cujuslibet opinio sibi fingit, sed quam Creator rerum optimus & sapientissimus nobis contemplandam proposuit, & quam sensus & vera ratio nobis monstrat.

Et principio quidem Elementa non negat Paracelsus; & ejus asseclæ. Et si ea negarent; non tàm contra Aristotelem, quam contra antiquos Chymicos omnes, Lullium, Arnoldum de Villanova, Alb. Magnum, & alios disputarent, apud quos non minus crebra fit Elementorum mentio, quam apud Aristotelem.

De Elementis sententia Paracelsi.

Verum longè aliter de ijs loquuntur & sentiunt, quam hactenus in Philosophorum Scholis receptum fuit. Nam cum hactenus ex Elementis mista omnia corpora inferiora constitui creditum sit, & plerarumque naturalium rerum caussæ ex Elementis petitæ sint: ipsi etsi hæc Elementa rebus sublunaribus inesse non negent, parum tamen ipsis tribuunt, actionumq; caussas esse negant.

Elementa duplicia Paracels.

Elementa Visibilia.

Ut verò Chymicorum opinio rectius percipiatur, sciendum, ipsos duplicia Elementa constituere, Visibilia & Invisibilia, sive sensibilia, & Insensibilia. Ea, quæ hactenus in Philoso-

Philosophorũ Scholis pro Elemẽtis sunt habita, visibilia & sensibilia nominant, & vix Elementorum verorũ nomine dignantur, & corpora mortua, carẽtia arcanis, nihil nisi Retollaceas & passivas qualitates possidẽtia, vilia & servilia pecora, perenni fluxu generationibus inservientia, & ob id infimũ subselliũ occupãtia appellãt, atq; eos, qui ijs inhærescũt, corticẽ & siliquas pro nucleo, vestẽ pro Matrona, Aerẽ pro Junone, Ancillas pro Domina cũ Penelopes procis arripere & amplexari dicunt.

Elementa verò sua invisibilia esse dicunt, & plerumq; cum Elementa nominant, non illa vulgò nota, sed hęc sua invisibilia & insensibilia intelligunt, atq; ea essentiã, vitam & actum Entium universorũ esse dicunt. Paracelsus, *in præfat. lib. Meteororũ, & Philosoph. Sagacis l. 1. ¶ Generatio.* Elemẽta matrices nominat, quæ fructus gerant & foveãt, quibus homo nutritur; *& ejusd. l. 1. c. 1.* scribit: *Elementũ nihil aliud est, quam subjectũ, per quod aliquid perfici debet: & Elementa sunt ea res, in quibus Vivũ collocatũ est.* Et, *in Philosophia ad Athenienses, l. 2. t. 6.* scribit: *Ut rectius intelligatur, quid sit Elementũ, sciendũ Elementũ nihil esse aliud, quã Animã quandã, non quod ejus essentia sit sicut Anima, sed quod similis sit Animæ.* Et mox: *Anima Elementorũ est vita Creaturarum.* Et, *in libro Meteororũ c. 2. Ut sciamus,* inquit, *quid Elementũ sit, hoc exemplũ sumamus: Homo habet magnũ corpus; quod verò homo est, est Anima, est Spiritus & parvũ quid. Quod vero*

Elementa invisibilia.

verò Corpus appellamus hominem, ideo accidit, quod homo in corpore est, & Anima sine corpore non est, sed cum eo. Ita terra appellatur Elementum; cum tamen sit corpus tantùm, in quo verum & invisibile terræ Elementum inest. Et mox: *Ita quatuor Elementa sunt corporea, sed in sua essentia & natura sunt spiritus:* Et postea: *Si dicatur, hoc provenit ex Terra, intelligendum est de vero, spirituali & invisibili Elemento, non de corpore.* Et iterum: *Caro & sanguis non est homo, Spiritus verò est homo. Ita quatuor sunt Animæ vel Spiritus, unus Terræ, alter aquæ, tertius aeris, quartus Cœli. Terra nimirum habet corpus, sed in corpore est Spiritus. Omnia verò, quæ ex terra crescunt, à Spiritu proveniunt.*

Atque ista Elementa non misceri, neq; ex Elementis mistis, quod in Scholis Philosophorum vulgò docetur, generationes fieri statuit, sed in singulis Elementis semina latere, quæ certis temporum periodis in generationẽ progrediantur. Ita enim *lib.2. ad Atheniens. t. 2. Elementa non possunt simul consistere, neque ulla res est, quæ ex quatuor Elementis constet; vel ex tribus, vel ex duobus, sed quodlibet Creatum habet unicum Elementum.* Atque ita Paracelso est Elementum, quicquid fructus, id est, certam rerum naturalium sive creatarum speciem subministrat & fovet.

Elementum Paracelso quid.

Elementorum fructus.

De fructibus autem Elementorum, de *Caducis parag.2.* ita scribit: *Terræ fructus sunt omnes herbæ, arbores & gramina: Aquæ fructus sunt*

ſunt metalla, lapides, & ſimilia: Aeris, Ros Manna, Ignis Pluviæ, Nives. Etſi alibi Stellas Ignis fructus eſſe dicat, & ignem & firmamentum pro eodem habeat. Eadem verò eſt ſententia recentiorum, quibus preſſo pede Paracelſum potiùs ſequi, quàm in rerum fundamenta & rationes inquirere placuit.

P. Severini de Elementis ſententia.

Petrus Severinus, *c.5. Ideæ Medicinæ* Elementa dicit eſſe loca, Matrices, domicilia, vitali validâq; poteſtate munita, quæ ſemina generationi conſecrata foveant, ſuſcitent, ad maturitatem promoveant, emeritis receptacula concedant; & quia loca ſint, incorporea eſſe dicit & vacua; aliâs enim & niſi â dimenſionum legibus abſoluta eſſent, nequaquam corporum & principiorum tantam multitudinem tàm facilè reciperent.

Elementorum diviſio ſecundum Severinum.

Dividit autem Elementa in duos globos, & utrique globo duo Elementa tribuit, Superiori firmamentum, Cœlum vel Ignem & Aerem; inferiori terram & Aquam; & quodlibet Elementum ſuos fructus edere ſtatuit: Firmamenti fructus eſſe, quos vulgò vaporibus & Exhalationibus adſcribunt; Aeris mannæ & Roris ſpecies; Aquæ Mineralia, metalla, lapides; Terræ herbas & Animalia, & iſta Elementa non miſceri etiam ſtatuit.

Recentiores ex eodem Severino ijſdem ferè verbis Elementa dicunt eſſe Inviſibilia & Incorporea, quæ tanquam loca, matrices & domicilia vitali valitaq; poteſtate munita ſemina

mina generationi destinata in Abyssis suis & Orco foveant, digestis temporibus suscitent, ad maturitatem promoveant, ac emeritis diversoria & receptacula concedant immutabili quiete beatâ. Crollius caliginem & tenebras legentium oculis ab obscuritate Severini offusam discussurus, ut pollicetur, ferè majores addit. Ita enim de Elementis philosophatur, *p. 21. & seqq. Vera Elementa cum suis proprijs astris non sunt visibilia aut sensibilia, sed sicut anima in corpore est insensibilis, ita etiam Elementa in suis corporibus. Corpus Elementorum est res mortua & tenebricosa.* Et postea: *Nostra visibilia Elementa sunt aliorum saltem corpora & domicilia, & vim illorum impediunt & remorantur. Terra est duplex, Externa visibilis; Interna invisibilis. Externa non est Elementum, sed est corpus Elementi, & est Sulphur, Mercurius, Sal. Elementum autem terræ est vita & Spiritus: in quo astra terræ jacent, quæ per corpus terræ producunt omnia crescentia.* Idem de reliquis statuit.

Crollij de Elementis sententia.

Ex quo loco apparet, Crollium tria principia adhuc ante Elementa constituere; quod & Paracelsus, in *Labyrintho Medicorum errantium, c. 3.* fecit, & illa prima simpliciter facere; postea ex his tribus quatuor Elementa condere per quatuor modos, ita scilicet, ut Cœlum sit factum uno modo ex Sulphure, Sale & ☿; alio modo ex ijsdem aer; alio modo Aqua; alio Terra. In qua re â Severino & plerisq; alijs Chymi-

Paracels. sua principia priora Elementis constituunt.

Chymicis dissentit, qui Elementis addunt principia, non ut constituentia ea, sed ut in corpore constituendo socia. Ex corporibus hisce postea prodire Crescentia scribit, & ex his fructus mediantibus astris provenire statuit. Ex corpore ignis, inquit, emicuere astra visibilia sive stellæ firmamenti; ideo ignis est nutrimentum & conservatio stellarum; ex corpore Aquæ concrescunt metalla, Salia & mineralia: Ex corpore Terræ crescunt arbores & herbæ. Firmamenti fructum dicit esse Nivem, eamq; generari in igne.

Quercetani opinio de Elementis.

Quercetanus, *in defensione contra Anonymum c.14.* etiam Elementa alia invisibilia, alia visibilia esse statuit. De invisibilibus ferè ut Paracelsus & Severinus sentit. Visibilia duo esse dicit, siccum sive terram damnatam, & humidum sive phlegma. Facit tamen postea quoq; Aeris mentionem, sed qui seorsim capi aut separari nequeat, sed vel Sulphuri vel Mercurio permixtus sit, atque inprimis Mercurio adhæreat. Igneum verò Elementum nullum aliud, præter Cœlum, agnoscit.

Beguini opinio de Elementis.

Beguinus, *in Tyrocinio Chymico,* Elementa tantùm duo esse statuit, dum ita scribit ferè ex Quercetani sententia: *Observandum est, quod in Spagyrica mistorum ἀναστοιχειώσει præter tria commemorata principia verè activa duo alia resultant corpora, quæ principiorum numero â Chymicis non adscribantur, quod illorum tantum sint integumenta, omniq; δυνάμει. Hippocratica*

ticâ destituta, quorum alterum siccum, alterum humidum, & accidentaliter Aereum, nempè phlegma insipidum & inodorum, quodq; tantum humectat citra ullam aliam ἐνέργειαν aut activitatem Medicam. Et hoc modo cum plurimis Chymicis duo tantùm Elementa corporea constituit. Terram nimirum; Corpus â Sulphure Mercurio & Sale separatum, quod terram damnatam, maledictam, & Caput mortuum appellant; & Aquam, omni Sulphure Mercurio & Sale destitutam, insipidum phlegma.

Quæ omnia hactenùs ab his tradita si in pauca contrahantur, Constituunt, quod etiam supra dictum, Paracelsici duo Elementorum genera, alia vera invisibilia & incorporea, quæ corporeis istis visibilibus vulgò dictis Elementis insint, tanquam Anima in corpore, vitali potestate prædita, seminumq; conservationi & rerumgenerationi destinata: alia visibilia, crassa, mortua, & non nisi qualitates passivas habentia, in quibus illa invisibilia insint. Utrorumq; pleriq; quatuor statuunt; sed Ignem & Cœlum pro eodem habent; alij tamen Elementa corporea & passiva admittunt, nimirum Terram & Aquam, & Aquam accidentaliter quoque Aerem fieri dicunt.

Petrus tamen Severinus nescio quæ adhûc Elementa molitur, dum scribit: *Esse in natura Ignem terrestrem, Aerem terrestrem, Aquam terrestrem: rursum terrã cœlestem, Aquam cœle-*

cœlestem, similiter Terram Igneam, Aëream, Aqueam: postremò Aëreum Ignem, Aquam, Terram. Quo modo Elementorum numerus valde augebitur. Habebuntur enim quatuor terræ, quatuor Aquæ, quatuor Aeres, ut sic dicam, quatuor Ignes. Et cum rursum quodlibet Elementum sit duplex, Visibile & Invisibile, magis adhuc Elementorum numerus augebitur.

Verum multa sunt, quæ in hisce probari non possunt. Primò enim abutuntur Paracelsici nomine Elementi, cõtra usitatum morem loquendi omnium seculorum & hominum. Cum enim Elementum propriè significet minimam partem ejus, ex quo res tanquam materia constat: ipsis Elementa saltem sunt loca, matrices, receptacula. Maximè autem differunt locus & materia rerum. *Elementum quid.*

Deinde, quod Paracelsus, *in Labyrint. Med. errant.* Non ut reliqui saniores Chymici, qui tria, quæ ponunt, principia, vel Elementis posteriora & ex ijs orta, vel ut in corporibus naturalibus cõstituendis socia statuunt, sua tria principia ante Elementa ponit, & ex alia Salis, Sulphuris & ☿ commistione ignẽ; ex alia Aerem, ex alia Aquam, ex alia Terram constituit: Id admitti nõ potest: Neq; ullâ saltem probabili ratione defenditur, sed eâdẽ facilitate, qua ab illis sine ratione ponitur, hæc opinio reijcitur. Et propterea alij Chymici saniores eam defendere ausi non sunt; Sed ut modò *Principia sua male Paracelsus ante Elemẽta ponit.*

dictum, vel tria ista Chymicorum principia ex Elementis mista esse, vel in corporibus naturalibus constituendis socia esse, sentiunt.

Elementa non contemnenda.

Deinde non video, quomodo tolerari possit, quod nonnulli Recentiores, Elementis, quæ æquè, ut aliæ res naturales, Dei creaturæ sunt, ita iniqui sunt, & illa vilia ac servilia pecora appellant. Cedunt enim ista in ignominiam Naturæ, & Authoris Naturæ Dei, qui vidit omnia, quæ fecerat, & erant valde bona. Et propterea in Elementa, quæ etiam inter Creaturas Dei sunt, in quibus is suam omnipotentiam, sapientiam & bonitatem declaravit, & sine quibus ne momento vivere possumus, ita jocari non decet. Serviunt Deo & hominibus, & omnibus Creaturis sublunaribus, atque eo nomine non vituperanda, sed laudanda sunt; qua in re nobis præit Psal. 114. qui laudat Deum, quod omnia in Sapientia fecerit, atque interea etiam Elementa. Neq; etiam ita ignobilia sunt, & nullius actionis.

Elementorum vires.

Quantæ enim illorum actiones sint, & sana & morbida corpora experiuntur. Et quanta commoda Calor & Frigus Elementorum moderata, rursusque immoderata damnum afferant; experientia satis testatur. Non sunt ergò ita Rerollacea, nulliusq; precij. Imò quantæ eorum actiones sint, ipsi Chymici satis norunt, qui sine calore & frigore nihil perficere possunt.

Peccant

Peccant quoque in eo, quod Elementa corpora crassa nominant. Sit terra crassa: non propterea Ignis & Aer crassa sunt. Ejusdem notæ est, quod Elementa ista Visibilia nominant. Viderint enim terram & Aquam: quando verò vel Aerem vel Ignem viderint, nescio. Ineptè etiam Mortua appellant: cum enim nunquam vixerint vel vivere debuerint; non rectè Mortua nominari possunt. Absurdius est illud, quod quidam in specie Terram maledictam nominant.

De numero autem Elementorum hîc pluribus non disputabimus, cùm ea controversia non propriè Paracelsistas cõcernat; sed etiam inter alios Philosophos agitetur. Argumenta, quæ pro numero Elementorum proferuntur, alij loco relinquimus: cùm ipsum nobis sensus satis monstret; & supervacaneum sit, argumentis ea operosè demonstrare velle, quæ sensus ipse evincit. An non Terram & Aquam videmus? An non Aerem amplissimum istud spacium supra terrenum globum explentem haurimus & spiritu ducimus? Quis ignis vim non vidit & sensit? etsi de loco ejus dubitant Authores. Ut & aliæ graviores quæstiones & controversiæ circa Elementa agitantur, quas explicare potiùs debebant Recentiores, quàm Elementa ita contemnere. Ut de alijs jam non dicam, de Aere aliqui contra communem opinionem statuunt, Aerem esse frigidissimum;

Elementorum numerus.

Aeris Qualitates.

Et probare id eo conantur: Quod aer sibi derelictus semper frigidus, ut nullibi Aer calidus ex se ostendi possit, omnisque aer calidus à Causis externis Calorem acquisiverit. Deinde quod Aeris caussa & Aqua & Terra congeletur; & quidem eo usque tantùm, quousque Aer penetrat.

Elementa invisibilia Chymicorũ.

Ipsorum verò Invisibilia Elementa quod attinet, dictum antea, nec Aerem, nec Ignem visibilia ex se esse. Deinde ignotis istis Elementis alia adhuc occulta contineri credemus, si quod sint talia Elementa probaverint, & quomodo cognoverint ea dari, demonstrarint. Solæ Paracelsi, Crollij, Severini & similium affirmationes nova Entia parere non possunt. Et non est de nihilo, quod Libavius, *in Examine Philosoph. Hartm.* de Severino scribit: *Bonus vir multa dicit, quasi nuper ex Thesauris & abyssis Naturæ prodijsset, & omnia nuda vidisset; sed nihil probat.*

Et certè mira sunt Elementa, quæ secundum Severinum, *cap. 5.* sunt naturæ incorporeæ, à dimensionum legibus absolutæ, inanes, vacuæ. Corporum enim corporea principia hactenus omnium virorum eruditorum consensus credidit. At isti, nescio quæ, inania & vacua, imò incorporea nobis Elementa fingunt. Dum tamen infinita non esse, & virtutem vitalem terminos & fines ijs præscribere ait Severinus, ipse sibi contradicit. Nam si terminos habent, hoc ipso dimensione non

carent.

carent. Sicut nec cohæret, quod hæc Elementa hæc incorporea inania & vacua appellat, ijsque nihilominus contrarietatem & repugnantiam tribuit, *cap.2.*

Neque etiam internorum istorum ac invisibilium Elementorum naturam satis explicant. Vidit forsan eminus Paracelsus, nō corpus agendi principium esse, & corpora sine formis & qualitatibus incorporeis nihil agere: at quod vidit & forsan rectè sensit, rectè explicare non potuit, & pro forma agendi principio & Qualitatum omnium origine aliud elementum in elemento posuit. Aliud verò si sensit vel Paracelsus vel Severinus, parum probabilia asseruerunt, nec quid velint, satis explicare potuerunt. Nam cum Elementa ista externa & vulgaria, quibus sua interna longè præferunt, suas qualitates satis nobiles & efficaces (ut ut ipsis Relollaceæ videantur) habeant, & caliditate, siccitate, frigiditate, humiditate, levitate, gravitate, perspicuitate, opacitate sese ostendant: Illa interna Elementa (eorum opinione longè nobiliora) omnibus qualitatibus, & hinc emanantibus actionibus non erunt destituta. At nullas adhûc horum Elementorum qualitates & actiones monstrare & explicare potuerunt. Nam quod dicunt, vitali, validâq; potestate munita esse, & semina generationi consecrata fovere, nimis generale est: Imò hoc ipsum quæritur, quæ ista valida vitalisq; potestas sit.

Semina rerum natural. nõ sunt in Elemẽtis. Præterea nec hoc probant, quod tamen maximè probare debebant, quod ullibi semina sint extra suam speciem: Neq; enim Deus semina Elementis in Creatione indidit; sed speciebus naturalium rerum, quæ sunt in Elementis. Neq; semina conspiciuntur extra Individua Specierum suarum in Elementis, sed tantùm in suæ speciei Individuis. Deus enim cum res crearet, dixit: *Germinet terra herbam virentem & ferentem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum: cujus semen in semetipso sit super Terram.* Non verò dixit; Semen plantarũ sit in Elementis. Eadem ratio est in animalibus. Nec Severinus hactenus monstrare potuit, quod Animalia ex Elementis sine parentibus progenita sint; Sed ad hunc usq; diem per semina parentum propagantur; & per Individua fit specierum cõservatio. Neq; anima Bucephali, antequam generaretur Bucephalus, in Elementis istis invisibilibus, Abysso vel Orco fuit, sed in parentibus suis. Omnes nimirum res semina sua in se continent, quæ Dei benedictione & vi verbi divini; *Crescite & multiplicamini,* multiplicantur, & hoc modo per Individuorum multiplicationem species conservantur, non verò ex progressu seminum ex Orco vel beatis illis sedibus Elemẽtorum. Et licet tempore Verno ex Terra & Aqua plantarũ & animaliũ multa genera, quæ tempore hyberno emortua videbantur, vicissim prodeant: Non tamẽ ex Orco Hippocratis progrediuntur, sed è suis semini-

bus aut radicibus, quæ à consimilis speciei Individuis ibi quasi in Matrice relicta fuerunt.

Neq; refert, quod ex Orpheo vel Hippocrate quædam loca, quæ ab hac doctrina aliena nõ videntur, afferunt. Nam scimus, antiquos Philosophos sępe ex vulgi vel aliorũ sententia locutos esse; ac multa, quæ Hippocrati attribuuntur, Hippocratis genuina dogmata non esse. Nõ ignoramus etiam, nõ pauca apud antiquos Philosophos absurda dogmata reperiri; quorũ plurima ex ignoratione Creationis rerum nata sunt. Et si in hisce Hippocratis autoritas ijs est tam sacrosancta: Cur nõ etiam in alijs ejus dogmata sequuntur? Verum cum ad ea, quæ Medicinæ propria sunt, properemus, hîc plura in hunc sensum non addimus. Prolixè Paracelsi & Severini hac de re dogmata examinat Erastus, *disp. contra Paracel. part. 2.*

Qualitates primæ non sunt in efficaces.

Qualitates verò primas quod attinet, quæ nulliꝰ ferè pretij sunt Paracelsicis, & mortuæ, invalidę, ac Relollaceę appellãtur: rectè hîc illud Diogenis ipsis objicitur; Qui, Zenone aliquãdo in Schola subtiliss. rationibꝰ motũ negante, surrexisse & inambulasse dicitur, & Zenoni, quid ageret, interrogãti respõdisse: Se ipsius rationes cõfutare. Et quod Scal. *Exer. 18.* Cardano, Frigus nihil nisi Caloris privationẽ esse, asserenti respondit: Soleas abijce ac pileum, Cardane, quo tempore ex alpibus Rheticis urit nos Boreas. Stultum nimirum est contra sensuum experientiam pugnare, quâ

conſtát, ad rerum naturalium generationem & corruptionem qualitates primas maximam habere vim & poteſtatem, ac non minoris eſſe momenti quam vel odores, vel ſapores, vel colores. Validiſſimæ ſunt iſtæ qualitates, non invalidæ.

Elementis non ſolum inhærendum.

Interim tamen dum Elementa defendimus, ijs ſolùm inhærendum non cenſemus. Et ſi eâ de cauſſa Paracelſicis Elementa & Elementorum qualitates exoſa ſunt, quòd putent, Ariſtotelicos & Galenicos omnes ijs ſolis inhærere, atque ideo Elementarios ambulatores & Philoſophos nominant: injuriam Ariſtotelicis, & qui ante Paracelſum fuêre, Philoſophis & Medicis plurimis fieri dico. Fuerint ſanè aliqui, quicunque etiam, qui ſolis Elementis inhæſerint, & nihil ultra ea ſapuerint: at non tales omnes Philoſophi & Medici fuerunt. Neq; tam infantes & rerum omnium imperiti omnium ſeculorum Philoſophi fuerunt, ut crederent, ex ſolâ Elementorum permiſtione tam præſtantes Naturas, tam nobilium qualitatum & actionum authores, proveniſſe. Ariſtoteles certè multum ſupra Elementa ſapuit; quod non ſolùm ex libris de Anima patet, verum etiam ex inſigni illo, *2. de generat. anim. cap. 3.* loco, quem omnes rerum naturalium ſcrutatores perpetuò ob oculos habere debebant, quemque propterea, & cum multis alijs lucem allaturus ſit, hîc integrum inſerere libet. Ita autem ille:

πάσης

πάσης οὖν ψυχῆς δύναμις ἑτέρου σώματος ἔοικε κεκοινωνηκέναι, καὶ θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων. ὡς δὲ διαφέρουσι τιμιότητι αἱ ψυχαὶ καὶ ἀτιμίᾳ ἀλλήλων, οὕτω καὶ ἡ τοιαύτη διαφέρει φύσις. πάντων μὲν γὰρ ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχει, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, τὸ καλούμενον θερμόν. τοῦτο δ' οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει πνεῦμα, καὶ ἡ ἐν τῷ πνεύματι φύσις ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῷον, οὐδὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ' ἐν ὑγροῖς, οὔτ' ἐν ξηροῖς οὐδέν. ἡ δὲ τοῦ ἡλίου θερμότης καὶ ἡ τῶν ζῴων, οὐ μόνον διὰ τοῦ σπέρματος, ἀλλὰ κἄν τι περίττωμα τύχῃ τῆς φύσεως ὂν ἕτερον, ὅμως ἔχει καὶ τοῦτο ζωτικὴν ἀρχήν. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐν τοῖς ζῴοις θερμότης οὔτε πῦρ, οὔτε ἀπὸ πυρὸς ἔχει τὴν ἀρχήν, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶ φανερόν. *Omnis animæ sive virtus sive potentia corpus aliud participare videtur, idq́; magis divinum, quàm ea, quæ Elementa appellantur. Verum pro ut nobilitate & ignobilitate animæ inter se differunt; ita & natura ejus corporis differt. Inest enim in semine omnium, quod facit, ut fœcunda sint semina, videl. quod Calidum vocatur. Idq́; non Ignis, aut talis aliqua facultas est, sed Spiritus, qui in semine spumosoq́; corpore continetur, & Natura, quæ in eo Spiritu est, proportione respondens Elemento Stellarum. Quamobrem Ignis nullum animal generat, neque constitui quicquam densis vel humidis vel siccis videtur.*

At verò Solis calor & animalium, non modò, qui in semine continetur, verum etiamsi quid excrementi, quanquam diversum à natura, tamen id quoque principium habet vitale. Cæterum calorem in animalibus contentum nec ignem esse, neque ab igne originem ducere, apertum ex his est.

Ex Qualitatibus primis omniū rationes reddi non possunt.

Alexander Aphrodisæus, *in Proœm. Problematum*, infinita in rerum Natura exstare scribit, quæ solâ experientiâ cognoscantur, & propterea à Medicis arcanæ proprietates appellentur. Atque eos reprehendit, qui talium effectuum Causas ex Elementorum Qualitatibus afferre conantur, eosq; pravè solutiones proponere quamplurimas, quæ inutiles penitus sint & improbabiles, docet.

Galenus ipse, *lib. 11. de simpl. med. fac.* Pelopem Præceptorem reprehendit, quod omnia ad manifestas qualitates reducere conaretur. Et ut reliquos Græcos omittam; Avicennas, *fen. 2. pr. Canon. doctr. 2. c. 15.* ubi de ijs, quæ totâ substantiâ agere dicuntur, tractat, illam operationem non provenire ex qualitatibus primis, neque ex temperamento inde orto, sed â forma specifica post complexionem adveniente, scribit: quem Mesues & alij Medici plurimi secuti sunt.

Occultæ Qualitates.

Inter Recentiores Philosophus acutissimus Jul. Cæs. Scaliger. *Exerc. 218. sect. 18. ad manifestas omnia deducere qualitates summam impudentiam esse* scribit. Et *exercit. 101. s. 14.* Carda-

Cardanum ita alloquitur: *Quis te malus genius Alexandreus adegit eò, ut miserè diceres, Sola elementorum permistione fieri posse, ut ferrũ trahatur à Magnete? Et lib. 1. de plantis* hæc habet: *Primæ Qualitates penè ab omnibus existimatæ sunt saporum caussa: tametsi nobis aliter videtur. Nam si sapor à calore fit: ergo calidum elementum primo & per se sapidum existet. Quid quod multa mista calida insipida. Quod si quis dicat ex quatuor Qualitatum temperatione confici saporem: respondeat, an in Elemento quopiam, qua Elementum est, sapor insit. Non sanè inest. Cæterum quemadmodũ neq; vita prodit ab Elementis, neq; risus, neq; sensus, neq; intellectio, neq; cremẽtum, neque motus voluntarius, sed à formis alijs, quam elementaribus: ita sapor quoq;. Si non est ab Elementis gustare: quare sit gustus?* Atq; ita Aristotelici & Galenici planè Elementarij non sunt, neq; qualitatib9 primis penitùs immersi.

Imò Sympathias & antipathias rerũ quod attinet, ita eæ non sunt ignotæ Peripateticis & Galenicis, ut etiam pleraq; earum exempla, quę hodie adducuntur à Chymicis, ab Aristotele, Galeno, eorũq; discipulis annotata acceperint. Si qui tamen sunt vel ex Philosophis vel Medicis, qui nihil supra Elementa & Qualitates primas sapiunt, ab eorum partibus non stamus. Et qui tentãt omnia ad qualitates primas reducere, illis plerumq; evenit, quod de Epicuro & Asclepiade Galenus *lib. 1. de nat. fac. c. 14.* scribit, ut rationes vel ineptas & ridiculas

afferant, vel ea negent, quæ etiam Experientiâ confirmata sunt. Et certè si nihil esset, quod id nobis persuaderet, saltem in venenis decuit acquiescere, ut Scalig. *Exer. 218. sect. 8 ait.* Eorum namque multa diversas habent ab Elementorum qualitatibus proprietates, quæ omninò latent animos temperatos, illudunt curiosis.

Qualitatum occultarum vis.

Nam primò quæ â qualitatibus manifestis fit alteratio & læsio, tàm subitò; quod venena faciunt, hominem interimere non potest. Secundò in minima quantitate maximas vires non habent qualitates primæ. Ignis quidem est calidus, nix frigida: Sed ut rectè scribit *Galenus 3. de Temper. c. 4.* Si quid horũ prorsus exiguum est, nullam evidentẽ in corporibus nostris excitat affectum. At venena etiam in minima quantitate non solùm maximarum operationum autores sunt, sed etiam enecant. *Quis enim credat,* inquit Galenꝰ *3. de loc. aff. c. 7. vel â Scorpione infixo aculeo, vel â phalangiorum ictibus totum Corpus ingenti & inusitata mutatione affici, nisi sæpè numerò id accidere videret? præsertim minimam quandam rem feris in ipsum demittentibus:* Et paulò post: *Marinæ Turturis, quemadmodum & terreni Scorpij aculeus in partem acutissimam quidem illam finitur, ubi nullum foramen est, per quod venenum dejici possit: Necesse tamen est, ut excogitemus substantiam esse aut Spiritualem authumidam, quæ, ut mole minima ita facultate quàm maxima est.*

Venenorum vis.

est. Et Ælianus, *lib. 9. cap. 5. de animal. refert, Morsus vestigia, quæ aspis imprimit, tàm obscura & parva esse, ut indicia vix acri oculorum acie deprehendantur*. Præterea in minima quantitate venena in corpore illæsa latere possunt, tandemq; longo post tempore vires suas exserunt; Id quod qualitates Elementares præstare non possunt. Sic exigua sputi canis rabidi quantitas illæsa in corpore manere, & contra caloris nostri actionem sese tueri potest; tandemq; post menses non solùm sex, sed longè plures etiam gravissimas corpori nostro mutationes inducit.

Et quod de venenis diximus, de alijs rebus plurimis dici posset, quarum vires sunt longè majores & nobiliores, quam ut ad qualitates primas referri possint. Quis actiones magnetis ad qualitates primas commodè reducet? Quis, quomodo purgantia suas actiones obeant; quâ ratione medicamenta peculiares nostri corporis partes roborent; quod Alexipharmaca venenis resistant, ex qualitatibus primis rationes sufficientes dabit? Aut quis miras rerum plurimarum Sympathias & Antipathias ex qualitatibus primis deducet?

Qualitates occultæ quæ.

Confugiunt hîc quidem nonnulli ad id, ut dicant, occultas qualitates ex variè mistorum singulari temperie nobis planè incognitâ, Deo & Naturæ soli notâ oriri, neque aliud esse, quam latentem variè mistorum ἰδιοσυγκρασίαν. Verum falsum est, occultas Qualita-

tes eâ de causa sic dici, effectusq; toto genere differentes satis monstrant, nullo modo, quæcunq; etiam mistio & temperies fingatur, â Qualitatibus primis oriri posse. Et rationes paulò ante allatæ æquè contra temperiem seu notam, seu occultam, qualitatum primarum, quam contra singulas seorsim pugnant. Nam ut modo ex Scaligeri, *lib. 1. de plantis*, dictum; In nullo Elemēto, qua Elementū est, sapor est. Et proinde nec in cōposito sapor ex elemētis est. Et si occultas qualitates, quæ in rebꝰ naturalibus deprehenduntur, â singulari Elementorum mistura deducere licet: annon ab ijsdem Elementis vita, risus, sensus, motus voluntarius, imò ipsa anima, ut venenavit hanc Philosophiæ partem Alexander, ut verbis Scaligeri utar, deducatur? Sed nec hîc acquiescunt; Et cum dicitur nihil agere ultra virtutem suę Speciei, & proinde cum occultæ Qualitates longè alios effectus producant, quam qui â temperie primarum qualitatum possint proficisci; Respondent; *Ut ex mistorum Elementorum varia mistione nascitur indicibilis qualitas, quæ in nulla re alia extet; Ita quoq; esse magnæ & latentis efficaciæ, præcipuè cum á forma dirigitur. Ita calorem ab ignis forma directum urere, ab anima coquere.* Verùm prius quod attinet, petitur principium. Hoc enim ipsum in quæstione est, An ex quacunq; etiam seu manifestâ seu occulta qualitatum elementarium mistione oriri possit aliqua

Occultæ Qualitates non oriuntur ex primis.

quali-

qualitas, quæ ſit tantæ efficaciæ, qualis in venenis,& alijs rebus pluribus invenitur.Et hoc meritò negatur, iterumq; illis regeritur: *Nihil agere ultra virtutem ſuæ ſpeciei.*Effectus autem, qui in venenis & alijs rebus, quæ occulto modo agere dicuntur, deprehenduntur, ſupra vires Elementorum pluribus modis eſſe,ſupra monſtratum eſt.

Deinde, quod dicitur tàm miras actiones edere,quatenus â forma dirigantur,ſciendum: Etſi Qualitates ſint formarum inſtrumenta, & â Formis dirigantur; nunquam tamen amittere ſuas vires, aut Naturam, ſed eas ipſas ſolummodo exercere: ſi quid nobilius editur, ab alijs Facultatibus & concurrentibus Qualitatibus fieri; Et proinde dum â Formis ſuis diriguntur, præter, vel ultra ſuæ ſpeciei vires non agere.Ut res eſſentijs differunt: ita operationibus & inſtrumẽtis. Id quod ipſe Ariſtoteles docet, *lib. 2. de Gen. Animal. c. 1.* ὥσπερ, inquit, οὐδ᾽ ἂν πέλεκυν, οὐδ᾽ ἄλλο ὄργανον φήσαιμεν ποιῆσαι τὸ πῦρ μόνον, οὕτως οὐδὲ πόδα, οὐδὲ χεῖρα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οὐδὲ σάρκα. καὶ γὰρ ταύτης ἔργον τί ἐστι. σκληρὰ μὲν οὖν καὶ μαλακὰ, καὶ γλίσχρα, καὶ κραῦρα, καὶ ὅσα ἄλλα πάθη ὑπάρχει τοῖς ἐμψύχοις μορίοις, θερμότης καὶ ψυχρότης ποιήσειεν ἄν. Τὸν δὲ λόγον, ᾧ ἤδη τὸ μὲν σὰρξ, τὸ δὲ ὀστοῦν, οὐκέτι, ἀλλ᾽ ἡ κίνησις, ἡ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος ὅ ἐστι δυνάμει, ἡ ἐξ οὗ γίνεται, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων κατὰ τέχνην.

σκληρὸν

Qualitates primæ non agunt ultra ſuas vires.

σκληρὸν μὲν γὰρ καὶ μαλακὸν τὸν σίδηρον ποιεῖ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν: ἀλλὰ ξίφος ἡ κίνησις ἡ τῶν ὀργάνων, ἔχουσα λόγον τὸν τῆς τέχνης. Calor nimirum etiam dum est animæ vegetantis instrumentum, solum calefacit, & solum calefaciendo coctioni inservit. Quod autem in ventriculo & Cibo fit Chylus, non solum à calore proficiscitur, sed â facultate ventriculi coctrice, seu vi chylifica, ut appellant. Sicut idem calor, etsi in diverso gradu, & coctioni in Epate inservit, in quo non solum ob Calorem, sed innatam vim sanguificandi Chylus in sanguinem convertitur: Nunquam verò Anima calore ad frigefaciendum, aut humectandum, aut humiditate ad calefaciendum & siccandum; aut aliquid ultra suas vires agendum, utitur: qualitatesq; primæ quocunque etiam indicibili modo mistæ, in animali venenato non evadunt venenatæ, aut veneni naturam induunt, sed veneni natura longè ab alio principio pendet. Et ut diversæ actiones â diversis formis fiunt: Ita quoque formis diversis ad diversas actiones edendas Natura diversa instrumenta dedit. Magnes non attrahit ferrum calido, frigido, humido, sicco, aut temperie quocunque modo & ἀρρήτως mista; sed occulta & nobiliore qualitate. Materia & particula veneni â Scorpione immissi, nõ calefaciendo, frigefaciendo, humectando, siccando, aut his omnibus quocunq; modo mistis; sed peculiari vi humores corporis

ris nostri corrumpit, tandemq; hominem jugulat, quod nulla qualitas Elementaris seu sola, seu cum alijs quocunque modo mista, præstare valet.

Sed nec in his acquiescunt, ac dicunt, quod plus sit in cõposito, quam in simplicibus. Verùm concedimus quidem, plus esse in composito, quam in quolibet simplici seorsim sumto: Interim non sequitur, quod plus sit in Composito, quàm in simplicibus omnibus, quæ compositionem ingrediuntur. Si plures Colores miscentur, fit quidem Color alius ab omnibus seorsim sumtis simplicibus: Sed tamen solùm Color inde fit; nunquam verò ex coloribus, quocunque modo mistis, fiet odor, vel sapor, vel alia diversæ speciei qualitas. Ita temperamentum è quatuor qualitatibus primis aliud quidem est, quàm simplices qualitates seorsim sumtæ: Non tamen alia alterius speciei qualitas inde oritur. Et quocunq; modo qualitates primæ misceantur, nunquam ex ijs fiet Color; nunquam ex ijs emerget vis trahendi humores, qualis est in purgantibus; aut ferrum, qualis est in magnete; vel alia Specie differens qualitas.

Verum nec ipsi sibi constant, & tandem confitentur, per formæ introductionem nasci novas qualitates & virtutes à forma oriundas, quæ Elementorum seu rerum miscibilium (ut pote quæ tantum sint materialia principia) conditionem longè superent: vir-

M tutes-

tutesq; , quæ insunt rebus naturalibus, & conditionem Elementorum transcendunt, non Elementis seu materiæ rerum, sed formæ suisque qualitatibus adscribenda esse. Quam confessionem, quod scilicet dentur in rebus naturalibus virtutes & qualitates, quæ Elementorum conditionem transscendant, hoc loco acceptamus; unde verò oriantur, alio loco disquisituri.

CAPUT IX.

DE FORMIS, SEMINIbus seu astris rerum.

Semina & Astra Corpor. natur. Paracelsi.

IN his autem, quæ statuunt, Elementis vacuis & inanibus, sive, ut loquũtur, in abysso, Orco Hippocratis, nocte Orphei, in Iliado vel Iliastro Paracelsi, semina & astra, quæ appellant, radicesq; rerum omnium generabilium & corruptibilium contineri statuunt: quæ semina nec molis magnitudine, nec partium distantia, nec ullis dimensionum vinculis alligata sint, Elementa ubique penetrent, servantia sine confusione leges à natura præscriptas: cum principijs tamen juncta partium distantias & extensiones admittere, locorumque angustijs includi. Ab his seminibus generationũ omnem vicissitudinem absolvi statuũt, atq; ab ijsdem corpo-

corporibus omnibus magnitudines, colores, sapores, odores, universasq; qualitates, vitāq; ipsam donari, & hinc omnium actionum vigorem & potestatem provenire existimant.

Atq; hinc semina Severinus, *c. 8.* describit: *Quod sint vitale principium, in se continens Spiritus Mechanicos & tincturas universæ anatomiæ propriæ speciei, quibus suum sibi fabricant corpus, colores, sapores, qualitates, magnitudines, figuras, & reliqua officijs consentanea.* Atq; hæc semina & astra in Elemētis illis invisibilibus, tāquam in patria, pura & sola habitare ac beatâ quiete frui; corporum verò commixtione quasi contaminari docent. *Semina* autem appellant, quod ijs generationum & transplantationum processus in universo mundo absolvatur, & quod perenni vicissitudine decretis digestisq; temporibus fructus & individua suæ speciei è fontibus suis producant. *Semina quid Severino.*

Astra appellāt, quod motuum omnium ordinatas leges & statas periodos in omnib. naturalibus actionibus, herbarum animalium & mineralium; in alimentorum coctione, excrementorū separatione; in tota nutricatione, in augmentis, in procreationibus, in se cōtineant & constanter custodiant. Nihil enim esse, ajunt, in universâ inferioris hujus naturæ familia, quod non innatis astris ætatum discrimina constituere, quietis & laborum tempora gubernare, actionum, durationumque terminos constanter definire possit. *Astra quid Paracels.*

Radices quid Paracelſ.

Radices tandem appellant, quod in ijs fructus diſpenſationis, maturitatis, totaque fœcunditas mundanæ arboris contineatur. Et quemadmodum fructuum durationes momentaneæ ſtabilitate radicum reparantur: ita in ſeminibus generationum & procreationum omnium origines deliteſcere ſtatuunt.

Semina in Elementis sec. Paracel.

Porrò quodlibet Elemētum ſua ſemina habere ſtatuunt. In Elemento cœleſti ſive igneo, quia ſemina illa corpora perfectiſſima nacta ſint, etiam individua ſimilia in ſeculum duratura produxiſſe ſtatuunt, Solem, Lunam, Planetas & aſtra omnia; atq; in hoc Elemento aſtrorū inviſibilium in reliquis Elemētis motus & leges viſibili ſpecie repræſentari ajunt. Nec mortua illa eſſe corpora; & licet, ut reliquorum Elementorum individua, corruptioni obnoxia non ſint: fructus tamen vitæ teſtes & munera edere, pluvias, nives, tonitrua, grandines, ventos.

Inferiora autem Elemēta etſi tam pura corpora & perfecta individua nō habeant: nihilominus in ſuis theſauris obtineri corpora in ſeculum duratura, quibus ſemium vel ſpecierum perpetuitas ab interitu vindicetur. Et licet aſtra viſibilia non habeant: quæcunque tamen in cœlo explicata conſpiciuntur, in cæteris quoq; Elementis virtute & vitali poteſtate contineri ſtatuunt, à quibus actiones proficiſcantur, & in quibus ſcientiæ mechanicíq; rerum progreſſus vigeant, & temporum decreta

momen-

momenta custodiantur. Sic æstatis, hyemis, veris, autumni sidera in terra cõtineri, in aqua, in aere cum astris firmamenti conspirantia: mutuaq; seminum conspiratione & familiaritate totius naturæ fæcunditatem stabiliri.

Corpora autem astralia inferiorum Elemẽtorum duplicata esse docent. Puriora, quæ cœlestium perfectionem æmulentur, & in cõspectum non veniant, nisi artificum industria. Quemadmodum verò interse differunt semina officijs & proprietatibus; ita hæc quoque corpora differre; herbarum corpora ab arborum, animaliũ, mineralium, metallorũ, gemmarum. Et in herbis aliud esse corpus Melissarum, aliud Valerianarum, aliud Urticarum; in animalibus aliud hominũ, aliud Leonum, & sic in cæteris. Et ex his quædam perenni individuorum successione in seculum custodiri statuunt; quo ordine cõtinentur semina omnium perfectorum animalium, plãtarum, arborum, & quæcunq; nova sobolis suffectione æternitatem æmulãtur. Alia corporum quidem conjugium admittere, sed instabile, & absoluta officiorum dispensatione certis temporum intervallis decrepitum corpus destituere, & se in patriam ac diviniora diversoria recipere; recidivis verò generationibus & constanti circuitu iterum in lucem prodire.

Ista autem omnia quæ de Seminibus & Astris à Severino & alijs Chymicis ex eo tradũtur, si in genere spectes, nova non sunt, sed vul- *Semina & Astra Severini sunt Formæ rer. nat.*

 ga am

gatam de formis, inprimis viventium, quæ Animę dicuntur, doctrinam continent. Atq; ita rursum nihil novi hîc proferunt, sed notis rebus saltem nova nomina imposuerunt.

Formæ quid.

Senserunt nimirum saniores Philosophi hactenus, formas rerum naturalium esse principium divinum & immutabile, & instrumẽtum, at quasi manum sapientissimi opificis ac creatoris Dei, qui hanc efficaciam his suis instrumentis largitus est. Licet enim Galenus & alij Gentiles Philosophi admirati sint stupendas formarum & admirandas animarum operationes, nec satis assequi potuerint, quomodo, ut Galenus loquitur, anima vegetabilis ȣ̓ μόνον ȣ̓ σοφὴ, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογος, tam admirandarum operationum in generationibus, in quibus τέχνη καὶ σοφία μεγίστη apparet, & ἄνευ σοφοτάτου δὲ, καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ fieri non possunt, autor esse possit:

Forma unde suas vires habeāt.

Tamen Christiani Philosophi norunt, non ex se habere hanc potentiam, sed à Creatore in prima Creatione accepisse, cum diceret: *Generet terra germen, herbam producentem Semen; arborem fructiferum, facientem fructum juxta Speciem suam, cui insit semen suum.* Et apud Christianos Philosophos Galenus sui voti cõpos fieri potuisset. Is enim, *lib. de fœt. format.* frustra se id à sui seculi Philosophis discere conatum fuisse, nec quo animus discendi cupidus satiaretur, apud eos invenisse, atq; ideò tristitia magna affectum fuisse conqueritur, & proin-

proinde ſecum inveſtigare cœpiſſe ſcribit, an τινὰ λόγον ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς invenire potuerit; inveniſſe autē nullam, & ſe μηδ' ἄχρι δυνατῆς ἐπινοίας, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ pervenire potuiſſet: Ideoq; omnes Philoſophos rogat, ut ſi quid veri invenerint, id ſine invidia ſecum communicent.

Forma nimirum rerum & Anima, ſeu ſe- *Forma*
men, Aſtrum, Radix, ut ſuis de cauſis, Severi- *quid.*
nus nominat, aut quocunq; modo appelletur, eſt actus ſeu ἐντελέχεια rei, eſt cauſa ut materia, quæ ex ſe nequit ſubſiſtere, ſit actu hoc: Eſt omnis rei perfectio & quidditas: eſt Cauſſa omnis motionis in corpore; Et breviter, eſt quædam divinæ eſſentiæ imago.

Animæ verò, quæ eſt forma viventiū, pro- *Animæ vi-*
prium eſt, vivificare corpus: per animam ſit, *res.*
ut Corpus moveatur ſecundum alium motum à motu proprio. Eadem totum corpus fabricatur, ipſumq; omni perfectionum genere inſtruit, ipſi magnitudinē, figuram, omnes qualitates, numeros ordinem, ſitum, omnemque apparatum & pulcritudinem tribuit. Præter- *Animæ cur*
eà admirandus ordo & periodi in motibus ab *Aſtra dicā-*
Anima proficiſcuntur: quam ob cauſam, ut *tur Severi-*
ſupra dictum, recentiores Chymici eas Aſtra *no.*
appellare ſolent: quod ſcilicet ſicut aſtra certis temporibus & periodis ſuos motus abſolvunt: ita & Animæ in viventibus certas motuum leges obſervent. Florent, ipſa hyeme

Elleborus niger; primo vere, Narcissi; Martio, Violæ; Majo, Rosæ; Junio, Sambucus, Vitis; Julio, Lupulus; & aliæ alijs temporibus: habentque postea stata maturitatis tēpora, post quæ, motu quasi absoluto, quiescunt, donec sequēti anno eandem periodum incipiant. Et quidem aliæ plantæ citius post florem ad maturitatem perveniunt; aliæ tardius. Id quod etiam in animalibus accidit. In hominis perfectione novem menses cōsumūtur; in plurimorum aliorum animalium perfectione pauciores. Singulorum tamen animalium Species in fœtus perfectione certum & determinatum tempus observant. In summa; Omnes motus, qui tam in plantis, quàm in Animalibus fiunt, certas periodos & stata tempora observant; quo ipso Creatoris sapientia maxima nobis conspicienda exhibetur.

Atq; utinam plurima & obscurissima quaque de hac Natura & formarum ac animarum essentia & proprietatibus sciremus, libenter ea in publicum proderemus; nec moraretur nos hîc Severinus, qui, *in fine Capitis 6.* scribit: ***Rudimenta hujus naturæ posui; nec fas est, omnia palàm interpretari.*** Simulat quidem plura & secretiora de hac Natura sibi cognita esse: sed procul dubio & ipse hîc hæsit in Ignorantiæ luto toti humano generi communi. In hoc enim fonte ij divinæ potentiæ, sapientiæ & bonitatis Thesauri absconditi latent, quos nemo hominum unquam eruet.

Porrò

Porrò ab hisce seu Seminibus seu Astris, seu formis Severinus qualitates, numeros conformationem, & signaturas cæteras, quas appellat, in mechanico processu provenire, rectè quidem scribit. Et miror Libavium istam doctrinam tam acerbe insectari, & *in Exam. Philosoph. viv. Hart. p. 118.* scribere: Ridiculum esse, formam internam, dum sibi suum corpus format & fabricat, etiam Qualitates cudere. Sive enim Severinus, sive alius id docuerit, nihil id refert; modò verum docuerit. Et si Severiniana omnia tam facile in bonum sensum trahi possent, quam hæc de fabrica corporis naturalis: res expedita esset. Et quod Libavio mirum, imò ridiculum videtur, quomodo formæ corporis fabricatrices scire possint, in qua parte debeat collocari auris, in qua manus, pes, nasus & reliqua: quantum caput fieri debeat, quantum reliquum corpus, quibus mensuris Geometricis, ulnis, pedibus, & palmis utatur, ut tantus fiat nasus, tantum os, quomodo idem faber nasum, aures, caput fabricare possit: id mihi nec mirum nec ridiculum videtur. Nam non vi sua formæ tàm mira præstant, sed sunt instrumentum & manus quasi sapientissimi opificis ac Creatoris Dei, qui ipsis hanc vim & efficaciam tribuit. Nam Deus quidem omnia & ab æterno determinavit, & pro sua sapientia, bonitate, potentia & voluntate in tempore mundum hoc modo constituit, & post creationem quoque

Anima Corporis formatrix.

Animæ potestas in corpore formando unde.

ſua providentia omnia gubernat: (quæ omnia libenter cum Libavio admittimus) non tamen immediatè rerum generationes adminiſtrat, ſed formis & ſeminibus rerum hanc vim indidit, qua ex benedictione divina hæc omnia peraguntur: ſive Naturam, ſive alio nomine appelles, non multùm labore. Modò conſtet de re: de appellatione facilè conveniemus. Et licet anima ac forma rei cujuscunque ſit uniformis ac ſimplex: tamen eſt principium multiplicis poteſtatis, nec ſolùm diverſa poteſt, ſed etiam contraria facit, ut Scaliger, *exerc.6.ſect.8.* rectè ſcribit.

Anima potentia multa.

Scientia Animæ Severino quid.

Neque vocabulum *Scientiæ* hîc tantoperè offendere debebat Libavium, cui alias ἀκυρολογίαι Severinianæ ſatis notæ ſunt. Cum enim dicitur animam habere ſcientiam corpus fabricandi, ſumitur ſcientia pro naturali vi, potentia & inſtinctu â Deo creatore conceſſo. De qua Hippoc. *6. epid. ſect.5. t. 2.* ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει. Et Galenus, *1. de fac. natural.* αὐτὴ ἐξ αὐτῆς ἀδιδάκτως πράττει ἅπαντα τὰ δέοντα. Et, *in libro, an animal ſit, quod in utero eſt.* πάντα πράττει αὐτοδιδάκτως τε καὶ αὐτομάτως.

Natura ſcientia.

Et tamen vocabulo Scientiæ alij etiam Philoſophi utuntur, ſcribitq; Galenus, τέχνην καὶ σοφίαν μεγίστην in formatione fœtus apparere; & Scalig. *exerc.6. ſect.5.* virtutem tàm nobilis templi architectam ſapientiſſi-

tiſſimam ab omnibus Philoſophis judicatam eſſe dicit. Idemq; planè, ut ſolet, egregiè hac de re, *in 1. de plant.* ſcribit: *Natura*, inquit, *animali anima eſt. Ipſa ſibi fabricat calces, dentes, cornua ad vitam tuendum. Itaque ijs & utitur, & ſcit, quo ſit utendam modo, ſine objecto, aut phantaſia ulla. Qui animam fecit, certis eam præceptis oneravit, partim generalibus, partim contractioribus. Illa ſunt, quæ pertinent ad unionem ſuam cum corpore conſervandam: cujus nullus autor extimus eſſe debet. Ejus itaque ſtudioſa movet cor: coquit in ventriculo: recoquit in jecore: perficit in venis: digerit in membris: mutat in corpus: ſuffert, unit, inſtaurat, redintegrat.* Imò divinè, in lib 2. de plant. *Grave*, inquit, *etiam aſcendit. Fit enim opus illud à vi diſtributrice; quæ & terram ſurſum levat, & ignem deorſum vel pellit, vel trahit; Terræ ſcilicet atque ignis domina, Domini ipſius opificis primo juſſu. Non enim dubito vos exiſtimare, non alium rerum eſſe conditorem, alium, qui condita tueatur, ſpiritum. Et illum, ubi iſta condidit à ſeipſo, qui à ſe non poteſt abeſſe, ab his abeſſe noluiſſe. Deus Deus, ô viri optimi, neque otioſus, neque negotioſus; neque in opere, neque extra opus: ſed ſine opera operis caput, principium, medium, finis, totum, & ut uno verbo omnia tùm expleam, tùm ambiam, tùm ſuperem: IPSE; cujus ſimpliciſſima atque indiviſibili ſui intellectione ſeculi facta univerſa: ita ſuum quæque finem atque ordinem omnia nanciſcuntur.*

Natura Dei miniſtra.

A Deo omnia.

Ergo

Anima sui Corporis formatrix.

Ergo non primus ista docuit Severinus: Sed non solum ante ipsum id docuit Scaliger, qui, *exerc. 6. s. 5.* ab Anima & qualitates, & quantitates & numeros & ordines & situs apparari, eamq; tàm nobilis templi architectam esse scribit: verum jam olim Themistius, qui Animam sui domicilij architectam esse scribit. Imò ipse Libavius id confiteri necesse habet, dum, *eadem pag. scribit, Creatorem jussisse singula sese propagare pro sua natura seminum. Et cum ex semine oriuntur & perficiuntur; unumquodq; suam dispositionem & Naturam habere: Eam immutare effluentes attractosq; ex terra vel aqua, aut inde petitos enatosq; succos, & calore alijsq; adminiculis coquere, maturare, assimilare.* Hoc enim proculdubio nec Scaliger nec Severinus negabit. Et quæ est ista Natura, quæ hæc facit, nisi forma & Anima. Reddat enim rationem Libavius, cur in eodem agro crescant beta rubra, carotta, rapum, calore radicum inprimis differentes plantæ; ribes & pruna sapore & calore differentes; nisi forma plantæ harum Qualitatum autor est. Et cum figuræ plantarum diversæ à formarum diversitate pendeant: cur non & sapores, colores, odores? Verum quod corporis rerum naturalium fabricam & originem formarum attinet, cum Scaligeri sententiam hactenus secuti simus, eamq; postea approbarit & laudarit doctissimus Petræus, *in disp. de orig. form;* & alij docti viri; ex professò verò hanc Scaligeri senteni-

tentiam impugnandam sibi sumserit vir Clarissimus, *Andreas Libavius*, in Exam. Philos. viv. Hartm. sect. 19. & quidem acerbius; dum Scaligeri phantasiam appellat, sententiam ridiculam, & sacris literis contrariam, Scaligerumq; superficialiter in Philosopho versatum dicat: veritatis investigandæ gratiâ istam opinionem amplius perpendere, & de origine formarum disquirere; ideoq;, quæ jam olim hac de re, in Instit. *lib. 1. cap. 10.* proposui, hic repetere & declarare, & in rem omninò difficilem accuratius inquirere libet.

DE ORIGINE FORMARUM.

Opus generationis admirandum.

Opus generationis & in plantis & in animalibus maximè omnes Philosophi semper admirati sunt; cum, ut Galenus loquitur, τέχνη καὶ σοφία μεγίστη in eo appareat: fateturq; Galenus, c. 6. *lib: de fœtus formatione*, τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάσαντος ἡμᾶς εἰς τύχην ἄλογον referri non posse; & se persuaderi non posse, ut credat, ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ opus ita affabre factum existere.

Vim formatricem investigare, difficile.

Non verò tantùm omnium seculorum Philosophi generationem animatorum admirati sunt, sed & in caussa illa formatrice investiganda laborarunt; atque quæsiverunt, quid illud sit, quod omni perfectionis genere materiam instruat, magnitudines, numeros, figuras, ordinem situmq; & alia, quæ in corporibus animatorum conspiciuntur, apparet. Verum simul in labore hoc difficultatem sum-

summam agnoverunt. Nam, ut Scaligeri *in 1. de plant.* verbis utar; *ne inter primos quidem Philosophos satis constat, quis sit formarum dator, aut unde proficiscantur: ἐκ ὕλης ἐκ μαγείας depromantur illæ. Neque facilis patere videtur ingenijs humanis aditus ad hujusce sacrarij penetralia. Adeò verò exagitati sunt sapientes, ut Deum quendam (loquar illorum more) subalternum crearit Avicenna, cujus tum beneficio facta, tum officio data forma reciperetur in materiam.*

Unde factum est, ut nonnulli de veritate invenienda planè desperarint; alij aliter senserint. Galenus, *lib. de fœtus form.* studium suum & diligentiam in investiganda hac caussa summam profitetur. Et cum, ut antea etiam dictum, â Philosophis sui temporis frustra id discere conatus esset, nec, quo animus discendi cupidus satiaretur, apud eos invenisset: scribit; se tristitia magna affectum secum investigare cœpisse, an τινὰ λόγον ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς, invenire potuerit: invenisse autem nullum: id quod scripto hoc se confiteri testatur; rogatq; omnes Philosophos, ut si quid veri invenerint, εἴη σοφὸν εὑρίσκοιεν, id sine invidia secum communicent. *Et paulò post* addit: se μηδ' ἄχρι δυνατῆς ἐπινοίας, μήτιγε βεβαίας γνώσεως, aliquid περὶ τοῦ διαπλάσαντος ἡμᾶς τεχνίτου invenire, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ pervenire potuisse. Nam cum videat ἄκραν ἐν τῇ διαπλάσει

σοφίαν

σοφίαν ἅμα, καὶ δύναμιν: non se credore posse, τὴν ἐν τῷ σπέρματι ψυχὴν διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον, οὐ μόνον οὐκ οὖσαν σοφὴν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον.

Qui verò de cognitione formationis animatorum non desperarunt, in varias sententias abierunt. Quanquam enim nec ipsa forma, nec materia seorsim propriè generetur, sed ipsum compositum: tamen cum generatio fieri non possit, nisi per formam, ut principium, quo omnia in generatione perficiantur: meritò, unde illa proveniat & originem habeat, quæritur.

Variæ de origine Formarũ sententiæ.

Ut autem omnes opiniones non recenseam, præcipuas saltem proponere libet. Alij quidem extrinsecus formam immitti statuerunt: inter quos Fernelius, *qui lib. 1. de abdit. rer. causs. pluribus in locis*, cum calore & spiritu semini vires committi docet, quæ uteri vi ac benigno calore impulsæ subjectam sibi materiam omni præparationum genere instruant, ut substantiæ tandem particeps forma extrinsecus assumatur. Ubi enim jam omnis ad plenum absoluta sit præparatio, tum extrinsecus speciem accedere naturali quadam & inevitabili necessitate. Atq; unde formas advenire existimet, docet, *cap. 10. Cœlum,* inquit, *nullo semine multas profert tum animantes, tum stirpes; at semen nihil quicquam sine cœlo generat: semen gignendis rebus materiam concinne*

Fernelij opinio.

einnè duntaxat & convenienter apparet & instruit: cœlum in apparatam illam speciem summamq; perfectionem immittit, vitamq; suscitat in omnibus. Et pòst: *Animantium, stirpium, lapidum & metallorum omnium, quæcunq; & fuerunt & esse possunt, formas una cœli forma, potestate comprehendit, & innumerabilibus illa quasi gravida formis omnia gignit & fundit ex sese.*

Verum nihil probabile ad istam opinionem stabiliendam affert. Nam licet superiorum & inferiorum consensum libenter admittamus, nec negemus, inferiora hæc à superioribus gubernari & foveri: tamen hinc non sequitur, quod rebus naturalibus omnibus vires & formæ à cœlo imprimantur. Rerum ortus promovet, ac res ortas fovet cœlum, & caussa remota, communis, externa & administrans generationum est, non rebus oriundis species largitur. Sed cum ipsimet, qui hanc opinionem sequuntur, necesse fateri habeant, Deum opt. max. cum stirpes & animalia crearet, ea divinis viribus & suis quæque fœcundisq; seminibus implevisse; imò Deum omnino herbas & arbores ac omnia vegetabilia ante stellas creasse, atque ita omnia vegetabilia semina sua fæcunda, antequam astra condita essent, obtinuisse: quomodo negare possunt, eodem ejusdem creatoris jussu per semina illa sese propagare? Etsi possunt, ac stirpes & animalia fœcunda semina, quibus se

bus ſe propagent, obtinent: quorſum à cœlo formas, quæ ſeminibus jam inſunt, petere opus eſt? Et ſi omnes formæ à cœlo defluerent, nulla in hiſce inferioribus eſſet univoca generatio; ſed & ſtirpes & animalia cœli tantùm ſoboles eſſent.

Peripateticorum plerorumq; de origine formarum opinio.

Deinde vulgata eſt ſententia inter Peripateticos, procul dubio ex ignoratione Creationis Mundi orta; Formas educi è potentia materiæ. Verum quid verbis iſtis, ſi ita ſimpliciter accipiantur, rei ſubſit, nemo adhuc, quod ego quidem ſciam, ita monſtrare potuit, ut animus veritatis cupidus in ijs acquieſcere potuerit. Neque enim in ulla materiæ potentia latent formæ. Et ſi in ſuo ſinu materia formas contineret, ac formæ originem ſuam materiæ deberent: Materia eſſet Ens nobiliſſimum, nobilius principium, quam forma: imò formæ principij nomine vix dignæ eſſent.

Formæ an educantur è potentia materiæ.

Aut ſi ita velint rem explicare; Materiam quidem actu in ſe non continere formas, ſed in materia eſſe quādam diſpoſitionem & propenſionem ad formam, quæ ubi compleatur, tum rem jam fieri actu, quod erat antea poteſtate: ſeminisq; hanc eſſe naturam, ut antecedente adæquata cauſſa efficiente ex ſua potentia quaſi edat actum ſeu formam, quæ ante actionem agentis nondum actu aderat; atque ita potentiam hanc nihil eſſe, quam certam determinationem, ut ex hac materia fiat hoc, non aliud, ex. gr. ex ovo pullus, non equus:

Nihilominus quæritur, quomodo iſta potentia compleatur, & unde actus ſeu forma, quæ ſubſtantiæ eſt, ad actionem agentis proveniat & originem habeat; an nimirum illa potentia, & diſpoſitio, quæ Qualitas eſt, mutetur in ſubſtantiam; an verò ex nihilo fiat forma, ita ut agens nihil de ſua eſſentia illi, præter actionem, tribuat. Quorum utrumq; abſurdum eſt & à veritate maximè alienum; formam ſcilicet vel ex nihilo fieri, vel actum ex materia & ſubſtantiam ex accidente, & λόγον ἐσίας ex Qualitatum craſi quacunq; deducere. Quocunq; enim modo illa ad formã diſpoſitio explicetur, cum ſucceſſivè & per partes illa præparatio fiat, & gradus ultimus ejusdem ſit generis cum præcedentibus: actum rei cõſtituere, & ſubſtãtiæ eſſentiam dare nõ poteſt. Neq; formarum inchoatio datur. Neq;, quid agentis actio ad formæ productionẽ faciat, patet; cum ad unius agentis actionem diverſiſſimæ formæ ſeſe exſerant. Idem enim calor Solis tempore verno facit, ut ex plurimis & diverſiſſimis ſeminibus in eodem campo vel horto plurimę & diverſiſſimæ plantæ creſcant. Præterea ſecundũ hanc opinionem generatũ non à generante haberet ſuam formã, & generans non ipſam formam, ſed diſpoſitionem ſaltem ad formam; quæ poſtea ſua ſpõte ad actionem agentis alicujus extranei, caloris puta, & quidem varij generis (Nam ova gallinarum non ſolùm calore incubantium gallinarum, ſed & ignis

ignis calore excludi è Scaligero notum: plantasq; tum calore Solis tum ignis in hypocausto è seminibus produci, itidem notum) è potentia materiæ, nihil communicante agente, emergeret. Quod à ratione alienum esse, præstantissimi etiam Peripatetici agnoverunt. Unde Jacob. Zabarella, *de facult. anim. cap. 11.* scribit: *Viventia, dum generant sibi simile, largiri & communicare aliquid de suamet materia, & aliquid de suamet forma, quatenus exhibent semen animatum ac vitali eadem facultate, quæ in generante erat, præditum.*

Viventia quomodo generent.

Neq; ex ista opinione dici posset, quod animatum sibi simile generet, & forma omnis sit sui multiplicativa: quod tamen omnes saniores Philosophi concedunt. Si enim nihil de sua essentia generans in generatum transferret, sed saltem materiam determinaret ad similem formã; efficiens postea (quod nõ ejusdem speciei est) faceret, ut actu prorumpat: quomodo, quæso, dici posset, formã sese multiplicare? Certè si planta aliqua in India, dum semen producit, nihil aliud dat, quàm materiã cum determinata potẽtia ad similem formam recipiendam; è qua post annũ, duos vel plures, ipsâ plantâ jam cõbustâ vel putrefacta, forma erumpat vi caloris, nõ tantum solaris, sed & ignis in hypocausto, ut agente: plantam illam sibi simile generasse, & formam illam sese multiplicasse, dici non potest. Neq; enim ad univocam generationem & veram similis

Omnis forma sui multiplicativa.

essentiæ productionem sufficit dare materiam cum aliqua proclivitate & propẽsione ad formam suscipiendam. Et hoc modo agens calor, isq; accidens plus ad generationem conferret, quam generans, qui scilicet facit, ut forma actu jam sit, quod per generans saltem in potentia erat.

Atque ita inexplicatum relinquitur, unde forma rei substantialis & specifica, seu potior illa, divinior & præcipua rei pars resultet & originem suam habeat: quam tamen ex nostra sententia monstrare facilè est. Ideoq; si in bonum sensum trahi debet illud axioma, explicari debet, quomodo illud explicat Scalig. *exerc.6.sect.5. Emersio potius est, quam eductio;* Et paulò ante; *Forma est in semine Canino, cujus in potestate dicitur esse, quia semen est potens dare formam, quam in se continet. Educitur autem de ea potentia remota, qui est actus primus, ad potentiam propinquam, qui est actus secundus, scilicet ut forma sit in eadem materia ad eum modum, qui nullis egeat adminiculis, ut fine suo fruatur, ad quem comparatum est totum Compositum.*

Omnis forma sui multiplicativa. Et si admittatur id, quod rectè ex Alberto adducit Zabarella, *de sensu agente, cap.5.* Omnem formam esse sui multiplicativam: non opus est ad eductionem formarum è potentia materiæ confugere. Ex ista enim multiplicatione specierum conservatio pendet. Et forma ut principium est, essentia à Materia distans, ipsaq; longè nobilius: ita peculiarem &

nobi-

nobiliorem habet originem, quam ut eam materiæ debeat.

Atq; ita omninò statuendum videtur, Formas, vi benedictionis divinæ, factæ in prima creatione, cum Deus diceret; *Germinet terra germen, herbam producentem semen; arborem fructiferam facientem fructum juxta speciem suam, cui insit semen suum super terram;* Et: *crescite & multiplicamini*, à generante, mediante semine, per traducem quasi propagari, & veluti lumen à lumine accensum, ubi idoneam materiam & instrumenta nacta fuerit, operationibus sese manifestare. *Formarum origo.*

Cum enim potentię & operationes animæ proprijssimæ in semine appareant: animam ei inesse, negandum non est. Nam cum potentiæ non sint separabiles ab anima, cujus sunt potentiæ: impossibile est, potentiam aliquā alicui propriam esse in subjecto, in quo non est forma, à qua fluit potentia. Et cùm ex operationibus ad latentis essentiæ noticiam perveniamus: quid caussæ, cur semini animam non tribuamus, quæ suis in eo operationibus satis se prodit? Sunt autem illæ duę: seminis & cō-ceptus vivificatio; & partium omnium, quæ ad vitæ actiones edendas necessariæ sunt, efformatio. Quodvis enim semen, ut in plantis manifestum est, vegetante anima conservatur & aliquandiu prolificum permanet: & quamdiu integrum & incorruptum est, in loco idoneo, & præsente alimento, ut vivens operatur *Anima est in semine.* *Animæ operationes in semine.*

& exercet suas actiones in eam, quæ præstò est, materiam, non secus, ut ipsum vivens integrũ omnibus partibus: quod nõ solum in animalibus in auctione & partium nõnullarum regeneratione, sed prçcipuè, ut postea dicetur, in plantis videre est. Nam eædem operationes in semine, & in planta omnibus numeris integra cõspiciuntur: quæ propterea idem in utroq; principiũ & movens indicãt. Eadẽ enim est omnino operatio, cum anima in semine latens ex attracta materia corpus plantæ fabricat: & cum eadem postea singulis annis amissa folia & flores instaurat, novos surculos, ramos, radices protrudit; & propterea ejusdem omninò facultatis, ejusdemq; animæ indicium est.

Neq; hoc solùm fit in plantis, sed & in animantium perfectorũ seminibus idem fieri cõcedendum est. Nam si nõ fit ex sanguine caro, nisi caro ipsa animata sanguinem in carnem mutet: multò minus fiet ex sanguine animal, si semen anima careat; neque attrahere posset semen sanguinem maternum, nisi esset animatum. Cum enim incipit attrahere alimentum semen, jam actu operatur.

Tribuendas verò esse has actiones semini, Arist. *2. de gener. anim. cap. 1.* docet; & rationes idem evincunt. Ἄλογον enim videtur, inquit Philosophus, ἔξωθέν τι ποιεῖν ἕκαστον, ἢ τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν ἄλλων μέρων. κινεῖν τε γὰρ μὴ ἁπτόμενον, ἀδύνατον, καὶ μὴ κινοῦντος πάσχειν τι ὑπὸ

ὑπὸ τούτου. Nimirum efficiens immediatũ necessariò cõjungitur cum patiente, dũ fit actio. In formatione autem partiũ nihil cõjungitur cum materia, quam semen. Ergò illud generat, & agens hic est principale.

Ideoq; Jac. Schegkij Philos. & Medici aliàs doctissimi opinio admitti nõ potest. Is, *lib. 1. de plastic. sem. facult.* semini λόγον πλαστικὸν tribuit, docétq;, se τοῦ λόγου vocabulo intelligere formã substantialẽ, ut quæ nullo sensu, sed dũtaxat mente & ratione percipiatur. Semen tamẽ & hunc actũ substantialẽ nõ è principaliũ agentiũ, sed ex instrumentalium numero esse, atque instar manus artificis corpora animata efformare, statuit. Iterum dicit: *quod sit actus substantialis à substantia primi actus separabilis, qui habeat propriũ subjectũ humorẽ spermaticũ.* Et rursum: *quod sperma sit instrumẽtalis caussa, & λόγος quidam ποιητικὸς seu πλαστικὸς, sed nõ ἔνυλος, efficiẽs seu generans corpus animatũ, & nõ etiã ipsum animatũ existens, medium inter animatũ & inter animãdum interpositũ, sine informatione alicujus materiæ ad efficiendum efficax, ut actus & ἐνέργεια quædam secunda.* *Jac. Schegkij opinio.*

Verum quod hic semini solùm partes instrumẽtarij agentis, & generãti principes tribuit: id ex eo falsum apparet: quod generãs, & à quo semen cõmunicatũ est, vel longè abesse vel perijsse potest. Sed ὅσα φύσει γίγνεται, ἢ τέχνῃ, ὑπὸ ἐνεργείᾳ ὄντος γίνεται. Et: τὸ κινοῦν ἐνεργείᾳ εἶναι δεῖ. Deinde cùm omnia agentia *Opinionis Schegkij examinatio.*

Semen non est solum agens instrumentarium.

univoca non sint, è numero caussarum instrumentalium, sed principalium, & sibi simile generent: semen verò ab Aristot. *7. Metaph. c. 9.* inter agentia univoca rectè numeretur: pro instrumentali causa propriè dicta tantùm haberi nō potest: nisi ita appellare alicui placeat, quod medio & beneficio seminis generans simile generare dicatur. Sed is etiam sciat, semē non esse instrumentū, ut alia, quæ cum principali agente necessariò conjunguntur, & ab eo subordinantur, sed separatum à generante, eò quod in se virtutem & omnem vim agēdi habeat. Ideoq;, ut ipsius Schegkij verbis utar, cum instrumentum per se nullam habeat efficaciam, utpote quod non nisi χρήσει principalis efficientis definiatur: & cum movēdi principium, ut in instrumētis artificum externum est; ita in naturalibus abditū recondatur intra ipsa instrumenta: hinc colligitur, plasticā vim in ipso semine esse; & quidem ipsum principale efficiens in semine, non extra semen esse.

Et quidem illud agens omninò est anima. Nam (iterū utor Schegkij verbis) animatū corpus cum sit præstantius & perfectius: sequitur, non animatum non esse principalem animati corporis caussam; sed animatum ab animato ut principali caussa produci.

Princeps formationis caussa est in semine.

Ac nisi agens illud principale in ipso semine esset, & anima esset: multa absurda sequerentur. Ita enim nulla erit generatio univoca, & generās nihil nisi materiam generando

do dabit, ejusq; soboles erit animatum, quod animam dederit. Et quomodo anima ibi non præsens sit; ubi operationes animæ eduntur? Cum omnes facultates cujuslibet formæ, atq; inprimis animæ, emanantes sint proprietates ab ipsius animæ essentia propria, & inseparabiles qualitates: & proinde ubi facultates & actiones animæ reperiuntur, meritò ibi etiam animam adesse, concludi potest. Quod ipsum voluit & docuit Aristot. *2. de gener. anim. cap. 3.* οὔτε γὰρ ὡς ἄψυχον, *inquit*, θετέον τὸ κύημα, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐστερημένον ζωῆς. οὐδὲν γὰρ ἧττον τά τε σπέρματα καὶ τὰ κυήματα τῶν ζώων ζῇ τῶν φυτῶν, καὶ γόνιμα μέχρι τινός ἐστιν, ὅτι μὲν οὖν τὴν θρεπτικὴν ἔχουσι ψυχὴν, φανερόν.

Ex quo facilè videre est, eorum sententiam â vero alienam esse, qui vim formandi partes in semine inesse concedunt, animam autem inesse negant, eamque nescio unde deducunt. Quomodo enim adsit ibi facultas animæ, atque ipsa anima non adsit? Nam accidenti alicui soli officium hoc deferri non potest; cum nihil ultra suas vires operetur, & nullum accidens agat, nisi per vim substantiæ, & â forma, â qua pendet, dirigatur. Sed & hic ad aliquam formam præsentem recurrere necesse est, eamq; anima non inferiorem & ignobiliorem: cum omnia illa opera in corpore formando præstet, quæ anima in corpore jam formato, ut ex augmentatione, carnis amissæ instauratione, & similibus videre est.

Accidens nō est princeps formationis causa.

Et quod antea etiam dictum, quomodo ab eo, quod actu non est, fieret generatio, nisi ipsi semini actus atque animæ essentia tribuatur? Et quomodo generatio esset univoca, aut unde anima deduceretur, nisi generans adhuc vivens semini animæ essentiam immisisset; dum scil. ex ovo, etiam fornacis calore, pullus excluditur; aut dum in plantis & animalibus semine ad generationem communicato generans moritur?

Schegkij λόγος πλαστικὸς rejicitur.

Quod verò Schegkius peculiarem hic λόγον πλαστικὸν, actum substantialem, οὐσίαν οὐσίας efficientem, ἄϋλον, qui tamen anima non sit, introducit: næ ille frustra nobis videtur multiplicare entia. Cum enim huic substantiali actui operationes animæ tribuat: cur non concedat eundem animam esse? Et cur actum hunc alium ab anima statuere sit necessarium; cum anima in semine sufficere possit? Aut quid opus est, λόγον hunc πλαστικὸν quasi actum secundum alterius actus primi, & vicarium quasi generantis in semine statuere, qui, desinente motu generationis, ipse etiam desinat? Statuere enim ἄλλο τι εἶναι κεχωρισμένον, ἄλογον: & ; φθείρεσθαι ποίησαν ἔτι πάντα τὰ μέρη, εἴ τε τινά, ἄτοπον.

Anima in semine est formationis caussa.

Atque animam in semine hæc omnia efficere, neque formationem corporis animati alterius res opus esse: satis quoque videtur probare plantarum nonnullarum generatio, quæ ex parte à planta avulsa propagantur;

tur; cum ſcil. particula animæ cum parte materiæ cohærens avellitur, unde planta priori ſimilis ex creſcit. Neque enim hîc aliam vim formatricem ab anima roſæ vel ſalicis diverſam comminiſci licet: ſed potius hoc inde colligitur, ſicut in hoc propagationis modo ab animæ parte cum parte corporis avulſa plantæ formantur: ita etiam in ſemine vim formatricem partium non ulli alij attribuendam eſſe.

Nimirum formæ animatorum etſi per ſe non ſint quantæ & diviſibiles: tamen quantæ dicuntur, imò etiam dividuntur ad diviſionem materiæ, unde aliquid animæ, cum corporis parte avulſum, ſimile & ſibi neceſſarium corpus fabricare, atque ita novum animatum emergere ſolet. Verùm non cum qualibet corporis parte animæ aliquid avulſum ad hoc aptum eſt: ſed talis ſit materia, in qua anima avulſa commodè deliteſcere, & ad ſuum opus ſeſe accingere poſſit. Jungitur enim anima corpori, junctaq; retinetur, intercedentibus quibuſdam diſpoſitionibus, quæ ſubjectum aptum faciunt ad ſuſcipiendam & retinendam animam: inter quas præcipuè eſt calor nativus ſufficiens, & in certo gradu conſtitutus. Unde etiam Ariſtoteles generationem dixit, eſſe primam vegetantis animæ cum calore participationem.

Propagationis animatorum modi.

Hinc varius eſt propagationis animatorũ modus. In plãtis quidẽ ſi ſalicis ramus editus à

matre

tre ab eadem avellatur, dividitur anima ad divisionem materiæ,& manet in ramo; unde ex ramo in terram cõdito arbor ejusdem speciei cõstituitur.Idem fit in alijs per radices;in alijs per semen; in alijs per alios modos fit propagatio, ut apud rei rusticæ scriptores videre est. In quibus tamen omnibus id necessarium est, ut materia avulsa cõveniens domicilium animæ præbere possit; quod non in quibusvis plantis quodlibet præstare potest. Exempli gratia;per ramum avulsum terræ commissum propagatur,ut dictum,salix; sed non pyrus.

In animalibus verò etsi quoq; varius videatur propagationis modus, dum alia ova pariunt; alia vivos fœtus: tamen in eo convenire videntur omnes, quod animalia per nullam corporis partem avulsam, sicut plantæ, sed per semen,aut semini quiddam analogum generant. Hoc enim, quod Epicurus, ut est apud Plutarchum, *de plac. philosoph. lib. 5. c. 3.* ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα dicebat, â corpore reliquo deciso, ad subjecti divisionem & ipsa anima dividitur, & aliquid ejus cum semine ab animali deciditur: quæ cum ejusdem speciei sit cum anima, â qua deciditur; jam verò ob subjectum numero differat: ex semine ob hanc animam jam novum animal exoritur,dum anima in semine latens sese exserit & suas virtutes explicat, & operando sese manifestat, calidoq; & spiritibus utens, omnia, quæ ad animalis constitutionem necessa-

Semẽ quid.

Anima est sui domicilij architecta.

cessaria sunt, fabricare exorditur, subjectamq; materiam distinguit, disponit, ordinat, format, & effingit: ut ita integrum & aptum domicilium, simile illi, ê quo decesserat, habere possit, atque instrumenta in promtu sint, quibus omnes suas vires exercere actionesq; naturales exerere possit; quod domicilium postea occupat, eodem modo, quo in accretionibus induit sese in alimenti materiam novam. Nimirum, ut ex Themistio loquitur Scaliger, Anima est sui domicilij architecta, quæ sibi fabricatur conveniens accommodatumq; instrumentum: &, ut scribit Aristotel. *2. de gener. anim. c. 1.* τὸ σπέρμα τοιοῦτον, καὶ ἔχει κίνησιν καὶ ἀρχὴν τοιαύτην, ὥστε παυομένης τῆς κινήσεως γίνεσθαι ἕκαστον τῶν μορίων, καὶ ἔμψυχον.

Neq; quem exiguum illud seminis corpus offendat, sed potius Creatoris sapientiam, potentiam, bonitatem, qui cum exiguo corpore formas ad specierum conservationem ad finem usque mundi transferri & multiplicari in prima creatione & voluit & jussit, hîc attentius admiremur: formarumq; præterea nobilitatem æstimemus, quæ in minimo corpore æquè suam essentiã & potentias integras retinere possunt, ac in maximo. Et si forma quercus in exiguo germine, quod è planta pullulat primùm, æquè integra est, quod nemo negare potest, ac in annosa postea & procera quercu: cur non eadem quoq; in glande esse possit?

Seminis natura admiranda.

Quan-

Quomodo semen potentia animatum dicatur.

Quanquam verò Aristoteles potentia solum semen animam habere dicat: id cum Scaligero ideò dictum putamus, non quia egeat aliqua substantia sese eliciente atq; perficiente;sed quia caret instrumentis expressis, quæ sunt in ejus potestate: seu, non quia non sit ipsa essentia animæ in semine, semenq; actus primi respectu non animatum esse dicatur; sed solùm de potentia secunda, quæ perficitur actu secundo, id accipiendum est, nimirum respectu operationum, quas nondum edere potest ob defectum organorum. Nam in semine non est re ipsa apparatus ille organorum ac partium distinctus, deestq; semini non illa ab anima, sed illa â corporis structura, & partium compositione, ac conformatione perfectio, ob cujus defectum semen planta perfecta, vel animal perfectum nominari non potest. Nam cum semen ex efficientium numero sit, 1. *de gen. animal.* c.18. atque omne agens operetur, non quatenus potentia, sed quatenus actu tale est: animam actu in semine inesse negandum non est. Et nisi actu inesset, â quo, quæso, in actum deduceretur? cum illud non nisi tale esse possit, quod similem actum haberet.

Anima actu in semine.

Quod verò Galenus animam ad hoc officium formandi partes corporis ineptam putat, quod sit ού μόνον ού σοφὴ, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογος, errasse in eo videtur, quod formis

mis naturalibus simpliciter ἀλογίαν adscripsit. Quanquam enim intellectus & mentis expertes sint: nihilominus sunt principium divinum & immutabile, quod determinat omnes actiones & passiones rei naturalis, & sunt quasi instrumentum & manus sapientissimi opificis ac creatoris Dei, qui hanc vim & efficaciam his suis instrumentis, quibus nihil mirabilius ne cogitari quidem potest, largitus est in prima creatione, cum diceret: *Germinet terra germen, herbam producentem semen, arborem fructiferam facientem fructum juxta speciem suam, cui insit semen suum super terram*. Et, *crescite & multiplicamini*. Quæ cum Galeno fuerint incognita: mirum non est, quod ex his sese expedire non potuerit. Hoc magis mirum est, quod multi, quibus hæc cognita sunt, ea non diligentius perpendunt.

Formarum potentia unde.

Creationis ignoratio caussa errorum.

Neque tandem ij ex hisce difficultatibus sese extricare possunt, qui & formandi partes officium animæ maternæ tribuunt, & ab anima materna animam deducunt. Nam si hæc opinio vera esset, cur fœminæ non absque viris conciperent? cur ova subventanea, quæ â fœminis absq; mare concipiuntur, fœtui producendo sunt inepta? & quid omnino de oviparis dicemus, quæ vivum integrũ fœtũ non pariunt? quid etiam de plantis, quæ utero non concipiunt, sed maris solùm munere fungun-

Anima matris non est formationis caussa.

funguntur, & ſemen maturum in terræ gremium conjiciunt, à qua tanquam intra uterum fovetur, ut inde ſuo tempore planta integra edatur. Unde enim in his anima? Quis hîc admirandarum illarum operationum autor? quis omnibus partibus numerum, ordinem, ſitum, figuram, qualitatem & ſimilia tribuit, niſi illa ipſa anima, quæ in planta poſtea omnibus partibus integra, ſi quid avulſum eſt, illud inſtaurat & reparat, & ſingulis annis, cum novos ramos producit, & flores & folia reparat, formationis opus quaſi de novo aggreditur; eodem planè modo, quo cum primùm in parvo ſeminis corpore lateret, ex attracta materia plantæ architecturam inchoaret.

Et omninò in Plantis, ubi mare & fœminâ ad generationem opus non eſt, rem putamus eſſe manifeſtam; ob rationes modò allatas: & miramur, quod viri docti nonnulli veritatem iſtam apprehendere non potuerunt. Neq; abſurdum nobis videtur, (etſi abſurdum videatur Libavio,) quod ſemen tritici in granario actu vivat. Niſi enim viveret, ſationi aptum non eſſet; Et quæ jam emortua ſunt, infœcunda ſunt, & ſationi inepta: quæ verò adhuc vivunt, humiditatẽ aliquã nacta & calore fota, etiam in hypocauſto vel media hyeme germinant. Ubi certè illa vis germinandi non eſt ab Aqua, vel à Calore ambiente, ſed ab anima in ſemine latẽte. Præterea ex

Semina vivunt.

ea ex India & alijs peregrinis locis multa semina ad nos afferuntur, quæ post plures etiam annos terræ iterum credita plantas suæ speciei producunt. Ubi, si in semine non est Anima, à quo, quæso, agente plantæ anima communicatur, aut à quo agente fabrica illa corporis artificiosa exstruitur? Cum planta, à qua Semen generatum est, longè absit, aut jam etiam emortua sit.

In animalibus verò, in quibus uterq; sexus ad generationem requiritur, etsi res videatur nonnihil intricatior: tamen si diligenter perpendatur, non adeo magnam difficultatem habet. De quo videatur Scalig. *Exerc.6. Sect.5. 7.8.9.10.11.* Primò enim, qui Aristotelis doctrinam sequuntur, & masculino semini solùm vim generandi tribuunt, illi facilè se expedire possunt. Omnia enim, quæ de Seminibus Plãtarum dicuntur, etiam de Semine masculino dici possunt. Verùm cum alteram sententiam sequi placeat, cum ob alias: tùm eam inprimis ob rationem, quod mas & fœmina non differunt specie; formas autem ejusdem speciei sequuntur potentiæ ejusdem speciei, ac proinde potentia generandi in fœmina est ejusdem speciei ac natura, cum ea, quæ est in mare: nec eà quicquam absurdi includit: Si illud observetur, quod Aristot. *1. de gener. anim. cap.18.* ex Empedocle scribit: *Maris ac fœminæ quasi Symbolum esse; totum vero à neutro proficisci*

Maris & fœminæ semen ad generationem necessarium; & quomodo.

tisci. Et illud, quod Scaliger, *Exerc. 106. Sect. 6.* scribit: *Majus tibi dicam, quod tibi scire præstiterit, ad generationis modos perscrutādum, quam Cylindrorum omnium jura inutilia persequi: Palmularum ossa tria serito, totidem orientur inde palmæ, ita demùm distinctæ, ut erant ossa ipsa. Ii tres stipites actu unum hoc, quod est existens sibi quisq;, in unum actu coibunt; unica denique uno contenta stipite palma fient: atque ex ijs, non alio satu, exit arbor illa, quemadmodum prodit Theophrastus. Unus, inquam, stipes numero ex ternis truncis, ortu, materiâ, quantitate, loco separatis.* Hæc Scaliger. Habet nimirum quilibet stipes & primò exoriens palma quæq; suam animam: nihilominus hæ tres palmæ in unam numero palmam coalescunt. Idq; non solum videre est in palma, sed & in omnium plantarum insitione, in qua suâ animâ præditus est stipes, in quem surculus inseritur; sua itidem surculus: ex surculo & stipite una planta & arbor fit, una anima prædita. Allusit procul dubio huc fabulâ illâ Plato, cum, in Convivio, scribit, hominem, qui nunc geminus est, in principio unum fuisse, postea à Jove discissum in marem & fœminam fuisse. Et hinc provenire mutuum illum amorem, qui sit τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν. Et unumquemque nostrum esse ἀνθρώπου ξύμβολον, & unumquemque quærere semper τοῦ ἑαυτοῦ ξύμβολον.

Jam

Jam quæ Libavius contra hanc Sententiam afferat, videamus. *Libavij objectiones solvuntur.*

Primò ergò quod miratur, imò ridet Libavius, ut paulò ante etiam dictum, Semen Tritici in Granario sicco actu vivere, id non miror: Sed hoc potius miror, virum tam doctum id perspicere non potuisse. Etsi enim in granario sicco aliæ vitæ operationes in Semine tritici non appareant: tamē nec tunc planè otiosa est anima, Sed semen vegetum, incorruptū, & prolificum aliquandiu conservat. Quamprimùm verò locum convenientem, & alimētum idoneum nanciscitur, in plantam perfectam excrescit. Et si non vivit Semen tritici, quæso, unde Triticum, quod ex eo semine pullulat, animam suam nanciscitur: Cum Triticum, ex quo hoc semen collectum est, jam præcedente æstate exaruerit? *Semina an vivant.*

Deinde quod dicit, hoc modò fœminam nihil ad generationem conferre, nisi locum, fotum, & nutrimentum: Id nihil contra nostram sententiam facit; Sed pugnat contra eos, qui Semen prolificum saltem à mare provenire scribunt. Nos, ut Platonis verbis utamur, statuimus, utrumque sexum suum ad generationem conferre σύμβολον, & neutrius sexus semen seorsim sumtum, sed utriusque conjunctum, & in utero fœminæ ritè unitum, esse Semen prolificum & fœcundum. Sed cum ex his plura argumenta exstruat Libavius, ea ordine videamus. *Fœmina quid ad generationem conferat.*

1. Libavij objectio.

Primo autem ita argumentatur: *Si mas est, qui gignit in altero vel alterum, non in seipso aut seipsum, falsa est Scaligeri generatio, quâ mas in seipso dicitur generasse essentiâ formali, per quam res est id, quod est, constans anima:*

Responsio. Mas quomodo in alio generet.

Ad quod Respondemus: Licet mas in alio gignat; quatenus tamen primò Semen, quod in fœminæ uterum mittit, in se generat, nec illud Semen anima destituitur: eatenus, suo tamen modo, etiam in se gignere dici potest: Semen tamen potiùs, quàm animal; cum, ut dictum, ad Semen prolificũ, è quo animal formatur, utriusq; sexus semen requiratur. Et respondit aliquid ad hoc jam Scaliger, *Exerc. 6. Sect. 10. Generat arbor, cum producit semen: non autem generatur arbor, cum pullulat è semine, sed tùm generatum, quod erat imperfectum, perficitur.* Cum enim forma quævis habeat sese multiplicandi vim, & hoc in animalibus fiat per Semen, ut & in plantis plerisq; Nõ sine caussa animal, ut & plantæ, generare dicuntur, cum semen istud prolificum quod Epicurus (ut est apud Plutarchum, *de Placit. Philos. l. 5. c. 3.* ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα esse dixit) generant, materiam nimirum talem, per quam aliquid suæ animæ propagare, & hoc modo sese multiplicare possit. Etsi enim formæ animatorum per se non sint quantæ & divisibiles: tamen quantæ dicuntur, imò etiam dividũtur, ad divisionem materiæ. Unde animæ aliquid cum corpore idoneo avulsum, facilè sibi rursum

ſum neceſſarium corpus fabricare poteſt. Sed non quælibet materia, ſicuti dictum, ut cum ea anima propagetur, apta eſt; Sed certa: quæ eſt in animalibus & plantis ſemen; in quibuſdam taleæ & ſurculi; in alijs radices.

Atque hoc ita ſe habere, ex eo manifeſtum eſt, ut antè etiam dictum, quod Semine genito & emiſſo, & planta & animal emori poteſt, antequam fœtus vel planta perfecta producitur. Et nihilominus, etiamſi jam emortua ſit planta vel animal, generaſſe dicitur, & poſthuma quoq; proles parentis ſui proles eſt.

Secundò ita argumentatur: *Si mas in ſeipſo, dum Semen gignit, ſimul animam procreat, fœmina eſt, non mas. Fœmina enim eſt, quæ in ſeipſa vel ſeipſam gignit.* *2. Objectio.*

Verum reſpondeo. Fœmina dicitur in ſeipſâ gignere, quod Semen, quod generat, & ad fœtus conſtitutionē cōmunicat, in ſe cōtinet, nō verò, ut mas ex ſe emittit. Præterea etiam, quod generatū, quod imperfectū eſt, in fœmina perficitur, ut ſic forma ſit in eâdem materia ad eum modum, qui nullis amplius eget adminiculis, ut loquitur Scaliger, *loco all.* Id quod non fit in mare. *Reſponſio.* *Fœmina quomodo in ſe generet.*

Tertiò, Si, inquit, *mas in ſeipſo formam fœtus efficit; quia forma ſine materia non eſt: neceſſe eſt etiam ſingularē & determinatā efficere materiā.* *3. Objectio.* Id quod totū concedimus. Sed hinc nō ſequitur, quod annectit; *Et ſic integrum eſſentiâ animal gignere.* Nam ad id generandum utrumq; *Reſponſio.*

semen requiritur, & ut supra ex Empedocle & Aristotele dictū, Maris & fœminæ quasi σύμβολον est; totum verò à neutro proficiscitur. Et præterea Corpus animalis in fœmina perficitur.

4. *Objectio.* Eadem ferè est solutio *quarti* argumenti, quando dicit: *Si mas intra se gignit & materiam & formam, fœmina non potest esse principium generationis, sed per accidens saltem, & absolutionis.*

Responsio. Hoc enim nos non petit, sed eos, qui fœminæ Semen activè ad generationem concurrere negant, Præterea nec totam materiā, quæ ad corpus animalis absolvendum requiritur, in mare generari dicimus, sed saltem tantum materiæ, quantum sufficit ad animam traducendam & propagandam: Reliquâ materia in utero à sanguine materno communicatur.

5. *Objectio.* Cum *quintò* dicit: *Si mas est principium id, quod originem motus & generationis habet, nō in se integram materiā & formā gignit. Aliud enim est principium motus ad formam, aliud est forma.*

Responsio. Nullam cōnexionem video. Principiū motus est mas, dum in se habet formā, quæ sui multiplicativa est: Interim nihil obstat, quin aliquid ejusdem cum semine cōmunicare, & ita suam Speciem propagare possit. Præterea non dicimus; quod mas in se animam efficiat, sed quod aliquid suæ essentiæ communicet: Sicut nec hoc dicimus, Quod animal integrum formâ & materiâ in mare generetur.

Ad

Ad id quod *sexto* affert. *Cum unus canis, unus porcus plures poßit procreare uno fatu, unicoq́; semine, in se jam multitudinẽ materiæ & formæ animaliũ gestaret;* Jam Respondit Scalig. *Exer. 6. Sect. 10.* Sed obijciunt, inquit, Ergo canis animarũ plenus est. Non sequitur. Unam enim habet animã, quæ pluriũ sufficit generationi. Sic in ramis oleæ, in quibus multæ sunt taleę, unica tantùm est anima, à quâ multæ. Frustra proinde quærit Libavius, *in exam. Phil. viv. Hart.* p. 117. *Si dixit Deus; Germinet terra herbam virentem, cujus semen in ipsa sit super terram juxta genus & speciem suam; Num ergò in plantis animæ omnium deinceps futurarũ actu erant? Ita de aquatilibus & aëreis: Crescite & multiplicamini. Si actu erant multiplicia, quid opus erat de futuro sancire?* Uniuscujusque Individui & plantarũ & animalium una erat actu anima, quæ pluriũ generationi sufficit, & quæ, ubi per semẽ prolificum cõmunicatur, individuũ sese multiplicare & generare dicitur. Manetq́; nihilominus anima una & integra actu; quemadmodũ dum à lampadis flamma flammã excipimus, illa nihilo secius integra manet. Et sicut dũ anima in accretionibus & augmẽtatione, dũ sese in alimẽti materiã novã induit, nõ major fit: ita in generatione nõ imminuitur. 6. Objectio. Responsio.

Septimo inquit: *Si Semen ex mare & fœmina simul secernitur, impoßibile est, Marem intra se gignere animal formatum, idq́; postea transferre in fœminam. Deest enim alterum generationis principium.* 7. Objectio.

 Verùm

Responsio. Verùm Respondeo. Si Scaliger animalia à masculino semine, sine fœminino, generari statueret, in eo ipsi non assentimur.

Semen an dici possit animal. Sed cum locutio illa Scaligeri, quâ Semen dicitur esse animal, inprimis offendere videatur Libavium, illa explicanda est: *Primò* si Scaliger solum masculinũ semen habet prolificum, in eo, ut dixi, ipsi non assentimur: Sed utrumque Semen ad generationem necessarium esse concedimus, & totum à neutro proficisci, Sed maris & fœminæ Semen conjunctũ, demùm Semen prolificum, & ad animal suæ Speciei procreandum idoneũ esse statuimus. Quod verò *secundò* Semen hoc prolificum animal appellat Scaliger, & Semen caninum, Canem imperfectũ, carentem tantùm articulationibus appellat, in eo adeò reprehendendus non videtur. Nã cum denominatio à parte potiore desumatur: Semen verò actu formã integram habeat,(nam cum forma per se non sit quanta, potest æquè esse integra in parvo corpore, ac in magnâ mole: Ac licet in infante recens edito vis major sit: infans tamen æquè perfectã atq; integrã habet formã)& præterea aliquid materiæ: Scaligero animal appellare placuit. Si quis tamẽ ideò, quod maxima materiæ pars adhuc desit, & corporis fabrica nõdum absoluta sit, neq; omnibꝰ mẽbris animal perfectũ sit, animal appellare nõ velit, cum eo nõ pugnamus: modò hoc largiatur, animã integram sui domicilij architectã Semini inesse.

Neque

Neque enim negandum, non levem inter semen & plantam vel animal ex semine generatum esse differentiam. Nam semen corpus homogeneum est (quanquam enim in plantis semina plures partes habeant: externæ tamen saltem internæ illius homogeneæ, quæ propriè semen est, quasi theca sunt) aptum natum, ut per illud anima traducatur & propagetur; Animalis verò corpus ex pluribus partibus constat, quas anima partim ex semine, partim ex attracto sanguine materno in animalibus; in plantis verò ex alimento è terra attracto fabricat; quæ partes singulæ, ut peculiaria mista, cum suas formas habeant, atq; alia forma sit corticis, alia folij in arbore; alia cordis, alia cerebri in animali: non leve apparet discrimen inter semen & plantam vel animal perfectum, si scil. utriusque corpus & corporis utriusque, quatenus ut mistum consideratur, forma consideretur. Forma tamen specifica utrobique eadem est.

Octavò, quod dicit, *Cœlum in æquivocis etiam hoc modo in se animal generare:* nulla est Consequentia. Nam in æquivoca generatione Cœlum de sua essentia formam non largitur. Et de æquivoca generatione alibi dicetur. *8. Objectio.* *Responsio.*

Nonum argumentum idem est cum quarto. *9. Objectio.*

Decimò, *si*, inquit, *intra se genitam formam animati mas transfundit, non confert se-* *10. Objectio.*

funguntur, & semen maturum in terræ gremium conjiciunt, â qua tanquam intra uterum fovetur, ut inde suo tempore planta integra edatur. Unde enim in his anima? Quis hîc admirandarum illarum operationum autor? quis omnibus partibus numerum, ordinem, situm, figuram, qualitatem & similia tribuit, nisi illa ipsa anima, quæ in planta postea omnibus partibus integra, si quid avulsum est, illud instaurat & reparat, & singulis annis, cum novos ramos producit, & flores & folia reparat, formationis opus quasi de novo aggreditur; eodem planè modo, quo cum primùm in parvo seminis corpore lateret, ex attracta materia plantæ architecturam inchoaret.

Et omninò in Plantis, ubi mare & fœminâ ad generationem opus non est, rem putamus esse manifestam; ob rationes modò allatas: & miramur, quod viri docti nonnulli veritatem istam apprehendere non potuerunt. Neq; absurdum nobis videtur, (etsi absurdum videatur Libavio,) quod semen tritici in granario actu vivat. Nisi enim viveret, sationi aptum non esset; Et quæ jam emortua sunt, infœcunda sunt, & sationi inepta: quæ verò adhuc vivunt, humiditatẽ aliquã nacta & calore fota, etiam in hypocausto vel media hyeme germinant. Ubi certè illa vis germinandi non est ab Aqua, vel â Calore ambiente, sed ab anima in semine latẽte. Præterea ex

Semina vivunt.

ea ex India & alijs peregrinis locis multa ſemina ad nos afferuntur, quæ poſt plures etiam annos terræ iterum credita plantas ſuæ ſpeciei producunt. Ubi, ſi in ſemine non eſt Anima, à quo, quæſo, agente plantæ anima communicatur, aut à quo agente fabrica illa corporis artificioſa exſtruitur? Cum planta, à qua Semen generatum eſt, longè abſit, aut jam etiam emortua ſit.

In animalibus verò, in quibus uterq; ſexus ad generationem requiritur, etſi res videatur nonnihil intricatior: tamen ſi diligenter perpendatur, non adeo magnam difficultatem habet. De quo videatur Scalig. *Exerc.6. Sect.5. 7.8.9.10.11.* Primò enim, qui Ariſtotelis doctrinam ſequuntur, & maſculino ſemini ſolùm vim generandi tribuunt, illi facilè ſe expedire poſſunt. Omnia enim, quæ de Seminibus Plātarum dicuntur, etiam de Semine maſculino dici poſſunt. Verùm cum alteram ſententiam ſequi placeat, cum ob alias: tum eam inprimis ob rationem, quod mas & fœmina non differunt ſpecie; formas autem ejusdem ſpeciei ſequuntur potentiæ ejusdem ſpeciei, ac proinde potentia generandi in fœmina eſt ejusdem ſpeciei ac natura, cum ea, quæ eſt in mare: nec eā quicquam abſurdi includit: Si illud obſervetur, quod Ariſtot. *1. de gener. anim. cap.18.* ex Empedocle ſcribit: *Maris ac fœminæ quaſi Symbolum eſſe; totum vero à neutro profi-*

Maris & fœminæ ſemen ad generationem neceſſar ũ; & quomodo.

cisci. Et illud, quod Scaliger, *Exerc. 106. Sect. 6.* scribit: *Majus tibi dicam, quod tibi scire præstiterit, ad generationis modos perscrutãdum, quam Cylindrorum omnium jura inutilia persequi: Palmularum ossa tria serito, totidem orientur inde palmæ, ita demùm distinctæ, ut erant ossa ipsa. Ii tres stipites actu unum hoc, quod est existens sibi quisq; in unum actu coibunt; unica denique uno contenta stipite palma fient: atque ex ijs, non alio satu, exit arbor illa, quemadmodum prodit Theophrastus. Unus, inquam, stipes numero ex ternis truncis, ortu, materiâ, quantitate, loco separatis.* Hæc Scaliger. Habet nimirum quilibet stipes & primò exoriens palma quæq; suam animam: nihilominus hæ tres palmæ in unam numero palmam coalescunt. Idq; non solum videre est in palma, sed & in omnium plantarum insitione, in qua suâ animâ præditus est stipes, in quem surculus inseritur; sua itidem surculus: ex surculo & stipite una planta & arbor fit, una anima prædita. Allusit procul dubio huc fabulâ illâ Plato, cum, in Convivio, scribit, hominem, qui nunc geminus est, in principio unum fuisse, postea à Jove discissum in marem & fœminam fuisse. Et hinc provenire mutuum illum amorem, qui sit τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν. Et unumquemque nostrum esse ἀνθρώπου ξύμβολον, & unumquemque quærere semper τοῦ ἑαυτοῦ ξύμβολον.

Jam

Jam quæ Libavius contra hanc Sententiam afferat, videamus.

Libavÿ objectiones solvuntur. Semina ani vivant.

Primò ergò quod miratur, imò ridet Libavius, ut paulò ante etiam dictum, Semen Tritici in Granario ſicco actu vivere, id non miror: Sed hoc potius miror, virum tam doctum id perſpicere non potuiſſe. Etſi enim in granario ſicco aliæ vitæ operationes in Semine tritici non appareant: tamē nec tunc planè otioſa eſt anima, Sed ſemen vegetum, incorruptū, & prolificum aliquandiu conſervat. Quamprimùm verò locum convenientem, & alimētum idoneum nanciſcitur, in plantam perfectam excreſcit. Et ſi non vivit Semen tritici, quæſo, unde Triticum, quod ex eo ſemine pullulat, animam ſuam nanciſcitur: Cum Triticum, ex quo hoc ſemen collectum eſt, jam precedente æſtate exaruerit?

Fœmina quid ad generationem conferat.

Deinde quod dicit, hoc modò fœminam nihil ad generationem conferre, niſi locum, fotum, & nutrimentum: Id nihil contra noſtram ſententiam facit; Sed pugnat contra eos, qui Semen prolificum ſaltem à mare provenire ſcribunt. Nos, ut Platonis verbis utamur, ſtatuimus, utrumque ſexum ſuum ad generationem conferre σύμβολον, & neutrius ſexus ſemen ſeorſim ſumtum, ſed utriusque conjunctum, & in utero fœminæ ritè unitum, eſſe Semen prolificum & fœcundum. Sed cum ex his plura argumenta exſtruat Libavius, ea ordine videamus.

1. Libavij objectio. Primo autem ita argumentatur: *Si mas est, qui gignit in altero vel alterum, non in seipso aut seipsum, falsa est Scaligeri generatio, quâ mas in seipso dicitur generasse essentiâ formali, per quam res est id, quod est, constans anima:*

Responsio. Mas quomodo in alio generet. Ad quod Respondemus: Licet mas in alio gignat; quatenus tamen primò Semen, quod in fœminæ uterum mittit, in se generat, nec illud Semen anima destituitur: eatenus, suo tamen modo, etiam in se gignere dici potest: Semen tamen potiùs, quàm animal; cum, ut dictum, ad Semen prolificũ, è quo animal formatur, utriusq; sexus semen requiratur. Et respondit aliquid ad hoc jam Scaliger, *Exerc. 6. Sect. 10. Generat arbor, cum producit semen: non autem generatur arbor, cum pullulat è semine, sed tùm generatum, quod erat imperfectum, perficitur.* Cum enim forma quævis habeat sese multiplicandi vim, & hoc in animalibus fiat per Semen, ut & in plantis plerisq; Nõ sine caussa animal, ut & plantæ, generare dicuntur, tum semen istud prolificum quod Epicurus (ut est apud Plutarchum, *de Placit. Philos. l. 5. c. 3.* ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα esse dixit) generant, materiam nimirum talem, per quam aliquid suæ animæ propagare, & hoc modo sese multiplicare possit. Etsi enim formæ animatorum per se non sint quantæ & divisibiles: tamen quantæ dicuntur, imò etiam dividũtur, ad divisionem materiæ. Unde animæ aliquid cum corpore idoneo avulsum, facilè sibi rursum

ſum neceſſarium corpus fabricare poteſt. Sed non quelibet materia, ſicuti dictum, ut cum ea anima propagetur, apta eſt; Sed certa: quæ eſt in animalibus & plantis ſemen; in quibusdam taleæ & ſurculi; in alijs radices.

Atque hoc ita ſe habere, ex eo manifeſtum eſt, ut antè etiam dictum, quod Semine genito & emiſſo, & planta & animal emori poteſt, antequam fœtus vel planta perfecta producitur. Et nihilominus, etiamſi jam emortua ſit planta vel animal, generaſſe dicitur, & poſthuma quoq; proles parentis ſui proles eſt.

Secundò ita argumentatur: *Si mas in ſeipſo, dum Semen gignit, ſimul animam procreat, fœmina eſt, non mas. Fœmina enim eſt, quæ in ſeipſa vel ſeipſam gignit.* 2. *Objectio.*

Verum reſpondeo. Fœmina dicitur in ſeipſâ gignere, quod Semen, quod generat, & ad fœtus conſtitutionẽ cõmunicat, in ſe cõtinet, nõ verò, ut mas ex ſe emittit. Præterea etiam, quod generatũ, quod imperfectũ eſt, in fœmina perficitur, ut ſic forma ſit in eâdem materia ad eum modum, qui nullis amplius eget adminiculis, ut loquitur Scaliger, *loco all.* Id quod non fit in mare. *Reſponſio.* *Fœmina quomodo in ſe generat.*

Tertiò, Si, inquit, *mas in ſeipſo formam fœtus efficit; quia forma ſine materia non eſt: neceſſe eſt etiam ſingularẽ & determinatã efficere materiã.* Id quod totũ concedimus. Sed hinc nõ ſequitur, quod annectit; *Et ſic integrum eſſentiã animal gignere.* Nam ad id generandum utrumq; 3. *Objectio.* *Reſponſio.*

semen requiritur, & ut supra ex Empedocle & Aristotele dictũ, Maris & fœminæ quasi σύμβολον est; totum verò à neutro proficiscitur. Et prætereà Corpus animalis in fœmina perficitur.

4. *Objectio.* Eadem ferè est solutio *quarti* argumenti, quando dicit: *Si mas intra se gignit & materiam & formam, fœmina non potest esse principium generationis, sed per accidens saltem, & absolutionis.*

Responsio. Hoc enim nos non petit, sed eos, qui fœminæ Semen activè ad generationem concurrere negant, Prætereà nec totam materiã, quæ ad corpus animalis absolvendum requiritur, in mare generari dicimus, sed saltem tantum materiæ, quantum sufficit ad animam traducendam & propagandam: Reliquâ materia in utero à sanguine materno communicatur.

5. *Objectio.* Cum *quintò* dicit: *Si mas est principium id, quod originem motus & generationis habet, nõ in se integram materiã & formã gignit. Aliud enim est principium motus ad formam, aliud est forma.*

Responsio. Nullam cõnexionem video. Principiũ motus est mas, dum in se habet formã, quæ sui multiplicativa est; Interim nihil obstat, quin aliquid ejusdem cum semine cõmunicare, & ita suam Speciem propagare possit. Prætereà non dicimus; quod mas in se animam efficiat, sed quod aliquid suæ essentiæ communicet: Sicut nec hoc dicimus, Quod animal integrum formâ & materiâ in mare generetur.

Ad

Ad id quod *sexto* affert. *Cum unus canis, unus porcus plures possit procreare uno satu, unicoq́; semine, in se jam multitudinē materiæ & formæ animaliū gestaret;* Jam Respondit Scalig. *Exer.6. Sect.10.* Sed objiciunt, inquit, Ergo canis animarū plenus est. Non sequitur. Unam enim habet animā, quæ pluriū sufficit generationi. Sic in ramis oleæ, in quibus multæ sunt taleę, unica tantùm est anima, à quâ multæ. Frustra proinde quærit Libavius, *in exam. Phil. viv. Hart.* p.117. *Si dixit Deus; Germinet terra herbam virentem, cujus semen in ipsa sit super terram juxta genus & speciem suam; Num ergò in plantis animæ omnium deinceps futurarū actu erant? Ita de aquatilibus & aëreis: Crescite & multiplicamini. Si actu erant multiplicia, quid opus erat de futuro sancire?* Uniuscujusque Individui & plantarū & animalium una erat actu anima, quæ pluriū generationi sufficit, & quæ, ubi per semē prolificum cōmunicatur, individuū sese multiplicare & generare dicitur. Manetq́; nihilominus anima una & integra actu; quemadmodū dum à lampadis flamma flammā excipimus, illa nihilo secius integra manet. Et sicut dū anima in accretionibus & augmētatione, dū sese in alimēti materiā novā induit, nō major fit: ita in generatione nō imminuitur. 6. Objectio. Responsio.

Septimo inquit: *Si Semen ex mare & fœmina simul secernitur, impossibile est, Marem intra se gignere animal formatum, idq́; postea transferre in fœminam. Deest enim alterum generationis principium.* 7. Objectio.

 Verùm

Neque enim negandum, non levem inter semen & plantam vel animal ex semine generatum esse differentiam. Nam semen corpus homogeneum est (quanquam enim in plantis semina plures partes habeant: externæ tamen saltem internæ illius homogeneæ, quæ propriè semen est, quasi theca sunt) aptum natum, ut per illud anima traducatur & propagetur; Animalis verò corpus ex pluribus partibus constat, quas anima partim ex semine, partim ex attracto sanguine materno in animalibus; in plantis verò ex alimento è terra attracto fabricat; quæ partes singulæ, ut peculiaria mista, cum suas formas habeant, atq; alia forma sit corticis, alia folij in arbore; alia cordis, alia cerebri in animali: non leve apparet discrimen inter semen & plantam vel animal perfectum, si scil. utriusque corpus & corporis utriusque, quatenus ut mistum consideratur, forma consideretur. Forma tamen specifica utrobique eadem est.

Octavò, quod dicit, *Cœlum in æquivocis etiam hoc modo in se animal generare:* nulla est Consequentia. Nam in æquivoca generatione Cœlum de sua essentia formam non largitur. Et de æquivoca generatione alibi dicetur. *8. Objectio.* *Responsio.*

Nonum argumentum idem est cum quarto. *9. Objectio.*

Decimò, *si*, inquit, *intra se genitam formam animati mas transfundit, non confert se-* *10. Objectio.*

men ad generandũ in fœmina,sed jam formâ constãs animal. Verum qua ratione admitti possit vel nõ possit,Masculum in se animal gignere, jam dictum. Dictum enim jam sæpius, Solius maris semen ad generationem non sufficere.

Responsio.

10. Objectio. *Deniq; absurdißimũ fore,*ait,*cum Equus ex asina generat mulũ, dicere,Eum intra se,dum Semẽ faceret,formã non equi,& sic nõ simile sui, sed muli genuisse. Ita est,* inquit, *de Leone & Pardali, de cane & vulpe,de Cane & Lupo, & similibus;*quibus apertissimè refutari putat Scaligeri circa generationẽ subtilitatem. Verum nisi firmioribus argumentis refutetur, hoc non refutabitur.Primò verò notandum, Mulum & similia animalia(quæ ex duabus Speciebus proveniunt) non esse rerum naturalium Species à Creatore conditas, Sed specierũ confusiones, quas & Deus,*ut Levit.19.v.19.*videre est,& Natura abominatur. Deinde cum Equus ex asina gignit mulum,non in se Muli formam vel Semen gignit Equus, sed semẽ Equi, & hoc modo sibi simile generat. Quia verò hoc semen non cum semine Equæ, quod fieri debebat,ad Equum generandum, sed Asinæ miscetur: Fit inde nõ Equus,sed mulus.Et hoc modoEquus gignendo Semẽ quidem sibi simile gignit, sed ut fiat dissimile quid, fit ob admistionẽ Seminis alieni.Et quia ex diversorũ Seminum confusione & formarũ mistione,ut habet Scalig. *exerc.1.* talia animalia generantur,fit inde fœtus,qui neutrum parentẽ planè refert, scilicet

Responsio.

Mulus quomodo generetur.

ex

ex Equo & Asina neq; Equus neq; asinꝰ fit,sed mulus. Qualis mistio in plantis frequẽtior est.

Offendit quidem hîc non paucos formarum mistio, quam Scaliger appellat, ob quædam metaphysica (quæ tamen an ex rerum natura, quod fieri debebat, in Metaphysicam intulerint;an verò in suo cerebro quidam Aristotelis Interpretes finxerint, dubitare quis posset) axiomata: verum ejus rei non pauca neque obscura in Rerum natura exstare indicia antea dictum. Et quod non unica solùm, seu asinæ seu equi forma in productione muli concurrat, ex partium conformatione manifestum est. Ubi enim potentia est animæ, ibi est ipsa anima. At in conformatione muli utriusq; animæ & equi & asinæ actiones apparent. Ideoque; illud J. C. Scaligeri, in lib. 1. de plantis, hic etiam merito locum habet: *Ubi res, inquit, constet, si opinio adversetur rei, quærendum rationem, non rem ignorandam.* *Forma an misceãtur.*

Reliqua omnia, quæ affert, fermè contra illam locutionem Scaligeri pugnant, quâ Semẽ Canis dicit esse Canẽ imperfectũ. De quâ paulò antè diximꝰ, ita locutũ esse Scalig. propter formæ, nobilioris partis, præsentiã. Interim si cui ita loqui non placet, quia membrorũ articulatio nondum adsit, me non offendet. Hoc tamen admittere non possumus, quod Libavius defendit, formam non posse esse nisi in Corpore planè perfecto, & propterea in Semine non esse, quia membrorum structura nõ adsit.

adſit. Contrarium enim res ipſa loquitur, dum videmus in radice, in bulbo, in ſurculo, in talea plantæ æquè eſſe animam, ac in tota planta; etiamſi multæ partes adhuc deſint, & propterea eædem operationes plantæ poſtea apparent, & ex bulbo, vel radice, vel ſurculo, integrum plantæ corpus pullulat. Neque tamen hinc ſequitur, quod exiſtimat Libavius, quod Aqua aut Cucurbita facile homo poſſit dici, Scaligerianâ ſubtilitate. Nam non quodlibet corpus ad animæ propagationem idoneum eſſe, anteà jam diximus. Et licet in plantis plures modi generandi & tranſplantandi ſint: In animalibus tamen ſolum per Semen ea propagatur & multiplicatur. Multò minus hoc inde ſequitur, quod nonnulli huic ſententiæ male imputant, quaſi anima gradus habet, & in ſemine primo ſit quodam imperfectiore gradu, in quo potentia tantùm nominatur, quæ deinde paulatìm & particulatim adſcendendo, & ubi plures perfectionis gradus acquiſiverit, actus dicatur. Non enim hæc mea, non Scaligeri mens eſt: ſed ut forma eandem perfectionem habens eſt in infante & viro, in annoſa quercu & germine primùm ex glande pululante: ita eadem forma, quæ eſt in perfecta planta, eſt in ſemine, nec per gradus vel perficitur vel acquiritur, ſed tantùm organorum apparatus & diſtinctio deeſt.

Nihil externum eſt. Tandem ad Objectionem, qua dicitur: Externum quid Cauſam formationis partium

um esse non posse, cum quod non tangit, non moveat; Et proinde internum principium esse, idq; aut partem aliquam animæ, aut animam, aut habens animam: Respondet; partim ab exteriore aliquid effici potest, partim non potest. Nihil enim interest, inquit, sive semen efficere dicatur, sive is, à quo est Semen; modò Semẽ in se habeat τὴν κίνησιν, ἣν ἐκεῖνο ἐκίνει: quasi dicatur, Si semen in se habeat movendi potentiam, quam ille, qui semen contulit, habuit, perinde esse, sive à semine dicantur effici partes, sive à genitore. Verum Respondeo, Sit sanè, nihil interesse, sive Semen dicatur efficere partes, sive Genitorem, à quo est Semen: hoc tamen in Quæstione est; An Semen, si animatum non sit, ut vult Libavius, in se habere possit eam movendi potentiam, quam ille, qui semen contulit, habuit. Rectè enim Scalig. *Exerc. 6. Sect. 5. nullum accidens agit, nisi per vim suæ substantiæ. Et si tribuitur vis formatrix* Semini, necesse est & Animam vegetantem ei tribui, cujus ea vis potentia est. *caussa formationis.*

An verò hæc, ut quæstionem hanc concludamus, quæ de anima in semine existente hactenus, diximus, & quibus animæ vegetantis, ut & sentientis præsentiâ in semine probavimus, de Rationali quoque anima intelligenda sint: hîc non decidimus, sed alterius loci est illa quæstio. Nam sufficit nobis hoc loco, si de plantis & brutis solùm id, quod demonstrandum suscepimus, verum esse obti-

nueri-

nuerimus, & in seminibus horum animam Corporis architectam inesse mõstraverimus.

Ut ergo ad institutum redeamus, appellant Chymici Recentiores, Astra Semina & Radices rerum, quæ Philosophi & Medici hactenus appellarunt formas & animas. De nomine cum ijs non litigabimus: Hoc tamen monemus, eos sine caussa Radices & Semina in Cœlum inferre, & Parabolismis res obscurare potius quam explicare. Has formas per se nec molis magnitudinẽ habere, nec partiũ distantias, nec dimensionum vinculis alligatas esse: Fieri tamen quantas, & dimensionibꝰ obnoxias, ob materiam, quam informant, rectè docent. Sicut & illud, ab his omnẽ generationum vicissitudinem absolvi, ab ijsdem corporibus omnibꝰ suas magnitudines, universasq; qualitates tribui, vitãq; ipsam, & hinc omniũ actionum vigorem & potestatem provenire.

Seminum in scenam mundanam progressio.

Unde & illa, quę de progressione seminum in scenam mundanam dicunt, in sensum bonum trahi possunt. Quod enim scribunt, semen quodq; suæ naturæ suisq; usibus accommodata corpora & convenientes Qualitates assumere, non secus ac histrio in theatrum proditurus vestem personæ, quam acturus est, aptam seligit: id modò dextrè explicetur, & semina ab Individuis suarum specierum, non ex orco aut invisibilibus elementis, progredi dicantur, absurdum non est. Quis enim Peripateticorũ negare potest, plantam, cum primum è semine duobus foliolis saltem prodit,

nondum universi corporis structuram perfectam habere, sed attracto ê terra aliméto idoneo indies augeri & omni perfectionis genere instrui & absolvi, & ita corpus suæ naturæ conveniens animam plantæ fabricare? Nec in hoc ab ipsis dissentimus, quod scribunt, multos Philosophos hactenus ferè omnes actiones soli firmamento asscripsisse, in reliquis Elementis vicissitudines, non ab innatis astris, sed â cœlestibus absolvi prodidisse; Imò etiam Seminales virtutes & fœcunditates ex Cœlo incõsideratè deduxisse: modò rectè accipiatur.

Peccârunt nimirum in eo nõ pauci Philosophi hactenus *primò*, quod, postquam viderũt hæc inferiora benigno cœli calore foveri, & quasi suscitari, etiam ipsas formas rerũ â Cœlo deducere conati sunt; cũ singulis rebꝰ suæ formæ sint insitæ, quæ se multiplicandi potentiã habent. *Deinde*, quia cœlorũ motus ordinatissimos esse observârunt, si quid ordinatũ, certisq; periodis recurrentem motum servare in sublunaribus viderunt, Caussas illius motus mox ê Cœlo petendas putârunt; cum tamẽ illa motus constantia & ordinata vicissitudo ab insitis rerũ formis proveniat; ut in plantis videre est, quarum aliæ alijs temporibꝰ florent, fructusq; edunt, & Semina proferunt, eumq; ordiné singulis annis cõstantissimè tuentur.

Rer. natural. ordo & action. non omnes à cœlo.

Formarum vis & potestas.

Nec hîc assẽtimur Libavio, qui Chymicos iterũ reprehẽdit, quod astris seu formis coctiones alimentorũ ordinatas, excretiones, nutritiones,

tiones, Generationes, auctiones, pulſum vitalem, Morborum circuitus, Menſium fluxus in fœminis, æſtus maris, & ſimilia tribuit. De menſium fluxu ordinato in fœminis & æſtu maris hîc non diſputabo: Cur Coctionem alimentorum ordinatam, ordinemq; in excretione, nutritione ineſſe, eumq; ab animâ provenire, negare debeam, cauſſam non video. Nam quod dicit, iſtas actiones non eſſe ſtatas, & unicam Cœnam luxurioſam poſſe ordinem & tempus coctionis intervertere, facilis eſt reſponſio. Cum enim actionibus iſtis ordo tribuitur, præſupponitur, & conſtitutionem corporis, ſeu partium, per quas perficiuntur, ſeſe rectè habere, & objectum eſſe cōveniens. Excluduntur verò Errores externi, quibus Coctiones, Excretiones & ſimiles actiones turbari, nemo ignorat. At ſi externa talia omnia ſeſe rectè habeant, naturam & in coctionibus & excretionibus abſolvendis ordine uti, & definitis temporibus actiones ſuas abſolvere, notiſſimum eſt: de quo videatur Galenus *lib. 2. de diff. febr. c. ult.* ubi pluribus docet, non ſolum in coctione, ſed & in excretione naturam rectè agentem, neque impeditam ſtatis temporum terminis actiones ſuas perficere. Inprimis verò, quod generationes ordinatas eſſe negat, id valde miror. Etſi enim in regione elemētari mutabilitas ſit magna, & in Meteoris præcipuè multa κτ̀ φύσιν ἀτακτοτέρων fiant: Animalia tamen certa habent

Actiones Naturæ ſunt ordinatæ.

bent generationum tempora & definitis terminis fœtus ſuos abſolvunt & edunt: & qui ignorat, plantas in producendis floribus, ſeminibus, fructibus; exareſcendo quaſi & rurſum repullulaſcendo & revireſcendo, ſtata tempora obſervare, rei botanicæ planè ignarus eſt. Quod tandem dicit, hoſpitem eſſe in Medicina, qui morborum circuitus ſtatos facit: id etiam valde miror, & contrarium verum eſſe dico; & qui id negat, nunquam febre tertiana vel quartana laboraſſe aut laborantem vidiſſe exiſtimo; aut certè, quid in febricitantibus accidat, non obſervaſſe: cum frequenter febres tam exactè ſuos circuitus obſervẽt, ut ordinis ac periodorum conſtantia ac certitudine ſæpe cum horologijs certare videantur. Et licet febres ſæpè anticipent, aut poſtponant: tamen & id non ſine ordine accidit.

Verum in eo Chymicis non aſſentimur, quod hæc ſemina & aſtra in elementis illis, quę ſtatuunt, inviſibilibus, tanquam in patria, pura & ſola habitare ac beatâ quiete frui & hinc corporibus miſceri ſtatuunt. Formæ enim rerum naturaliũ nusquã ſunt, niſi in ſuæ ſpeciei individuis, & per ea cuſtodiuntur & propagantur, ut ſupra dictum. Neque aliter generationem animatarum fieri, non ſolùm omnium ſeculorum conſenſus docuit; ſed & ſacræ literæ teſtantur, è quibus conſtat, Deum mundi creatorem omnipotente verbo

Formæ non ſunt extra individua ſuarum ſpecier.

imperavisse plantis & animalibus, ut intra se & ex se generent semina, quibus, individuorum propagatione & multiplicatione, specierum conservatio fieret; non verò intra elementa abscondisse, & ex nescio quibus abyssis, certis temporum periodis, ad hanc mundanam fabulam agendam progredi jussisse.

Sicut & in eo non rectè loquitur Severinus, aut certè non satis cautè, quod scribit: Semina in Elemento cœlesti individua in seculum duratura produxisse, solem, lunam, & astra; quia semina obtinuerint corpora perfectissima: Cum ex sacris literis sciamus, DEUM creasse luminaria & astra, eaque cœlo imposuisse: non verò, sicut plantæ è terra crescunt, ita stellas è suis seminibus crevisse.

Vita quid Aristotelicis. Hoc loco meritò excutienda est sententia Chymicorum recentiorum *de Vita*; cum omnia, quæ ista, quæ appellant, semina obtinent, vivere dicant. Hactenus quidem Philosophi Aristotelici & Medici Galenici vitam tantum animatis tribuerunt, vitamq; animæ quendam actum & vigorem esse dixerunt: & nihil vivere concesserunt, nisi in quo aliqua animæ, ad minimum vegetantis, operatio appareat; & quicquid vivit nutriri, & contra quicquid verè nutritur, vivere docuerunt.

Verum

Verum Chymici recentiores vitæ nomen multo latius extendunt, & cùm ſtellis vitam tribuunt, easq; vitali ſeminum poteſtate perfundi, nec mortua eſſe corpora, ut Sever. *c. 6.* ſcribit, docent; tum etiam metalla, mineralia, gemmas, lapides, vivere ſtatuunt, & omnino quicquid ſemen vel aſtrum, quod appellãt, in ſe continet & agendi vim habet, ſeu ut alij loquuntur, omne córpus, quod Spiritum habet, vivere dicunt. Scilicet, ut Thomas Moufettus, *in dialogo apologetico*, habet; *Vita ipſis nil aliud eſt, quam ἐνέργεια cunctis rebus inſita*, id eſt, hominis ad humanas actiones, aſtrorum ad aſtrales, angelorum ad angelicas, brutorum ad brutales, plantarum ad plantares, mineralium ad minerales, metallorum ad metallicas, alimentorum ad alimentares, medicamentorum ad medicas operationes diſpoſitio. Ita vivit Sal, Sulphur, Mercurius, vitriolum, arſenicum, metalla, gemmæ, lapides; quia ſapores, odores & alias ἐνεργείας ac potentias habent. Hinc è Recentioribus quidam ſcribunt, vitam magnetis eſſe Spiritum ferri; arſenici, auripigmenti Spiritum quendam Mercurialem venenatum; vitam excrementorum hominis & cæterorum animalium eſſe ipſorum fœtorem & halitum malignum; aromatum in odore conſiſtere amabili; rerum dulcium in aerea quadam dulcedine; ligni vitam eſſe reſinam; ignis aerem. Hinc ſua principia appellant vitalia

Vita quid Chymicis.

prout rebus naturalibus odores, sapores, aliasque vires & facultates tribuant: quod verò nihil efficaciæ habet, ipsis est mortuum.

Vivere & agere differunt.

Verum enimverò & hic nimis licentiosè sibi jus nomina rebus imponendi, aut potius usitata abrogandi, & nova substituendi arrogant, & vitæ nomen nimis latè extendunt, ac res diversissimas confundunt. Longè enim generalius est agere, quam vivere. Et nemo plantam jam aridam & emortuam commodè vivere dicet: At nihilominus etiam emortuæ habent suas vires & agendi potestatem: & hoc modo è sententia Paracelsicorum dicendum esset, emortuas plantas vivere; eademque res esset & mortua & viva. Imò res combustæ sæpenumero sapores atque odores, qui Paracelsicis vitæ indices sunt, validiores habent, quam integræ; atque hoc modo cineribus vita magis tribuenda esset, quam corporibus naturalibus integris. Quod de plantis dictum, etiam de animalibus dici potest; quorum jam mortuorum partes non omnem agendi vim amiserunt. Nam ratione caret, & ab usu, quem penes arbitrium & vis & norma loquendi, planè abhorret, quod Thomas Moufettus, in *Dialogo apologetico*, scribit: vitam splenis bovini non solum esse, quæ in corpore bovis attrahit, concoquit & expellit, sed etiam quæ in morbis expedit lienis obstructiones, mensesque provocat. Etenim quis hanc licentiam nomi-

nomina rerum mutandi Moufetto tribuit? Et ſi cuilibet hoc liceret, etiam bovem vel aſinum rationalem dicere fas eſſet. Et aliud eſſe vitam, ac ſpecialius quid, quam rei ἐνέργειαν & ad ſui generis actionem diſpoſitionem, patet in animalibus, quæ vivere poſſunt, licet multis actionibus deſtituantur, ut in apoplecticis, epilepticis, cæcis, ſurdis & ſimilib. videre eſt. Neque ipſi ſibi hac in re conſtant. Nam ſi vita, ut Moufettus definit, nihil aliud eſt, quam ἐνέργεια cunctis rebus inſita: mortificata vim agendi habere non deberent. Cum tamen quidam ſcribant, multa eſſe, quæ dum vivunt mala ſunt & pernitioſa, ſed ubi ſunt mortificata, inſignem uſum ſuppeditare. Ut mercurium vivum nullum vel verè exiguum in Medicina uſum habere; imò plus damni quam commodi afferre: mortificatum verò i. e. ſublimatum, præcipitatum, inſignes in Medicina uſus habere. Ubi certè nimis magna licentia vita non ſolum pro agendi vi ſumitur, ſed ad uſus Medicorum ſaltem adſtringitur, ut illud ſaltem dicatur vivere, quod utiles & inſignes in medicando vires obtinet.

Rectius verò Ariſtoteles & ejus ſectatores *Vita quid.* ſentiunt, qui inter Naturam & animam diſtinguunt, & ab ijs etiam in Natura rebus, quæ animata non ſunt, vi à Creatore indita, definitas & ordinatas actiones provenire ſtatuunt;

unt; vitæ verò principium tantùm animam esse, quibus vitæ principium est anima, & ubi anima non est, ibi vitam non esse docent: & propterea plantarum & animalium emortuorum partes, etiamsi aliquam adhuc agendi vim habeant, amplius vivere non dicunt.

An metalla & lapides vivant.

De *metallorum* tamen, *gemmarum & lapidum vita* res adhuc majori consideratione digna videtur: tum non solum Chymici, sed & Cardanus, & alij quidam vitam metallis tribuant. Argumenta Cardani videantur in ejus libris de subtilitate & apud Scaligerum, *Exercit.102.* Et *Gabriel. Fallopium in tract. de metall. & fossilibus cap. 8.* ubi eadem examinantur. Et cum antea rectè dictum sit, animam esse vitæ principium, hoc præcipuè nonnulli in controversiam vocant; quæ nam animata sint. Nam licet ex Aristotele dicatur, quod anima sit ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ: tamen alij necessarium esse negant, ut omne corpus animatum organicum sit: alij quidem concedunt organa corpori animato, sed negant, necessarium esse, ut omne organum è diversis & heterogeneis partibus componatur, neque admittunt omne organum dissimilare esse; id quod etiam in corporibus animalium apparet, in quibus multæ sunt partes similares, ut dentes, in quibus non est partium compositio, nihilominus tamen inter Organicas meritò habentur.

An omne corpus animatum sit organicum.

Ut

Ut ergo meam de iſta quæſtione ſententiam breviter aperiam, primo in eo vulgò à multis philoſophis errari exiſtimo, quod metalla, mineralia, gemmas, alioſque lapides pro miſtis tantum & ſimpliciter habent, & ea nihil præter elementa certo modo miſta in ſe continere ſtatuunt, ac formam, quâ quodlibet metallum ab alio metallo vel lapide differt, tantum miſtionis formam eſſe dicunt. Aliud longè effectus mineralium & metallorum demonſtrant, qui nobiliores ſunt, quàm ut ſolis elementis adſcribi poſſint.

Mineralia, metalla & lapides non ſunt tantùm miſta.

Præterea ſingula metalla, gemmas & ſimilia formas ſpecificas, præter elementa obtinere, vel ex eo patet, quod ſingula non ſolum ſuos peculiares colores & alias qualitates, ſed pleraque etiam proprias figuras obtinent. Alia enim figura Cryſtallus; alia Adamas; alia aliæ gemmæ creſcunt & coagulantur: Sic alia etiam figura vitriolum, alia nitrum, alia alumen coagulatur. Cum ſalem è minera vitriolata Schmidebergenſi coagulare tentarem, Cryſtalli provenerunt, perſpicuitate adamantem, figura octaëdrum tàm exactè referentes, ut ab incautis ex aſpectu ſolo adamantes haberentur; cum figura eſſet tam exacta, ut artifex ſculpendo exactiorem vix inducere poſſet. Quæ certe à ſolo

Mineralia, metalla, lapides habēt ſuas ſpecificas formas.

calore vel frigore provenire non potuit; sed à forma interna, quæ ut in plantis & animalibus, ita & hic sui domicilij architecta est. Unde non sine causa Severinus, *cap. 8.* scribit, non esse majus artificium in formis & figuris animalium, quam in proprietatibus & qualitatibus metallorum ac gemmarum, & æquè mirandum esse colorem Sapphiri, duritiem adamantis, perspicuitatem Crystalli, pulchritudinem auri, ac organa vespertilionis. Et alijs formis coagulationes vitrioli, alijs marcasitarum, alijs nitrosorum, alijs Crystallorum, berillorum & adamantis repræsentari, qui dubitat, gemmas saltem aspiciat, & earum colores & figuras consideret, & ab alia, quam mistionis forma eas provenire, facilè concedet.

Mineralia metalla & gemmæ sese multiplicant, & renascuntur.

Ergo etsi metalla, mineralia, lapides & gemmas vivere & animata esse vel nutriri, quoniam in eorum augmento partibus partes accrescunt, non autem, quæ prius erant, ob nutrimentum per omnes dimensiones augentur, non facilè dixerim: formã tamen quodlibet horũ specificã, præter formam mistionis, habere puto, à qua, uti & in vegetabilibus & animalibus, omnia hæc, figura scilicet & qualitates reliquæ proveniãt & oriantur. Imò suã cujusq; formã sese vim multiplicandi habere, absurdũ esse nõ existimo. Etsi enim aurũ igne excoctum aut fusum in agrum conjectum & satum se non multiplicet: quin tamen in

terræ

terræ cavernis, & locis, ubi metalla crescunt, id fiat, nihil prohibet: Cum aurum & reliqua metalla non semper eâ formâ, quam fusa habent, generentur, sed sæpe immatura reperiantur, ac temporis progressu maturentur. Præterea certum est, exhaustas venas aluminis, vitrioli, imò metallorum post aliqua temporum intervalla, iterum fœcundas reddi, & metallis ac mineralibus repleri.

Qua de re doctorum virorum observationes collegit, *in extracto quæstionum Chymicarum de lapide philosoph.* Joh. Conradus Gerhardus, M. D. contra eos, qui statuunt, omnia metalla, quæ hactenus ê terrâ effossa sunt, & posthac effodientur, simul in prima creatione condita esse, & nulla amplius crescere. Aurum Corbachiæ in Westphalia crescit & recrescit in cumulis singulis quadriennijs. Sic argentum in cumulis plumbi cinerei, ubi prius nullum inerat argentum, certo tempore maturatur & perficitur. Item venâ plumbi in Sclavonia quadragesimo anno transit in argentum. Squama æris in arenâ sicca anno trigesimo in aurum. Ferrum in Silesia ad Saganum oppidum decimo renatum anno denuò foditur; non aliter ac in Ilva ferrum, quæ est Italiæ Insula in Thyrreno mari. In Misnia limus ruber palustris quinquennio; In Suecia similis limus uno anno Soli expositus, in bonum ferrum abit. Idem in cumulis ex lapide fissili usu venit, circa aurifodinas *Historia metallorum renascentium.*

Mansfeldiæ, ubi æs similiter maturatur & renascitur. Fessularum mons in Hetruria lapides plumbarios habet, qui si exscindantur, brevi temporis spacio novis instaurantur incrementis, ut tradit Bocatius Certaldus, qui id compertissimum esse scribit. Plinius etiam, *lib. 34. c. 17.* scribit: mirum in his solis plumbi metallis, quod derelicta fertilius reviviscant. Sed id non in solis plumbi, verum in omnibus metallis usu venit; imò & mineralibus. De ferro, quod in Ilva Thyrreni maris Insula effoditur, refert Andreas Cæsalpinus, *lib. 3. de metall. c. 6.* terram inanem metalli, quæ eruitur, dum vena effoditur, totam procedente tempore in venam converti. Sulphuris vena quadriennio reparatur, ut refert Fallopius, *de Thermis c. 5.* Terra detracta halonitro in cumulum redacta post 5. aut 6. annos nitrum reddit, ut scribit Cardanus, *lib. 5. de subtilitate.* In India monte esse Oromenum appellatū salis nativi, in quo lapidicinarū modo cedatur sal renascens, refert Cæsalp. *de metall. l. 1. c. 16.*

Neque est, ut quis hic subterfugium aliquod quærat & obtendat: forsan lapides illos rejectos in cumulos metalla jam olim in se continuisse. Aliud enim exploratio exactissima Probatorum docet, qui ne minimum ferè granū in scorijs relinquunt. Et planè insigne ac notatu dignum est, quod Garcias ab Horto, *simplic. in Ind. nasc. lib. 1. cap. 47.* de adamante ita scribit: *Adamantes, qui altissimè in*

terræ

terræ visceribus, multisq́ annis perfici debebant, in summo ferè solo generantur, & duorum aut trium annorũ spacio perficiuntur. Nam si in ipsa fodina hoc anno ad cubiti altitudinem fodias, Adamantes reperies. Post biennium, rursus illic excavato, ibidem invenies Adamantes.

Neque absurdum videtur, in mineris spiritum aurificum vel argentificum cum materia idonea coalescere & aurum vel argentum fieri; aurumq́; & argentum hoc, antequam solidescat, & excoquatur, iterum à se posse spiritus argẽtificos & aurificos emittere, qui materiam dispositam in aurum vel argentum convertant; & hoc modo perpetuari metallorum fodinas. Quod certè ipsi ductus & fluxus venarum metallicarum monstrare videntur, in quibꝰ ἀνάλογον quid naturæ vegetabili apparet. Idemq́; & hoc cõfirmare videtur, quod à Medico quodã experientissimo, qui diu Fribergæ, fodinis metallicis nobili Misniæ oppido, Medicinã fecit, relatũ scio. Is enim cũ aliquos ex fossoribus metallicis mortuos aperuisset, in pulmonibꝰ ea ipsa metalla cõcreta reperit, in quibus effodiendis vivi laboraverãt. *Spiritus metallifici.*

An tamen propriè crescere dici possint, dubitatur. J. C. Scaliger, *in lib. 1. de plant.* lapides crescere negat: *Lapides*, inquit, *non crescunt, sed augescunt. Sic obtinebit augmentum generis proportionem ad incrementum. Ut illud sit apposita cujuscunq; modi quantitate: incrementum fiat per occupationem, quoquo versum* *Metalla an crescant.*

capa-

capacioris loci ex promotione ambitus extimi, admißis intrò partibus, mutatis, atque unitis.

Metalla an semen habeant. Unde semen metallis & mineralibus si non univocum, certè analogum nonnulli tribuendum censent. Hoc certum esse puto, formas istas, seu semina seu seminarias rationes, ut aliarum etiam rerum, â Deo primum creatas esse, ut rerum sui generis sint principia. Et licet formæ istæ ac seminaria principia in animalibus & plantis plerisque per certa corpora, quæ semina dicuntur, propagentur, & peculiari corpore spiritus ille Architectonicus concludatur: in metallis tamen per totum corpus dispergitur. Quod enim in salice & alijs plantis fieri videmus, ut per ramum avulsum fiat propagatio, ut pote in quibus seminale principium per totam plantam, dispergatur: idem in metallis & gemmis accidit, in quibus formale illud, aut si libeat appellare, seminale principium, seu spiritus architectonicus in materia metallica seu lapidescente occulto modo conclusus est. Qui plura hac de re cognoscere cupit, legat *cap. 13. lib. 1. de lapidibus & gemmis*, Anshelmi Boetij, in quo postquam multis de figura sexangulari Crystallorum & alijs gemmarum figuris disputavit, tandem concludit; se autumare, Naturam, ut Crystallus hac nota ab alijs gemmis distingueretur, ipsi hexagonam figuram dedisse, non secus quam arborum frondibus & herbarum floribus peculiares suas figuras dedit,

quæ

quæ ab architectonico ſpiritu & formatrice facultate ignoto nobis modo fabricentur.

CAPUT X.
DE SPIRITU ET CALIDO INNATO.

TAndem quia hoc ipſo in capite P. Severinus corporum aſtralium & vitalium principiorum mentionem facit, & inter cætera ſcribit: Quemadmodum inter ſe differunt ſemina officijs & proprietatibus, ita hæc quoque corpora differre aſſerimus; Herbarum corpora ab animalium, mineralium, metallorum, gemmarum: Et in herbis aliud corpus eſſe Meliſſarum, aliud Valerianarum, aliud Calamintharum &c. In animalibus aliud hominum, aliud leonum, aliud boum. In mineralibus aliud vitriolorum, aliud aluminum, & in his univerſam medicinam fundari dicit: & paſſim apud Severinum & alios Chymicos fiat mentio Balſami naturalis, vitalis ſulphuris, Mumiæ vitalis, quibus omnibus nominibus nihil aliud intelligitur, quam quod Peripatetici & Galenici Spiritum inſitum & Calidum innatum vocant: Eo ipſo nobis in mentem revocãt, quod Ariſtot. *3. de generation. animal. c. 3.* ſcribit: ὡς διαφέρει τιμιότητι

μιότητι καὶ ἀτιμίᾳ αἱ ψυχαὶ ἀλλήλων, οὕτω καὶ ταύτη διαφέρει φύσις: *Sicut animæ nobilitate & ignobilitate inter se differunt: Ita & natura hujus corporis differt*: atq; addit, quod sit ἀνάλογος τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, nimirũ τὸ καλούμενον θερμόν: quid Spiritus insitus & calidum innatum sit, dispiciendum: Atque ita vix alio loco, quam isto, commodius explicari poterit quæstio de calido, quod *alij* innatum, *alij* cœleste appellãt. Cum hoc ipsum esse dicat, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, quod facit ut fœcunda sint semina, de quibus hactenus egimus. Nimirum ut supra dictum, Omnis forma & anima quidem sui est multiplicativa; non tamẽ cum quolibet corpore se propagare potest, sed quælibet οἰκείαν ὕλην, propriam materiam requirit, & subjectum ad animã propagandam & transferẽdam idoneum. Inprimis autem ad idoneum animæ domicilium constituendum facit calidum, alijs innatum, alijs cœleste dictum; de quo etsi non pauca lib. 1. Instit. c. 5. dicta sint, de eo tamen & hîc quædam dicenda; cum fere universa medicina super ista doctrina fundetur.

Calidum innatum an sit Elementaris Natura.

Et principio quidem si authoritatibus res transigenda esset, non magnam haberet difficultatẽ. Etsi enim Aristotelici plurimi calidum istud nativum alterius originis, quam elemẽtaris esse negent, idq; ab igne deducant: Tamẽ illis non solum Platonicorũ ferè omnium, sed

ipsius

Ipsius Aristotelis authoritas opponi posset, qui hoc calidū, loco allegato, quem supra c.8. integrum citavimus, expresse alterius, quam elemētaris originis esse scribit. Quanquam enim Zabarella verba ista Aristotelis in alium sensum detorquere conetur, dum, *lib. de calore cælesti cap. ultimo*, scribit, calorem istum quidem naturâ suâ esse igneum, atq; elementarē, verū eo uti virtutem vitalem, cœlo proportione respondentem, & propterea cœlestem appellari; Et Capivaccius, *in comm. in aphor. 14. sect. 1.* scribat; calorem illum non esse igneum, id est, non regulari ab igne: Tamen verba Aristotelis tàm manifesta sunt, ut talem interpretationem non admittant. Etenim non docere vult Aristoteles, cujus rei Instrumentum sit istud calidū: sed cujus Originis. Expresse enim scribit; *σῶμα* hoc *οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν.* Et mox; *οὔτε πῦρ, οὔτε ἀπὸ πυρὸς ἔχει τὴν ἀρχήν.* Ubi expresse de origine loquitur, & *φύσιν* nominat, quæ sit *ἀνάλογος τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ.* Et si calidum hoc elementaris originis esset, licet ab anima regeretur, non diversæ in diversis esset naturæ. Ideoq; dicere non potuisset, corpus hoc *τῶν καλουμένων στοιχείων θειότερον* in omnibus non esse ejusdem naturæ, sed ut animæ inter se nobilitate & ignobilitate differunt, ita etiam naturam hujus corporis differre. Neq; satisfacit, quod Erastus, *part. 2. disp. cont. Paracels.* scribit; dici corpus aliquod

Locus Aristotelis de Spirit. & Calido innato.

aliquod divinius alijs propter diviniorem formam; nec esse necessarium, ut ob id materiam habeat à reliquorum materia aliam. Etenim si propter formam corpus aliud alio esset divinius, forma corpus redderet divinius. At Aristoteles formam non reddere corpus divinius, sed participare dicit, & sicut formæ nobilitate & ignobilitate differunt, ita & corpora inter se differre.

Neque refert, quod, *loco allegato*, scribit Erastus, quatuor solùm esse Elementa, neque plura, neq; pauciora sæpissimè Aristotelē affirmavisse, & aliquando etiā demonstravisse. Factū hoc quidē ab Aristotele, dum de elementis mundum constituentibus agit: interim istis omnibus salvis, ubi de principijs proximis animalium tractat, hoc corpus addere potuit. Sicut & dum de elementis & mistorum principijs in genere agit, nullam Animæ mentionem facit. Verum auctoritatibus in quæstione tàm gravi ac difficili solùm non fidere, sed veritati unicè intentos esse decet.

Calidū innatum est corpus.

Primò autem cum de Calido hoc quæritur, non de qualitate nuda, sed de corpore quæstio est. Ipse enim Aristoteles σῶμα appellat. Ac id ipsum alias Spiritus appellatur. Et ut Scalig. scribit, *Exerc. 280. scriptum reliquere sapientes, nihil aliud esse calorem naturalem, quam spiritum.* Et rectè quidem. Nam ipse Aristoteles, *loco allegato*, τὸ θερμὸν, quod facit, ut fœcunda sint semina, nominat τὸ ἐμπεριλαμβανό-

Spiritus insitus.

λαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει πνεῦμα. Et *cap.4.lib.de mundo*, scribit; quod πνεῦμα dicatur ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζώοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία. Et Galenus, *3. de Simpl. Med. fac. cap.9.* scribit; calorem innatum esse, quem in quoq; animali nativum Spiritum nominamus. Atq; omnino consultius videtur cum Aristotele substantiam hanc Spiritum appellare, quam cum Medicis calidum nativum. Quanquam enim vox Calidum Innatum non nudam Qualitatem, sed substantiam significet: tamen procul dubio eam appellationem accepit in animalibus perfectioribus, quæ ad tactum calida apparent, & quorum actiones calore etiam sensibus obvio perficiuntur: Cum tamen in plantis idem Spiritus insit, sed sensu non percipiatur; imò in ijs frigore rigentibus inveniatur. Ideoque licet Erasto & alijs, (si ita libeat) concedatur, animalium calorem, quo ad videlicet calor est, esse ab igne cum alijs elementis misto & temperato: tamen non de nuda hic Qualitate quæstio est, sed de Spiritu, seu substantia. Atq; ita hic una opera dicendum aliquid erit de Spiritibus corporeis: optandumque esset plerosque solum corporibus, quæ tangi & videri possunt, intentos nobilissimas istas substantias non neglexisse.

Ne autem æquivocatio errorem pariat, *Spiritus* principio sciendum, Spiritus vocabulum *quid.* pluribus modis usurpari. 1. enim πνεῦμα aerem

vel ventum significat, ut est *c. 4. lib. de mundo.* 2. In specie aërem, qui respirando attrahitur & expellitur. 3. Ipsam respirationem, quæ aëris inspiratione & exspiratione constat; quæ significatio Hippocrati familiarissima est. 4. πνεῦμα quandoque simpliciter positum apud Hippocr. difficultatem spirandi significat. 5. Flatus in corpore πνεύματα appellantur. 6. Exhalatio aut vapor à corpore aliquo quomodocunque resolutus, Spiritus appellatur; Quæ appellatio Chymicis familiaris est.

Verum istæ significationes omnes à nostro proposito alienæ sunt. Cum enim hîc de spiritibus loquimur, intelligimus quandam substantiam tenuissimam & subtilissimam, quæ ad animalium & vegetabilium imò etiam aliarum rerum constitutionem pertinet: Et quâ Forma ac Anima, tanquam præcipuo instrumento ad actiones suas obeundas utitur. Quos Spiritus Hippocrates in animalibus ἐνορμῶντα appellat.

ψυχῆς vox quid significet.

Hos ipsos Spiritus ψυχῆς vocabulo apud antiquiores appellatos fuisse, quandoque existimo. Neq; enim ψυχῆς vocabulū apud antiquos semper animam ipsam corporis animati formam significat, sed interdum etiam sanguinem, ut apud Galenum, *lib. 2. de placit. in fine*, videre est. Hinc Aristophanes, *in Nubibus Act. 2. Scena 1.* de Cimicib. loquens, καὶ τὴν ψυχὴν

χὴν ἐκπίνουσι, *exsugunt animam*, inquit, id est, sanguinem. Et Virgilius: *Purpuream vomit ille animam.* Interdum Spiritus illos proximum animæ instrumentum, ita dictos, sive ἀπὸ τοῦ ψύχειν à refrigerando; sive quod sint substantia ἔμψυχος & proximum animæ instrumentum. Quod nisi observetur absurda dogmata tribuentur Hippocrati, cum tum alibi, tum etiam *in 6. Epidem. Sect. 5.* scribit: *Hominis animam ad mortem usque nasci.* Et omninò si ψυχῆς ἔτυμον spectemus, probabile videtur, à Spiritibus ad formam seu εἶδος translatum, & forsan ab ijs, qui præter Spiritus illos corporeos nihil in homine incorporeum & ἀΐδιον crediderunt & agnoverunt. Quæ varia vocis ψυχῆς significatio procul dubio multis, imò forsan etiam Galeno imposuit, & in causa fuit, ut interdum satis incaute de anima loqueretur, Et quomodo anima à Spiritibus, imò temperie differret, satis percipere non posset. Verum hæc obiter de vocabulis monuisse sufficiat. Jam ad calidi istius & Spirituum naturam explicandam revertamus.

Et principio quidem hoc admonendum censemus: Antiquum plane dogma esse, quod ab Aristotele; *loco allegato* proponitur; videturque Aristoteles illud ab Hermete Trismegisto desumisse, è libro, qui Clavis inscribitur, in quo inter alia scribit: ἔνδυμα εἶναι τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα. Et

mox: *ἡ ψυχὴ καὶ αὕτη θεῖα τίς ἐστι καθάπερ ὑπουργέτῃ τῷ πνεύματι χρῆται, τόδε πνεῦμα τὸ ζῶον διοικεῖ.*

Spiritus insitus cujus naturæ sit.

Deinde, quod ad quæstionem: An Spiritus ille, de quo loquitur Aristoteles, sit naturæ elementaris vel alterius: Non quidem negamus, conjunctum esse hunc Spiritum, qui à calore, qui in animalibus in eo evidentissimus est & efficacissimus, Calidum appellatur, cum elementari calore, ut seorsim ab eo ferè reperiri nequeat, quemadmodum facultas animalis absque naturali non reperitur; Et æthereum illum calorem, sicut instrumento, elementari uti: Tamen si quæratur; an Spiritus ille nihil nisi elementare in se contineat, cum multis doctis viris, Fernelio, Valeriola, Schegkio, & alijs plurimis probabiliter asserimus; *Esse quid spirituosum in rebus naturalibus, præter elementa.*

Anima non est ex elementis.

Atque ad id probandum utor argumento Scaligeri, quo ille contra Alexandrum & alios elementares animæ Carnifices, ut appellat, ad probandum, Animam non esse ex elementis, utitur, & Herculeum appellat. Ita autem ille, *Exercit. 307. Sect. 20. Quin istis edico simul, omnem formam cujuscunq; perfectè misti; etiamsi non est anima, ut in adamante, Naturā esse quintam longè aliam à quatuor elementis. Quo ex loco deducitur Herculeum argumentum contra Alexandrum, qui animam ex quatuor elementis constituebat. Est in animæ potestatibus quod nunquam*

quam fuit in poteſtatibus elementi cujuspiam. At nihil eſt in quapiam re, quod non fuerit actu in ſuis principijs. Principia namq; ſunt actus eorum, quorum ſunt principia. At in anima eſt facultas ad movendum antrorſum, retrorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum; quod in elemento nullo. Aliæ quoq; longè illuſtriores ſunt animæ potentiæ, quæ non ſunt in elementis. Quod argumentum inſtituto noſtro ita applicamus. Eſt in Spiritus ſeu calidi hujus poteſtatibus, quod nunquam fuit in poteſtatibus elementi cujuspiam. Et in Spiritu iſto calidi innati illuſtriores ſunt potentiæ, quæ non ſunt ex Elementis. Ergo Spiritus iſte non eſt tantum ex elementis. Atque hoc ipſo argumento uti videtur Ariſtoteles, *loco illuſtri illo antea allegato, 2. de generat. anim. cap. 3.* Etſi ſaltem ſeminibus id applicet. Ita enim concludit Ariſtoteles, ut ipſe Eraſtus textum hunc, *diſput. 2. contra Paracelſ.* reſolvit. Quod Spiritum participat, in quo natura cœleſti caliditate proportione quadam reſpondens, ineſt, Corpus participat elementis præſtantius. Omnis porrò anima participat talem Spiritum. Quocirca participat corpus elementis præſtantius. Etenim virtus divinior elementis in corpore ineſt elementis præſtabiliore. Nam oportet inter ſe reſpondere, virtutem & ſubjectum. Quo fit, ut pro animarum nobilitate & ignobilitate, tum virtutē earum generatricē, tum corpus ſubjectū, ſimiliter differre neceſſum ſit. Seu potius, ſecundum

Spiritus inſitus non eſt ex elemētis.

cundum textum, si illud, quod fœcunda facit semina, nobilius est virtute elementorum, subjectum quoque hujus nobilius esse oportet elementis. Quod autem procreatrix facultas, seu illud quod fœcunda facit esse semina, præstet elementorum virtutibus eo probat: Quod elementum nullum generat animal. Sumit autem tanquam cõcessum cunctis, illud quod fœcunda facit esse semina, caliditatem quandam esse. Quod semina fœcunda efficit, inquit, calor est, & nominatur non igneus, sed cœlesti calori proportione respondens. Quo posito sic porrò argumentatur. Calor cœlesti calori respondens divinior est elementorum calore: At calor seminis est talis: Ergo divinior est. Majorem probat ex efficientia utriusq; caloris. Ille calor similior est cœlesti calori cujus operatio propius accedit ad efficientiam cœlestis caloris: At seminis calor propius in agẽdo accedit ad cœlestem calorem, quam calor elementorum: Et proinde calori cœlesti similior est. Non enim calor ignis tam suavis est ac benignus, quam cœlestis.

Res scilicet eò redit, ut cum Scaligero dicamus, Ubicunque nobiliores & illustriores potentiæ & qualitates apparent, quam quæ ab elementis proficisci possunt: Ibi nobiliora principia statuenda esse. Esse autem tales actiones multas, supra satis probatum est. Et si non essent talia agentia nobiliora, Unde

conta-

contagium, Sympathiæ, & antipathiæ rerum, venenorum, purgantium, & multarum aliarum rerum rationes deduci possent? Ut non sine causa videatur scripsisse Libavius, *Alchym. Triumph. cap. 9. Nec elementa vulgaria, nec omnis eorum virtus, aut qualiscunq; coalitio potest præstare ut Rhabarb purget, & ne quidem, ut Musca fiat.*

Eludere quidem conantur hoc aliqui, & cum Erasto, *loco allegato,* ad id confugiunt, ut dicāt: Ignem quidem simplicem talia efficere non posse; sed in compositis mistum refractū ac temperatum id præstare: vel ignem quidem solum non generare, & nobiles illos effectus non solum ab elementis provenire? Sed à forma: Et calorem hanc agendi vim, non ex sua natura, sed ab anima habere. Atque simili hoc utitur Erastus. Sic propemodum, inquit, se res habet, ut in instrumentis artis. Malleus verbi gratia, poculum facit, non quoad ferreus est, sed quoad potentiam hanc ab artifice accipit. Ut malleus sit ex ferro habet, ut poculum faciat, ab artifice adipiscitur. Sic animalium calor ab elementis habet, quod calor est: At quod fœcundus est, à nobiliore causa nanciscitur.

Verum enim verò ad primum respondemus. Etsi ignis in mistis utpote temperatus, alio modo agat, quam simplex: tamen nec tum ultra suas vires agit. Et nihil præstat, *Coloris potestas quit.*

nisi quod in sua & reliquorum, cum quibus mistus est, elementorum potestate est.

Et si à mistione elementorum & temperatione Qualitatum primarum nobiles illarum actiones deducere licet: cur non ab eadem mistione & temperatione deducuntur vita, motus voluntarius, visus & omnes actiones animales, imò cum Alexandro ipsa anima? Nam si illud Scaligeri; Nihil est in quapiam re, quod non fuerit actu in suis principijs, alicui non satis firmum in hac, in qua nunc versamur, disputatione, nec alicujus momenti ad qualitat. occultas adstruendum esse, videtur: monstret is, qua ratione locum adversus Alexandræos, animam ex elementis componentes, atque ita omnes animalium actiones ad elementa reducentes, habere possit. Æquè enim tum alicui ad occultum & singularem mistionis elementorum modum confugere liceret.

Deinde concedimus quidem, calorem multa operari, ut animæ instrumentum, quæ solus non efficeret, & propterea etiam diversa efficere; in ventriculo Chylum, in Epate sanguinem, aliud alibi: Et proinde tales actiones non soli calori, sed animæ potius calore utenti attribuendas esse. Non tamen omnes actiones, quæ elementis nobiliores sunt, ab anima proveniunt, ut etiam Scaliger monuit, *exercit.101. sect.8. & exercit.102. sect.5.* Id quod ex multis patet. Primò enim anima extra corpus

Dantur actiones, quæ neq; ab elementis sunt, neq; ab anima.

pus non agit: at multæ ſunt operationes & mutuæ actiones inter ſe rerum naturalium, quarum corpora ſe mutuo non tangunt, ut in mirandis rerum Sympathijs ac Antipathijs, ut & contagio videre eſt. Secundò res multæ, quæ ex communi ſententia pro animatis non habentur, nobiliores, quam elementa habent operationes. Tertiò Partes animalium emortuæ, & plantæ vita jam deſtitutę, nihilominùs eas vires habent, & operationes, quæ ad elementa nullo modo reduci poſſunt. Quidni ergò & in ipſis viventibus dentur actiones & accidentia, quæ ab anima non proveniant? Ut jam de alijs nihil dicam. Quid animæ cum ſaporibus, odoribus, coloribus & alijs multis?

Fruſtra ergò illi, qui calidum iſtud elemento ſtellarum analogum negant, ſtatim ad animam confugiunt. Nimirum diverſæ & diſtinctę qualitates, affectiones & actiones in rebus naturalibus ad diſtincta, à quibus fluunt, Principia referenda. Habet anima ſuas potentias; alias vegetans, alias ſentiens: Et ſunt ſuæ cuique ſpeciei propriæ qualitates & potentiæ, ut in homine Ratio, in alijs aliæ. Ab elementis fluunt calor, frigus, humiditas & ſiccitas, & hinc emergentia temperamenta varia; levitas item & gravitas. Quicquid verò ad iſta referri non poteſt, ab alio fluat principio, neceſſe eſt. At tales qualitates & actiones multas eſſe, facile animadvertet, qui rerum

Sympathias & antipathias, atque facultates miras & varias in usu medico consideraverit.

Species spirituales.

Quibus & hoc accedit, quod species illæ Spirituales seu intentionales, ut appellant nonnulli, quales sunt species visibiles, alias reales & principales qualitates à quibus fluant, præsupponant, & hæ rursum sua subjecta, quorum sunt affectiones. At multæ dantur tales rerum species præter species sensibiles vulgò notas, per quas multi occulti rerum consensus & dissensus fiunt. Ergò & reales alias qualitates, quarum sint species, præsupponere necesse est: Et hæ rursus habeant sua subjecta, quibus insint, oportet, & à quibus fluant. Notum est Magnetem trahere ferrum, quod per aliquem contactum omnino perficitur. Canes vestigia ferarum deprehendunt per speciem aliquam à qua afficiuntur. Multi felis vel cistæ inclusæ, quam nec vident nec audiunt, præsentiam ferre non possunt: Quod & ipsum per aliquem contactum fieri necesse est. Ac sunt tales rerum Species & ἀπόῤῥοιαι multò plures, quam nonnulli credunt.

Species Spirituales multæ sensibus non deprehenduntur.

Neque ideò negandæ vel rejiciendæ sunt, quod difficiliores cognita sunt: ἀμύητοι γὰρ εἰσι, inquit Plato in Theæteto, οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι: *Profani sunt, qui nihil esse putant, nisi illud, quod manibus palpare & prehendere possunt.* Et ut Scalig. *Exerc.* 25. ait: *Optima ac subtilissi-*

tiliſſima quæque rerum aut fugiunt aut fallunt ſenſum. Etenim non omnes rerum ſpecies & effluvia talia homo ſuis ſenſibus percipere poteſt. Occultæ ſunt corporum cœleſtium influentiæ multæ, quæ & ipſum hominem afficiunt, nec tamen viſu, auditu, odoratu, aut alio ſenſu externo illo, ſed tantùm ex effectu deprehenduntur. Ut aliquid â magnete ad ferrum effluat, quo mediante fiat contactus, negandum non eſt. At nullo ſenſu ab homine illud deprehenditur. Ita cum canes heri veſtigia, â leporis, cervi, vel alterius feræ veſtigijs diſcernere valeant, eſt procul dubio quiddam, quod ipſos moveat, & quidem diverſorum diverſa ſimulacra ut ipſis objiciantur, neceſſe eſt. Neq; nihil eſt, per quod feles nonnullos in lipothymiam conjiciunt. Sæpe videmus boves in loco, quo bos mactatus eſt, etſi nullus amplius ſanguis ibi conſpiciatur, nec ullum aliud mortui bovis veſtigium deprehendatur, conſiſtere & vehementer moveri & conturbari. Taxi umbram noxiam eſſe refert Plin. *lib. 4. cap. 75.* & alij idem tradunt. At certè non umbra, quatenus talis, id effecerit, ſed peculiaris *ἀπόρροια.* Hoc modo omnia amuleta, & quæ extra corpori applicantur, ut radix pœnię, & ſimilia, officiunt. Cũ enim corpore ſuo humores & partes in corpore latentes non afficiant: neceſſe eſt, ut aliquid ab ijs effluat, quo mediante in penitiores corporis partes agãt. Et quanquam abſtruſa ſit iſtorum

effluvia

effluviorum natura: Eadem tamen obscuritas in Speciebus sensibilibus occurrit: de qua jamdudum elegantissimis hisce versibus conquestus est vir doctissimus Hier. Fracastorius

Quid dicam miserum me agere, & quam ducere vitam,
Irrequietum animi, & quærentem indagine vana,
Naturam semper fugientem: quæ se ubi paulum
Ostendit mihi, mox facies in mille repente,
Ceu Proteus conversa, sequentem eludit, & angit
Mærentem senijq; horas, cassumq; laborem?
Nuper enim tenues species, simulachraque rerum,
Quæ fluere ex ipsis dicuntur, perq; meare
Omnia, dum sector meditans, tacitusq; requiro
Avia sylvarum, & secreta silentia solus,
Cognovi tamen his spectris illudier ipsis:
Ut sensus feriant nostros, semperq; lacessant,
Perq; fores caulasq; animæ ludantq; meentq;
Ac remeent, ipsamq; nec inter somnia linquant.

Et si specierum istarum, quæ sensibus nostris percipiuntur, natura tàm occulta & abstrusa est: multò magis earum, quæ sensus nostros latent, natura abdita erit.

Species Spirituales nō movêntur ad motum aeris. Neque etiam de subjecto harum specierum quis sit sollicitus. Qualitates quidem materiales ita recipiuntur in subjecto, ut ad ejus motum

tum moveantur;non ſint totæ in quavis parte ſubjecti, nec in eodem ſubjecto plures ejuſdem ſpeciei numero tantùm differentes, non confuſæ & diſtinctæ, ſervantur. Spiritalia verò ejuſmodi & ſpecies iſtæ non recipiuntur in ſubjecto,ut ad ejus motum moveantur;ſunt in quavis parte totæ;in ſubjecto eodem plures ejuſdem ſpeciei, numero tantùm differentes, inconfuſæ & diſtinctæ ſervantur. Sicut hoc cum in alijs, tùm in ſpeciebus viſibilibus videre eſt. Licet enim aer ventorum flatu moveatur: ipſæ tamen directè circumquaque à re viſibili radiant. Quodlibet etiam punctum ſpeciei ejuſmodi totum viſibile repræſentat, radijq; viſibilium ſine confuſione medium illuſtrant:& licet in eodem loco ſunt plurimæ res viſibiles numero diſtinctæ: tamen omnes per quodlibet punctum medij ſui ſpecies mittunt, easq; inconfuſas & impermixtas, ut ab oculis videntium aut ſpeculis omnes diſtinctæ recipi poſſint. Fiuntq; per hos ſeu ſpiritus ſeu ſpecies mirandæ rerum ſympathiæ & antipathiæ.

Atque hìc Magiæ naturalis, ſi qua eſt, præcipuum fundamentum proculdubio ſitum eſt. An enim ſit aliqua Magia naturalis, apud autores controverſium eſt.Nonnulli Magiam naturalem eſſe ſtatuunt,eamque Philoſophiæ naturalis perfectionem,conſummationem & finem eſſe dicunt, quæ conveniente applicatione agentium & patientium incredibilia *Magia naturalis.*

perfi-

perficiat. Verum Th. Erastus *parte 1. disput. contra Paracelſ.*, ut & alij quidam, planè negat, ullam dari Magiam naturalem; Primò quod Physica ſit ſcientia; Magia autem hæc Ars ſeu operatio dicatur, & proinde Physicæ finis & perfectio eſſe non poſſit: Deinde quæ à Baptiſta Porta de Magia naturali traduntur, & ſimilia, non fiunt ſupra & præter naturæ conditionem, nec eam admirationem ſui continent, quam habent, aut habere ſaltem omnes putant Magica, & à peritis & ingenioſis agricolis rectiùs efficiantur, quam ab eruditiſſimo & conſummato Philoſopho. Et quod nullus unquam vixerit excellens Philoſophus & in Naturæ cognitione verſatus, qui Magus appellari voluerit.

Magia quotuplex. Rectiſſimè autem hac de re ſentire videtur Joh. Frac. Picus Mirandulanus, *de rer. prænot. l. 7. c. 2.*, ubi monſtrat, magiã aliam ex dæmone pendere, palam expreſſoq; fœdere, ut necromantium atque etiam veneficarum & ſtrigarum incantatorumq;: aliam, quæ à multis colatur, ut naturalis, à ſuppreſſo dæmonum pacto derivari; atque ad hanc claſſem etiam pertinere, & verè naturalem non eſſe Magiam apud Perſas à Zoroaſtre derivatam, & quæ apud Ægyptios & Chaldæos olim floruit (quam tamen Paracelſiſtæ hodiè plurimum commendant) tum alijs tum eo inprimis probat, quod Plato *in Alcibiade 1.* ſcribit, Magiam

am Zoroastri in cultu Deorum versari: Cum enim Persarum & Thracum Dij Dæmones essent, & eorum cultus non religio, sed superstitio, illam ipsam inter superstitiones reponendam colligitur; quibus tamen ne facilè animadvertetur superstitio, aliquid naturalium virium miscuerunt. Tandem verò nullam aliam admittit, naturalem Magiam, quam quæ naturæ limites non excedit, & quæ sympathia quadam rerum naturalium constat. Quam rerum naturalium considerationem nec nos rejicimus, & omninò censemus, quæ ab hisce occultis Qualitatibus, rerum ἀπυῤῥίαις, speciebus, aut spiritibus, aut quomodocunque appellare libeat, prodeant in Rerum natura effectus, nec pauciores, nec minores esse, quam quæ à manifestis Qualitatibus fieri animadvertuntur. Quarum naturam & differentiam si nossemus, multarum rerum in Natura, quæ occultæ hodiè sunt, caussam reddere possemus. An autem quæ circa ista versatur scientia, Magia appellari debeat jam non disputat: atque an ob rerum naturalium scientiam tantum ullus unquam Philosophus Magus appellatus fuerit, videatur apud J. Fr. Picum Mirandulanum & Th. Erastum locis allegat. *Magia naturalis.*

Præterea conditiones hujus caloris aliæ sunt, quam elementares. Nam primò id, quod in mixtis superat elementum, ejusq; qualitas *Caloris innati à calore elemen-*

reli-

tari differentia. reliquorum actiones infringit & deprimit. At in multis animalibus & plantis, quæ frigidæ sint, respectu elementaris mistionis ac temperaturæ, nihilominus calor ille innatus omnium actionum, attractionis, coctionis, excretionis, auctionis, generationis, vitæq; adeo autor & dispensator est: quod fieri non posset, si esset elementaris, tantillus sc. & ab abundante frigiditate victus & in agendo impeditus. Dantur enim multæ plantæ, quæ valde frigidæ sunt, quæ nihilominus alimentum attrahunt, coquunt, aluntur, augentur, fœcunda semina generant: quæ omnia cum caloris opera sint; temperamentum verò ejusmodi plantę, respectu caloris elementaris, frigidum obtineant: alium adhuc & nobiliorem calorem subesse necesse est. Atq; is calor non frigori contrarius est, sicut nec frigus ipsi; sed ut de calore cœlesti scribit Joh. Picus Mirandulanus, *lib.3. contra Astrolog. c.4. Hujus beneficentissimi caloris vim in toto corruptibili mundo videmus, tàm inchoatis, quam absolutis, tàm animatis quam inanimatis. Nam elementa quidem continet & conservat sicut locus eorum, & forma quasiq; artifex omnia quidem ambiens, sed per omnia quoque intimè se diffundens. Et si cœlesti calore destituantur, nec frigiditatem agere frigus poterit, nec calor caliditatem. Non enim calor ille sidereus frigori contrarius, sicut calor igneus vel aereus, sed omnes continet Qualitates elemẽtares eminentia simplici.* Et postea:

Calori cœlesti frigus elementare non est contrarium.

Verum

Verum fallit nomen caloris, quod cum audimus, rem intelligimus statim adversam frigiditati. At cælesti illi calori proximior quidem natura calor elementaris, quam elementaris frigiditas, sicut etiam est perfectior: sed nihil prohibet illum ab utriusq; elementi proprietatibus exaltatum utraque virtute complecti, sicut candorem cum dicimus, rem adversam videmus dicere fusco nigroq; colori: nec tamen negaverit quispiam non secus nigrum colorem quam album candore lucis & conservari & efficacem esse; licet alius luci nostræ proximior, nomen etiam habeat ferè commune, ut & candidus appelletur interdum.

Deinde nec frigiditatem huic calori & Spiritui esse contrarium ex eo patet, quod plantæ, earumq; Semina & Radices tempore hyberno in medio gelu & glacie, nihilominus vires suas integras conservant; imò sæpè sub nivibus crescunt & pullulant: Ubi certè elementaris tantum adesset calor, tanto tempore à tanto frigore facile superaretur.

Præterea cum elementorum motus sit rectus, vel ad centrum deorsum, vel à centro sursum: Calidi istius motus potius cœlestia corpora imitatur, & sicut lumen in orbem funditur: ita & iste calor in orbem diffunditur.

Insuper Spiritus ille ac corpus ætheri analogum levius & celerius est omni elemento, ad omnes actiones suæ speciei convenienter obeundas aptum continet in se calorem, à

quo etiam in animalibus denominationem accipit. Idem etiam corpus summam penetrandi vim habet. Unde ab Aristotele, *cap. 4. lib. de mundo,* appellatur Spiritus, *οὐσία πάντα διήκουσα.* Et ut Hermes, *in tabula Smaragd.* loquitur, (de Spiritu enim isto inprimis in ea tractari, nonnulli non sine ratione censent) *Hic sita est totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincit omnem rem subtilem, omnemq; solidam substantiam penetrat.* Et refert Quercetanus, *de Prisc. medic. mater. cap. 4.* Spiritum salispetræ per Alembicum vitreum solidissimum penetrare.

Spiritus an se mutuo penetrent.

De penetratione dimensionum, quæ à Philosophis subtiliter disputantur, hîc afferre nō libet: Non tamen planè absurdum nonnullis videtur, Spiritus se mutuo penetrare: Cum Spiritus animales, naturales & vitales sese mutuo, sine confusione tamen, permeent. Nam & oculus nutritur, & vivit, & sentit ac videt. Ac lingua nutritur, vivit, sentit, gustat. Quæ actiones per diversos Spiritus perficiuntur. Qui quidem in una parte omnes præsentes sunt, sine tamen confusione. Quod si alicui planè absurdum videatur: is tamen perpendat & consideret, quomodo lucis radij & visibiles Species, quæ Geometricis dimensionibus nō carēt, & quantitatis participes sunt, ut apud Opticos planum est, se multis modis penetrare, sine tamen omni confusione, possint. Modum enim qui inveniet, etiam ad spirituum naturam explicandam aliquid investi-

gabit: & an se mutuo penetrare possint, rectius edocebitur.

Licet verò Aristoteles saltem de animatis tractans hujus Spiritus mentionem faciat, ut in quibus ob evidentissimas animæ facultates & actiones maxime apparet: tamen metallis, mineralibus, Gemmis & lapidibꝰ Spiritus denegandi non videntur. Etsi non omnibus innotescāt, ea de causa, quod formarum suarum organa sint, & non nisi formis & actionibus cognitis cognoscantur. Formę autem per suas facultates & actiones in his se tam evidenter nō produnt, sicut in plantis & animalibus. Qui tamen diligentius res naturales perscrutabitur, nec Spiritus nec seminales rationes omninò his denegabit. Et qui hoc fecerit, nihil de Nitrariis officinis, nihil de metallorū generatione, nihil de fontibus lapidificis vidisse vel inaudivisse videtur. Cum generationes omnes hę, spiritibus etiam in solidissima corpora sese penetrātibus, perficiantur. Quæ omnia si nōnulli, qui domi latitātes, quod ipsi nō viderūt, in toto mundo fieri posse negāt, diligētius perpenderēt, multò rectius de multis judicarent. *Spiritus nō tantum sunt in animatis.*

Argumentum autē Zabarellæ, quod contra ea, quæ hactenꝰ de calore cœlesti dicta sunt, *in fine libri de Calore cœlesti,* affert, solvere non ita difficile est. Putat ille, nō esse in vivente duos Calores, alterum elementarem, alterum vitalem; siquidem fieri non possit, ut in uno subjecto insint duo accidentia ejusdem speciei

distincta numero. Negatur enim primò, quod illi calores sint ejusdem Speciei. Secundò quod sint in eodem subjecto. Nam habet uterque calor suum subjectum: Elementaris, ignem; vitalis seu cœlestis dictus, Spiritum seu Corpus illud analogum elemento stellarum. Interim si subjecta misceantur & in unum componantur, nihil impedit, etiam hos duos calores uniri. Præterea quomodo, quæso, se res habet, cum in eodem loco duæ aut tres candelæ accenduntur. Quælibet enim suum lumen effundit: (quæ tamen lumina Specie non differunt) & nihilominus numero distincta manent, ut ex Opticis notum, ac imagines in Speculis & umbræ testantur.

De calore cœlesti doctorum quorundam sententia.

Atque hæc si cui non arrident, is ut suo sensu abundet, per me licet: Interim sciat, hanc sententiam non esse novam, sed quæ antiquissimos Philosophos, Platonicos, Stoicos, Aristotelem autores habet: Et nostro seculo proposita est à Fernelio imprimis, *lib. 2. de Abdit. Rer. Caus. cap. 7.* Valeriola, Schegkio, alijsque doctissimis viris. Ut optarim Erastum, *part. 2. disput. contra Paracels.* istis verbis se temperasse, dum scribit: eum, qui dubitat, an congenitus animalium calor, qui sub imperio formæ omninò actionum naturalium omnium author est & effector, ex elementis conflatus sit, indignum esse, qui inter eruditos vel nominetur solùm. De alijs jam non dicam: Schegkius, optimus Peripateticus, *in lib. de Calid.*

Calid. & humid. nat. ita scribere audet: *Αἰθε-ρῶδες illud corpus, seu animæ ὄχημα neque ignis est, neq; elementum quoddam, neque concretum quid ex elementis, Sed corpus, quod est proprium essentia animæ.* Et iterum. *Reprehensione dignum est, quod ferè semper veteres Physici causas, sine quibus non fit aliquid, ut primas & præcipuas habuerunt, ut Empedocles mistionem, & Empedoclei isti nostrates, Crasin arbitrantur esse ὀσίαν inanimatæ rei.* Ex quo Schegkij loco facilè etiam responsio sumi potest, si de origine hujus τοῦ τῶν ἄστρον στοιχείῳ ἀναλόγου φύσεως quæratur. Non enim opus est, ut ea à cœlo defluat (siquidem non eadem est cum corpore cœlesti, sed ei ἀνάλογος; neq; corpus hoc est αἰθὴρ sed αἰθερῶδες, ut Schegkius appellat) sed ut formæ & animæ rerum è prima creatione primam suam habent originem, & hinc propagantur: ita & hoc corpus & quinta ista essentia. Creator enim rerum generationis fundamentum posuit seminium cujusq; rei, per quod generabilia propagantur, ac ipse primitus totum miscuit; atque ita in rerum generatione hoc, quod ab initio rebus inditum corpus, in generatione propagatur, & ab ijs, quæ primò condita sunt, principijs adhuc hodiè constituitur, regitur & conservatur. Frustra ergò est Erastus, dum, *part. 2. disp. contra Paracel.* probaturus, non dari quintam essentiam, Cœlum hisce inferioribus non in esse probat.

Calidum cœlesti analogum unde.

Conclusionis loco notatu dignam, & quæ ad naturam spirituum investigandam, nõ parum animum informare, & multo plura in naturæ ambitu concludi, quam nonnulli existimant, persuadere possit, historiam proponere libet, ex Quercetano, *in defens. contra Anonym. c. 23.* Refert autem in eo loco Quercetanus, se aliquando vidisse Medicum quendam, Cracoviens. Polonum, qui adeo artificiosè noverat ex omnibus plantæ cujusvis partibus pulverem parare, qui Spiritus plantæ, facultatum & functionum autores, contineret: Ita ut si quis rogaret sibi rosam aut Calendulam, aut papaver monstrari, pulverem illius plantæ, vitreo vasculo, Hermetico sigillo obsignato, inclusum, lucernæ admoveret, ut in fundo incalesceret. Quo facto illum pulverem sensim, in Speciem plantæ se extulisse & crevisse refert, plantamque omnibus partibus absolutam exhibuisse, ut planè quis corpoream putarit: Cum tamen saltem Spiritualis esset, & vase refrigerato, & tepore languescente iterum in cineres vel pulverem resideret; non sine Resuscitationis & regenerationis ad alteram vitam imagine. Atq; talia vitra plura, quam 30. habuisse scribit. Cui non est dissimilis historia, quam recitat Libavius, *Syntagmat. Arcanorum Chymicor, lib. 1. cap. 22.* communicatam à Jeremia Cornario, Archiatro Brandeburgico Culmbachij. Is enim cum anno Christi 1608. mense Junio, aquam quandam

dam destillari curasset, eamq; in vitro, qualibus asservari solent aquæ destillatæ, asservasset: mense Novembri in vitri ejus fundo plantula crevit, cujus picturam & totam historiam loco allegato videre est.

Johannes Freitagius quidem, in *Noctibus Medicis*, cùm non viderit rosam illam in vitro è cinere pullulantem, eam pro fabulis vel præstigijs habet; & rationibus nescio quibus, *cap. 64.* monstrare conatur; id quod Quercetanus se vidisse testatur, fieri non potuisse. Verum confirmat historiam Quercetani altera Cornarij, ideoque rectius fecisset, si quod prudentissimè Scaliger, *in lib. 1. de plant. p. 218.* scribit, perpendisset. *Longè*, inquit Scaliger, *sapientius Aristoteles: Ubi res constet, si opinio adversetur rei, quærendum rationem, non rem ignorandam.* Si nimirum Chymiæ osores & *ἐκ βίβλου κυβερνῆται* manum ipsi operibus Chymicis admoverent, viderent procul dubio multa, quæ jam non credunt.

CAPUT

CAPUT XI.

DE PRINCIPIIS CHYMICORUM.

Emina ista, astra & radices, de quibus praecedenti capite dictum, in suis scientijs & occultis thesauris insitas habere omnium rerũ rationes, easq; ubi explicatura sunt, è sua patria, locis atq; abyssis in mundanã scenam prodire statuunt. Verum non nuda, sed corporibus quibusdam ceu vestimentis induta, ut apud Severinum *cap.7.* videre est. Eaq; principia appellant, è quibus divisibilitatis, temporum, locorum, omniumq; dimensionum, figurarum, saporum, colorum, odorum, qualitatumq; omnium & conspirationum & repugnantiarum ratio explicari possit. Atque principiorum istorum tria constituerunt Isaacus Hollandus, Frater Basilius Valentinus; quos postea secutus est Paracelsus, & hunc Petrus Severinus, Quercetanus, ac hodiè plurimi. Nam apud antiquos vix illorum fit mentio. Atque Salis, Sulphuris & Mercurij, nominibus scilicet specierum, in quibus facultates uniuscujusque maximè vigent, principia ista exprimunt; liquores, Mercurij; oleosa, Sulphuris; crassiora verò Salis nomine appellantes. Neque enim, quod ipsimet

Principia Chymicorum.

Chymici unde suis principijs nomina indiderint.

met monent, per Sal Sulphur & ☿ vulgò ita dicta intelligenda sunt; cum ista non sint rerum principia, sed sui generis composita, & unumquodq; horum tria principia in se contineat. Sed quia differentiæ trium substantiarum, ex quibus universa corpora constant, proprietates & conditiones in nullis totius naturæ speciebus magis explicatæ animadvertantur, ex iisdem appellationes mutuatos esse Chymicos, scribit Petrus Severinus. Et cum tres ordines sint corporum inferioris mundi globi, Animalium, Vegetabilium, mineralium; in singulorum ordinum horum individuis ista tria principia reperiri, & dari Sal animale, Sulphur animale; ☿ animalem, Sal vegetabile, Sulphur vegetabile, ☿ vegetabilem, Sal minerale, Sulphur minerale, ☿ mineralem: rursusq; dari Sulphuris proprietates, conditiones, & differentias plures in pingvedinibus & oleosis animalium partibus, in resinis, oleis & gummatibus: in genere etiam mineralium species salium, sulphurum & mercuriorum plurimas reperiri statuunt. Atque in hæc principia corpora omnia â Medico artificiosè esse resolvenda docent. Neque enim dari ullam proprietatem ullius corporis, quæ non vel in sale, vel in Sulphure, vel in ☿ ejus deprehendatur.

Qua ratione autem ista principia differant, & quæ sint singulorum in constitutione rerum naturalium officia non ita planè explicant. *Principiorum Chymicorum proprietates.*

plicant. Severinus, *c. 8.* Salis esse dicit, dare consistentiam, soliditatem & coagulationem rebus; Sulphur verò pingui oleosaque sua substantia Salis congelationem temperare: ☿ denique assiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia ad siccitatem & senium in horas festinantia fovere, fluidâque & labili substantia mistionem omnem faciliorem reddere.

Quercetanus, *de rerum signaturis externis*, saporum diversitatem â salibus; odorum ê sulphure; colorum ex utrisque, præcipuè tamen â Mercurio, qui salem rerum omnium volatilem sibi admistum habeat, deducit. Idem Quercetanus, in *defensione contra Anonymum c. 14.* ita ea describit: ☿ *est liquor ille acidus, permeabilis, penetrabilis, purissimum & æthereum illud corpus ὑδατῶδες, aeria subtilissima ac spirituosa substantia, pabulum vitæ & formæ proximum instrumentum. Sulphur est humidum illud dulce, oleaginosum, viscidum, substantificum, primigenium, ignis sive caloris pabulum, leniendi & aggludinandi vi præditum. Sal est corpus illud siccum, salsum purè terreum, Salis naturam repræsentans, mirandis virtutibus præditum, dissolvendi, coagulandi, detergendi, evacuandi & similia agendi vim habens.* Quæ parùm accuratè scripta esse, quivis agnoscit facilè. Ibidem etiam asserit hæc tria ab Hermete olim dicta fuisse Spiritum, Animam & Corpus: Mercu-

Mercurius quid Chymicis.

Sulphur quid Chymicis.

Sal Chymicis quid.

Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria ista principia descripsit Beguinus, *in Tyrocinio Chymic. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelsia de morbo Mercuriali contagioso*, Salem dicit esse vinculum sive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphuri diffluant. Sulphur Solem æmulari, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactum oblectare, superflua in corpore consumere, attrahere: Mercurium esse mundi spiritum è mysterio magno procreatum, qui ad se recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conservare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod est, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinij Chymici, *loco allegato*, scribit: Principia propriè loquendo nec corpora esse, quia ob cœlestium seminum influxum, quo impraegnata sunt, planè sint spiritualia; nec spiritus, quia sint corporea, sed inter utriusque naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix sibi constant in principijs tradendis, nec quid sint, satis explicant. Nec satis evidenter ea inter se distinguunt; imò quæ principia constituisse videbantur, nunc sibi mutuò inesse dicunt, & in Sale, Sulphur & Mercurium; in mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium esse scribunt.

Vocant

Principia Vitalia. Vocant autem ista *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philosophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam ἐνέργειαν, quæ, ut actus secundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes sit, & propterea ubi anima non est, nec ipsa inveniatur: sed vivere ipsis dicitur omne, quod internas & essentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuum ipsis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, potestatemq; rebus conferant & fundamentum sive caussæ sint actionum. Et sic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod sapores, odores aliasq; energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici plerique suam *Philosophiam Vitalem* appellant; Aristotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob caussam, quod nimirum rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de ijs loquuntur, temperamentorum, Craseon, separationum, coctionum, aliarumq; actionum caussæ sunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inscitiæ asylum esse soleant, explicationem suppeditant.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philosophia Vitalis.

Hæc cum de Principijs Chymicorum Recentiorum sit sententia, proximum est, ut quam bene vel vi quam bene vel male, de ijs sentiant explicemus. Primò autem de voce princi-

Principium quid.

principij hoc monendum censemus, nos non ignorare, quomodo distinguant plurimi inter principium & Elementum qui elementa dicenda putant, corpora naturalia simplicissima, ex quibus mixta omnia conflata sint: Principia verò Elementorum quasi Elementa & primordia, quæ scilicet non sint partes Corporum separabiles, sed in quæ solùm cogitatione corpora dividantur. Contra tamen etiam cognitum habemus, istam *ἀκρίβειαν*, nec à Medicis, nec à Philosophis semper observari. Cum ipse Aristoteles, *lib. Metaph. δ. c. 1.* Æquivocum esse principij vocabulum doceat, tandemq; concludat; *Omnibus principijs esse commune, primum esse, unde aut incipiat, aut fiat, aut cognoscatur aliquid.* Unde & hìc, ubi quæruntur principia, è quibus fiant res naturales, si principij vocabulum usurpetur, non adeo peccari puto: Cum alias etiam Medici ipsos humores corporis principia appellent.

Initiò verò ne disputatio hæc frustra suscipiatur, quærendum, an dentur talia principia, qualia describunt Chymici; Et quomodo; Et quarum rerum sint principia? Ubi mox Paracelsi, *in Labyr. Med. Errant.* & aliorum quorundam opinionem ineptam rejicimus, qui ista principia non solum ante elementa constituunt, sed & cœlum ex ijs componunt. Nam cum rerum generationi & resolutioni obnoxiarum principia inquirant, qua, quæso, ratione investigarunt, hæc tria principia in

Principia Chymica non sunt ante Elementa.

cœlo

cœlo esse. Deinde qua resolutione eadem in elementis esse deprehenderunt. Nam quod de Aqua putrefacta dicitur, quis nescit Aquam, qua utimur, non purum putum Elementum esse, sed plurima admista continere. Neque alijs rationibus id probant. Nisi forsan rationes illæ, quas Henningus Scheunemannus, *in Hydromantia c.12.* affert, id alicui persuadeant. Theologicæ primum. *Sicut Deus est unus & trinus: sic omne, quod â Deo Archetypo factum, ut unum & trinum sit, necesse est.* Et: *Prima corpora solo Dei NUTU absque ulla sermonum commutatione in principio sunt creata; tertio vero die divina majestas.* DIXIT: *Congregentur Aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum.* Deinde Philosophicæ, quibus primo probat, ignem ex tribus principijs constare, ex actionibus ejus diversis: quod urat, habere â Sale; quod luceat, â Mercurio; quod ardeat, â sulphure dicit. Aquam verò ijsdem constare probat, quia forma aquæ, cum educitur ê potentia materiæ, subjectum præexistens requirere. At præter mirabilitatis, pulchritudinis, & necessitatis subjectum, Mercurium scilicet, Sulphur & Salem, nullum fuisse Elementis prius. Ergò ex illis formam aquæ, tanquam subjectis præexistentibus, productam fuisse. Quasi verò Deus pro formis Creatione producendis subjecto præexistente opus habuerit. Item, Rem quamlibet, ex ijs constare, quarum proprietates habet. At Aquæ aliam proprietatem esse,

ſſe, qua ſuo non clauditur termino; aliam, ua humida eſt; aliam, qua liquida exiſtit: A Iercurio interminabilem eſſe; à Sale reſolu- ɔ,humidam;à Mercurio reſoluto,liquidam.

Ideoq; doctiores quidam Chymici recen- ores iſtam opionem defendere non audent: :d ſtatuunt, Eleměta eſſe ante hæc principia, ı ordine corporum naturalium:Et principia ta potius in Eleměta, quā elementa in prin- ipia reſolvi.Ergo de hoc jam erit quæſtio:*An ı rebus ſublunaribus, metallis & mineralibus, emmis & lapidibus, plantis & animalibus, alia dhuc, quā eleměta vulgò nota, dentur principia.*

Principiò verò placet meam ſententiam reviter proponere:de qua in hac Naturæ ob- uritate cuivis liberum judicium relinquo, : rectiora monſtranti non refragabor.Ita au- :m,re hinc inde diligenter penſitata,de prin- ipijs Chymicis ſentio. Eſſe illla non corpora uędam ante elementa ſimplicia,ut modò di- :um, ſed vel prima miſta, vel peculiares na- ıras in prima creatione, cum alijs rerum na- ıralium ſpeciebus conditas, ſeu principia ſui :neris,quæ cum inter ſe,tum etiam cum ele- ıentis, vario modo miſta, alijs rebus natura- bus, generationi & corruptioni obnoxijs, ıetallis puta, mineralibus, gemmis, Lapidi- us, Plantis & animalibus, dant convenien- m materiam.

Principia Chymicorū quid ſint.

Miſta cum dico,ad eorum etiā conſtitutio- :m,Elementa concurrere nō nego;ſicut hoc

ipſa

Principia Chymic. unde suam naturam acceperint.

ipsa resolutio Chymica testatur. Veruntamen non simpliciter mista esse dico, aut ex elementis tantum varie mistis conflata statuo: Sed peculiares formas habere; Et suam cuiq; formam à Deo Omnipotente in prima creatione, ut alijs rerum naturalium speciebus datam esse; existimo. Atque hic etiam Scaligeri illud, *Exerc.137. sect.20.* scribentis, *omnem formam cujusq; perfectè mixti, etiamsi non est anima, ut in adamante, naturam esse quintam, longè aliam à quatuor elementis*, locum habere, credo.

Ab his verò variè mistis, concurrentibus tamen etiam elementis, varia rerum naturalium corpora constitui puto: Ab ijsdem tanquam primis & proprijs subjectis, varias qualitates & accidentia immediatè fluere existimo, quæ alijs rebus naturalibus propter hæc insunt, quæ hactenus à solis elementis, aut elementorum & eorum qualitatum mistione ac temperatura varia, nonnulli frustra deducere conati sunt: Cum nulla in elementis ad qualitates has producendas sit potentia; Ut in odoribus, coloribus & alijs qualitatibus ab ipsis quoque Peripateticis doctissimis satis monstratum est. Imò si quis in hisce corporibus inesse Spiritus, & aliquid Corporis illius, quod Aristoteles ἀνάλογον esse τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ dixit, contendat; cum eo valde non pugnarim. Neque enim credendum, quod nonnulli sibi imaginantur, quasi cum res aliqua gene-

Mistorum generatio.

generanda est, ex omnibus quatuor elementorum regionib9 materia ad mistionem conquirenda sit: Sed cum res crearet DEUS Optimus Maximus Verbo, elementa miscuit, & mistis suas formas peculiares, ac seminales rationes & essentias Cœlo analogas indidit. Atq; ita cursum Naturæ per propagationem specierum in Individuis conservat & tuetur. Jam verò post creationem ista principia in aqua & terra, ad corporum naturalium constitutionem & nutritionem, ubivis obvia sunt, ex varijs rerum corruptionibus. Neque enim quis sibi persuadeat, cum ex combustis fumum ascendere videt, aut ex alijs rebus vaporem, mox in prima elementa factam esse resolutionem; sed in illo ipso fumo ac vapore principia plerumq; adhuc integra sunt. Quod ex Chymicis operationibus satis patet, si recipientibus vasis fumi ac vapores ejusmodi excipiantur. Si enim evaporat vel accendatur Sulphur, Sulphuris Oleum vel Spiritus inde colligitur; è vino, Spiritus vini; ex alijs plantis alius Spiritus vel oleum; ex accensâ papyro oleum papyri vel lini; ex Antimonio, flores Antimonij.

Ordo corporum naturalium. Ordo nimirum est in rebus naturalibus, ut superioribus & nobilioribus serviant inferiora. Et sicut in animatis, ab anima vegetante ad sentientem; hinc ad varias Brutorum; tandem ad animam rationalem, tanquam summum gradum, fit progressus, & anima rationa-

tionalis omnium Animatorum inferiorum potentias complectitur; Ita idem fit in corporibus. Primo sunt elemẽta: Hinc Sal, Sulphur, & ☿; quæ quidem & ipsa elementa in se continent, sed non sola, verum aliquid amplius; Cum habeant suas, quibus differunt, formas, non à formis elementorum inter se mistis ortas, sed à Creatore in prima creatione inditas. Ex his postea variè mistis, concurrentibus tamen rursus Elementis, mineralia, metalla, lapides, gemmæ, plantæ, animalia sua corpora accipiunt; in quibus per speciei cujusque Formam variè determinantur. Sicut videmus Salem è terra à Plantis attractum peculiari modo in plantis elaborari: rursum cum plantis animalia vescuntur, mutationes quasdam subire, naturam tamen suam nunquam planè exsuere.

Corporum naturalium proxima principia.

Neque hæc doctrina antiquis omninò est contraria. Etsi enim creationem ignoraverint gentiles Philosophi & medici: tamen præter elementa, principia quædam propiora, è quibus res naturales constituantur, alantur, & variè afficiantur, admiserunt. Hippocrates, *lib. de Natur. Human. text. 31.* Plantas non solum Calidum, frigidum, humidum, siccum, aut quid ex his simpliciter mistum, attrahere scripsit: sed ita scribit; τὰ φυόμενα καὶ σπειρόμενα ὀκόταν εἰς τὴν γῆν ἔλθῃ, ἕλκει ἕκα-

στον

ϛον, τὸ κ҄ τ φύσιν ἑωυτῷ ἐνεὸν ἐν τῇ γῇ. ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ, καὶ πικρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ἁλμυρόν, καὶ παντοῖον: *quæ crescunt & feruntur, quando in terram veniunt, attrahit unumquodq; quod secundum naturam sibi familiare in terra inest. Est autem acidum, & amarum, & dulce, & salsum & omnigenum.* Et, *in lib. de Prisc.* Medicin. ubi prolixè hac de re agit, ista principia appellare videtur δυνάμεις non inusitato vocabulo; cum ut Galenus, *lib. de plenit. c.3.* docet, δύναμις etiam δραστικὴν αἰτίαν, ἢ οὐσίαν significet. Quam significationem & Aristoteles usurpat, dum, *loco allegato è lib. 2. de generat. Animal. cap. 3.* Elementa δυνάμεις appellat. Docet autē eo in libro Hippocrates, ut in homine, & in alijs rebus; quæ eduntur & bibuntur, vel foris illinuntur, vel quàcunq; forma corpori admoventur, non solum ad calidum frigidum; humidum & siccum esse respiciendum, sed potius ad amarum; salsum, dulce, acidum, & similia. Hæc enim homini inesse & in alijs, & ex ijs mistis corpora naturalia constitui; Et ubi invicem bene contemperata sunt, neque videri; neque hominem molestia afficere: Ubi verò non bene temperata, sed ab ijs secreta fuerint; hominem molestia afficere. Ita enim scribit: ἔνι ἀνθρώπῳ καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ὀξύ, καὶ στρυφνόν, καὶ πλαδαρόν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας

δυνάμις quid Hippocrati.

S 2 ἔχοντα,

ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. Ταῦτα μὲν μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδειά ἐστι, καὶ λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον, ἢ πικρόν ἦ, καὶ ἄκρητόν ἐστιν, ἢ ἁλμυρὸν, ἢ ὀξύ, ἢ ἄλλο τι ἄκρητόν δὲ καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ' αὐτέων. ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει, ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τούτου χυμοῦ ἀκρήτου δὲ καὶ διαφέροντος, δῆλα ἐστι μετέχοντα. Οἷον ἄρτος δὲ καὶ μᾶζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν, οἷσιν εἴθισται ἄνθρωπος πλείστοισί τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι. *In homine inest & amarum, & salsum, & dulce & acidum & acerbum & insipidum, aliaq; sexcenta, quæ præ copia & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione & mutua inter se contemperatione, neque cernuntur, neque molestia quenquam afficiunt. At ubi horum quippiam secretum fuerit & per se exstiterit, tunc & conspicuum fit & hominem molestia afficit. Quin etiam in cibis, qui minime nobis conveniunt, quiq; in corpus ingesti homini sunt noxij, eorum quilibet aut amarus est, aut minime temperatus & vehemens; ideoq; perturbationem in Corpore efficiunt: non secus ac ea, quæ è corpore excernuntur. At edulia, quæ homo edit aut bibit, ea hujus intemperati & excedentis*

ſucci minimam partem habere conſtat: Panem dico & Mazam, ac his ſimilia, quibus homines copioſiſſimè ac frequenter uti conſuevit. Et *poſtea* ſcribit: οὐ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ στρυφνὸν καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἆλλα, ὅσα μοι εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενά τε καὶ πως πλασσόμενα. *Non calidum eſt, quod magnam vim habet; verum acerbum & inſipidum, cæteraq́, de quibus dixi, cum in homine, tum extra hominem, in iis quæ eduntur aut bibuntur vel foris illinuntur, vel quacunque forma corpori admoventur.*

Explicatione quidem aliqua locum hunc Hippocratis obſcurare potius, quam declarare conatur Eraſtus, *Diſp.3. contra Paracelſ.* dum ſcribit. Hippocratem non reprehendere quatuor elementorum miſtionem pro principio ponentes, ſed adverſus illos diſputare, qui artem medicam conſtruere volentes, hypotheſin protulerunt non rectam, dum unum ſcil: aut duo ſaltem ex his principia poſuerunt. Ideoque docere voluiſſe, Hominem conſtare non ex uno ſolum elemento, ſed ex omnibus quatuor. Verum enimverò concedimus quidem Hippocratem hoc loco Elementa rejicere non voluiſſe; An verò id ſolum reprehendere voluerit, quod nonnulli ſimplicia ſaltem Elementa principia corporis humani poſuerint; cum omnia ſimul miſta

ponere debuissent: non adeo planum est; nec video ubi in hoc libro scripserit: quod ipsi proclive fuerat facere: sed toties repetit; Morbos & magnas in corpore perturbationes, non à qualitatibus illis elementarijs fieri, sed τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυνάμεων ἔρχεσθαι. Δυνάμεις autem appellat τὰς τῶν χυμῶν ἀκρότητας δὲ καὶ ἰσχὺν. Neque est, quod quis dicat, illum loqui de simplicibus qualitatibus; compositarum esse majorem efficaciam. Negat enim id expressè Hippocrates, & dicit, qualitates primas permistas, minus lædere, quam simplices, dum scribit: ὃν μὲν ἂν δήπου χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὐτέοισιν ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ᾖ, οὐ λυπέει. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης τῷ μὲν ψυχρῷ γίνεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, τῷ δὲ θερμῷ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθείη χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπέει. *Quamdiu calidum & frigidum inter se permixta sunt, molestiâ non afficiunt. Temperamentum enim & commoderationem habet frigidum à Calido, & calidum à frigido. At ubi alterum ab altero sejunctum fuerit, tunc offendit.* Simul etiam monstrat hoc loco Hippocrates, quod ij ipsi morbi & læsiones, quæ ob excessum qualitatum primarum homini obvenire solent, non sint tantæ, quales sunt, quæ ab amaris, salsis & acidis. *Nam,* inquit, *si amarus humor aliquis, quem flavam bilem nominamus, effusus fuerit, quantæ anxietates, æstus & impotentiæ detinent? Et quibus acuti, acres, & æruginosi humores in-*

δυνάμεις Hippocraticæ.

stant,

ſtant, quinam furores & viſcerum & thoracis lancinationes animiq; abjectiones oriuntur? Neque hæc prius quieſcunt, quam evacuati, dejecti & alijs permiſti fuerint. Quale quid ſolæ elementorum qualitates, nunquam inducere possint. Quæ etiam ab ijs oriuntur alteratione longè facilius tolluntur. Et quantum τὸ εἰλικρινὲς, parteſq; miſti ab alijs, cum quibus temperatæ erant, ſeparatæ poſſunt, etiamſi nihil alterius rei accedat: vel ex Spiritu vini patet. Potor enim aliquis Cantharos vini quatuor vel quinque ſine inſigni damno exhaurit: At Spiritum vini, qui inde elici poteſt, non ſine præſenti incommodo exhauſerit.

At objiciat aliquis, inquit Hippocrates, multi febribus ardentibus, aut pulmonum inflammatione, vel alijs morbis vehementibus detinentur, qui tamen calore citò non liberantur, neque frigori calor ſtatim ſuccedit. Sed reſpondet Hippocrates; Illud ipſum magno argumento eſt, quod neque calidum ſimpliciter, neque ipſum ſolum affectus cauſa ſit: Sed eſt & amarum & calidum idem, & calidum & acutum, & ſalſum & calidum, aliaq; innumera; Et rurſum frigidum alijs facultatibus commiſtum. Hæc ſunt, inquit, à quibus noxa provenit. Sed & calidum adjunctum eſt robur ac veluti principatum habens, quod incitat, & vim ejus, cui conjunctum eſt, auget: Nullam tamen peculiarem vim, quam conveniat, majorem obtinet.

Qualitates primæ in caussa morbor. reddẽdis nõ semper sufficiunt.

Qui insignis Hippocratis locus utinam à multis in doctrina febrium putridarum ac malignorum ac ipsa adeo peste & alijs morbis venenatis diligentius animadverteretur. Non enim satis est scire, adesse febrem, id est, calidam intemperiem, vel ipsam foveri à putrescente humore: Sed illud ipsum præcipuè animadvertendum, in qualem & cujus generis naturam humor in qualibet febre ac morbo corrumpatur. Hinc enim pestilentium, malignorum ac venenatorum morborum, pendet differentia & cura: Et hinc diversa Symptomata in malignis ac pestilentibus febribus ac constitutionibus proveniunt: Ita ut nunc dysenteria, nunc vomitus, nunc Angina, nunc pleuritides, nunc parotides, nunc Babones, nunc deliria, nunc Veternus, nunc dolores capitis, nunc alia Symptomata oriantur: Quæ ex sola intemperie vel putredine deduci non possunt; Sed omnia, ut loquitur Hippocrates, hæc τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ δυνάμεων ἔρχεται: & ὅσα κακοπαθέει ἄνθρωπος πάντα, ἀπὸ δυναμίων ἔρχεται.

Verum cum nonnulli proculdubio hic multa effugia quæsituri sint, neque in sola autoritate Hippocrates acquieturi & id objecturi; illas ipsas δυνάμεις Hippocraticas, amarum, salsum, accidum, & similla à qualitatibus Elementaribus variè mistis oriri: mittamus jam autoritatem Hippocratis & rem ipsam videamus.

Primò

Primò autem protestamur, etsi principia ista, suo & quem antea proposuimus, & mox explicabimus, modo, admittenda censeamus: nos tamen omnium absurdorum & ineptorum dogmatum, quæ in hac doctrina à Paracelsistis immiscentur, patrocinium non suscipere. Operæ pretium non putamus omnium opiniones recensere & examinare; Inprimis cum pauci idem hac de re docuerint.

Primò nimirum, ut etiam supra monui, non tam latè extendenda sunt principia Chymica cum Paracelso, ut ante elementa constituantur, & Elementa ac cœlum ipsum ex ijs componatur.

Deinde per ea elementa ac principia Aristotelica nullo modo reijcienda sunt, sed suus locus materiæ, formæ, & privationi; suus elementis, suus his principijs dandus: Et tam Elementa, quam hæc principia Chymica in mistorum constitutione admittenda: Et ex illis caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas; Ex his odores, sapores, & hujus generis qualitates aliæ deducendæ. *Principia Chymica non tollunt Elementa.*

Tertiò & hoc monendum, inter principia alia esse propinquiora, alia remotiora; alia communia, alia minus communia: Et unum mistum è pluribus principijs diversæ naturæ posse componi. Sicut ergo cum dicitur; Semen & menstruum sanguinem esse corporis principia: eo non negatur, hominem constare ex quatuor elementis: Ac contra sicut *Principia quotuplicia.*

cum dicitur; hominem constare ex elementis: non negatur humores quatuor esse hominis principia: Ita cum dicitur, tria esse rerum istarum principia, non negatur, easdem constare ex elementis.

Corpus duplex. Ac hinc nonnulli in mistis *duplex corporum genus* inesse dicunt; unum *elementare*, alterum *essentiale*, & utrumque ad misti constitutionem pertinere. Ubi res quidem satis bona est, sed locutio non satis exacta; Cum elementa quoque ad essentiam rei pertineant. *Principia essentialia.* Verum (ut ad bonum sensum ista attrahamus) appellare videntur *principia essentialia*, ob nobiliores qualitates & actiones, quæ in majore apud ipsos sunt pretio, & ita ad essentiam præcipuè medicamentorum; quæ inprimis quærunt, magis pertinere videntur, quàm elementa. Neque enim quod sæpe jam monuimus; cum Paracelsistis facimus, qui statuunt ista tria principia esse planè prima, vel etiam ante elementa: sufficiat, si obtineamus, esse post elementa, & talia à quibus pleræq; facultates, quas medicus in medicamentis expetit, oriantur, & ultra quæ resolvere Corpora naturalia non tentat Chymicus. Cum nec natura hic facilem sese in resolvendo, si quis ulterius progredi cupiat, præbeat: Nisi forsan destruere planè potius, quam resolvere res cupiat.

Quo-

Quomodo autem probari possit, talia dari principia, jam dispiciendum. Primo autem hoc argumento utimur: Ubicunque pluribus eadem affectiones & qualitates insunt, per commune quoddam principium insint necesse est: sicut omnia sunt gravia propter terram, calida propter ignem. At Colores, Odores, Sapores, esse φλόγιστον & similia alia, mineralibus, metallis, gemmis lapidibus, plantis, animalibus insunt. Ergo per commune aliquod principium & subjectum insunt. At tale principium non sunt elementa. Nullam enim habent ad tales qualitates producendas potentiam. Ergo alia principia, unde fluant, inquirenda sunt. Et licet nonnulli monstrare conati sint, Colores, odores, sapores, ab elementis provenire: irrito tamen conatu id fecerunt, ut à doctissimis Philosophis & Medicis jam monstratum est. Quomodo enim, quæso, à caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, quomodocunque etiam mistis, color, quomodo odor, quomodo sapor proveniat? Imò color etiam cœlestibus corporibus quodammodo competit. *Principiorum Chymicorum probatio.*

Deinde utimur argumento, quo & Aristoteles, *3. de Cœl. cap. 3. text. 35.* Et Galenus *lib. 1. c. 3. de elementis* usus est. Ex ijs corpora naturalia constant, in quæ resolvantur. Sed resolventur in ista tria principia. Ergo ex ijsdem constant. Non jam resolutionum talium multa exempla

pla afferam. Salem omnibus inesse, & ex ijs fieri posse, omnibus in resolutionibus Chymicis versatis, notissimum est. In metallis etiam ac mineralibus Sulphur manifestè deprehenditur. Et ut Clarissimus Philosophus, Cornelius Martini, *in præfatione in Georg. Agricolam,* scribit: *Sulphur deprehendi in omnibus metallis, excepto Auro; Sulphur, inquam, combustibile, quod & flammam concipiat & odorem Sulphuris vulgaris exhalet, vero verius est.* Perpendatur etiam hoc exemplum. Si lignum viride igni admoveatur, flammam non concipit, donec humiditas aquea; aut secundum Chymicos Mercurialis substantia exhalet. Neque quisquam opinetur, nihil nisi aquam è ligno viridi igni admoto exhalare. Nam mordicatio illa, quam oculis infert ille vapor, satis doceat, aliud quid, præter aquam resolutam, huic vapori inesse. Postquam ista aqua & Mercurialis humiditas absumta est maxima ex parte, oleaginosum illud & pingue inflammari, & flammam liberiorem, nec ita fumo permistam, dare incipit. Restant tandem cineres, in quibus Sal residuus est, & aqua affusa à terra facile separatur.

An corpor. natural. resolvantur in ea, è quibus constāt.

Verum contra hæc multi multa objiciunt. Primò Erastus, *2. Part. Disput. contr. Paracels.* Principium illud & propositionem, quæ tamen est Hippocratis, Aristotelis & Galeni, qua dicitur; *Res quasvis in ea resolvi, è quibus constant,* non ita simpliciter admittendam esse

se censet; cum multa in ea corrumpantur, è
ibus non sunt composita: ut humores in
crementa vitiosa, vel caro in vermes. Ve-
m adhibeatur sanè aliqua limitatio, & dica-
r, de ultima resolutione esse propositionem
am accipiendam, vel rem quamcunque
solvi in ea, ex quibus actu inexistentibus,
nquam partibus materialibus, composita
t: non verò in ea, è quibus res per substan-
alem materiæ transmutationem generata
st. Nihilominus subsumimus: Ex hisce prin-
ipijs actu inexistentibus (sicut nimirum Ele-
nenta actu inexistunt in misto; caseus, Buty-
um, serum, in lacte; oleum in Amygdalis vel
uce moschata) constare corpora naturalia;
ta ut per resolutionem & separationem inde
ecernantur, non verò per substantialem ma-
eriæ transmutationem, quod vult Erastus, ex
js omnimodo generentur. Alias enim liben-
er concedimus, res naturales per corruptio-
nem in multa transmutari posse, ex quibus
non constat, v. g. sanguinem & partes corpo-
ris in pus; caseum & carnes in vermes. Ve-
rùm non de corruptione & transmutatione,
sed de resolutione Axioma illud loquitur. Ul-
timam tamen; cum dicimus resolutionem,
non eam plane intelligimus, quæ fit in ele-
menta: Cum natura tam facilem in resolven-
do sese non semper præbeat: Et in hisce prin-
cipijs Chymico sæpe subsistendum sit.

Quæ

Materia duplex. Quæ omnia ut rectè intelligantur, duæ distinctiones notandæ. Prima est, duplicem esse materiam, aliam immanentem, aliam transeuntem. *Permanens.* Immanens est, quæ in re materiata & effecta permanet; suam naturam retinens: ut lapides, ligna sunt materia domus; *Transiens.* elementa corporis misti. Transiens est, quæ non manet in re effecta, sed mutatur & formam accipit aliam. Ita Chylus est materia sanguinis; sanguis corporis humani.

Principia duplicia. Altera est, duplicia esse rerum naturalium principia; alia communia; quæ omnibus æquè insunt, alia propria, quæ cuique generi peculiaria sunt.

Cum ergo jam de corporum naturalium resolutione quæritur; verum est illud axioma; *Res qualibet resolvitur in ea, è quibus constat*, de Materia Immanente, non de materia transeunte. Ita corpus naturale mistum quodvis resolvitur in elementa; resolvitur in principia Chymica; quæ licet alterentur in misto, non tamen in eo planè abolentur, sed uniuntur, ut rectè docet Aristoteles. Non verò caro vel os in sanguinem resolvi potest: quia dum ex sanguine fit caro vel os, sanguis naturam suam amittit, & aliam formam induit. Ideoq; male argumentatur P. Palmarius, *de lapide Philosoph. dogmatic. cap. 10.* Si omnia in aquam, oleum & salem abeunt, ex illis illa non venisse. Non enim hæc sunt transiens, sed immanens materia. Resoluta nimi-

imirum sunt ex misto, non generata. Nam ut e resolutione naturali nihil dicamus, sed de iolentâ solùm per ignem. Ignis non nisi igem generat, nullumq; mistũ producit. Et qui it quæso, si generata ista sunt aliorum corruptione, non resolutione, quod omnia corpora aturalia in ista æquè non abeunt? Non enim eneratur quodlibet ex quolibet, sed hoc ex llo; neq; corrumpitur quodvis in quolibet.

Deinde verum est idem axioma plerumq; le principijs saltem communibus, nõ de proimis. Miscibilia enim illa communia maient in misto (an actu vel potentia jam non lisputo) proxima autem generationis prinipia plerumq; non manent, sed omnino nomen, naturam, ac definitionem mutant. Totum hoc in totum hoc mutatur, ut sanguis in carnem. Et proinde regressus & resolutio ad proxima principia non datur. Ita ex ovo fit pullus, & omnia ovi in pullum mutantur, omnemq; potentiam amiserunt, qua regressus fieri, & ex pullo iterum ovum fieri possit. Plerumq; tamen hoc fieri dixi, & in animatis omnibus hoc locũ habere existimo, ubi anima alimento attracto novam formam induit: in mistis non animatis, quousque hoc extendendum sit, suo loco dicetur.

Deinde illud hic nonnulli objiciunt; Chymicas resolutiones nõ esse naturales, sed artificiales: Axioma illud; Omnia his constant, in quæ resolvuntur, de naturali resolutione accipi-

Chymica resolutiones an sint tantum artificiales.

accipiendum esse. Malè à Chymicis hic artem substitui. Ejusdem enim esse miscere & dissolvere: & quæ natura miscuit, ea artem non posse dissolvere. Verumenimverò, si proximum agens respicias, negandum, quod resolutiones Chymicæ non sint naturales; etiamsi artifex suo modo concurrat. Fiunt enim ab igne & calore, causa naturali. Exempli gratia. Cum planta comburitur Salis faciendi gratia, illa actio planè naturalis est, non artificialis: Cum à Calore ignis Spiritus vini in altum attollitur, non minus naturalis est actio, quam cum idem Spiritus, calore ventriculi & epatis, in Cerebrum attollitur, aut cum calore Solis res in vaporem resolvitur. Et proinde res, quæ hoc modo generantur, naturales sunt, non artificiales. Quomodo autem Ars Naturæ ministra sit, & quæ Natura, quæ Artis partes sint, ubi utriusque operationes concurrunt, bene docet Scalig. *exercit. 101. sect. 12.*

Res naturales quæ.

Res artificiles quæ.

Longè verò alterius generis sunt res artificiales, ut mox dicetur, quæ secundum suam essentiam, & quatenus tales, non à natura, sed proximè ab artifice dependent; quales sunt sculpturæ & similia.

Corruptio duplex.

Naturalis.

Debebant potius distinguere, qui ista objiciunt, cum Aristotele, *5. Physic. c. 6. text. 5.* & *4. Metaph. text. 3.* Corruptionem in naturalem & violentam. Naturalem enim corruptionem appellat Aristoteles εἱμαρμένην seu Fato determinatam, quæ scilicet accidit secundum

:undum legem & communem naturæ cur-
m, qua animalia per naturalem mortem;
ista per putredinem pereunt & corrum-
ıntur. Violentam autem illam, quæ præter *Violenta;*
ırsum naturæ universalem & præter naturæ
gem accidit; qualis est mors violenta &
ombustio. Quæ corruptio naturali opponi-
r: non quod ipsa per causas naturales agen-
s non fiat (nam & violenta corruptio, si cau-
s naturales spectes, planè naturalis est) sed
ıia contra universalis naturæ cursum acci-
t:

Etsi ergo Chymicæ actiones quædam hoc *Operationes Chymicæ quomodo sint naturales & quomodo artificiales.*
ıodo naturalibus opponuntur & violentæ
ınt, ut cum plantis, quæ comburuntur, &
uæque eis, combustæ fuissent, aliquandiu
dhuc crescere & tandem emori ac putresce-
: poterant: ex eo tamen non sequitur, quod
ıere artificiales sint, & quæ hinc fiunt, non
aturalia, sed artificialia. Quis enim ignem
ligno accenso generatum naturalem esse
eget? Artificiales sunt istæ actiones, quatenus
n artificialibus vasis materia elaboranda cer-
o ignis gradui objicitur. At actio Caloris in
nateriam planè naturalis est. Et proinde opus,
uod producitur, respectu efficientis & ma-
eriæ naturale est. Etsi illud, in quo humana
ndustria & labor concurrit planè artificiale
sset, etiam arbores, quæ insitione producun-
ur, artificiales essent.

accipiendum esse. Malè â Chymicis hic artem substitui. Ejusdem enim esse miscere & dissolvere: & quæ natura miscuit, ea artem non posse dissolvere. Verumenimverò, si proximum agens respicias, negandum, quod resolutiones Chymicæ non sint naturales; etiamsi artifex suo modo concurrat. Fiunt enim ab igne & calore, causa naturali. Exempli gratia. Cum planta comburitur Salis faciendi gratia, illa actio planè naturalis est, non artificialis: Cum â Caloreignis Spiritus vini in altum attollitur, non minus naturalis est actio, quam cum idem Spiritus, calore ventriculi & epatis, in Cerebrum attollitur, aut cum calore Solis res in vaporem resolvitur. Et proinde res, quæ hoc modo generantur, naturales sunt, non artificiales. Quomodo autem Ars Naturæ ministra sit, & quæ Natura, quæ Artis partes sint, ubi utriusque operationes concurrunt, bene docet Scalig. *exercit. 101. sect. 12.* Longè verò alterius generis sunt res artificiales, ut mox dicetur, quæ secundum suam essentiam, & quatenus tales, non â natura, sed proximè ab artifice dependent; quales sunt sculpturæ & similia.

Res naturales quæ.

Res artificiales quæ.

Debebant potius distinguere, qui ista objiciunt, cum Aristotele, *5. Physic. c. 6. text. 5. &* *4. Metaph. text. 3.* Corruptionem in naturalem & violentam. Naturalem enim corruptionem appellat Aristoteles εἱμαρμένην seu Fato determinatam, quæ scilicet accidit secundum

Corruptio duplex.

Naturalis.

:undum legem & communem naturæ cur-
n, qua animalia per naturalem mortem;
ista per putredinem pereunt & corrum-
ntur. Violentam autem illam, quæ præter *Violenta.*
rsum naturæ universalem & præter naturæ
gem accidit; qualis est mors violenta &
mbustio. Quæ corruptio naturali opponi-
r: non quod ipsa per causas naturales agen-
non fiat (nam & violenta corruptio, si cau-
naturales spectes, planè naturalis est) sed
ia contra universalis naturæ cursum acci-
:.

Etsi ergo Chymicæ actiones quædam hoc *Operationes Chymicæ quomodo sint naturales & quomodo artificiales.*
odo naturalibus opponuntur & violentæ
nt, ut cum plantis, quæ comburuntur, &
æque eis, combustæ fuissent, aliquandiu
huc crescere & tandem emori ac putresce-
poterant: ex eo tamen non sequitur, quod
ere artificiales sint, & quæ hinc fiunt, non
turalia, sed artificialia. Quis enim ignem
igno accenso generatum naturalem esse
get? Artificiales sunt istæ actiones, quatenus
artificialibus vasis materia elaboranda cer-
ignis gradui objicitur. At actio Caloris in
ateriam planè naturalis est. Et proinde opus,
od producitur, respectu efficientis & ma-
riæ naturale est. Etsi illud, in quo humana
dustria & labor concurrit planè artificiale
et, etiam arbores, quæ insitione producun-
r, artificiales essent.

Aut si ideò opera Chymica sunt artificialia, quia calor externus, quasi instrumentum, adhibetur: cur non etiam pullus gallinaceus artificialis erit, qui externo gallinæ incubantis calore in actum producitur? Id artificiale propriè est, quod Formam in mente artificis prius conceptam ab artifice accipit: At, Chymico etiam de principijs non cogitante, nec formam eorum prius mente concipiente, in resolutione sponte ea proveniunt: quia scilicet jam inerant. Artisq; nullius est formas rerum naturalium producere. Et ut Aristoteles 2. Phys. c. 1. text. 2. habet, ὅσων ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, ὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον. *Quæ ab arte proficiscuntur, nullum insitum mutationis impetum habent.* At quæ à Chymia fiunt, omnia istum internum impetum habent: calorq; saltem externum agens est, qui illam ἔμφυτον ὁρμὴν ad actum deducit.

Artificiale quid.

Chymica principia arte non fiunt.

Neque etiam quæ à Chymicis fiunt operationes semper fortiore & adurente igne instituuntur: sed per putrefactionem saltem & digestionem non rarò materia resolvenda vasis suis inclusa, elaboratur. Nec rem ad cineres semper deducere opus est, ut ex igne exhalatione falsam qualitatem accipiat, ut vult Schegkius; sed in succini & cornuum & ossium destillatione, antequam fiat incineratio, sal educitur volatilis; Et is quidem non in cineribus remanet, sed cum ipso humore evolat, ac vel collo Retortæ, vel lateribus Recipientis adhærescit. Imò sal urinæ volatilis levu-

no calore sursum ex ipso humore attollitur, ipsum vini spiritum volatilitate antevertit. ontra si terram, à qua Sal affusa aqua separa- s est, uras & aduras, nihil inde salis amplius icies. Ita corpus, ê quo Sulphur inflãmabile m exhalavit, nunquã iterum flãmam conci- it: Præterea nõ ê qualibet re æquali copia Sal licitur; sed ex alijs copiosus, ex alijs paucus.

Imò ista principia non tantùm ab arte, sed onnunquam etiam à natura seorsim conspi- ienda ostenduntur. Perpendat quisq; saltem coctiones in animalibus & excrementa, & vi- leat, an non sulphur fœtidum in fecibus alvi, Sal in urina reperiatur. Inquirat etiam, quid alibi in natura fiat. Resinosæ arbores resinam suam sulphureæ naturæ sponte fundunt: Ex nuce Moschata, semine lini, amygdalis & plu- rimis alijs seminibus ac fructibus olea expri- muntur, quæ natura inerant. Sal naturaliter redditur ê cinerum & calcium exhaustis cu- mulis, circa officinas nitrarias. Columbarũ fimus Salem acrem & copiosum cõtinet, sine ulla præcedenti calcinatione. Imò sine adusti- one ex plantis in ipso humido sal fieri potest, modumq; tradit Beguinus, *in tyrocinio Chymi- co, lib. 2. cap. 17.* In vino ad latera doliorum sal copiosus in tartarum cõcrescit. Spiritum vini natura procreavit, non Ars; quod nemo pota- torum ignorat, qui, quo plus spiritus vinum habet, eò facilius inebriantur: nemo Oenopo- larum nescit, quibꝰ cognitum, parte hac eva- nescen-

Natura principia Chymiæ ostendit.

nescente, reliquum facilè corrumpi. Neque ab arte solum is separatur, sed & brumale frigus eum à suo Phlegmate separat.

Præterea quod nonnulli objiciunt, non dari principia propriora rerum naturalium, quam elementa; quia nihil videatur à natura in ista principia resolvi, non magni momenti est. Nam superficiales isti naturæ scrutatores nimis cœcutientibus oculis naturales istas resolutiones aspiciunt, &, ut Scaligeri joco, *Exercit. 307. sect. 12.* utar; Sæpè murem farina aspersum eundem putant cum Domino pistrini. Cum cadaver, inquiunt, aliquod putrescit, ignis & aer in auras evaporat; humidum diffluit; fimus loco terræ relinquitur. Quæso, quisquis es, qui ita judicas, cadaveri putrescenti nares propius admove, & vel fætor ille te docebit, non purum ignem & aërem esse, quod exhalat, sed compositum adhuc; aliumq; odorem cadaver equi, alium bovis, alium hominis cadaver, aliam plantam hanc vel illam putrescentem exhalare. Fimum si terram puram putas, multum erras. Putrida urina, vel fimus, postquam computruit, salem terræ admistum plurimum continet; quod facilima resolutione deprehendi potest.

Resolutio corpor. natural. non semper fit in Elementa.

Idem error in violentis resolutionibus committitur. Si enim isti fumum vel flammam vident, tantum ignem vel aërem esse putant. At si Alembico ea exciperent, deprehenderent, non tantum elementa esse, sed mista adhuc.

adhuc. Et quidem non imperfecta & meteora, sed longè alterius naturæ; & aliud quid continere fumum ex Sulphure accenso intelligerent, quàm fumum ex ligno querno vel tartaro, vel vitriolo. Aut si saltem metallorum fossores & coctores consulerent, aut eorum caminos inspicerent: aliter se rem habere, quam putant, facilè doceri possent. Ita cum cinerem vident, terram esse dicunt imperitissimè. Separatio enim facilima per aquam affusam, quid Sal & terra differat, & utrumq; in cinere contineri, ostendit.

Non ergò ita obiter & superficialiter de naturæ operibus judicandum. Sed paulò penitius ea introspicienda sunt. Et quod nobis fortuito non objicitur, Arte & industria inquirendum. Nimirum in naturæ externis resolutionibus judicandis, multa occurrunt impedimenta: Neque partes resolutæ ad examen sese sistunt, ut cognosci possint, An elementa pura sint, vel alterius generis, sed in auras diffunduntur & aufugiunt. Major autem certitudo est in operibus artis, ubi nihil perit, sed vasis clausis omnia administrantur, partesq; resolutæ inclusæ colliguntur & heterogenea ab homogeneis discernuntur, ut rectum de omnibus possit fieri judicium. Et quidem in utraque resolutione tam naturali, quam violenta, id præstare potest Chymia. Priorem quod attinet, cum putredo fieri dicatur, vi externi caloris educentis externum: idem fit in

De Corpor. natural. resolutionibus quomodo rectè judicandum sit.

Resolutionum Chymicorum certitudo.

Cucurbita vel alio vase clauso, calore lento in fimo vel Balneo administrato. Hac tamen differentia, quod, ut dictum, de partibus resolutis in externis naturæ operibus ita certò judicare non liceat; cum hinc inde dispergantur: in operibus verò Chymicis, vasis clausis omnia excipiantur, ut rectius de ijs judicium fieri possit. Idem præstat in violentis corruptionibus, ubi vehementiore igni adhibito resolutæ partes aqueæ & oleosæ in recipiente vase excipiuntur: in fundo verò, quod combustum est, salem & terram continet.

Chymica principia an revera mistis insint.

Nonnulli aliud quærunt effugium; & cum negare non possint, à Chymicis vel ad oculum monstrari ista, quæ appellant, principia, Dicunt non inesse mistis ea, nec inde separari, sed vi ignis fieri. Putatque Schegkius, quem Riolanus, & alij sequuntur, Salem revera seu φύσει rebus non inesse, sed accidere saltem hoc terrenis partibus, ut mutentur propter igneam exhalationem in salsam qualitatem. Verum longè aliter sentit hac de re Hippocrates, qui, *loco supra allegato*, salsum, amarum, & hujus generis alia, revera rebus inesse, atq; inde ἀποκρίνεσθαι docet. Idem Scaliger, *in l.2. de plant.* concedit, dum scribit: *Si è quercus cinere fit Sal: (fit enim) haud quaquam ejus alimento repugnare videtur.* Et certè, qui putant ea, quæ à Chymicis producuntur, ab ipsis fieri, non natura inesse, suam in Chymia imperitiam produnt: Et si aliquas Chymicas resolutiones vidis-

vidissent, aliter sentirent. Si tamen Chymicis fidem habere nolunt, metallurgos adeant. Si enim istud argumentum contra Chymicos valeret, valeret etiam contra metallurgos, atque evinceret, metalla & mineralia non exstitisse, sed à metallurgis producta fuisse. Separat Chymia diversas rerum partes, non generat; & nisi à natura subjiciatur materia, eam producere non potest.

Tandem aliqui, principia ista, quæ è mistis separari dicimus, potentia saltem inesse, non actu dicunt. Verum id nostræ sententiæ nihil officit. Nam cum nemo neget, elemēta revera in mistis inesse: nihilominus Physici disputant, an actu vel potentia mistis insint. Qui ergò istam cōtroversiam composuerit, facilè videbit, an potētia vel actu inesse dicenda sint hæc principia. Nobis sufficiat hic dixisse revera inesse: non absimili modo, sicut in lacte inest butyrum, caseus & serum. Hippocrates dicit, quod amarum, salsum acidum, & hujus generis alia, *μεμιγμένα καὶ κεκριμένα ἀλλήλοισιν οὐ φανερά ἐστιν· ὅταν δὲ ἤ τι τουτέων ἀποκριθῇ, τότε φανερόν ἐστι.* ubi secretionis vocabulum usurpat. Et Aristoteles tam de ijs, quæ actu, quam quæ potentia insunt, vocabulum secretionis retinet. *3. de Cælo cap. 3. text. 35. ἐν σαρκὶ καὶ ξύλῳ καὶ ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ἔνεστι δυνάμει πῦρ καὶ γῆ· φανερὰ γὰρ ταῦτα ἐξ ἐκείνων ἐκκρινόμενα. In carne & ligno, & unoquoq; talium inest potentia ignis vel terra.* Manifesta

Principia Chymic. quomodo rebus insint.

autem fiunt hæc ex illis ſegregata. Ergo ſi ex eo, quod potentia, ſecundum hunc locum Ariſtotelis, Ignis & terra inſunt miſtis, concludi non poteſt, quod non ſint miſtorum principia: ita etſi concedamus, potentia ſuo modo eſſe iſta principia in miſtis: inde tamen inferri non poteſt, quod non ſint miſtorum principia 1. Sed potius, ſicut hoc loco argumentatur Ariſtoteles: In carne & ligno inſunt ignis & terra; quia inde ſegregantur: ita etiam argumentari poſſumus; Principia Chymica ſeparantur ex miſtis: Ergò ijs inſunt.

Diſcrimen inter Elementa & principia Chymicor.

Tandem & hoc affert Eraſtus contra principia Chymica, *parte 2. diſput. contra Paracelſum p. 74.* Fruſtra nova Principia Chymicos comminiſci; cum nihil aliud dicant, quam jam olim per tot ſecula alij Philoſophi dixerunt & demonſtrarunt, nullum alium habere uſum nominum iſtam novationem, præter quam quod quæ clara & intelligibilia prius erant, obſcura, intricata, & incomprehenſibilia nobis reddantur. Quæ aquæ propria eſſe, inquit, omnium eruditorum oculi omnibus ætatibus conſpexerunt, fumoſi iſti Philoſophi, ut noviſſe plus alijs viderentur, mercurio adſcribere voluerunt. Quæ aeri maximè conveniunt, ſulphuri tribuunt. Quæ terræ aptiſſimè congruunt, ſali ſuo accommendant.

Verum enim verò quis non agnoſcit differentiam inter ſalem & terram: ſal in humido liqueſcit; terra non item. Aqua & Mercurialis

pars

pars Chymicorum longè differunt. Ita & sulphur & aer. Neque ita inflammatur & ardet aer, sicut Sulphur. Nam quod aliqui dicunt, facilimè rara omnia multùm in se aeris continentia, pinguedinis autem minimum in largissimam flammam converti; difficilius verò pinguia penè omnia corripere flammam, quam arida stramina, ex quibus pinguetudinis vix minima particula separari possit: sciendum pinguedinem & sulphur, quod Chymicorũ principiũ est, non idem esse Sulphur: Sulphur enim suum, ob quod inflãmatur, habet Spiritus vini, pinguis tamen non est. Et Sulphur quidem in pinguedine esse, sed alijs partibus admistum, quæ inflammabilitatem prohibere possunt. Et siccitatem & raritatem corporis ad facilem inflammabilitatem in quibusdam facere Chymici etiam concedunt: Poteſtq; res parùm Sulphuris & oleositatis in se continens, si rara, aridaq; sit, & nihil in se habet, quod inflammationem prohibere possit, facilius inflammari, quam alia, quæ sulphure abundat, alias tamen partes inflammationem prohibentes admistas habet: sicut in pulvere papyrio alias summè inflammabili apparet, qui si spiritu aliquo acido imbuatur vel humectetur, inflammabilitatem amittit. Et Spiritus vini, qui facilimè inflammatur, si aquam & phlegma admistum habeat, non inflammatur. Et hinc accidit, ut alia bitumina & olea alijs facilius vel difficilius inflammentur.

Inflammabilitas unde.

tur. Talia autem arida Sulphur in se cōtinere satis docet oleum, quod è papyro conficitur. Res tamen aridæ & raræ non inflammantur ob raritatem & ariditatem, sed ob Sulphur, quod in se continent. Hinc etiam res non aridæ facile inflammantur; ut naphtha & Spiritus vini.

Principiorum Chymicorum usus.

Usus igitur principiorum Chymicorum est, ut ex ijs tanquam proximis & proprijs principijs proprietates, quæ corporibus mistis insunt, & ex elementis proximè demonstrari non possunt, deducantur, & demonstrentur, ut præcipuè in proprietatibus & facultatibus medicamentorum inquirendis patet. Aliæ nimirum proprietates à Sulphure, aliæ à sale & quidem semper proveniunt. Et proinde in quocunque misto talis proprietas reperitur, ibi principium illud, à quo fluit, inquirendū: unde artificiosæ & utilissimæ Chymicorum separationes ortum habent. Si enim proprietas aliqua à Sulphure fluit, illud extrahendum, sal removendum, ut medicamentum à heterogeneis separatum efficacius reddatur: contra si à sale, Sal inquirendus, Sulphur separandum. Id quod in omnibus narcoticis apparet, quorum vis à Sulphure, non Sale pendet: acrimonia omnis à Sale.

Quæ verò multis Erastus contra Paracelsum de Elementorum in tria principia resolutione disputat, *parte 2. disput. contra Paracelsum*, adducere supervacaneum est; cum vix aliquis

aliquis saniorum Chymicorum tria illa principia ante Elementa constituat. Et omnino de omnibus, quæ hic afferri poterant, prolixius disputare, operæ pretium esse non puto; præsertim cum ijs, qui rerum & operationum Chymicarum planè ignari sunt, de quibus rectè dici potest; Homine imperito nihil est ineptius, qui quod ipse non vidit, à nemine videri vel observari potuisse, putat.

Sed jam ad numerum principiorum Chymicorum veniamus, & quot talia sint primo videamus. Chymici cùm mista & corpora naturalia ad simplicissima, in quæ quidē possunt, redigere conantur, triplici specie corpora illa apparere dicunt, nempe salis, oleosi, & liquidi; quæ Salem, Sulphur & Mercurium appellant. Verum enimverò, quod diligenter notādum, dubitare quis posset, an æquè prima sint, & ad eandem planè classem pertineant. *Principiorum Chymicorum numerus.*

De sale quidem rem planā esse puto, & post elemēta inter mista perfecta primum esse, cuivis veritatis studioso non ignotum esse posse, plane persuasum habeo: Ut etiā Plinius, *lib.31. Histor nat.c.7.* salē elementū necessariū esse dixerit. Nā in omnib. rebus inesse facilè deprehenditur. Nec solū adustione & partiū terrenarū propter igneā exhalationē in qualitatē salsam mutatione, generari; Sed etiā sine adustione è rebus separari posse, paulò ante dictū & mōstratū: Ideoq; etiā secūdū Hippocratem mistis secūdū naturā inesse salsum. Et Plinius, *Sal.*

loca

loco allegato docet salem etiam sponte sæpe nasci. De qua re, *lib.2. Instit.part.3.sect.3.c.15. dictum*. Non est facere salem, cum ex Urina animalium separata saltem aquositate educitur. Non est facere salem, cum è fimo interventa aquæ secernitur. Et ubi accedit ustio non eo fine adhibetur, ut per eam sal fiat, sed ut partes sulphureæ & aliæ secernantur, solusque sal relinquatur. Et certè pertinacem esse oportet, & à Chymia planè alienum, qui salem in rebus naturalibus agnoscere non potest. Plantarum saltem generationem & augmentum quilibet diligenter consideret, & quid ad earum fœcunditatem & felicem proventum & augmentum faciat, perpendat; & inquirat, cur in agro stercorato felicius plantæ proveniant: Causam inveniet esse, inprimis urinam animalium, quæ maximam partem salis continet: & non ignorare poterit, nihil hic artificij Chymici concurrere, sed totum illud opus naturale esse.

Salis proprietates. *Salis autem proprietates* quod attinet, sal primò est primum sapidum & gustabile. Et omnia, quæ saporem habent, eum propter salem habent. Secundò salis proprium est. In humido liquescere & in sicco coagulari. Tertiò à sale rerum naturalium cõcretionẽ & coagulationem provenire Chymici docent; & à sale Cristalli concretionem, adamanti duritiem, metallorum robur, Auri soliditatem,

Offi-

Ossium, Arborum & Herbarum consistentiam absolvi statuunt.

De caussis concretionis & coagulationis. Qua de re, & quid veri hic statuant, Chymici, omninò disquirendum. Cum magni momenti, & quæ multos exercuit, quæstio sit & ad doctrinam degenerat calculorum in corpore humano & aliorum animantium & plurimorum aliorum explicationem faciat. Verum quæstionem hanc aliquomodo difficiliorem nobis reddit Libavius: in quo hic, non sine causa, constantiam in sententia desidero. Nam dum contra Riolanum disputat, *in Alchym. Triumph. c. 90. p. 851.* & seqq. Eorum opinionem admittit, qui salem primam caussam concretionis statuunt, & mirabilem esse formationem in salium generibus vel oculis etiam in vitriolo, salenitro, & alijs cerniscribit; imò invehitur in eos, qui experientiam in talibus non consulunt. Contra ubi contra Hartmannum Chymicum Clarissimum scribit, *in examine Phil. vital. c. 31. & 32.* prolixè eandem sententiam impugnat: Et concretionis, coagulationis, solidationis causam salem esse negat. Nec illud admittit; quod Crystalli salis propter salem concrescant figuris culicis, oblongis, Angulosis.

Sal an sit concretionis & coagulationis caussa.

Ut autem brevitati studeamus, Chymici pro sua sententia stabilienda, plurima, quæ à natura fiunt, adducunt: ea scilicet, quæ in mari concrescunt plurima, Corallia, ovorum testas, aquas lapidificas vitriolum, alumen; & alio-

aliorũ saliũ coagulationes, & in ipsa aqua cõcretiones: Salium ex Ossibus animaliũ & cornibus in distillatione proventũ copiosum, & Calculorũ in Corporibus animaliũ cõcretionẽ. Sæpe etiã Calculosi urinã reddũt, quæ mucũ planè & albumẽ ovi refert: qui humor mucosus linteo exceptus in lapidem concrescit; quem sale copiosissimo abundare, ex eo patet, quod acris est, erodit & summos dolores urinam reddentibus parit. Et licet vulgò multi è qualitatibus primis, talium concretionum & coagulationũ causas reddere conẽtur: tamen frustra laborant. Nam nec exsiccatio, nec calor, nec frigus hic locũ habere possunt; Cum in aquis quibusdã res lapidescant: quarum historias Collegit Anshelm. Boet. *de Gemm. lib. 2. c. 300.* Et in renibus ac vesica, ubi nunquã humor deest, & talis exsiccatio cogitari non potest, lapides generantur. Et lotia excepta in frigido loco asservata, citius lapidescũt, quam in calido. Idem probant lapides Ruptorij, à Chirurgis parati, qui ex lixivio cõponũtur & ferè merus sal sunt. Ipse quoq; Libav. *alleg. loco in Exam. Phil. Vital. p. 220.* dum cõtra Chymicorum sententiam disputat, hujus rei documentũ, quod Chymicorum sententiam cõfirmat, affert. *Avium*, inquit, *ventriculi resolvũt lapillos & gemmas satis duras, quæ aves deinde fimum reddunt sale nitroso prægnantẽ, quo & calculi humani atteruntur.* Sicut & ea prò Chymicis facere videntur, quæ, *lib. 2. Epist. Chym. Epist. 5.*

pist.8.&9. habet: Et inter alia & hoc, quod scribit, *Oleum plumbi coagulari nõ ita ab aqua, ac acerrimo vitrioli spiritu; & adhuc acriore oleo stanni.* Quibus experimẽtis omnibꝰ adducti Chymici, frustra semper & pręcipuè in rerũ cõcretione ad externas causas recurri cẽsent. Cum potius & magis plerũq; ad internã materię dispositionẽ respiciẽdũ sit: qua tã in corpore humano, quam extra lapidescere res statuunt.

Non tamen ex solo sale duritiem provenire, sed ex sale & terrestri materia conjunctis, & quidem utriusq; certam proportionem requiri existimant. Terrestris scilicet portionis quantitatem eam, quæ impedire possit, ne sal ille unitus solvatur: salisq; rursum tantam, ne terra pulveris instar dilabatur & diffluat. Ideoq; maximã salis quantitatem nõ posse nimis parvã terrestrẽ portionẽ in lapidem vertere. Quò tamen, debita proportione servata, plus salis habet materia terrestris, eò magis cõpingitur & indurescit. Simili modo rem se habere dicũt, ut in ijs, quæ frigore cõgelantur. Sicut enim lutrum aquæ mistũ, à frigore duritiẽ ferè lapideã acquirit; & Glacies absq; glutine cohærentiam ac duritiem acquirit; ita in lapidibus idem præstare dicunt salem, qui in glaciei vel Chrystalli speciem congeletur atq; induretur. Idq; etiã probare videtur hoc, quod si quis accipiat Cineres, eosq; abluat, & salem inde separet, deinde igni committat, nũquam lapidescere animadvertet: Si verò Salẽ à cineribus

Duritiei causa.

ribus

ribus non auferat, admista aqua, lapidescere ad ignem deprehendet.

Concretio & coagulatio. Libavius verò contra hanc sententiam, *in Examine Philosophiæ vit. c.31.* prolixe disputat, Et salem seu fixationis, seu compactionis, seu coagulationis, seu solidationis, causam esse negat: Quæ omnia hic in medium afferre, prolixum nimis foret. Rem paucis complecti libet. Primò verò hic multæ æquivocationes occurrunt, & propterea frustra in causis coagulationis & concretionis investigandis laboratur, nisi æquivocatio tollatur. Nam concreta & congelata non sunt ejusdem generis. Dicuntur enim & succi concrescere & gummata & aqua, & alia plurima: Solida etiam multa. Est solida glacies, & lutum gelu concretum; Sunt Cristalli; sunt vitra; sunt metalla solida; quæ omnia ab una causa non fiunt. Nam nimium simplex est, qui aquam & Crystallos ab eadem causa duritiem habere & concrevisse putant. Ut ergo de his distincte agamus, non hic quæstio est, de ijs, quæ sola siccitate coagulantur & dura fiunt, absumta humiditate, quæ antea diffluebant aut emolliebantur; aut quæ sua natura concreta fuerant, calore verò fluida reddita, quæ rursum frigore accedente concrescunt: Sed cum multa etiam in humido coagulari & concrescere videamus, & causam neque in exiccationem, neque in calorem, neque in refrige-

frigerationem referre valeamus: de alia potius & interna causa cogitandum est.

Duæ autem Concretionis species hic nobis perpendendæ sunt, quæ accidunt, nullâ parte materiæ demtâ vel addita, sed tota è liquida fluiditate consistentiam accipiente & concrescente. Ad quas distinguendas etsi nominibus commodis destituamur: non tamen parum differunt. Unam concretionis speciem Chymici, Germanico vocabulo appellant: **Schiessen**: Quæ coagulatio propria est salium. Quo modo videmus vitriolum, alumen, nitrum, sales ex plantis paratos, Salem in destillatione succini, Urinæ, Cornuum & ossium concrescere; & ex fluiditate in consistentiam mutari. Neque solum concrescunt hoc modo & coagulantur sales: sed & certis figuris concrescunt, & mirabilem formationem habent, ut ipse Libavius, *in alchym. triumph. pag. 851.* loquitur. Aliam nimirum nitrum, aliam vitriolum, aliam aliud. *Concretio duplex.*

Atque hæc concretio salium propria est, & natura sua ad talem coagulationem & concretionẽ tendunt. Quod cum neget Libavius, *in Exam. Phil. vit.* Experientię & sibi ipsi obloquitur. Oculis enim cernere licet, quomodo sua sponte, in ipsa aqua, sales illi Chrystallini, & quidem certis figuris concrescant. Nec sequitur, quod objicit Libavius; si sal esset causa concretionis, omnia eandem figuram haberent. Cõcrescere enim & coagulari salis omnis *Salium concretio.*

est proprium: sed hac vel illa figura coagulari, hujus vel illius. Omnes enim sales suâ naturâ ad coagulationem tendunt, & Spiritum coagulantem habent: sed cum alia forma & natura specifica sit nitri, alia vitrioli, alia aluminis, alia salis cõmunis: quilibet sal secũdum suam formã, à Spiritu formativo sibi proprio, hac vel illa figura concrescit & coagulatur.

Soliditatis & duritiei caussa.

Verum cum sales per se soliditatem non habeant, sed facilè frangantur, & liquescant: Gemmæ verò, lapides & fluores, ut appellant Metallici, lapides in animalibus, ac similia non solum concrescant ac certa figura constent, sed & solida ac dura sint, nec in humido liquescant: An illa non solum concretio ac figura, sed & soliditas ac firmitas, ac ut sic dicam, lapidescentia, à solo sale fiat, porrò inquirendum. Si quis & hanc à sale deducere velit, cum eo non pugnaverim. Nam licet sales per se duritiem ac soliditatem non habeant: ex partibus tamen terrenis, & alijs admistis, eam accipit corpus, quod beneficio salis concrescit: & terra sali unita præstat, ne sal facile liquescat & solvatur: Contra sal præstat, ne terra pulveris instar diffluat; id quod in muris, è calce lapidibus ac arena extructis, videmus. Ubi firmitatis quidem, duritiei ac soliditatis causa sunt lapides ac arena: Ferruminatio verò & concretio à sa-

le est. Quod vel ex eo patet, quod calx elota, ut & lutum tam firmos parietes non præstat.

Si quis tamen in sale tantum acquiescere nolit & aliam causam præterea addendam censeat, nec eum reprehenderim. Imò valde probabile esse statuo, lapidescentiam, firmitatem & soliditatem in Lapidibus & Gemmis, à Spiritu vel succo lapidescente provenire: ita ut plus sit lapidescere, quam simpliciter coagulari, & lapidescere lapidibus, & quæ ijs cognata sunt, proprium sit; reliqua verò omnia ob spiritum hunc vel succum lapidescentem, lapidescant. Non tamen vis lapidescendi sine sale esse debet, sed salem plurimum ad eam facere, concretionis exempla plurima docent, & inter cætera & hoc: Quod licet calculi etiam in aliis animalium partibus generentur: frequentissimè tamen in renibus ac Vesica, ubi sal copiosissimus. Verum concurrit in lapidibus peculiaris natura & Spiritus quidam lapidifaciens, seu fixativus, qui omnibus, quæ penetrat, lapideam duritiem tribuit: alijs tamen majorem, alijs minorem, pro dispositione materiæ. Hic Spiritus lapidificus aut succus lapidescens cum passim in terra & aqua reperiatur, & terra quævis plantarum fecundarum plurimum salis in se contineat, qui plantis in alimentum cedit: non mirum est, quod succus ille lapidescens, aut sal coagulans, Lapidescentia.

si non rectè separetur & excernatur, postea in Corpore humores excrementitios, quibus conjungitur, in lapideam duritiem facile cõvertat. Ex hoc etiam Spiritu & succo semina quædam lapidea, quæ coctione nec eliquantur, nec emolliuntur, maximam partem constare, credibile est. Imò cum pars quælibet sibi simili succo nutriatur, quicquid in alimentis est ejusmodi succi & Spiritus & Salis coagulativi, in animalibus ad ossium, testarum, lapillorum, quales in Hirundinibus, Conchis, Astacis, & alijs plurimis inveniuntur, constitutionem & generationem consumitur; Id quod ipsa Resolutio ostendit. Cum talia pleraq; ferè nihil sint, nisi Sal; aut certè copiosissimum Salem exhibeant. Atque ejus rei documentum præbet lapis, quem osteocollam nominant, qui admirabilem in ossium fracturis sanandis vim habet, si drachmæ dimidiæ pondere cum vino aliquoties exhibeatur. Cùm enim proculdubio carnibus & alijs partibus mollioribus assimulari non possit: ab ossibus ob majorem cognationem attrahitur; qui fracta ferruminat. Quamvis enim quod de ossibus, cornibus & testis animalium diximus, in dubium vocare conetur Libavius; dum Salem copiosiorem ex carnibus & alijs mollioribus partibus, quam ex ossibus sæpè à Chymicis elici posse scribit: tamen fidem in hoc non meretur. Consulatur experientia, & rem contrario modo se habere planum fiet.

Atque

Atque hic Spiritus lapideſcens & concretivus poſtea etiam metallis, jam uno gradu poſt lapides conſtitutis, ineſt. Unde à ſpiritu plumbi Argentum vivum coagulari videmus. Et hinc facile eſt cauſam reddere, cur paſſim in Thermis, Acidulis, Fontibus ſalis, gypſi, vitriolo & ſimilibus, ſtyriæ, tophi, & lapides canalibus accreſcant. Ex ijsdem etiam jam cauſam reddere non difficile erit, quomodo ex cineribus & arena vitra fiant; quomodo ex luto, ſeu terra, non quavis, ſed ſui generis, lateres & ollæ conficiantur.

Cum autem ſalium magna ſit differentia, & quidã ſint amari, quidam acidi, quidam auſteri, inquirendum eſt, quænam ſint prima, quæ à natura nobis ſuppeditantur, ſalium genera. Occurrit autem nobis primò ſal eſculentus, nitrum, vitriolum, alumen, ſal ammoniacus. Quæ enim aliæ paſſim apud Chymicos occurrunt differentiæ, compoſiti ſunt è pluribus ſales, ut Borras factitius, Alembrot & ſimiles. Neque, qui ex plantis eliciuntur, ſales planè ſimplices videntur, ſed ex primis compoſiti. In plantis enim & animalibus variè alterantur & miſcentur ſales: Et plantarum aliæ plus ſalis Aluminoſi, aliæ vitriolati: aliæ plura genera ſalium miſta participant. Thomas Moufettus de ſalium differentijs, hæc habet, *in Epiſtolis Chymicis*, quæ quilibet perpendere & examinare poterit. Hoc enim fine ea ducimus, non ut cuiquam *Salium differentiæ.*

ea obtrudamus, neque quod omni ex parte ea approbemus: Sed cum farraginem quandam salium contineant, ut quilibet considerare possit, quænam primæ sunt salium differentiæ. *Sal*, inquit, *quicunque est vel domesticus, vel peregrinus; ille gratus, mitis, præservans à putrefactione, & proprium quasi condimentum corporis. Hic verò atrimoniam, aciditatem, ardorem, amaritudinem, erosionem, punctionem, stimulationem proforationemq; ex salsorũ seminis vitio aut propria intemperantia contraxit. Omnium tàm internorum, quam externorum ulcerum, exiturarum, Apostematum, cutisq; apertionum autor. Salis autem species in homine variæ dicuntur. Alij ex mineris orti Arsenicales, ferruginei, venerei, vitriolati, Aluminosi, Gemmei, Ammoniaci, Crystallini: Alij à plantis sumti, Vrticales, persicarij, piperini, opiati, Tartarei, Aronici, Zingiberini: Alij verò ab animalibus, Viperini, Lupini, Canini, Stellionares, Cantharidei, Scorpionei, Tarantulares &c. Nec sanè immeritò. Nam velut aliter afficitur homo à Tarantula morsus, atque à Stellione aut vipera: Sic etiam Sal quidam risum, titillationem, pruritumq; gravissimum excitat: Alius verò ingentem corporis dolorem, inquietudinem, insaniam, hydrophobiam, ut hominem non à stimulo interno punctum, sed à Cane rabido extrà vulneratum existimes. Atque ut dipsades morsu suo ingenerant sitim, Hæmorrhois sanguinis*

guinis fluxum, Amphisbena inflammationem, aspis soporem, dryinus Cardiogmon, Stellio livorem, Salamandra congelationem, solifuga pestem, Scolopendra putredinem inducit: Sic etiam Sal Hydropicus, menstrualis, pleuriticus, Mercurialis, Anthracinus, Narcoticus, Pestilentialis eadem facit Symptomata, ubicunque in nobis sibi hospitium post factam separationem paravit.

Sulphur Chymicorum alterum principium est. An autem æquè primum, an verò jam magis, quam sal compositus sit, quis non sine causa dubitaverit. Cum Sulphur jam saporem habeat & proinde de sale participare videatur. Sulphuris autem proprium est esse λογιστὸν: & nil sine Sulphure inflammatur. Eidem attribuitur odor; & Sulphur primum odorabile statuitur. Reliqua omnia talia sunt propter Sulphur. Nonnulli etiam primum coloratum faciũt, & probabilius, quam illi, qui sali colores tribuunt. *Sulphur.*

Sed & Sulphurum plura occurrunt genera: præcipua sunt Sulphur commune, petroleum seu Naphtha; quò & succinum pertinet; sperma ceti dictum, seu pinguedo mari innatans, Carbones fossiles, Auripigmentum. Arsenicum. Thomas Mouffettus, *loco allegato*, de Sulphuris differentijs hæc habet. *Sulphur est vel animale, vel vegetabile vel minerale* (verum quas recẽsuimus Sulphurũ species, adhuc cõ- *Sulphuris differentia.*

 munio-

muniores esse videntur: Cùm solæ extra animalia, vegetabilia & mineralia reperiantur) *Animalium & vegetabilium Sulphur est vel naturale vel artificiale. Naturale, quod ipsa natura sensibus tractandum emittit; qualia sunt pinguedines omnium animalium, Cerificia apum, Resinæ arborum, lacrymæ laricis, pinus, Terebinthiæ, Abietis, stiracis, piceæ, lentisci &c. gummi* (sed de hoc non sine causa dubitari potest, An ad Sulphur seu oleum pertineat; cum ab alijs ad succos Mercuriales referatur) *cerasorum, Laccæ Laserpitij, Cedri &c. Artificialia verò sunt olea, Spiritus ardentes, resinæ, Lacrymæ & Gummata vegetabilia, ex utrisq; tàm animalibus quam vegetabilibus extracta. Mineralia quoque Sulphura artis & naturæ beneficio eliciuntur. Naturæ, ut succini, Bituminis, oleorum, pinguedinum, omniumq; corporum unctuosorum sub terra spontanea efflorescentiæ. Artificialia quoque Sulphura multa eliciuntur, ex pyrite, Gagate, Carbone fossili, Bitumine, & cæteris.* Postea Sulphuris in corpore humano differentias recenset. Et quomodo ex eo plurimi morbi generentur, docet: quæ brevitatis studio hic omitto, & loco allegato legi possunt. Imprimis videatur *pars 3. singularium Libavij*, ubi prolixè & doctè de Bituminis speciebus disserit. Bituminis autem voce generalissime & latissime utitur, eâdem planè significatione, qua Chymici vocem Sulphuris usurpare solent.

Bitumen.

In

In tertio principio ☿ scilicet, ut quod sentio, candidè dicam, non nihil hæreo. Non quidem Paracelsus est horum principiorum autor, sed faciunt jam eorum mentionem Isaacus Hollandus, & Fr. Basilius Valentinus, qui vixit circa initia morbi Gallici, excitati in Europa, circa annum 1493. Nemo tamen, quod sciam, quid per ☿ intelligendum sit, ita explicat, ut animum veritatis avidum expleat, aut quomodo ab aqua vel sale volatili; imo Sulphure subtilissimo inflammabili differat, monstret. Severinus, *cap.8.* ☿ ideo reliquis principijs addendum esse scribit, ut assidua irriguatione duo priora, sal scilicet & Sulphur, actionum frequentia ad siccitatem & senium in horas festinantia foveret & mistione fluidam substantiam redderet facilem. Quercetanus, *in defens. contra Anonym. c.14.* ☿ dicit esse *liquorē illum acidum, permeabilem, penetrabilem, purissimum & æthereum: illud corpus ὑγρῶδες, aëreum, subtilissimum, vivificum, ac Spirituosum, vitæ pabulum & οὐσίας seu formæ proximum instrumentum, Spiritum antiquissimi Hermetis.* Eodem ferè modo Beguinus, *in Tyrocin. Chymico,* ☿ dicit esse *liquorem illum acidum, permeabilem, penetrabilem, æthereum, purissimum: à quo omnis nutricatio, sensus, motus, vires senectutisq́; præproperæ retardatio.* E quibus postea recentiores alij suas descriptiones mutuati sunt. *Mercurius.*

Verum in ijs omnibus non pauca sunt, quæ non satis sibi constare videntur. Primò enim, cum liquorem acidum esse dicunt, suorum dogmatum non satis memores videntur. Cum enim sapor, secundum doctrinam Chymicorum, à sale proveniat, si in liquore aliquo aciditas percipiatur, ille potius erit à sale armoniaco quodam acido, quàm à Mercurio; & plurima liquida pro Mercurialibus habentur, quæ acida non sunt: Sicut in Spiritu vini plurimum inesse Mercurij docent Chymici, in quo tamen aciditas nulla percipitur.

Deinde Mercurius modo ipsis est aqueus, modo Aereus, modo Æthereus (quod mirum si acidus est) & sic etiam igneus. Nam æthera & ignem pro eodem habent plerique Paracelsici. *Praterea* si est proximum animæ instrumentum, si pabulum vitæ: quid de Spiritu naturali, vitali, animali fiet? quid de calido innato, & humido radicali? Aut quomodo hæc à Mercurio distinguentur. Nam & Spiritus proximum animæ instrumentum sunt. Et calor nativus, ac humidum primigenium, oleaginosum & Aereum, insito spiritu, totius formæ custode ac propagatore, perfusum, facit ut omnia vivant & vigeant. Et certe esse vitæ pabulum, Sulphuri potius, pingui, quam Mercurio, aqueæ substantiæ convenire videtur. Imò nutrire non est principiorum: sed potius nutrimenti è principijs compositi.

Tribu-

Tribuunt etiam Mercurio colores: Verum nec in eo ipso sibi consentiunt. Paracelsus enim cum alibi, *tum tract. 1. de pestilent. tit de cabala:* Salem omnibus rebus, colorem & formam dare statuit; quod tamen vero parum consentaneum videtur: Et neque à sale, neque à Mercurio colores provenire probabile. Cum enim sal benè purificatus sit candidus & perspicuus; multo magis talis erit liquor Mercurialis Aereus, Æthereus, purissimus: & proinde rectius color Sulphuri attribuitur. Libavius tandem, cum reliquas definitiones omnes, *in Examine Phil. vit, c. 29.* examinasset, hanc profert. *Mercurius est liquor essentialis, arte Chymica, ex misto, separatis elementaribus impuritatibus, extractus, Sulphuri saliq́, ejusdem misti oppositus.* Verum nec hęc satis clara definitio est, nec quas proprietates ille liquor essentialis habeat, & quomodo ab alijs discernatur, satis explicat. Exempli quidē loco producit aquas è vegetabilibus destillatas: Verum si Spiritum inde separes, non video quid remaneat, nisi aqua. Ut uno verbo dicam, Davus hic sum, non Oedipus; & clariora, quæ animum veritatis avidum exsaturent, audire cupio. *Colores unde.*

Si tamen quod mihi probabile videtur dicendum, si quis est Mercurius, Aut concedendum, eum esse liquorem aliquem Spirituosum, vel Spiritum, qui tamen à Sulphure subtili ac sale volatili vix ac ne vix quidem separari possit, ut solus conspi-

conſpiciatur. Unde de ☿ vini & Roſarum ſcribit Libavius, *loco allegato.* Quod ☿ à phlegmate ſeparatus, non ſit ſolus, ſed habeat ſecum quintam eſſentiam, Spiritum nimirum inflammabilem, quem aliqui Sulphur eſſe dicunt. Aut ſtatuẽdum ☿ eſſe corpus adhuc magis compoſitum, quam ſit ſal & Sulphur, quod ſit proxima metallorum materia: Unde etiam omnia metalla reſolvi poſſunt in ☿, ut in Elia Artiſta monſtravit Raphael Eglinus. Atque adeo ob hanc doctrinæ obſcuritatem factum puto, ut Mouffettus, *in Epiſtolis Chymicis*, cum ſalis & Sulphuris in majore mundo longum catologum & plurimas differentias recenſeat, nihil ferè aut pauca de ☿ habeat. Ac proinde non ſine cauſa ſcripſiſſe videtur Libavius, *in Exam. Philoſ. vit. Sect. 6. Chymicos recentiores notis quidem quibusdam Sulphur, ☿, ſal deſcribere: Verum quando urgentur, & cum certitudo quæritur, ac quidnam ſit ☿, quid ſal, quid Sulphur, exactius quæritur, omnia confundere, ac in ſale ☿ & Sulphur; In Sulphure ☿ & ſalem: In ☿ ſalem & Sulphur ineſſe contendere.*

De principiis Chymicorum ſententia.

Quæ omnia ut concludam, ſalva eorum, qui meliora monſtraverint, ſententia, ita de principijs dum mihi videtur ſentiendum. De ſale & Sulphure eſſe rem clariorem, eaque ſeparationibus Chymicis ad oculum demonſtrari poſſe. De ☿ clariorem doctrinam à Chymicis deſiderari. Et re hinc inde penſitata, quid ſtatuam, aliud non habeo, quam, ſi præter

ter salem & Sulphur & elementa, seu ut appellant, phlegma & terram mortuam, aliquid amplius in corporibus naturalibus omnibus (nam non in specie de mercurio metallorum principio hic quæritur) reperitur: illud esse Spiritum illum & οὐσίαν ἀνάλογον τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ secundum Aristotelem. Ita enim entia temerè non multiplicabuntur. Et omnia, quæ Aristoteles Spiritui tribuit, quod scilicet sit διὰ πάντων διήκουσα ἐμψυχίς τε καὶ γόνιμος οὐσία, καὶ Φύσις ἀνάλογος οὖσα τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ: ea omnia Mercurio suo tribuunt. Hic enim, ut Quercetanus & Beguinus eum definiunt, est substantia seu corpus permeabile, penetrabile, æthereum, purissimum, subtilissimum, vivificum, & formæ proximum instrumentum; imo Spiritus antiquissimi Hermetis. *Mercurius quid.*

Atque hæc de principijs paulò prolixius proponere volumus; cum in principijs considerandis nulla diligentia nimia esse posset.

CAPUT

Caput XII.

DE GENERATIONE & Mistione.

Am quomodo ex his seminibus, principijs & Elementis rerum generatio & mistio ex sententia Chymicorum recentiorum fiat, inprimis è cap. 8. P. Severini videamus.

Generatio quid Chymicis.

Fundamenta generationis in seminibus, de quibus antea dictum, consistere statuunt; generationemq; nihil aliud esse, quam progressionem seminum è suis fontibus, abyssis, & vitalibus principijs in hanc mundanam scenam, qua ex invisibilibus visibilia fiant, & colores, sapores, odores; caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem, magnitudines, situs, conformationes & omnium corporum ornamenta producant, & hoc modo individuorum renovatione specierum perpetuitatem custodiant. Atque ita, quæcunque hic alterationes, mutationes, motusque apparent, eos non nisi fluxus seminum, corporum consumtionibus, instaurationibus, transplantationibus vicissitudines definitas ostendenti-

dentium esse statuunt. Et quæcunque nova indies fieri videntur, in suis abyssis & semine antea delitescere meliorique vitâ frui dicunt: & rursum quæ hîc corrumpi videntur, non festinare ad non-Ens, sed, destinatis muneribus absolutis, ad fontes suos recurrere. Et hoc modo ad generationem necessaria esse Elementa vel matrices seminalibus rationibus fœcunda & corporum principia. Et quidem loca, matrices, Elementa, corpora seminibus consentanea requiri. Semina enim potestatem hanc habere, ut adsciscant sibi consentanea: neque in quolibet subjecto habitare, sed in tali calido, frigido, humido vel sicco; in tali Sale, Sulphure, Mercurio, talia semina habitare. Et pro hujus sententia assertione citant Hippocratem, qui, *lib. 1. de Dieta* scribit: ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται, ὅτι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν. ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διακρινόμενα, ἀπολλοιῦται; νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν ἐξ ἅδου ἐς φῶς αὐξηθὲν, γένεσθαι: τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος εἰς ἅδην μειωθὲν, ἀπολέσθαι, ὀφθαλμοῖσι δὲ δεῖ πιστεύεσθαι, μᾶλλον, ἢ γνώμῃσιν. ἐγὼ δὲ τάδε γνώμῃ ἐξηγέομαι. ζῶα γὰρ κἀκεῖνα, καὶ τάδε, καὶ οὔτε τὸ ζῶον ἀποθανεῖν οἷόν τε μὴ μετὰ πάντων, ᾗ γὰρ ἀποθανεῖται, οὔτε τὸ μὴ ὂν γινέσθαι, μὴ ὄντος· ὅθεν παραγίνηται. *Nihil quidem omninò perit neque oritur, quod prius non erat: verum invicem commixta & discreta alterantur.*

At

Orcus Hippocratis.

At homines existimant, id quod ex Orco in lucem augetur, oriri: quod verò ex luce ad Orcum imminuitur, perire: magisque oculis quam rationi fidem esse adhibendam. Ego vero ista ratione exponam, Animalia namque sunt & illa & ista, neque animal interire potest, quin omnia intereant, neque quod non est, generari, cum non fit, unde generetur. Et mox: Φάος ζωῒ: σκότος ἄδῃ. φάος ἄδῃ, σκότος ζηνί. φοιτᾷ καὶ μετακινεῖται, κεῖνα ὧδε, καὶ τάδε κεῖσε πᾶσαν ὥρην διαπρησσόμενα. κεῖνά τε τὰ τῶνδε. τὰ δ' αὖ ταῦτα, κείνων. καὶ θ' ἃ μὲν πρήσσουσιν, οὐκ οἴδασιν. ἃ δὲ πρήσσουσι, δοκέουσιν εἰδέναι. καὶ θ' ἃ μὲν ὁρῶσι, οὐ γινώσκουσιν. Ἀλλ' ὅμως αὐτοῖσι πάντα γίνεται, δι' ἀνάγκην θείην, καὶ ἃ βούλονται καὶ μὴ βούλονται. *Lux Jovi, Tenebræ Orco; Lux Orco, Tenebræ Jovi; commeant & transmutantur illa huc & hæc illuc; & omni quidem tempore illa horum, hæc verò illorum res peragunt: & quæ quidem faciunt, non sciunt; quæ verò faciunt, scire videntur, & quæ quidem vident, non cognoscunt: & tamen hæc omnia necessitate divina contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt.*

Lux Hippocratis.

Nimirum signaturis seminum ornata corpora & pulchritudine vestita lucis imaginem repræsentare; deflorescentia verò seminumque vigore destituta caligine obduci, & hinc tenebras appellari, docet Severinus: hincque seminibus refluentibus & cætus mortalium relin-

relinquentibus, tenebrarum nomen impositum fuisse.

Absolvere autem suos progressus & operationes semina sentiunt spirituum mechanicorum, quos appellant, ope. Appellant autem Spiritus Mechanicos, qui scientia innata decorati, & artificiosa Mechanica instructi, Saporis, coloris, odoris, figurarum, magnitudinum, ordinis & proportionum in rebus naturalibus caussa sunt: cum spiritus, qui artificio & istâ scientiâ instructi non sunt, nudi vapores & fumi inanes sint. *Spiritus mechanici.*

Prout autem Elementa subtilitate, crassitie, mobilitate, pondere; & semina ipsa inter se differunt: ita quoque generationum diversitatem accidere, & quasdam habere celeres periodos, alias longioribus intervallis circuitus suos absolvere.

In globo inferiore tres insignes differentię generationum occurrunt; Animalium, Vegetabilium, & Mineralium, quas hoc modo explicant. In animalibus seminalem materiam in Balsamo animali, in vitali Sulphure, in spiritu vitali, in Mumia, in Radicali & prima materia animalium, quam appellant, contineri statuunt, quæ in homine, nō ut in reliquis animalib. certis anni temporibus turgeat & flores emittat, sed æquè hyeme ac æstate, vere, autumno. Esse autem diversos generationis Animalium modos. Perfecta enim animalia ex proprio solum semine generare & genera- *Generationes in globo inferiori.* *Animalium generatio.*

muniores esse videntur: Cùm solæ extra animalia, vegetabilia & mineralia reperiantur) *Animalium & vegetabilium Sulphur est vel naturale vel artificiale. Naturale, quod ipsa natura sensibus tractandum emittit; qualia sunt pinguedines omnium animalium, Cerificia apum, Resinæ arborum, lacrymæ laricis, pinus, Terebinthiæ, Abietis, stiracis, piceæ, lentisci &c. gummi* (sed de hoc non sine causa dubitari potest, An ad Sulphur seu oleum pertineat; cum ab alijs ad succos Mercuriales referatur) *cerasorum, Laccæ Laserpitij, Cedri &c. Artificialia verò sunt olea, Spiritus ardentes, resinæ, Lacrymæ & Gummata vegetabilia, ex utrisq; tàm animalibus quam vegetabilibus extracta. Mineralia quoque Sulphura artis & naturæ beneficio eliciuntur. Naturâ, ut succini, Bituminis, oleorum, pinguedinum, omniumq; corporum unctuosorum sub terra spontanea efflorescentiæ. Artificialia quoque Sulphura multa eliciuntur, ex pyrite, Gagate, Carbone fossili, Bitumine, & cæteris.* Postea Sulphuris in corpore humano differentias recenset. Et quomodo ex eo plurimi morbi generentur, docet: quæ brevitatis studio hic omitto, & loco allegato legi possunt. Imprimis videatur *pars 3. singularium Libavij*, ubi prolixè & doctè de Bituminis speciebus disserit. Bituminis autem voce generalissime & latissime utitur, eâdem planè significatione, qua Chymici vocem Sulphuris usurpare solent.

Bitumen.

In tertio principio ☿ scilicet, ut quod sentio, candidè dicam, non nihil hæreo. Non quidem Paracelsus est horum principiorum autor, sed faciunt jam eorum mentionem Isaacus Hollandus, & Fr. Basilius Valentinus, qui vixit circa initia morbi Gallici, excitati in Europa, circa annum 1493. Nemo tamen, quod sciam, quid per ☿ intelligendum sit, ita explicat, ut animum veritatis avidum expleat, aut quomodo ab aqua vel sale volatili; imo Sulphure subtilissimo inflammabili differat, monstret. Severinus, *cap.8.* ☿ ideo reliquis principijs addendum esse scribit, ut assidua irrigatione duo priora, sal scilicet & Sulphur, actionum frequentia ad siccitatem & senium in horas festinantia foveret & mistione fluidam substantiam redderet facilem. Quercetanus, *in defens. contra Anonym. c.14.* ☿ dicit esse *liquorē illum acidum, permeabilem, penetrabilem, purißimum & æthereum: illud corpus ἀστρῶδες, aëreum, subtilißimum, vivificum, ac Spirituosum, vitæ pabulum & οὐσίας seu formæ proximum instrumentum, Spiritum antiquißimi Hermetis.* Eodem ferè modo Beguinus, *in Tyrocin. Chymico,* ☿ dicit esse *liquorem illum acidum, permeabilem, penetrabilem, æthereum, purißimum: à quo omnis nutricatio, sensus, motus, vires senectutisq; præproperæ retardatio.* E quibus postea recentiores alij suas descriptiones mutuati sunt.

Mercurius.

Verum in ijs omnibus non pauca sunt, quæ non satis sibi constare videntur. Primò enim, cum liquorem acidum esse dicunt, suorum dogmatum non satis memores videntur. Cum enim sapor, secundum doctrinam Chymicorum, à sale proveniat, si in liquore aliquo aciditas percipiatur, ille potius erit à sale armoniaco quodam acido, quàm à Mercurio; & plurima liquida pro Mercurialibus habentur, quæ acida non sunt: Sicut in Spiritu vini plurimum inesse Mercurij docent Chymici, in quo tamen aciditas nulla percipitur.

Deinde Mercurius modo ipsis est aqueus, modo Aereus, modo Æthereus (quod mirum si acidus est) & sic etiam igneus. Nam æthera & ignem pro eodem habent plerique Paracelsici. *Præterea* si est proximum animæ instrumentum, si pabulum vitæ: quid de Spiritu naturali, vitali, animali fiet? quid de calido innato, & humido radicali? Aut quomodo hæc à Mercurio distinguentur. Nam & Spiritus proximum animæ instrumentum sunt. Et calor nativus, ac humidum primigenium, oleaginosum & Aereum, insito spiritu, totius formæ custode ac propagatore, perfusum, facit ut omnia vivant & vigeant. Et certe esse vitæ pabulum, Sulphuri potius, pingui, quam Mercurio, aqueæ substantiæ convenire videtur. Imò nutrire non est principiorum: sed potius nutrimenti è principijs compositi.

Tribu-

Tribuunt etiam Mercurio colores: Verum nec in eo ipso sibi consentiunt. Paracelsus enim cum alibi, *tum tract. 1. de pestilent. tit de cabala:* Salem omnibus rebus, colorem & formam dare statuit; quod tamen vero parum consentaneum videtur: Et neque à sale, neque à Mercurio colores provenire probabile. Cum enim sal benè purificatus sit candidus & perspicuus; multo magis talis erit liquor Mercurialis Aereus, Æthereus, purissimus: & proinde rectius color Sulphuri attribuitur. Libavius tandem, cum reliquas definitiones omnes, *in Examine Phil. vit, c. 29.* examinasset, hanc profert. *Mercurius est liquor essentialis, arte Chymica, ex misto, separatis elementaribus impuritatibus, extractus, Sulphuri salíq., ejusdem misti oppositus.* Verum nec hęc satis clara definitio est, nec quas proprietates ille liquor essentialis habeat, & quomodo ab alijs discernatur, satis explicat. Exempli quidē loco producit aquas è vegetabilibus destillatas: Verum si Spiritum inde separes, non video quid remaneat, nisi aqua. Ut uno verbo dicam, Davus hic sum, non Oedipus; & clariora, quæ animum veritatis avidum exsaturent, audire cupio. *Colores unde.*

Si tamen quod mihi probabile videtur dicendum, si quis est Mercurius, Aut concedendum; eum esse liquorem aliquem Spirituosum, vel Spiritum, qui tamen à Sulphure subtili ac sale volatili vix ac ne vix quidem separari possit, ut solus

conspi-

conſpiciatur. Unde de ☿ vini & Roſarum ſcribit Libavius, *loco allegato*. Quod ☿ à phlegmate ſeparatus, non ſit ſolus, ſed habeat ſecum quintam eſſentiam, Spiritum nimirum inflammabilem, quem aliqui Sulphur eſſe dicunt. Aut ſtatuēdum ☿ eſſe corpus adhuc magis compoſitum, quam ſit ſal & Sulphur, quod ſit proxima metallorum materia: Unde etiam omnia metalla reſolvi poſſunt in ☿, ut in Elia Artiſta monſtravit Raphael Eglinus. Atque adeo ob hanc doctrinæ obſcuritatem factum puto, ut Mouffettus, *in Epiſtolis Chymicis*, cum ſalis & Sulphuris in majore mundo longum catologum & plurimas differentias recenſeat, nihil ferè aut pauca de ☿ habeat. Ac proinde non ſine cauſa ſcripſiſſe videtur Libavius, *in Exam. Philoſ. vit. Sect. 6. Chymicos recentiores notis quidem quibusdam Sulphur, ☿, ſal deſcribere: Verum quando urgentur, & cum certitudo quæritur, ac quidnam ſit ☿, quid ſal, quid Sulphur, exactius quæritur, omnia confundere, ac in ſale ☿ & Sulphur; In Sulphure ☿ & ſalem: In ☿ ſalem & Sulphur ineſſe contendere.*

De principiis Chymicorum ſententia. Quæ omnia ut concludam, ſalva eorum, qui meliora monſtraverint, ſententia, ita de principijs dum mihi videtur ſentiendum. De ſale & Sulphure eſſe rem clariorem, eaque ſeparationibus Chymicis ad oculum demonſtrari poſſe. De ☿ clariorem doctrinam à Chymicis deſiderari. Et re hinc inde penſitata, quid ſtatuam, aliud non habeo, quam, ſi præ-

ter

ter falem & Sulphur & elementa, feu ut appellant, phlegma & terram mortuam, aliquid amplius in corporibus naturalibus omnibus (nam non in fpecie de mercurio metallorum principio hic quæritur) reperitur: illud eſſe Spiritum illum & οὐσίαν ἀνάλογον τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ fecundum Ariſtotelem. Ita enim entia temerè non multiplicabuntur. Et omnia, quæ Ariſtoteles Spiritui tribuit, quod fcilicet fit διὰ πάντων διήκουσα ἐμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία, καὶ Φύσις ἀνάλογος οὖσα τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ: ea omnia Mercurio fuo tribuunt. Hic enim, ut Quercetanus & Beguinus eum definiunt, eſt fubſtantia feu corpus permeabile, penetrabile, æthereum, puriſſimum, fubtiliſſimum, vivificum, & formæ proximum inſtrumentum; imo Spiritus antiquiſſimi Hermetis. *Mercurius quid.*

Atque hæc de principijs paulò prolixius proponere volumus; cum in principijs conſiderandis nulla diligentia nimia eſſe poſſet.

CAPUT

si non rectè separetur & excernatur, postea in Corpore humores excrementitios, quibus conjungitur, in lapideam duritiem facile cõvertat. Ex hoc etiam Spiritu & succo semina quædam lapidea, quæ coctione nec eliquantur, nec emolliuntur, maximam partem constare, credibile est. Imò cum pars quælibet sibi simili succo nutriatur, quicquid in alimentis est ejusmodi succi & Spiritus & Salis coagulativi, in animalibus ad ossium, testarum, lapillorum, quales in Hirundinibus, Conchis, Astacis, & alijs plurimis inveniuntur, constitutionem & generationem consumitur; Id quod ipsa Resolutio ostendit. Cum talia pleraq; ferè nihil sint, nisi Sal; aut certè copiosissimum Salem exhibeant. Atque ejus rei documentum præbet lapis, quem osteocollam nominant, qui admirabilem in ossium fracturis sanandis vim habet, si drachmæ dimidiæ pondere cum vino aliquoties exhibeatur. Cùm enim proculdubio carnibus & alijs partibus mollioribus assimulari non possit: ab ossibus ob majorem cognationem attrahitur; qui fracta ferruminat. Quamvis enim quod de ossibus, cornibus & testis animalium diximus, in dubium vocare conetur Libavius; dum Salem copiosiorem ex carnibus & alijs mollioribus partibus, quam ex ossibus sæpè à Chymicis elici posse scribit: tamen fidem in hoc non meretur. Consulatur experientia, & rem contrario modo se habere planum fiet.

Atque

Atque hic Spiritus lapidefcens & concretivus poftea etiam metallis, jam uno gradu poft lapides conftitutis, ineft. Unde à fpiritu plumbi Argentum vivum coagulari videmus. Et hinc facile eft caufam reddere, cur paffim in Thermis, Acidulis, Fontibus falis, gypfi, vitriolo & fimilibus, ftyriæ, tophi, & lapides canalibus accrefcant. Ex ijsdem etiam jam caufam reddere non difficile erit, quomodo ex cineribus & arena vitra fiant; quomodo ex luto, feu terra, non quavis, fed fui generis, lateres & ollæ conficiantur.

Cum autem falium magna fit differentia, *Salium differentiæ.* quidã fint amari, quidam acidi, quidam au-[ster]i, inquirendum eft, quænam fint prima, [qu]æ à natura nobis fuppeditantur, falium ge[ne]ra. Occurrit autem nobis primò fal efcu[le]ntus, nitrum, vitriolum, alumen, fal ammo[ni]acus. Quæ enim aliæ paffim apud Chymi[co]s occurrunt differentiæ, compofiti funt è [p]ribus fales, ut Borras factitius, Alembrot [&] fimiles. Neque, qui ex plantis eliciuntur, fa[les] planè fimplices videntur, fed ex primis [co]mpofiti. In plantis enim & animalibus [va]riè alterantur & mifcentur fales: Et plan[taru]m aliæ plus falis Aluminofi, aliæ vitrio[li], aliæ plura genera falium mifta partici[pan]t. Thomas Moufettus de falium diffe[ren]ijs, hæc habet, *in Epiftolis Chymicis*, quæ [l]ibet perpendere & examinare poterit. [Non] enim fine ea ducimus, non ut cuiquam

ea obtrudamus, neque quod omni ex parte ea approbemus: Sed cum farraginem quandam salium contineant, ut quilibet considerare possit, quænam primæ sunt salium differentiæ. *Sal*, inquit, *quicunque est vel domesticus, vel peregrinus; ille gratus, mitis, præservans à putrefactione, & proprium quasi condimentum corporis. Hic verò acrimoniam, aciditatem, ardorem, amaritudinem, erosionem, punctionem, stimulationem proforationemq́; ex salsorũ seminis vitio aut propria intemperantia contraxit. Omnium tàm internorum, quam externorum ulcerum, exiturarum, Apostematum, cutisq́; apertionum autor. Salis autem species in homine variæ dicuntur. Alij ex mineris orti Arsenicales, ferruginei, venerei, vitriolati, Aluminosi, Gemmei, Ammoniaci, Crystallini: Alij è plantis sumti, Urticales, persicarij, piperini, opiati, Tartarei, Aronici, Zingiberini: Alij verò ab animalibus, Viperini, Lupini, Canini, Stellionares, Cantharidei, Scorpionei, Tarantulares &c. Nec sanè immeritò. Nam velut aliter afficitur homo à Tarantula morsus, atque à Stellione aut vipera: Sic etiam Sal quidam risum, titillationem, pruritumq́; gravissimum excitat: Alius verò ingentem corporis dolorem, inquietudinem, insaniam, hydrophobiam, ut hominem non à stimulo interno punctum, sed à Cane rabido extrà vulneratum existimes. Atque ut dipsades morsu suo ingenerant sitim, Hæmorrhois sanguinis*

guinis fluxum, Amphisbena inflammationem, aspis soporem, dryinus Cardiogmon, Stellio livorem, Salamandra congelationem, solifuga pestem, Scolopendra putredinem inducit: Sic etiam Sal Hydropicus, menstrualis, pleuriticus, Mercurialis, Anthracinus, Narcoticus, Pestilentialis eadem facit Symptomata, ubicunque in nobis sibi hospitium post factam separationem paravit.

Sulphur Chymicorum alterum principium est. An autem æquè primum, an verò jam magis, quam sal compositus sit, quis non sine causa dubitaverit. Cum Sulphur jam saporem habeat & proinde de sale participare videatur. Sulphuris autem proprium est esse λογιστόν: & nil sine Sulphure inflammatur. Eidem attribuitur odor; & Sulphur primum odorabile statuitur. Reliqua omnia talia sunt propter Sulphur. Nonnulli etiam primum coloratum faciũt, & probabilius, quam illi, qui sali colores tribuunt. *Sulphur.*

Sed & Sulphurum plura occurrunt genera: præcipua sunt Sulphur commune, petroleum seu Naphtha; quò & succinum pertinet; sperma ceti dictum, seu pinguedo mari innatans, Carbones fossiles, Auripigmentum. Arsenicum. Thomas Mouffettus, *loco allegato,* de Sulphuris differentijs hæc habet. *Sulphur est vel animale, vel vegetabile vel minerale* (verum quas recẽsuimus Sulphurũ species, adhuc cõ- *Sulphuris differentia.*

muniores esse videntur: Cùm solæ extra animalia, vegetabilia & mineralia reperiantur) *Animalium & vegetabilium Sulphur est vel naturale vel artificiale. Naturale, quod ipsa natura sensibus tractandum emittit; qualia sunt pinguedines omnium animalium, Cerificia apum, Resina arborum, lacryma laricis, pinus, Terebinthiæ, Abietis, stiracis, piceæ, lentisci &c. gummi* (sed de hoc non sine causa dubitari potest, An ad Sulphur seu oleum pertineat; cum ab alijs ad succos Mercuriales referatur) *cerasorum, Laccæ Laserpitij, Cedri &c. Artificialia verò sunt olea, Spiritus ardentes, resinæ, Lacrymæ & Gummata vegetabilia, ex utrisq; tàm animalibus quam vegetabilibus extracta. Mineralia quoque Sulphura artis & naturæ beneficio eliciuntur. Naturæ, ut succini, Bituminis, oleorum, pinguedinum, omniumq; corporum unctuosorum sub terra spontanea efflorescentia. Artificialia quoque Sulphura multa eliciuntur, ex pyrite, Gagate, Carbone fossili, Bitumine, & cæteris.* Postea Sulphuris in corpore humano differentias recenset. Et quomodo ex eo plurimi morbi generentur, docet: quæ brevitatis studio hic omitto, & loco allegato legi possunt. Imprimis videatur *pars 3. singularium Libavij*, ubi prolixè & doctè de Bituminis speciebus disserit. Bituminis autem voce generalissime & latissime utitur, eâdem planè significatione, qua Chymici vocem Sulphuris usurpare solent.

Bitumen.

In

In tertio principio ☿. scilicet, ut quod sentio, candidè dicam, non nihil hæreo. Non quidem Paracelsus est horum principiorum autor, sed faciunt jam eorum mentionem Isaacus Hollandus, & Fr. Basilius Valentinus, qui vixit circa initia morbi Gallici, excitati in Europa, circa annum 1493. Nemo tamen, quod sciam, quid per ☿ intelligendum sit, ita explicat, ut animum veritatis avidum expleat, aut quomodo ab aqua vel sale volatili; imo Sulphure subtilissimo inflammabili differat, monstret. Severinus, *cap. 8.* ☿ ideo reliquis principijs addendum esse scribit, ut assidua irriguatione duo priora, sal scilicet & Sulphur, actionum frequentia ad siccitatem & senium in horas festinantia foveret & mistione fluidam substantiam redderet facilem. Quercetanus, *in defens. contra Anonym. c. 14.* ☿ dicit esse *liquorẽ illum acidum, permeabilem, penetrabilem, purissimum & æthereum: illud corpus ὑδατῶδες, aëreum, subtilissimum, vivificum, ac Spirituosum, vitæ pabulum & ὕσιας seu formæ proximum instrumentum, Spiritum antiquissimi Hermetis.* Eodem ferè modo Beguinus, *in Tyrocin. Chymico*, ☿ dicit esse *liquorem illum acidum, permeabilem, penetrabilem, æthereum, purissimum: à quo omnis nutricatio, sensus, motus, vires senectutisq; præproperæ retardatio.* E quibus postea recentiores alij suas descriptiones mutuati sunt. *Mercurius.*

Verum in ijs omnibus non pauca ſunt, quæ non ſatis ſibi conſtare videntur. Primò enim, cum liquorem acidum eſſe dicunt, ſuorum dogmatum non ſatis memores videntur. Cum enim ſapor, ſecundum doctrinam Chymicorum, à ſale proveniat, ſi in liquore aliquo aciditas percipiatur, ille potius erit à ſale armoniaco quodam acido, quam à Mercurio; & plurima liquida pro Mercurialibus habentur, quæ acida non ſunt: Sicut in Spiritu vini plurimum ineſſe Mercurij docent Chymici, in quo tamen aciditas nulla percipitur.

Deinde Mercurius modo ipſis eſt aqueus, modo Aereus, modo Æthereus (quod mirum ſi acidus eſt) & ſic etiam igneus. Nam æthera & ignem pro eodem habent plerique Paracelſici. *Præterea* ſi eſt proximum animæ inſtrumentum, ſi pabulum vitæ: quid de Spiritu naturali, vitali, animali fiet? quid de calido innato, & humido radicali? Aut quomodo hæc à Mercurio diſtinguentur. Nam & Spiritus proximum animæ inſtrumentum ſunt. Et calor nativus, ac humidum primigenium, oleaginoſum & Aereum, inſito ſpiritu, totius formæ cuſtode ac propagatore, perfuſum, facit ut omnia vivant & vigeant. Et certe eſſe vitæ pabulum, Sulphuri potius, pingui, quam Mercurio, aqueæ ſubſtantiæ convenire videtur. Imò nutrire non eſt principiorum: ſed potius nutrimenti è principijs compoſiti.

Tribu-

Tribuunt etiam Mercurio colores: Verum nec in eo ipso sibi consentiunt. Paracelsus enim cum alibi, *tum tract. 1. de pestilent. tit de cabala:* Salem omnibus rebus, colorem & formam dare statuit; quod tamen vero parum consentaneum videtur: Et neque à sale, neque à Mercurio colores provenire probabile. Cum enim sal benè purificatus sit candidus & perspicuus; multo magis talis erit liquor Mercurialis Aereus, Æthereus, purissimus: & proinde rectius color Sulphuri attribuitur. Libavius tandem, cum reliquas definitiones omnes, *in Examine Phil. vit, c. 29.* examinasset, hanc profert. *Mercurius est liquor essentialis, arte Chymica, ex misto, separatis elementaribus impuritatibus, extractus, Sulphuri salique, ejusdem misti oppositus.* Verum nec hęc satis clara definitio est, nec quas proprietates ille liquor essentialis habeat, & quomodo ab alijs discernatur, satis explicat. Exempli quidē loco producit aquas è vegetabilibus destillatas: Verum si Spiritum inde separes, non video quid remaneat, nisi aqua. Ut uno verbo dicam, Davus hic sum, non Oedipus; & clariora, quæ animum veritatis avidum exsaturent, audire cupio. Colores unde.

Si tamen quod mihi probabile videtur dicendum, si quis est Mercurius, Aut concedendum, eum esse liquorem aliquem Spirituosum, vel Spiritum, qui tamen à Sulphure subtili ac sale volatili vix ac ne vix quidem separari possit, ut solus

ter salem & Sulphur & elementa, seu ut appellant, phlegma & terram mortuam, aliquid amplius in corporibus naturalibus omnibus (nam non in specie de mercurio metallorum principio hic quæritur) reperitur: illud esse Spiritum illum & ἐσίαν ἀνάλογον τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ secundum Aristotelem. Ita enim entia temere non multiplicabuntur. Et omnia, quæ Aristoteles Spiritui tribuit, quod scilicet sit διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος ἐσία, καὶ φύσις ἀνάλογος ἔσα τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ: ea omnia Mercurio suo tribuunt. Hic enim, ut Quercetanus & Beguinus eum definiunt, est substantia seu corpus permeabile, penetrabile, æthereum, purissimum, subtilissimum, vivificum, & formæ proximum instrumentum; imo Spiritus antiquissimi Hermetis. *Mercurius quid.*

Atque hæc de principijs paulò prolixius proponere volumus; cum in principijs considerandis nulla diligentia nimia esse posset.

CAPUT

dentium eſſe, ſtatuunt. Et quæcunque nova indies fieri videntur, in ſuis abyſſis & ſemine antea deliteſcere melioriq; vitâ frui dicunt: & rurſum quæ hîc corrumpi videntur, non feſtinare ad non-Ens, ſed, deſtinatis muneribus abſolutis, ad fontes ſuos recurrere. Et hoc modo ad generationem neceſſaria eſſe Elementa vel matrices ſeminalibus rationibus fœcunda & corporum principia. Et quidem loca, matrices, Elementa, corpora ſeminibus conſentaneâ requiri. Semina enim poteſtatem hanc habere, ut adſciſcant ſibi conſentanea: neque in quolibet ſubjecto habitare, ſed in tali calido, frigido, humido vel ſicco; in tali Sale, Sulphure, Mercurio, talia ſemina habitare. Et pro hujus ſententia aſſertione citant Hippocratem, qui, *lib. 1. de Diæta* ſcribit: ἀπόλλυται μὲν ὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, ὐδὲ γίνεται, ὅτι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν. ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διακρινόμενα, ἀπολλοιῦται; νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν ἐξ ἄδυ ἐς φῶς αὐξηθὲν, γένεσθαι: τὸ δὲ ἐκ τῦ φάεος εἰς ἄδην μειωθὲν, ἀπολέσθαι, ὀφθαλμοῖσι δὲ δεῖ πιστεύεσθαι, μᾶλλον, ἢ γνώμῃσιν. ἐγὼ δὲ τάδε γνώμῃ ἐξηγέομαι. ζῶα γὰρ κἀκεῖνα, καὶ τάδε, καὶ ὔτε τὸ ζῶον ἀποθανεῖν οἷόν τε μὴ μετὰ πάντων. ποῦ γὰρ ἀποθανεῖται, ὔτε τὸ μὴ ὂν γενέσθαι, μὴ ὄντος ὅθεν παραγινήσεται. *Nihil quidem omninò perit neq; oritur, quod prius non erat: verùm invicem commixta & diſcreta alterantur.*

At

relinquentibus, tenebrarum nomen impositum fuisse.

Absolvere autem suos progressus & operationes semina sentiunt spirituum mechanicorum, quos appellant, ope. Appellant autem Spiritus Mechanicos, qui scientia innata decorati, & artificiosa Mechanica instructi, Saporis, coloris, odoris, figurarum, magnitudinum, ordinis & proportionum in rebus naturalibus caussa sunt: cum spiritus, qui artificio & istâ scientiâ instructi non sunt, nudi vapores & fumi inanes sint. *Spiritus mechanici.*

Prout autem Elementa subtilitate, crassitie, mobilitate, pondere; & semina ipsa inter se differunt: ita quoque generationum diversitatem accidere, & quasdam habere celeres periodos, alias longioribus intervallis circuitus suos absolvere.

In globo inferiore tres insignes differentię generationum occurrunt; Animalium, Vegetabilium, & Mineralium, quas hoc modo explicant. In animalibus seminalem materiam in Balsamo animali, in vitali Sulphure, in spiritu vitali, in Mumia, in Radicali & prima materia animalium, quam appellant, contineri statuunt, quæ in homine, nō ut in reliquis animalib. certis anni temporibus turgeat & flores emittat, sed æquè hyeme ac æstate, vere, autumno. Esse autem diversos generationis Animalium modos. Perfecta enim animalia ex proprio solum semine generare & genera- *Generationes in globo inferiori.* *Animalium generatio.*

custodiri in Mineralibus, sed semina eorum & species in seminalibus materiæ rationibus vigere, conservariq; in nocte illa Orphei, in Orco Hippocratis, in Iliastro Paracelsi, in locis & Elementorum beatis recessibus, ibidemque destinatum expectare fatum, & præscriptis tẽporibus, vitalibus principijs & spiritibus Mechanicis comitatas, mundanam provinciam ingredi, & loca alimenta consentanea petere. Vitamque Mineralibus non denegandam esse existimant; idque ex maturitatis temporibus, ex paroxysmorum ratis periodis, ex venarum ordinatis progressionibus, corporum consentaneis compositionibus, saporibus, coloribus, probare conantur. Neq; enim majus artificium esse dicunt, in formis & figuris vegetabilium sive animalium, quam in Colorum, Saporum, Odorum, Coagulationum, actionum, proportionũ, quæ in his præcipuè vigent, ordinatâ explicatione: atque æquè admiratione dignum esse Colorem Sapphiri, duritiẽ Adamantis, perspicuitatẽ Crystalli, pulchritudinẽ Auri, ac organa Vespertilionis. Quin etiam formas externas naturales in his non esse prætermissas. Alijs enim formis Coagulationes Vitriolatorum, alijs Marcasitarum, alijs Nitrosorum, alijs Crystallorum, Berillorum; Adamantis repræsentantur.

Nox Orphei.

Vita mineralium sec. Chymic.

Quod autem globũ superiorẽ attinet, ejus generationes etiam certas esse, sed longè alias statuunt. In Elemento enim cœlesti Indivi-

Generationes globi superioris.

ctus emittant. Singulis mensibus novâ generatione fructus Lunam proferre: sed & reliquas stellas habere suas effervescentias, & fructuum dispensationes: quasdam bis in anno Orientes scilicet & occidentes: quasdam semel, ut Zodiaci signa. Ita & in Aeris regione quamvis astra non conspiciantur, nihilominus & ibi esse Vitalia generationis principia, destinatis temporibus fructuum dispensatione effervescentia, opinantur.

Neq; hæc ita explicare licet, ut dicatur, superiorum siderum influxu materiam inferioris mundi moveri, atq; inde excitatis vaporibus & exhalationibus varijs Meteoris materiam præberi. Alia longe est Paracelsi & asseclarum ejus sententia, ut ex Paracelsi *libr. de Meteoris & Elementis*, videre est. De diei enim & noctis caussis ita docet, *libro Meteor. cap. 3.* Solem esse stellam diurnam, quæ lucem procreet: nocturnas verò tenebras non ab absentia Solis provenire. Lucis enim ejus tantam vim esse, ut etiam apud antipodes constitutus Sol per reflexum nihilominus nostram terram illuminare possit: Verum esse quasdam stellas nocturnas, quarum fructus peculiares, ut pyri pyra, pomi poma sint nocturnæ tenebræ.

Diei & noctis caussa sec. Paracels.

Eodem modo de æstate & hyeme philosophatur. Vicissitudines enim has temporum ex humiliore vel altiore Solis positu, radiorumq; ejus obliquitate aut rectitudine fieri negat; sed asserit esse quasdam stellas æstivas, quasdam

Æstatis & hyemis caussa sec. Paracels.

dam hibernas. Inter æstivas quidem principatum obtinere Solem: absq; reliquis tamen si esset, perpetuam futuram hyemem. Inter hibernas Lunam præcipuam esse, æstivas stellas hiberno tempore non secus ac arbores, quæ floribus & fructibus carent, ac velut emortuæ videntur, effœtas quasi torpere: Et ut arbores verno tempore primò gemmas, mox folia, deinde flores, & tandem fructus producunt, rursusq; ea amittunt & quasi emoriuntur; ita & stellas illas æstivas verno tempore reviviscere, & paulatim incrementa coloris sumere, tãdemq; ubi ad summum calorem pervenerint, rursus exarescere. His consenescentibus reviviscere & revirescere stellas hibernas & suos fructus, frigus nimirum progignere, donec & ipsæ tandem suæ generationis periodum absolverint. Atque ut arbores non omnibus annis æquè fertiles sunt, ita etiam illas stellas nunc esse steriles, nunc magis fœcundas, & hinc calorem æstatis nunc intensiorem, nunc remissiorem esse. Eandem rationem esse frigoris hiberni. Ventorum similem generationem tradit: de pluvijs, nivibus, fulgure, tonitru, Iride, Aurora, idem, *in libris Meteororum*, docet.

Mistio sec. Chymic. Ita cum de generatione sentiant, *Mistionem* quoq; huic consentaneam statuunt, vulgatãq; de mistione doctrinam reprehendunt, quæruntq;, cum mistio sit motio quædam, quis sit motor, qua potestate ad mistionem Elementa ac

ac tam justo pondere & mensurâ confluant? adjungendumq; censent esse motorem, principium vitale scientiâ instructum, formam, speciem, semina, astrum, cujus potestate & infallibili scientia tam divina mistionis officia administrentur.

Porrò accidens quoddam generationis Transplantationem esse docet Severinus. Si enim alimenta, quæ semina pro sui corporis conformatione, augmento & conservatione attrahunt, validis facultatibus & potestatibus destituta fuerint, & spiritibus seminum obtemperaverint: justam & debitam generationem fieri. Si verò & alimenta ipsa validas potestates habuerint, seminumque proprietatibus viguerint, miscebuntur quidem, sed signaturæ variabuntur, nec fiet, quod volunt semina, & fiet pro generatione Transplantatio, quam appellat. In genere quidem perfectorum animalium Transplantationes rariores fiunt; & non nisi in ijs, in quibus seminum & naturæ est affinitas. Ita lupi & canes, Equi & Asinæ, Perdices & gallinæ miscentur. In genere insectorum & animalium, in quibus sexuum discrimina non manifestè apparent, frequentiores fieri Transplantationes docet; cum seminalia eorum principia multarum specierum scientiâ instructa æquivocas generationes dictas admittant. In vegetabilibus & mineralibus Transplantationes quasi comites generationum existe-

Transplantatio sec. Chymicos.

Transplantatio in animalibus.

hil aliud esse dicunt quam progressionem seminum è suis fontibus & abyssis in hanc mundanam scenam: Nova equidem non est hæc sententia, sed vetustissimorum Græcorum. Neque eam saltem proponit Hippocrates, *in lib. de diæta*, locisque à Severino allegatis, sed alij plurimi senserunt; Ex rebus nihil perire, neque nasci, nisi quod prius fuit. Hippocrates autem illud, unde res omnes prodire existimat, vocat ἀδὴν, quasi rem invisibilem dicas. Res autem inde prodeuntes, φάος lucem. Et quod Hippocrates nominat ἀδὴν, Orpheus noctem appellat, Hermes Trismegistus τὸ ἀφανές; sicut & Dionis. Areopagita, *in Ecclesiastica Hierarchia cap. 2.* Apollonius Thyaneus, οὐσίαν; Seneca, Rerum naturam; Servius, Generalitatem, *in tertium Æneid.* Poetæ Chaos & Orcum. Quod verò Hippocrates & Orpheus φάος vel lucem appellant, Apollonius nominat φύσιν. Ita enim Apoll. Thyaneus, *in Epistola ad Valerium*: θάνατος οὐδεὶς, οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει. Καθάπερ καὶ γένεσις οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν ἐς φύσιν ἔδοξε γένεσις: τὸ δὲ ἐκ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταὐτά, θάνατος. Hermes verò Trimegist. *sermone 11.* ἐς ἀφανὲς χωρεῖ τὰ διαλυμένα. Senec. *Epist. 36. Cogita eorum nihil, quæ ab oculis abeunt & in Rerum naturam, ex qua prodierunt & mox processura sunt, reconduntur, consumi. Desinunt ista, non pereunt.* Servius in 3. *Æneid. Romani contra faciebant,*

Generatio quid sec. antiquos.

Lux Hippocratis.

Nox Orphei.

Chaos.

ciebant, comburentes cadavera, ut statim anima in Generalitem, id est, in suam redeat materiam.

Origo rerum naturalium & propagatio. Verum enim vero etsi pervetustum est hoc dogma, quod hodie in lucem revocavit Severinus: veritati tamen consentaneum non est, & error iste, ut plerique omnes Gentilium Philosophorum, ex ignoratione Creationis mundi fluxit. Cum enim de vera origine mundi, & unde quælibet res habent suam essentiam & naturam, ipsis nihil certi constaret: res ex Nocte, orco & Abysso invisibili in lucem prodire, & hinc rursum in eadem reverti crediderunt. Verum aliud nos docent Sacræ literæ, è quibus constat; Deum dixisse: *Germinet terra germen, Herbam producentem semen, arborem fructiferam ferentem fructum, juxta speciem suam, cui insit semen suum super terram & ita factum fuisse.* Dixisse DEUM; *producat aqua reptilia anima viventis & volatile volet super terram in superficie expansionis cœli.* Dixisse DEUM; *producat terra animam viventem secundum speciem suam, jumenta & reptilia atque bestias terræ, secundum speciem suam: factumq; fuisse ita.* DEUM creatis rebus benedixisse dicendo; *Crescite & multiplicamini.* Creavit nimirum DEUS Omnipotens omnium rerum naturalium species, plantas & animalia: Atque ita singulis suas formas cum corporibus dedit. Quæ Corpora cum non sint simplicia, is qui creavit, miscuit, ut voluit, pro sua sapientia elementa & cum

principijs illis intimis ac Spiritu & calido, Elemento stellarum analogo, conjunxit. Hoc modo ex elementis & principijs debito modo constituuntur individua; & vires suas habent, quibus non tantum aluntur, augentur & crescunt, sed etiam benedictione divina, multiplicantur, & ad hanc usque diem conservantur. Ita ut plantarum & animalium omnium species nullibi sint, nisi in suis individuis. Atque hoc modo voluntate Creatoris ad hunc usque diem conservata est, ac porrò conservabitur Rerum natura.

Primum ergo, ut nonnulli è vulgo Philosophi sentiunt, tam nobiles naturæ, tot insignibus qualitatibus prædita, saltem ex concursu, conflictu, pugna & tandem attemperatione elementorum nata sunt. Et vix satis mirari possum eorum pertinaciam, qui post Scaligeri, *Exerc. 307. Sect. 12. & 20. & alibi*, aliorumq; Philosophorum admonitiones, nihil præter elementa sapiunt, & ut recentiores quidam scribunt, *Cætera, præter hominem, omnia, juxta animam & corpus, materiam & formam, ex terra & aqua* seu elementis creata esse, & in secunda creatione, seu rerum conservatione materiam continuam iisdem ab elementis suppeditam dicunt. Licet enim terra & aqua in Genesi solum nominantur: tamen cum ut ipsimet fatentur, cætera non excludantur elementa: etiam per eadem nec nobiliora, de quibus hactenus dictum, prin-

Elementares philosophi.

Anima nulla ex elementis.

principia, vel animæ plantarum & animalium excludentur; quas alterius, quam elementaris esse originis, supra è Scaligero demonstratum. Creatio fuit ea, non generatio: & Creando DEUS formas omnibus rebus indidit; non eas ex elementis composuit; creatisq; benedictione vim multiplicandi tribuit.

Formæ & semina rer. nat. non latent in Abyssis.

Deinde nec ex Abyssis primò prodeunt rerum formæ & per Spiritus Mechanicos sibi adsciscunt corpora idonea: sed creando DEUS omnibus suas formas indidit, quæ ejusdem benedictione sese multiplicant. Itaque jam species rerum non nisi in Individuis conservantur: Et in individuis semina, per quæ propagantur, generantur: Non verò ex Abyssis vel orco Hippocratis prodeunt. Neq; credo, Severinum unquam vidisse, vel canem, vel aliud animal, progressu ex orco Hippocratis in mundanã scenam, genitum fuisse. Neq; semina & Species rerum naturalium in Elementis mundi visibilibus per vim sunt, sed per naturam, quam à DEO Optimo maximo in prima creatione acceperunt. Et certe mirum, Severinum & ejus Sectatores, ea, quæ de patria sede, in qua beata quiete & vitæ ac essentiæ inæstimabili copia fruantur; hinc verò ad hos calamitosos carceres pervenire & principiorum infelici conjugio plurima perpeti scribunt, ita audacter proferre ausos fuisse, quasi pridem ex illis locis venerint. Via, qua ista semina ex abyssis veniunt in mundanam

danam scenam, & hinc in abyssos abeunt, procul dubio est porta illa, qua Æneas ex Averno rediit, id est, mera somnia sunt, aut certè non talia, quæ sine omni ratione admitti & probari debeant. His, & rebus naturalibus omnib. asserendis, sensibus & demonstratione opus est: cum λόγος & πεῖρα in rebus naturalibus unicum veritatis sint κριτήριον; sequimurq; rectè Scaligerum, *Exerc. 307. Sect. 20.* scribentem. *Rationibus agendum est viro veritatis studioso, non Tullianis Platonicisq; pigmentis. Declamationes enim ambitiosorum opera; otiosorum cibi sunt. Naturæ divinitatisq; negotijs impedito animo, studendum est ei brevitati, quæ res æquet verbis. Demonstrationes certas pro Nectare habeat.* Quales cũ hic nullas, imò nec probabiles conjecturas videam, ijs assentiri non possum. Sed pluribus ista examinare operæ precium non est. Fecit id satis prolixè Libavius, *in Exam. Philos. vital. Sect. 21.* Et olim jam Erastus, *part. 2. Disp. contra Paracelsum.*

De paucis tamen quibusdam adhuc quædam monenda sunt. Quæ de generationibus & fructibus seminum Globi superioris & de meteoris habet Paracelsus & Severinus, ea recitasse supra satisfuerit. Tam enim absurda & ridicula sunt, & cum ratione & Experientia pugnant, ut narrationes Luciani his probabiliores sint. Ut non sine caussa hac de re scripserit Th. Erastus, *part. 2. disp. contra Paracels.* *Meteorologia Paracelsi absurda.*

Princi-

Principium, inquit, *quo universa ejus doctrina de Meteoris nititur, præter quàm, quod impium est, & cum sacris literis palàm pugnat, tam est insulsum, ineptum, stultum, fatuum, absurdum, ridiculum, falsum, ut sine metu alicujus infamia vix aliquis ausit recitare, nedum de ejus refutatione coràm doctis agere.*

Semina rerum in sunt individuis Specier.

De cæteris, quæ habet Severinus, pauca dicemus. De plantarum & animalium generationibus facilè cum Aristotele conciliari potest. Modò *primò* seminum non in Individuis, non in Abysso & Orco Hippocratis conservatio, & per eadem specierum propagatio fieri statuatur. Id quod ipse Severinus nolens volens admittit, *p.102. & seqq.* Ubi animalia ex semine maris & fœminæ generari, & *pag. 108.* perfecta animalia ex proprio solum semine gigni scribit. Et de Plantis, *pag.114.* quod seminalis materiæ propagatione traducantur. *Deinde*, ne ea, quæ de plantarum generatione, & corporis earum cõstitutione dicuntur, Spiritibus Mechanicis solum, ut facit attribuatur, sed animæ potius. Ea enim corporis Architecta est; Spiritus verò animæ instrumentum:

An ex incorporeis corporea fiant; & contra.

Sicut & illud non omnem conciliationem respuit (quanquàm pro insania id habeat Erastus) quod dicunt; Ex incorporeis fieri corpora, & contra ex corporeis incorporea. Si enim penitius rem inspiciamus, verbis potius, quã sensu ab Aristotelicis & Galenicis discrepant, dum corpora illa appellãt, quæ crassiora sunt, & tactu ac visui obvia: Spiritus verò, quæ sub-

tiliora sunt, hosq; effugiunt. Eorũ ergò mens est: Spiritus (sed & ipsos, si propriè loqui libet, corporeos) in corpora condensari, & contra corpora in spiritus attenuari. Quod nec Aristotelici vel Galenici negãt, qui & ipsi docent: ex sanguine spiritus vitales & animales generari, & contra spiritus crassescere & cõdensari posse. Et doctissimus Medicus Andreas Planerus, *lib. 2. meth. med. p. 72.* docet, quod ex cibo & potu excitentur halitus & vapores, quorũ melior portio in venas meseraicas subeat & inhalet, ibiq; in speciem sanguinis concretione quadam cõmutetur. Testanturq; idem multa, quæ passim in rebus naturalibꝰ fieri videmus, atque inprimis operationes Chymicę, quibus fixa, volatilia, & corpora spiritus fiunt, ut loquuntur. Ex tritico, avena, cerasis & alijs multis spiritus Φλογιςὸς extrahitur; idq; ut facilius fiat, fermentatio pręcedens efficit. Eadem fermentatione panis præparatur, ut facilius concoquatur, & spirituosus fiat: sine fermentatione autẽ difficilꝰ cõcoquitur. Cũ ergo Paracelsici nec soli nec primi ita senserint (quãvis more suo parum cautè à cõmuni loquendi modo recedant) nõ rectè cõciliationẽ aliquã hîc fieri posse negat Erastus, *part. 2. disp. contra Paracels.* Si ex ijs quidã absurdiores sunt, & aliud quid sentiunt, eos nec defendendos nec cũ Aristotel. & Galenic. cõciliandos suscipimꝰ.

In specie verò *de Transplantatione* & mixtione aliquid dicendũ. Transplantationẽ autem *Transplantatio quid Chymicis.*

tem appellant, cum non id, quod intenditur, ſed aliud quid finitimum generatur; idq; duobus modis. Cum ſcilicet vel ſemina confunduntur, ut fit in perfectis animalibus; exempli gratia, cum ex equo & Aſina mulus generatur, aut cum ex pluribus plantarum ſeminibus una planta generatur: Vel cum ex uno quidem ſemine aliud, quàm fieri debebat, generatur; ut cum Triticum in Lolium degenerat. Hanc autem tranſplantationem fieri ſtatuunt, ubi ſemina ſunt æquivoca, id eſt, pluribus ſpeciebus quaſi communia. Eſſe enim ſtatuunt in tritici ſemine, tam tritici, quàm Lolij formam; ſed illam principem, hanc miniſtram, & quaſi comitem: atque illam tam diu Domini munia obire, quandiu omnia ſeſe rectè habent, & alimentum, quod aſſumitur, & locus, in quo degunt. Quod ſi contrarium accidat, ex aliorum confluxu & conſpiratione: tum miniſtram illam formam dominium accipere; iſtam verò quaſi in ſervitutem redigi.

Formæ ſubordinatæ. Quæ doctrina planè improbanda non videtur: Cum multis, quæ in natura fiunt, probabile reddatur, unam formam ſub diverſo ſchemate corporis in naturæ theatrum progredi poſſe: Aut certe in uno ſemine poſſe eſſe plures formas, ſed ſubordinatas; ita tamen, ut una ſit princeps & Domina, reliquæ quaſi miniſtræ. *Bombyces.* Perperdantur ſaltem diligenter Bombyces, in quibus una anima diverſa corpora induit, & ut Ariſtoteles *5. de hiſtor. Animal.*

c. 19

c. 19. & Plin. *lib. 11. hist. nat. cap. 22.* habet, Varia fit formarum successio. Primò enim ex ovo fit eruca, deinde Bombyx, hinc necydalus. De qua re videatur Hier. Vidas, & Libavius, *singular. part. 2. Bombyciorum libr. 1.* Imò non solum ex ovis, sed & ex plantis putrescentibus Erucæ, & ex his papiliones generantur: & ut Aristoteles *de hist. animal. lib. 5. cap. 19.* habet, Erucæ ex virentibus folijs, maximeq; ex Brassica fiunt; ex erucis papiliones. Reprehendit quidem Aristotelem, ut & Plinium, Ulysses Aldrovandus, *lib. 2. de insect. c. 1.* quasi minus rectè de erucarum generatione senserint. Verum quid in ijs desiderare possit, aut quid ipse novi adferat, non video. Hoc quidem verum est, Erucas & similes vermes ex ovis papilionū nasci: Interim etiam, quod Aristoteles scribit, Papiliones ex Erucis, Erucas ex virentibus folijs, & alia talia animalcula πτερωτὰ seu alata ex vermibus, qui ex herbis & lignis putrescentibus generantur, fieri, experientia testatur. Ipse cum ante annos jam plures hujus rei periculum facerem, & tempore hyberno, cum aliæ herbæ virentes ad manum non essent, brassicam rubram contusam in hypocausto, donec in ea vermes generarentur, asservarem: Vermes illos in Chrysalides mutari cœperi; quos cum in arcula custodire, eamq; postea aperirem, multæ parvæ muscæ evolabāt, quæ ex Chrysalidibus seu

Erucarū & papilionum generatio.

Y aure

aurelijs natæ erant, & ex putamine abrupto proruperant.

Non tamen ex quavis planta, quilibet vermis generatur, ſed ex certis certi; videnturq; talium Inſectorum formæ plantarum & animalium formis ſubordinari. Et ex quibus quales vermes fiant, inter alios etiam recenſet Scaliger, *Exercit.59.ſect.2.* Et *exerc.190.* Ita ex moro fiunt Bombyces, mediante tamen juvenco. Si enim defecerint, aut corrupta fuerint, hiberno tempore, ova, Juvencum 20. diebus ſolis mori folijs paſcere jubent, eumque interfectum putredini relinquere, ut ex carnibus putreſcentibus vermes naſcantur, qui in Bombyces abeant. Ita etiam Virg. *in fine 4. Georg.* ex Bobus apes gigni docet. Qua de re multa egregia & omnino ijs, qui Phyſici audire volunt, cognoſcenda, habet Ariſtoteles, *l.5. de hiſtoria animal. inprimis cap. 19.* ubi docet in genere ex plantis vermes & erucas, ex his chryſalides, ex iſtis papiliones, & alia πτερωτὰ & alata animalia naſci. Neque enim tantùm papiliones, ſed alia πτερωτὰ & alata animalcula ex plantis naſcuntur. Deſcripſit eodem libro inter alia, *cap.32.* vermiculum, quem à corrumpendis lignis ξυλοφθόρον nominat, quem nō alium puto eſſe, quam quem noſtri Stockwurm appellant, quod ex corruptis lignis & caudicibus in aquis naſcatur: qui vermiculus fluviatilis eſt, & tempore verno cum gobijs fluviatilibus capitur.

pitur. Descripsisse autem videtur Aristoteles potius vermiculum illum, cum jam chrysalidis formâ induit, quam dum in aquis vivit. Idem Aristoteles quid ex eo animalis alati fiat, compertum nondum esse, *loco allegato*, scribit. Verum mutatur in insectum illud vulgo notum, quod Ulysses Aldrovandus, *lib. 2. de insectis c. 10.* Perlas nominat; populares mei Silesij, Schneider/ Misnici Bolzen appellant.

Neque hoc loco prætereunda generatio anserum Scoticorum, quos incolæ *Clakguyse* nominant: qui etsi aves sint: non tamen aliarum avium more ex ovis excluduntur, sed in mari Scotico, prope Hæbrides insulas oriuntur, & nunc in conchis, nunc in lignis longiore in mari illo mora corruptis oriuntur. De quorum ortu Hectoris Boëtij, *in descript. regni Scotiæ*, narrationem inserere libet. *Restat*, inquit, *ut de anseribus Scoticis, quos Clachis appellant, quosq; vulgò perperam in arboribus nasci in his insulis credunt, ea, quæ hujus rei cognoscendæ multo jam tempore studiosi, re diligenter exploratâ perspectâq;, cognovimus, differamus. Mari enim illis interjecto mihi magis eos procreandi vis quædam inesse videtur, quam alicui alij rei. Varijs enim modis, semper tamen in mari, eos provenire conspeximus. Etenim si lignum in id mare projicias, temporis tractu primùm in eo vermes excavato ligno nascuntur, qui sensim formati capite pedibusq; atq; alis; plumas postremò edunt: demum anseribus* *Anseres Scotici.*

 magni-

magnitudine æquales, cum ad justam pervenerunt ætatem, cœlum petunt avium aliarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu virginis 1490. plurimis spectantibus in Buthphania visum est. Nam cum in eam ad Pethslege castellum fluctibus hujusmodi quoddam lignum ingens delatum esset, rei novitate, qui primi conspexerant, admirabundi ad loci illius dominum accurentes rem novam nunciant. Is adveniens trabem serrâ dividi jubet; quo facto, ingens confestim apparet multitudo partim vermium, quorum alij adhuc rudes erant, alij membra quædam formata habebant, partim etiam jam formatarum perfectè avium, inter quas quædam plumas habebant, quædam implumes erant. Itaque rei miraculo stupefacti, jubente Domino, in templum Divi Andreæ Tyre (pago cuidam id nomen est) lignum deportant, ubi & hodiè manet undique veluti à vermibus perforatum. Hujus simile biennio pòst in Taum æstu appulsum ad Bruthe castellum multis accurrentibus ostensum est. Nec diversum est, quod exinde duobus rursum annis Lethi portu Edimburgensi, universo populo spectare contigit. Ingens enim navis, cui insigne ac nomen Christophori erat, ubi tres perpetuos annos ad unam Hebridum in anchoris constitisset, huc reducta, atque in terram subducta exesis trabibus, quâ mari semper mersa fuerat, partim vermium hujusmodi rudium perfectamvè avis for-

mam

mam nondum habentium, partim jam absolutarum avium magnum numerum ostendit. Caterùm cavillari quispiam posit, arborum illis in insulis natarum truncis ac ramis virtutem hanc inesse: Christophorum quoque illam ex trabibus Hebridianis contextam fuisse. Itaque quod ipsemet septem ab hinc annis vidi, haud gravabor in medium adducere. Alexander Gallonidianus, Kilkendensis Ecclesiæ Pastor, vir præter insignem probitatem rerum admirandarum studio incomparabilis, cùm extractâ algâ marinâ inter caulem & ramos à radice statim usque ad cacumen conchas adnatas videret, rei novitate attonitus, mox cognoscendi studio eas aperit, ubi multò magis, quam antea, obstupefactus constitit. Non enim piscem in testis conclusum, sed, dictu mirabile, avem & pro illius magnitudine testas quoque inauctas conspexit; quibus enim parvæ inerant, & ipsæ quoque apertæ eas pro quantitate amplectebantur. Itaque ad me extemplò, quem hujusmodi rerum cognoscendarum jam olim magnâ cupiditate detentum noverat, celeriter accurrit, remq; omnem mihi monstrat, non magis rei miraculo obstupefacto, quàm rei tantæ ac tam inauditæ conspectu læto. Hæc enim satis constare arbitror, non hæc procreandarum avium semina aut truncis aut arborum inesse fructibus; sed ipsi Oceano, quem Maro, ut Homerus, patrem rerum haud temerè appellavit. Verùm quoniam id fieri videbant cadentibus in aquam

arborum ad littus positarum pomis, ut temporis tractu ex illis eæ apparerent volucres, in eam sententiam adducti sunt, ut poma illa in ipsas commutari arbitrarentur; sed falsò. Nam tempore adnatis vi maris primùm vermibus, atque ijs sensim excrescentibus, vicissimq; pomis illis humiditate corruptis disparentibusq;, non satis accuratè perspicientibus, ex illis in has transmutari formas visæ sunt. Hæc Hector Boëtius.

Degeneratio plantarum. Degenerant & Plantæ in plantas. Sic degenerat Triticum in lolium; Sysimbrium, in mentham; Rapum, in Raphanum; Ocymum, in serpillum; vitis alba, in nigram; nigra in albam mutatur; Zea, in triticum, & cõtra triticum in Zeam; Caryophylli, Rosæ, violæ, sæpe colores florum mutant. Unde Virgil. de seminibus scribit:

Vidi lecta diu, & multo spectata labore,
Degenerare tamen.

Et de patre suo scribit Galenus, *2. de alimentor. facultatibus Class. 2. pag. 30.* Quod Cum declinante ætate agricultura delectaretur, triticum ac hordeum aliquando severit, omnibus diversi generis seminibus, quæ ipsis erant admista, selectis, quò certò cognosceret, num ex ipsorum mutatione, lolium & ægylops nascerentur, an proprium hæc quoque semen haberent. Cùm autem fortè & una cum puris seminibus in tritico quidem frequens lolium, in hordeo autem magnam ægylopis vim natam conspiceret, in alijs quoque seminibus idem

idem est aggressus. Reperit igitur in lente quoque ex mutatione ipsius, durum, rotundumq; aracum & securinum, præterea Aparinem enatam.

Quæ omnia cum Agricolis notissima sint, miror Th. Erasti, aliàs viri doctissimi, pertinaciam, qui ut in Chymicis nihil concedat, istas plantarum transmutationes in dubium ferè vocare audet, dum de metallis scribit; plantas, quæ hoc modo transmutari dicuntur, natura & specie nullo pacto, sed accidentibus quibusdam communibus solummodò, ut tenuitate, pondere, colore & consimilibus alijs, à locorum, in quibus nascuntur, diversitate fermè provenientibus, differre. Utinam eam, quam Galeni pater, adhiberent in talibus diligentiam multi. Fieret enim ita, ne rusticis se deridendos propinarent. Certum ergo, plantas mutari, sed non quamvis in quamlibet, sed has in illas. Quæ omnia si diligentius perpendantur, & quæ in natura quotidie occurrunt studiosè observentur, multarum generationum causa reddi posset.

Recurrunt quidem multi hîc statim ad generationẽ æquivocam & putredinem, qua, sine semine, plura generare statuunt, cùm plantas, tũ animalia: Verum cum, qui ista statuũt, ipsi facilè agnoscant, putredinẽ solã ad talia producẽda nõ sufficere, & principali agente opus esse, alij Soli & cœlo, alij animę mundi, alij intelligentię cuidam hoc munus tribuũt: sed nõ *Generatio æquivoca an detur.*

monſtrant, unde & quando ſeu Sol, ſeu anima mundi, ſeu intelligentia vim hanc animalia producendi acceperit, & qua ratione ea producant. Eraſtus quidem poteſtatem divinam toti materiæ in creatione rerum Deo inſitam authorem & effectorem ponit, *part. 2. diſput. contra Paracelſ.* Sed monſtret Eraſtus, quando Deus toti materiæ hanc poteſtatem indiderit. Ex terra & aqua plantas & animalia produxit Deus, omnibusq; formas ſuas indidit, juſſitq; ut ſingulæ plantarum & animalium ſpecies ſeſe multiplicarent, & ſecundum ſpeciem ſuam ſemina & fructus ferrent: at quod materiæ toti, extra ſpecies, poteſtatem animalia producendi Deus indiderit, nusquam in ſacris exſtat.

Ideoque de iſtius opinionis veritate, & *an ulla ſit generatio verè æquivoca*, quæ ſine ullo planè ſemine fiat, ſi ea, quæ quotidie in natura fiunt, conſiderentur attentius, non ſine cauſſa dubitari poſſe videtur. In quam rem ut rectius inquirere poſſimus, propagationum variæ differentiæ conſiderandæ ſunt. Ad omnem quidem propagationem plantarum & animalium, requiritur certa & peculiari modo diſpoſita, ſeu οἰκία ὕλη, per quam forma ſe propagare poſſit: in alijs tamen ille apparatus materiæ eſt major & operoſior, in alijs minor: & propagatio in alijs arctioribus & anguſtioribus legibus & limitibus circumſcripta & concluſa eſt: In alijs latio-

Propagationum diverſitas.

latioribus & laxioribus. Animalia perfecta pleraque saltem per commistionem seminis paterni & materni, in utero materno generantur. Alia ova pariunt, è quibus calore fotis pulli excluduntur. In animalibus ignobilioribus verò & plantis generatio non ita angustis legibus conclusa est. Plantæ quædam per semina solum terræ commissa propagantur: aliæ saltem per bulbos aut radices; aliæ utroq; modo; aliæ per surculos, sed tamen eos solum, qui jam ad flores dispositi sunt: in alijs humor ille seminalis per totam plantam diffusus est, ita, ut quocunque ramo seu radice avulsâ & terræ commissa propagatio fieri possit, sicut id fit in salice, & ferè etiam in vite. Imò fungi si decoquantur, aut succus exprimatur, & succus vel decoctum radicibus arborum affundatur, fungi inde nascuntur. A viro quoque fide digno accepi, è spuma canis rabidi in veste hærente animalcula quædam canibus simillima progenita fuisse. Nimirum illud seminale principium rerum minus nobilium in materia lenta & tenaci sæpe quasi sopitum diu latere, & externis injurijs ac impressionibus resistere, tandemq; iterum emergere, & suas actiones edere potest. Quod vel illud docet, quod multarum rerum essentia in multis mutationibus integra & sub alterius formæ dominio delitescere potest. Exempli loco sit nobis istud. Alatur capra herbis quibusdam purgantibus; lac capræ illius bibat nutrix, fiet

ut infans, qui lac sugit à nutrice, inde purgetur. Ubi primò in ventriculo Capræ herbæ illæ mutantur in Chylum: Ex Chylo fit sanguis in Epate; ex sanguine in mammis lac; Lac hoc ubi nutrix bibit, rursum fit ex lacte in vētriculo Nutricis Chylus; ex Chylo sanguis; ex sanguine lac; Lac hoc sugit Infans & purgatur. Atq; ita vis purgatrix, cum sub proprio subjecto & Spiritu, in tot mutationib. integra & incorrupta manet Aut cui hoc non sufficit, cogitet saltē illud, quod seu anima, seu λόγος πλαστικὸς tempore hiberno in tantillto semine in terra gelu concreta conservari potest. Cogitet etiam, quomodo sperma ranarum & piscium in ipsis aquis salvum cōservari possit.

Semē analogum. Qui tamen illud semen, è quo talia generantur, non univocum dicere velit, sed ἀνάλογον, cum eo non pugnarim: modò hoc concedat; Non ex putredine simpliciter talia generari. Sicut hac de re scribit Scaliger, *in 1. de plant. Universali ratione plantas agere,* inquit, *falsum est; nisi ex aquo & bono judicetur. Scilicet ut semen etiam sit ἀνάλογον. Nam stirpes, quæ semen ferunt nullum, nullo item semine possunt suam speciem propagare. Analogum intelligo, quod non planè directòq; suscipit cum specie primaria prædicationem. Non enim fimus, ex quo mus nascitur, est ejusdem naturæ specificæ cum semine maris & fœminæ murium.* Ut enim in animalibus principium & fons vitæ unum est analogia; non in omnibus cor, sed in quibusdam

busdam cor, in quibus dam quid cordi proportione respondens, & quod eo munere fungitur, quo cor: ita & in ijsdem in alijs semen est perfectum, in alijs proportione respondens, succus scilicet vel aliud quid, in se tamen seminale principium cõtinens. Ut verò illud, quod analogia cordi in animalibus respondet, revera vitæ principium est, & eo munere fungitur, quo in alijs cor: ita illud, quod semini est analogum, & per quod æquivocæ vulgò dictæ generationes perficiuntur, revera in se seminale principium continet, & ex eo planta vel animal producitur, non ex putredine simpliciter. Unde etiam animalia, quæ ex putredine gigni dicuntur, & quæ ex semine perfecto fiunt, sunt ejusdẽ speciei, ut postea dicetur.

Deinde non planè à ratione & experientia alienum videtur, quod semina quædam sint quasi ambigua & formas plures in se includãt: ita tamen, ut una dominari debeat, altera servire; nisi occasione oblata, aliud fiat: Aut certe semina quædam ad plures formas esse disposita, ut in Bombycibus, imò & Apibus apparet. Quod & J. C. Scalig. concedit, dum, *in 1. de plantis*, cõfusa quorundã principia in seminibus esse dicit, ut rapi, & brassicę, & aliorum. *Semina ambigua.*

Ex quo aliud adhuc perpendendum suggeritur: Nimirum insecta & animalia quædam ignobiliora ex nobiliorum partibus & excrementis generari: sed tamen certa è certis. Vermiculantur quidem arbores, alij tamẽ vermes *Vermes ex animalib9.*

in

Vermes ex animalibus.

in alijs nascuntur. In robore Cossi appellati; sorbus infestatur vermibus pilosis, ruffis, ut habet Plin. *lib. 17. c. 24.* Pityocampe eruca picearum & pinorum est; vermiculi sui generis in caseis nascuntur; scarabæi peculiares in fimo equino, alij in alio; Millepedes sub aquario vase; Cimices in lectis; Grylli in limo ad fornaces; pediculi & pulices in animalibus; lumbrici in intestinis animalium; bhlattæ in vestimentis & pellibus; gurgulio in frumento; mydas in fabis.

Putredo animalia ex se non generat.

Neque hic ullo modo ex putredine causa, quomodo species certæ producantur, dari potest. Seminalis vis ad certam speciem producendam requiritur. Putredo verò saltem calorem suppeditat, à quo vis seminalis excitatur. Quod ipsum fatetur Scalig. *Exerc. 59. Sect. 2. Ut in terra,* inquit, *mutantur plantæ aliæ in alias: ita supra terram gignunt è seipsis animalia. Idque non è putrefactione, sed quædam quasi semina foventes ad generationem. Neque solùm in ipsis fructibꝰ, quales in tritico sunt gurguliones, in nucibus vermiculi, in alijs aliæ bestiolæ, de quibus Theophrastus: sed ut è folliculis lentisci, quos fert, præter baccas, oblongiusculos facie siliquarum: ut non sine consilio Naturæ apparati esse videantur, quasi futuræ matrices primò, mox etiam domicilia illorum volucellorum, sicut in ulmorum quoque vesicellis non absimiles ijs. Quapropter Arabes arborem cimicum ulmum appellarũt. Sic è medulla cardui fullonij,*

lonij, cum maturuerit, vermiculus fit &c. Idem, *Exerc.190.* statuit: *Animalia,* inquit, *non è plantis putridis, sed tanquam succisivis operis soboles nascuntur. Nam neque fabas esse putridas, cum in ipsis bestiolæ gignuntur, certum est.*

Ac proinde frustra, ac contra experientiam Avenrois & ejus sectatores disputant, Animalia ex putredine genita specie differre ab eis, quæ semine propagantur. Neq; enim omni semine destituuntur, ut jam dictum; nec putredo sola sufficiens est ullum animal producere. Et sit, ut ex putredine producantur animalia: tamen quæ indicare solent veritatem formæ specificæ, ea omnia in his animalibus cernuntur: Tota corporis conformatio, naturalis indoles, actiones omnes, & inprimis animalium ejusdem speciei ex se propagatio & generatio.

An animalia ex putredine genita sint cum aliis ejusdem Speciei.

Cum autem mistio & generatio parum differant, aut certe nulla generatio sine mistione fiat: tandem, ut caput hoc concludamus, aliquid *de Mistione,* dicendum. In vulgata autem Aristotelis & Galenicorum de Mistione doctrina, reprehendit hoc inprimis Severinus, quod motorem non addiderint, & principium vitale, scientia instructum, Formam, Speciem, semen, Astrum, aut quomodocunq; appellare libeat; Cujus potestate & infallibili scientia tàm divina mistionis officia administrari possunt: Cum elementa per se non sufficiant, nec sine tali motore & superiore principio

Mistio.

cipio pateat, qua ratione tàm justo pondere & mensura ad quodlibet mistum constituendum confluant.

Quæ accusatio non videtur esse planè de nihilo. Nam etsi multi docti peripatetici & Medici sint, qui longè sublimius de rerum generatione sentiunt: nec in rerum constitutione saltem ad elementorum pugnam, sed imprimis ad animam vegetantem suis facultatibus instructam, & formam cujusque specificam respiciunt, ut postea ex Scaligeri exerc. 307. sect. 20. dicetur: tamen quidam ita elementis immersi sunt, & nihil ultra illa sapiunt, ut non solum de metallis, quæ plurimi quidem, sed malè tamen, pro mistis simpliciter habent: Verum etiam de animalibus omnibus, præter hominem, nonnulli scribere ausint, ut antea quoque dictum; Ea juxta animam & corpus, materiam & formam, ex Elementis quatuor orta esse. Et ut jam saltem de mistione, quod nobis propositum est, dicamus. Nimis audacter mihi pronunciare videtur Erastus, *disp. 2. contra Paracels. pag. 196. qualitatem in tota universitate hac rerum reperiri nullam, quæ admota sibi corpora tota alterare possit, extra caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem.* Nullamne enim qualitates occultæ in corporibus alterandis vim habent? De spiritibus quoq;, quorum maxima vis est, quiq; omnia penetrant & afficiunt, an qualitatibus primis omnia peragant merito dubitatur.

An solæ qualitates primæ in mistione operentur?

tatur. Exemplum saltem nobis sit venenum canis rabidi, cujus in minima etiam quãtitate, quanta vis in corporibus alterandis sit, notissimum est. At quis omnem illam alterationem, quam corpori inducit, in qualitates primas referre poterit? Consideretur etiam fermentum, cujus tantilla portio, rei alienæ admista, illam totam alterat: An verò ista alteratio solum per qualitates primas fiat, cuilibet considerandum relinquo.

Omnis verò rei obscuritas & difficultas è duobus ortum habere videtur. *Primum est*, quod Gentiles Philosophi, ut jam sæpius dictum, Creationis rerum ignari, & unde primus formarum & animarum, imò rerum omnium ortus esset, nescij, ex Elementorum mutuo concursu & pugna omnia mista, secundum materiam & formam provenisse crediderunt. Alterum, quod semper resolutioné usque ad elementa, imò etiam quidam ad materiam primam usq; fieri statuunt, & nullum, nisi de novo elementa misceantur, novum mistum produci posse dicunt. Unde Erast. *loc. allegat. pag. 216.* salsum, acidum, amarum & similia revera misceri negât, quoad sunt salsa, acida, amara: Non enim, quatenus talia sunt, inquit, se mutuo per tota sic alterant, & naturas mutãt, ac aliud fiunt. Confunduntur saltem integris servatis naturis: Cum verò propriè miscentur, quatenus calida, frigida, humida, sicca miscentur, non quatenus salsa, amara, vel acerba: Verum

Mistionis princeps caussa. Verum res in non paucis sese aliter habere deprehenditur. Nam primò non ita ex mutua pugna elementorum res crescunt, sed in prima creatione, non solum quælibet suam formam, sed & conveniens formæ corpus, Omnipotente verbo accepit. Et hanc suam naturam, Creatoris voluntate & benedictione, usque ad ultimum terminum observant. Ideoque in rerum propagatione specifica forma requiritur, quam Elementorum concursus & mistio illa temeraria præstare non potest. Forma ergò & anima cujusque rei architecta est: & primus motor in mistione est anima ac forma cujusque rei. Δημιουργὸς communis & commune naturæ instrumentum, quo ad virtutes rerum fovendas utitur, calor est & spiritus cujusq; rei insitus, & φύσις illa διὰ πάντων διήκουσα. Habet nimirum anima suas facultates ministras; Attractricem, quæ sibi utilia & similia attrahit; Retentricem; Concoctricem & Alteratricem, quæ attracta sibi similia reddit; Secretricem & Expultricem, quæ id, quod alienum est, separat & ejicit. Eaq; omnia caloris & nativi Spiritus beneficio peragit. His directoribus Elementa pro cujusque rei natura miscentur, quæ alias suo concursu & pugna nunquã tale mistum producerent. Atq; id & Erastus confiteri necesse habuit, dum, *loco allegato*, qualitates primas saltem esse instrumentales causas mistionis, non verò principes: Mistionis autem opificem

cem esse mandatum divinum, quo in creatione præcipit elementis, ut inter se concinnè ad singularum rerum generationē convenirent, scribit. Commodius tamen dixisset, si, mandato divino; à rei cujusq; anima vegetante materiam convenientem attrahi dixisset. Non enim materia ad res generandas & nutriendas eo pondere ac mensura, qua debet, spontè accurrit, sed à facultate Attractrice attrahitur. Et cum res naturales non solum in mundi creatione primum productę sint, sed adhuc per generationum & corruptionū vicissitudines misceantur, addere debeat; Hodie etiam in rerū generationibus mistionem non ab Elementis spontè ad cujusq; rei constitutionem concurrentibus, sed à forma omnia dirigi. Formæ enim sunt principium divinum & immutabile, quod determinat omnes actiones & passiones rei naturalis; & sunt quasi instrumentum ac manus sapientissimi Creatoris ac Opificis Dei, qui hanc vim & efficaciam his suis instrumētis, quibus nihil mirabilius excogitari potest, largitus est in creatione. Id quod rectè etiam J.C.Scalig.docuit, *exer.307.sect.20. Nisi,* inquit, *quatuor illa Elementa Rectorem habeāt, temerè ac sine modo metaq; ulla & jactabunt & jactabuntur. Quid enim illud est, quod tantum terræ tantum commiscet cæterorum? At oportet in unoquoque motum esse unum & primum. Non enim illa sese movere ullum ad opus queunt, sed in compositis à forma excellentiore, in mistis*

imperfectis, ab externo principio cientur ad mutuam connexionem. Et *in 2. de plant. Si ignis,* inquit; *elementa tria tanquam partes in plantis unit: quid erit, quod uniet ipsum tribus illis?* Et adductis in hunc sensum verbis Aristotelis concludit: *Per ignem non fiet coitio & unio ad generationem in Aristotelis officina, sed per formam.*

An semper fiat resolutio ad elementa.

Alterum deinde quod perpendendum, est, *an semper fiat resolutio in rerum generatione usq; ad elementa,* ita ut nulla vera mistio fieri posset, nisi inter Elementa, & an nulla, acidi, salsi, amari, & similium sit mistio; & porrò nihil aliud alterari, & proinde ad mistionem concurrere possit, nisi quatenus calidum, frigidum, humidum, siccum. Certè res ipsa aliud videtur loqui. An enim dum ex pane fit Chylus, è Chylo sanguis, è sanguine Caro, Os, nervus, vena &c. in qualibet generatione & nova mistione, & dum unum in aliud convertitur, resolutio semper usq; ad Elementa fit? Et an tota illa mistio solum à qualitatibus primis perficitur? Aliter sensit Hippocrates, qui, *lib. de Prisc. Medic.* scribit, quod πάντα (salsa scilicet, amara, acida) μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισι οὐ φανερά ἐστιν. Et postea humorem salsum & acrem, crassum fieri dicit concoctione & permistióne. Ac de eodem humore acri loquens dicit: τὸ πεφθῆναι γίνεται ἐκ τοῦ μιχθῆναι καὶ κρηθῆναι ἀλλήλοισιν: *Concoquitur, ubi mutua fit mistio & contemperatio cum aliis.*

Postea

Postea an solæ qualitates primæ proxima mistionis causa sint, non immeritò quis dubitat. Cum enim occultarum qualitatum magna sit efficacia, & in corpore alterando magnam vim habeant; præterea Spiritus sint διὰ πάντων διήκουσα οὐσία, nec illi planè excludendi videntur. Quod qui ignorat, saltem labores Chymicos inspiciat, & videbit, quanta fiat in momento mutatio, ubi Spiritus vitrioli & oleum Tartari miscentur, & spiritus nitri oleo ex Mercurio & antimonio parato affunditur: quomodo ex spiritibus & succis lapidescentibus ligna & res aliæ in lapides cõvertantur. Imò spiritu è cavernis terræ erumpente, res obvias quasq; in saxa conversas esse, testantur historiæ. Quis effectus & mutationes & quidem tam subitò factæ, quomodo qualitatibus primis solum ascribi possint, non video. Et illi ipsi, qui tam pertinaciter pro qualitatibus primis scripserunt, omnes affectiones misti à qualitatibus primis deducere ausi non sunt. Erastus, *part.2. disput. contra Paracels. pag. 172.* scribit; Calorem & frigus esse omnium affectionum, quæ in animalium partibus insunt, autores: Conformationem tamẽ, seu figuram & formã excipit. Et omninò hoc rectè facit; Quod ante etiam monuit Scaliger, *exerc.6. sect. 7.* dum scribit: *Nullam qualitatem homini notam posse esse instrumentum ordinationis, situs, numeri, figuræ & aliorum ejusmodi.*

An solæ qualitat. primæ mistionis causa sint.

An autem naturalis potentia talia sine instrumento ullo agat, quod vult ibidem Scaliger, cuilibet perpendendum relinquo.

Quod verò reliquas omnes mistorum affectiones, excepta tamen cõformatione, ad calorem & frigus refert Erastus: de eo non immeritò dubitari potest: Cum multæ sint mistorum affectiones, quas à qualitatibus primis æquè, ut conformationem vel numerum, deducere, impossibile videtur. Neque est, ut quis statim hic ad animam confugiat. Rectè enim monstrat Scaliger, *Exerc. 102. Sect. 5.* Actiones multas, quæ qualitatibus primis attribui nequeunt, ut quod magnes trahit ferrum, Rhabarbarum purgat bilem flavã, quod Cardanus animæ attribuebat, ab anima non proficisci: Cum anima extra corpus suum non agat, &, quod non tangit, non afficiat. Præterea in inanimatis quoque actiones & qualitates tales occurrant.

Elementa quomodo in misto maneant. Ipsam autem mistionis naturam quod attinet, de ea, & quomodo Elementa in misto maneant, pluribus disputatur apud Philosophos, ut cùm apud alios, tum Zabarellam, in *lib. de mistione* videre est. Ego, ut Scaligeri verbis, *Exerc. 101.* utar, si cogar effari, quod in hac humana caligine sese offert mihi, fateor, me jam vinci à sententia Scaligeri, qui mistionem definit, *motum corporum minimorum ad mutuum contactum, ut fiat unio.* Ad mistionis enim naturam requiritur, ut per eam continuum cor-

Mistio quid.

pus

pus atque unum fiat. Et quidem propriissime mistio dicitur, cum quid unum fit, non solum continuatione, sed & forma, seu, ut Galenus loquitur, cum mistio fit εἰδοποιὸς, & ex omnibus partibus misti fit unum ens formaliter.

Quomodo autem minimorum fiat unio, & *an formæ miscibilium maneant integræ in misto,* an misceantur & refringantur, an verò planè aboleantur, tam difficile est in hac humana caligine perspicere, ut quam sententiam magis probare debeant viri doctissimi & acutissimi, ac inter eos Scaliger, facilè dicere non potuerint. Vero magis consentaneum existimo, in mistione miscibilia in minimas partes redigi, atque ita sibi per minimas partes unita, per contrarias qualitates mutuo agere & pati: non tamen formas suas plane amittere (aliàs enim, & si formæ planè abolerentur, non esset miscibilium alteratorum unio, sed miscibilium omnium corruptio) sed ex omnibus unam conflari, aut potius omnes mistas & in unum quasi redactas sub superioris alicujus formæ, à qua fiat unum specie, dominio manere. Sunt enim, ut Scalig. *loc. citat.* loquitur, *formæ hæ actus materiæ quisque suæ. Quæ materiæ quia sunt à natura ad operosiorem compositionem constitutæ, factum ab eadem est, ut quemadmodum ipsæ, sic & earum formæ commisceri queant. Ignobiliora enim propter nobiliora facta sunt.* An verò formæ integræ maneant, vel

refringantur, quod Avenrhois & Zabarella ſentiunt, alijs diſcutiendum relinquo. Hoc certum eſt, Miſtum quodlibet in ea, è quibus primo conſtitutum eſt, reſolvi poſſe: & proinde formas elementorum non aboleri. Alias enim in reſolutione & putredine fieret nova elementorum generatio.

Quæ cum ita docemus, iis non patrocinamur, qui in rebus naturalibus nihil præter elementa quærunt. Materiam dant elementa, non verò formam. Miſtum, quà miſtum, formis elementaribus informari, non repugno. Verum cujusque rei formam ſpecificam, quæ rei dat ſuam eſſentiam & nomen, ab elementis provenire, nego. Eſt enim in unaquaque re naturali & partibus corporis præter materiam, quam elementa ſuppeditant, divinius quoddam principium & Natura quinta, qua ſunt id, quod ſunt, & in certam ſpeciei naturalis familiam reducuntur. Elementa enim materia ſunt; ideoque actum dare non poſſunt.

Atomi Democriti. Atque hæc, quam propoſuimus, eſt proculdubio antiquiſſimorum Philoſophorum de miſtione opinio, & ipſius Democriti, qui ex Atomis res omnes componi, & generationem nihil aliud, niſi σύγκρισιν & διάκρισιν, eſſe ſtatuit. Non enim probabile eſt, *Democritus.* ἄριστον φύσεως καὶ κόσμου ἑρμηνεύτην, optimum na-

turæ

turæ & mundi interpretem, ut eum appellat *in Epiſtola* Hippocrates, & qui in Perſia, Arabia, Æthiopia, & Ægypto verſatus, Magos & ſapientes illorum locorum conſuluit, ut habet Plinius, *lib. 30. cap. 1.* tam abſurda de Atomis & rerum generatione ſenſiſſe, qualia vulgo ipſi attribuuntur. Videatur Pererius, *lib. 4. Phyſ. in fine cap. 9.* Tradiderunt nimirum Philoſophi priſci ſua dogmata ſub verborum involucris: unde poſtea factum, ut adverſarij eorum, contra verba potius, quam mentem illorum, quam vel non intelligebant, vel intelligere nolebant, ſcriberent, ipſisque, quæ nunquam ſenſerunt, affingerent; & inter cæteros etiam contra Democritum rationibus logicis diſputarent: Cum tamen ipſe non his, ſed proprijs, & naturalibus, οἰκείοις καὶ φυσικοῖς λόγοις, perſuaderi & vinci voluerit, ut Ariſtoteles, *1. de gen. & corr. cap. 2.* teſtatur. Nimirum quæ contra dogma Atomorum producuntur, pleraque non ſunt Phyſica, ſed Mathematica, de continuis, de lineis inſectilibus & ſimilibus. Atomos enim corpora ponit etiam Democritus, & quidem in ijs non negat proprietates corporis Mathematici; per eas tamen etiam proprietates Phyſicas non tollit. Et cum dicit, concretione iſtorum corpuſculorum generationem fieri, non negat miſtionem, ſed ſaltem hoc vult, vel non penetrare ſe Elementa, vel in

miſtione non ſemper ad elementa & materiam primam usque recurrendum eſſe, ſed ex corpuſculis jam antea miſtis & in ſua eſſentia conſtitutis nova miſta generari poſſe. Et procul dubio id ſenſit Scaliger, cum *loco allegato* ſcribit, miſtionem eſſe motum corporum minimorum ad mutuum contactum, ut fiat unio. Id quod & Hippocrates, *in libr. de priſca Medicina*, docuit, ubi non ſolum elementa, ſed ſalſum, amarum, acidum & ſimilia miſceri & contemperari ſcribit. Imò ipſe Ariſtoteles *διάκρισιν* & *σύγκρισιν* in rerum generatione & corruptione plane reijcere non poteſt; Cum paſſim res *συστάσει, ἀποκρίσει καὶ πίξει* generari doceat. Et *1. Meteor. cap. 9.* expreſſe ſcribat, quod præcipuum movens in generandis meteoris ſit *ἡ τοῦ ἡλίου φορὰ διακρίνουσα καὶ συγκρίνουσα*, *ſolis latio, quæ ſegregat congregatq́;*. Neque minimas particulas ipſe Galenus reijcit. Etſi enim, *lib. 1. de elementis cap. 2.* contra Democritum diſputet, ac ſi ea mens fuit Democriti, quam ibi proponit Galenus, à Galeni partibus contra Democritum libenter ſtemus: tamen Atomos ſimpliciter reijcere non poteſt, dum, *lib. 1. de Elementis cap. ult.* poſtquam quæſtionem moviſſet; Quomodo per totum temperentur ea, quæ recipiunt temperaturam, an qualitatibus ſolis viciſſim agentibus & patientibus, vel etiam corporis ſubſtantijs coëuntibus, concludit: Quod miſcibilia ad minimas parti-

διάκρισις & σύγκρισις Democriti.

particulas confringantur, unde illis mutua actio & passio contingit, & qualitatum invicem participatio, quæ tanto promptior est & facilior, quanto ad minores particulas confringũtur. Et Avicenn. *prima primi doctr. 3. c. 1.* Temperamentum definit esse qualitatem, quę ex actione & passione contrariarum qualitatum in elementis repertarum oriatur; cum partes ad tantam parvitatem redactæ sunt, ut cujusque earum plurimum contingat plurimum alterius.

Et certè, si quæ in natura fiunt, diligenter perpendamus, aliter se rem habere, vix statuere licet, sive corruptionem, sive generationem rerum spectes. Corruptionem διακρίσει fieri multa testantur. Ubi enim ex re aliqua, quæ vel putrescit, vel comburitur, vel alias à calore resolvitur, vapor aut fumus attollitur, Visus quidem è longinquo corpus continuum esse judicat; Cum tamen non sit continuum, sed atomorum multa millia inter se confusa, ut vel visu intentiore animadverti potest. Nam videmus picem, vel aliam rem accensam, maximum Aeris spacium, atomis igne resolutis, occupare. Idem operationes Chymicæ testantur; imprimis sublimatio, ubi Atomi illæ in Alembico colliguntur. Neque enim corpuscula illa minima resoluta, ut antea etiam dictum, semper pristinam formam amittunt (quod aliquis pro opinione Democriti, dicentis; Atomos esse impassibiles, usurpare posset)

Διάκρισις in corpor. natur. corruptione.

Atomi.

ſet) ſicut in operationibꝰ Chymicis videmus; in quibus vapores illi excepti, ſeu in Alembico, ſeu in recipiente, ex diverſis corporibus, diverſam naturam retinent, ut σύγκρισις docet. Videre idem eſt in Thermis, acidulis, & alijs, quæ mineralia ſecum ferunt, fontibus. In ijs enim ſtyriæ quædam & tophi canalibus accreſcunt: cum tamen aqua, quæ decurrit, limpidiſſima ſit, ut quis mirari poſſit, quomodo ex tam perſpicua & clara aqua corpus tam craſſum fieri queat. Proculdubio in talibus aquis mineralis & lapidea materia in minimas particulas reſoluta fuit, quæ poſtea ſuo concurſu & συγκρίσει ſaxeum & durum corpus conſtituunt. Si aurum & argentum ſimul liqueſcant, ita per minima miſcentur, ut viſu deprehendi aurum in argēto nullo modo poſſit: ſi vero poſtea aqua fortis affundatur, ita ſolvitur argentū, ut ullum metallum in ea aqua deprehendi viſu non poſſit: cum tamen revera inſit & hinc ſegregatum emergat; & quidem ita, ut & aurum & argentum ſuam naturam retineat; & hoc modo in ſubtiliſſimam calcem, quæ nihil aliud eſt, quam congeries aliqua innumerabilium atomorum, redigatur, quæ in aurum & argentum puriſſimum fuſione iterum reducitur. Ita in lixivio & muria, è qua ſal, nitrum & vitriolum coquitur; in urina, in vino, ſal qui ineſt, non conſpicitur: at ſeparato humore, facile ſe conſpiciendum præbet. Ita in lacte eſt Butyrum,
Caſeus

Caseus, serum. Et quid aliud sunt digestiones & coctiones, cum eæ, quæ arte instituantur, tum quæ à natura in corporibus plantarū & animalium fiunt, quàm primò διάκρισις & corporum miscendorum in minimas partes resolutio: iterumq; pro rei cujusque natura & usu σύγκρισις & concretio.

Non tamen (si forsan ita sensit Democritus) ex fortuito atomorum concursu res naturales fiunt; nisi forsan Meteora, quæ etiam Aristoteli generantur κατὰ φύσιν ἀτακτοτέραν: sed à forma superiore dirigente, quæ Caloris instrumento & ope attrahit, retinet, miscet, & disponit omnia, prout opus; ut paulò ante dictum.

Corporum naturalium forma externa variatur manente interna.

Res autē in corpuscula minima & atomos redactæ, pro vario cōcretionis modo, variam externā speciem induunt; etsi forma interna non differant. Aurum, ut & alia metalla, retinent suam naturam in aquis fortibꝰ in forma pulveris, nunc atri, nunc flavi, nunc alterius. Quis πολυτρόπου Mercurij variationes ignorat, qui seu præcipitatus, seu sublimatus, seu in oleum, seu in pulverē redactus, suam naturam retinet, & facilè ad ingeniū redit & reviviscit? Ut jam non dicam de eo, quod res inflammatæ, non semper pristinam naturam exsuunt & ignē verè mutantur, sicut in oleo Sulphuris ex Sulphure accenso per campanā facto, & in Spiritu nitri, qui sine additamento fit, nitro in retortam particulatim injecto & accen-

accenſo apparet. Dicunt quidem nonnulli, flammam nihil aliud eſſe, quam aerem accenſum; ſed parum rectè: atque an aer purus inflammari poſſit ſatis dubium. Nam in magnis ſylvarum & urbium incendijs dudum inflammatum & in ignem mutatum eſſe oportuit. Quæ omnia eo fine in medium adduxi, ut quilibet, quæ in natura fiunt, conſideret diligentius, & hinc de miſtione attentius cogitet.

Fixum & Volatile Chymicis quid.

Atque hoc loco cum de συγκρίσει & διακρίσει egerimus, aliquid etiam de fixitate & volatilitate dicendum videtur, re Chymicis valde trita, & in qua pleræq; Chymiæ operationes ſuum fundamentum habent; imò qua ferè totus Chymiæ ambitus continetur, ſecundum vulgatum illud; *fac fixum volatile, & votabile fixum, & totum habebis Magiſterium.* Et licet in Phyſicis vulgò hac de re nihil ferè tradatur: tamen magni omnino momenti eſt, inprimis in Medicina; cum res eadem, quæ dum volatilis erat, præſentaneum venenum erat, ubi fixa evaſit, nihil amplius damni inferat, ſed medicamenti loco ſit, ut de antimonio, Mercurio, arſenico Chymicis notiſſimum eſt. Eſt autem fixum, quod in igne durat; Volatile, quod ignem non tolerat, ſed caloris vi in altum elevatur; & fixatio dicitur volatilitatis ablatio.

Fixatio.

Differt autem fixitas & volatilitas, etſi non rarò confundantur, à coagulatione & rarefactione.

ctione. Coagulatum enim eſt, quod ex ſpirituoſo & rarefacto ſpiſſum & tangibile corpus evadit; quod tamen omne fixum non eſt: contra rarefactum & reſolutum eſt, quod ex tangibili & ſpiſſo corpore ſpirituoſum & ſubtile evaſit: quod Chymicis eſt, è ſpiritu fieri corpus, & è corpore ſpiritum. Licet enim Spiritus etiam corpora ſint: tamen Chymicis illud, quod ἀντίτυπον, craſſum & tangibile eſt, in ſpecie corpus appellatur; quod contrario modo ſe habet, Spiritus. Hinc quoque fit, ut à Chymicis mineralia quædam, quæ ignem minimè ferunt, & facilè fumant, & ſublime petunt, imò & alia ſecum in aerem abripiunt, Spiritus in ſpecie appellent, quales ſunt arſenicum, ſulphur, cadmia, argentum vivum, antimonium &c.

Coagulatum quid. *Reſolutum quid.* *Corpus quid Chymicis.* *Spiritus quid Chymicis.*

Cæterùm fixorum eſt quædam differentia. Alia enim ſunt ſimpliciter fixa, quale ex aurum, quod igne non reſolvitur, ſed quo magis uritur, eò pulchrius & præſtantius evadit: alia ſecundum quid ſaltem fixa appellantur, & comparatè ad Spiritus, ut quæ in igne quidem mitiore ſunt fixa, ſi forti tamen urantur, ipſa etiam comburuntur, & in altum elevantur, ut ferrum. Quanquam verò pleraq; , quæ fixa ſunt, cum à calore noſtro reſolvi & propterea in actum deduci non poſſint, corpus non afficiant: tamen quædam etiam, licet integra maneant & non reſolvantur, ſpiritali tamen & magnetica vi corpus afficiunt, ut in antimonio

Fixorum differentia.

monio fixo, bezoardico minerali, & gemmis videre est. Verum de his, ubi de operationibus Chymicis tractatur, pluribus agendum, & quomodo fixa volatilia, & volatilia fixa facienda, docendum. Hæc enim si certis præceptis, quod fieri potest, comprehenderentur, de multis laboribus certius judicari posset.

Hæc etiam de fixitate & volatilitate doctrina non parùm facit ad vires medicamentorum rectè dijudicandas. Longè enim alia salis fixi aut vim figendi habentis est operatio, qualis est in carnibus, & piscibus, sale & fumo induratis, quam volatilis, qualis est in cochlearia, nasturtio, armoracia.

Inter Recentiores Johan. Hennemannus Reysing, civis meus, *in tractatu de peste*, hisce duobus, Rarefactione sc. & condensatione, omnem rerum generationẽ & corruptionem absolvi docet: duplicesq; Spiritus constituit, quibus Natura utatur in conservandis rebus elementaribus. Rarefacientes & condensantes: spiritumq; rarefacientem habere igneum cœleste subjectum & accidens inseparabile caliditatem, igneamq; substantiam generare: Spiritum verò condensantem habere subjectum aereum, ipsiq; proprium esse frigus.

Reliqua quæ ex Paracelso & Severino de varijs generationum differentijs, & inprimis de meteoris & hoc capite, & supra, allata sunt, tàm absurda sunt, ut saltem recitasse sufficiat: cum dubitatum jam olim sit, uter sit ineptior,

qui

qui ejusmodi absurda dicit, an qui operosius impugnanda suscipit.

Caput XIII.
De Fundamentis Medicinæ.

Um hactenus præcipua de Rerum natura Chymicorum dogmata excusserimus: proximum jam est, ut idem in omnibus Medicinæ, quam istis principijs superstruunt, partibus faciamus. Istam autem suam Philosophiam, ut etiam supra dictum, Vitalem appellant, ut pote quæ non ex materialibus, Elementarijs & mortuis, quæ Aristoteles, Galenus & Avicennas habeant, principijs deducta sit; sed circa explicationem vitalium principiorum, seminum & potestatum versetur: Medicinamq;, quæ ex ista Philosophia vitali deducta sit, Medicinæ Galenicæ multis modis præponunt. Galenicos enim Elementarios Philosophos appellant, quod scilicet omnia ad Elementorum qualitates referant, aut cum hærent, ad ignorantiæ asylum occultas qualitates confugiant, nihil de principijs essentialibus, in quibus scientia & rerum caussæ fundentur, sciant, & proinde corticem intacto nucleo habeant, librum parvi & magni mundi non legant, ve- *Philosophia Vitalis Chymicorum.*

ram

monio fixo, bezoardico minerali, & gemmis videre est. Verum de his, ubi de operationibus Chymicis tractatur, pluribus agendum, & quomodo fixa volatilia, & volatilia fixa facienda, docendum. Hæc enim si certis præceptis, quod fieri potest, comprehenderentur, de multis laboribus certius judicari posset.

Hæc etiam de fixitate & volatilitate doctrina non parùm facit ad vires medicamentorum rectè dijudicandas. Longè enim alia salis fixi aut vim figendi habentis est operatio, qualis est in carnibus, & piscibus, sale & fumo induratis, quam volatilis, qualis est in cochlearia, nasturtio, armoracia.

Inter Recentiores Johan. Hennemannus Reysing, civis meus, *in tractatu de peste*, hisce duobus, Rarefactionesc. & condensatione, omnem rerum generationē & corruptionem absolvi docet: duplicesq; Spiritus constituit, quibus Naturà utatur in conservandis rebus elementaribus. Rarefacientes & condensantes: spiritumq; rarefacientem habere igneum cœleste subjectum & accidens inseparabile caliditatem, igneamq; substantiam generare: Spiritum verò condensantem habere subjectum aereum, ipsiq; proprium esse frigus.

Reliqua quæ ex Paracelso & Severino de varijs generationum differentijs, & inprimis de meteoris & hoc capite, & supra, allata sunt, tàm absurda sunt, ut saltem recitasse sufficiat: cum dubitatum jam olim sit, uter sit ineptior,

qui

ejuſmodi abſurda dicit, an qui operoſius ugnanda ſuſcipit.

CAPUT XIII.

E FUNDAMENTIS Medicinæ.

Um hactenus præcipua de Rerum natura Chymicorum dogmata excuſſerimus: proximum jam eſt, ut idem in omni- Medicinæ, quam iſtis principijs ſuperunt, partibus faciamus. Iſtam autem ſuam loſophiam, ut etiam ſupra dictum, Vita- appellant, ut pote quæ non ex materiali-, Elementarijs & mortuis, quæ Ariſtoteles, lenus & Avicennas habeant, principijs decta ſit; ſed circa explicationem vitalium ncipiorum, ſeminum & poteſtatum verſe- Medicinamq; quæ ex iſta Philoſophia vi- deducta ſit, Medicinæ Galenicæ multis dis præponunt. Galenicos enim Elemenios Philoſophos appellant, quod ſcili- omnia ad Elementorum qualitates refe- it, aut cum hærent, ad ignorantiæ aſylum cultas qualitates confugiant, nihil de ncipijs eſſentialibus, in quibus ſcientia rerum cauſſæ fundentur, ſciant, & pro- le corticem intacto nucleo habeant, li- um parvi & magni mundi non legant, veram

Philoſophia Vitalis Chymicorum.

ram astrologiam, quæ consistat in Sympathia & Antipathia siderum Cœli & mundi inferioris, ignorent. Chymicos verò & Paracelsicos penitius in naturam introspicere affirmant.

Verum dictum jam supra, licet quidam è Peripateticorum & Galenicorum numero sint, qui supra elementa animum non attollunt: tamen hoc scommate immeritò omnes verberari; cum plurimi doctissimi Philosophi & Medici sint, Scaliger, Schegkius, Valeriola, & alij plurimi, quos hic recensere supersedeo, qui in elementis non acquieverunt & penitus rerum naturam inspexerunt. Atque ijs vitalia rerum principia, & anima, à qua omnis vita, ignota non fuit. Ijdem librum naturæ diligẽter legerunt, & quid cum experientia & ratione consentiret, inquisiverunt. Imò ipse Galenus dudum ea, quæ cum ἐναργῶς φαινομένοις consentiunt, amplecti; quæ dissentiunt, rejici jussit. Si verò Philosophiæ vitalis nomine sua dogmata dignantur, ob principia illa tria, Salem, Sulphur & Mercurium: καταχρηστικῶς illos voce vitæ uti, etiam supra dictum. Sed glorientur titulo quocunq; velint, rem ipsam videamus, & quid cum illis veritatis κριτηρίοις, λόγῳ καὶ πείρᾳ, cõsentiat, porro despiciamus.

Fundamenta Medicinæ. Fundamenta autem Medicinæ quod attinet, in Medico plura media, quibus ad penitiorem naturæ cognitionem pervenire possit, à Chymicis requiruntur. Paracelsus, *in Paragrano*

grano primo, in Medico quatuor requirit, Philosophiam, Astronomiam, Chymiam & Proprietates. Alibi plura requirit.

Primò Chymiam, unde & suam Medicinam nominari voluit: de qua hîc nihil addimus, cum tota ista tractatio de ea instituta sit. Et si rectè ea, ad medicinam amplificandam, nō evertendam, utantur Chymici, facile ipsis assentimur, Chymiæq; necessitatem & utilitatem supra defendimus, ut plura hic addere opus non sit. Uno verbo rem complectar: Elegantis Medici nomen hodie vix sustinere potest, qui Chymiæ ignarus est.

Secundum deinde Medicinæ fundamentum Magiam ejusq; species cōstituit Paracelsus, & *in Labyrinth. Meditor. errant. cap. 9.* Artem Magicam Medicinæ Anatomiam esse docet, & Magistram, Præceptricem, & doctorissam Medicinæ eorumque, quibus morbos depellimus; non autem Galenum. Quid autem Magia antiquorum cùm licita & honesta, tum illa abominanda & Diabolica sit, & quas species habeat, recensere hujus loci non est: videantur hac de re Joh. Francisci Pici Mirandulani doctissimi libri de rerum Prænotione, & post eum Peucerus de divinatione; Erastus *disput. contra Paracelsf. part. 1.* *Magia.*

Quid Paracelsus de Magia doceat, breviter attingamus. Omnia enim, quæ de Magia in suis scriptis sat copiosè & prolixè affert, *De Magia Paracelsi sententia.*

 hic

hic recensere, nec instituti nostri est, nec operæ pretium. Qui plus temporis in hæc cognoscenda impendere cupit, legat inprimis libros ejus de Philosophia Sagaci, Archidoxeos Magicæ, de Philosophia occulta. Libro quem inscripsit Labyrinthum Medicorum errant. *cap. 9. Magiam* dicit *artem artium aliarum, omniumq; rerum aliarum occultarum inventricem, ex eaq;, non autem Galeno, non Avicenna, aut talibus discendam esse Medicinam.* Et, *de Pestilitate tractat. 2. pag. 345.* Medico discendam esse Magiam & cognatas artes, Astronomiam, Pyromantiam, Chiromantiam, Hydromantiam scribit: asseritque, *Johannem Evangelistam, Mosen, Aaronem, Eliam, Enoch, Davidem, Salomonem, Danielem, Baruch, Jeremiam, Hezechielem, & omnes Prophetas Magos fuisse.* Præterea *in fine lib. de occulta Philos. Magiam esse per se occultissimam artem, & summam sapientiam rerum supra naturalium: Et quicquid humana ratione aliàs agnosci non potest, id Magia investigari posse scribit, eandemq; Theologis esse cognitu necessariam putat, nullumq; Theologum fuisse, qui sine Magia cognitione Diabolum ejecerit & spiritum expulerit.* Idem affirmat, *lib. 5. de morbis invisibilibus pag. 113. Magos Ægyptios arte hac miracula edidisse: & licet scriptura illis artificibus duriora nomina imponat:* (rauhe Namen giebet) *artem tamen illam à Deo fuisse.* Ibidemque docet;
Deum

Deum arte hac Diabolum donasse, & valde peritum in lucem naturæ posuisse: hanc autem ipsi eripi posse: artem usurpandam, Diabolum relinquendum esse: ideoq; nos in hoc mundo versari, ut minor à majori discat: atque ita usum artis, qualis in se est, transgressionem legis sive peccatum non esse. Ibidemque scribit: *Hoc nobis persuasissimum esse debere, Deum condidisse Medicinam, nobisq; ob oculos considerandam posuisse, ideoq; si per Characteres nobis aliquid boni fiat, eodem loco eos habendos esse, ac si plantæ essent; ac etiamsi diaboli sint, eodem loco id habendum esse, ac si essent pixides ex Pharmacopolio. Et si diabolus verbum pro herba sumit, sit*, inquit, *nobis instar herbæ, verba ejus sunt species, Characteres ejus composita & Syrupi.* Ibidemque docet: *Si Deum toto corde amemus, etiamsi diabolus nobis afferat argentum, aurum, juvet nos, exhibeat nobis medicamenta, eripiat nos ex carcere, credendum esse, hoc jussu Dei fieri.*

Et ut breviter ejus mentem explicemus, ac totius ejus Magiæ fundamenta in pauca contrahamus, summam suæ sententiæ Paracelsus, *ibidem pag. 111.* exponit: *Salus*, inquit, *ex inimicis nostris, & à manibus eorum, qui oderunt nos: & cogitandum esse dicit: Deus me creavit, Deus me redemit, pro omnibus bonis, quæ mihi vel ab inimicis vel amicis* (puta Diabolis & Angelis) *accidunt, ipsi sit laus & gratia.* Et si, quæ alia passim de Magia tradit, in

Magiæ Paracelsicæ fundamentum.

omnem partem versemus: res tandem eò redibit: Effectus magicos pendere vel à cœlo, vel à spiritibus sive bonis sive malis: utraque, cœlum scilicet sive astra & Spiritus, homini subijci, & cœlorum ac astrorum vires cogi in Characteres, verba, ceram & alia posse: Spiritus quoque ipsos, ut serviant hominibus, cogi atque adigi posse: & hoc modo Magiam, quam veram, concessam & legitimam putat, non differre opere à Sagarum illicita Magia, sed saltem modo quodam. Verum enim Magum fide & imaginatione, (alibi & preces addit,) cœlum & Spiritus sibi subijcere: sagas verò idem conjurationibus facere.

Magiæ species sec. Paracel. Magiæ autem sex species constituit Paracelsus, *lib.1. Philosophiæ Sagacis cap. 4.* Primam dicit esse interpretationem signorum præter-

1. naturalium, quæ inter res naturales quidem appareant, naturaliumq; corporum speciem habeant; præternaturali tamen modo à Deo in natura constituantur. Talemq; Magiam fuisse interpretationem stellæ, quæ Magos ex Oriente in Judæam deduxit. Huc etiam pertinere interpretationem Prophetiarum & Apocalypsium.

2. Secundam speciem statuit esse transformationem corporum viventium; qualis coram Pharaone tempore Mosis accidit: quò etiam Christi transfigurationem refert.

3. Tertiam speciem, ait, docere, facere verba, quæ omnes vires habeant, quæ à cœlo in herbas

bas demittuntur, qua omnia, quæ Medicus per medicamenta efficit, verbis præstari possit; eamque appellat *Charačtemlem*.

Quartam speciem dicit docere facere Gamaheu, Gamahæa, Gamahæos vel Gamohæas, (alij enim aliter appellant) id est, imagines & sculpturas, quibus mirandis Characteribus & figuris cœli vires imprimantur; quæ omnia præstent, quæ alias ex rebus naturalibus composita instrumenta faciunt. Sicut enim clavis seram aperit, gladius vulnerat, thorax ferreus munit: ita eadem invisibiliter peragi posse per imagines ex influentia super cœlesti lapidibus insculptas. 4.

Quinta species est, quæ imagines conficit similes his, quibus eæ destinātur, quibus quicquid infligitur, ij patiantur, quorum sunt imagines. Hac Magiæ specie dicit in imagine Cerea vel alia posse quem afflari, configi, paralyticum, cœcum, impotentem ad Venerem reddi, rursumq; sanari, hæcque Magia illi dicitur *Altera in Alteram*. 5.

Ultimam speciem constituit Cabalisticam. 6
Cabala autem apud antiquos doctrinam non *Cabala.*
propria inventione aut meditatione inventam, nec ex libris aut scriptis aliorū haustam, sed vivâ voce à patribus acceptam & quasi per manus traditā significabat, nihilq; aliud erat quam mystica quædam, symbolica, & ænigmatica Theologia; Cabalistarumq; erat, traditionibus majorum fidem habere, licet nul-

lam rationem protulerint, nec in dogmata inquirere. Et triplicem eam quidem faciunt, primam, qua Adamum dicunt doctrinā à Deo acceptam tradidisse filijs, qui eam reliquis patribus tradiderint. Alteram, qua Deus in monte Sinai Mosi 40. illis diebus, quibus cum eo commoratus est, legis explicationem tradiderit, quam ipse rursum Josuam docuerit: hac tamen conditione & mandato addito, ut eam paucis tantùm quibusdam, ijsque sapientibus revelarent, quam illi rursum alijs sapientibus, sed paucis communicarent. Factumq; id continua successione usque ad Esdram, qui convocatis omnibus senioribus de singulis, quod à majoribus acceperant, exceperit, & in 70. libros retulerit, quos tamen paucis, & non ante annum ætatis quadragesimum legere licuerit. Tertiam à Rabinis inventā, qui literas & syllabas Bibliorum in numerum vertunt, mutant, & occultos inde sensus eliciunt. Exempla videantur in Lexico Schindleri.

Verum cum de Judæorum Cabala non agat Paracelsus atque ipse, *eodem in libro cap. 6.* Hebræis parùm tribuat, eosque in natura nihil cognitum habuisse, stupidissimosque asinos fuisse scribat; Judæorum illa somnia examinare quod Erastus, *part. 2. disp. contr. Paracels. pag. 275.* fecit, hoc loco opus non est, sed de Paracelsi Cabala dicendum. Cabala autem Paracelsi rationem ac modum tradit, quo chara-

Cabalistica Magia Paracelsi.

characteribus,sigillis,figuris, verbis admiranda & alijs impossibilia perficiantur, ac Magiâ Cabalisticâ præstari posse docet, ut quis possit audire vocem ultra mare, aliquis habitans in Occidente loqui cum aliquo habitante in Oriente. Quæ enim voces naturaliter exaudiri possunt per passus 100. easdem beneficio Magiæ dicit exaudiri posse per 100. milliaria Germanica. Item quod iter cursor vel equus naturalibus viribus mensis spacio absolvit, id per hanc Magiæ speciem uno die posse absolvi. Ac tales equos habuisse Magos Sabæos, eosque Magica non naturali vi equorum Bethlehemum venisse, *lib.1. de Vita long. cap.9.* scribit. Et quicquid natura operatur annuo spacio, id ipsum mense perfici posse etiam in fructibus maturandis pollicetur. Hoc modo Trithemium cœnam ex Italia vel Gallia petiisse prolato verbo: Affer, referunt.

Consentit cum his Crollius, *in præfatione pag.36. & seq.* ubi *pag.38.* scribit: *Quicquid oculis videmus in majori mundo, hoc idem imaginatio potest producere. Sic omnes herbæ, omnia crescentia, omnia metalla per imaginationem & veram Gaballam possunt produci.* Nominat autem Crollius hanc Magiæ speciem non Cabalisticam, sed Gabalisticam à Gabale homine interno, sidereo, olympico, qui sit idẽ cum astrorum firmamento, atq; ideo propter

virtutum magneticarũ affinitatẽ omnes astrorũ vires ad se attrahere possit. Et cum in astris firmamenti omnem sapientiam, omnesq; artes latere putet, per spiritum istum sidereum ex cœlo hominem attrahere posse omnem rerum cognitionem, scientiam & sapientiam.

Fundamentum Magiæ Cabalisticæ. Atq; hanc partem Magiæ Cabalisticam dictam tribus columnis niti dicit: primò veris precibus, in spiritu & veritate factis, ubi in sancto sanctorum fiat unio Dei & Spiritus creati; ubi Deus interno spiritu, non vi vocabulorum, sed in silentio sacro, absque oris apertione atq; anhelitu, compellctur. 2. Fide nõ illa salvifica, ut ipse *tom. 1. pag. 90.* scribit, sed naturali sive sapientia omnibus hominibus æqualiter in prima Creatione communicata, quæ hominibus cum dæmonibus sit communis, quam in lib. de de peste incantatoriam nominat: & de qua Christum, *Luc. 17.* opinatur locutũ, & de qua tum alibi, tum *lib. 1. de orig. morb. invisibil.* agit: & 3. Imaginatione fortiter exaltatâ. Idem, *pag. 46.* scribit: *Quicquid Medicus naturaliter sive herbis per moram temporis successivè operantibus efficit: illud Magus sive Medicus cœlestis Characteribus & lapidibus, Gamahæa scilicet influentialis conjugij terrestri signo, per combinationem superiorum & inferiorum astraliter, validissima impressione subitò & longè citius perficit.*

Approbantur ista à recentioribus alijs, & Cabala Paracelsistarũ commune perfugiũ est, & sub Cabalæ nomine omnia tegunt, quorum rationẽ reddere nequeunt. Ernestus Burggravius Martiam armaturam & gladios, in valida dispositione Martis ex septem Metallis sub suis sideribus assumtis & præparatis, opere ipso fabrili, intentione, verbis & halitu, omnibus martialiter se habentibus, ad vim hostilem avertendam, hostesq; in fugam vertendos pollicetur, in libro, cui titulum fecit, *Achilles πάνοπλος redivivus*. Idem lampadem vitæ & mortis promittit, in qua, tanquam in fatali lumine, omnis hominis fortuna, affectus, morbi, & tandem ipsa mors observari possit. De quibus qui plura cognoscere cupit, legat allegatum Burggravium, Rogerium Bacchonem de mirabili artis & naturæ potestate, Paracelsi libros Archidoxeos Magicæ, & alios.

Armatura Martia.

Omnia autem, quæ Magiæ opera Paracelsistæ promittunt, breviter proponit Andreas Libavius, *contra Crollium p. 55. Lucis naturæ*, inquit (nam hoc splendido titulo omnia excusare conantur) *est præcipere spiritibus immundis, ut adsint ad ministeria; tempestates ciere; sata transferre; caput demere homini, iterumq; imponere; unico momento cœnas Magicas exhibere; affigere cornua; bibere ex cribro; sistere pridem defunctos; tribus jaculis ex arcu aut globulis ex bombardis emissis, omne, quidquid velis,*

Magiæ Paracels. opera.

etiam non visum confodere; in speculis videre omnia præterita & præsentia, futura, facta, dicta, scripta, cogitata; sanare per maximas distantias; colloqui cum eo, qui est in Persia, cum tu sis in Hispania; in Luna *legere scripta ejus, qui mille milliaribus abest; in homine destinato absente ea imaginatione perficere, quæ in homunculo cereo, vel alio aguntur, quo iste repræsentatur; ligaturas physicas inducere, iterum demere; inimicitias & favores constituere, affectusq́; hominum mutare ad libitum; detrahere uni vires, & alteri inferre; victorias transferre; magnos exercitus voce, fistula vel imaginatione in fugam vertere; mures & muscas congregare, ut & sagas; Characteribus, Pentaculis, Sigillis & alijs ab omni injuria se immunem reddere; armaturas, globos, clypeosq́; Martios facere, quibus saltem visis hostiles fundantur exercitus; adjurare bombardas, ne explodantur; equos ita afficere, ut summa celeritate etiam per præcipitia ferantur, & ex hostibus salvum referant sessorem; facere tintinnabula, quibus meretrices discernantur; mutare hominum figuram in Leoninam, Ursinam & alias, sic ludere posse tesseris, chartis & alijs, ut nunquam succumbas; avium voces intelligere; novacula cotem dissecare; baculum in serpentem mutare, & alia multa incredibilia perpetrare.*

Magia Paracelsi impia. Verum enim verò, si hæc diligenter perpendantur, omnia ferè impia & blasphema sunt.

ſunt. Quãquam enim proteſtetur Paracelſus, ſe non illam infamem & quæ diaboli miniſterio fiat, Magiam, ſed naturalem & licitam commendare, tamen ex ijs, quæ jam ex eo allata ſunt, & paſſim ex ejus ſcriptis ſatis patet, qualem Magiam ſectatus fuerit. In *lib. principiorum ſeu de myſterijs verm. cap. 5.* Infamem illum Magum Judæum Techallum commendat ac defendit, & vix fuit ullus ullo ſeculo Magus famoſus quem Paracelſus non laudet. *Lib. 15. de morb. inviſib. pag. 183.* defendit, ut antea dictum, Magos Pharaonis, artem que ipſorum à Deo fuiſſe ſcribit; & ægrè fert, quod ſcriptura ſacra durioribus nominibus eos appellat **Zauberer /** dum ſcribit inter alia: **Wiewol die Schrifft den Künſtlern rauche Namen gibt: ſo ligt es doch nicht an den Namen. Denn die Kunſt vermag die Namen anders darzuthun.** Et mox: **Darumb haben die Künſtler der Kunſt halben GOtt nicht erzürnet.** Idem, *in lib. de Occult. Phil. pag. 289.* de Bileamo ſentit. Quamvis etiam eo ipſo loco Magiam veram à Nigromantia diſtinguere conatur & nigromantiam per ceremonias & conjurationes fieri dicit; Magiam verò ſine ceremonijs, conjurationibus, & conſecrationibus ſed ſola fide illa, qua ſecundum ſalvatoris dictum, montes transferri & in

& in mare projici queunt, quæque spiritibus posset imperare, & eos ad servitia cogere: tamen qualis illa, quam veram putat Magiam, sit, & quam malè & impiè fides miraculosa illi attribuatur, ex sequentibus patet, eum scribit, Si homo arte Magica, sit læsus, **durch Zeuberey**/ hoc modo esse curandum; *Esse fabricandum vel effingendum pedem vel manum, vel aliud membrum ad formam ejus, quod ægrotat & dolet, vel etiam imaginem totius corporis, atque illam esse inungendam & obligandam, non dolentem hominem. Si homo per incantationem usum sermonis, visum, auditum vel virilitatem amiserit, totius hominis imaginem è cera esse faciendam, forti fide & fixa imaginatione; atque illam imaginem debito modo curandam esse.* Et mox. *Medicus non omnia, quæ scire debet, in Academijs discere potest: sed opus est, ut interdum anus, Zygainos, Nigromanticos, Agyrtas, Rusticos seniores & ejusmodi viles homines alios consulat & ab ijs discat. Plura enim de talibus norunt, quam omnes Academiæ.* Et quis de Magia non suspectum habeat eum, qui Campanam Virgilij & cujusdam Hispani Diabolos advocantem & repellentem, Speculum Magicum, in quo omnia videri possunt, & similia probat? Atque ita omnem suæ Magiæ vim à Diabolo pendere, diffiteri non potest Paracelsus. Hanc saltem differentiam inter illicitam & licitam Magiam constituit: quod illa incantationibus & ceremonijs quibusdam Diabolo quasi blan-

Vis Magiæ Paracelf. à diabolo.

blandiatur: Hæc verò Diabolo artes ſuas vi quaſi eripiat,& fide ac fixa imaginatione eum ſervire cogat.

Verum nunquam probavit Paracelſus, licere à Diabolo aliquid petere vel auxilium exſpectare. Rectèque Chryſoſtomus ſtatuit, potius mortem homini Chriſtiano ſubeundam, quam vitam ligaturis redimendam. Et DEUS ab initio mundi, *Gen.c.3.v.15.* Inimicitias inter hominem & Diabolum poſuit. Neque ullum exemplum in ſacris literis vel hiſtorijs habetur, quod Diabolus homini unquam quid benefecerit. Sat multæ legiones Angelorum ſunt, quorum miniſterio DEUS, ubi vult, homini benefacere poteſt. *A diabolo num liceat auxilium petere.*

Secundò, Fruſtra & *loco allegato & Lib. de occult. Phil. p. 289.* Magiæ vires & potentiam ex fide deducit. Nam primò fides illa miraculoſa inter χαρίσματα Spiritus ſancti ab Apoſtolo *1. Corinth. 12. v. 9.* recenſetur, quam non quilibet ſibi polliceri poteſt. Et inter Magos recenſet tales Paracelſus, quos fidem illam miraculoſam non habuiſſe certum eſt; ut Techellum illum Judæum, magos Pharaonis, aliosq; Paganos: Et proponit talia Magiæ opera, qualia etiam in Virgilij Pharmaceutria deſcribuntur. Deinde fides & preces ſecundum verbum & promiſſionem DEI inſtitui debent. Ita Elias, *2. Reg. c. 1.* dicit. *Si vir DEI ſum, cadat ignis de Cœlo & devoret te cum tuis quinquaginta.* Nimirum qui per talem fidem *Fides miraculoſa.*

mira

mira præstare cupit, is de successu nullus dubitare debet, sed persuasissimum habere, eventurum esse, quod vult. At ne dubitet, omnino promissio præcesserit, necesse est. At talis hic nulla est. Imò multa peraguntur à talibus, specie, istius fidei, quæ verbo DEI planè sunt contraria. Et certe horrenda est impietas Crollij quod scribere audet; *preces veras in Spiritu & veritate factas esse primum Magiæ Cabalisticæ fundamentum.* Cum enim preces cultus DEI sint, & secundum illud 1. Joh. c. 15. v. 14. *ἄυτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία, ἣν ἔχομεν πρὸς ἀυτὸν ὁτὶ ἐαν τι αἰτιομεθα κατὰ τὸ θέλημα ἀυτοῦ, ἀκούει ὑμῶν* preces tantùm secundum permissionem & voluntatem Dei institui debeant, non decet hunc cultum ita profanare. Monstretur in sacris vel jota saltem, ubi Magia, quam ex Paracelso defendit Crollius, promissiones exauditionis habeat. Videantur saltem, quæ antea de curationibus magicis adduximus, & facilè erit judicare, an ista à DEO petere liceat, & si quis talia præstet, an DEI, an Diaboli auxilio asscribendum sit. Ut alia non repetam, an non impium est confidenter scribere, quod Crollius, *pag. 38.* facit; Quicquid *oculis videmus in majori mundo, hæc imaginatio potest producere: sic omnes herbæ, omnia crescentia, omnia metalla* (cur non etiam animalia?) *per imaginationem & veram Gabalam possunt produci.*

Fides verò illa naturalis, quæ sit potestas faciendorum opum mirabilium, in creatione omnibus hominibus æqualiter concreata & ingenita, merum figmentum est. Vera enim miracula tantum Ecclesiæ Dei propria sunt. Neque tamen potestas faciendi miracula omnibus concessa est: nec Abraham, David, Salomon & plurimi alij ediderunt miracula. Solus nimirum Deus autor miraculorum est; qui hoc donum, cui vult, largitur, & ut rectè Nicodemus ait, nemo potest signa ista mirabilia facere, nisi DEUS sit cum eo. Quæ verò ab infidelibus & Magis fiunt, miracula, ope Diaboli fiunt, nec sunt vera miracula, sed σημεῖα καὶ τέρατα ψεύδους, ut Paulus nominat. *Fides naturalis Paracelſ.*

Impium etiam est, quod scribit Crollius, *pag. 46. Verum Cabalistam facere omnia, quæ vult; velle autem quæ ipse Deus.* Nullibi enim in sacris aliquid de ista Magia exstat, neque ullo apice ex sacris probari potest, Deum ista Magica velle. Salvator noster equidem, *Joh. 15. v. 15.* ad discipulos ait: *Vos dixi amicos meos, quia omnia, quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis;* & Paulus, *Actor. 20. v. 27.* Omne consilium Dei se annunciasse profitetur. At de magia nullibi quicquam exstat; imò toties in sacris prohibita est.

Quæ verò de Imaginatione scribit Crollius, *p. 36. 37. 38. 39.* Enthusiastarum somnia sunt. *Imaginationis vires sec. Paracelſ.*

ſunt. Magnam vim imaginationis eſſe nemo negat, ſed ea præſtare poſſe imaginationem, quæ Crollius ſcribit, fabulæ ſunt. Nimirum proprium corpus tranſmutare, àtque interdum etiam alienum; plures imaginando effeciſſe, ut ſubitò ſint facti templum DEI: imaginationem eſſe magnetem attrahentem ultra mille milliaria, & in exaltatione attrahere ex elementis quatuor, quicquid vult; per imaginationem poſſe attrahi operationes aſtrorum in imagines, lapides, gemmas, ut eandem cum aſtris exerceant potentiam; Imaginationem poſſe producere, quicquid in majori mundo oculis videmus, ut omnia vegetabilia & metalla; Imaginationem poteſtatem habere gignendi & producendi corpora viſibilia; & quaſcunque operationes mirabiles præſentem, abſentem ſupra humanum Rationis captum proferre poſſe. Manus noſtræ ſunt oculatæ, Crolli, credunt, quod vident. Quando, quæſo, tu vel omnes tui Gabaliſtæ & Magi (abſque Diaboli ope) tale aliquid præſtitiſtis? Itaque mirari ſatis non poſſum Crollium, qui tàm benè novit, quam ſuos digitos novit, nec à ſe unquam, nec à quoquam alio, ut modò dixi, ea, quæ tàm glorioſè de Gabaliſtica prædicat, præſtita fuiſſe, aut etiamnum præſtari poſſe, ſola ſcilicet imaginatione, ſine vi divina vel Diabolica (qua multa admiranda præſtita fuiſſe non negamus:) nihilominus tàm audacter iſta ſcribere, & incautam juventu-

tem

tem laqueis & præstigijs diaboli objicere. Si omnes artes, scientiæ, rerumque cognitio in cœlo est, cœloque omnia, ut scribit Crollius sunt notissima, & Crollius hujusque Sectæ alij modum sciunt, quo ista è cœlo ab homine attrahi possint: cur nullus eorum hujus Magiæ beneficio omnium artium peritus evasit, & omnem Physicæ, Chymiæ & Medicinæ scientiam è cœlo attraxit, & inprimis tanto labore quæsitum lapidis Philosophici artificium assecutus est? cur in communi Ignorantiæ luto cum alijs mortalibus hæret? Si Crollius imaginatione sua morbos curare potuisset, cur in medicamentorum Chymicorum laboriosam præparationem tantum temporis impendit? Verum figmenta ista sunt & meræ principij petitiones. Nam qua ratione probant, in cœlo omnes artes esse omnemque sapientiam & scientiam? Nulla. Qua ratione demonstrant, si ibi essent omnes scientiæ, posse ab homine attrahi? Itidem nulla.

Ut ergò uno verbo, quid de Magia, quam Crollius in præfatione sua Medicinæ studiosis obtrudere conatur, sentiam, dicam: *A Magia dehortatio.*

Callidus, ô Pueri, fugite hinc, latet anguis in herba:

& sub melle medicamentorum Chymicorum fel venenatum in præfatione occultatur. Neque sapientiæ specie se quisquam decipi patiatur, sed norit, diabolum versipellem esse, & nonnunquam sub doctrinæ specie homines

decipere, ut prudenter monet Joh. Franc. Picus Mirandulanus, *de ludificat. dæmon. Dialogo 1. Ut enim*, ait, *mulieribus, compotationibus lasciviisq; trahebat olim, & nunc etiam homunciones allicit: ita Philosophos, quorum multos ab hisce abhorruisse constat, iis, quibus tamen facile possent, laqueis cepit, doctrinæ sc. specie, illosq; (Pythagoram, Empedoclem, Apollonium & alios) multifariam pellexit ad se colendum sub velamento sapientiæ, sub tectorio superstitionis religionem mentitæ. Siquidem per doctrinæ gradus ad precationes, hymnos, oracula se conferebant, quibus assequi videbantur, ut futura prænoscerent, ut ad diversa ferrentur loca per aërem. Fiebat enim id ministerio dæmonum, quod illi deputabant hominum divinitati. Nam quo pacto aliter Pythagoram modò in Tauriminio Siciliæ, modò in Metaponto, parvo intercedente temporis spatio, discipuli spectavissent disputantem?* Caveat ergo quisque, ne, prætextu Magiæ naturalis & divinæ cujusdam Philosophiæ ex lumine Naturę, execrandam illam Magiam exerceat.

A diabolo auxilium non petendum.

Licet verò in sacris exempla habeantur, quod Apostoli diabolo imperarint, eúmque ejecerint: nullum tamen exemplum uspiam extat, quod quisquam sanctorum diaboli servitio in finem bonum & hominum utilitatem usus sit. Et quomodo ille homini inserviet, inter quem, & humanum genus DEUS ab initio constituit inimicitiam; propter quam adversarius noster factus est, & circumit tanquã Leo rugiens, quærens quem devoret. Unde A-

olus *1. Corinth. 10.* vetat nos fieri socios
noniorum. Et non sine caussa ab antiqua
esia institutum, ut baptizandi renuncient
bolo & omnibus operibus ejus. Ideo de-
r Ecclesiæ Christi est & castrorũ Dei, atq;
stra diaboli concedit, qui quocunq; mo-
uxilium à diabolo petit, eumq; in re qua-
]; peragenda sibi socium adjungit.
t quamvis quis pro Paracelso istud urgere
t: non adeo incommodum videri, si quis
icamenta, eaq; efficaciora, quam Medicis
ò nota sint, à diabolo discat, quibus mul-
morbos curare possit, alijs Medicis incu-
les. Licet enim à diabolo communicatum
le medicamentum: nihilominus mul-
commodi in homines inde redundare.
im enimverò nec hoc tutum vel pium.
nquam enim negari nõ possit, diabolum
medicarũ satis esse peritũ: tamen omnia
quæ pollicetur auxilia, fraudulenta sunt,
rpori, atq; animę imprimis, hominis per-
osa, & plus incõmodi & damni ab ijs, quã
tatis exspectandũ. Dictũq; antea ex Chry-
omo, potius mortẽ homini esse subeundã,
n vitam ejusmodi remedijs redimendam.
s, qui percutit, sanare potest, & si ex ægri
odo sit futurum, benedicit medicamentis
narijs, ut in salutẽ ægri cedant, ne diaboli
lio opus sit. Ideoq; à solo Deo auxiliũ pe-
m, nec eo relicto ad hostem ejus diabolũ
seundũ. Nec refert, quod æger implorato

Dei auxilio sanitatem semper non consequatur. Potest equidem semper opem ferre; verum quia è re ægri esse intelligit, à morbo non liberari: in ejus voluntate acquiescendum, nec ad media prohibita contra Dei voluntatem accedendum; nec ille Virgilianus imitandus, qui ajebat:
Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.
Et insigne exemplum, quod non fas sit, à Diabolo auxilium petere, præbet nobis Rex Ahasias, *2.Reg.cap.1.* Qui cum ad Baalzebub Eccronitarum idolum quosdam de valetudine sua consultum misisset, ijs obviam factus Elias Propheta ita eos alloquitur: ***Numquid, quia non erat DEUS in Israel, mittis, ut consulatur Baalzebub Deus Ecron. Idcirco de lecto, supra quem ascendisti, non descendes, sed moriendo morieris.*** Quo exemplo clarè docemur, in morbis solum à Deo, nullum verò à diabolo auxilium petendum esse. Summa; fugiendus est diabolus; & non facienda mala ut eveniant bona, neque diabolo fores ad majores conatus patefaciendi. Et quomodo qui homicida & mendax erat ab initio, testante Salvatore, ***Johan.8.*** aliquid boni, & quod hominibus verè prodesse possit, ***homini communicaverit?*** Aliquid ne boni à fraudiū omniū Architecto sperandum? una manu panem ostendit, altera lapidē præbet, & id unicè agit, ut animā ejus, qui societatē cum eo inijt, eumq; in auxiliū vocat, lucretur, atq; ita suū, nō hominū, quos omnes perditos cupit, commodum quærit. Pos-

Poſſet quidem Dæmon quoſdam integre ſanare: at tantum beneficium in hominē, em perpetuo cōſectatur odio, cōferre haud bit: Fictam duntaxat ſimulatamque præſtat ationem, cujus admiratione hominū menfaſcinet; idq; inprimis agit, ut ab his, quos ſui admirationem traxit, divino cultu & nore afficiatur, atque ita hominem à Deo rtat & ad ſe convertat. Rectè proinde Leo, mil. 19. *Beneficia Dæmonum cunctis eſſe nocena vulneribus, & præſtare illorū odium, quam em meruiſſe*, ſcribit. Quo enim magis blanır, eò magis fallere cupit, ut teſtantur hiriæ cùm aliæ, tum illa apud Nicol. Remim *lib. 1. Dæmonolat. cap. 9.* Cum enim Dæn Adoleſcentem quendam in ſocietatem furus eſſet, in primo colloquio ipſi edixit urtis, crapula, libidinibus, blaſphemia, cæsq; vitijs abſtineret, pietatem coleret, inofacultatibus ſublevaret, ſeipſum in hebdode bis jejunio maceraret, ſolennes preces ı intermitteret, atq; ſedulo obiret omnia, hominem Chriſtianum ęquum eſt facere. Præterea nec media, quibus utuntur, ordiia & naturalia ſunt, ut paſſim ex Paracelſo re eſt: Sed verba, characteres, cereæ imaes & ſuperſtitioſa alia diaboli inventa ò in medicamentis, quæ magica vi naturaodeſſe dicuntur, dijudicādis, magna caue opus eſt, ne vel quæ à natura vires ſuas ent, pro Magicis & Diabolicis habeantur, *Magica ut dignoſcēda.*

vel contra talia magica pro naturalibus obtrudantur. Multi enim, si effectus alicujus causam nō intelligunt, mox eum pro Magico habent, satis imperitè & præcipitanter. Quem errorem ne erremus, experientia diligenter consulenda est, effectusq;, quem experientia frequens & certa pro indubitato habet, pro naturali habēdus; licet de causa nobis nōdum constet. Nam quis crederet Magnetem ad polum converti, trahere ferrum; lapidemq; Nephriticum extra appensum calculū frangere, nisi id experientia cōprobasset? Et multi sunt tales consensus multarum rerum, quos magneticos hodie appellant. Ex altera parte videndum, ne superstitiosa pro naturalibus habeantur. Licet enim effectum sæpius eodem modo respondere videamus, si tamen talia media adhibeantur, quæ hujus causa esse non possunt, certi simus, magici aliquid subesse. Et licet ille, qui talia media adhibet, extra omnem Magiæ suspicionem sit: probabile tamen est, talia fieri ex pacto cum eo, qui primus eam disciplinā à Diabolo sancitam hausit. Cujus exemplum satis ij præbent, qui ne ab armis violentur prohibere possunt. Quanquam enim ipsi nullum pactum cum diabolo inierint: tamen cum certum sit, ea, quæ adhibent, media esse non naturalia, nec ab ijs tantam vim provenire posse, præstant hoc ex pacto, quod is cum diabolo inijt, qui primus hanc artem à diabolo accepit. Atque ita talia

juvant

ant ex pacto cum diabolo; si non expressamen tacito & omnino vi primi cum diao pacti.

Ergo ne superstitiosa, & quæ de occulto aio cum diabolo pacto suspecta sunt, usurhus, sequentia diligenter notanda sunt. m ubi nec miraculi, nec naturæ vis, ne arcij solertia adest: pactum cum diabolo incedit; cum quocunque etiam illud sit inin. Deinde ubi adhibentur Characteres, vel ba ignota, obscura, non cohærentia, aut ra, sed ad alienum sensum detorta, aut cum ti ritus & ceremoniæ nullius momenti, vel a ejus generis adhibentur: res omnino suscta est. Quale est illud Paracelsi, *de Philob.occul.* ubi scribit, à morbis ex incantatioous quem tutum esse posse, si quis indusium ı tritum inversum induat. *Medicamenta naturalia à magicis ut discernenda.*

Verum plura hac de re addere non libet. quis novitatis avidior se in aliquod periuum conjiciat, videat in Sacris gravissima ndata, quibus Magia prohibetur, præcipuè *od.22. Levit. cap.19. v.13. cap.20. & Deut.18. cb.5. Esa.c.8.* præterea legat, quæ hac in te disputat Erastus, *parte 1. contra Paracels.* Libavius, qui satis prolixè contra Crollium Magiam Paracelsi agit, præcipue *in exercit. horribili impietate Magiæ Paracel. juxta Crolsententi.* *A Magia dehortatio.*

Tertium Medicinæ Fundamentum Astrologiam statuit. Ubi quidam recentiores per Astronomiam & Astrologiam non illam cœlestem intelligunt, sed peculiarem Microcosmi & astrorum in homine cognitionem. Alij eam in Sympathia & antipathia siderum cœli & mundi inferioris consistere dicunt. Verum latius eam extendere videtur Paracelsus, qui *libro 1. de Philosophia Sagaci cap. 4.* totam Magiam sub Astronomia concludit, miramq; Astronomiæ partitionem, quæ ibi videri potest, instituit. Verum Astrologiam quod attinet, Medico eam si genuina sit & naturalibus fundamentis innitatur non superstitiosa, qualis in Arabum libris habetur plurima, non solum non inutilem sed & necessariam esse libenter concedimus: atque id ipsum jam olim docuit Hippocrates *lib. de aëre, aquis & locis. Præcipuè*, inquit, *anni mutationes observandæ sunt, ut neque medicamentum purgans libenter exhibeatur, neque partes circa ventrem aut uramus aut secemus ante dies decem, aut etiam plures. Maximè tamen sufficiunt decem. At maximè periculi plena sunt ambo solstitia præcipueq; æstivum: periculosa etiam æquinoctia æstimantur; maxime autem autumnale. Syderum quoque ortus observandi, præcipueq; caniculæ, deinde arcturi & Virgilium occasus. His enim potissimum diebus morbi indicationem subeunt, & alij quidem perimunt, alij desinunt, alij in aliam formam mutantur.*

Et

Et omninò plures caussæ sunt, cur Me-
o Astrologia negligenda non sit. Veriss-
.um enim est, quod Asclepius ad Ammo-
n Regem scribit: τοῦ ἡλίου ἀγαθαὶ ἐνέργειαι
ιόνον ἐν οὐρανῷ καὶ ἀέρι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γῆς εἰς
κατώτατον βυθὸν καὶ ἄβυσσον διήκουσιν: &
tè sensit Psellus: συμπαθεῖν τὸ ἄνω τοῖς κάτω.
que solum calore & lumine stellas, hæc in-
iora afficere, sed & occultis influentijs, à
ysicis doctissimis satis jam probatum est.
]que facilè hîc assentior Recentioribus, qui
ısensum illum non saltem generalem esse
cent, sed & singulas ferè rerum naturalium
cies certis stellis subjectas esse; atque hinc
tellæ pro vario positu & cum alijs aspectu
nc fortius nunc debilius in hæc inferiora
es suas exserunt: ita & vires plantarum &
ırum rerum stellis illis subjectarum nunc
tentiores nunc debiliores esse statuunt.
o non malè Astrologi certas corporis par-
certis stellis attribuere videntur; id quod
luma satis videre est, quam maximas vires
ebrum afficiendi habere, experientia do-
. Concesserunt etiam dudum Clarissimi
:dici, morbos epidemios plurimos ex a-
orum influxu ortos fuisse.

Verum multa hic latent, & paucissimarum
llarum vires perspectæ sunt; imò etiam in
quæ satis explorata videntur, multa adhuc
scura occurrunt. Et omninò utilem Medi-
ıæ operam præstarent Paracelsus, Crollius

& alij, qui Paracelsistas præ alijs hac in re sapere putant, si consensum illum Mundi superioris & inferioris explicarent clarius. Sed & hîc in communi Ignorantiæ luto hærent cum Aristotelicis & Galenicis; quorum multi egregij fuerunt Astrologi, multumq; laboris in stellarum viribus cognoscendis posuerunt, suam tamen imperfectionem ingenuè confessi sunt. Rectè Cardanus, *aphorism. astrolog. seg. 1. aph. 34.* scribit: *Astrologia ut pulcherrima, sic laboriosissima & difficilima est*; & *aphor. 8. Astrorum motus nunquam perfectè sciri potuerunt; nec judicia, quæ ex his.*

Caput XIV.

DE VIRIBUS IMAGINATIONIS.

Æterum quia Magiæ naturalis, quam putant, & de qua capite præcedente actum, effectus plerosque ex Imaginatione deducunt Paracelsici; & non solum in morbis inducendis, sed & curandis, alijsq; rebus efficiendis mira planè Imaginationem præstare posse docent; & non planè de nihilo esse, quæ de admirandis Imaginationum effectibus dicuntur, res ipsa loquatur, & historiæ à Philosophis & Medicis annotatæ doceant: omnino, quantæ Imaginationes

vires

res sint, & quomodo effectus illi mirandi
Imaginatione dependeant, uno in loco in-
grè explicandum videtur; quod hîc com-
odissimè fieri posse existimo.

Plurimos autem & admirandos esse Ima-
nationis effectus, notissimum est, ejusq; hi-
oriæ postea recitabuntur. Et si nihil aliud
set, quod, quàm admiranda possit Imagina-
o, doceat, saltem ea, quæ in gravidis acci-
unt, satis id monstrant.

Imaginationis effectus miri.

Verum hoc statim in principio monen-
um, effectus illos proximè ab Imaginatione
on pendere, nec Animam tales effectus per
naginationem edere, atq; imaginationem
er se, directè & propria virtute illos effectus,
uæ ab ipso proficisci dicuntur, non produ-
re, nec in alia corpora agere. Est enim Ima-
natio potentia saltem cognoscens, ejusq; a-
io est immanens, neque transit in alia, ne-
ue præter cognitionem effectivè aliquid
it: potentiarum vero vegetantis & moven-
; est agere in aliud. Et licet ad motum loca-
m cognitio & Phantasia concurrat: non ta-
en proxima motus caussa est, atque ita in
rpus seu proprium seu alienum non agit,
que ullo motus genere alterat, movet vel
utat. Sed cognitionem sequitur appetitus,
timoque loco est appetiti persecutio vel
ga, quæ fit per motum localem, cujus caus-
est potentia loco motiva ab Imaginatione
stincta.

Imaginatio quid præstet.

Imaginatio non agit in corpora.

Neque

Imaginatio quomodo humores & Spiritus moveat.

Neque etiam humores & ſpiritus per ſe directè & immediatè ab Imaginatione moventur, ſed per accidens ſolùm excitando & movendo illas potentias naturales, attractricem, recentricem & expultricem, quarum munus eſt, humores & ſpiritus movere ad corporis nutritionem; inprimis verò illam Cordis facultatem, quæ θυμώδης dicitur, cujus pro varietate affectuum in humoribus variè agitandis maximam vim eſſe, notiſſimum eſt. Dirigit ſcilicet Imaginatio humores & Spiritus, ut verſus hanc vel illam partem moveantur, & facultatem motricem determinat, ut ad hanc vel illam partem Spiritus & humores moveat. Ita qui venereis cogitationibus intentus eſt, ei verſus genitalia humores & ſpiritus moventur: in alijs affectibus ad alias. A quò motu humorum & ſpirituum corpus etiam alteratur; non verò ab ipſa phantaſia per ſe. Imaginatio enim, ut dictum, eſt tantùm cognitio. Neq; ſpecies phantaſtica realem Qualitatem producere, nec formaliter alterare poteſt; cum ejus eſſe & formalis ratio in repræſentando ſaltem conſiſtat; & proinde ultra ſuam perfectionem & gradum agere non poſſit.

Imaginatio quomodo corpus alteret.

Itaq; quanquã ab Imaginatione varij effectus & alterationes videantur in corpore produci: tamen id non fit, quod ſpecies ſenſibus aut imaginationi oblatæ reales in corpore producant Qualitates: ſed quia per ſenſus & imagi-

aginationem rerum aliquarum potentia
uralis in consensum trahitur & ad agen-
n excitatur; unde accidit, ut humores in
pore variè moveantur, illudq; alterent. Ita
perceptione & sensu aut imaginatione rei
idæ aut abominandæ nausea vel vomitus
itatur, totum corpus horrore concutitur:
ex medicamenti purgantis imaginatione
busdam aluum laxatam esse, observatum
ut refert Nicol. Flor. sen.3. t. 1. sum. 1. c.15.
n quod species medicamenti pugantis vim
gandi habeat, sed quod ab imaginatione
ultas motrix naturalis in cōsensum tracta
nores agitat; qui agitati facultatem expul-
em ad excretionem stimulant: præcipuè si
s humores in corpore abundent. Ex qui-
omnibus manifestum evadit; etsi imagi-
oni multi & admirandi effectus adscri-
tur: tamen Imaginationem eorum omni-
non perse, sed per accidens caussam esse,
vendo sc. alias animæ potentias, corpus
vendi & alterandi vim habentes.

Movet verò primò appetivam potentiam,
mediantibus animæ pathematis corpus
it. Animi enim pathemata cognitionem
untur, & ex cogitatione rei lætæ gaude-
; ex ingratæ cogitatione tristitiâ affici-
. Animi autem pathemata maximam vim
ere corpus alterandi, certissimum est.

Non tamen per appetitum immediatè Ima-
tio corpus alterat, sed mediatè, quatenus
scili-

ſcilicet appetitus movet potentias motrices naturales membris & præcipuè cordi inſitas, quæ motæ movent humores & Spiritus; Spiritus verò ſuo ad partes acceſſu & receſſu eas alterant. Atq; ita proxima cauſſa alterationis & mutationis corporis ſunt humores & Spiritꝰ: prima verò & remota cauſſa eſt Imaginatio.

Imaginatio quomodo morbos pariat.

Hoc autem modo proprium corpus afficit, & varios morbos in eo excitat: per ſe verò & per nudum ac ſolum Imaginationis actum, nullum morbum inducit. Si enim ſolo Imaginationis actu morbum aliquem induceret, morbum imaginatum induceret. Quod tamen non fit. Melancholici enim, qui imaginantur falsò, ſe morbo aliquo laborare, ut habere magnum naſum, magnum corpus, ſe eſſe claudos; non ideò in morbos iſtos incidunt: verum ſi morbos aliquis melancholia contrahitur, is aliquis communis eſt, qui per mœrorem, ſomni defectum, ſollicitudinem aut alium animi affectum per accidens inducitur.

Imaginatio quomodo peſtem inducat.

Et quanquam nonnulli in peſtem incidant ex imaginatione: tamen imaginatio hoc non præſtat per ſe, ſed per accidens, ob timorem & terrorem, qui humores malignos in corpore latitantes movent, qui moti peſtem inducunt; atque hoc modo non niſi in corporibus diſpoſitis imaginatio & timor peſtem inducit.

Inciderunt quidem & alij in alias morbos ex imaginatione; ut Vincentius quidam, ſicut refert Marcell. Donat. *lib. 2. hiſt. med. mirabil.*

c. 1.

imaginabatur ſe tàm magnum corpus ere, quod per oſtium tranſire non poſſet, m cum Medicus per oſtium tranſportari ſſet, æger conqueſtꝰ eſt, ſe in iſta tranſporone totũ fuiſſe intus confractum, & pauoſt mortuus eſt. Alius cum inter ſepulcra entum obambularet, & fortè calcaret laum ſic, ut calceis fortiter adhęreret, imagiıs eſt, ſe à manibus parentum trahi, & indiem ſeptimum ex illa imaginatione mors eſt. Verum accidunt talia, non ideò quod ginantur ægri, ſe tales morbos habere; ſed ginantur, quia ijs morbis jam laborant, umq; initia percipiunt; moriunturq; ex rbo illo, non ex imaginatione: aut ſi imaatio aliquid ad morbum illum facit, fit per accidens, ex triſtitia ſcilicet, metu & ilibus animi paſſionibus.

Morbi autem, qui per accidens, medianti- animi affectibus motuque humorum & ituum, proximè inducũtur, varij ſunt, pro norum & ſpirituum varia natura & motu. no quidem dum Imaginatio eſt cauſſa vaum animi affectuum. Quantum enim ira, itia, lætitia nimia in humoribus corrumdis & mutandis poſſit, notiſſimũ. Deinde nis diuturna & intenta imaginatio multo- ı morborũ cauſſa eſſe poteſt; quod Spiritꝰ apores plurimi in caput attrahãtur, ab alijs, ò partibus nutritioni dicatis avocentur, ut ones illarũ partiũ non rectè expediantur.

Non

Imaginatio quomodo morbos curet.

Non solum autem morbos inducere, sed & curare potest Imaginatio hoc modo. Hoc modo, inquam, per accidens scilicet, non per se. Etenim si non potest morbos per se inducere, neque curare poterit: neque calida intemperies curari potest, nisi inducatur frigida & contra. Et ad sanitatem consequendam non unus & simplex motus & actio, qualis est Imaginatio sufficit, sed plerumque plures motus requiruntur, ut humoris alteratio, coctio, expulsio, dispositionum in parte mittente & suscipiente mutatio.

Per accidens tamen ad curationem facit Imaginatio: quia confidentia reddit ægrum Medici præceptis & consilijs obsequentem; præcipuè verò quia Imaginatio aliquos animi affectus inducit, per quos humores & spiritus moventur, qui moti ad morbum vincendum & debellandum faciunt. Ita confidentia in animo ægri generat læticiam; læticia autem excitat calorem nativum & spiritus; unde fit, ut & cibi rectius coquantur, humores vitiosi vincantur & morbus expugnetur. Videmus enim eorum, qui animo læto & hilari sunt, cibum facilius & celerius concoquere; contra verò cibos ab ijs, qui sollicitudine aliqua, timore ac mœrore detinentur, non rectè coqui, sed corrumpi, atque ita cruditates & humores vitiosos cumulari, morbosq; generari & augeri.

Eadem

:adem etiam caussa est, quod nonnulli, si s, quos summa cum aviditate & desiderio etunt, potiantur, convalescant; etiamsi illi satis salubres non sint. Siquidem, ut pocrat. *2. aph. 38.* scribit, *paulò deterior, suavior cibus & potus, melioribus quidem, insuavioribus præferendus est:* talisque in- nis convalescentibus utilis. Etenim cibos es & quos valdè appetit ventriculus, avi- arripit, complectiturque & melius con- uit, ac si quid vitij habent emendat, eos- quantum possibile, in bonum alimen- convertit, à quo & corpus uberrimum imentum accipit, & pristinas vires citius perat, morbique reliquias facilius & fe- s vincit & superat. Contra verò cibi in- es & quos homo aversatur, quamvis opti- nt, morboque contrarij, nauseam & flu- tionem in ventriculo pariunt; quòd eos riculus nec amplexetur rectè, nec conco- : unde flatuum & crudorum ac vitioso- humorum copia cumulatur, ac morbus ugetur, vel saltem ægri tardius convale- t. Imò sæpius observatum est, nonnullos bo non malo sed cum nausea assumto in m incidisse, nulla alia de caussa, nisi cibus cum nausea assumtus in ventricu- rruptus fuit. Aliæ tamen etiam caussæ , cur cibus avidius sumtus nonnunquam re liberet: quia scilicet vel revera, etsi t ægrum aut Medicum lateat, morbo ad-

Cibi suaves cur utiles.

versatur; vel quia cum sumtum sequitur vomitus, alvi dejectio, aut sudor; vel quia natura aliquandiu copia cibi opprimitur, ut morbo sese non opponat, qua ratione nonnunquam potu nimio ingurgitato paroxysmi febriles ad tempus intercipiuntur.

Neque solum cibi grati avidè assumti, sed & quædam cum lætitia & voluptate & ex voto ægrorum peracta eos quandoque à morbis liberare valent: nullam aliam ob rationem, quàm quia vel in læticia spiritus, qui per morbum torpebant quasi, excitantur & recreantur, qui recreati & excitati commodissimum naturæ in coquendis & superandis vitiosis humoribus & morbo vincendo instrumentum sunt; vel quia ægri, ubi voti sui compotes fiunt, de Imaginatione illa desistunt, & de morbo, quem falso imaginati fuerant, curam deponunt. Cujus rei passim multę occurrunt historiæ. Refert Thomas à Vega, *in commentario in artem Medic. Galeni cap. 84.* quendam causo detentum & delirantem obnixè postulasse, sibi concedi natationem in stagno illo. (monstrabat autem pavimentũ,) Ajebat enim, se certò scire, ex ea natatione se convaliturum. Quod cum à Medico concederetur, & post aliquantum spatij summa cum jucunditate supra pavimentum illud volveretur, ajebat, jam aquam sibi accedere ad genua, optare se tamen, ut sursum conscenderet

Paulo

ulò poſt lætior jam, inquit, attingit ingui-
. Ita aſcendente juxta imaginationis con-
ptum paulatim usque ad guttur aquâ, hilari
ie geſtiebat, pronunciabatq; jam ſe ſanum
ſtum, atque ita febre liberatus fuit. Mulier
rò, referente Alex. Tralliano, *lib. 2. cap. 17.*
æ ſe ſerpentem devoraſſe arbitrabatur, ex-
bito medicamento vomitorio, clamq; in re-
ta per vomitum ſerpente impoſito, ab ima-
iatione illa liberata fuit. Ita qui cornua
geſtare putabat, capiti cervinis cornibus
igatis ſerraque reſectis & oſtenſis ea miſe-
liberatus fuit. Alius verò, qui ſe in cor-
re ſeptem paſſerculos habere imaginaba-
r, Medico per nares eos ſe extracturum ſi-
ulante, & paſſerculum, quem in veſtis ma-
ca abſconderat, monſtrante, ſanatus fuit;
aginatione ſcilicet falſa per contrariam
blata. Alius quoque qui ſe mortuum eſſe
aginabatur, & cibum propterea aſperna-
tur, ſocij comitate, qui cum eo ſe in ſepul-
o mortuum eſſe aſſerebat, & quod ipſe mor-
us cibum caperet, ad cibum capiendum
rſuaſus fuit; ut refert Holer. *lib. 1. de morb.*
er. cap. 15.

Si ergò Imaginatio per ſe ſuum & pro- *Imaginatio an agat in externa.*
ium corpus afficere non poteſt, multò
nus per ſe, id eſt, per actum Imagina-
nis res externas afficiet, eoſque muta-
: ſicut nonnulli ſtatuunt, Imaginationem,
n quidem omnem, ſed eam, quæ fortior &

nobilior sit è à corpore magis abstracta, posse res etiam longè remotas permutare, absentibus morbos inducere, eos ab equo deijcere. Nam anima non potest agere in externa, nisi mediante suo corpore: & inprimis actus Imaginationis, ut antea dictum, immanens est.

Per accidens tamen Imaginationem aliquid hic præstare posse non negarim. Etenim notum est, quomodo corpora à se distantia nihilominus se mutuo afficiant. Menstruo laborantes fœminas specula inficere & corrumpere, extra dubium est. Quæ de fascino dicuntur, etiam planè de nihilo non sunt: Referunt etiam Catablepam venenatis oculorum radijs homines enecare. Quæ omnia accidunt à spiritibus, vaporibus & occultis illis *ἀπορρίαις*, quibus intermedijs occultas rerum sympathias & contactus fieri, supra dictum est. Hos spiritus aliquo modo dirigere potest Imaginatio. Cum enim Imaginatio spiritus & humores certo modo, ut dictum, ad partes quasdam dirigat: in invidia, odio, ira, malefici humores, qui in corpore moventur, ad oculos etiam diriguntur & movētur, & proinde occultæ illæ *ἀπόρριαι* per oculos copiosius effluunt: qui quando maligna Qualitate sunt affecti, externas res, ad quas pertingunt, afficiunt & lædunt. Et cum oculi aliâs etiam spiritibus subtilissimis pluribus abundent: non mirum, menstruo laborantes fœ-

minas

minas plus per oculos, quàm alias partes, corpus afficere. Quanquam hoc ipsum Erastus, *disputat. contra Paracels. part. 1.* neget, & à spiritibus vel ab oculis vel ab aliis partibus procurrentibus specula tingi non concedat; sed si fiat, à vaporibus ex naribus, ore, partibusque aliis egredientibus accidere; & si fæminæ saltem caveant, ne ore aut naribus specula afflent, nihil noxæ tersissimis etiam speculis inferre, statuat.

Requiritur tamen in hac re certa distantia, & planè absurdum est, hoc modo Imaginatione per multorum milliarium intervalla aliquem ab alio affici posse. Absurdissimum etiam est, alia Imaginationi, quæ supra ejus vires sunt, & ad quæ nullo modo concurrit, adscribere; ut quod dicunt, Imaginatione posse aliquem equo deiici; segetem ex uno agro in alium transferri.

Ultimum superest, ut quid in fœtu Imaginatio matris agere possit, videamus. Etsi verò aliqui sunt, qui negant, Imaginationem matris in fœtum aliquid posse: tamen tot & certæ observationes probant, propter Imaginationis operationem sæpe fœtum mutari, ut de eo dubitare hominis vel imperiti vel pertinacis sit. *Imaginationis in fœtu afficiendo quæ vis sit.*

Tradidit id Hippocrates, *in lib. de superfæt.* Galenus *de Theriac. ad Pisonem,* Avicenn. *fen. 2. lib. 1. doct. 2. cap. 14.* Atque exstant ejus rei hi-

ſtoriæ infinitæ, quarum paucas recenſere libet. Factum Patriarchæ Jacobi, *Gen. cap. 30.* notiſſimum eſt. Heliodorus, *lib. 1. hiſtor. Æthiopicæ,* ſcribit, Reginam Æthiopem ex marito Hydaſpe pariter Æthiope peperiſſe albam prolem Carycleam, eò quod intuita fuiſſet picturam quandam, in qua Perſeus & Andromeda alba facie depicti erant. Refert Sebaſtianus Münſterus, *lib. 3. Coſmographiæ,* prope Moguntiam ſuo tempore accidiſſe, cum duæ mulieres in platea confabularentur, alteram ex improviſo venientem à tergo frontes utriusque colliſiſſe, & poſtea alteram earum, quæ prægnans erat, inde filias duas peperiſſe frontibus ad naſum usque cohærentes, quæ ſic decem annis continuis conjunctæ vixerint.

Balduinus Ronſſæus, *lib. de primordijs hominis cap. 10.* ſcribit, Gaudæ in Hollandia mulierem quandam videntem greges gallinarum Indicarum, conſternatam fuiſſe, ut poſtea pepererit fœtum habentem faciem multis excreſcentijs carnoſis multiformis coloris galli Indici inſtar defœdatam. Ipſe memini mulierem quandam cum ſub moro verſaretur, & mora plura in ipſam deciderent, filiam genuiſſe, quæ in ijs corporis partibus, in quas in matre mora deciderât, verrucas inſtar mororũ habuit. Novi & aliam fœminã, quæ adhuc in vivis eſt, quæ cũ vidiſſet à lanio caput ſuillum ſecuri dividi, filium genuit, cui tota ſupe-

rior

rior palati pars cum maxilla superiore, & labio superiore ad nares usq; divisa erat. Et plurimi passim conspiciuntur, qui rubras vel alias maculas in facie habent, ortas, quod matribus gravidis incendiũ, sanguis, vel aliud quid inopinatum spectandum subitò oblatum sit.

Imaginatio quomodo fœtum mutet.

Sed quomodo ad fœtus immutationem faciat imaginatio, ita obscurum est, ut omnes doctissimi viri in caussa reddenda hîc hæreant. Hoc certum est, Imaginationem per se, immediatè atque per simplicem imaginationis actum fœtum non immutare; cum, ut supra dictum, sit potentia cognoscens atque immanens: & Quantitatis, figuræ, numeri, situs colorisq; caussa proxima sit facultas conformatrix.

Neque etiam à specie phantastica fœtus immutatur; cùm ea per se nullam Qualitatem realem producere possit, nec ullam vim habeat, nisi movendi potentiam Imaginandi, eique repræsentandi objectum suum. Et si species phantastica eam vim haberet, multo plures mutationes in fœtibus acciderent: & inprimis melancholicæ mulieres, & quæ de rebus aliquibus habent intensas cogitationes, fœtum mutarent; quod tamen non accidit.

Vero magis consentaneum est, fœtum immutari ab Imaginatione vel mediantibus animi affectibus per humorum & spirituum motum, vel dirigendo facultatem conformatricem.

Mutationes in fœtu duplices. Mutationes & læsiones, quæ in fœtu accidunt, sunt duplices, communes & determinatæ. Communes, ut abortus, mors, morbi aliqui interni & debilitates, partis alicujus parvitas vel magnitudo, defectus vel exsuperantia in numero. Determinatæ sunt eę mutationes & signaturæ, quæ cum re aliqua externa determinatam habent similitudinem, v. g. cum sanguine, cerasis, moro, vel alio fructu, vel animali aliquo.

Priores quidem mutationes contingere possunt à phantasia, mediantibꝰ animi pathematis & motu humorum ac spirituum. Verum notas & signaturas determinatas, quæ respondent rebus externis determinatis, Imaginationi oblatis, per animi pathemata & motum humorum ac spirituum inducere non potest Imaginatio. *Animi Pathemata quomodo fœtum afficiant.* Etenim cum animi passiones spiritus ac humores agitent; humores agitati vel impetu vel nimia Quantitate ad uterum ac fœtum ferri vel ab eodem revocari possunt: quo modo fœtus tenerum corpus valde afficitur. Atque hinc accidere potest abortus, facultate uteri expultrice ex illa humorum perturbatione irritata; in varios morbos incidere, tandemque emori fœtus solet. Contingit etiam eadem de caussa, ut spiritibus & sanguine, qui instrumentum & materia sunt, quibꝰ facultas formatrix in fœtu formãdo utitur, agitatis & perturbatis, facultas formatrix in opere suo turbetur, & vel humorum copia

copia obruta impediatur, vel ſpiritibus & humoribus alio converſis deſtituta partes non rectè efformet, easq; vel majores vel minores, quam par eſt, efformet, vel ijs debitam figuram, numerumque non tribuat, alijsq; modis ſpirituum & ſanguinis culpa in opere ſuo aberret.

Verum talia errata non ſunt determinata, nec cum rebus externis aliquibus ſimilitudinem peculiarem habent; cum fiant ſaltem à fortuito in hanc vel illam partem humorum per animi paſſiones agitatorum motu,& non modo quodam peculiari ſecundum ſpecies in Imaginatione receptas determinentur. Ideoque potius animi paſſionibus,quam Imaginationi talia errata & mutationes fœtus adſcribi debent; neque phantaſia verè & effectivè ad eas concurrit, neque aliter, niſi quatenus appetitum excitat.

Quando verò ſignaturæ illæ ſunt peculiares, & determinantur ſecundum ſpecies in imaginatione receptas, exempli gratia,quando ex aſpectu ſanguinis ſanguinea macula fœtui imprimitur, aut per imaginationem mori verruca mori fructui ſimilis in fœtu generatur: tales ſignaturæ & mutationes meritò phantaſiæ adſcribuntur; neque animi paſſiones per ſe eas producere poſſunt. Sive enim gravida ab hoſte, ſive à glire, ſive à cane terreatur:idem fit motus humorū, ab ambitu ſcilicet corporis ad interiora; & proinde eodem *Signatura determinata.*

modo signatur fœtus; quod tamen non accipit; sed quæ à glire terretur fœmina, gliris notam fœtui imprimit; quæ ab alio, aliam. Et fieri potest, ut eadem signatura in fœtu à diversis animi pathematis contingat, potestq; fœmina parere infantem simiæ aliquomodo similem, tàm quæ simiam amavit, & cum ea lusit, quàm quæ eadem territa fuit. Quod indicio est, aliud quiddam in determinatis & definitis illis signaturis accedere; Imaginationem scilicet, quæ conformatricem dirigit. Conformatrix enim sola proximè totum corpus fœtus conformat, sive bene, sive malè id fiat. Phantasia verò seducit aliquando conformatricem, & dirigit ad quid, quod non est naturæ seminis conforme; sed simile ei, quod est imaginatum, conformandum. Atq; ita harum notarũ & signaturarũ meritò caussa esse dicitur; cum ad eas determinando concurrat.

Quomodo imaginatio fœtui notas imprimat.

Quomodo autẽ Phantasia determinãdo & dirigendo conformatricem facultatem taliũ in fœtu mutationum caussa sit, explicare longè difficilimum est, atque alij aliter hac de re sentiunt. Tutissima autem videtur illorum esse opinio, qui statuunt conformatricem ab Imaginatione dirigi per species exemplariter seu objectivè, ut loquuntur; objiciẽdo scilicet speciem conceptã, ad quam tanquam exemplar seu regulam opus conformationis exequatur cõformatrix facultas. Si autem quis miretur, quod facultas formatrix, quæ ad vegetantem poten-

potētiam pertinet, exemplar illud ac ſpeciem cognoſcere poſſit:ille æquè admirandum eſſe cogitet,quod opus hoc,in quo,ut Galenus loquitur τέχνη καὶ σοφία μεγίστη apparet, & quod ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ fieri non poteſt, ab eadem facultate perficiatur; ſciatq́; animam non ſua vi, ſed indita ſibi à Creatore ſapientiſſimo hæc perficere, Deumq́; opt. max. noſtra hæc utenda nobis dediſſe,ut Scalig. *ex.6.ſect.5.* loquitur. Atq; licet facultas cognoſcens à formatrice differat;aliqua tamen & ſui generis notitia & cognitio huic etiam tribuenda eſt,ut, *ibid.*apud Scalig. videre eſt,ut etiā ſupra cap.9.dictum.Ita plantæ cognitione iſta cognoſcunt & diſcernunt in terra alimenta ; & cōveniens attrahunt,relicto reliquo. Ita partes omnes alimentarium humorē cognoſcunt & attrahunt; excrementitium reſpuunt.Vide Scalig.*exerc.307.ſect.29.*

Quomodo autem ſpecies in phantaſia in cerebro recepta afferatur Conformatrici in utero, itidem valdè obſcurum. Putant nonnulli hoc fieri mediantibꝰ animi paſſionibus. Quod ut ſimpliciter non nego ; cum certū ſit, illa objecta, quæ animi pathemata inducunt, maximā vim habere fœtum ſignandi : itá dubito,an ſimpliciter ſit neceſſariū,& ſemper requiratur,ut mediantib. ſpiritibus & humorib. à cerebro ad uterū ſpecies deferatur. Nā cum ſit anima una in toto corpore, ubiq́; omnibus ſuis inſtructa facultatib.,etſi omnes in omnib.

non

non exserat, sed singulas per propria organa perficiat: fieri potest, ut in una parte excitata aliqua & in actum deducta potentia eadem etiam aliam in alia parte excitet, in actum deducat, imò in agendo dirigat & determinet: cum eadem utrobique sit anima. Ideoq; licet in semine ad animalis novi constitutionem suo modo segregata sit anima, suo tempore novum individuum constitutura: tamen cum adhuc fœtus matri cohæreat, ejusque vitam participet, ea, quæ potentias animæ in matre movent, eadem quoque in semine facultates excitare, & plus afficere fœtum, quam ipsam matrem mirum non est. Matris enim corpus jam absolutum est, & non nisi nutritione indiget: quia verò in fœtus corpore formando adhuc occupata est anima, facilè fieri potest, ut aliquid externi sese admisceat, & ad hoc vel illud agendum dirigat aut seducat.

Atque ita rem sese habere, neque animi pathemata semper necessaria esse, sed solam fixam intentionem, & quæ cum admiratione aliqua fit, imaginationem ad fœtum signandum sufficere, multa indicant. Ita Regina Æthiopiæ, ut supra dictum, ex intuitu tantùm & consideratione picturæ albæ Andromedæ filium album peperit. Ita oves Jacobi signaverunt fœtus suos intuendo & imaginando virgas diversicolores. Et si quis hic miraculum accidisse putat: experientia testatur, aves & bruta alia conceptus & fœtus suos ex aspectu

&

& imaginatione colorum objectorum mutare.

Fiunt autem istæ mutationes in fœtu tempore conceptus (qua ratione non solùm matres,sed & patres fœtū signare posse nonnulli existimant) & graviditatis; sed tempore graviditatis frequentius, eò scilicet, quo facultas formatrix in opere est, & post conceptum in partibus corporis formandis occupatur. Non tamen omni tempore omnes notæ imprimuntur. In fine possunt colores mutari, carneæ quædam excrescentiæ aut tubercula adnasci,magnitudo partus mutari,imò & figura aliquando:at tota conformatio,ut scilicet fiat pes equino similis, caput porcino vel canino, vel numero mutatis vel alia insignis in figura mutatio; posterioribus mensibus mutari non potest: quia omnia jam sunt conformata. Natura verò cum semel fœtum conformavit, non potest eum aliter figurare, dividere,numerum mutare. Ex quibus patet;multa, quæ à nonnullis recensentur, fabulosa esse. Inter quæ & illud, quod nonnulli scribunt, pullos produci varij caloris, si ova inter excubandum varijs coloribus pingantur, aut matris excubantis oculis panni variorum colorum objiciantur.Post pulli enim productionem nulla imaginatione mater pullum signare potest, nihilq; post ovum exclusum gallin pullo impertit, nisi quod calore facultatem formatricem excitet.

Quo tempore fœtui notas Imaginatio imprimit.

Neque

Quales notas Imaginatio fœtui imprimere possit.

Neq; etiam quasvis mutationes potest Imaginatio fœtui imprimere, sed illas saltem, ad quas materia corporis est disposita, & ad quas efficiendas facultas formatrix apta nata est, & ordinem naturæ habet. Etsi enim species ab Imaginatione plurimę possint conformatrici objici: tamen omnium directionem in confirmando sequi non potest: neque potest formare quicquam, nisi ad quod habet materiam idoneam, & ad quod formandum apta nata est: ita veras plumas, squamas, cornua vera, colores perfectè virides, flavos, cæruleos non potest. Neq; enim scientiam naturalem talia formandi, neque materiam idoneam habet. Et licet ruditer talia, quæ Imaginatio objicit, interdum adumbret: perfectè tamen effingere & imitari nunquam potest. Quod autem notæ istæ fœtui potius, quam utero matris imprimantur, caussa est, quod facultas formatrix circa fœtum, non circa uterum occupata est.

Paracelsi de Imaginatione opinio examinatur.

Ex quibus omnibus jam patet, quid de ijs, quæ Paracelsus ejusque asseclæ de Imaginationis viribus docent, sentiendum sit. Nimirum in corpus proprium quidem Imaginationem aliquid posse; alienum verò afficere non posse. Quanquam enim fœtum Imaginatio matris afficiat: tamen fœtus matri arctissimè conjungitur, & ejus veluti pars quædam est, dum ei per vasa umbilicalia & uterum connectitur. Longè verò alia ratio est rerum extra corpus constitutarum. Et proinde errant

rant omnes, qui Imaginationem etiam aliena & remota corpora afficere posse existimant, ut Avicennas, Alchindus, Pomponatius, Paracelsus, Crollius, & qui hos sequuntur, quamcunque etiam hujus rei caussam fingant. Nam in reddendis caussis discrepant. Avicennas quidem animam hominis cum intelligentijs habere similitudinem existimat, & sicut illæ hæc inferiora afficiunt: ita illam virtute imaginationis sic attolli posse, ut etiam in remota sine medio aut instrumento agere possit; posse morbos inducere & sanare quos velit, hominem in puteum dejicere, miracula edere. Alchindus res in imaginatione conceptas re ipsa in ea subsistere putat, ac per radios quoque versum exeuntes propagari posse. Paracelsus eosdem sequitur, imò absurda absurdis cumulat, ut tū ex alijs ejus scriptis, tum ex lib. de orig. morb. invisib. videre est; verum in causis reddēdis nec ingeniosior nec felicior.

Verum hoc omnibus istis demonstrandum erat, Phantasmata alio modo movere, quam repræsentando, atq; aliud officium esse Phantasiæ, quam simulachra & species rerum à sensibus accipere, judicare, easq; intellectui offerre, & per consequens, scilicet objectione specierum, boni malive aliquid repræsentantium, appetitum ad persecutionem aut fugam excitare: quod nisi faciant, sine ratione dogmatibus tam absurdis fidem haberi postulāt. Cui enim persuadeant, imaginem, speciem &

repræ-

repræſentationem aliud poſſe, quam ſignificare & repræſentare rem, cujus eſt ſpecies? & actionem in homine immanentem aliquid extra hominem immutare poſſe? Quàm enim auditio & viſio alium non afficit: ita nec Imaginatio. Et quæ de Imaginatione gravidarum & notis ac nævis, quæ per eam fœtui inducuntur, afferunt, non plus probant, quam animam ab imaginatione quocunque etiam modo motam in ſuo corpore peculiarium motuum cauſſam eſſe: ſed quod in alienum corpus agere poſsit, non probant.

Ideoq; refutatione digna non ſunt Paracelſi ſomnia ſtatuentis & ſcribentis, Imaginationes noſtras ad cœlum uſque elevari, eosq; inficere; cœli ſidera nos imaginatione noſtra cogere poſſe; quendam ex morbo decumbentem & tantùm non mortuum robuſti adoleſcentis vitam & vires ab illo ad ſe per imaginationem attraxiſſe: & Archaſum quendam aliorum doctrinam & prudentiam imaginatione ad ſe evocaviſſe.

Ut & Crollij, qui, *in præfat. admon.* ſcribit; vehementem imaginationem & proprium corpus tranſmutare poſſe & alienum; plures imaginando effeciſſe, ut ſubitò ſint facti templum Dei; Imaginationem eſſe magnetem attrahentem ultra mille milliaria, quicquid vult; miracula operari.

Ut uno verbo dicam, caput & cauda, fonſque operationum Magicarum, & cardo, in qua

qua Magia tota Crollij, & quam recentiores non pauci sectantur, & clàm propagant, ac non nisi ijs, qui his sacris digni putantur, per manus tradunt, est falsa ista de imaginationis viribus opinio.

Estque ista Magia satis antiqua, (eo tamen nomine non melior) & Platonicis, qui officiosissimi dæmonum cultores fuere, non ignota, ab Ægyptijs & alijs superstitioni idololatricæ deditis gentibus profecta. A Platonicis eam hausit Avicennas, qui Imaginationem istas, quas putat, vires ab Intelligentia, quam homo per imaginationem sibi conciliarit & veluti amicam obsequentemq; reddiderit, accipere statuit. Ejus Magiæ fundamenta, *lib.3. de vita cælit. compar.* proposuit (an probaverit, an verò narraverit saltem, quod in præfat. innuere videtur, jam non inquiro) Marsilius Ficinus, in quo docet, ex applicatione quadam spiritus nostri ad spiritū mundi per artem physicam affectumque facta traijci ad animam corpusq; nostrum bona cœlestia. Quæ Marsillj Ficini dogmata si intra naturæ limites sese continerent, & de stellarum influentijs agerent: tolerari possent. Verum enim est, quod, *alleg. lib. cap.15.* scribit: Tu si concedis, Deum rebus infra Lunam mirabiles inseruisse virtutes, mirabiliores concedo cœlestibus. Sed cum, *cap. 4.* scribat, hoc medio non solum quædam beneficia corporis mundani & stellarum, sed & dæmonum re- *Magia vetērum.*

portare posse; neq; improbet, quod de Apollonio Thyanęo Indorum sapientum princeps Hiarchas dixit; eum divinandi scientiam cōsecutum, quod tantum ætheris in anima gesserit: ad superstitionem illam Ægyptiacam & Platonicam delabi videtur, quæ in libro Arbatel de Magia veterum proposita est. Is septem gubernatores secundum septem Planetas cum suis exercitibus constituit, qui à Mago vocati veniant, ei obediant ac jussa exsequantur, doceantq;, de quibus interrogati fuerint. Cum autem spiritus illi diversa officia & potestates habeant, integrum esse cuiq;, qualem velit Spiritum seu Angelum, Medicum, aut Philosophicum, aut Mathematicum, aut Angelum prudentiæ civilis, sapientiæ supernaturalis vel naturalis petere, & modò seriò, maximo animi motu, fide ac constantia ac sine dubio petat, accepturum à Patre omnium spirituum Deo, tradit. Verum noctuæ sunt hæ ad aucupium animarum à diabolo propositæ. Imaginatio ista Arbatel, Paracelsi, Trithemij, Agrippæ, Crollij, & eorum, qui hos sequuntur, ad illam Melancholiam pertinet, quæ diaboli balneum esse, vulgò & rectè dicitur. Cum enim diabolus se in Angelum lucis transformare possit, & circumeat, ut leo rugiens, quærens, quem devoret: quantam fenestram isti diabolo aperiunt, qui spiritus, ut sibi serviant, sine mandato Dei advocant? Verum quidem est, quod allegant, Deum daturum

turum dona petentibus: sed si ea petantur, quæ Deus se daturum promisit. At monstrent illi, ubi in sacris literis Deus promiserit, se spiritus vel angelos hominibus missurum, qui Philosophiam, Medicinam & quæcunque velint, docerent. Unde etiam iste spirituum numerus, ordo, ac potestas ipsis innotuit? Producant & monstrent tandem unum, qui imaginatione ista forti, fide & oratione, spiritum aliquem consecutus sit: sed talem monstrent, qui non infamis Magus fuerit. Itaque, ut hæc concludam, unio illa & conjunctio animæ hominis cum Intelligentijs & & spiritibus, quæ Imaginatione fiat, & spirituum ad servitia homini præstanda, convocatio, Magorum idololatricum inventum est.

CAPUT XV.

DE PARTE MEDICINæ Physiologica.

Um hactenus satis prolixè, quid in plerisque de rebus naturalibus Chymici hodierni sentiant, & quid ea de re statuẽdum nobis videatur, explicaverimus: jam in parte Physiologica brevioribus licebit esse. Et principio quidem hoc monendum est, Severinum & alios Chymicos in plerisque quidem divortium quærere à Galenicis: cum tamen, si rem ipsam spectemus, idem doceant, & novis verborum saltem involucris velata vel vestita pro novis vendi-tent. Ubi tamen revera quidam dissensus est, de eo monebitur.

Et primò quidem eadem tria principia in homine ponunt, sed longè præstantiora. Et quidem Quercetanus, *contra Anonymum*, ea in tres partes principales collocat: Naturalem aut Vegetatricem facultatem, cujus sedes est in Epate, à sale primo illo radicali principio & basi aliorum cõservationẽ & fomentum recipere scribit; Vitalẽ in corde sitam à liquore sulphureo foveri & sustineri; Animalẽ facultatem principio Mercuriali, quod totũ æthereum est & spirituale, conservari & stipari.

Dein-

Deinde in homine constituunt corpus duplex. Unum visibile ex quatuor Elementis, ex carne & sanguine formatum; alterum verò invisibile. Hoc corpus invisibile appellatur ab ipsis etiam *Sidereus Homo, internus, incorporeus, Gabalis, hominis genius, Penatis, Umbra visibilis corporis, Lar domesticus, Homo umbratilis, familiaris Sophorum homunculus, Dæmon sive genius bonus, internus Paracelsi Adech, Spectrū, Naturæ lumen, Evestrum præsagiens & Propheticum in homine: item, Imaginatio, quæ in se claudat omnia astra, sitq́ omnia astra, & eundem cum cœlo retineat cursum, naturā & potentiam.* *Corpus duplex hominis sec. Chymic.*

De hominis quoque creatione mirè philosophatur P. Severinus, dicitque hominem esse quintam essentiam ex firmamento & elementis extractam, seu subtilissimam essentiam totius machinæ mundi in unum corpus extractā & concretam seu compactam, adeoque completissimam totius universi imaginem, Deumque in creatione mundi Spagyrum egisse.

Verum ista nisi sano modo accipiantur, tolerari non possunt. Nam duæ sunt partes, è quibus homo constituitur, Corpus & anima: quarum neutra per se homo appellari potest. Sunt quoq; in corpore Spiritus, præcipuum animæ instrumentum: qui quidem à plerisq; Medicis inter corporis partes non referuntur. Si quis tamen, cum Scaligero, *exerc. 280. sect. 2.* eos inter partes corporis referre velit, cum eo non pugnaverim. Imò, cum proximum ani- *Spiritus an sint.*

mæ instrumentum sint, id valde probabile videtur. Quomodo enim anima, quæ corpus vivificat, spiritus, quibus proximè in agendo utitur, non vivificaverit? Et ipse Aristot. *lib. de mundo cap. 4.* πνεῦμα ἔμψυχον ἐσίαν nominat.

Homo invisibilis Chymic.

Spiritus ergò cum sint invisibiles; corporei tamen: Si hos Chymici pro homine illo invisibili habent, nihil novi dicunt: nisi quod impropriè loquuntur, partem totius nomine appellantes. Dari enim in corpore hominis & animalium, præter animam & corpus istud aspectabile & tactile, Spiritum, Aristotelici & Galenici etiam docent. Si verò aliud quid, præter Spiritus, per hominem invisibilem intelligunt: sine causa Entia multiplicare videntur. Ideoque ipsorum simplici affirmationi fidem habere non possumus, sed probationem ab ipsis solidam expectamus, qua persuadeant, præter corpus, animam, & spiritus, aliam adhuc in homine dari substātiam. Quod cum hactenus non fecerint, causam non habemus, cur ipsis assentiamur. Nec operæ pretium esse putamus, ut quæ hac de re pluribus affert Crollius, *in præfat. admonitor.* prolixè refutemus: cum non solum nulla ratione probentur, sed & enormiter cum in Philosophiam tum in Theologiam impingant, ut à Libavio satis monstratum est.

Crea-

Creationem verò hominis quod attinet, in ea describenda Crollius est temerarius. Sacræ literæ nos docent, hominem formatum fuisse è limo & pulvere terræ: at quod ille pulvis quintâ essentia totius mundi fuerit, nullibi exstat in sacris, & Paracelsistarum somnium est. Deusque sua infinitâ potentia hominem creavit, eiq; vires, quas voluit, indidit; non necesse habuit, ut Spargyrica arte è tota mundi machina vires extraheret, & homini inderet. Hominem etiam ad sui imaginem à Deo factum legimus, non ad imaginem mundi. *Creatio hominis.*

Quæ postea de hominis generatione, nutritione & corporis gubernatione dicuntur, pleraque Hippocratica & Galenica sunt, alijs saltem pigmentis nonnihil colorata. Quædam tamen etiam falsa. Nam quod tertiò statuunt, à spiritibus mechanicis hominis generationẽ, & post generationem, corpore absoluto, omnes actiones naturales administrari, verum loquuntur: sed iterum nihil novi proferunt. In duobus autem peccant: primò quod temperamentum è qualitatibus primis planè rejiciunt, quasi nihil ad actiones naturales obeundas faceret; siquidem experientia contrarium testatur, qua constat partes nimiũ refrigeratas, vel calefactas, vel humectatas, vel exsiccatas, æquè ad actiones perficiendas impotẽtes reddi, ac si spiritꝰ nõ rectè sese habeãt. Cum enim pars animata tẽperie sua prædita, calido innato perfusa, ac spiritibus instructa, *Spiritus mechanici.*

 adæqua-

adæquatum actionis cujusque Organum sit: nihil horum deesse debet. Deinde & in eo errant, quod spiritibus scientiam agendi in animatis simpliciter attribuunt. Non enim vi sua agunt, quod agunt; sed ab anima directi: & illa scientia animæ potius, quam spiritibus competit; atque anima est primaria omnium in corpore animato actionum causa.

Sanguinis usus. Quartò de sanguine quoque non rectè sentiunt, cum eum corporis alimentum esse negant, ipsumq; supra partium dignitatem collocant, & in societatem gubernationis Reipublicæ humanæ admittunt. Primò enim cōtra experientiam pugnant, dum sanguine nutriri partes negant. Cur enim Cibus in Chylum, Chylus in sanguinem mutatur; nisi ut totum corpus eo alatur? Et quo fine alio sanguis per venas in totum corpus distribuitur, nisi ejus alendi gratia? Ideoque cum tam planam rem in dubiū vocare placuerit Severino: rationibus agere debebat: cum quod ipse affirmat, ab alijs eadem facilitate negetur. Sed hoc Paracelsi & Severini perpetuum vitium est, quod dogmatibus planè parodoxis & absurdis, nulla ratione, quod decet Philosophum, allatâ, fidem haberi volunt.

Spiritus an esuriant. Quintò quod dicit, Spiritus esurire, saturari; absurdum. Refici quidem Spiritus absumpti debent, quam refectionem & instaurationem, si quis nutritionem appellare velit, per me licet. Sed sitire & esurire animalis proprium

prium eſt. Et aliud eſt indicare, aliud appetere. Spiritus abſumti inſtaurationem ſui indicant: At appetitus animalis proprius eſt, quod per ſimilia conſervari, & id, quod moleſtum, eſt ac contrarium, tolli deſiderat.

Sextò quod ſanguinem in partium numerum adſciſcunt, tollerari poſſet, ſi eo modo partes intelligerent, quo Hippocrates; cum corpus dividit in continentia, contenta & Spiritus. Aliàs ſanguis corporis non pars eſt, ſed nutrimentum. Male etiam gubernationem corporis humani ſanguini ſimpliciter tribuunt. Spiritus quidem, qui in arterijs & venis continentur, corpus ſub animæ dominio gubernant: humor verò ſanguineus ſolum corporis nutritioni dicatus eſt. *Sanguis an pars corporis.*

Septimò de Synovia, quam ut rem novam & Galenicis incognitam proponunt, ipſi, quid ſtatuendum ſit, incerti ſunt. Nam P. Severinus lentum illum humorem, qui in articulis maximè apparet; ac ſecundum ipſius ſententiam, omnium oſſium membranis adhæret, Synoviam nominat, eundemq; ab Hippocrate, *in lib. de locis in homine, μύξαι* id eſt, mucum vocari exiſtimat, graviſſimorumq; morborum ſedem eſſe, & hinc graviſſima ſymptomata committi cenſet. In hac enim Synovia contingere Cephalalgiam, *κέδματα* Hippocratis, Arthritides, Podagras, Chiragras, & ſimilia mala. Verum ſi hic lentus humor Synovia eſt: nihil novi afferunt, ſed quod

toti scholæ Galenicorum fuit notissimum; ideoque malè Galenicos hic socordiæ arguunt. Neque etiam locus Hippocratis, quem *pag. 181. ex libro de locis in homine*, quem citat Severinus ipsos latuit. Neque ignorarunt hactenus Medici gravissimos articulares morbos fieri cum ad articulationes, (articuli enim, non ille mucus sedes est illorum morborum) ex vicinis locis humores excrementitij confluunt. Et quæ hactenꝰ de arthritide ab ijs tradita sunt, injuriam ipsis fieri, & sine causa negligentiæ eos accusari, docent. Imò ipse Severinus hic erroris accusandus, quod omnium ossium membranis hanc μύξαν & mucum inesse scribit: cum tamen Hippocrates eum saltem articulis tribuat, & quidem eo fine, ut articuli sint ad motum faciliorem apti, ideoque alijs in ossium locis nullus ejus usus est.

Paracelsus, *lib. 7. paragraph. paragr. 2.* Synoviam esse dixit partis suæ nutrimentum & conservationem retentivæ & motivæ virtutis ex viribus virtutis digestivæ. Ex recentioribus quidam Synoviam definit, internam virtutem & agendi agilitatem. Scheunemannus, *in medicina reformata c. 9.* Synoviam dicit esse lac dulce, quo corporis partes aluntur ac nutriuntur. Quæ omnia inter se non concordant. Aut si idem dicere volunt, & peculiarem aliquam in partibus naturalem humiditatem (qualem tamen præter humidum nativum cujus-

cujusque partis non monstrabunt) inesse statuunt, à qua pars suum robur & virtutem habeat: malè id ex eo probare conantur, quod è partibus nervosis & articulis vulneratis multum humiditatis effluat. Habet equidem pars quælibet suum humidum radicale, & calorem insitum, à quo omne partis robur, quod Galenicis æquè notum ac Paracelsicis: non tamen quod ex partibus nervosis & articulis vulneratis sæpe magna copia effluit, est humor cuilibet parti insitus & naturalis: cum longè plus effluat, sæpe una nocte, quàm pars humoris naturalis in se contineat: sed est humor excrementitius & sanies. Nam cum pars vulnerata debilis reddatur, alimentum probè concoquere nequit, atque inde fit, ut illud in saniem mutetur: & quo major est debilitas: eò copiosius tale quid effluit. Ideoq; non semper ex articulis vulneratis hic humor emanat, sed ubi inflammationes in articulis & partibus vicinis nervosis accidunt, tum ichor ille, quem Chirurgi nominant **das Gliedwasser**/ copiosius emanat, & vulneris se malè habentis, periculumq; minantis, indicium est. Præterea ad partem dolentem & debilitatam plus humoris affluit; & propterea cum partes nervosæ vulneratæ majoris doloris causę sint, plus humoris ad eas affluit, quam ad reliquas. Quibus accedit, quod partes illæ excarnes sanguine, & calore minus abundant & propter-

propterea læſæ pus tam benè concoquere, ut carnoſæ, nequeant.

Fel. Octavò quoque Galenum reprehendit Severinus, quod Fel inter corporis partes non numeraverit: verum immeritò. Eſt quidē inquilinus veſicæ fel, ſed non talis, qui ad conſtitutionem corporis pertineat, ſed ex eo ejici debet; excrementum nimirum.

Stomachus quid Chymicis. Nonò quod Stomachum in Epate & alijs partibus conſtituit Severinus, eſt ineptus luſus in vocabulo *Stomachi*, in arte non ferendus; ſimilis plane illi, quo Paracelſus, *lib. 3. de morb. tartar. cap. 4.* Pleuritidem in capite ponit. Res alias per ſe plana & non nova eſt: non ſolum ventriculo, ſed omnibus partibus vim inditam eſſe, qua alimentum ſibi idoneum attrahere, retinere, concoquere & ſibi aſſimilare poſſit. Hanc Chymici recentiores appellant Stomachum; certumq́; eſt, niſi plane abſurdi eſſe velint, nihil aliud intelligere poſſe. Itaque pleraq;, quæ *cap. 10.* habet Severinus ſunt Galenica, aliter paulò propoſita.

Humores à Paracelſ. rejecti. *Humores verò* quod attinet, mirè eos exagitāt Paracelſici & nihil niſi inania nomina eſſe dicunt, Galenicosq́; inde Humoriſtas nominant. Cauſſam autem ſi quæras, cur humores rejiciant, hanc reddit Severinus: quod multas Salium, Sulphurum, Mercuriorum ſpecies in mundana Anatomia reperire ſit, easq́; artis miniſterio oſtendere poſſimus: Pituitæ verò, Bilis, Melancholiæ, anatomia neſciatur: cum

nec

nec ſpecies nec proprietates in natura poſſideant, & ob id nihil ſint, niſi inania nomina; à quibus ſi Sal, Sulphur & ☿ ſuas proprietates repetant, imaginaria ſolum futura ſint. Verum in eo valde errant. Nam non eſt opus, ut cujuſque rei principia propria ubivis in mundo reperiantur. Sanguinea maſſa, quæ hic quatuor humorum nomine venit, non aliarum rerum, ut plantarum & metallorum principium eſt, ſed ſaltem animalium perfectorum: ideoq; extra iſtas animalium Species eam reperiri opus non eſt. Et proinde nihil ineptius ſcribere potuerat Paracelſus, quam hoc, *quod in labyr. Med. errant. cap. 3.* dicit. *Neq; cœlum neque terram novit phlegma, bilem vel melancholiam. Ergo neque in homine eſt.* Veruntamen non ſolum homini proprius ſanguis & humores ſanguinem conſtituentes, ſed & alijs animalibus, & in ijs reperiuntur: ideoq; falſum, quod in majore mundo non reperiantur quatuor humores, ſeu ſanguis. Reperitur enim in perfectis animalibus omnibus, quæ certè majoris mundi pars ſunt. Et quid opus eſt, ex analogia majoris & minoris mundi probationem humorum quærere? Ineptum eſt, relictis ſenſibus & experientia, qua conſtat, ſicut in animalibus alijs, ita & in homine ſanguinem ineſſe, atque eo illum nutriri, ad obliquas ex analogia probationes confugere. Senſus certè docet, ex alimentis aſſumtis ſanguinem, non ſal, ſulphur & mercurium generari;

Dantur humores.

tari,& secta vena non sal, sulphur & mercurium, sed sanguinem effluere, atque ita in omni corpore, omni tempore, ætate, loco, regione sanguinem inveniri. Ergo distinguendnm est inter principia rerum naturalium communia & proxima; illa omnibus rebus æquè insunt:& sunt Elementa; & illa Chymicorum; si dextrè explicentur, principia. Hæc variant; ut ipsa rerum naturalium genera variant; sua sunt plantis; sua metallis; sua animalibus. Animalia (de his enim & præcipuè de homine sermo est) sanguine è quatuor humoribus constante consistunt. Verum ipse Paracelsus sibi hac in re non constat, passimq; in libris suis sanguinis & humorum mentionem facit.

Sed respondebunt procul dubio hic quidam, se non ignorare & sensibus id patere, sanguinem in venis contineri: verum se non esse contentos sensuum, in exteriore cortice hærentium, arbitrio, se omnia ad vivum resecare, & artificiosa resolutione in sanguine tria principia aperius demonstrare, & à qua parte seu fonte actiones promanent, docere. Verum enim verò nimium hic sapere videntur. Nam dum de sanguine & humoribus quæritur, non de primis rerum principijs, sed de proximis corporis humani & animalium perfectorum, primaria quæstio est. Alia enim quæstio est, quæ sit totius compositi natura; alia

alia quæ principiorum singulorum, è quibus constat. Sit sanè ut sanguis & humores reliqui è tribus principijs Chymicorum, eo, quo supra explicavimus, modo componantur: an tamen ideo sanguinis, bilis, pituitæ, melancholiæ tot seculis trita nomina sunt rejicienda? Lac potest resolvi in butyrum, serum & caseum: & nihilominus totum compositum Lac rectè appellatur. Si hæc humorum nomina rejicienda sunt, eodem jure rejicientur ossis, membranæ, carnis & aliorum nomina, omniumq; omnino partium appellationes. Nam ex Chymicorum sententia hæc æque ac sanguis ex tribus principijs constant: & ineptum est, ab uno saltem principio talia denominare velle. Nunquam enim sanguis ex uno principio constat, sed ex omnibus principijs & elementis simul mistis, habetque suam formam, per quam à Chylo carne ac reliquis differt, & ab ea sanguis denominatur, partesque sanguinis diversæ merito etiam diversa nomina sortiuntur.

Nomina non temerè mutanda.

Et proinde res eò redit, explicandam esse Chymia medicinam antiquam, non evertendam. Idque fiet commodissimè, si nomina primis inventoribus indita & usu ac omnium seculorum cõsensu approbanda, quibus Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Avicennas, Mesues, & reliqui medici omnium secu-

lorum,

lorum, Chymici & non Chymici usi sunt, retineantur, res verò è Chymia declaretur. Nova enim nomina imponere rebus, non cujusvis est; nec tantus fuit Paracelsus, ut hoc ei licuerit.

Humor quid Galenicis. Injuriam etiam maximam faciunt Chymici Galenicis, atque inter eos Quercetanus, *in consilio de Arthritide & calculo*, dum ipsis tribuunt, quasi per humorem intelligant quiddam aqueum saltem, omni nobiliore potestate destitutū. Non sunt inania nomina humores, non sua essentia & proprietatibus destituuntur, sed ex principijs prioribus mista formam habent specificam, proprietates, potestates, colores, sapores & similia, quibus ab alijs rebus differunt. Quæ omnia nomine sanguinis & humorum includuntur. Semen, caro, os, & reliqua omnia ex sanguine oriuntur: quia tamen novam formam induunt, nova etiam nomina accipiunt. Ita licet principia & elementa in omnibus alimentis & quæ ex ijs in corpore fiunt, insint: quoties tamen nova forma introducitur, novum nomen imponitur, & quod prius panis nominabatur, jam Chylus nominatur; hinc sanguis, bilis, pituita, melancholia, caro, os, nervus dicuntur.

Sanguis an multiplex in corpore. Neque illud quoque admitti potest simpliciter, quod statuit Severinus: Sanguinem in diversis venis & locis non ejusdem naturæ esse. Nam licet sanguis in venis minoribus, parti-

partibus jam assimilandus, alterationem accipiat: tamen ab eo, qui in majoribus est ramis natura non differt, neq; uno in loco semper & parte una quiescit, sed pro varia occasione in partibus hinc inde movetur.

An in alimentis omnes partes insunt.

Errat & in eo Severinus, nec video quomodo excusari possit, cum statuit in Balsamo inesse sanguinem, spiritum, carnes, ossa, ligamentum, nervos; eaq; spirituum mechanico-um opera ex eo secerni & separari. Inest quilem in omnibus alimentis quid nobis famiiare, quod in corporis nutritionem cedit, & arias pro partium, quibus apponitur, varieate, formas induere potest: quod sive Muniam sive Balsamum appellare velit, de noiine cum eo non litigabimus. Quod verò ta, quæ diximus, omnia in eo contineantur, saltem inde separentur, &, ut supra ex Paacelso dictum, quod unicus, quem comedius, bolus omnia membra corporis humani tu contineat, quæ manifestentur & separenr saltem spirituum Mechanicorum induia: id admitti nullo modo potest. Si de Eentis & principijs illis Chymicis, aut sal-, amaro, acido Hippocratis id statueret: mmoda explicatione adhibita tolerari pos-: at cum sanguinem, os, carnes, & partes teras actu in pane inesse statuit, id nullo odo salvari potest. Hoc modo enim cum Axagora omnia in omnibus inesse dicen-

dum erit; & nulla esset vera generatio. At revera dum ex pane fit Chylus, ex Chylo sanguis, ex sanguine os, membrana, caro: in qualibet mutatione nova forma introducitur, habetque quælibet pars assumtum alimentum in suam naturam mutandi vim, quæ animæ vegetantis peculiaris potestas est: neque sanguis vel os spiritus Mechanici latentia separantis, sed animæ vegetantis, & in specie facultatis αἱματοποιητικῆς & ὀστοποιητικῆς opus est. Et cum secretiones Ars satis æmulari possit: generationes tamen nullo modo potest: Neque in potestate artis est, vel sanguinem vel os generare. Licet enim instrumentarium agens, calorem scilicet, in promptu habeat: primario tamen, quod est anima, destituitur. Sed hæc, quæ hactenus de sanguine & humoribus dicta sunt, de humoribus alementarijs accipienda, quæ massam sanguinis constituunt. De excrementitijs verò capite sequenti, ubi de causis morborum dicetur, agetur.

An humores alimentarij & excrementitij specie differant.

Neque assentiri possumus Erasto, *qui disput.3.contra Paracel.pag.121.* scribit: Humores, qui sunt corporis nostri Elementa, & eos, qui sunt excrementa, ejusdem esse speciei, & perfectione saltem, & imperfectione, alijsque accidentibus talibus differre. Dum enim sanguis generatur, partes aliquot intra, aliquot supra modum coqui: hasque tanquam inutiles sanguini futuros excerni.

Nam

Nam cui hoc persuadeat Erastus, sanguinem & bilem in vesicula fellis specie non differre, quæ ita omnibus qualitatibus, actionibus & usu differunt? Neque humores illi excrementitij & sanguis istam naturæ diversitatem saltem à causa agente, sed etiam ex alimentorum natura accipiunt, in quibus non omnes partes æquè aptæ sunt, ut boni sanguinis naturam induant. Quid verò dicet de excrementitijs humoribus præternaturalibus morborum causis: illinè etiam à sanguine, non specie sed saltem perfectione & imperfectione different.

Tandem duplicem Anatomiam constituunt, ut ex Paracelso, *libr. 1. de origine morborum è tribus primis substantijs, cap. 6. & part. 2. libr. 2. de tumoribus pustul. & ulceribus gallic. cap. 1. Severino cap. 3.* & passim alibi videre est; Unam, quam vocant *Localem*, qua cadavera artificiosè dissecantur, omniumque partium situs, conformatio, magnitudo, numerus investigatur. Quam etsi non planè rejiciant: tamen etiam non magnificiunt, sed mortuam appellant, quæ vel lanijs communis sit; & qua, quod vacca etiam facere possit, saltem cadaver hominis adspiciatur, non verò, ut Naturæ & Medicinæ studiosum deceat, ad interiorem & abditam hominis naturam acie mentis penetretur. *Anatomia localis.*

Vitalis. Alteram appellant *Essentialem, Vitalem, Formalem*, qua unumquodq; corpus in sua principia, quæ statuunt, dissolvatur: quam qui tentare velit, inprimis seminum naturas & proprietates, Elementorum & principiorum officia, generationum transplantationumq; radices Astronomiæque leges & totius corporis, non mortui sed viventis, dispositionem, quam ipsi tradunt, cognitam habere debere statuũt. Unde ipsis nõ solùm cor est, quod vulgò ita vocatur, sed cor ipsis est, ubicunq; calor vitalis est: ventriculus non solùm, qui vulgò ita appellatur, sed omnis cavitas, imò omnis locꝰ, in quo fit concoctio; Matrix nõ solum vulgo ita dicta pars, sed omnis locus, in quo est semẽ alicujus fructus. Et præcipuè, quod ubiq; faciunt, Majoris mundi considerationẽ in hac Anatomia conjungendam censent, & quicquid in majori mundo est, ut supra quoq; dictum, in homine quoq; esse non solum secundum superficialem quandam similitudinem, sed re ipsa & secundum speciem omnia & singula hominem in se complecti (licet invisibiliter) quæcunque in triplici illo regno, totiusq; mundi amphitheatro explicata continentur, tradunt. Atque ex hac Anatomia tria illa principia in homine dari statuunt; quia eadem in majori mundo reperiantur: Humores verò non dari, quia in majori mundo non inveniantur.

Anatomiæ utilitas. Verum sciendum primò eos de anatomia illa locali, seu quæ vulgo appellatur anatomia

aut cadaveris humani artificiosa dissectione, minus honorificè, quam debebant sentire. Quod enim scribunt, eam vel lanijs esse communem,& per eam, quod vacca quoque facere possit, cadaver hominis obiter inspici saltem: eo testantur, vel nunquam anotomiæ alicui se interfuisse; vel contra conscientiam hæc scribunt. Longè enim alia est Lanij, alia Anatomici sectio: alio modo à vacca, alio ab anatomico cadaver adspicitur. Nam Anatomicus omnium partium figuram, magnitudinem, cavitates & ductus, numerum, situm, cum alijs connexionem, consensum, diligentissimè, artificiosâ sectione, rimatur, atq; hinc omnium usum investigat. Quod eruditissimè facit Galenus cùm in alijs libris, tum in libris de usu partium,& post eum multi alij Medici: Quos si legisset Paracelsus, longè aliter de anatomia ista, quam appellat, locali, sentiret, neque tam absurda de usu partium libris suis passim inseruisset.

Quam verò vitalem seu viventis corporis anatomiam appellant, eam audacter nimis sibi solis arrogant: cum eam Galenici Medici non omiserint: ut cum ex alijs, tum ex Galeni libris de facultat. natur. de semine, de fœtus formatione, libris pluribus de respiratione, de pulsibus, de temperamentis, de elementis & alijs videre est. In quibus omnibus de animæ facultatibus corpus nostrum regentibus,& de ejusdem in agendo instrumentis agitur. Si

 quid

quid tamen lucis ex doctrina principiorum Chymicorum addi potest, id libenter acceptamus. Verbis tamen hic, quam factis promptiores plerosque Chymicos esse video, & potius in id incumbere animadverto, ut vocabulis ludant, & sub novis vocabulis antiquorum sententias, quasi novas & suas, venditent, atque interim ex suis principijs eas parum amplificent & illustrent. Ut dum cor esse dicunt, ubicunque calor vitalis est; ventriculum, ubi concoctio: Cum nemo Peripateticorum vel Galenicorũ influxum caloris in omnia membra nesciat, aut facultatem concoctricem, non solum ventriculo, sed omnibus partibus insitam esse ignoret. Sed cum coctio tam epati, quam ventriculo competat: cur ventriculum potius, quàm epar omnibus partibus inesse dixerunt? Philosophi est suis nominibus res appellare, ventriculum ventriculum, epar epar, vim coctricem etiam suo nomine: non nominibus ita ludere, & res diversissimas confundere.

CAPUT

CAPUT XVI.

DE PATHOLOGIA.

Ed ut ad ea, quæ Medicinæ propria sunt, veniamus; ordine ita requirente jam Chymicorum de morbis & morborum caussis doctrina perpendenda: inprimis cum totius Medicinæ Paracelsicæ fundamenta hîc sita sint.

Et principio quidem non magni momenti esse existimant, distinguere morbum, Caussas & Symptomata; & hæc tria, caussam Antecedentem, Morbum, Symptoma nō differre genere, essentia vel proprietatibus specificis, sed potestate & actu solùm Severinus, *cap. 13.* statuit: quemadmodum Medicus dormiens à vigilante; Sulphur non accensum, ab accenso; Sal non resolutum, à resoluto; Mercurius non sublimatus, à sublimato, Ideoq; ex Radicibus potiùs, quam aliunde nomina imponenda censet. E. G. in corpore latere Radices, semina & impuritates nitrosulphureas vel febriles, quæ digestis temporibus separatæ, exaltatæ & accensæ, vel in actum deductæ horrores, rigores, frigiditates, calorem in corde, pulsuum mutationes producere possint: atque ab ijs morbo nomen imponendum esse. Et radicibus adhuc silentibus, & occultè in corpore

Paracelsici Morbos, Caussas & Symptomata confundunt.

corpore latitantibus, ac in paroxysmorum intermissionibus, ubi nullus est in corde accensus calor, nihilominus febrem in corpore latere rectius, quam antecedentem caussam, dici statuunt. Epilepsias quoq; in corpore circumferri, quamvis longa habeant paroxysmorum silentia, existimat Severinus.

Morbus, caussa & symptoma differunt.

Verum enim verò rectè omnino Galenus omnia, quæ in corpore humano præter naturã sunt, in tres classes redegit; Morbos, caussas & Symptomata. Et magna vel inscitia est Severinianorum, si ex ignorantia distinctionẽ hanc negligunt; vel malitia, si scienter eam reijciunt. Quam enim distinctio inter causam & effectum rejici non potest in ulla disciplina: tam ista distinctio in Medicina omitti non potest: siquidem Humores causa sunt; morbi istorũ effectus: rursus symptomata utrorumq; effectus. Neq; solum causa antecedens, morbus & symptomata differunt potestate vel actu, vel sicut Sulphur accensum & non accensum, aut sal resolutus & non resolutus: sed longè major est differentia: resque hæ tota natura & essentia discrepant. Et vix ineptius quid scribi potuisset, quam illud, quod Severinus, *cap. 12.* habet. *Quod remotissimum*, inquit, *est ab effectu producendo, generis rationem obtinet: Quod verò proximum, Individua speciei: Effectus verò ordinatione individuorum rationem gerit.* Nempè muci-

mucilagines lapideæ, bolares, tartareæ, quæ in leguminibus, frumentis & alijs cibis continentur, genera generalissima esse dicit: Mucilagines inde coacervatas in ventriculo, intestinis vel alia cavitate, genera subalterna: Ubi exaltantur & morbos & symptomata inducunt, species esse individuas & postremas: Actiones verò læsas & impeditas individua. Quæ quam absurda sint in omni Philosophia, quis non videt? Licet enim verum sit, sæpe longam esse, & quidem ordinatam, caussarum & effectuum seriem: non tamen sub eodem genere sunt; & causa effectus neque genus neque species est. Et DEUS, qui est caussa omnium rerum aliarum, earum neq; genus neque species. Et quis tam ineptus est, ut dolorem capitis, & flatum membranas cerebri distendentem, aut calculum vesicæ & urinę suppressionem sub eodem genere esse, aut sese ut individuum & speciem vel genus habere dixerit? Hoc quidem verum est, humores aliquandiu sæpe in corpore latere posse, antequam morbum aliquem producant, & tum potestate sunt, id quod postea fiunt: verum morbus, qui ab humore producitur, semper sua natura differt à caussa, à qua producitur, sive ipsa potestate, sive actu talis dicatur. Ita humores vitiosi in corpore delitescere possunt, antequam putrescant & accendantur, qui postea ubi putrescunt & accenduntur febrem excitant, quam varia Symptomata, sitis, vigi-

liæ, dolor capitis, delirium & alia comitari possunt: quæ omnia inter se differunt; atque alia natura est humoris putrescentis, alia intemperiei calidæ hinc excitatæ, seu febris; alia sitis, vigiliarum & aliorum Symptomatum; quæ sine insigni errore confundi non possunt. Neque enim caussa seu morbi Paracelsici lædunt actiones, priusquam partis, à qua editur, dispositionem immutarint; atque ut caussa morborum, non morbi. Impossibile enim est, ut caussis actionum non mutatis actio lædatur. Et quod actionem ideo lædit, quia actionis caussam immutat, non morbus est, sed morbi caussa.

Atque exempla omnia, quæ affert Severinus, non aliud docet, quam rem unam & eandem, quod potest fieri, revera fieri, & caussam effectus, quos in sua potestate habet, in actum deducere: nullo vero modo evincunt, ut caussa & effectus sint idem. Et licet postquam materia febrilis vel vomitu, vel per alvum rejecta, vel sudore evacuata est, febris cesset, & omnia Symptomata evanescant: non tamen sequitur, quod una omnium fuerit natura & essentia; sed sublata causa continente, simul tollitur effectus, sicut sublata interpositione terræ inter solem & Lunam cessat eclipsis. Ideoque ineptè scribit Severinus, quod viderit febrim vomitu rejectam: causam vidit, non febrim. Ineptius adhuc, quod viderit, materiam illam vomitu rejectam, vitalia motus vestigia,

ſtigia, febrili horrore aliquantisper demonſtraſſe. Si legiſſet aut diligenter perpendiſſet, quæ Galenus & Galenici de natura & cauſſis horroris & rigoris febrilis ſcribunt, aliter ſenſiſſet & ſcripſiſſet.

Verum illud fortaſſe offendit Severinianos, quod morbis nomina non à cauſis ſeu radicibus, ut appellant; ſed aliunde potius indita ſint: verbi gratia, febrem, quæ à calore denominatur & definitur, potius à cauſſa morbum nitroſulphureum dicendum putant. Verum & hic valdè iniqui ſunt, dum planè pro ſuo arbitrio rebus nomina imponere volunt, & nomina ſatis commoda rejiciunt. Res enim quælibet à ſua eſſentia definienda & denominanda eſt. Et proinde nō malè fit, cum febris à ſua eſſentia definitur. Alia poſtea eſt diſquiſitio de natura cauſæ; & hic diſquirendum, an cauſa febris dici debeat bilis, an vero nitro ſulphur. *Morbis nomina unde ſint imponenda.*

Neq; etiã Galenici tam rudes ſunt, ut morbi maximã ſemper habendam rationē cenſeant, ſed ſæpe ad cauſſam magis, quam morbũ attendendum eſſe, probè ſciunt. De quo videantur Inſtit. p. 884. Multo minus ſaltem ad ſymptomata reſpiciunt Galenici. Nam ſæpe diverſa ſymptomata ab eadem cauſa proficiſci poſſunt; & contra unum ſymptoma à diverſis cauſis: quæ niſi quis diligenter diſtinguat, & tantum Symptomatibus attendat, Empiricum ageret, & in curatione falleretur.

imò

Imò in ipsis febribus caussarum maxima habenda est ratio. Exempli gratia, non sufficit, scire aliquam febrem malignam esse, sed caussarum imprimis febres malignas excitantium natura investiganda est; cum earum sit maxima diversitas, & hinc Symptomatum & curationis magna differentia occurrat. Ad quam rem & varietatem caussarum explicandam, si quid Chymici adjumenti afferre possunt, id libenter amplectimur; sed quantum hactenus præstiterint, res ipsa declarat. Interim tamen caussæ, morbi & symptomata non confundenda sunt, sed usitata rerum præternaturalium distinctio, in morbos, caussas & symptomata retinenda. Sed pergamus jam ad rem ipsam.

Morbus substantia sec. Paracelsum.

Et ipsam naturam morbi quod attinet, primò in eo errore valde crassum errat Paracelsus, quod morbum substantiam esse docet; imò quod, *libro 2. de morbis podagr.* morbum totum hominem esse & corpus invisibile habere scribit; idq; exemplo icteri declarat. Locum integrum adscribere libet: *Exempli loco sit*, inquit, *Icteritia, quæ oritur in cêtro hominis, id est, felle. Verum nullum damnum affert, nisi ex ea totus homo progenitus sit, id est, nisi Icteritia sit integer homo. Hinc enim oritur totum corpus Icteritiæ, quod tam late extenditur, quàm latè extenditur Microcosmus, id est, in manus, pedes, oculos, aures, & omnia, quæ corpus continet. Cum jam totum corpus repletum est, tum absoluta est, & ha-*

& habet omnia membra, quæ homo habet, ac membra membris adjacent. Hinc manus manuum, pedes pedum, oculi oculorum, ventriculus ventriculi, intestina intestinorum morbos provocant. Atque ita Microcosmus geminus est in tali morbo, habet duo corpora, & est unus homo, non alio modo unita, quàm si aqua in cineres infundatur.

Verum quæ hæc est Philosophiæ ignorantia, ita summa rerum genera confundere & accidentia & substantias non discernere? Cum enim contraria sint sub eodem genere; sanitasq; extra controversiam in genere qualitatis sit; eodem etiam referendus est morbus; omnisq; morbus nihil aliud est, quam qualitas præter naturam corpori inducta, ob quam corpus ita disponitur, ut ad actiones debitas exsequendas ineptum reddatur.

Verum hæc est egregia illa Paracelsicorum Logica, id est, Logicam, qua unà verum à falso aptè discernimus, contemnere, atque modum sciendi cum ipsis scientijs confundere. Quod & P. Severinus fecit, qui jactat, se ulcerosam Categoriarum dispositionem ad sanitatem revocasse, non sine sævo Chirurgiæ ministerio, atque unum panificium omnibus modalium subtilibus, jejunisq; prædicamentorum digestionibus anteponere. Verum rectè respondet Th. Erastus, *part. 1. disput. contr. Paracelf.* Sanè cum venter esurit, præfero ego quoque panificium Aristotelis & Philosophorum

rum

rum de his rebus disputationibus. At eum animus esurit veritatem, longè magis explet ejus famem Aristoteles, quam Pistores. Deinde malè ideò totum hominem appellare videtur Paracelsus, quod totum corpus quasi pervadat & permeat. Non enim omnes morbi totum corpus occupant, ut icterus, quem exempli loco adducit; sed sunt multi morbi particulares, ut, inflammationes oculorum, aurium & aliarum partium, ventriculi; Epatis, cerebri, debilitates, & alij morbi, qui totum corpus non occupant.

Morbi Paracelso q. plantæ.

Error autem omnis ex eo manat, quod, sicut plantæ è suis seminibus proveniunt, ita morbos ex suis etiam specificis & peculiaribus seminibus oriri existimant. Atque ut formam illam plantæ, quæ latet in semine, corpus sibi idoneum fabricat; terra verò saltem materiam artifici illi formæ suppeditat; coloresq; plantæ plantam non producunt vel constituunt, sed opera illius internæ formæ sunt: ita & humores in corpore nihil aliud esse, quam materiam, ex qua & in qua semina illa latitantia morbos producant; calorē verò & frigus, reliquasq; qualitates quasi umbras esse, quæ abdita illa comitentur, docent. Itaq; & veram morborum curationem nihil aliud esse, quam seminum illorum, à quibus morbi generantur, ablationē. Hæc enim nisi tollantur, per caloris, frigiditatis, reliquarumq; qualitatum mutationem, per humorum evacuationem,

tionem, nullum morbum verè curari. Ut exemplo res clarior fiat: sicut, inquiunt, qui, ne fructus aliquis in horto suo proveniat, laborat, satis non facit, si fructum illum quotannis decutiat ex arbore; quotannis enim regenerabitur; aut unum atque alterum ramum amputet; nam & hi regenerabuntur, & residui fructus ferent; multò minus si folia arboris aut ipsos fructus alio colore illinat: sed arbor radicitus exstirpanda est. Ita & calorem, frigus, similesq; qualitates per contraria velle tollere, esse fructus solùm auferre, relicta radice, unde proveniunt, existimat Paracelsus, & semina, radicem atque artificem tollere jubet. Nimirum quæ supra omnium rerum naturaliū principia posuerunt, ea & hîc sequuntur, & ut reliquas res naturales omnes à suis astris & seminibus, quæ omnium qualitatum & motuum caussa & fundamentum sunt, provenire statuunt: ita & morbos in natura sua semina habere opinantur, à quibus omnium generationum & transplantationum circuitus proveniant. Ab elementis verò morbos non provenire, sed Elementa solùm Matricis & loci rationem obtinere, & seminibus ac spiritibus loca & alimentum subministrare. In seminibus dona & officia formarum vigere; horum beneficio actiones omnes administrari; mistiones absolvi; ex his proficisci sapores, colores, calidum, frigidum, humidum, siccum; continere in suis scientijs princi-

Morborum semina sec. Paracelsum.

principia Vitalia, duritiem mollitiem, tenuitatem, crassitiem, asperitatem, levitatem, viscositatem & reliqua similia omnia.

Seminum morb. origo sec. Paracelsum.

De Origine verò horum Seminum morbificorum ita statuunt. Etsi in prima rerum creatione, ubi virtute divina generationis & multiplicationis vim acceperunt semina, omnes res puræ, integræ, perfectæ, & sine corruptione & morte fuerint: tamen post prævaricationem primi parentis puris illis seminibus maledictione divina supervenisse novas tincturas, ut hac de re loquitur Severinꝰ, quarum mistione in calamitosam sortem transplantata sit totius Creaturæ pulchritudo; & prima & pura illa semina novis & infelicibus vestimentis fuisse obducta. Et illa ipsa semina ab eadem potestate sive voce divina, quibus alia semina pura & perfecta, vim multiplicationis & transplantationis accepisse: sicut ab eadem divina potentia spinæ & tribuli proveniunt.

Hæc autem Mortis & Morborum semina Radicesq; in impuritatibus consistere, ait Severinus, Arsenicalibus, Sulphureis, vitriolatis, æruginosis, Mercurialibus vel Urticosis, Spinosis, napellosis, opiatis & similibus, quæ impuritate inflammabiles sint, instabiles & ad corruptionem festinantes, permistæ tamen cum primis purisq; rerum radicibꝰ, cum quibus etiam aliquam affinitatem habeant. Neq; enim quævis impura quibusvis promiscuè copu-

copulari, ſed talia talibus. Atque iſta impura ſemina, quaſi hoſpites & advenas obtemperare radicibus & ſeminibus puris & perfectis in generationum initijs, & dum omnia ſecundum naturam ſe habent, ac fallaci ſervitutis imagine oportuna nequitiæ tempora exſpectare. Separata verò & exaltata inimicitias ſuas prodere & morborum & mortis auctores exiſtere. Hominem verò, qui omnium rerum ſublunarium miniſterio utitur, & ex plantis & animalibus ſuum alimentum ſumit, univerſis impuritatibus inquinari, & morborum & mortis infinitas ſpecies obtinere.

Atq; ab his morborum ſeminibus morborum hæreditariorum ortum deducit P.Severinus. Si quis enim intemperantia vel alia de cauſſa impuritates in corpore colligat, fieri poſſe ſtatuit, ut individui illius radices & ſemina ita per impuritates illas inquinentur, & impuritates tàm fortiter ſemini cohæreant, ut etiam in quartam generationem propagari poſſint. Hinc etiam cauſſam reddit, cur in liberis quidam morbi conſpiciantur, qui in parentibus non animadvertebantur, atque ita ex non podagricis podagrici; ex non Epilepticis Epileptici generentur. Exiſtimat nimirum impuritates in parentum ſeminibus delituiſſe; ſed nondum maturas & exaltatas fuiſſe: in natis verò demùm exaltari, & ad maturitatem pervenire, & inexſpectata ſympto-

Morborum hæreditariorũ cauſſa ſec. Severin.

Ff mata

mata afferre. Contra fieri statuit, ut ex podagricis non podagrici fiant, ex Epilepticis non Epileptici; vel quia semina istorum morborum radicem & balsamum humanum nondum potenter occupaverint, sed superficialiter saltem ei adhæserint; vel quia potestate naturalis balsami in utero superata fuerint; vel quia ad terminum sterilitatis auctorem pervenerint. Habere enim semina ista, quæ speciei non cohærent, sed individuis, suas ætates, tandemq; radicibus exhaustis sterilescere.

Paracelsici intemperies rejiciunt. Contra verò caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem, humoresque neque in morborũ, neq; in caussarum morbificarũ numerum admittant: sed aliquid reale, quod viribus & potestate polleat, quod effectus producere possit, quod suas periodos exserat, quod scientiam habeat, prædestinationes & officia, essentiam quoque vitam & proprietates, quarum beneficio generationum fluxus moderari possit, postulat Severinus. Caliditatis, frigiditatis, humiditatis, siccitatis intensiones & remissiones in vanum adduci existimat, quæ sint umbræ rerum, quemadmodum colores, nec radices habeant, nec potestates. Cum verò rei evidentia talis sit, ut negare non possint, aliquos morbos ex qualitatibus primis generari: leviores illos tamen, quam ut Medici operam requirant, esse opinantur.

De morbis Compositio. De morbis etiam Compositionis non sunt solliciti, sed saltem pro quodam actionum impedi-

pedimento habent, & non magni æstimant. Unde Recentiores, ut apud Severinum, *p.226.* *& pag. 247.* videre est, duplices morbos cõstituunt, quosdam ex seminibus, quosdam sine seminibus. Instrumentorum enim vitium, & figurarum & cavitatum morbos, ut & continui solutionem ex seminibus nõ oriri statuũt: Qui verò vulgò morbi partium similarium dicuntur, eos sua semina habere existimant. *nis sententia Paracelf.*

Humores verò plerumq; pro quodam phãtasiæ invento habent. Et licet Paracels. *in Labyrinth. Med. errant. cap. 8.* Humores concedat: morborum tamen caussas esse negat; & humores à morbo, non autem morbos ab humoribus esse dicit. Utuntur verò contra humores morborum caussas ijsdem argumentis, quibus contra humores alimentarios utuntur; nimirum, quod in Macrocosmo non reperiantur. Ita enim, *in fragment. Medicis tom. 1. pag. 134.* scribit Paracelsus: *Magnus est error calidum & frigidum considerare, vel Choleram, Melancholiam, Phlegma, Sanguinem. Nunquam ullus morbus calidus frigidis curatus est; nec frigidus calidis.* Ita *de modo pharmacandi tract. 1.* scribit: *quis dicat Fraxinum ex Cholera aut Melancholia crescere? vel si crevit, quis dicat fraxinum esse Choleram, Melancholiam, item Phlegma? Eodem modo nec extrementa*, (quæ ipse stercora vocat) *ex humorib. generantur. Quæ enim origo est unius, eadem etiam alterius:* Et paulò post: *Flavum stercus* (excrementum) *appellare* *Humores è caussar. morb. numero à Paracelso rejiciuntur.*

Choleram vitellinam; viridem, Choleram prasinam, perinde est, ac si quis dicat; Pyra flava sunt cholera vitellina; viridia poma sylvestria sunt cholera prasina. Et passim in suis scriptis acerbè, ut inprimis *tom.1. pag. 784.* videre est, Galenicos hoc nomine exagitat: quæ omnia huc afferre operæ pretium non est. Quercetanus, *in Consil. de arthr. & calcul.* humores è caussarum numero rejicit; quia nullus humor, vel salsus vel acidus vel alterius saporis sit, nec sal nec tartarum admistum habeat. Et ridiculum putat, dicere, humores aduri. Humorem enim simplicem ad ignem totum exhalare.

Verum in his multa sunt, quæ fidem non merentur. Primo enim malè ex morbis quasi peculiares plantas è seminibus suis pullulantes constituunt. Monstratum enim jam antea, morbos non esse substantias, sed quiddam corpori præter naturam accidens; & malè Paracelsi asseclàs caussas morborum cum morbis confundere. Licet enim verum sit, quod nemo Galenicorum negat, morbum, nisi caussa sublata, à qua pendet, non tolli: interim tamen morbus cum caussa non confundendus. Et quanquam negandum non sit, humorem aliquem vitiosum bonos humores corrumpere & inficere; & ab exiguo initio vitium aliquod in totum corpus diffundi posse; eodem modo sicut parum fermenti totam massam inficit, ut præcipuè in venenis

vide-

videre est: tamen longè alia est plantarum, alia morborum generatio. Anima enim vegetans, quæ est in semine, ex attracto alimento totum corpus plantæ fabricat, & ex ovo fit pullus, non corruptione, sed perfectione, ut Scaliger, *exerc.6. sect.2.* habet: at in morborum generatione longè aliter se res habet, atq; à vitiosis humoribus, quasi à fermento, boni alterantur, inficiuntur & corrumpuntur, corruptorumq; humorum qualitates ipsas partes lædunt, alterant, ipsisque qualitates præternaturales inducunt: nulla verò in morborum caussis vis formatrix est, qualis in seminibus plantarum reperitur, quæ eorum corpus fabricet.

In eo verò parùm à delirio abest Manichæorum Severinus, quod post hominis lapsum primis illis seminibus puris maledictione divina novas tincturas supervenisse scribit, quarum commixtione pura illa semina corrupta & inquinata sint, eaq; semina voce divina æquè ac alia semina vim sese multiplicandi accepisse. Quod enim dogma Manichæorum fuerit, docet Augustin. *lib.5. confessionum, cap. 10.* *Et mali*, inquit, *substantiam quandam esse credebam, & habere suam molem tetram & deformem, sive crassam, quam terram dicebam, sive tenuem atq; subtilem, sicut est aëris corpus.* Sed in eo tamen saniores videntur esse Manichęi, quam Paracelsici. Augustinus enim, *loco allegato*, de se adhuc Manichæo scribit.

Semina morborum rejiciuntur.

Malum non est substantia.

Deum bonum nullam malam naturam creasse, qualiscunq; pietas me credere cogebat. Hi autem semina illa morborum & substantiam malam à Deo provenisse scribunt.

Deus nihil mali creavit. In qua opinione multa absurda, imò impia sunt. Primò Deum authorem & creatorem mali, morborum & mortis faciunt, eumque aliquod malum substantiale creasse statuunt; quod impium. *Vidit enim Deus, quæ fecerat, & erant valdè bona. Neq; enim à summo bono potest aliquid non bonum fieri vel conservari,* ut Scalig. *exerc.307. sect. 27.* ait, *Et invidia diaboli introivit mors in orbem terrarum.* Unde rectè August. *de Civit. Dei. lib. 11. cap. 9. Mali nulla natura est, sed amissio boni mali accepit nomen.* Omnis enim substantia quatenus talis, est bona. Cui malum non consubstantialiter sed accidentaliter solum inhæret: Unde idem Augustinus, *de civitate Dei, lib. 14. cap. 11.* scribit: *Mala sine bonis esse non possunt; quia naturæ, in quibus sunt, in quantum naturæ sunt, utiq; bonæ sunt. Detrahitur porrò malum, non aliqua natura, quæ accesserat, vel ulla ejus parte sublata, sed ea, quæ vitiata ac depravata fuerat, sanata atq; correcta.*

Deinde duplicem faciunt creationem, priorem, quæ benedictione & sex dierum spatio perficitur: Alteram, jam diebus sex elapsis, post hominis lapsum, qua maledictione Dei rerum puris seminibus & radicibus radices malæ vel tincturæ morborum & mortis autores concreatæ & additæ sint: cum tamen lite-

ræ

ræ sacræ expressè testentur; Deum die septimo quievisse ab omni opere, & nihil amplius creasse. Et maledictio Dei tantum pœnam indicavit, non verò naturam pravam induxit.

Illud tamen mirum, quod illam impuritatem & venenum, morborum causam, homini inesse negat Paracelsus, & alimentis tantum tribuit: cum tamen homo peccaverit, & peccando morbos & mortem sibi attraxerit. Ita enim scribit, *Param. tract. 2. cap. 1. Corpus nobis sine veneno datum est, & in eo nullum est venenum: Illud verò, quod corpori alimenti loco damus, in eo est venenum: corpus perfectè creatum est, reliqua non ita.*

Verum, Chymici recentiores ipsi absurditatem hujus dogmatis animadvertunt, & proinde semina morborum eo modo, quo Paracelsus & Severinus, statuere vix audent, sed tribus principijs contenti ex ijs omnia morborum genera deducere conantur.

Ex his etiam seminibus non satis rectè deducit morbos hæreditarios Severinus, quasi nimirũ illi oriantur ex sui generis seminibus & impuritatibus, quæ suo tempore ad maturitatem proveniant & exaltentur. Hoc quidem verum est. Vitia, quibus parentes obnoxij sunt, cum ipso semine & sanguine materno in liberos derivari, neque illud vitium semper mox à partu, sed alia alijs ætatibus patefieri: non tamen ita sese res habet, ut illi morbi generentur, sicut arbor & planta ex semine *Morborum hæreditariorum caussa.*

crescit, quæ suo tempore fructus profert: sed malum hæreditarium est dispositio quædam vitiosa in aliqua parte, ob quam ætatis progressu humores sui generis cumulantur, tandemq; cumulati & aucti sibi congeneres morbos producunt.

Qualitates primæ è morborum numero nō rejiciendæ.

Deinde malè è morborum & caussarum morbificarum numero Qualitates primas rejiciunt, aut certè non magni, & vix pluris, quam umbram aut colores æstimant, easque Rellollaceas appellāt. Experientia enim testatur, quamprimum alicui parti intemperies aliqua præternaturam, sive calida, sive frigida, sive humida, sive sicca inducitur, ejus actionem lædi, neque eam prius officium suum exequi posse, quam ipsi naturalis temperies restituatur. Id quod in ventriculo quotidie fieri, nec vulgo ignotum est. Refert quoq; Galenus, *lib.1. de locis affectis cap.6. in fine,* Musculum, qui in superficie ani est, resolutum quibusdam fuisse, qui sederint super lapidē frigidū, aut in aqua frigida nimis diu fuerint versati. Idem, *4. de locis affectis cap.4.* refert, quendam tēpore frigido & pluvioso, cum madidū pallium diutius collo obvolutum gestasset, in manus paralysin incidisse, nervis, qui à spinali medulla ad manū decurrunt, nimis refrigeratis & humectatis. Monet etiā Galenus, *lib.10. Meth. medendi c. 9.* quod quidā imposito præcordijs refrigerāte medicamento difficultate respi-

respirandi laboraverit; alter verò tussierit, atq; paulo post utrique Symptoma finitum, ubi quod refrigeraverat, est ablatum. Quantum etiam damnum inferat, si quis, ubi nimio motu vel alia de caussa incaluit, avidus aquam frigidam hauriat, nemo ignorat. Et cum secundum Hipp. *Curatio indicet morbum:* quid Balnei aquæ dulcis usus præstare possit in Hecticis, videatur Galenus, *lib. 10. de Meth. medendi.* Et non immeritò contra eos, qui ita contra sensum & experientiam pugnant, illud, quod Scaliger Cardano, frigus saltem privationem dicenti, objicit, usurpari potest: *Soleas abjice & pileum, Cardane, quo tempore ex Alpib9 Rhæticis urit nos Boreas.* Et viatores sæpe magno suo incommodo percipiunt, quid frigus possit, dum ipsis nares, aures, digiti, pedes frigore enecantur. Et quantum æstas illa & siccitas hisce regionibus insolita, æstate anni proximè elapsi 1616. potuerit, satis docuerunt febres illæ Epidemiæ frequentissimè, à quibus vix domus aliqua libera fuit. Quantam etiam humiditas in corporibus nostris mutationem efficiat, anni nos docent pluviosi. De qua re videatur Hipp. *3. Aphor. usque ad Aph. 26. & in libris epidem.*

Neque quicquam valet, quod affert Severinus, *cap. 8.* ubi loca ista Hippocratis nova interpretatione corrumpere conantur, dum scribit; Austros non facere gravem auditum, nec alia symptomata ab Hippocrate enume- *Venti qua st morbos inducant.*

rata, inducere, quia ſint calidi & humidi, ſed quia corpora eorum proprietatibus opiatis, cicutarum, ſolanorum prædita ſint. Ita aquilonem non excitare tuſſim, quia frigidus & ſiccus, ſed quia corpora aquilonis proprietatibus Berberiſatis, acetoſis imbuta ſint, Et *cap. 12.* Caliditates, ſiccitates, humiditates, & frigiditates tantum ut externas ſignaturas, & poteſtatum, proprietatum ac tincturarum comites & umbras eſſe.

Primum enim abſurdiſſimũ illud dogma, ventos, pluvias, nivem & ſimilia alia eſſe fructus ſtellarum, demonſtrare debebat, antequam fundamento tam ruinoſo iſta ſuperſtrueret. Deinde quod à qualitatibus primis, ut principalibus agentibus, non ſaltem ut comitibus umbris & externis ſignaturis, mutationes iſtæ, quę in corpore humano accidunt, proveniant, multa alia docent. Nam quæ ab intempeſtivis ejuſmodi anni tempeſtatibus provenire ſolent, eadem illi ferè familiariter patiuntur, qui in regione vel loco tali habitant, ut apud Hippocr. *in lib. de aëre aq. & locis videre* eſt; unde morbi Endemij ortum habere dicuntur. Et quid opus eſt ad occultas proprietates, poteſtates & tincturas cõfugere, ubi ex qualitatibus manifeſtis cauſſa ſufficiens reddi poteſt, ut ex commentarijs aphoriſ. allegatis & libris Epidem. Hippocratis patet? Et mirum, Chymicos nonnullos ita efficaciam qualitatum primarum in corpus huma-

num

num negare : cum tamen eandem in rebus alijs experiantur,& sciant aliam mutationem fieri à calore humido, aliam à calore sicco.

Interim in qualitatibus primis non acquiescendum esse, jam sæpius dictum, Atq; injuriam facere Severinum alijs Medicis, quasi omnium morborũ causas à qualitatibꝯ primis petant,vel unus Fernelius docet.Sed cum hac de re etiã supra dictum sit,ea hic non repeto.

Postea de morbis compositionis non bene sentiunt, atque de ijs parum sunt solliciti : rationemq; falsam afferunt; quod saltem actionum quoddam impedimentum sint. Quasi verò non omnes morbi actionum quoddam impedimentum sint, ut lib.2. Instit. dictum. Et illud impedimentum, quod morbi compositionis afferunt, non minus est, quam illud, quod ab humoribus aut à morbis ex semine,quos appellant, ortis proficiscitur, ut in luxationibus, obstructionibus renum,vesicæ, aliarumque partium & alijs compositionis vitijs videre est. *Morbi compositionis non parvi faciendi.*

Humores quod attinet, malè eos rejiciunt Paracelsici; cum sensu cõstet, in diversis morbis diversos humores, cum sponte à natura, tum per medicamenta,per alvum & vomitum evacuari, atque ijsdem evacuatis & è corpore ejectis morbos cessare. *Humores non rejiciendi.*

Quod cum negare nõ possint,alijs nominibus excrementitios illos humores appellãdos censent. Et quia per vomitũ plures humorum

species

species rejiciuntur salium proprietatibus insignitæ: existimat Severinus, phantasticis nominibus bilis vitellinæ, æruginosæ, pituitæ, salsæ, acidæ relictis, ad salium nitrosorum, aluminosorum, vitriolatorum genera & ad salium proprietates in plantis, Aronis, Urticæ Chelidoniæ, Flammulæ, & similia recurrendum esse, mixtionesq; salium cum sulphuribus studiosè inquirendas, & salia Sulphuri & Mercurio adjungenda; Bilis verò, Melancholiæ, Pituitæ nomina abjicienda.

Verum caussa nulla est, cur antiquas appellationes planè rejicere debeamus. Nam si febris, Apoplexiæ, Epilepsiæ, Hydropis & alia nomina plurima ab antiquis imposita retinentur, cur hæc etiam retinere non liceat? Neque enim per humorem, ut malè, *in consilio de Arthrit. & calculo*, hanc sententiam Galenicis attribuit Quercetanus, meram aquam intelligunt, sed corpus mistum sui generis. Et quemadmodum per sanguinem non corpus simplex & meram aquam accipiunt: ita nec per bilem vel pituitam vel melancholiam. Sunt, ut dixi, mista hæc sui generis, quæ cum ex diversitate materiæ & dispositione corporis, quod alimentum mutare debet, varia nascantur & cumulentur, varios quoque ea morbos excitant. Et sit, ut per resolutionem humores in principia Chymica resolvi possint, tamen ante resolutionem, & dum in corpore sunt & morborum caussæ sunt, non sunt corpo-

Humor quid Galenicis.

corpora simplicia, sed mista & proinde appellatio à toto sumenda.

Si quod tamen nomen commodius è Chymicorum scholis peti potest; aut si in varietate humorum explicanda & eorum natura penitius investiganda, aliquid opis Chymici afferre possunt: id libenter admittimus. Optandum quidem esset, ut quod Erastus, *part. 2. disp. contra Paracels. pag. 774.* putat, non magna esset in morborum caussis difficultas: verum longè maximam esse, omnes, qui in Medicina diligenter versantur, satis animadvertunt; & præcipuè humorum & venenorum diversitatem in specie explicare & ad species infimas descendere difficilimum. E. g. saltem perpendantur febres malignæ, in quibus non satis est, scire, vel sanguinem, vel bilem, vel alium humorem putrescere & corrumpi, sed terminus ille corruptionis, & in quid mutentur humores, investigandum. Unde febrium malignarum pendet differentia, & curationis varietas. Alia enim longè est humorum corruptio in variolis, & morbillis; alia in febribus, quas bubones; alia in ijs, quas Carbunculus comitantur; alia in febre sudatoria. Atque hinc accidit, ut sæpe, quæ in uno pestilenti statu profuerunt medicamenta, in alio parum auxilij adferant, quod sc. in malignitate in genere plerumque hæremus, nec quæ definita sit humorum corruptio, investigamus. Corruptionis autem diversitatem maximè

ximè venena monstrant. Nam in aliud humores corrumpuntur, si quis à cane rabido mordeatur; in aliud si à Scorpione, serpente lædatur; in aliud, si à lue venerea inficiatur. Id quod in corruptione omni summoperè attendendum.

Quam ad rem, inquam, commodius explicandam, si quid adjumenti adferre possunt Chymici; id libenter acceptamus: modò vero consentanea adferant.

Qualitates primæ ad naturam humorum explicandam non sufficiunt.

Nam ut, quod sentiam, dicam, non solum ex qualitatibus primis humorum differentia & natura satis explicari potest, sed specialius & per propriores qualitates determinanda est; neque de nihilo est, quod Hippocr. *libro de prisca Medicina* scripsit: *Non calidum, non frigidum, non humidum, non siccum est, quod magnam vim habet; sed acerbum, sed acidum, sed amarum, & hujus generis alia. Horum enim quicquam ubi secretum fuerit, & per se extiterit, tum hominem molestia afficit.* Et ut paulo post habet; *si acris humor, quem bilem flavam nominant, effusus fuerit, quænam anxietates, æstus & impotētiæ detinent? & quibus acuti, acres, æruginosi humores instant, quinam furores & viscerum & thoracis lancinationes animiq; dejectiones inde oriuntur? neque hæc prius conquiescunt, quam evacuati, dejecti & alijs permisti illi fuerint.* Itaq; in caussis morbificis & omnibus, quæ corpus

nostrum

nostrum alterant, non solum ad calidum, frigidum, humidum, siccum respiciendum, sed ad propriam cujusque naturam, quæ sola caliditate, frigiditate humiditate & siccitate non determinatur, sed alijs præterea describitur: Cum res esse possint multæ, quæ temperamento primarum qualitatum conveniunt, natura tamen specifica non parum differunt. Id quod docet, *ibidem*, Hippocrat. *Exhibeatur*, inquit, *aliquis mihi natura non admodum robusta, sed imbecilliore, qui triticum crudum & inelaboratum edat, & carnes crudas & aquam bibat. Ex qua victus ratione non dubium est, quin multa & gravia sit perpessurus. Quodnam igitur ita affecto præsidium comparandum? Calidum, an frigidum, an humidum, an siccum? Certissimum & evidentissimum medicamentum est, sublatis, quibus utebantur, cibis, pro tritico panem exhibere, pro crudis carnibus coctas, & insuper vinum exhibere.* Et clarius postea docet, *In istis qualitatibus non acquiescendum esse*; cum in natura vix dentur seorsim, sed cum alijs potentioribus conjunctæ. *Neque*, inquit, *opinor, ipsis est investigatum, quidnam per se sit calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum. Et si imperatur, ut calidum vel frigidum ægro offeratur, mox quærendum est, quale nam calidum vel frigidum; an frigidum acidum, an insipidum; calidum amarum vel calidum dulce, vel calidum insipidum.*

Et

Humorum natura qua ratione explicanda.

Et ad ista simul, non solum ad qualitates primas, esse respiciendum in causis morborum, vel ulcera & humores satis demonstrant. Exempli loco sit nobis cancer, in quo qui salem corrosivum non agnoscit, eum parum perspicacem esse puto; ut jam de prurigine, scabie, & ulceribus erodentibus, serpentibusque alijs nihil dicam. Clariss. Dn. D. Michael Döringius, *lib.1. de Medicina, & Medico p.109.* refert, quendam juris Licentiatum urinam reddidisse, à qua, ceu spiritu vitrioli, linteamina erosa fuerint. Ergo ut tales humores vel à sale, vel alio principio Chymico denominentur, nō repugno. Licet enim supra, ubi de sanguine & humoribꝰ naturalibus egi, humores illos, utpote in quibus excessus aliquis talis non apparet, à principijs Chymicorum denominandos negaverim; atque etiam humores excrementitios, in quibus non est manifestus aliquis excessus, à principijs istis denominandos non esse, adhuc concedam; imò antiqua nomina retinenda censeam: tamen non est planè incommodum, humorum valde excedentium varias differentias nominibus à sale vel sulphure petitis, vel alijs etiam determinare & distinguere, ubi scil. unius aliquis excessus insignis apparet. Salsum enim, amarum, acidum & similia, quando secreta fuerint ab alijs, & per se exstiterint, tunc lædunt: & humores tales, in quibus est talium qualitatum excessus, ibidem appellat Hippocrates χυμὸς ἀκρή-

ἀκρήτυς καὶ διαφέροντας. Imò in ipsis febribus horum humorum differentiam notandam censet Hippocrates. οὐκ, inquit, διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τοῦτο εἴη τὸ αἴτιον τῆς κακώσιος μοῦνον: ἀλλ' ἔστι καὶ πικρὸν, καὶ θερμὸν τὸ αὐτὸ καὶ θερμὸν, καὶ ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ἄλλα μυρία: καὶ πάλιν γε, τὸ ψυχρὸν μετὰ δυνάμιων ἑτέρων, id est: *Neq; calido simpliciter febricitant homines, neq; ipsum solum affectionis causa est, sed est amarum & calidum idem, & calidum & acutum & salsum & calidum, aliaq; sexcenta: & rursum frigidum cum alijs facultatibus conjunctum est:* de quo jam supra etiam monuimus. Neque enim sufficit, esse febrim biliosam, sed qualis sit bilis, & in quid corrumpatur, attendendum. Unde febrium & symptomatum diversitas pendet. Atq; hos humorum excessus, seu, ut ipse nominat, ἀκρότητας καὶ ἰσχῦς appellat Hippocr. δυνάμεις, quod scil. in corpore nostro afficiendo maximam vim habeant. ὅσα, inquit, κακοπαθέει ἄνθρωπος, πάντα ἀπὸ δυνάμιων γίνεται: *quicquid mali patitur homo, id omne oritur à potentijs*, id est, humorum excessibus, qui sunt supra humanam naturam.

Neque quisquam miretur, talia in corpore reperiri. Ut enim jam non dicam de mutua rerum transmutatione: illud saltem moneo, cùm homo plantis & animalibus, quæ & ipsa plantis aluntur, nutriatur; Plantæ autem su- *Humorum vitiosorum origo.*

 um

um alimentum ex terra habeant; terræ verò passim salsos, amaros, aliosq; succos minerales & spiritus in se contineant eosque attrahant, eosdem tamen planè mutare non possint: in hominem talia quoque derivantur. Quæ cum sit ἀνεπιτήδεια, ἄκρητα καὶ ἰσχυρὰ, ut nominat ipse Hippocrates: vis quidem alteratrix, quantum potest, ea alterat & mutat: à natura tamen nostra nunquam superari possunt. Ergo natura operam dat, ut ea, utpote ad alendum corpus inepta, è corpore excernat. Si autem retineantur, & à bono sanguine secreta seorsim & per se consistant, corpus variè lædunt. De qua re etiam in Institut. *pag. 209.* dictum.

Humorum differentiæ à principijs Chymicis nō negligendæ. Neque Galenus & alij Medici istas appellationes planè rejiciunt, sed salsos, nitrosos & æruginosos humores nominant: & effectus salis non solum in ulceribus, ut antea dictum, sed etiam in Catarrhis ita manifesti sunt, ut à nemine ignorari possint. Bilis verò æruginosa, non solum, ut Erastus putat, ita dicta est, quia colorem æruginis imitetur: sed & sapor, vis rodendi & alij æruginosi effectus in ea deprehenduntur: vomituq; sæpè adeo acrem rejectam esse, ut pelves etiam argenteas colore floridissimo infecerit & acrimonia ita eroserit, ut nec lotura illum delere, nec fortis frictio cassare potuerit, annotavit Schenckius, *observ. lib. 3. Sect: priore observ. 62.* Videruntque

&

& observarunt similia alij Medici, ut paulo ante è D. Döringio dictum.

Neque has humorum differentias observare inutile planè, sed aliquid momenti ad curationem habere videtur. Acrimonia enim salium non tam per pinguia & sulphurea tollitur, quam per sales. Exempli loco sit nobis spiritus vitrioli, cujus acrimonia & vis rodendi omnibus nota est. At si admisceatur illi sal tartari, vel oleum tartari è tartaro calcinato per deliquium factum: & spiritus vitrioli & salis tartari acrimonia tollitur. Idem fit sale absynthij vel alio è plantis sale parato admisto. Ita vim corrosivam Mercurij sublimati tollit oleum tartari & sal absinthij: ideoque contra Mercurium sublimatum oleum tartari vel sal absinthij antidotus habetur. Consideretur quoque præparatio Bezoartici mineralis dicti. Quamvis enim butyrum antimonij appellatum magnam acrimoniam habeat, & spiritui nitri etiam sua vis corrodendi sit; tamen ubi Spiritus Nitri butyro antimonij affunditur, ita hoc omnem acrimoniam amittit, ut præstans sudoriferum evadat. Qua de re infra quoque de Methodo medendi erit dicendum.

Neque etiam hoc dissimulandum, in doctrina de humoribus, non paucas apud Galeni & Avicennæ interpretes difficultates occurrere: unum nomen pluribus attribui, quorum tamen essentia est diversissima. *In doctrina humorum multa dubia.*

Definitur vulgo Phlegma, quod sit humor frigidus, calore albus, humidus; cum tamen phlegma salsum sit calidum: Unde Avicennas Phlegma in genere non definit. Quam etiam humores diversi uno bilis nomine appellentur, satis notum. Ut jam de bile æruginosa, quæ diversæ naturæ est, à bile flava, non dicam: Humores, qui ob eundem colorem flavæ bilis nomine veniunt, etiam non sunt ejusdem generis, sed ex ijs nonnulli nullum amarorem habent. Vidi ante paucos dies à fœmina humorem planè croceum vomitu rejectum, quem ipsa dulcem esse, imò sapore glycyrrhizam ferè æmulari, affirmabat. Ita sub melancholiæ nomine comprehenditur primò humor frigidus & siccus: deinde atra bilis, humor calidus & siccus erodendi vi præditus.

Humorum differentia sec. principia Chymic. Ergò cum humorum longè maxima sit differentia, secundum colores, sapores, consistentiam & ipsam essentiam, & longè major, quam plerique credunt: atque res diversæ distinguendæ, nec sub eodem nomine comprehendendæ sint: Si aliquid adjumenti hic afferre possunt Chymici, caussa nulla est, cur eos non audiamus. Videntur autem omninò hic aliquid præstare posse. Cum enim omnis sapor à sale: omnes humores sapidi, quatenus tales, ad sales referendi, & quidem diversi ad diversa: nimirum amaritudo ad salem Armoniacum, aciditas ad vitriolum: reliquique humorum

morum excessus ad salium & sulphurum prima genera referri possunt.

Dum autem adjumenti aliquid in explicanda humorum natura & differentia à Chymicis exspectandum dico, humorum appellationes non plane rejiciendas censeo. Licet enim excedere possit in aliquo humore aliquod horum principiorum: nunquam tamen seorsim planè consistit, sed semper sub humoris natura. Perpetuò Rebarbarum purgat bilem, non salem vel sulphur. *Humorum nomina nō rejicienda.*

Ineptum verò planè est argumentum Paracelsi & Severini, quo concludere volunt, humores non esse causas morborum, quia non reperiantur in majori mundo. Supra enim dictum est, non opus esse, ut proxima alicujus rei principia, aut quæ ex ijs fieri possunt in toto mundo reperiantur.

Neque in eo rectè sentit Paracelsus, quod, *in Labyr. Med. c. 22. cap. 8.* Humores quidem concedit, at morborum caussam esse negat, humoresque à morbo, non autem morbos ab humoribus esse dicit. Nam utrumque verum esse potest, ut ab humoribus morbi, & rursus à morbo vitiosi humores proveniant. Nam ubi à vitiosis humoribus morbus fuit genitus & debilitas corpori introducta est, coctio seu in toto, seu in aliqua parte rectè perfici non potest. Coctione autem læsa multi vitiosi humores cumulantur. Id quod in Hydrope videmus, ubi humores illos aquosos & serosos *Humores sunt morborum caussæ.*

 in

in corpore cumulatos morbi & intemperiei in visceribus sobolem esse libenter concedimus. Idem accidit in febribus.

Reliqua, quæ de morborum caussis dicenda essent, in differentijs morborum jam subjungemus. Cum enim Paracelsus & ejus Sectatores morbos & morborum caussas confundant, ductum eorum sequi necesse habemus, nec semper, quæ sejungenda erunt, sejungere & suis locis tractare, sed morborum & caussarum morbificarum tractationem sæpe conjungere cogimur.

De morborum differentiis. De differentijs autem morborum variè loquuntur. Paracelsus, *in Labyrinth. Medic. err. c. 11.* duo morborum genera constituit ex Iliastro & Cagastro. Duo, inquit, seminis genera sunt, ut semen Iliastrum & semen Cagastrum. Hoc est, aut ab origine semen productum est, ut poma, pyra, nuces; tunc Iliastrum dicitur: aut ex corruptione, quod Cagastrum appellatur. Iliastri enim morbi sunt, Hydropisis, Icteritia, Podagra &c. morbi autem Cagastri sunt, Pestes, Febres, Pleurisis.

Verum jam antea dictum, morbos non, ut plantas, è suis seminibus pullulare, sed à caussis præter naturā corpori nostro extra occurrētibus, vel intra corpus genitis & cumulatis procreari. Et quis omnium, quæ in corpore humano accidunt, tam ignarus est, ut credat, hydropem è semine instar plantæ generari: cum notissimum sit, è collectione humoris serosi

ſeroſi in abdomine ortum habere. Eodem modo non ignotum, quomodo Icterus generetur. Neque aliter rem ſe habere, curatio indicat.

Eſt deinde uſitata præcipuè in Paramiro à Paracelſo tradita, quam retinet Scheunemannus, Crollius & alij, morborum diviſio, qua quinque morborum Entia conſtituit. Primo Ens Dei ſive Deale: & huc referunt morbos, qui à Deo proveniunt: ſecũdò Ens Aſtrale; ſub quo non ſolum morbos ab aſtris cœli productos intelligunt, ſed etiam ab aſtris in homine jacentibus, ab aſtris tamen cœli pendentibus: Tertiò Ens naturale, cum naturæ vitio morbus contingit. Conſiderant autem naturam in tribus principijs. Quartum Ens dicunt Pagoycum ſive mentale: atque huc referunt morbos ex imaginatione in ſeipſum aut alium; ſub quo genere & incantationes comprehendunt. Quintum genus eſt Ens veneni, & continet venena tum naturalia, tum artificialia. *Quinque morborum cauſſæ & differentiæ ſec. Paracel.*

Verum næ iſta diviſione ſuam in Logicis Philoſophicisque prodidit imperitiam Paracelſus, & ſatis monſtravit, ſe, quid Ens ſit, ex Metaphyſicis (ſi modò de ea quicquam cognitum habuit) nunquam didiciſſe. Nõ negamus, à Deo hominibus immitti morbos, ſive immediate & ſupra curſum naturę, ſive mediate: tamen ex ente Dei illos morbos eſſe, planè

ineptè dicitur; & de caussa efficiente locuturi dicunt id, quod est, non quod afficit. Imò non satis piè hoc dicitur. An enim aliquid de Dei essentia hominibus immittitur? Certè Ens astrale aliquid ab astris demissum & effusum esse, statuit Paracelsus, ut mox dicetur. Et licet in pœnitentia & precibus in avertendis ejusmodi morbis maximè fidendum sit: tamen nec naturalia remedia negligenda sunt. Eadem loquendi improprietas est in reliquis differentijs omnibus; Cum ex Ente Astrorum & reliquis morbi provenire dicuntur. Et tollerari aliquo modo posset loquendi improprietas: modò subessent res bonæ: sed & istæ desunt. Non quidem inficiamur, cœlestem influxum quorundam morborum causam esse posse; veruntamen de essentia stellarum nihil illis morbis communicatur. Et satis absurdè, *in Paramiro tract. 1. cap. 8.* de origine morborum ex astris philosophatur Paracelsus dum docet: Ens Astrale, quod corpora nostra mutat, esse halitum, vaporem, odorem, sudorem stellarum aëri permistum: & stellas alias Arsenicum, alias Sulphur, alias Mercurium, alias alia venena in aërem effundere, & hoc modo hominem & alia animantia inficere, ibidem, *cap. 10.* docet. Quæ etiam hæc est rerum confusio & nominum abusus, quod puritates mucilaginosas & lutosas Ens veneni vocat. Mucilaginosa illa excrementa venenata non sunt; neque ideo quia corpori alendo non

n ſunt apta, ſtatim inter venena recenſeri
ɔẽt. Imò omne, quod excernitur, non ſem-
eſt ſua natura & per ſe excrementitium,
ex accidenti ob debilitatem coctricis fa-
tatis, quæ alimentum rectè elaborare non
teſt: tantum abeſt ut venenatum ſit. Id quo-
: defendi nequit, quod ibidem, *prologo 2.*
nero 6. ſcribit Paracelſus, quod omnes mor-
quintuplicem, ſecundum quinque hæc En-
originem habere poſſint. Nam, ut ejus ver-
utar, ex Ente naturali nunquam fiunt
rbi venenati, & venena non inducunt
rbos benignos, ſed perpetuò malignos.
Poſtea nec illud laudandum, quod omnes
rbos & morborum curationes ad quatuor
quam Monarchas, Epilepſiam, Hydro-
n, Lepram & Podagram refert Severinus,
. *14.* Cum enim ad Epilepſiam, referat ca-
rros, paralyſes, ſpaſmos, vertigines, Me-
cholias, Apoplexias & ſuffocationes uteri;
Hydropem apoſtemata, Icteritiam, cache-
m; ad Lepram, ulcera omnia; ad podagram,
licam, nephritidem, dentium dolorem,
haleas: quis in re Medica mediocriter ver-
is non videt, morbos diverſiſſimos, qui eſ-
tia, cauſſis, curatione ac proinde planè dif-
int, ad eandem claſſem malè referri? quid
m hydropi, apoſtematibus, & ictero com-
ne? Et cur non apoſtemata potius ad le-
m retulit? Nec quia in ijs morbis omni-
, quos ſub podagra concludit, dolores ad-

Morborum genera sec. Severinum.

Gg 5 ſunt,

ſunt, ideo ad eandem claſſem referri debent? Cum à diverſiſſimis cauſis dolores oriri poſſint, & proinde cauſſis & curatione variant. Et an non etiam in ulceribus multis dolorificæ fluxiones adſunt.

Morbi coagulati & reſoluti.

Neque majoris momenti eſt illa, qua Paracelſici morbos diſtinguunt in coagulatos & reſolutos. Alias enim impuritates ex ſeminibus conſtare dicunt, quorum fructus ad coagulationem vergant, alias ex ſeminibus, quorum fructus in fluidam reſolutionem deſinunt. Illos coagulatos Morbos, hos Reſolutos appellant. In illorum numero ipſis ſunt roſiones ſtomachi, gulæ compreſſiones & anguſtiæ, dolores Colici, Dyſuriæ, Stranguriæ, Nephritides, Cephalalgiæ omnes. Ex his Lienteriæ, Diarrhææ, Dyſenteriæ, Gonorrhæa, Catarrhi. Catharrhus enim, ut exemplũ morbi diſſoluti afferamus, ita ſecundum eos generatur: Si mucilago Tartarea non rectè in ventriculo & primis vijs ſeparata ad Epar tranſeat, & hinc cum ſanguine per venas ad Cerebrum: ſi ſpiritus ſint infirmi eo loci, nõ modò dictum Tartarum relinquitur, ſed novum inſuper ex proprio nutrimento generatur & accumulatur; & cum à ſpiritibus expulſivis expelli nequeat, cum ſale naturæ ſalem rei conjungi dicunt (ſalem autem naturæ appellant, qui eſt excrementum principij Salini intrinſeci; Salem rei, qui extra è rebus naturalibus corpori noſtro accedit) poſitiſq; radicibus quotidiana nutritione incremẽta ſumere, do-

ec ad summum gradum exaltatum lacessitis
iritib9 ab astro suo delabatur, & resolvatur,
: in forma liquida ad inferiora defluat. Verũ
on credendum, illud, quod in fluxionib. alvi
ccernitur, antea coagulatum fuisse & tum
solvi: neque rosiones Stomachi aut dolores
olici à materia coagulata semper proveni-
it. Neq; hic de generatione Catarrhi rectè
ntit Severinus, quasi ille proveniat ex muci-
gine tartarea in ventriculo non rectè sepa-
ita, & ad Epat primò & hinc per venas ad
rebrum translata, ibi coagulata & rursum
soluta. Est quidem hoc verum, à ventriculo
pe multum materiæ cerebro communicari;
d non semper per venas, verum etiam per
ipores. At hoc non semper necessarium est:
rũ sæpe ob solius cerebri intemperiem ali-
entum suum non rectè concoquentis ejus-
odi superfluitates colliguntur & excernun-
r. Quas an semper rectè tartareas appellare
ssint ipsi viderint: cum Dn. D. Petreus, *parte
ima dissert. 9. thesi 31.* Mercurij excrementum
ilegma esse dicat. Si enim phlegma est Mer-
rius aut mercurij excrementum, quomodo
rtarum erit, quod ad sal refertur?

Severinus suis principijs insistit, & dupli- *Morborum*
s morbos facit. Vel enim ex fructibus Ele- *generatio*
entorum inferioris globi, vel cœlestiũ semi- *sec. Seve-*
im fructib. morbos provenire statuit. Semi- *rinum.*
morborũ inferioris globi in cibo & potu
litescere docet, atque esse illas impurita-
tes,

tes, quæ separantur, & consuetis vijs expelluntur, dum omnia in corpore rectè administrantur. Ubi autem errores contingunt, functionibus naturæ vitiatis semina morborum radices agunt in corpore humano, quæ statis temporibus morbos pariunt. Priusquam autem impuritates ac semina morborum radices in corporibꝰ formare possunt, adsit oportet oportunitas, tum ex debilitate balsami innati & spirituum mechanicorum, tum ex proprietate eorundem spirituum consentiente cum seminibus morborum. His enim confluentibus succedere morborum generationem. Deinde etiam ex cœlestium aëriorumque seminum fructibus, seu ex aere & spiritu, quem attrahimus, morbos oriri statuit. Etsi enim fructus cœlestes, ex quibus alimentum animalibus suppeditetur, invisibili corporum specie attrahantur, & qualitates & corporeas coagulationes respuant: tamen ubi ad animalium anatomiam pervenerint, ibi coagulationes & signaturas recipere corporibus visibilibus & inferioribus proprias, tradit. Totam autem varietatem fructuum superioris globi ita explicat. Resolutiones, inquit, cœlestium & aeriorum seminum aut conditiones nutrimenti referunt sinceras, à quibus nullæ medicamentorum proprietates, vel venenatæ vel sensu vel effectu deprehenduntur, quales obtinent aquarum dulcium, tritici, hordei, lactis, vini proprietates, quibus tanquam domesticis

icis alimentis spiritus vitales assiduè refici-
nt: aliæ resolutiones & fructus admixtas ha-
ſt tincturas & proprietates medicamētosas,
d leviores, Lactucarum, Cassiæ, Mannæ, Vi-
i meracioris, aceti, agrestæ & similiū, è qui-
is eatarrhi, tusses, horrores & leviora sym-
omata proficiscuntur. Nonnullæ verò pla-
è medicamentosæ sunt, in quibus Opij, Man-
agoræ, Cicutæ, Solani, Scammonij, Agari-
, Flammulæ. Persicariæ, Aronis, Vitrioli,
luminis proprietates ostenduntur. Postre-
ò sunt fructus siderum, in quibus venenatæ
oprietates arsenici, auripigmenti, Sulphu-
s, Doronici, Aconiti, Napelli apparent, atq;
nc Epidemios morbos deducit.

Verum de absurditate hujus dogmatis, quo
ituit, ex seminibus & plantis morbos pro-
nerari, cum antea dictum sit, actum agere
olumus. Et inprimis, quæ de morbis & fru-
ibus superioris globi differit Severinus, mul-
absurda, nisi aliter, quam verba sonant, ex-
icentur, continent. Hoc quidem concedi-
us, morborum epidemiorum caussas ma-
iam partem ab astrorum influxu pendere,
ex aere & spiritu, quem attrahimus, oriri;
iod autem quid opiatum, arsenicale, auri-
gmentale & aliud hujusmodi fructus cœle-
um corporum & resolutiones cœlestium
ninum sint, id admitti non potest. Materia
im talium μιασμάτων, quæ aeri insunt, &
m spiritu attracta corpora inficiunt, non à
cœlo

cœlo defluit, sed in inferioribus continetur: eamq; cœlestia corpora variè agitare, disponere, miscere & alterare possunt: de qua re de pestis generatione dictum.

Morborum differentia sec. Quercetanum. Verum Recentiores Chymici pleriq; ipsi absurditatē hujus dogmatis animadvertunt, ut antea etiam dictum, & propterea, etsi & ipsi tria Chymica principia defendant, semina tamen morborum, eo modo, quo Severinus, statuere vix audent, sed tribus principijs contenti ad ea omnes morbos reducere conantur. Ita Quercetanus, *in defensione contra Anonymum c. 18.* seminum vix ullam facit mentionem, sed Mercurium, Sulphur & Salem omnis generis virtutibus facultatibus & proprietatibus prædita esse dicit, à quibus infinitæ varietates, colores, sapores, odores & id genus alia proveniant, quæ à temperie sua & aliorū consortio excurrentia morbos varij generis procreent. Si Sulphur immoderatius luxuriet, varias inflāmationes inducere scribit, varijq; generis febres, prętet alios affectꝰ narcaticos, quos suscitet Sulphur narcoticum ex spiritibꝰ narcoticis, qui idem præstet, quod vinum meracius potū, aut esus vel usus lolij, papaveris, hyoscyami, Cicutæ & similium, quæ non frigida sua qualitate, sed soporifero suo Sulphure somnum concilian. Ex Mercurialibus, acidis & acribus vaporibus deducit Epilepsias, Apoplexias, Paralyses & omnia defluxionum ac catarrhorum genera: qui quidem affectus si vene-

veneno aliquo aut malignis & contagiosis iritibus stipentur Epidemios, venenosos & ntagiosos morbos inde invehi statuit. Ex libus originem habere opinatur erosiones ternas, apostemata, ulcera, dysenterias, hæorrhagias, & ex eorum resolutione ardores inæ & stranguriam. Et ex diversorum Salû rietate diversa etiam ulcera, apostemata, osionum genera, per ponticum, austerum & erbum eorum spiritum, ut & varias colici loris species induci. Ex Salium coagulatio deducit tophos, scirrhos, & articulorû tuores & nodos & infinita obstructionum nera. Idem tamen Quercetanus, *eodem cap.* ficias ire non vult, ex qualitatibus Elemenribus in corpore nostro nasci morborum nera quædam, sed relollacea Chymicis di-a, qualia etiam ab excrementitijs & fæcuitis humoribus retentis, & super abundanous proveniant. Nimirum ex flatuum simiciter aereorum & spirituosorum copia, aqueis serositatibus nec non terrestribus ibus varios affectus indies generari condit, sed ejusmodi morbos exiguas & pam firmas radices agere, ut quas vel lesima ab Elementaribꝰ remedias exigere, ijse calidis, humidis, frigidis, siccis satisfieri sse docet. Exempli gratia: Aerij flatus intinis inclusi & distendendo colicos dolores ientes nullo negotio carminativis, ut, cant, clysteribus discutiuntur; serositas

aquea

aquea & superflua humiditas medicamentis exsiccantibus absumitur.

De morbis quoque, quos ex fructibus superioris globi deducit Severinus, multô cautius Quercetanus sentit & philosophatur. Dicit enim cum Fernelio, esse morbos quosdam occultos, qui ex influxibus cœlestibus progignantur, & quibusdam hominibus peculiari quodam astrorum influxu aut cœli constitutione aut malignorum Planetarum concursu accidant. Neque etiam in alijs morbis semper ad semina recurrit, & ex ijs quendam quasi homuncionem cum Paracelso, aut plantam & arborem, sicut Severinus constituit, sed potius illis tribus principijs contentus est. Quod etiam facit, *in Tetrad. affect. capitis*, ubi ex hisce tribus principijs plerorumque morborum caussas reddere conatur.

Negandum tamen non est, eundem Quercetanum, studio imitandi Severinũ, & locutionibus ejus assuetum, interdum seminum facere mentionem: non tamen, quod Severinus facit, perpetuo filo ex seminibus morbos deducit, sed principijs tribus contentus est, morbosq; plerosque ad Sales nitrosos, acres & acutos, aluminosos, ponticos & adstringentes, ad vitriolatos & acidos; ad Sulphura fœtida, soporifera, narcotica, septica & arsenicalia & pestifera refert. Ergo posthac, cum quædam de generatione morborum secundum Chymicorum sententiam dicenda sint,

verbis

bis quidem Severini utemur: per semina
nen& radices morborum nihil aliud,quam
ıſſas morborum ſecundum alios ſaniores
ymicos accipiemus: ne toties contra ean-
n opinionem diſputare opus ſit.

Commodiſſima proinde inter omnes, quas
erūt Chymici, eſt diſtinctio morborū è tri-
; principijs & cauſſis petita: modò in ijs,
quo etiam ſupra dictum, diſtinguendis ſa-
ſibi conſtarent Chymici, aut ſua dogmata
rius explicarent. Nam de Mercurio & hîc
valdè intricata eſt. Si enim, cum Dn. D,
ræo, *diſſert.9 .theſ.31.* Mercuriū non quem-
et humorem eſſe dicat, ſed primigenium &
ſtantificum partibus omnibus ſenſum mo-
aq; largientem: (quo, ut puto, à noſtra o-
ione non diſſentit, quā ſupra ſtatuimus,
ercurium eſſe ſpiritum rebus inſitum) quo-
do morborum cauſſa eſt? Si verò Mercuri-
pro cauſſa morbi acceptum, ex eodem D.
ræo, quis dicat eſſe Mercurij naturalis ex-
mentum; & quidem phlegma: non video,
omodo à Tartaro,à quo catarrhos oriri ſta-
t Severinus, eum diſtinguant Chymici.

Morborum differentiæ ſec.Chymic. principia.

Salis & Sulphuris differentiæ manifeſtæ
t. Etenim & acidum,& amarum,& ſalſum
corpore colligitur & vomitu rejicitur. Ac
mini cuidam tam acidum humorem in
ıtriculo collectū fuiſſe, ut etiam antequam
nitu rejiceretur, & dum adhuc in ventri-
o contineretur, illi inde dentes ſtupeſce-

Morbi ex Sale.

Hh rent,

rent. Eædem salium differentiæ in ulceribus varijs manifestæ sunt, in scabie, Cancro, dysenteria, ardore urinæ & similibus.

Morbi ex Sulphure. Sulphuris quoq; differentiæ non solùm in febribus & inflammationibus apparent; sed & in affectibus narcoticis, in quibus ab internis humoribus sulphure narcotico abundantibus idem accidit; quod post potum vini meracioris aut assumtũ lolium, papaver, opium, cicutã & similia evenire solet. Nam hæc, quæ talium usum comitantur, accidentia, non à qualitate frigida provenire, sed à vi narcotica, non solum Chymici, sed & inter Galenicos Clarissimus Platerus statuit.

Tartarum. Pertinent ad hanc divisionem & morbi Tartarei. Inter reliquas enim morborũ caussas frequenter Chymici Tartari faciunt mentionem, tartareorumq; morborum: sed pauci quid tartarum sit explicant. Paracelsus, *de morb. tartar. lib. 1. cap. 1.* in Galenicos invehitur, quod morbos tartareos vocent arenam, calculum & lapidem; cum appellatio ista sit metaphorica: In Medicina verò propriè esse loquendum, & res à natura sua denominandas. Longè verò aliam rationem esse calculi hominis & calculi riparum, item arenæ hominis & riparum. Perinde eos facere, ait, qui à soliditate hunc morbum appellant calculum vel arenam, ac si quis Simiam hominis nomine dignetur. Ipse verò propriè ac genuino vocabulo Tartarum appellandum censet. Causam

si

ıæras appellationis, plerıq; hanc afferunt, *Tartarum*
d Tartaro, quod in vino reperitur, simile *unde di-*
pse verò, *loco allegato*, hanc affert: Quia o- *ctum.*
n, aqua & tinctura ex eo conficiuntur, quæ
otantes non aliter atque inferni tartarus,
ndunt ac urunt.

erum enim verò Calculus etiam in homi-
on solum ab externa forma & ob solidi-
m cum alijs calculis cōmunem ita appel-
r, sed etiam ob materiam & internam coa-
tionem. Tartari verò vocabulum sive ob
venientiam cum Tartaro vini, sive cum
aro, id est, inferno petitum sit, æquè à si-
tudine petitum, sicut calculus vel arena;
ıe ab ipsa essentia desumta est ista appel-
, atque ita propria non est. Deinde longè
ıs ab alijs vox Tartari extenditur, quam ut
ulo solum attribuatur. Nam non solùm,
ıox dicetur, materiam duram & coagula-
hoc nomine appellant, quales sunt cal-
, arenæ, tophi in arthriticis; sed etiam
eriam mucilaginosam, imò quæ sub hu-
is adhuc forma est, qualis Colicam, rosio-
& dolores varios in ventriculo generat.
roinde cum tot diversis rebus Tartari no-
imponant, ijs æquali modo & ratione
competit, atque ita planè proprium, quod
celsus requirit, non est. Sed utantur sa-
sto vocabulo, verum concessa eadem li-
iâ Galenicis & hac lege, ne ipsi planè
ocabula Paracelsica adstringantur, atque

ea conditione, ne & illi vocabula apud Dogmaticos multis seculis usu trita rejiciant.

Tartarum quid. Rem ipsam ergo videamus, & an hac quoq; in parte inter Chymicos & Dogmaticos pax iniri, reique huic aliquid lucis afferri possit, tentemus. Clara atque perfecta aliqua tartari definitio apud Chymicos non exstat. Paracelsus quidem, *de Tartar. lib. 1. tract. 1. cap. 1.* definit tartarum, quod sit morbus Lephanteus & lapillosus, id est, bolaris, mediæ inter bolum & lapidem substantiæ, prohibens naturæ effectum & virtutem. Alijs Chymicis Tartarum est impuritas illa in alimentis, sub forma quidem resoluta, ut discerni nequeat, ad coagulationem tamen & naturâ lapideam tendens. Alij ex Paracelso Tartarum dicunt excrementum per ejus spiritum coagulatum. Commodissimè autem ij hac de re loquũtur inter Chymicos, cum quibus & Galenici non pauci cõsentiunt, qui dicunt succum quendam lapidescentem, ut Fallopius, & Mathiolus appellant, seu materiam quandam coagulationi natura sua aptam, ut Paracels9, *loco allegato*, nominat, passim in terra reperiri. Hunc succum cum alimento à plantis attrahi, & per plantas, quæ animalium alimenta sunt, in ea transferri. Si tamen omnia sese rectè habeant, materiam illam ab utili alimento separari, & à natura excerni. Si autem vel ob coctricis, separatricis vel excretricis facultatis debilitatem, vel ob ejus succi in alimento copiam, omnis in ventriculo

riculo secerni & hinc expelli non possit: in reliquum corpus transire, & in corpore cumulari, atque ubi materiam viscosam, mucilaginosam, crassam, terrestremque apprehendit, eam coagulare, & quidem in corpus ejus naturæ, ex qua primum ortum habet, & ex qua plantæ & vegetabilia illum hauserunt, limosum, argillosum, arenosum.

Qua in re pro regionum, terrarum & aquarum varietate magna est differentia, atq; aliæ terræ & aquæ puriores, aliæ impuriores; unde vini & frumenti, hincque parati cibi & potus magna est diversitas; suntque alia salubria, alia insalubria Colicam, Calculum, arthritidem & alios morbos generant. Etsi verò hujus tartareæ materiæ, quam appellant, præcipua separatio fit in ventriculo: tamen quod in ventriculo non separatum est, in reliquis coctionibus postea separatur. Atque hinc fit in renibus & vesica calculus, in articulis arthritis & alij morbi generantur.

Quatuor autem Tartari genera constituunt, viscosum, Bolare, Arenosum & Calculosum; atque aliud plus salis, aliud minus in se continet: unde etiam majores aliud, aliud minores dolores excitat. In spiritū enim salis cum tartaro, seu spiritum tartareum referunt omnes dolores; punctiones, vellicationes, anxietates & similes molestias. Imò in Tartaro omnium salium species, Communis, Aluminis, Vitrioli, petræ, gemmæ, marini Aro- *Tartari differentiæ.*

nis, alkali, aceti, urticæ, perſicariæ contineri, atque hinc varias morborum tartareorum differentias oriri exiſtimant.

Neque planè hæc abs re dici & multorum morborum cauſas à tali ad coagulationem tendente ſalſa vel tartarea, aut quomodocunque appellare libet, materia pendere, multa docet. Quo enim vina ſunt magis inſalubria, eò plus talis materiæ tartareæ in ſe continent, & arthritidem, calculum, Colicam ſimilesque morbos generant. Hinc quoque accidit, ut vina defecata non defecatis longè ſalubriora ſint, & vina illa, quæ tali materia abundant, qualia ſunt Moravica, iterata defecatione fiant ſalubriora. Eodem modo ſeſe res habet in cereviſia. Apparet quoque talis materia manifeſtè in tophis Arthriticorum: ſicut & ipſa urina eam ſatis prodit: quæ quamvis clara & pellucida apparet: poſtea tamen, ſi turbatur, magna pars matulæ materia quaſi limoſa, & quæ ſæpe farinam laterum refert, impletur, quæ vitro ita tenaciter adhæreſcit, ut vix inde avelli poſſit, & ſi ſponte etiam ſine omni calore violento exſiccetur, ſalem ſatis prodit. Excrementa autem arguunt humores in venis contentos.

Poſtquam hæc ita in genere de morbis & morborum cauſſis & differentijs diximus: jam de ſingulis morborum & ſymptomatum differentijs agendum, & quomodo è ſuis principijs omnia ea deducant Chymici, monſtran-

strandum esset. Verum tractatio illa peculiarem operam requirit, quam in alium locum rejicimus. Breviter tamen quædam exempli loco ex Severino & Scheunemanno afferre libet.

Et primò morbos ventriculi quod attinet, eos plerosque ex impuritatibus Tartareis deducunt. Si enim, inquiunt, mucilago bolaris, lutosa, aluminosa & styptica ventriculi latera obduxerit, sequitur oppilatio Spiritus Vitæ, omnium actionum naturalium auctoris, qui veluti captivus & sepultus cum suas vires exserere nequeat in alimentum, & separationem puri ab impuro instituere, tarda coctio inde instituitur, ventriculi imbecillitas, compressio, nausea & alia. Si autem spirituum tartareorum potentiores sint tincturæ, & innatos spiritus planè vincant, meatusque planè obstruant, perfecta sequitur ἀπεψία & corporis ἀτροφία. Quod si spiritus Salini fortiores materiam sabulosam & lapideam invenerint, eamq; in arenas & calculos converterint, generantur in ventriculo & intestinis lapides. Si verò impuritates istæ spiritibus peregrinis insignitæ fuerint: alimẽta in peregrinam naturam convertuntur, & ructus ac nidores exoriuntur: & si Vomitivas, Helleborinas, aut Antimoniales proprietates habeant, nauseam vomitumq; excitant. Si verò mucilagines istæ tartareæ salium acrium & *Morbi ventriculi ex tartaro.*

corrosivorum tincturas habeant, dolores in orificio ventriculi inprimis inducunt, stomachi ardores, morsus & similia. Si verò eadem mucilago spiritus Salis vitriolati acidi obtineat, magna corrodendi, dissolvendi & consumendi vi præditos: sequitur bulimia & lupina & canina appetentia; cum spiritus isti famelici repentè & quasi uno momēto, quod ablatum est, arripiunt & consumunt. Nam secundum ipsorum opinionem, ut Severinus hac de re scribit, spiritus esuriunt, attrahunt, concoquunt, coagulant, & quo potentiores sunt, eò velocius hujusmodi ministeria absolvunt.

Verum concedamus sanè ab humoribus vitiosis, qui sive tartarei, sive aliter nominentur, jam non disputo, in ventriculo contentis ejus actiones lædi. Docuit enim jam olim Hippocrates, *de prisca Medicina*, quem locum jam semel atque iterum citavimus, si humor amarus, acutus, acris, æruginosus in viscera effundatur, maximos inde dolores, tormina & anxietates oriri. Neque in eo difficiles simus, si varias doloris, ardoris, morsusque in ventriculo differentias ex varijs salium generibus deducere conentur Chymici. Nam experientia ipsa docet, varias ciborum & humorum in ventriculo & vicinis locis fieri corruptiones, humoresque nunc acidos, nunc amaros, nunc salsos, nunc æruginosos generari. Et optarem hic æquior fuisset Chymicis Erastus, & quæ

in

in rebus naturalibus fiunt, diligentius perpendisset, & inprimis in operib. Chymicis sese exercuisset; quod si fecisset, nec alia quædam, nec ista, *parte 4. disp. adversus Paracelsum pag. 229.* scripsisset. *Cum eadem*, inquit, *& mordicantia universa propter Spiritus salis latentis continuum solvere arbitratur, nimiū auriculas protendit Severinus. Non enim quicquid erodit & mordet, salem participavit. Equidem non exstitit quisquam sanæ mentis homo doctus post hunc mundum creatum, qui omnia acria & mordacia salem in se habere actu putaret. Taceo quod acetum acerrimum plus mordet salibus plurimis; in quo qui plus, quam in illis, quærit salis, in Sole cum factiosis istis quærit tenebras.* Hæc Erastus. Certè antiqui plerique Salem nil nisi partes terrenas adustas esse, dixerunt, talesq; in acribus & amaris plurimas inesse, concesserunt. Et an non acetum plurimum salis in se contineat, facilè, si voluisset, experiri potuisset Erastus. Etenim si levi etiam calore humidum in aceto evaporet, Sal remanet, qui in aceto revera fuit, neque ulla ustione genitus est.

An omnia acria propter Salem.

Attamen hæc, quam ponit Severinus, non unica caussa est læsarum actionum ventriculi, & malè negligit intemperiem sine materia; cum ipsa experientia doceat, ut antea quoque dictum, ventriculum, sicut & alias partes, refrigeratas, calefactas, vel alio modo à naturali statu dejectas officium suum facere non posse.

Sed generationem morborum ſecundum Severinum pertexamus. Generantur ſecundum Severinum morbi ex impuritatibus iſtis permiſtis vel ſinceris. Ex permiſtis generantur morbi ſulphurei, fœtidi, febrium ſymptomatibus, id eſt, ſiti, calore, linguæ amaritudine, capitis dolore, frigore, horrore moleſti, quos vulgò Febres appellamus; ipſe verò rectius à radicibus ſuis Nitro Sulphureos dicendos putat. Statuit enim febres habere ſemina & radices, in quibus ſulphuri impuro, fœtido, reſoluto, mucilagines ac ſpiritus ſalini nitroſi permiſcantur. Statis ergo temporibus, dum germinare incipit minera nitroſi ſulphuris, horrores, rigores, pandiculationes, oſcitationes, & ſimilia ſymptomata pro differentia nitroſi ſulphuris induci exiſtimat. His floribus ſuperficialibus, acetoſis, frigidis, mercurialibus exhauſtis, vapores & ſpiritus ſequi pingues, inflammabiles ſulphuris, ſalium tamen commixtione tranſplantati naturam magis referentes, qui nota febrium ſymptomata inducant, donec, reſolutis ſpirituum inimicis tincturis & quocunq; evacuatis modo, naturæ quies concedatur, ſed cum recidivæ metu ſuſpecta.

Febrium generatio ſec. Severinum.

Longè tamen aliter de febrium origine Philoſophatur Scheunemannus è Paracelſo, *in libro de morbo Sulphureo Cagaſtrico. pag. 79.* Is enim feces tartari cum Sulphure excrementi-

Febrium generatio ſec. Scheunemannum.

mentitio, una cum Mercurio & Sale ex digesto in ventriculo congregari, & in unum quasi globū coagulari, globumq; hunc per varias digestiones quasi circulos augeri & incrementum sumere statuit; ut non malè massa illa lapidi Bezor comparari possit. Et hunc globum, quoties ictu Cœli percutitur, accendi putat. Quo accenso subitò fumum adscendere, aeremq; inficere; unde fiat leve frigus, rigor, quem tremor, frigus & tandem calor insequatur, scribit. Calorem autem hunc tam diu durare, quam diu hæc massa ardeat. Rarò etiam unicâ vice absumi; cum successivè generatus, & ex pluribus quasi corticibus coagulatus sit hic globus. Dominari autem in cujusque circuli cavitate Mercurium, qui dum exitum quærit, ventum moveat, qui flammam extinguit. Postea alio circulo accenso alio paroxysmo, atque hinc quot circulis, ut appellat, vel lamellis potius massa ista componitur, totidem paroxysmis ægrum tentari; tota verò massa absumta, febrem terminari statuit. Cum autem Cœlum 24. horarum spacio semel revolvatur, 24 horarum spatio accendi semel hunc globum, & hinc paroxysmum excitari singulis diebus, docet. Ex globo simili in epate generari febrem tertianam scribit.

Verum enim verò & hic conciliatio quędā Chymicorum & Galenicorū fieri potest. Neq; enim

enim Galenici negare possunt, humorum in febribus inflammationes; etsi alij cum putredine, alij sine putredine eam fieri statuant. Concessimus etiam supra, inflammabilitatem à Sulphure dependere. Et si aliquid lucis doctrinæ febriũ è suis principijs afferre possunt, Chymici, illud libenter admittemus; modò rationibus & experientia sua probent. Hoc tamen omnino hic monendi sunt Chymici, ut hic non in genere subsistant, sed si & hoc loco aliquam lucem Medicinæ se afferre posse putant, ad species descendant, & quæ per omnium febrium genera sulphuris illius, quod febrium caussam ponunt, sit differentia, monstrent; continuitatisq; atque intermissionis; periodorum, quotidianæ, tertianæ, quartanæ; item cur aliæ febres cum rigore, vel horrore, vel frigore; aliæ sine rigore, horrore, frigore invadant, reliquorumque, quæ in febribus animadvertuntur, Symptomatum plurimorum, ex his suis principijs rationes vero consentaneas reddant. Et inprimis rem gratam fecerint, si obscurissimam illam doctrinam de periodis febrium clariorem reddiderint. Referunt quidem caussam periodorum in febribus in Mercurium, Salem, Sulphur: verum quod à Galenicis sæpe postulant, ipsi hic facere, & exemplis è majore mundo adductis monstrare, quas periodos in alijs rebus observet mercurius, quas Sal, quas Sulphur, easque postea probabiliter & εὐλόγως febrium caus-

sas

ſis in homine applicare debebant. Alias enim eorum pronunciata fidem non merentur.

Sed ut hîc Chymicis iniqui non ſumus: ita illi contra Galenicorum dogmatibus æquiores eſſe debebant. Primò enim diſtinguenda eſt Febris à cauſſa. Cauſſa eſt materia, quam illi appellant nitroſulphuream; ab illius accenſione calida intemperies in toto corpore exoritur, ob quam partes omnes ad ſuum officium exſequendum ineptæ redduntur; quæ partium præter naturam diſpoſitio Febris appellatur. Deinde nec humorum nomen planè rejiciendum. Nunquam enim nitrum vel ſulphur vomitu ejicitur, per alvum excernitur, aut ſudore evacuatur, ſed humores ſolum. Et concedatur ſanè propter ſulphur humores accendi: tamen ideò humorum nomina rejicienda non ſunt. Accenditur vinum & ejus ſpiritus, olea, reſinæ, ligna & alia multa: quorum tamen nomina non rejiciuntur.

Scheunemanni abſurda de febribus opinio.

Scheunemanni verò opinio planè ridicula eſt, & hac ipsâ ſatis teſtatur; ſe in Paracelſi dogmata juraſſe, atque parùm ſollicitum fuiſſe, quam dogma aliquod rationi vel experientiæ ſit contrarium, modò Paracelſi fuerit. Qua enim, quæſo, vel leviſſimâ conjectura probare poterit, talem globum ex lamellis pluribus, inſtar lapidis bezoar, cum in ventriculo, tum in epate generari, atque inde febrem, & febrium periodos ac paroxyſmos, eo quo antea dictum modo, provenire? Et certe magnum

magnum illum globum, & multas lamellas seu circulos, ut appellat, è quibus constituitur, esse interdum oportet, cum scribat, totidem paroxysmis ægrum tentari, quot circulis massa illa componitur.

Colicæ caussa sec. Severin. Colicam postea ex mucilagine tartarea stipticis & acetosis spiritibus permixta produci statuunt hoc pacto. Si λιτεργία corporis humani impedita, tartareæ feces & mucilaginosa impuritas in ventriculo & intestinis non separentur & expellantur, mucilaginosa impuritas radices primò collocabit, quæ continua nutritione incrementa sumet, donec digestis temporibus paroxismos excitabit, spiritibus acutis per intestinorum orbes motis. Si tamen renes & vesica mucilaginibus tartareis & ipsa obducta sint, impressione spirituum ex minera Colicæ prodeuntium ad paroxysmum incitabuntur. Ex iisdem enim impuritatibus, quamvis saparationum & exaltationum gradibus differentibus, Colicos & nephriticos dolores proficisci statuunt.

Quibus si unam saltē Colicæ caussam proposuit Severinus, de nomine cum eo non litigabimus: cùm res plana sit, dudumq; ex pituita vitrea colicam generari Galenus docuerit. Si vero causam istam solam Colicæ statuit, valde errat. Cum & à flatibus intestina distendētibus acutissimos dolores Colicos excitari

tari posse, notissimum sit, neque acrimonia sua flatus dolores excitent, sed distensione: & proinde quam primum via, quæ ipsis occlusa erit, patefit, dolor cessat, & sæpe uno Ciystere omnis tollitur: Et plus non rarò ex Clystere in talibus doloribus commodi, quam ex operosis Chymicorum medicamentis percipitur.

A veritate verò alienum est, quod, *cap. 13. pag. 334.* acutissimos dolores tantum à spiritibus salium acutis fieri scribit: dolores verò, qui à contusione, sectione, ustione, externa calefactione vel refrigeratione contingunt, relollaceos vocat. Omnium enim hominum, qui à condito mundo vixerunt, sensu constat, vix ullos acerbiores dolores esse, quam quos distensio, sectio, ustio &c. parit.

Inflammationum generatio sec. Severinum.

Inflammationum postea generationes & differentias hoc modo describit Severinus: Seminales radices, inquit, horum morborum ad matrices proveniunt non solum in forma resoluta & liquida, sed in forma vaporosa & spirituali, & continua nutricatione & fermentatione digesta maturitatum & separationum tempora exspectant, quibus instantibus spirituum erumpit ebullitio. Ac tum explicantur signaturæ in spiritibꝰ antea delitescentes, colores, sapores, odores, caliditates & cœteræ qualitates, & ex nutrimentis assidue attractis corpora constituunt principiorũ scientijs cõsentanea, purulenta, mucosa, sanguinea,

nea,cruenta, coagulata, resoluta, graveolentia, rubicunda, nigra, flava, varia, acria, erodentia, aspera. Spiritibus postea absoluta revolutione evanescentibus, relictam impuritatum sentinam vitalis balsamus discutit, consumit, aut per vias convenientes expellit.

Inflammationum autem species ex proprietatibus spirituum sulphureorum deducit. Arsenicales enim spiritus bubones constituere, & inflãmationes pestilentiales dicit: Auripigmentales, pleuritides, sed non solùm in pectore, sed & in Cerebro, pulmonibus, corde, Epate, Liene, Ventriculo, carnibus: Sulphureos, Prunellas, Cerebri, pectoris, Ventriculi, Epatis, gulæ & omnium partium:

Galenum verò, aliosque Medicos ex copia sanguinis, si exercitia immoderata, casus, contusiones vel similes caussæ accesserint, à quibus vasa sanguinem continentia patefiant, inflammationes generari statuentes reprehendit, negatq; ex sanguinis extra vasa sua effusione inflammationes veras generari; nisi in sanguine semina Pleuritidum, Prunellæ, Pestis, Arsenicalia, Antimonialia, Sulphurea maturitati vicina, antea delitescant, quæ occasionem oportunitatemq; nacta ad ebullitiones & paroxysmos excitentur.

Ulcerum generatio sec. Severinum. De ulcerum verò generatione ita statuit: si ex innata balsami infirmitate sive errore ob immoderatam diætam in mumia sanguinis, carnium, Synoviæ, defectus separationis puri

puri ab impuro contingant, relictâ impuritate salium corrosivorum scientijs insignita, si hoc frequenter accidat, & potens sit tinctura seminum corrosivorũ, transplantata mumiâ sanguinis, carnium vel Synoviæ radices introducent, & continua nutricatione ex similibus impuritatibus fomentis acceptis digestis temporibus fructus producent radicibus consentaneos. Cancri nimirum radices & fructus conferre statuit salia ferruginea, quæ in carnibus, venis, membris Martis anatomiam referentibus hospitium nanciscantur, ut in facie, labris, mammis, pectore, utero interdum. Herpetem, Lupum, radices habere æruginosas cancris finitimas, & in carnibus musculosis artuum & pectore sedes quærere. Hydropica ulcera crurũ propria aluminosas habere radices: Pruritus, scabiem nitrosis, vitriolatis & levioribus tincturarum proprietatibus constare, locisq; omnibus fructus emittere: hinc etiam doloris, caloris & similium symptomatum caussas reddendas esse.

Verum multa in his & falsa & absurda continentur. Nam primò contra experientiam negat, quod casus, cõtusiones & similes caussæ externæ inflammationes veras generent: cum id quotidie fieri, lippis & tonsoribus notum sit. Hoc quidem verum est, si sanguis impurus sit, & vitiosi humores in corpore contineantur, talesque causæ externæ accedant, inflammationes periculosiores fieri: nihilominus *Caussa externa inflãmationum.*

nus & si in corpus purum tales caussæ incidant, inflammationem in eo excitare possunt. Quæ verò sine caussa externa generantur inflammationes, eæ non ex seminibus, quasi plantæ, pullulant, neque colores & reliquæ qualitates, ac pus, quod in ijs varium generatur, spirituum illorum opera sunt, (hæc enim omnia ita sine ratione à Severino proferuntur) sed res ita sese habet, ut longa observatio, causarumque omnium diligens consideratio, accuratio felix hactenus comprobavit: quoties in corpore vitiosi humores cumulantur, natura si per vias consuetas eos non possit expellere, ad loca ignobiliora, glandulas & externas partes solet propellere. Ubi cum sanguine extra vasa effusi cumulatique calorem concipiunt & corrumpuntur; unde dolor, inflammatio, coloresque cutis varij, pro humoris contenti varietate, oriuntur. Quod tamen ubique natura solet facere, nec hic omittit, sed utile ab inutili separat; & hoc, ut corpori alendo ineptum, quantum potest, alterat & elaborat; unde puris, pro humorum contentorum varietate, varietas. Idem ferè de ulcerum generatione dicendum: quæ etiam fiunt impuritatibus in corpore latentibus ad exteriora expulsis.

Ulcerum differentiæ ex principiis Chymic. In differentijs inflammationum & ulcerum explicandi, si ex principijs suis lucis quid afferre possunt Chymici, libenter id recipimus. Etsi enim planè, quod contra Chymicorum

rum ſententiam nonnulli objiciunt ijdem effectus in ulceribus & inflammationibus non appareant, quales ſi in cute extra arſenicum, auripigmentum, vitriolum, alumen, vel ſimile quid cuti applicetur, conſpiciuntur: tamen propterea nihil tale adeſſe, dicendum non eſt. Differunt enim ſal & ſulphur animale à Sulphure & Sale vegetali; & quæ ex terra attrahuntur ſalia & Sulphuris in vegetabilibus mutationem & alterationem quandam accipiunt; majorem adhuc in animalibus: nunquam tamen planè naturam ſuam exuunt. Unde poſtea ab alijs humoribus ſeparata & per ſe exiſtentia ſatis adhuc ſuam naturam produnt, ut in Bubonibus, carbunculis, cancro & alijs ulceribus animadvertere eſt.

Tandem doloris cauſas in genere quod attinet, cauſam doloris tribuit ſpiritibus ſalis reſolutis. Ubi quidem facile admittimus, ſalſa & acria, atque omnia quæ partes ſenſu præditas vellicandi vim habent, dolorem excitare poſſe: Verum hanc ſolam doloris cauſam non eſſe, & graviſſimos quoque dolores à ſectione, tenſione, uſtione provenire antea diximus. Sicut & exceſſus qualitatum primarum, præcipuè caloris, maximos dolores parit. Quis enim ignorat quantos dolores uſtio inferat? At certè ignis dolores non excitat per ſpiritus ſalis, ſed caliditate nimia. *Doloris cauſa.*

Ii 2 Quod

An doloribus saporũ nomina attribuenda.

Quod postea Galenum reprehendit, quod contra Archigenem disputans, negaverit; saporum nomina doloribus accommodanda esse: Verum est, à Galeno hoc factum esse, *2. de locis affectis cap. 9:* neque planè injuria. Nam quilibet sensus habet suà propria sensibilia objecta, quæ ab alijs sensibus percipi non possunt. Proinde sicut color non potest percipi ab aure: ita sapor à tactu deprehendi non potest, quatenus talis. Aliàs autem non negatur, res sapidas diversas diverso modo tactum afficere, aliumque dolorem à re salsa, alium ab acida, alium ab amara, alium ab austera excitari. Sed hoc non fit à sapore, quatenus sapor, sed re, cui sapor inest. Id quod ipse confitetur Severinus, dum addit. Linguæ quidem officium esse, saporum discrimina discernere: affectiones verò & impressiones saporibus cohærentes non solùm in lingua sed & in alijs multis partibus percipi. Quod cum nec Galenus negaturus sit, frustra hic à Severino reprehenditur.

Dolorum vehementia unde.

Denique non à nervorum partibus insitorum copia vel raritate dolorum differentias deducit; sed loca ea vehementissimos dolores pati statuit, quæ confluentiam habent cum salibus potentissimis, sive in quibus spiritus Salium acutissimi latent, & ad extremitates ducuntur, ut orificium ventriculi, intestina, renes, vesicam. Viscera verò tantis doloribus non affligi, quia non constent ex salibus, sed potius

potius boli & sulphurearum terrarum naturam referant, in quibus spiritus obtusi & insipidi sint.

Verum in re manifesta ludit. Certum enim est, & omnium hominum sensus id testatur, omnes partes sentire & dolere propter membranas seu nervi partem membranosam; eaq; quæ destituuntur partes, nullum sensum habere. Itaq; παρεγχύματα viscerum non sentiunt, non quia spiritus salis non habent: sed quia non sunt membranosa, sed carnosa. Et si quem sensum habent, habent propter membranam ambientem. Reliquæ partes, quæ membranas & nervos multos habent, exquisitum etiam sensum habent, & proinde gravissimos dolores perpetiuntur, ut in oculis, auribus, pleura, ventriculo, ureteribus & similibus partibus, ut & vesica, videre est; quæ non solum à caussis internis, sed & externis, in quibus ad spiritus salis confugere non potest Severinus, vehementissimos dolores patiuntur. Sed quò non abripit nimium novandi & sectarum studium!

Cæterùm cum peculiari modo ad tria Chymica principia omnes corporis humani morbos reducere conatus sit Henningus Scheunemannus, in libello, cui titulus, *Medicina Reformata, seu Denarius Hermeticus, Philosophicus, Medico Chymicus*; qui libellus cum ab illo, qui eum post mortem authoris edidit, verè aureus nominetur, & veræ Medicinæ *Scheunemanni Medicina Reformata.*

 funda-

fundamentū perhibeatur, in quo morborum vera caussa & cura Paracelsica apertè doceatur, quomodo uno remedio 100. morbi curentur, cum nunc vix 100. remedia uni morbo sufficiant: atque ipse autor, *in præfatione*, se id, quod post Hippocratem nullus à bis mille annis præstare ausus fuerit, quodq; Joh. Quercetanus pollicitus fuerit, at morte immatura præventus vel rei difficultate deterritus, persolvere nequiverit, aggressurum promittat: operæ pretium fuerit, hîc, ubi de morbis & morborum caussis agimus, quædam ejus loca obiter perpendere. Etsi enim institutum morbos & morborum caussas ad principia Chymica reducendi non planè improbo: an tamen id satis rectè præstiterit considerandum.

Decē morborū caussæ Scheunemanni.

Proponit Scheunemannus, *pag. 15.* ante omnia 10. morborum caussas, atque inde libellum suum Denarium Medicum inscripsit: Mercurium Pneumosum, Mercurium cremosum, Mercurium sublimatū, Mercurium præcipitatum; Sulphur coagulatum; Sulphur resolutum, Sulphur coagulatum; Salem calcinatum, Salem resolutum, Salem reverberatum.

Principia Scheunemanni incerta.

Ubi principio meritò hoc in eo desideratur, cum ultra istum numerum, nec citra illum, in rebus quicquā reperiri neget, ut caussas horum principiorum reddat, neq; mox in fundamento Reformatæ hujus Medicinæ dubium Lectorem relinquat. Mira certè philo-

sophan-

ſophandi ratio eſt, tot nova Entia in cenſum Naturæ inducere, nec ullo modo ea probare. Neq; enim quia Mercurius vulgaris, Sulphur, & Sal, quæ nomine principiorum hîc intelligi rectè negat, arte Chymica & igne ſæpe violento, poſſunt ſublimari, calcinari, reverberari, præcipitari: idem etiam in corpore humano fiat neceſſe eſt; aut tot quoq; mutationes ſpiritū inſitum & humidum radicale pati oportet; aut tot erunt rerum naturalium principia.

Deinde cum, ſecundum Epictetum, ἀρχὴ παιδεύσεως ſit ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: lectorem mox in principijs nominandis obſcuris vocabulis detinere non debebat. Etſi enim iſta ſua principia definiat; nemo tamen Latinè doctus (cum tamen Latinè ſcripſerit, aut certè voluerit) vocabula, pneumoſus (etſi Græcus, quid πνευματῶδες aut πνευματικὸν ſit, ſciat) & cremoſus (quanquam quid cremor vel cremare ſit, Latinus ſciat) intelliget. *Principiorum nomina ſunt perſpicua.*

Definit autem, *pag. 16.* Mercurium pneumoſum, quod ſit ſpiritus æthereus, ignis naturæ, vitæ noſtræ proximum & intimum indumentum, corporis humani lumen & numen, omnium actionum motor & rector, qui in cerebri ventriculis hoſpitari creditur &c. Dicam, ut & Galenici intelligant: Spiritus animalis definitur. Inſitus potius dixiſſem, niſi in cerebro eum hoſpitari ſcripſiſſet. *Mercurius Pneumoſus Scheunemanni.*

Etsi nimis latè ejus officium extẽdat, & omnium actionum motorem & rectorem constituat; cum tamen diversa spiritus animalis & vitalis sint officia. Atque ita Galenicus cum rem intelligat, de nomine cum eo non multum disceptabit.

Spiritus animalis non est caussa flatuũ &c.

Verum quod postea, *cap. 2.* hunc spiritum plurimorum morborum caussam constituit, hoc nulli Galenico, imò nec saniori & in Philosophia aliquomodo versato Chymico unquam persuadebit Scheunemannus. Quis enim, quæso, credat, spiritum æthereum, corporis humani lumen & numen, omniumque actionum rectorem, ita nonnunquam, ut loquitur, ingrossari, ut præter-naturam in folliculis, membranulis & cavitatibus includatur & subsistat; & visibilis ac materialis factus nomine privetur, ac Flatus dicatur, & in partibus, in quibus coarctatur, ἐμφυσήματα, inflationes seu apostema (quid apostema esset, ignoravit: tumorem dicere debuit) ventosum procreet. Hoc certè est cœlum terræ & aquæ miscere, non medicinam reformare. Excrementitij humores morbos & affectus illos producunt, non spiritus insitus, qui longè nobilioris naturæ est, quam ut caussarum morbificarum & flatuum atq; excrementitiorum humorum naturam induere possit. Ut jam de strumis, scrophulis, glandulis, bubonibus, steatematis, atheromatis, meliceridibus & similibus nihil dicam, quos ex ingrossatione spiritus

tus animalis ac ætherei, seu,ut ipse loquitur, Mercurij Pneumosi deducit: cum nemo Medicorum saniorum sit, qui ignoret, tumores istos partim morbos hæreditarios esse, & à semine vitioso originem trahere; partim ex succo nutriente provenire, qui vel copia peccat, vel alio modo vitiosus est. Cum enim quælibet pars humorem affluentem sibi assimilare conetur, & natura, quæ nunquam otiosa est, etiam excrementa, quantum fieri potest, elaborare nitatur, iisque formam aliquam inducat, ut non solum in fungis arborum, sed & in ijs, qui corpori humano annascuntur,(de quibꝰ videatur centuria 2.observ. Guliel.Fabritij,obs.35.& 36.)videre est:pro cujusque partis natura diversi tumores generantur;alius in carne, alius ad membranam, alius in glãdulis.Hoc nimis crassum est, quod, *pag. 24.* ex hoc spiritu & mercurio pneumoso hydropis speciem, quæ tympanites appellatur, imò flatus in ventre & intestinis, ex quibus tormina, murmura,crepitus ventris,& ructus oriuntur ac herniam flatulẽtam, imò hydrocelen & sarcocelen, & ne quid desit, enterocelen (quasi verò ex flatibus illa primariò ortum habeat)deducit.Ex flatibus quidem morborum istorum quosdam provenire scimus: at flatus partim coctionis vitio, partim cibi vitio fiunt; non à spiritu illo æthereo, qui in cerebro hospitatur,ut ipse loquitur.Et proveniunt flatus non ab ijs, quæ spiritu æthereo,

quale vinum, sed quæ materia aquea & excrementitia abundât, ut in rapis & alijs ejus generis videre est. Ideoq; qui cũ rei Medicę utilitate morbos eorumq; caussas ad principia Chymica revocare voluerit, longè alia via ingrediatur, oportet; & Mercurium morborum autorẽ longè aliter definire; nec tot diversissimos affectus, strumas, scruphulas, nodos, glandulas, steatemata, oriseromata, melicerides, tympanitidem, tormina & murmura ventris, crepitus, ructus, pneumatocelem, hydrocelem, sarcocelem, enterocelem, epiplocelem, varices confundere, & ad unam caussam redigere decet. A caussis enim diversissimis pendere, ipsa curatio docet. Quos omnes affectus si unico illo suo primo Ente curavit Scheunemannus, boni publici caussa curationum illarum historias & testes annotare debuisset. Hominum enim manus hodie sunt oculatæ: credunt, quod vident.

Eodem modo non rectè paralysin & convulsionem ab eadem caussa deducit; cum tamen habeant caussas diversas, imò illi ijdem affectus à pluribus caussis proveniant, ut ex observationibus Medicis & libris practicorum notum.

Mercurius cremosus Scheunemanni.

Mercurium deinde Cremosum seu destillatum, *pag. 14.* definit arcam vitæ nostræ, ignis ætherei pabulum ac nutrimentum, verum lac virgineum, humidum radicale seu primigenium primum & innoxium generationis subjectum,

jectum, cremorem dulcem liquidum rarum, permeabilem. Humidum radicale, ut clarè & sine ambagibus dicam, definit.

Quod verò, *cap. 3.* scribit; hunc Mercurium sive à partibus solidis sive à cibo & potu segregatum, potestate superiorum, nonnunquam per ascensum & descensum tam diu circulari & rotari, donec cum tenuitate summas potestates summasq; vires acquirat; & apoplexiam, paralysin, convulsiones, epilepsiam, tremorem cordis, incubum, succubum (risum teneatis amici) ab hoc deducit; næ iterum affectus diversissimos, & à diversissimis causis dependentes, confundit. Primò enim humidum radicale, quod definit, nunquam horum morborũ autor est; neq; ipsũ in cibis est, etsi ex cibis sed per multas mutationes, ex sanguine sc. purissimo fiat. Deinde etsi hos affectꝯ plerosq; nõ ex crassa pituita, quod plurimi opinantur, sed potius ex vaporosa & tenui materia oriri concedamus; atq; si ob id ad mercuriũ, sed aliter, quam fecit, definiẽdum, eos reducere velit Scheunemannus, eum eo jam pugnare non velimus: tamẽ vaporosa illa materia, quæ hos affectus producit, non unica est, sed specie in diversis affectibus differt. Neq; enim, quæ epilepsiam excitat, apoplexiã generat, & contra: & quæ palpitationes cordis efficit, ut sæpe fit in hypochondriaca affectione, etsi melãcholiam aut dolorem capitis excitet, non tamen apoplexiam vel epilepsiam tunc generat. Atq;

an

an hos morbos omnes manna Mercurij curaverit, fides sit penes authorem.

Apoplexiæ generatio sec. Paracelſ.

Et ut aliquid in ſpecie hac de re dicamꝰ, ex mercurio cremoſo ſeu deſtillato Apoplexiam deducit Scheunemannus, & ex Paracelſo fulguris exemplo declarat. Sicut nimirum fulmen, ſacculis illæſis, nummos conflat, aut vagina illæſa enſem liquat, integra cute oſſa comminuit: ita mercurium deſtillatum in unam maſſam cogere & colliquare cerebrū, aut pulmones, haud aliter, ac ſi cera eſſent; ferire, penetrare, inflammare atque exurere, quicquid intra cutem clauditur, ipſam tamen cutem, carnem, fibras, muſculos, & cæteras molliores partes non lædere; linguæ loquelam activo ſuo halitu exurere, carnoſam tamen ejus ſubſtantiam intactam relinquere opinatur. Atque ex partium internarum iſta colliquatione omnia, quæ in Apoplexia apparent, ſymptomata deducit. Poſtea tamen illud univerſale (quicquid intra cutem clauditur) reſtringit, & non omnes partes, quas attingit, lædere, ſed potius nervos, pulmonem & cor exurere ſcribit.

Opinionis iſtius refutatio.

Verum portenta iſta opinionum ſunt. Si Paracelſiſtis Anatomia localis, quam appellant, non ita ſorderet, facilè ex corporum apoplexiâ mortuorum diſſectione diſcere potuiſſent, nihil tale in apoplexia accidere, quale pro libitu imaginantur, ſed cerebrum, nervos, pulmones in apoplexia mortuus integra repe-

reperiri. Et quid hoc monstri est, Mercurium destillatum linguæ loquelam exurere, carnosam ejus substantiam intactam relinquere? Quasi verò loquela corpus sit, quod exuri possit. Summa hæc Philosophiæ ignorantia est. Neque sibi constat Scheunemannus, quomodo Mercurius ille destillatus Apoplexiam gignat. Primò enim, ut jam dictum, exurendo, instar fulminis, nervos, pulmones & cor, eam efficere dicit: postea tamen, ut Quercetani sententiam retineat, exhalationes Mercurij destillati corpora coarctare, & constringere dicit, ut quasi coagulata & gelu concreta maneant. Idem certè non constringit & congelat, simulq; exurit.

Mercurius sublimatus Scheunemanni.

Mercurium sublimatum definit, *p.17.* quod sit radicalis humidi spiritus acutus, permeabilis, penetrabilis, aerea, fumea, subtilissima, vivifica & spirituosa substantia, proximum actionum perceptibile instrumentum &c. Galenicus spiritum insitum definiri diceret. Quicunque autem ille sit, si est vivifica substantia & proximum actionum instrumentum, quomodo ab eo omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum fervore cient, *cap.4.* deducit? dum statuit, eum in fumum abire, calescere & ignescere, non verò flagrare, & quicquid volatilitate sua apprehendit frangere & dolore premere, sed absque flamma. Ab hoc deducit maniam, phrenesin, amentiam, Syncopen, melancholiam, typhomaniam, dolores capi-

capitis,cordis palpitationem,anginæ ſpecies, pleuritidem,peſtes antiaces.

Verum ubique principium petitur, & diverſiſſimi morbi confunduntur. Hoc quidem non negamus,pleroſq; hos morbos à calida & tenui materia provenire: at quod ſpiritꝰ inſitus & vivificus horum morborum autor ſit, id probandum erat. Quanquam enim & calidum innatum, ut Galenus loquitur, igneum reddi poſſit: tamen calor ille præternaturalis, qui illud accendit, aliunde ipſi communicatur, & humores præter naturam incaleſcunt. Quanquam etiam concedamus, in peſte, & pleuritide non rarò venenatum ſpiritum adeſſe, quem natura ad exteriora expellit: tamen anthrax & alia, quæ in peſte & morbis malignis erumpunt, ut tumores & tubercula, non ex ſpiritu illo vel mercurio ſublimato, ut ille appellat, oriuntur, ſed venenatus ille vapor vel ſpiritus ſanguinẽ &humores corrumpit,qui corrupti à natura expelluntur, & tumoribus ejuſmodi materiam præbent.

Præterea etſi ſeu vapor ſeu ſpiritus tenuis, ſeu,ut ille appellat, mercurius aliquis morborũ,quos enumerat,cauſſa ſit:tamen cum cauſſæ morbos iſtos producentes ſpecie differant: omninò tot mercurij deſcribendi eſſent, quot morbos enumerat. Quid enim phreneſi commune cum cordis palpitatione & ſyncope? Quis cauſſas ſpecie differentes & diverſa medicamẽta requirentes non agnoſcat, in phreneſi,

nesi, melancholia, pleuritide, anthrace, peste? Qui sine praejudicio, quae passim viri doctissimi, multorum seculorum experientia adjuti, de horum morborum natura & felici etiam cura tradiderunt, perpendere voluerit: facilè animadvertet, morbos & symptomata ita diversa ad eandem caussam reducere; tàm impossibile esse, quam elementa ex sale, sulphure & mercurio componere; quod tamen idem *pag. 42.* conatur.

Mira etiam in hoc capite est pestis definitio, quam ulcus esse dicit, & propterea non aliam, quam incarnativâ requirere medicinâ.

Tandem Mercurium praecipitatum *pag. 17.* definit spiritum aethereum verè esurinum, acidum, acrem, vehementem, incombustibilem, qui ignem externum calore vincat, totius fermentum vivificum, à quo omnia fermentantur & condiuntur, insita dissolvendi & contrahendi facultate obvia quaeq; confringat ac dirimat. Hos spiritus esse scribit, quî esuriant & sitiant, & cibos omnes acida & mordaci sua solvendi & conterendi potestate confringant. Quod officium Galenici calido insito & facultati concoctrici rectè tribuunt. Non enim Spiritus esuriunt aut sitiunt; sicut nec vident, nec audiunt, nec ambulant: sed pars calore naturali & facultate naturali appetente praedita appetit cibum & potum, ac homo esurit & sitit. Et calor ille ac spiritus insitus etsi proximum

Mercurius praecipitatus Scheunemanni.

Spiritus an esuriant.

mum coctionis instrumentum sit: tamen primaria coctionis caussa non est, sed facultas cujusque membri; unde etiam diversæ in diversis partibus fiunt coctiones, prout diversis facultatibus prædita sunt. Ventriculus chylum generat, epar sanguinem; os ex attracto alimento os, caro carnem generat. Præterea spiritus ac calor ille insitus his actionibus inservit, non aciditate, acrimonia & mordacitate sua, quæ nulla in eo deprehenditur; sed blando calore, qui est communis δημιεργὸς & commune naturæ instrumentum: sicut id ex digestionibus suis facilè discere potuissent Chymici, in quibus calor ille Balnei vel alius blandus corpora naturalia solvit & digerit, sed non aciditate, non acrimonia, non mordacitate.

Authritidis generatio sec. Scheunemanum. Ineptum verò planè est, quod *pag. 18. & s.* ex isto spiritu, coctionis & digestionis autore, arthridem deducit: Cum scilicet à suarum functionum officio impeditus & præcipitatus siccas coagulationes maximo cruciatu extremis membris infligat: unde tophi nascantur. Quis enim saniorum etiam Chymicorum ignorat, non à spirituosa & vivifica substantia, quæ proximum actionum instrumentum sit, sed à caussa præternaturali, & eo, quod excrementitium est in alimentis, gigni arthritidem; quod ipsi Chymici tartarum appellant, & ad Salem potius, quam mercurium referunt. Et quamvis concedamus, acutissimos

simos & summâ penetrandi vi præditos spiritus in arthritide esse: salini tamen illi potius sunt ex humoribus excrementitijs, non vivifica & spirituosa substantia. De tophorum quoque in arthriticis generatione alij saniores Chymici, ut & Galenici, qui nominibus potius, quam re hîc dissident, rectius sentiunt, quam Scheunemannus, qui non ex tartareis & mucilaginosis succis, sed ex cremore seu lacte dulci, ut ejus verbis utar, quo corporis partes aluntur & nutriuntur, quam Synoviam nominat, eos generari dicit, idq; exemplo lactis declarat. Sicut enim, inquit, videmus aceto tepido lacti infuso confestim coagulatum fieri, quod in durum caseum transit: idem hîc quoq; animadvertimus; ex spiritus acetosi ac dulcis Synoviæ conflictu fit coagulum album lapidescens, quale ex incisis podagricorum tophis eximitur. Ponamus sanè & concedamus, ex confluxu & conflictu spirituum aut humorum natura sua repugnantium quid in corpore humano fieri, quale accidere videmus, si spiritui vitrioli, vel aquæ forti, in quo ferrum solutum, oleum tartari, vel butyro antimonij Spiritus nitri affundatur: tamen ea repugnantia inter Spiritus & humores est, qui præter naturam in corpore nostro reperiuntur; non verò inter spiritus coctionis autores, & inter succum, quo partes aluntur, talis pugna accidit. Nam cum in omnibus partibus talis succus sit, & spiritum

insitum quælibet pars habeat, semper in toto corpore talis pugna fieret.

Verum operæ pretium non est, in talibus figmentis refutandis immorari, cum talia sint, quæ proculdubio & à sanioribus Chymicis improbantur.

Sulphur resolutum Scheunemanni.

Reliqua ergò, quæ ponit morborum principia, breviter percurramus. Proposuit hactenus Scheunemannus spiritum æthereum, naturæ ignem, omnium actionum rectorem, humidum radicale, & primigenium, madore ac rore suo partes corporis nostri irrorans & madefaciens; radicalis humidi spiritum, vivificam substantiam, proximum actionum instrumentum; spiritum æthereum coctionis & digestionis autorem. Verum hæc non sufficiunt: tribus spiritibus quartum adhuc addit, purissimum, candidum, odoriferum, dulcem, pulsatilem, caloris fomentum, totius corporis fulcrum, &c. quem Sulphur congelatum appellat: & humido primigenio seu lacti virginis, quo omnes pontes alantur, quod suo madore ac rore partes corporis nostri irroret, madefaciat ac reficiat, & quod primum & maximum generationis subjectum sit, adhuc aliam liquidam ac mollem substantiã, omnes partes corporis benigno madore irrorantem, spiritus (qui jam quintus erit) etiam plenam, generationi commodam, quam Sulphur resolutum nominat, addit.

Verum

Verum Davi hic sumus non Oedipi. Utinam, si ad medicinam reformandam animum adjicere voluisset Scheunemannus, antiquorum, Hippocratis, Aristotelis, Galeni vestigijs institisset: qui principia & elementa rerum naturalium & corporis humani, morborumque adeo caussas propositurі, vel ipsis sensibus ea obvia esse, vel ex actionibus & proprietatibus talia & tot à se distincta esse, docere conati sunt. At hic tot Spiritus & tot principia proponuntur, nec an sint, & an tot sint, vel levi conjectura probatur. Neque etiam ullam appellationum caussam reddit Scheunemannus, & cur Sulphur aliud congelatum, aliud coagulatum appellet, docet.

Ex Sulphure congelato accenso deducit inflammationes; cum tamen, *cap. 4.* anginam, pleuritidem, quæ & ipsæ inflammationes, ut & cerebri membranarum inflammationes, ad Mercurium sublimatum retulerit.

Postea & febres ex Sulphure accenso deducit: de quo jam non disputabo: cum & Hippocrates febrem πῦρ nominet, & Galenus definiat calidum nativum in igneum mutatum, & Galenici incendium spirituum & humorum in febribus non negent. Verum istis non pauca intermiscet falsa, de quibus in doctrina de febribus dicetur.

Quæ de Sulphure resoluto scribit, si dextrè explicentur, maximā partem admitti possunt. Nā & Galenici vapores suaves ad cerebrū ele- *Sulphur resolutum.*

Somni caussa. vatos somni caussam esse statuunt: nec illud, quod Chymici soporosos affectus à Sulphure quodam narcotico, non à frigiditate fieri statuunt, negandum est; conceduntque id hodiè non pauci Galenici, atque inter eos Platerus. Verum quod à naturali illa liquida & molli substantia, quæ omnes partes benigno madore irrorat, omnes affectus soporosos deducit, & ex copia illius substantiæ benignæ coma, catophoram, veternum oriri dicit, in eo errat. Tota enim specie caussæ illæ præternaturales, ut earum generatio, natura, & effectus satis docent, ab ista substantia differunt, neque eadem specie qualitas, quæ in opio, mandragora, hyoscyamo & similibus reperitur, in naturalibus humoribus reperitur; sed cum caussis potius præternaturalibus, quales in febribus malignis, peste & venenis quibusdam reperiuntur, hîc conveniunt. Et quis dixerit, qualitatem, quæ in peste, & quæ in venenis quibusdam somnum gravem inducit, in benigna illâ & corpori amica substantia reperiri? Quam commodè verò ab eodem Sulphure etiam vertiginem deducat ipse viderit; cum potius à spirituum agitatione & circumrotatione, (unde & à corporis in gyrum rotatione, sine caussa interna, oritur vertigo) quam vi narcotica spiritus ligante, vertigo fiat.

Fluxus alvi caussæ sec. Schemam. Quod porrò ex Sulphure coagulato resoluto profluvia alvi, Diarhæam, Dysenteriam,

cap. 8. deducit, ab alijs Paracelsistis dissentit, qui à Sale, & probabilius, omnes alvi fluxus oriri statuunt. Et mira iterum hic ex Paracelso Philosophia est de appetitu ventriculi, qui appetat & ad se trahat partium nutrimentum vel Sulphur coagulatum, in sanguine, in carne & in alijs membris, adipem intestinorum, & res alias in corpore exsistentes omnes, ut mucum, fluxus, quos ad se trahat, ceu cucurbita sanguinem: qui Sulphuris immaturi edendi desiderio lacessatur, & separationis voluptate capiatur, quasi scire cupiat, quid præstò sit. Docuerunt hactenus Medici, & tormina ventris, excreta, imò cadaverum sectiones id cōfirmarunt, quod humores acres, quos Chymici non malè salsos appellant, & ad salium genera referunt, intestina abradant & erodant, eorumque venas aperiant. Rem tamen tàm evidentem & manifestam negare audet Scheunemannus, & ex sanguinis vel sulphuris coagulati in sanguine, quem appetat, & absorbere desideret ventriculus, per intestina delapsu fieri dysenteriam statuit. Norunt quidem & Galenici fluxum quendam colliquativum esse, ad quem corporis tabes, quam ille barbarè Ariduram appellat, consequitur: verum non eundem esse cum Dysenteria, ex signis utriusque facilè patet.

Est & hoc monendum, malè Galenicis à Scheunemanno imputari, *pag. 85.* quod ex-

 cremen-

an hos morbos omnes manna Mercurij curaverit, fides sit penes authorem,

Apoplexiæ generatio sec. Paracelſ.

Et ut aliquid in ſpecie hac de re dicamus, ex mercurio cremoſo ſeu deſtillato Apoplexiam deducit Scheunemannus, & ex Paracelſo fulguris exemplo declarat. Sicut nimirum fulmen, ſacculis illæſis, nummos conflat, aut vagina illæſa enſem liquat, integra cute oſſa comminuit: ita mercurium deſtillatum in unam maſſam cogere & colliquare cerebrū, aut pulmones, haud aliter, ac ſi cera eſſent; ferire, penetrare, inflammare atque exurere, quicquid intra cutem clauditur, ipſam tamen cutem, carnem, fibras, muſculos, & cæteras molliores partes non lædere; linguæ loquelam activo ſuo halitu exurere, carnoſam tamen ejus ſubſtantiam intactam relinquere opinatur. Atque ex partium internarum iſta colliquatione omnia, quæ in Apoplexia apparent, ſymptomata deducit. Poſtea tamen illud univerſale (quicquid intra cutem clauditur) reſtringit, & non omnes partes, quas attingit, lædere, ſed potius nervos, pulmonem & cor exurere ſcribit.

Opinionis iſtius refutatio.

Verum portenta iſta opinionum ſunt. Si Paracelſiſtis Anatomia localis, quam appellant, non ita ſorderet, facilè ex corporum apoplexiâ mortuorum diſſectione diſcere potuiſſent, nihil tale in apoplexia accidere, quale pro libitu imaginantur, ſed cerebrum, nervos, pulmones in apoplexia mortuus integra repe-

reperiri. Et quid hoc monstri est, Mercurium destillatum linguæ loquelam exurere, carnosam ejus substantiam intactam relinquere? Quasi verò loquela corpus sit, quod exuri possit. Summa hæc Philosophiæ ignorantia est. Neque sibi constat Scheunemannus, quomodo Mercurius ille destillatus Apoplexiam gignat. Primò enim, ut jam dictum, exurendo, instar fulminis, nervos, pulmones & cor, eam efficere dicit: postea tamen, ut Quercetani sententiam retineat, exhalationes Mercurij destillati corpora coarctare, & constringere dicit, ut quasi coagulata & gelu concreta maneant. Idem certè non constringit & congelat, simulq; exurit.

Mercurius sublimatus Scheunemanni.

Mercurium sublimatum definit, *p.17.* quod sit radicalis humidi spiritus acutus, permeabilis, penetrabilis, aerea, fumea, subtilissima, vivifica & spirituosa substantia, proximum actionum perceptibile instrumentum &c. Galenicus spiritum insitum definiri diceret. Quicunque autem ille sit, si est vivifica substantia & proximum actionum instrumentum, quomodo ab eo omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum fervore cient, *cap.4.* deducit? dum statuit, eum in fumum abire, calescere & ignescere, non verò flagrare, & quicquid volatilitate sua apprehendit frangere & dolore premere, sed absque flamma. Ab hoc deducit maniam, phrenesin, amentiam, Syncopen, melancholiam, typhomaniam, dolores capi-

capitis, cordis palpitationem, anginæ species, pleuritidem, pestes antiaces.

Verum ubique principium petitur, & diversissimi morbi confunduntur. Hoc quidem non negamus, plerosq; hos morbos à calida & tenui materia provenire: at quod spiritꝰ insitus & vivificus horum morborum autor sit, id probandum erat. Quanquam enim & calidum innatum, ut Galenus loquitur, igneum reddi possit: tamen calor ille præternaturalis, qui illud accendit, aliunde ipsi communicatur, & humores præter naturam incalescunt. Quanquam etiam concedamus, in peste, & pleuritide non rarò venenatum spiritum adesse, quem natura ad exteriora expellit: tamen anthrax & alia, quæ in peste & morbis malignis erumpunt, ut tumores & tubercula, non ex spiritu illo vel mercurio sublimato, ut ille appellat, oriuntur, sed venenatus ille vapor vel spiritus sanguinẽ & humores corrumpit, qui corrupti à natura expelluntur, & tumoribus ejusmodi materiam præbent.

Præterea etsi seu vapor seu spiritus tenuis, seu, ut ille appellat, mercurius aliquis morborũ, quos enumerat, caussa sit: tamen cum caussæ morbos istos producentes specie differant: omninò tot mercurij describendi essent, quot morbos enumerat. Quid enim phrenesi commune cum cordis palpitatione & syncope? Quis caussas specie differentes & diversa medicamẽta requirentes non agnoscat, in phrenesi,

nesi, melancholia, pleuritide, anthrace, peste? Qui sine præjudicio, quæ passim viri doctissimi, multorum seculorum experientia adjuti, de horum morborum natura & felici etiam cura tradiderunt, perpendere voluerit: facilè animadvertet, morbos & symptomata ita diversa ad eandem caussam reducere; tàm impossibile esse, quam elementa ex sale, sulphure & mercurio componere; quod tamen idem *pag. 42.* conatur.

Mira etiam in hoc capite est pestis definitio, quam ulcus esse dicit, & propterea non aliam, quam incarnativâ requirere medicinâ.

Mercurius præcipitatus Scheunemanni.

Tandem Mercurium præcipitatum *pag. 17.* definit, spiritum æthereum verè esurinum, acidum, acrem, vehementem, incombustibilem, qui ignem externum calore vincat, totius fermentum vivificum, à quo omnia fermentantur & condiuntur, insita dissolvendi & contrahendi facultate obvia quæq; confringat ac dirimat. Hos spiritus esse scribit, qui esuriant & sitiant, & cibos omnes acida & mordaci sua solvendi & conterendi potestate confringant. Quod officium Galenici calido insito & facultati concoctrici rectè tribuunt. Non enim Spiritus esuriunt aut sitiunt; sicut nec vident, nec audiunt, nec ambulant: sed pars calore naturali & facultate naturali appetente prædita appetit cibum & potum, ac homo esurit & sitit. Et calor ille ac spiritus insitus etsi proximum

Spiritus an esuriant.

mum coctionis instrumentum sit: tamen primaria coctionis caussa non est, sed facultas cujusque membri; unde etiam diversæ in diversis partibus fiunt coctiones, prout diversis facultatibus prædítæ sunt. Ventriculus chylum generat, epar sanguinem; os ex attracto alimento os, caro carnem generat. Præterea spiritus ac calor ille insitus his actionibus inservit, non aciditate, acrimonia & mordacitate sua; quæ nulla in eo deprehenditur; sed blando calore, qui est communis δημιουργός & commune naturæ instrumentum: sicut id ex digestionibus suis facilè discere potuissent Chymici, in quibus calor ille Balnei vel alius blandus corpora naturalia solvit & digerit; sed non aciditate, non acrimonia, non mordacitate.

Authritidis generatio sec. Scheunemanum.

Ineptum verò planè est, quod *pag. 18. & s.* ex isto spiritu, coctionis & digestionis autore, arthridem deducit: Cum scilicet à suarum functionum officio impeditus & præcipitatus siccas coagulationes maximo cruciatu extremis membris infligat: unde tophi nascantur. Quis enim saniorum etiam Chymicorum ignorat, non à spirituosa & vivifica substantia, quæ proximum actionum instrumentum sit, sed à caussa præternaturali, & eo, quod excrementitium est in alimentis, gigni arthritidem; quod ipsi Chymici tartarum appellant, & ad Salem potius, quam mercurium referunt. Et quamvis concedamus, acutissimos

ſimos & ſummâ penetrandi vi præditos ſpiritus in arthritide eſſe: ſalini tamen illi potius ſunt ex humoribus excrementitijs, non vivifica & ſpirituoſa ſubſtantia. De tophorum quoque in arthriticis generatione alij saniores Chymici, ut & Galenici, qui nominibus potius, quam re hîc diſſident, rectius ſentiunt, quam Scheunemannus, qui non ex tartareis & mucilaginoſis ſuccis, ſed ex cremore ſeu lacte dulci, ut ejus verbis utar, quo corporis partes aluntur & nutriuntur, quam Synoviam nominat, eos generari dicit, idq; exemplo lactis declarat. Sicut enim, inquit, videmus aceto tepido lacti infuſo confeſtim coagulatum fieri, quod in durum caſeum tranſit: idem hîc quoq; animadvertimus; ex ſpiritus acetoſi ac dulcis Synoviꝙ conflictu fit coagulum album lapideſcens, quale ex inciſis podagricorum tophis eximitur. Ponamus ſanè & concedamus, ex confluxu & conflictu ſpirituum aut humorum natura ſua repugnantium quid in corpore humano fieri, quale accidere videmus, ſi ſpiritui vitrioli, vel aquæ forti, in quo ferrum ſolutum, oleum tartari, vel butyro antimonij Spiritus nitri affundatur: tamen ea repugnantia inter Spiritus & humores eſt, qui præter naturam in corpore noſtro reperiuntur; non verò inter ſpiritus coctionis autores, & inter ſuccum, quo partes aluntur, talis pugna accidit. Nam cum in omnibus partibus talis ſuccus ſit, & ſpiritum

insitum quælibet pars habeat, semper in toto corpore talis pugna fieret.

Verum operæ pretium non est, in talibus figmentis refutandis immorari, cum talia sint, quæ proculdubio & à sanioribus Chymicis improbantur.

Sulphur resolutum Scheunemanni.

Reliqua ergò, quæ ponit morborum principia, breviter percurramus. Proposuit hactenus Scheunemannus spiritum æthereum, naturæ ignem, omnium actionum rectorem, humidum radicale, & primigenium, madore ac rore suo partes corporis nostri irrorans & madefaciens; radicalis humidi spiritum, vivificam substantiam, proximum actionum instrumentum; spiritum æthereum coctionis & digestionis autorem. Verum hæc non sufficiunt: tribus spiritibus quartum adhuc addit, purissimum, candidum, odoriferum, dulcem, pulsatilem, caloris fomentum, totius corporis fulcrum &c. quem Sulphur congelatum appellat: & humido primigenio seu lacti virginis, quo omnes pontes alantur, quod suo madore ac rore partes corporis nostri irroret, madefaciat ac reficiat, & quod primum & maximum generationis subjectum sit, adhuc aliam liquidam ac mollem substantiã, omnes partes corporis benigno madore irrorantem, spiritus (qui jam quintus erit) etiam plenam, generationi commodam, quam Sulphur resolutum nominat, addit.

Verum

Verum Davi hic sumus non Oedipi. Utinam, si ad medicinam reformandam animum adjicere voluisset Scheunemannus, antiquorum, Hippocratis, Aristotelis, Galeni vestigijs institisset: qui principia & elementa rerum naturalium & corporis humani, morborumque adeo caussas propositur, vel ipsis sensibus ea obvia esse, vel ex actionibus & proprietatibus talia & tot à se distincta esse, docere conati sunt. At hic tot Spiritus & tot principia proponuntur, nec an sint, & an tot sint, vel levi conjectura probatur. Neque etiam ullam appellationum caussam reddit Scheunemannus, & cur Sulphur aliud congelatum, aliud coagulatum appellet, docet.

Ex Sulphure congelato accenso deducit inflammationes; cum tamen, *cap. 4.* anginam, pleuritidem, quæ & ipsæ inflammationes, ut & cerebri membranarum inflammationes, ad Mercurium sublimatum retulerit.

Postea & febres ex Sulphure accenso deducit: de quo jam non disputabo: cum & Hippocrates febrem πῦρ nominet, & Galenus definiat calidum nativum in igneum mutatum, & Galenici incendium spirituum & humorum in febribus non negent. Verum istis non pauca intermiscet falsa, de quibus in doctrina de febribus dicetur.

Quæ de Sulphure resoluto scribit; si dextrè explicentur, maximâ partem admitti possunt. Nã & Galenici vapores suaves ad cerebrũ ele- *Sulphur resolutum.*

cap. 8. deducit, ab alijs Paracelsistis dissentit, qui à Sale, & probabilius, omnes alvi fluxus oriri statuunt. Et mira iterum hic ex Paracelso Philosophia est de appetitu ventriculi, qui appetat & ad se trahat partium nutrimentum vel Sulphur coagulatum, in sanguine, in carne & in alijs membris, adipem intestinorum, & res alias in corpore exsistentes omnes, ut mucum, fluxus, quos ad se trahat, ceu cucurbita sanguinem: qui Sulphuris immaturi edendi desiderio lacessatur, & separationis voluptate capiatur, quasi scire cupiat, quid præstò sit. Docuerunt hactenus Medici, & tormina ventris, excreta, imò cadaverum sectiones id cõfirmarunt, quod humores acres, quos Chymici non malè salsos appellant, & ad salium genera referunt, intestina abradant & erodant, eorumque venas aperiant. Rem tamen tàm evidentem & manifestam negare audet Scheunemannus, & ex sanguinis vel sulphuris coagulati in sanguine, quem appetat, & absorbere desideret ventriculus, per intestina delapsu fieri dysenteriam statuit. Norunt quidem & Galenici fluxum quendam colliquativum esse, ad quem corporis tabes, quam ille barbarè Ariduram appellat, consequitur: verùm non eundem esse cum Dysenteria, ex signis utriusque facilè patet.

Est & hoc monendum, malè Galenicis à Scheunemanno imputari, *pag. 85.* quod ex-

 cremen-

crementa morbos ipsos esse statuant. Paracelsici quidem hoc faciunt, & inter eos Severinus, qui vomitu febré rejectam se vidisse scribit: sed non Galenici, qui omninò excrementa á coctionibus suos colores accipere, & cõmodius esse docent, vitiosos humores non generari, quam generatos evacuari, & propterea partes, quarum vitio illi generantur, ad naturalem statum reducendas & roborandas esse. Interim non sequitur, humores vitiosos jam genitos non evacuandos esse. Illud faciendũ; sed hoc non omittendum: imò, ut illud fieri possit, hoc prius faciendum.

Morbi salini.
Sal calcinatus.

Morbos tandem salinos quod attinet, triplices illos constituit ex Sale calcinato, Sale resoluto, Sale reverberato. Salem calcinatum definit esse vitæ balsamum, corpus illud firmum, fixum, terreum, Mercurium & Sulphur in unum componens, congelans, & solida reddens cuncta, omnium condimentorum optimum &c. Ex hoc, si in corpore humano liquescat, deducit cachexiam, hydropem, œdemata. Salis enim calcinati conditionem esse, ut nonnunquam liquescat. Quod si fiat in corpore humano, naturam eum expellere: atque hinc sudorem ortum habere; ac sudorem nonnullum esse ex carne, nonnullum ex sanguine, ossibus, medullis. Quod si calor insitus sit debilior, quam ut possit sudorem & salem resolutum expellere, intra carnem detineri, & molliorem corporis habitum, quem Cache-

xiam

xiam nominant, aliasq; hydropis species fieri statuit, Sale, qui resolvitur & liquescit, ad inferiora descendente.

Salem resolutum definit esse corpus liquidum, gustu grave, facultate coagulandi & constringendi præditum, saporis sui benignitate cuncta nutriens & conservans, & qui propterea Deorum cibus ac potus dicatur &c. Qui sal quamvis liquidus sit, non tamen humectare, sed potius vi sua constringente exsiccare & indurare. Hoc sale quod caret, nullum exhibere sui gustum, sed insipidum esse scribit. *Sal resolutus.*

Hunc Salem, si ex officio suo delabatur, congelationem pati, indurari, & in resinam, tartarum, arenam & lapides concrescere, & hinc omnes omninò morbos tartareos oriri docet.

Salem denique reverberatum totius Naturæ generale lixivium & mundificativum esse dicit, quod corpora quæque sordibus inquinata detergendo, reserando, incidendo, purgando, vomitum provocando, urinas ciendo, sudores movendo, mundificet, vivificet & regeneret; ignemque occultum & perpetuò urentem esse scribit. Ab hoc sale pruritum, vitiliginem, morphæam, porriginem, scabiem, polypum, verrucas, clavos, abscessus & ulcera varia, phlegmonem, furunculos, carbunculos, bubones, cancrum, luem veneream, scorbutum deducit. *Sal reverberatus.*

Verum enim verò etsi, quæ de Sale in corporum constitutione & morborum nonnullorum origine à Chymicis dicuntur, omnia non improbemus, sed & corporum resolutio Salem ostendat, & qualitatibus suis & actionibus, salsedine, acrimonia ac similibus varia salium genera in humoribus sese prodant; & proinde quosdam morbos ad salem reducendi conatum in Chymicis non improbemus: in paucis tamen feliciter id Scheunemannus præstitit, sed etiam, quæ vera sunt, falsis & absurdis additis, apud Galenicos suspecta reddidit. Primò enim, cur tot salium genera in constitutione corporis ponat, caussam nullam reddit. Neque enim necessarium est, ut omnia, quæ per artem, ignis violenti ministerio, fieri possunt, eadem & in corpore humano reperiantur. Præterea non necessarium, ut illa, quæ corpus constituunt, caussæ morborum quoq; evadant: cum caussæ morbiferæ plurimæ extra corpori advenire possint. Neque etiam in describendis Salis speciebus sibi constat.

Saporum caussa. A Sale calcinato saporum omnium originem derivat, *pag. 20.* & eum nunc amarum, nunc salsum, nunc austerum, nunc dulcem esse scribit. *Pag. 98.* tamen saporem sali resoluto primò tribuit, & nihil sapidum esse scribit, quod Sale resoluto careat. Rectius longè Chymici alij à Sale in genere saporem deducunt, & postea saporum differentias Salium specie-

ſpeciebus attribuunt, aliumq; Salem ſimpliciter ſalſum,qualis communis eſt,alium amarum,alium acerbum, alium auſterum eſſe docent. Quod & ipſe, ſi rem Chymicam excolere, & amplificare, ac reformare Medicinã voluiſſet, facere, & qui morbi à quibus ſalibus proveniant,monſtrare debuiſſet.

Deinde in reddendis cauſſis ſudoris, cachexiæ, hydropis & ſimilium morborum valdè errat. Sudorem quidem Salis aliquid continere non negandum;cum ſapor id teſtetur:ſed tantum ſalem eſſe,non concedendum;cum in morbis ſæpiſſime fœtorem habeat, quem ipſi Chymici à ſulphure deducunt.Nec illud concedendum, ſudorem eſſe ſalem reſolutum, & quidem ex vitæ balſamo & ſubſtantia partium compacta & ſolida reſoluta provenire. Quanquam enim ſudores διαφορητικοὺς interdum accidere non negetur: omnes tamen ſudores à ſubſtantia partium reſoluta provenire, falſiſſimum: ſed ſeroſum, quod eſt in corpore, illud materiam ſudori ſuppeditat. Habetque ſudor & urina eandem materiam, unde & ad ſudores copioſos urina imminuitur. Et cum interdum ſudores copioſiſſimè profluant, ut in Quartana fieri ſolet, ſine inſigni corporis imminutione: fieri id non poſſet, ſi ab ipſa partium ſubſtantia, ſeu partium corporis vel etiam ſanguinis ſale reſoluto ſudores ortum haberent. Præterea ſi hæc eſſet ſudoris generatio, quomodo febres per ſudores

Sudoris cauſſa.

res solverentur; quod tamē feliciſſimè fieri videmus, materia morbifica per ſudores ſæpe fœtidos diſcuſſa.

Hydropis cauſſa.

Æquè abſurdum eſt, quod ex eodem ſale partium corporis reſoluto cachexiam & Aquam inter cutem derivat, & quidem à ſuperioribus ad inferiora deſcendere, & hinc partes ſuperiores tabe conſumi ſcribit, Galenicosq; reprehendit, quod nullam hydropem, niſi epar ſit frigidum, fieri doceāt. Longè alia hydropis eſt generatio. Fit nimirum Aqua intercus, cum humor ſeroſus in abdomen effunditur; quod multis de cauſſis fieri poteſt.

Hydrops nō ſemper generatur à frigiditate epatis.

Fuerunt quidem nonnulli hactenus in ea opinione, omnem Aquam intercutē fieri epatis ſanguificatione, & quidem ob frigiditatem, læſa. Et eſt hæc hydropis ſpecies quidem frequentiſſima; unde etiam nomen generis ipſi in ſpecie tribuitur. Non tamen in omni hydrope epar afficitur, ſed in cadaveribus hydrope mortuorum epar ſępe ſalvum planè repertum eſſe, doctiſſimi Medici obſervarunt. Suntq; multæ, præter frigiditatē epatis, cauſſæ, ob quas ſeroſus humor in corpore cumulatur, & in abdomen effunditur: ſi ſcilicet ob retentionem epatis, venarum & renum læſam vel impeditam bilis & ſerum non ſecernitur; quod ideo per occultos meatus in abdomen effunditur; ſi lien malè habeat & aquoſus ſit; ſi ob ulcus vel vulnus utererurrum, veſicæ facultas retentrix ſerū debito modo non retinet, ſed in loca inconvenientia effluere ſinit;

si facultas renum attractrix læditur. Et omnino si cujuscunq; partis vitio humor serosus multus cumuletur, non excernatur, sed in abdomen effundatur. De qua re doctè disserit Theodor. Collado, *in observationib. in Hollerij method. cap. 60.*

Quas caussas hydropis & ab eo & ab alijs Medicis observatas & annotatas omnes qui diligenter perpendet, facilè intelliget, non, quod Scheunemannus statuit, ex sale partium corporis humani intercutem aquam fieri, & aquam hydropicorum non esse partium substantiam resolutam, sed serosum, excrementitium humorem, præter naturam alicubi cumulatum, & non debito modo excretum. *Hydrops nō est ex sale resoluto.*

Et ineptum planè est argumentū, cum scribit; epar vel frigidius vel calidius aquam gignere non posse: quia ex accidente non nisi accidens producatur; & epatis natura non sit, ut aquam generet. Frigiditas enim vel caliditas epatis aquam quidem non gignit: si tamen epar non rectè temperatum sit, actiones suas rectè exercere non potest, & pro bono sanguine vitiosum gignit. Quod & de alijs partibus verum est, quæ si naturalem constitutionem non obtineant, suas functiones rectè obire non possunt. Et cum epar & aliæ partes coctioni destinatæ opus aliquod producant, ventriculus chylum, epar sanguinem generet: si partes illæ suas actiones non rectè obeant, opus illud vitiari, & pro bono chylo, & bono

bono ſanguine, vitioſum chylum & ſanguinem generari neceſſe eſt. Neque epar puram aquam, ſed pro bono ſanguine ſanguinem aquoſum & ſeroſum generat; quod ſeroſum ſi ab eo non ſecernatur & evacuetur, cumulatum in corpore hydropem excitat. Et certè parùm obſervaſſe videtur Scheunemannus in corpore humano humorum corruptiones, quæ frequentiſſimè ob partium naturalem conſtitutionem coctionemq; vitiatam accidunt.

Neque ullam cauſſam habuerunt Paracelſus ac Severinus, ut à partium aut Salis in ijs reſolutione hydropem deducerent: cum in cibo & potu, quem quotidiè aſſumimus, ſatis aquoſi & ſalſi humoris ſit, qui niſi ab utili alimento rectè ſecernatur, & è corpore per vias debitas evacuetur, ſenſim & paulatim cumulatus aquam inter cutem tandem generat.

Et ſi concedit, epar calefactum bilem, & ſi adhuc magis incaleſcat, retorridos, adduſtoſque humores generare, cur neget, ab eodem frigefacto aquoſum ſanguinem produci?

Nec illud veritati conſentaneum, quod ſcirrhus epatis vel lienis ſemper hydropē ſequatur; nunquam verò eum antevertat, nec ejus cauſſa, ſed effectus ſit. Contrarium enim teſtatur experientia: multiq; reperiuntur, quibus epar & lien indurantur, antequam hydrope laborant. Poſtea quia ob ſcirrhoſam diſpoſitionem actiones epatis & lienis læduntur,

tur, sequitur serosi humoris in corpore cumulatio & hydrops.

Neque cura perfecta hydropis consistit in salis coagulatione, sed potius, post humoris serosi evacuationem, in partium illarum, quarum vitio serosus humor in corpore cumulatur, roboratione; laborandumq; est, ut parti, cujus caussa serosus humor in corpore cumulatus, naturalis constitutio restituatur, ut actiones suas rectè exsequi possit.

Quæ postea, ea, quæ *c. 10.* de Tartaro dicit, attinet, facilè concedimus, multorũ morborũ origines ex tartaro & sale feculento aut cum mucilaginosis & excrementitijs humoribus misto generari; calculos nimirum in pluribus corporis locis, arthritidem & similia mala. In eo tamen errat, quod scribit, salem illum corporis nutrimentum, & Deorum cibum ac potum, nectar & ambrosiam, officio suo delapsum morbos tartareos parere. Excrementitium potius tartarum est, ad corpus alendum ineptum, quod Hippocrates, *de prisca medicina*, rectè ἀνεπιτήδιον, ἄκρητον καὶ ἰσχυρὸν nominat; quod nisi è corpore debito modo excernatur, vel ad articulos protruditur, & arthritidem generat, vel alicubi in calculos concrescit. Unde vina, quæ hujus ἀνεπιτηδίου, ἀκρήτου, ἰσχυροῦ καὶ διαφέροντος χυμοῦ plurimum obtinent, qualia sunt Ungarica, Moravica & similia, ad arthritidem, calculum, colicam & similes morbos producendos aptissimi sunt; *Tartarei morbi.*

quæ

quæ verò minus tartari participant, qualia sunt Neccarinna & Rhenana, salubriora sunt.

Errat deinde in eo etiam cum Paracelso & Severino, quod nihil referre putat, sive tartarum morbū, sive caussam morbi, vel symptomata dixeris: de quo supra pluribus dictum.

Ad calculum præcavendum multum in prima coctione situm esse, facilè concedo. Si enim ventriculus rectè coquat, excrementa rectè separantur; quod nisi fiat, ad epar & alias partes corporis transmittuntur: & stranguriæ caussam in ventriculo esse posse, jam lib. 3. Inst. part. 1. sect. 2. c. 9. dictum verum an roboratio illa acidis præcipuè perficiatur, dubito.

Illud verò miror, quod scribit, solitum fuisse Hermetem post cibum assumtum deglutire semper granum thuris vel mastichis, ne vinum bibitum se coagularet in tartarum. Miror, inquam, unde hoc resciverit.

Sal reverberatus. Tandem salem reverberatum quod attinet, studium illud pruriginem, scabiem, vitiliginem, serpiginem, cancrum & alia ulcera similia ad Salem reducendi non improbo, sed & laudo. Atque ipsi Galenici salsos humores talium morborum caussas esse, diffiteri non possunt. Sed quid egregij præ alijs hic præstiterit, non video. Cum enim & caussis & curatione morbi tales plurimùm differant, atque alia procul dubio salis vel salsi humoris species sit in Cancro, quam in scabie, serpigine: illas omnes explicare debuisset; quo labore

procul

procul dubio gratiam non solum apud Chymicos, sed & Galenicos inivisset. Neque enim ipsi assentiri possumus, *pag. 117.* scribenti, omnem cutis defœdationem, ut lepram, luem Gallicam, alopeciam, serpiginem, nec non alia similia; pustulas, pruritus, impetigines, unico tantùm medicamento sanari satis exactè posse; cum omnium caussa sit unica: licet signa juxta loci affecti partem & dispositionem varia conspiciantur, & dolores acerbiores ad salinorum spirituum majorē & minorē effervescentiam erumpant. Etenim morborū ex humoribus salsis ortum magna est differentia, differuntq; lues Gallica, scorbutus, cancer, anthrax, non solum secundum partem affectam, & majorem vel minorem spirituum salinorum effervescentiam, sed secundum salium species: id quod Chymici saniores concedunt, & propterea diversis morbis è diversis salium speciebus ortis diversa remedia adhibent: Id quod ipse quoque Paracelsus, *in Chirurgia*, fecit. Neque persuaderi possum, ut credam; Scheunemannum unico ex sale remedio lepram, luem veneream, cancrum, serpiginem, scorbutum, atque omnia corrodentia ulcera curasse, ad quæ Paracelsus ipse diversissima remedia tradit.

Deinde nō pauca à vero aliena admiscet. Primò enim mira philosophādi ratio est, cū scribit; salis reverberati esse, corpꝰ porosū reddere &

& granulatum alijs principijs annecti, ne omninò corpus plenum & solidum esset. Eundem salem pellucidum corpus reddere scribit: sed ubi tale sit, nisi in oculis, nescio.

Eundem cum ignem esse dicit, multas ignis species constituit. Supra enim, *pag. 16.* Mercurium pneumosum ignem naturæ esse dixit: & *pag. 17.* Mercurium præcipitatum ignem externum calore vincere scribit. Ne quid jam de sulphure dicam.

Quomodo etiam ad reverberatum & igneum referre possit verrucas, clavos, calles & similia, non video. Quid enim hic ignei, acris, in verrucis, in collis, deprehenditur, & quam cognationem hæc cum pruritu, vitiligine, Cancro obtinent?

Neque sibi Scheunemannus in morborum caussis reddendis constat. Hic à Sale reverberato deducit ignem sacrum, phlegmonem, frurunculum, Carbunculum, herpetem: *pag. 56.* eosdem morbos à sulphure oriri scribit.

Elegans quoque est derivatio Græci vocabuli Anthracis, ab antro; quia interiora quærat.

Hæc hoc loco obiter quasi & exempli gratia brevissimè de morborum caussis ex Scheunemanno afferre volui, nullo modo cavillandi & calumniandi studio, sed ut monstrarem, quam parum feliciter ad Medicinam reformandam accesserit; quodque liber iste titulum, quem præ se fert, sustinere non possit.

Studi-

Studium ad principia Chymicorum morbos reducendi, quod sæpius jam dixi, non improbo: alio tamen longè modo in origine morborum inquirenda progrediendum. Exempli gratia sunt salium differentiæ plures, communis, vitriolatus, nitrosus, aluminosus &c. Hæ procul dubio morbos diversos & diversam curationem requirentes producunt. Atque id ut monstrent, & quidem in specie, à Chymicis exspectatur, si rem Medicam juvare, & caussæ suæ patrocinium aliquod quærere, eamque Galenicis probabiliorem reddere velint.

Caput XVII.

De parte Medicinæ Semiotica.

De signis, ut & alijs rebus plerisque, variè loquitur Paracelsus; sicut hujus generis quædam ex eo collegit Erastus, *parte 3. disp. contra Paracelsum p. 186.* & modo ipsa signa morborum proponit, modò signorum doctrinam rejicit, quare adversarijs reprehendendi ansam dedit maximam. Scribit enim, *loco allegato*, Erastus: Hoc argumentum esse certissimum, cum pleraq; vel insanum, vel ebrium vel à spiritu tartareo dementa-

De signis inconstans Paracelsus.

mentatum sic scripsisse, ut quid scriberet aut dictaret ipsemet nesciverit. Nam dum de particularibus quibusdam affectibus loquitur, eorum signa recenset: & *in 12. Aphor. s. 1.* scribit, quemlibet morbum sua signa habere, è quibus ejus progressus & finis cognosci possit. Alibi tamen signis vel in corpore apparentibus vel ex sermonibus ægri petitis parum tribuit. In Paragrano inquit: *Ægri sermo Medicum non amplius docet, quam si in speculo loquentem cum conspicias, nec tamen audias.* Et alibi jubet, non ad ramos, sed ad radices respiciendum esse. Sicut enim si quis ramos arboris alicujus ob radicum vitium arefactos decutiendo non præcavet, quin alij item arboris rami arefiant: sic etiam non ad signa & symptomata, sed morbum ipsum respiciendum esse. In quo quidem ipsi suo modo facilè assentimur: atque hoc dudum contra Empiricos Galenus & omnes dogmatici propugnarunt. Si verò dicat, nullo modo ad signa & symptomata respiciendum esse, in eo errat, nec dogmaticorum mentem rectè assequi videtur. Nam signa & symptomata non sui gratia considerantur à Medicis, sed ut in morborum & causarum latentium cognitionem nos deducant. Neque laudandum in Paracelso & ejus asseclis, quod doctrinam signorum tàm jejunè tractarunt; cum non minor sit semioticæ, quam aliarum Medicinæ partium necessitas & utilitas, &

Signorum necessitas.

non

non cogniti morbi, nulla fit curatio: & στοχασμὸς ac morborum latentium cognitio sit sæpe æquè difficilis, ac ipsa curatio. Illud verò vituperandum, quod signa contemnunt, atque ex ijs morborum notitiam haberi posse, negant. Certè ea, quæ sensibus occurrunt, in eorum, quæ latent, notitiam deducunt, & effectus de suis causis testantur. Et qua ratione, quæso, hominem sanum & ægrum discernere poterunt Paracelsici, nisi ex actionibus læsis, dolore, colore mutato & similibus?

Verum cum in genere de signis vix aliquid artificiosi tradiderit Paracelsus, in specie de signis ejus sententiam videamus.

Pulsus primò quod attinet, cum quidam pulsuum ignorantiam Paracelso objiciant; Recentiores contra Paracelsum egregiè de pulsibus sensisse, distinctè & nervosè de ijs scripsisse, & exactè pulsus rationem tenuisse scribunt; idq; patere vel ex libro de Pestilentia, *tract. 1.* ubi hæc habet Paracelsus: *Pulsus est mensura temperaturæ in corpore secundum proprietatem sex locorum, quæ Planetæ occupant. Duo in pedibus attribuuntur Saturno & Jovi; duo in collo Veneri & Marti; duo in temporibus Lunæ & Mercurio; Pulsus Solis est in sinistro latere sub corde. Hinc sequitur, si pulsus celerius movetur, quam fieri debebat, pati septem membra principalia Cor, Cerebrum, Epar, Fel, Renes, Lienem, Pulmones; unde & pulsus irri-* *Paracelsi de pulsu sententia.*

tetur sive ad iram cōcitetur. Si verò aliquod principale membrum à morbo vincatur, pulsus debiliter movetur, & plerumq; accidit, quando pulsus debiliter movetur, quod aër sive spiritus vitæ eo loci obstructus est. Paracelsum autem hic non Planetas Macrocosmi, sed Microcosmi intelligere, ijdem monent. Quædam etiam de pulsibus habet *l.2. de Urinarum judicijs*, quæ eo loci videri possunt: quo loco non solùm pulsum tangi vult Paracelsus, sed & infusione aquæ frigidæ vel membri in aquam frigidam immersione, aut petiæ aqua, præcipuè rosarum, madidæ impositione, imò ipso colore pulsum explorare & dignoscere jubet. Hoc etiam non prætereundum, quod, *tom. 1. pag. 743.* scribit, pulsum manere usq; ad mortem, imò aliquando quadrantem horæ post mortem durare.

Verū si nihil melius habuit Paracelsus, quod de pulsibus scriberet, quā quod modo *ex lib. de pestilentia* fuit propositum, & à recentioribus quibusdam approbatum, nihil nisi ineptias habuit. Quid enim, quæso, ineptius, & quod majorem ignorantiam humani corporis arguere possit, scribere potuisset, quam Fel, Renes, Epar peculiarem pulsum habere, & pedibus atque alijs membris externis peculiare pulsus ascribere, pulsuiq; iram & irritationem tribuere. Nam si originem arteriarum, usumque ac finem pulsus respiciamus, omnis pulsus mutatio proxime à corde fit. Fel vero & Re-

nes

nes nullam pulſus mutationem inducere poſſunt, niſi mediante corde; quod in inflammationibus accidere ſolet, calore in corde per eas aucto. Ineptiſſimum verò illud, quod dicit; pulſum aliquando quadrante horæ poſt mortem durare poſſe. Quomodo enim animâ amplius in homine non præſente, actiones animæ obiri poſſunt?

De urinis verò prolixior eſt Paracelſus, ut ex libris de urinarum judicijs videre eſt. Urinam autem definit, Salem ab ingeſto nutrimento ſegregatum, & quiddam trium primorum excrementorum à natura neglectum; nimirum à ventriculo, epate, & Renibus urinam provenire ſtatuens. In quo quidem & quod urinam ad ſalem refert, eum non vituperamus, & veritati hanc opinionem eſſe conſentaneã, *lib. 1. Inſt. cap. 9.* diximus. Plurimumq́; ſalis in urina contineri, tam planum eſt, ut qui negare id auſit, eum extremè pertinacem, aut rerum naturalium & præcipuè Chymicarum planè ignarum eſſe oporteat. Neque enim hic illud vulgare nonnullorum, qui Chymicis ſe opponunt, effugium ullum locum habet; Salem non rebus ineſſe, ſed aduſtione fieri. Nam Sal urinæ volatilis fit ſine omni aduſtione, & quidem ex ea parte urinæ, quæ primo loco deſtillat, de quo videantur, *Inſtitut. pag. 1143.*

Urina quid Paracelſo.

In urina multum ſalis.

Dividit autem urinam in Urinam exteriorem, Cruoris, & permixtam. *Urinam exte-*

Urina exterior. *riorem* provenire statuit ex ijs, quæ comedimus & bibimus, id est, ex nutrimentis; nec quidquam aliud indicare, quam quod stomachum, Epar & Renes attinet. Dici quoq; docet Urinam Tartari, & indicare hanc urinam separationem eam puri ab impuro, quæ fit in tribus principalibus membris, stomacho, Epate & Renibus; & salem, Mercurium & Sulphur in qualibet urina tali cognosci posse. Hypostasin enim salis qualitatem; Tincturam Sulphuris; fundum Mercurium denotare.

Urina cruoris. *Urinam* autem *cruoris vel internam* esse dicit, quæ non è nutrimento oritur, sed è reliquarum omnium partium excrementis confluentibus nascitur, & à mineralibus, quæ sunt in natura, mittitur. Et hæc ut colligatur, jubet, ut homo urinam collecturus nihil comedat nec bibat, aut saltem siccum panem, aut siccam vel assatam carnem, urinamque tunc post mediam noctem colligat. Quod si patiens laboret aliquo morbo acuto, & nihil quidem comedat, interim largiter bibat, jubet, ut urinam collecturus tota nocte nihil bibat. *Permistam* esse dicit, quæ ex utraque urina Externa & Interna permistis constet.

De urina interna quid sentiendum. Verum distinctio illa urinæ in externam & internam seu cruoris non tàm magni momenti est; & forsan ipse Paracelsus eam non magnifecit. Refertur enim, *in vita Oporini*, quod summus discendi ardor in eo fuerit. Et pro-

propterea cum Paracelsus contra reliquorum Medicorum placita assereret, hominis temperamentum nõ nisi ex interna urina,hoc est, si quis per triduum omni cibo ac potu abstinuisset, cognosci posse: Oporinus seipsum triduo inedia maceravit, & exiguũ quid in vitro Paracelso afferens judicium doctoris sui requisivit. At ille ridens, & stultum eum, qui tam facilè obtemperasset, vocans, vitrum parieti allisit. Hoc quidem verum est, aliquid humoris serosi cum sanguine ad remotiores partes penetrare, & sic rursum, ut excrementum, nisi per sudorem & cutem expellatur, ad renes repelli & per urinam excerni posse: illud tamen est exiguum, nec ex eo potest sumi multum judicij, permiscetur que cum reliquo sero, quod statim à sanguine in Epate elaborato secernitur. Nec est, ut quis sibi persuadeat, si ex sententia Paracelsi aliquis nihil aliquandiu comedat, urinamque excipiat, se ita urinam partium privatarum & remotarum spectaturum. Nam primò non omnibus morbis convenit talis inedia. Deinde etsi conveniret: tamen serosum illud, quod per urinam excernitur, potius à renibus & vicinis ramis venæ cavæ, quam à partibus remotioribus, attrahitur. Et cum natura nunquam sit otiosa, si potus nullus aut cibus assumatur, calor in sanguinem agit eumque adurit, ut urina magis uncta excernatur, quod cuilibet in inedia observare promtissimum est.

In eo verò errat Paracelsus, quod urinam internam, seu cruoris, quem appellat, non à nutrimento, sed à partium excrementis & à mineralibus, quæ sunt in natura hominum, provenire censet. Nam nulla sunt peculiaria mineralia in nostro corpore, sed ex alimentis, quod est serosum & salsum & coctioni ineptum, post absolutam sanguificationem secernitur. Si verò quid post secundam coctionem non excernitur, & ita sanguini permistum ad partes remotas pervenit, cum ineptum sit, ut corpori assimiletur, à partibus respuitur, & vel per sudores excernitur, vel ad renes regurgitat. Aliud verò & alia de causa cumulatum partes privatæ excrementum tale nullum habent. Neque in parte jam constituta mineræ sunt, quæ peculiaria excrementa de se emittant.

Differentias urinarum postea plurimas constituit, quibus omnibus recensendis hîc tempus terendum non est: qui eas cognoscere cupit, vel ipsum Paracelsum consulat, vel Johannem Rhenanum, qui ex mente Paracelsi hac de re scripsit peculiarem libellum, cui titulus, *Urocriterium Chymiatricum*, in quo miras Paracelsicorum de urinis sententias videre est, quarum paucas recensere libet. In urocriterio Chymiatrico: cap. 1. scribit Rhenanus: *Puellarum urina habet in fundo adhuc parvam ὑπόστασιν, quæ non benè advertentibus cum superiore contigua appareat: attamen ea hypo-*

Urina puellarum sec. Paracels.

hypostasis non est, sed ab illa quamvis minutissima, distincta, matricisvè propria est, ac mulierem sanam & fœcundam indicat, quod in viris non accidit. Et numero 28. *Ut verò rectius hypostases illas oculis suis subjicere possis, movenda est mulierum urina. Mota enim parit parvas bullulas, inter duas illas hypostases, estq; infallibile muliebris urinæ signum. Menstruo autem deficiente, hypostasis illa parva amplius non cernitur &c.* Fides sit penes experientiam. Manus nostræ sunt oculatæ, credunt quod vident. Certè innumeris tot seculorum Medicis hactenus tâm oculatis esse non licuit, ut istam parvam hypostasin, quam isti viderunt (si modo viderunt) videre potuerint. Id quod multi præclari Medici & usu & ætate pollentes confessi sunt; atque inter eos Bernhardus Paternus, in Academia Patavia senex quondam Practicus, dicere solitus fuit; eos, qui huic prædictioni incumbunt, omnium maximè decipi, nec se in ulla gravida tales unquam urinas, quales quidam Arabes, ex quibus ista pleraque mutuati sunt Paracelsici, describunt, per omnem suam vitam observasse.

Deinde quod Paracelsici, quorum dogma, *cap.2.numero 7.* proponit Rhenanus tria principia in tribus urinæ partibus collocant; sulphur, in parte urinæ superiore; salem, in media; Mercurium in infima: eo nec sibi nec vero consentanea loquuntur. Nam cum aliàs urinę & aliarum rerum colorem à sulphure deducant: *Urinæ partes.*

cant: colorq; non solum in parte superiore, sed tota urinæ substantiæ appareat, cur sulphur solum in urinæ parte superiore collocant: & qua de caussa hic gravitatem & locum infimum Mercurio attribuunt; cum alias Mercurius ipsis sit planè & maxime volatilis & superiora petat?

Urina quantitas sec. Paracelsi. Cui etiã persuaderi possit, verum esse, quod, *ibidem numero 11. & 12.* scribit; *Urinam in decrepitis exactè 8. uncias pendere, in senibus 6.?* Etenim cum non solùm cibus & potus alias majore, alias minore quãtitate assumatur: sed cibus alius humidior, alius siccior sit: Præterea narurarũ maxima sit diversitas, alij sicciores, alij humidiores; ut jam de anni tempore, quo per sudorem & habitum corporis plus vel minus digeritur, non dicam: quomodo in omnibus idem urinæ pondus esse poterit?

Quæ verò in differentijs recensendis occurrunt, omnia persequi, nimis prolixum, nec operæ pretium foret. Cum enim sine omni ratione proferantur, nemo, cui γέροντος παιδιάς notus, nisi probentur, ijs assentietur. Quædam tantum recensere libet. *Hypostasis & sedimentum an differant.* Rhenanus (nam cum is Paracelsi de urinis dogmata in ordinem redegerit, ex eo ea inprimis allegare libet) *cap. 3.* inter hypostasin & sedimentum distinguit: cum tamen nulla sit inter ista vocabula differentia; nisi quod alterum Græcum, alterum Latinum est.

Nume-

Numero 14. ſcribit: *In quorũ urinis velut arenæ conſiſtunt, ijs veſica calculo laborat.* Qui aphoriſmus falſus eſt; cum idem ex Renibus accidere poſſit. Imò materia talis tartarea, quam appellant, ſæpe longo tempore redditur ab ijs, qui nec veſicæ nec renum calculi unquam laborarunt. *Arenæ in urina quid indicent.*

Cap. 4. numero 2. Urinam tremulam eſſe dicit, quæ aſcendendo deſcendendoq; fervere ſeu ebullire cernitur; & oppilationem ſignificare. At, quæſo, quando viderunt Paracelſici ſponte urinam ebullire? *Urina tremula.*

Qui deinde aphoriſmi calore deſumpti, ſequuntur aliquot, pleroſque falſos eſſe deprehendet, qui urinas iſtas cum morbis conferre voluerit. Ita an dentur tot odorum differentiæ in urinis, quot & quales *cap. 5.* deſcribuntur, conſulatur experientia, & plurima hic à Paracelſo & conficta deprehendentur. *Urianarum colores ſec. Paracelſum.*

Cap. 6. nimis magnam licentiam ſibi ſumunt rerum nomina mutandi Paracelſici, cum urinam Rubini & nutrimentum partium ſanguinem Rubinum appellant, à colore rubicundo: ut cum ipſe Paracelſus humores à qualitatibus primis, quæ tamen magnæ ſunt efficatiæ, denominare nolit: cur ſanguis à colore ſaltem Rubinus appellare debeat.

Quæ poſtea, *c. 7. & 8.* de urinę internæ coloribus ex Paracelſi ſententia habentur, pro libitu confi- *Urinæ colores ſec. partes.*

conficta sunt, nec sensui monstrari, nec rationibus probari possunt, ideoq; ijs fidem non habemus, donec & istas differentias, ita se habere monstraverint, & causas differentiarum reddiderint; quod nunquam facient. Nam cerebrum dicunt colore esse album; sed quid hoc ad urinam? Nulla enim urina ex solo cerebro excernitur, sed partium excrementa serosa in urina confunduntur. Et cum urinam internam non nisi post inediam excipi velint: at in inedia ab actionē caloris diuturnā Urina semper magis tingatur: cui persuadebunt, colorem cerebri album in urina apparere posse? Verum quidem est, partem quamlibet ali nutrimento sibi conveniente, aut potius sanguinem sibi assimilare, & propterea serum quoq; naturæ partis assimilari quodammodo. Sit etiam, ut ex singulis partibus aliquid ad vesicam regurgitet, & cum urina excernatur: veruntamen cum omnes partes hoc faciant, serum illud commiscetur, & propterea in urina, quam vocant, interna unius partis serum seorsim conspiciendum non exhibetur; sed quicquid ab omnibus partibus ad renes pervenit, confunditur.

Contenta urinæ sec. Paracels.

Cap. 9. numero 2., contentum in urina dicitur id omne, quod in superficie urinæ cernitur: quasi in medio etiam & fundo non dentur contenta. Si quoque explicare deberent, quid sit circulus in urina, & unde ortum habeat, non tam liberales essent in prædictionibus

bus ex circuli differentijs, quæ, *cap. 9.* proponuntur à Rhenano. Similiter etiam in eodem & sequenti capite pleraque conficta sunt, nec ullo fundamento Physico nituntur; scilicet *ex urina cognosci posse, phlegma in sincipite abundare; sanguinem in capite abundantem secundum tempora dolorem gignere: dolorem in sinistra capitis regione ex humore Melancholico provenire: esse paralysin in altere latero: adesse apoplexiam, tremorem cordis, spasmum, morbum secundum umbilicum, dolorem ischiaticum, obstructionem cerebri: Et vel masculum vel fœmellam conceptũ esse; ac,* quod ridiculum est, *in nõnullis gravidarum urinis imaginem quandam propè matulæ fundum primis temporibus conspectam fuisse.* Et in summa (his enim verbis suum urocriterium concludit Rhenanus) *quicquid homini prosperum aut adversum in valetudine accidit, directè quasi in speculo, in urina deprehendi posse.* Quæ cum talia sint (conscientiam ipsorum testor) ut nunquam à Paracelsicis experientia comprobata, ac circa ægros observata sint, nec deprehẽdi, multò minus rationibus confirmari possint: mirum certè est, ea tam audacter in publicum proferri & incautæ juventuti pro oraculis quasi, nullis rationibus adhibitis, obtrudi. *Scilicet insano nemo in amore videt;* nimioq; Paracelsi amore, qui ipsis *Magnus Medicorum Monarcha* est, ita viri alias non vulgares fascinati sunt, ut satis ipsis sit, aliquid à Paracelso profectum esse; & si rem ita

Ex urinis quæ prædicant Paracelsici.

ita sese habere, nec ratione nec experientia probare possint. Quæ eo fine dicuntur, non ut si quid peculiare circa urinam Chymici observarunt, rejiciatur, sed ut quilibet cautus sit, & non nisi ea, quæ observationibus confirmata sunt, arripiat.

Urinæ turbatæ. In primis autem circa turbatas urinas, de quibusdam utiliter monuerunt Chymici quidam; sed nec soli, nec primi. Etsi enim, ut *in Institutionibus* dictum, Argenterius Joh. Baptistam Montanam urinas turbidas inspicientem riserit: tamen ex urina turbata multa cognosci possunt, quæ in urina clara non animadvertuntur: præcipuè in febribus. Etenim licet urinæ dum claræ sunt, sæpe similes videantur, imò non rarò sanorum urinæ similes appareant: tamen, ubi turbantur, maxima apparet diversitas, & in alijs quid subsidet farinam laterum referens, in alijs aliud: in alijs quid lateribus vitri ita adhærescit, ut vitrum vix mundari queat; in alijs, etsi diu urina in matula servetur, nihil tale accidit. Id quod facilè cognoscitur, si vitrum paululum ad latus inclinetur. Ideoq; in talibus morbis, epidemijs præcipuè, non incertius ex urinis turbatis, quam claris, judicium haberi posse, ipsa experientia edoctus existimo.

Urinæ in febribus malignis. Chymici quidem in Epidemijs morbis differentiam urinarum non incommodè ad Arsenicum, Auripigmentum & Mercurium referunt; & arsenicum instar calcis vivæ appa-

rere,

rere, vitroq; adhærere, illudq; quaſi arrodere: auripigmentum colore ochræ conſpici, etiam tenaciter adhærere, ſed non ita arrodere vitrum: Mercurium colore quaſi cæruleo, inprimis circa circulum, conſpici, ſtatuunt.

Tandem Paracelſici quidam ex deſtillatione urinæ de morbis hominis judicare docent. Nimirum certũ urinæ pondus, & competens vas & fornacem deſtillatoriã, parte ſexta longitudini juſtę proportionis & menſurę hominis reſpondẽtia ſumunt, deſtillationemq; per gradus ignis inſtituunt, atque è vaporibus ad hoc vel illud vaſis deſtillatorij latus, partemq; delatis, & id genus alijs de ſede affecta, affectu ipſo, affectus eventu & alijs judicant & pronunciant; ſicut ex libro *Gerhardi Dornæi de urinarum deſtillationibus* videre eſt. Paracelſus tamen vix hujus probationis mentionem facit, & deſtillationem urinarum quidem cõcedit, ſed eam, qua partes urinarũ ſeparantur. Nam, *de urinis tom.1.p.745.* ſcribit: morbos tartareos ex coloribus urinæ cognoſci non poſſe, ſed ut morbi cauſſa cognoſcatur, urinam coagulandam, & in ſuas ſpecies ſeparandam eſſe. Et *ibidem pag.764.* ſcribit: Sicuti viride, flavum, cæruleum, nigrum ſi aquæ miſceas, cæruleum agnoſci nõ poteſt: ita urinæ colores agnoſci non poſſunt, niſi per ſeparationum. Et ſi aquæ in vitro Sal injiciatur, Sal agnoſci non poteſt, niſi per ebullitionem; & ſi dulce, amarum, acidum, miſceas, nullum horum exactè

cogno-

cognosci potest; separationem ergo partium necessariam esse censet.

Sed ut quid de his sentiendum sit; breviter dicamus, primò quidem urinæ in gravioribus morbis, si cui eam tentare placeat, destillationem planè non improbo. Cum enim urina multum salis & materiæ tartareæ, quam appellant, contineat, si morbi graviores & diuturni inde procreentur, licebit cuilibet, urinam destillare, ut quid in se contineat, exactius cognoscatur. Verumq; est, quod hic Paracelsus scribit, salis, dum aqua diluitur, naturam exactè è colore discerni non posse, sed rectius separatione cognosci. Sanè idem rectè in acidulis & thermis fit, quarum natura & unde vires suas habent, rectissimè destillatione & separatione Chymica deprehenditur.

Cætera, quæ de certo urinæ pondere, Fornacis & vasis magnitudine, proportione, vaporibusq; ad hoc vel illud latus ascendentibus & similibus, quæ in destillanda urina observare jubent, & hinc de sede affecta, affectu ipso, morbi eventu & alijs pronunciant, ineptiæ sunt. Quid enim fornacis altitudo ad longitudinem hominis & urinæ constitutionem? Cur vasis magnitudo certæ parti justæ staturæ hominis respondere debet? Certè omnes homines non sunt ejusdem staturæ, & proinde hæc proportio non omnibus quadrabit, reliquisq; peculiares fornaces & vitra

paranda

paranda erunt. Quomodo vapores ad hoc vel illud latus delati, de latere affecto judicium dabunt? Quid enim in vitro rotũdo dextrum vel finiſtrum? Et ſit vitrum ita formatum, ut homunculum referat, quomodo urina infuſa ita ſeſe ad latera conveniente modo applicare poterit? Certè ſpiritus mechanicos, ſi ulli urinæ inſint, hic valde negotioſos & prudentes oportet eſſe, ut ſuum cuique locum tribuant. Sed nugæ ſunt, ſimiles illis, quando in urinæ in matula inſpectione etiam dextrum & ſiniſtrum conſtituunt; & hinc de parte dextra vel ſiniſtra affecta judicant. Fortuitum planè eſt,& arbitrarium,quod in rotundo vitro hæc pars in manu Medici dextrum, illa ſiniſtrum locum occupat. Quis ergo urinam ita diriget, ut poſtquam & emiſſione & geſtatione conturbata erat, jam poſtquam hæc vitri pars in Medici manu dextrum, illa ſiniſtrum locum habet, ita decenter in urina omnes partes ſibi convenientia loca occupent, ut quæ urinæ pars ex dextris corporis partibus emiſſa eſt, jam ad dextram matulæ partem moveatur, ibique ſedem figat, quæ verò ex ſiniſtro latere fuit emiſſa, ſiniſtrum locum teneat?

De locis morborum Severini opinio.

Porrò & in locis ac temporibus morborum cognoſcendis longè aliter, quàm Galenus, ſentit Severinus, *cap. 13.* Principiò per locum affectum non locum poſteriorem & ultimum, quales in podagra, hydrope, can-

cro, paralysi, herpete noti sunt, intelligit, fructuum scilicet, ut loquitur, diversorium, sed fontem, fomitem, radicem & seminum hospitia. Neque enim ex actione læsa locum affectum vult investigari; Galenumque reprehendit, quod ex actione animali læsa in Epilepsia locum affectum Cerebrum esse colligit; cùm æque cordis actiones lædantur. Ideoque fontes quærendos esse censet, unde veniant impressiones, symptomata, actionum depravationes, non quò vadant, vel ubi sensibus se patefaciant.

Seminum ac fomitis morbi cognitio sec. Severin.

Si verò quæratur jam, cujus ope & ductu radices sive fontes ac fomites in morbis, occultæque seminum latebræ investigari possint, Severinus ad macrocosmi cum microcosmo comparationem recurrit. Cum enim corporum omnium motus stabiles sint, & consentanea consentaneis, domestica domesticis sese naturali desiderio applicent, spiritibus ex majore mundo, qui ijsdem proprietatibus insigniti sint & domesticas signaturas obtineant, quasi ductoribus, utendum esse, & ut locus fomitis morbi inveniatur ex effectibus medicamentorum inquirendum. Si enim vegetabilia & mitiora medicamenta sufficiant, argumento esse, radices foveri in partibus, quarum Elementa & principia debilia sint, ut in ventriculo, intestinis, mesenterio, vel superficialiter in partibus potentiori-

tioribus, ut renibus, sanguine, receptas esse. Si verò talia medicamenta invalida fuerint, indicio esse, in partibus foveri, quarum Elementa & principia validiora sint, vel si debiliores occupaverint, radices profundius posuisse, & longâ circulationis digestione seminum suorum tincturas ad exaltationem produxisse: itaque subtilioribus opus esse medicamentis è mineralium familia petitis.

Deinde ex symptomatum vehementia & remissione signa sumit. Symptomata enim vehementissima testari dicit, morborum mineras in partibus delitescere, quarum Elementa & principia validissima sint; nisi astrorum potentes impressiones sequantur, ut in venenis. Diuturnitate autem, recidivorum frequentia, & evidentium caussarum animadversione hæc distingui.

Verum enim verò ludit Severinus in vocabulo loci affecti; nec morbum & caussam, & proinde locum morbi & causæ discernit, neque inter partem per se, & per consensum affectam distinguit. Atque injustè reprehendit Galenum locum affectum in Epilepsia cerebrum statuentem.

Locus morbi & caussæ differunt.

Revera enim nemo epilepsia corripitur, nisi cerebrum afficiatur; & proxima epilepsiæ causa semper est in cerebro. Cum enim in universo corpore motus & sensus cerebri beneficio, spiritum animalem suppeditante, perfician-

In epilepsia quæ pars afficiatur.

ficiantur, nervique à cerebro originem habeant: rectè concluserunt Medici, motum & sensum partium omnium simul lædi non posse, nisi cerebro simul affecto. Et cùm in Epilepsia hoc fiat, cerebrum in ea lædi statuerunt. Interim Galenus tam stupidus non fuit, ut ignoraverit, causam, quæ cerebrum vellicat & Epilepsiam excitat, non semper in cerebro generari: imò expresè docuit, & post eum Medici omnes, ab utero, ventriculo & externis quoq; ac remotis corporis partibus, illam non rarò suppeditari. Id quod & in alijs morbis frequentissimè evenit. Neq; enim materia, quæ arthritidem vel erysipelas producit, semper in pede generatur, sed plerunque è ventre inferiore transmittitur. Hanc morbi radicem, fontem seu fomitem investigandum esse, sciunt, & dudum docuerunt Galenici; utpote sine cujus noticia nullus morbus rectè curari possit. Quomodo autem fomes & pars illa, quæ morbo materiam suppeditet, cognosci possit, hoc difficilimum. Qua in re si quid novi, quod Galenicis hactenus incognitum fuerit, attulisset Severinus cum asseclis, meritò grata mente id Galenici amplecterentur. Verum promissis facta non respondent. Nam fallax, imò periculosum, remedijs solum, ut inter nuncijs, ad hanc rem uti.

Loci affecti signa. Habent quidem & Galenici inter signorum fontes juvantia & lædentia, & quæ morbum

bum augere videntur, argumēto sunt, convenientiam morbum habere cum re morbum augente: Si aliquid juvat, contrariam morbo naturam habebit. Fons tamen hic signorum potius causas & morbos respicit, quam locum affectum: neque uni huic signo fidunt Galenici: Sed alia longe evidentiora habent. Atque temeritatis speciem habere videtur, per medicamenta periclitando locum affectum indagare velle; cum alia signa satis clara suppetant, quæ nos in locorum affectorum noticiam deducere possunt.

Deinde in partibus, quas illi appellant, debilioribus, ut ventriculo, intestinis, mesenterio, non semper morbi leviores, & qui levioribus cedant medicamentis, inhærent; in nobilioribus verò morbi validiores: sed contrarium potius verum est, partesque nobiliores non ita facilè permittunt, ut causæ morbificæ radices in illis altius agant, sed ad partes debiliores natura humores excrementitios solet expellere; quæ etiam propter facultatum expultricem debiliorem eos facilius admittunt, unde morbi maximè diuturni, & qui non nisi fortioribus remedijs cedunt, solent ex humoribus in mesenterio & vicinis locis cumulatis generari.

Præterea incertus est hic modus morborum semina investigandi. Nam remedium

forte æquè monstrat, ex eorum opinione morbum in parte nobili & ignobili consistere; cum morbum in parte ignobili altius infixum potens remedium requirere dicant. Et cum utræque partes plures sint, in quanam parte debili vel parte potenti hæreat, mali fons, non patefacient. Sæpe ægri relatio, quam tamen negligit Paracelsus, rectius nos in loci affecti notitiam deducit, quàm hi internuncij: Exempli loco, sit epilepsia per consensum ex crure, in qua ex relatione ægri Medicus de loco causæ rectissimè erudiri potest: Ut verò medicamentorum internuntijs, quod vult Severinus, id cognoscatur, impossibile est. Aut si Paracelsistis non impossibile videtur, facto ipso, non verbis saltem & promissis demonstrari oportet. Interim donec id præstent, antiquam investigandi locos affectus viam retineamus, neque Chymicorum quorundam recentiorum temeritatem imitemur, qui de loco affecto nihil solliciti scribunt; medicamenta habere scientiam inveniendi morbum in centro per se, etiamsi Medicus ignoret, ubi & quis hæreat in corpore morbus.

De temporibus morborum: Severin: opinio.

Tempora autem & periodos morborum non à numeris, non ab hominum peculiari natura, non à motu Lunæ, non ab excrementorum certis confluxibus facultatisque expultricis motu certo provenire statuit:

tuit: sed ex seminibus & astris morborum. Ut enim vegetabilia certis temporibus florent, germinant & fructus producunt; animalia certa partus tempora habent: ita & semina morborum certis temporibus germinare & fructus suos producere; & quidem alia alijs temporibus. Morbos hæreditarios, ut Epilepsiam, Podagram, Lepram & similes longa habere digestionum tempora; quædam semina septimo anno ad efflorescentias pervenire, quædam decimo quarto, alia vigesimo sexto, alia trigesimo: qui verò morbi in alimentis semina habent, ea citius sua tempora absolvere. Locorum quoque diversitates tempora variare. Citius enim effervescere, quæ in ventriculo sunt, morborum semina, quam quæ in Epate & Renibus: Servata tamen Seminum analogia. Citius enim febrilia semina in renibus ad germinationem provenire: quam Colicæ in intestinis vel ventriculo.

Cur autem præcipuè in febribus, neglecto regionum, ætatum, sexuum, alimentorum, consuetudinum discrimine, circuitus ita constantes sint, caussam hanc reddit: quod scilicet seminum copia, nascendi facilitas, & locorum oportunitas in febribus intermittentibus concurrant. Semina enim & impuritates febriles in omnibus alimentis copiosissimè, in omnibus regionibus inveniri, *Periodorum in febrib. caussa sec. Severin.*

niri, deinde in omnibus regionibus, in omni sexu & ætate errores in diæta committi.

Continuitatis & intermissionis ratio sec. Severin.

Continuitatem & intermissionem morborum ex radicibus homogeneis & heterogeneis deducit. Si enim radices morborum sint homogeneæ, continuos morbos producit statuit; radices verò heterogeneas resolutiones interruptas producere. Ubi enim radices sunt homogeneæ, ibi etiam fructus omnes æquè maturescere: ubi verò radices sunt diversæ, ibi etiam fructus alios maturitati esse viciniores, alios remotiores; atque inde accidere, ut hodie partes maturæ efflorescant, cras aliæ, tertio die rursum aliæ.

Galenumque hic reprehendit Severinus, quod dispositionem partium morbosam, id est, radices, semina, Elementa, tincturas, potestates, astra morborum neglexerit, & facultatibus morborum gubernationem adscripserit. Silere enim in morbis naturæ ministeria, & à morborum seminibus omnia gubernari: neque expultrici facultati partium, neque excrementorum collectionibus vel transmissionibus circuitus morborum adscribendos esse.

Verum enim verò ut breviter de his aliquid dicamus, etsi verum sit, coctiones & excretiones certis temporum spatiis absolvi: interim negandum non est: inferiora hæc à superioribus causis regi; quod præcipuè in motu

motu lunæ vel rusticis notissimum. Et cum tot secundum ætatem, temperiemq; sint corporum differentiæ, qui fit, quod ab eodem cœli influxu & motu omnes homines æquè afficiuntur?

Illud verò falsum, quod hæreditarios morbus, ut Epilepsiam, Podagram & similes, è suis seminibus instar plantarum, pullulare scribit Severinus, quæ sua digestionum habent spatia, suoque tandem tempore suos proferant fructus, alij scilicet septimo, alij decimo, alij decimoquarto, alij trigesimo anno. Alia enim est longè morborum horum, ut & supra dictum, caussa, dispositio nimirum vitiosa in partibus. Quod verò non eodem tempore hæreditarij morbi omnes invadunt, sed alij in pueritia, alij in juventute, alij virili ætate: ratio est, quod caussa morbum producens non in omnibus ætatibus æquè facilè generatur & cumulatur. Epilepsia primæ ætati familiarior est, & ætatis progressu sæpe sponte cessat, ut est, 5. Aphor. 6. Ergo si quis à parentibus ad hunc morbum dispositionem habet, eam incurrit ea ætate, quæ alias huic morbo aptior est. Podagra infantes rarissimè laborant, cum ea ætate materia, quæ podagram excitat, non ita suppetat: plerumq; verò circa trigesimum annum invadit. Ergo & hæreditaria podagra sese maxime exserit ea ætate, quæ caussas hujus morbi cumulare solet.

Morborum hæreditariorum caussa.

Continuitatis & intermissionis in morbis caussa.

Planè verò contra experientiam pugnat Severinus, ut cuivis quotidie circa ægros observare licet, dum continuitatem morborum ex radicibus homogeneis; intermissionem ex radicibus heterogeneis deducit. Si enim ægrorum natura, humoresq;, qui peccant & evacuantur, considerentur: facile animadvertimus, etiam ab humoribus mistis oriri febres continuas: & sunt febres continuæ ex humoribus mistis tam frequentes, quàm quod frequentissimum. Contra dantur intermittentes tertianæ & quartanæ, ubi in paroxysmis multis nulla in humoribus mutatio apparet, sed qui humor paroxysmum primum excitavit, ejusdem naturæ est cum eo, qui secundum vel tertium vel quartum excitat. Continuitatis & intermissionis longè alia causa est, ut de febribus dictum.

Verum in tot absurdas opiniones Severinum conjecit sententia illa, quæ putat morbos non aliter oriri, quam fructus in arboribus generantur.

An naturalis facultas in morbis cesset.

Valde in eo quoque errat, quod facultati naturali morborum gubernationem adscribendam, & expultrici facultati morbi circuitus attribuendos esse, planè negat; sed tum à morborum seminibus omnia gubernari docet. Habet quidem passim multa absurda Severinus, sed absurdissimum longè hoc est, Naturæ gubernationem corporis in morbis planè adimere: atque ex hoc uno judicium formare

mare debebat ij, qui Severini dogmata omnia tantum nō pro Oraculis habent, & quasi psittaci decantant. Sibi autē & experientiæ contraria scribit hac de re Severinus. Nam *p. 153.* hæc habet: *Ea est propria facultas omnium vitalium Elementorum, ut in suis regionibus nihil alieni ac dissentanei ferre possint, sed omnia collectis viribus à se expellant.* Et rectè. Nam natura suo munere nō solum fungitur sanitatis tempore, sed & morbi, atq; ipsam esse morborum medicatricē, rectissimè scripsit Hippocrates, quæ *ἀπαίδευτος ἐοῦσα καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει.* Id quod non de medicamentorum natura, ut nonnulli Chymici mentem Hippocratis depravare conantur, sed corporis natura est intelligendū, ut textum inspicienti cuilibet videre est. Actum nimirū cum ijs ægris, in quibus naturæ ministeria silent, & à morbis omnia gubernantur. Quamdiu verò natura sese morbo, ut hosti, opponit, nondum de ęgri vita desperandū. Et naturæ beneficio omnes crises accidunt, quas medicamentis velle attribuere, fatuum est. Quę enim corpus formavit natura, auxit, nutrit, gubernat & quotidie excremēta expellit, eadem ne tempore morbi otiosa erit? Et cū multæ crises ac morborū solutiones fiant nullis adhibitis medicamentis, qua, quæso, vi illa administrantur? Non certè medicamentorū, quæ nulla adhibita fuerunt; neq; morborū, vel causarū morbificarum, quæ seipsas nō expellunt. Ergo reliquū est, ut quod hacte-

hactenus omnium seculorum Philosophi & Medici constanter asseverarunt, adhuc cum Hippocrate, νέσων φύσιας ἰητρὸς, Naturam morborum medicatricem dicamus.

Prognostica. Tandem in prognosticis non constat sibi Paracelsus. Paramiri enim *lib. 1. de orig. morb. ex pr. trib. substant. c. 8.* omnes morbos, nullo excepto, etiam à nativitate contractos, ut siccitatem & paralysin à nativitate, curabiles esse dicit. Si enim venenum est in natura, etiam veneni remedium adesse dicit; & qui hostes condidit, eum etiam ijsdem adversarios condidisse, nullumq; morborum esse, qui hominem jugulare queat, existimat. Alibi verò Paracelsus quosdam morbos incurabiles esse concedit: lepram incurabilem describit *lib. 6. Par. in fine.* & *in Scholijs ad l. 2. c. 3. de urinis*, morbi incurabilis signa trahit.

An omnes morbi curabiles. Ergo hîc præcipuè illa quæstio discutienda est; An omnes morbi sint curabiles. Etsi verò Paracelsum hac in re, ut in alijs plurimis sibi non constare modò dictum sit, ac plura ejus rei testimonia collegerit Erastus, *part. 3. Disp. contra Paracelf. pag. 208:* tamen quia recentiores quosdam Paracelsicos deteriorem sententiæ Paracelsi partem sequi, & omnes morbos curabiles esse statuere video, quid hac de sententiendum sit, inquirendum. Primò autem mirum est, Paracelsicos non solum mori, sed morte præmatura mori. Cum tam acriter defendant,

fendant, omnes morbos esse curabiles. In seipsis enim hujus dogmatis specimen exhibere debebant. Verum plurimi ex ijs, & inter eos ipse Paracelsus, moriuntur morte præmatura. Si μαρασμῷ senili exstinguerentur, res adhuc salva esset: cum nulli hominum mortem effugere datum sit: sed cum morte præmatura exstincti sint, morbo aliquo mortui sint, necesse est: & quos curabiles esse dicunt, morbos curare non potuerunt. Quæ etiam de Paracelso & ejus admirandis curationibus nimis gloriosè prædicantur, repetere hic nolo. Vulgus regitur opinionibus, & gloriosis pollicitationibus temerè fidem adhibet: sed non vir doctus. Is illum potius imitatur, qui cum in Sacello vidisset multas tabulas suspensas ab ijs, qui in navi periclitantes vota fecerant: *Si*, inquit, *ij, qui perierunt, & frustra vota fecerunt, tabulas suspendissent, multò major numerus esset.*

Deinde quod inter morbos curabiles referunt Lepram, Epilepsiam, Hydropem, Arthritidem, morbosq; hos simpliciter Galenicis incurabiles esse, à Chymicis verò curari affirmant, multis modis errant. Nam primò Lepra, Epilepsia, Hydrops, Arthritis, & si qui alij tales morbi, nec semper incurabiles sunt, nec semper curabiles: qua de re in horum morborum tractatione passim apud practicos prognostica consulantur. Distinguendum nimirum est inter morbos per se incurabiles & inter

Morbi curabiles & incurabiles.

Morbi incurabiles per se.

inter morbos per accidens incurabiles. Per se incurabiles morbi sunt, quorum natura talis, ut nulla arte & humana ope sanari possunt, in quocunque sint ægro, & quorum curatorum exemplum nullum unquam compertum.

Per accidens. Per accidens verò incurabiles sunt, quorum remedia dantur, quique natura sua curabiles sunt, & in aliquibus ægris curantur; ut tamen in hoc vel illo ægro non curentur, quædam accidunt, quæ curam impossibilem reddunt. Malè ergo ad morbos simpliciter & per se incurabiles refertur Epilepsia, Hydrops, Arthridis. Imò ipsi Chymici pro incurabilibus simpliciter non habent, sed Galenicis tantum incurabiles esse, à Chymicis curari posse dicunt. Verum & hoc falsum. Nam Galenus, *in præfat. lib. 11. de medicament.* simpl. facultat. historias aliquot Elephanticorum recenset, qui usu viperarum & theriacæ sanati sunt. Hydropes & Epilepsiæ, ut & Arthritides, Dei beneficio, à Galenicis quoq; curatæ sunt, ut, testatur Erast. *parte 4. Disput. contra Paracelsum.* Plures tales historias collegit Joh. Schenckius *lib. 1. observ.* 227. 230. 232. 233. lib. 3. sect. post. obs. 249. 250. lib. 5. observ. 136. 139. 155. 156. lib. 6. observat. 194. 195. 198. & nunc etiam talia observare licet.

Quæ quidem curationes solum Galenicis Medicamentis peractæ fuerunt. Interim non negamus Chymicorum medicamentorum ... in tali-

in talibus difficilibus morbis tollendis efficaciam esse longè maximam. Sicut Petrus Palmarius, *de lapide Philos. dogmaticor.* proponit historiam mulieris leprosæ per antimonium & aurum à se curatæ. Omnem verò Lepram, Epilepsiam, Hydropem & Arthritidem curare, æquè impossibile Chymicis, quam Galenicis; & tam impossibile ipsis est, quam non in ipsorum potestate est, mortuos resuscitare. Neque enim datur à privatione ad habitum regressus, & ubi in parte aliqua omnis naturalis διαθέσεως officium suum præstandi ita ablata est, ut ea restitui non possit, morbus, qui inde pendet, nullo humano auxilio sanari potest; sicut senex in statum juvenilem reduci non valet. Verbi gratia, si epatis naturalis constitutio ad sanguificationem ita ablata sit, ut de restituenda nulla spes sit: frustra in hydrope, qui inde oritur, curando laboratur: & talis curati Hydropis à se specimen nullus unquam Chymicus edidit. Et licet de multis multa gloriosè prædicent: tamen verum est, quod Johannes Paludanus de Severino scribit; *fama factis plerumque superior est.* Imò ipse Severinus, *cap. 14. pag. 349.* idem fateri necesse habet, dum absolutos hydropes, perfectas lepras, confirmatas podagras & Epilepsias universali saltem Medicinæ subjici scribit. Verum parum adhuc præstiterunt universali Medicina

Chymi-

isset medicamenta contra omnes morbos creare, sicut notum, à Salvatore multos incurabiles morbos curatos fuisse, imò mortuos excitatos: tamen non sequitur, quod sit invidus, si hoc non fecit. Neque ulla est consequentia, si ad mortem æternam seu secundam, ut appellatur Apocalypſ. cap. 20. v. 6. Deus remedium dedit, quod etiam ad morbos, adeoque mortem primam seu corporis (nam hoc sequitur) remedium cõcesserit. Pœna peccati morbi & mors sunt; & nisi primi homines peccassent, ita conditi erant, ut neque morbos neque mortem experturi essent: Postquam verò peccarunt, meriti sunt non solum morbos, verum etiam primam ac secundam, seu corporis & animæ, mortem. Etsi ergo DEUS pro immensa sua misericordia remedium adversus æternam mortem homini dederit: non tamen invidus, sed justus est, quod contra mortem primam & omnes morbos remedium non concessit. Neque si æternam DEUS pœnam remisit: etiam necessario temporales remittit, ut in Davide, *2. Samuel. c. 2. v. 13. & 2. Samuel. cap. 24. v. 12.* & alijs videre est. Nimirum ex voluntate Dei de omnipotentiæ & misericordiæ ejus actibus judicandum est. Verum qui plura hac de re cognoscere cupit, legat librum Brunonis Seidelij, de morbis incurabilibus.

CAPUT XVIII.

DE MEDICAMENTIS & Methodo medendi.

Diætam neglexit Paracelsus.

E Diætetica Medicinæ parte multa hîc dicere non licet. Diætam enim non magnifecisse & ad morborum curationem non adeo necessariam existimasse Paracelsum, *in cõment. aph. 5. sect. 1.* patet. Neque hoc solùm docuit, sed & in praxi observavit. Nulla enim ratione victus præscripta aut observata cum suos ægros curasse, & cum patientibus suis dies & noctes potando ita eos pleno, ut solebat dicere, ventre curasse referunt.

Diæta ad morbos curandos necessaria.

Malè tamen hoc factum à Paracelso, diætæque observationem ad morbos curandos necessariam esse, omnes hactenus Medici, & non immeritò statuerunt: Et qui hac in re negligentiores sunt, quid diætæ neglectus possit, magno suo malo experiuntur. Ut de alijs morbis jam non dicam, sed febrium saltem mentionem faciam: quot febres natura sua curabiles, & citò curabiles, diuturnæ aut planè incurabiles redduntur, si ægri vel nimio cibo utuntur, vel tempore accessionis cibum capiant,

capiant, aut potum vel cibum morbo non convenientem sumant? Quot ægri cibo liberius vel minus conveniente utentes recidivas patiuntur? Imò in pluribus morbis bona victus ratio dimidia curationis pars est; sine qua medicamenta omnia frustra adhibentur. Id quod in Arthriticis notissimum. Sed in re manifesta immorandum non est; ideoque ad materiam medicam & Methodum Medendi accedimus.

Ubi mox in principio occurrit quæstio de universali Medicina, quam mirè laudant Chymici. Hac enim, ut Robertus Vallensis, *de veritate & antiquitate Chymiæ,* scribit, Homo ad præfinitum à Deo vitæ terminum à morbis tutus & integer conservari potest. Hæc, ut Arnoldus de Villa nova, *in Rosario cap. 31.* de lapide Philosophorum scribit, *Habet virtutem & vim super omnes alias medicinas omnem sanandi infirmitatem, tàm in calidis, quàm in frigidis ægritudinibus, eò quod est occulta & subtilis natura. Conservat sanitatem, roborat virtutem, & ex sene facit juvenem, & omnem expellit ægritudinem: venenum declinat à corde, arterias humectat, contenta in pulmone dissolvit, & ulcerata consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritibus purgat, eosq; mundos conservat: & si ægritudo fuerit unius mensis, sanat una die, si unius anni, duodecim diebus, si verò fuerit aliqua ex longo tempore, sanat uno mense.* *An detur Universalis Medicina.*

Universalis Medicina quid.

Ne autem ambiguitate hic laboremus aut Chymicis aliquid affingamus, (id quod à nónnullis hic fieri, non diffitemur:) Primò notandum; Saniores ex ijs, qui Medicinam universalem defendunt (per Medicinam autem medicamentum intelligunt) non id sentire, quod detur tale aliquod medicamentum universale, quod omnes omnino morbos, partium similarium & organicarum, in excessu, in defectu, in conformatione, curare possit. Fatentur enim ultrò, vulnera, fracturas, luxationes, hernias & similia, quæ manum Chirurgi requirunt, hîc non intelligi. Neque tam inepti sunt, ut statuant, universali, quam prædicant, Medicina os luxatum aut fractum suo loco reponi posse, sed Chirurgi opera id præstandum esse, agnoscunt. Imò, præter hos, excipiunt calculos nimium induratos & coagulatos, morbos hæreditarios, hecticos, inveteratos, in morbo deficiente, cancros confirmatos, sphacelos, & quæ ad solutiones continui pertinent, rupturas & vulnera in visceribus principalibus & vasis majoribus. Est enim solius divinæ potentiæ omnes morbos sanare, non verò humanæ opis. Sed eos morbos universali medicina curari posse statuunt, qui ab internis humorum vitijs oriuntur, seu, ut ipsi loquuntur, qui ab interna radice pullulant, atque ortum habent.

Atq; ita medicina universalis, ipsis nihil est aliud, quam medicamentum πολύχρηστον: sicut

ſicut Panaceæ nomen jam ab antiquis medicamentis quibusdam, non quidem ad omnes, ſed ad plures morbos utilibus, inditum fuit.

Principiò autem, priusquam ad Chymicorum de medicina univerſali ſententias accedamus, hoc monendum videtur: Non paucos quidem hac de re multa glorioſè prædicare; pauciſſimos verò, imò forſan nullos eam explicaſſe. Quod ſi ignorantia fecerunt, non eſt, quod Galenicis hic ſe præferant. Agnoſcunt enim & ipſi medicinæ hujus, ſi daretur, præſtantiam, & quanto medicinæ cultores ſublevari poſſent labore, qui in loco affecto inveſtigando, medicamento morbis, loco affecto, ſexui, ætati, tempori conveniente ordinando, alijsq; in methodo medendi obſervandis Medico ſubeundus eſt, ſi uno medicamento omnes morbi curari poſſent. Siquidem ſufficeret, ſcire ſaltem hominem ægrum eſſe: de alijs ſecuro liceret eſſe Medico. Nec opus eſſet, tot labores, in omnium partium artificioſa ſectione, earumq; conſtitutione & uſu inveſtigando inſumere; tot mineralia & metalla, tot plantas & animalia, è quibus componuntur medicamenta, cognoſcere; in morborum, cauſarumque morbificarum differentijs, locisq; affectis cognoſcendis impendere. Indicationum quoque, ut ipſe Severinus, *cap. 14.* ſcribit, pluralitates, particularitates, ordines locum non haberent, ſi uno eodemq;

Medicinæ univerſalis præſtantia.

medicamento omnium morbofarum radicum refolutiones, confumptiones, regenerationes & corroborationes abfolverentur: nihilque in hac vita, poft facrofanctum Dei verbum, quo æterna falus proponitur, hoc univerfalis medicinæ thefauro pretiofius haberetur.

Verum optandum potius hoc medicamentum, quam fperandum; nec hactenus inventus quifquam, qui omnes fanaverit, aut ea, quæ Chymici fuo lapidi Philofophico in curandis morbis attribuerunt, præftiterit. In metallorum quidem μεταμορφώσει egregia fpecimina, etiam noftro feculo, ediderunt, ut ea de re amplius dubitandum non fit: In curandis autem morbis quid præftiterint, non ita planum, & fide dignis teftimonijs nondum probatum. Bernhardus quidem aliqua de fe prædicat. Feruntur & quædam de Arn. de Villa nova, & alij etiam multa prædicant. Verum fides fit penes autores: cum noftro vel fuperiore feculo nihil tale factum legamus. Nam Paracelfum quod attinet, de eo fupra dictum, & mox dicetur. Ex auro ut & alijs metallis & mineralibus egregia medicamenta parari poffe, negandum non eft: quod autem ullum detur medicamentum, five lapidis Philofophici five alio nomine veniat, quod ea omnia præftare valeat, quæ de lapide Philofophico prædicant, re ipfa demonftrandum.

Non

Non verbis, sed factis opus est. Non prius ergo ijs fidem habemus, quam hæc sua ingentia promissa factis expleverint, aut aliquem, qui omnes morbos sanaverit, produxerint.

Neque sequitur; si metalla ignobiliora possunt mutari in nobiliora, quod idem illud, per quod metalla transmutantur, quod lapidem Philosophicum vulgò nominant, etiam corpus humanum ab omni morbo liberare & universalis Medicinæ loco esse possit. Et inprimis in seipsis aliquod egregium specimen edere debebant. Verum tantum abest, ut Paracelsus & alij, qui de lapide Philosophico gloriati sunt, longioris vitæ fuerint, ut etiam immatura morte obierint. Nam ut supra quoque dictum, ineptum est, quod nonnulli longæviorem futurum dicunt Paracelsum, nisi veneno interemptus fuisset. Siquidem, si contra omnes morbos Medicina universalis valet, etiam omnibus venenis adversa erit, & nisi hoc præstet, non erit universalis Medicina.

Referunt quidem de Joh. Montano, Chymico illo Silesio, ob inventionem terræ sigillatæ Strigensis celebri, quod ejus capilli capitis & barbæ cani extrema senectute in nigros rursum fuerint mutati: verum id Medicamentis Chymicis asscribendum non esse existimat Johannes Francus, Senior, *in Epistolis Chymicis. Fuit vir iste*, inquit Francus, *mihi non ignotus, ut existimo 60. an-*

norum, viribus non adeo firmis, quem alij vegetiores ætate superarunt, qui medicamenta Chymica nunquam degustarant. Legimus quendam Johannem de Temporibus, Caroli Magni Imperatoris armigerum, vixisse annos 361. ac tempore Imperatoris Lotharij mortuum esse. Is miles, sine dubio, nunquam aurum potabile vidit, multo minus bibit. Et doctissimus Gesnerus scribit, quendam rusticum in Helvetia vixisse annos 130. quem potius lacte, quam auro potabili usum esse, credibile est. Equidem anno 1572. Mense Augusto, paulo ante crudelem illam lanienam Lutetiæ Parisiorum, vidi & alloquutus sum Virum doctissimum, Dominum Guilhelmum Postellum, qui isto tempore, cruda senectute, habebat nigram barbam & tales quoq; capillos, cum ante annos 15. ut à viris fide dignis accepi, capite & barba fuisset omnino canus. Mortuus est, ut scribitur, anno 1581. ætatis 130. Is sine dubio medicamentis Chymicis nunquam usus est. Sed fit nonnunquam, ut propter humores pravos homines in morbis canescant, quorum capilli correctis humoribus & morbo curato pristinum colorem recuperant; quod ei quoq; existimo accidisse.

Utilia medicamenta an occultanda.

Si verò quidam sunt, qui medicamenti hujus universalis notitiam habent, illud verò planè occultant, næ! illi valde iniqui sunt, & in genus humanum injurij, charitatisque obliti, qui tantum thesaurum cum servo illo nequam occultant, eoque nulli prosunt. Nulla certè, quod Christianum decebat, tanguntur mise-

misericordia, cum tot ægros passim tot languoribus & doloribus lancinari & excruciari vident. Qui cum, ex ipsorum sententia, vulgaribus medicamentis inexpugnabiles sint, eos efficacissimo illo suo medicamento tollere debebant. Neque est, ut ad frivolum illud confugiant, dicantq; , paucos esse dignos ista Medicina. Propter abusum res bonæ & utiles occultandæ planè non sunt. Alias etiam verbum divinum, quo quidem nihil pretiosius est, cujus tamen maximus abusus est, occultandum esset. Imitari eos potius decebat DEUM Optimum Maximum, qui oriri sinit solem suum bonis & malis.

Et istud, quod de universalis Medicinæ occultatione dixi, idem de omnibus utilibus & nobilioribus medicamentis verum esse puto, dubitoq; , an Medicus Christianus, salva conscientia, medicamenta, quibus gravissimi morbi curari queant, occultare possit; & si id faciat, an Christiano rem dignam faciat; cujus est, Proximum diligere sicut seipsum. Et si penitius in caussas, ob quas nonnulli sua, quæ ita appellant, Secreta occultant, inquiratur: avaritia & invidia primariæ caussæ sunt; quod nimirũ metuunt, ne, si alijs Medicis illa medicamenta innotescant, lucri aliquid decedat; aut certè quod alijs se plus sapere videri volunt. Interim verò charitatis Christianæ obliti ægros plurimos gravissimis morbis misere torqueri, imò de vita periclitari sinunt. Sæpissimè

ſimè quod accidit, ut & ipſi morte inopinata abripiantur, atque ita talentum & theſaurus iſte abſconditus nulli mortalium innoteſcat, ſed perpetuis tenebris & æterna nocte opprimatur.

Neque etiam ſibi conſtant, in determinanda iſta medicina. Etſi enim plerique Chymicorum lapidem illum decantatum philoſophicum pro univerſali Medicina habeant: tamen Henn. Scheunemannus, *de Medicina reformata cap. ult.* folia hellebori nigri ferè lapidi philoſophico æquiparat, eaque in balſamum redacta, hominem ab externis infectionibus & omnibus internis putrefactionibus præſervare, hominem in eo ſtatu, in quo genitus eſt, conſervare, ut citra morbos ætatem ſecundam attingat, hominemq; excellentiſſimè ſupra quævis arcana purgare, radicitus evellere auferendum, hominem ab omnibus ægritudinibus mundare, ſcribit: & hanc balſami præparationem non divulgandam cenſet.

Tres de Medicina univerſali opiniones.

Sed ipſos jam audiamus & quid ad defendendum medicamentum univerſale afferant videamus. Tres autem de Medicina univerſali opiniones reperio. Primò enim ſunt quidam, qui non primario; ſed δευτέρως ſaltem Medicinam iſtam omnes morbos curare dicunt, quatenus ſcilicet naturam miris modis roboret. Cum enim natura omni morbo ex æquo contrarietur, & ut Hippocr. *6. Epidem. comm.*

Naturæ vis in morbis curandis.

5. A. I.

5.t.1. scribit, Φύσιες sint τῶν νούσων ἰητροὶ; & *libro de arte,* Natura, etsi ἀπαίδευτος, sapientissima sit, utpote, quæ morbum sentiens mederi magnopere gestiat, &c, ut Galenus passim scribit; Natura sit animalium servatrix, morborum victrix, ac decretrix, quæ, quod conveniens est, servat, quod alienum separat, in morbis concoctionem, discretionem atque evacuationem efficit, atque ea ratione morbis medetur: si natura seu nativum istud Balsamum roboretur, & universali medicina adjuvetur, ac promoveatur, vires suas in omnibus partibus explicabit, sese morbo opponet, intestinas dissensiones rescindet, morbosasq; tincturas, in sanitatis tincturam, ut loquuntur, transplantabit, atque ita omnem languorem tollet.

Atque hic in laudem quintę essentiæ, Balsami & θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων σώματος καὶ ἀναλόγου τῶν ἄστρων στοιχείου καὶ Φύσεως, excurrunt Chymici, ac quintam essentiã, vitale & incombustibile Sulphur, arcanũ, Florem, Solẽ & Cœlũ prædicãt. Hanc suam quintam essentiam, Spiritumq; æthereũ per omnes res naturales diffusum, omnium actionum, omnisq; vigoris fontem esse, in animalibꝰ animare, in vegetabilibus vegetare, in mineralib. & metallis, quod mineralium & metallorum est, peragere dicunt. Et quidẽ in homine, licet ejus fons in corde sit, tamen inde per totum corpus diffundi & diversas proferre actones pro-

Quinta essentia.

pro diversitate partium, in quibus determinatur: in partibus sentientibus sensum præstare; in mobilibus motum; in ventriculo Chylificare; in Epate sanguificare, & ubique in corpore vires suas exserere. Eandem quintam essentiam, si morbus aliquis & hostis impetum in corpus faciat, viribus collectis eidem se opponere, coctiones & crises moli, ritandemq; de hoste victo triumphum agere.

Hunc ergo Spiritum & quintam essentiam ac Medicinam Balsamicam è μακροκόσμῳ & naturæ gremio eruendam & in μικρόκοσμον inducendam, ut, qui est in corpore, Spiritus externis hisce copijs accidentibus roboratus & Medicinæ hujus summè confortantis assistentia adjutus, morbis fortius sese opponere, & quicquid in corpore vitiosum est, vel in naturalem statum mutare, vel è corpore felicius expellere possit, docent. Et quidem Chymicæ artis beneficio hoc præstandum esse sentiunt, quæ Medicinam illam summam & Balsamum naturæ ab omnibus sordibus & heterogeneis separet, ut in homogeneo quodam subjecto quasi concentrata, mole quidem minima sit, viribus autem maxima, & cum calore nostro humidoq; primogenio ac insito Spiritu, ob summam naturæ convenientiam, facilè uniri eumque augere, ac in summum puritatis gradum exaltare possit; ut non solum à morborum violentia sese tueri, sed & gravissimos morbos vincere & expellere queat.

Etsi

Etsi verò ista quinta essentia & Spiritus omnibus rebus insit: tamen in alijs parum ejus reperiri, in alijs abundare eum, scribunt. Ut in vino, frumentis, melle, auro, argento, Margaritis, Corallijs & alijs, quę propterea, inprimis si corporeis vinculis & heterogeneis adjunctis corporibus liberentur, ac nativæ Spiritualitati restituantur, summum Spiritus nostros reficiendi & vires roborandi vim habeant. Universalem autem Medicinam ex eo, in quo ista quinta essentia & Spiritus maximè abundet, conficiendam esse, scribunt. Quæ autem & qualis sit materia illa, clarè non explicant.

De qua prima opinione, ut meam aperiam sententiam breviter, primò, quæ de Spiritus insiti & nativi viribus dicunt, libenter admittimus. Docuerunt hoc Galenici passim. Modò hoc attendatur, ne ea, quæ animæ propria sunt, spiritui & calido innato attribuamus, sed animam pro principali & δημιεργῷ agente agnoscamus; spiritum verò insitum & calidum innatum pro instrumento animæ proximo habeamus. *Naturæ vires in morbis depellendis quantæ.*

Deinde nec quintam essentiam, quam hic prædicant, planè rejicimus, sed eo modo, quo in Institutionibus, *pag.* 815. dictum, admittimus; spiritumq; illum insitum & ἀνάλογον τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ ὄσιας concedimus: spiritumque quendam, qualis in vino est, ob quam illud tantam vim corpus roborandi spiritusq; refici- *Quinta essentia.*

reficiendi copiosè reperitur, omnibus plantis inesse Chymica resolutione ad oculum demonstrari potest. Atque inesse quid in medicamentis, quod non solum primis qualitatibus, sed vi nobiliore agat, è Galenicis plurimi concedunt. Et sicut, rectè ita sentiente Scaligero, venenorum facultates ad primas qualitates referre stultitia est: ita non minus ineptum, Alexipharmacorum & alias nobiliores medicamentorum vires solum à qualitatibus primis deducere. Pars ergo medicamenti nobilior, aut essentia misti virtuosa magis, à partibus reliquis inefficacioribus, quantum fieri potest, separata, à Chymicis quinta essentia non ineptè appellatur; quod etsi ab omni elementorum concretione libera non sit, ab heterogeneis tamen, quantum licuit, separata, aliquid, quod supra elementa est, (qua de re supra de calore cœlesti dictum) contineat; sicut Scaliger omnem formam, etiam quæ anima non est, quintam essentiam appellat.

Nimis proinde durum est illud Erasti, *parte secunda disput. contra Paracelſ. pag. 182.*, scribentis: Quintam essentiam esse somnium hominum otiosorum & fallere alios cupientium; nihilq; quod quinti elementi vel essentiæ nomine venire possit, præter cœlum, in mundo esse asserentis. Sed plura hac de re supra c.10. dicta sunt.

Verum tamen cum Spiritus hic insitus cuilibet proprius sit, aliasq; vires essentia Melissæ,

alias

alias betonicę, rorismarini habeat; universalis Medicinæ nomine quanta essentia hoc modo dicta haberi non potest. Id quod ipse Paracelsus docet, qui, *in principio libri quarti archidox: cui titulus de quinta essentia*, scribit. *Quinta essentia non in omnibus ejusdē naturæ est, nec quinta essentia Anacardi habet easdem operationes, quas quinta essentia auri, sicut animalia omnia Spiritum vitæ habent, nec tamen easdem vires.*

Et sit sane aliquid in rerum natura, quod Spiritu illo & quinta essentia abundet, & quod artificiosè præparatum summam vim confortandi Spiritum nobis insitum calidumq; innatum habeat, & quod hanc ob causam, universalis Medicinæ nomine appellari possit: tamen an natura ita confortari & roborari possit, ut sine ulla medicamentorum purgantium, alterantiū, aperientium, aliorumq; ope tollere queat omnes morbos, id nondum probatum. Certè impossibile est, ut natura aquas in Hydropicis sine medicamentis alvum ducentibꝰ vel urinam moventibus expellere, calculum in renibus vel vesica cōcretum sine medicamentorū ope dissolvere, nodos arthriticorum dissipare possit. Si omnes morbi à calido nativo malè affecto dependerent, quod illi volunt, concedi posset, uno medicamēto, quod calidū nativum roboraret, omnes morbos depelli posse. At malè definiunt morbum, quod sit affectio, quo impeditur Spiritus vitæ; cum sint multi morbi, ob quos

Quintæ essentiæ vires.

multi

multi conflictantur calido innato sese bene habente. Et sit, ut omnes morbi, ab impedimento aut læsione spiritus vitalis proveniant: tamen caussa, quæ impedit illam & lædit, multiplex esse potest: & proinde ut sua integritas spiritui vitali restituatur, pro varietate causarum eum impedientium diversa remedia adhiberi debent; & quidem sæpe in uno & eodem morbo varia. Exempli gratia, in inflammatione aliqua in principio astringentibus & repellentibus opus est, postea verò discutientibus, vel pus generantibus.

Spiritus insitus quantum possit in morbis depellendis.

Neque ergo sufficit, ut spiritus universum corpus regens solum confortetur: sed cujusq; partis privatæ robur etiam salvum esse debet. Requiruntur enim ad omnes actiones obeundas duo instrumenta: commune, primum; proximum alterum. Commune est spiritus vitalis: proprium, certa aliqua corporis pars. Ut enim Chylificatio in ventriculo rectè fiat: & spiritus vitalis, tanquam instrumentum commune, requiritur, & ipsius ventriculi recta constitutio. Ita ut fiat visio, non solum opus est, ut adsit spiritus vitalis, sed etiam oculus, & quatenus partes similares habet, & quatenus organicus est, recte constitutus sit necesse est. Ac pro actionum obeundarum diversitate propriorum instrumentorum est diversitas, & sua cuique parti peculiaris constitutio, ab aliarum constitutione diversa. Hinc quod uni convenit, alteri non convenit: Et proinde

nec

nec unum medicamentum omnium propriam constitutionem conservans, nec omnium vitia emendans dari potest. Sol quidẽ omnia fovet & calefacit: At solus Sol, utpote causa generalis, sicut ad nullius rei generationem sufficit, sed ad definitum quid producendum, definitum agens requiritur: ita multò minus rerum omnium particularia vitia emendare potest, ac plantas jam putrescentes aut exarescentes ille universalis solis calor nihil juvat. Ita si vitium nullum sit in ipsa parte, spiritusque à corde affluentes etiam rectè sese habeant, actio partis rectè expedietur: at si vis partis alicujus nimium debilitata & pene emortua sit, Spiritus influens eam restituere non potest. Neque si succis vitiosis pars aliqua nimis opprimatur, aut humores excrementitii in parte aliqua nimis impacti sint, spiritus vitalis influens eos absumere & depellere poterit.

An detur medicamẽtum Naturam roborans & simul om.nes morbos expellens.

Secundò ergo alij, cum hæc animadverterent, universali Medicinæ attribuerunt, non solum vim, insitum balsamum & spiritum roborandi, sed & impuritatum seminarias tincturas, ut loquuntur, seu omnes morbos & causas morbificas resolvendi, consumendi, dissipandi. Hinc Severinus definit Sanationem universalem, esse ablationem impuritatum vel radicum morbidarum, mixtione non necessaria in humana anatomia insitarum, quæ balsamo naturali remediorum humanæ

naturæ consentaneorum perficiatur, resolvente, consumente & dissipante impuritatum seminarias tincturas, corroborante verò, consolidante & custodiente innatum Microcosmi balsamum.

An tale autem Medicamentum dari possit, quod non solum spiritum insitum roboret, sed & omnes ex æquo morbos & causas morbificas tollat, jam porrò videndum. Afferunt illi quidem pro sua opinione defendenda, quod ignis omnia adurat; quod antimonium omnia metalla auro admista consumat, aurumque solum intactum relinquat: atque ideo simile fieri ab universali Medicina, eamque cujusdam ignis purgatorii, aut antimonii, instar omnes corpori nostro admixtas impuritates consumere statuunt. Deinde dicunt, dari venena, ut arsenicum, auripigmentum, venenum canis rabidi, quæ omnibus hominibus nocent: Ergo dari quoque posse Medicamenta, quæ itidem omnibus prosint, omnesque morbos tollant, existimant. Præterea & hoc afferunt; esse quædam medicamenta, quæ omnibus ejus partis, cui dicata sunt, affectibus medeantur: Exempli gratia: Epar lupi omnibus Epatis affectibus; Os de corde cervi omnibus morbis cordis mederi: Et proinde dari posse, putant, medicamenta, quæ omnibus omnino totius corporis morbis medeantur.

Rationes pro universali Medicina. 1. 2. 3.

Earum solutio.

Verum enim verò hæc omnia non evincunt,

cunt, id quod debent. Etenim nec ignis omnia corrumpit, sed ea saltem quæ adustibilia & inflammabilia sunt: Auro, vitro, Terræ nullum vim infert. Et linum asbestinũ ignibus non absumi, sed sordibus igni exustis multò splendidius, quam aquis effici, scribit Plinius, *lib. 19. cap. 1.* Et si ignis modo ista universalis Medicina ageret, quomodo fieri posset, ut humores saltem vitiosos absumeret; sanguini autem & humoribus bonis ac partibus corporis nihil damni afferret. Neque enim in partibus corporis & sanguine major est resistendi vis, quam in humoribus vitiosis. Et licet Galenus theriacam instar ignis expurgatorii humores noxios consumere dixerit: nullam tamen universalem Medicinam, ut Paracelsici, inde exstruxit, sed efficaciam saltem theriacæ summam declaravit. Quæ certè tàm in theriaca, quam in alijs δραστικοῖς medicamentis tanta est, ut non solum in humores vitiosos agat, sed & sanguinem ac corpus alteret, ideoque cautè exhiberi debeant.

Quod verò de Antimonio omnia auro admista absumente, aurum verò non corrumpente, sed purificante scribunt, huc non quadrat, nec aliud quam simile est; quod tamen, idem à Medicina universali in corpore humano fieri, non probat. Etenim antimonium cum metallis cognationem habet. Et cum metallorum imper-

fectorum compositio, non tam firma sit, sicut auri: fit, ut ab antimonio soluta & corrupta, vel in fumum abeant, vel cum antimonio misceantur. Cum verò auri compositio firmior sit, ab antimonio non corrumpitur; & cum idem metallorum omnium sit gravissimum, postea in regulum subsidet. Probare ergo debebant, dari talem medicinam posse, quæ omnium corporis partium dyscrasijs resistat, omnesque omnino caussas morbificas absumat, sicut antimonium omnia metalla, præter aurum; corpori verò non noceat, & qua vi id præstent monstrare, sicut de antimonio jam monstratum.

2. Venena quod attinet, sit, dari quædam, quæ omnibus hominibus nocere possint: tamen non video, quomodo inde sequatur, dari medicinam, quæ omnibus morbis resistat. Nam & veneno cuilibet sua & una natura est: habet & homo suam naturam, ideoque cum venenum aliquod, exempli gratia, arsenicum, hominem quemcunque lædit, fit actio determinati in determinatum, non universalis in determinatum. Neque quodlibet venenum omnibus animalibus venenum est; suntque multa, quæ homini nocent, alijs animalibus nihil damni afferunt, araneosque sine damno à gallinis quotidie devorari videmus. Si verò unico medicamento omnes morbi sanari deberent, fieret actio universalis

lis indeterminatum. Sunt enim varij morbi & humores, quorum singuli suam habent peculiarem naturam; atque alia est natura humoris in Hydrope; alia in Lepra; alia in febre; alia in Epilepsia; alia in alijs morbis: alia est intemperies sicca, alia humida; alia natura veneni pestilentis, alia canis rabiosi, alia venerei: quibus omnibus tamen Universalis Medicina resistere deberet.

Tandem nec illud sequitur, si dantur Medicamenta appropriata: Ergo datur universale omnium morborum remedium. Nam sit, ut talia dentur, quæ omnibus unius morbis partis resistant: id tamen non faciunt per se & proximè, sed partem saltem roborando. Id verò non concedimus, dari tale aliquod parti alicui appropriatum medicamentum, quod omnibus ejus morbis adversari possit; ut in Epate intemperiei calidæ, frigidæ; inflammationi, scirrho, obstructioni. Et proinde etsi hinc admittatur dari aliquod universale medicamentum, id non aliud esset, nisi universale roborans, à quo tamen non omnes morbos tolli posse, jam antea dictum. 3.

Qui verò statuunt, non dari universalem Medicinam, rationes proferunt firmiores, quibus probant, non dari posse tale aliquod medicamentum, quod omnibus morborum caussis, morbisque inde productis sit contrarium; *Rationes contra universalẽ Medicinam.*

rium; toti verò nostro corpori familiare & amicum. Primò cum morbi depulsio sit in contrarium morbo statum mutatio; atque omnis mutatio fit inter contraria & à contrario perficiatur: Morborum autem & humorum vitiosorum plurimæ sint differentiæ, aliįque morbi à qualitatibus manifestis oriantur, alij ab occultis, quarum rursum magna est differentia, ut in venenis videre est: quilibet morbus & humor requirit peculiaria remedia: nec omnes uno remedio tolli poterunt; nec unum medicamentum tollet morbos ortos à caliditate, frigiditate; humectabit, siccabit, adversabiturque omnibus venenis, aut reliquorum humorum tot & tam varia vitia emendabit.

1.

Neque est, ut dicant, medicamentum illud universale ita attemperatum esse & exactam principiorum habere mistionem, ut omnibus resistere possit. Nam si temperatum est in qualitatibus primis, quomodo excessus insignes caliditatis & frigiditatis simul emendare poterit; &, ut cum chymicis loquar, si Sulphur abundet, sal deficiat, quomodo temperatum medicamentum & defectum salis explere & abundantiam Sulphuris auferre poterit?

Varietas medicamētorū nō frustra data. 2.

Solus ergo DEUS omnes morbos tollere valet. Rerum verò naturalium vires determi-

terminatæ & distinctæ sunt, ac dispersa vis Medica in plurima, neque naturaliter uni medicamento omnia peragendi vis concessa. Hinc plantarum & reliquarum rerum naturalium usui medico dicatarum tanta varietas, ut singuli morbi singularia habeant remedia; quæ varietas & copia medicamentorum à Deo frustra esset condita, si unico & universali remedio omnes morbi curari possent, & claudenda jam essent omnia Pharmacopolia omnesque Medicorum libri abolendi, si hæc medicina sufficeret. Verum & Salomon sapientissimus naturæ scrutator, qui de rebus naturalibus à Cedro Libani ad hyssopum nascentem è pariete disputavit, *Ecclesiastæ cap. 38.* de terra creasse DEUM medicinam scribit, commendatque *ibidem* Medicum & Pharmacopæum, nullam vero Medicinam universalem. Præterea non probabile videtur, idem medicamentum simul & maximam vim habere spiritum insitum roborandi & humores vitiosos absumendi & dissipandi. Illud enim requirit summam cum spiritu insito familiaritatem: quæ autem talia sunt, non medicamentosa sunt, ac proinde causis morbificis, instar ignis cujusdam, resistere non possunt. Et certe nimis imprudenter eidem medicinæ & vim curandi morbos, ac quidem tot & tam diversos, & à tam diversis caussis, ortos & dependentes;

& hominem, ne in morbos incidat præservandi, imò maximam nutriendi vim tribuerunt. Homo enim non totus spiritus est, sed & corpus habet: ideoque nimis spiritus hic suos prædicant Chymici; & prudentissimè cuidam de suis spiritibus glorianti, respondisse fertur Angliæ Regina Elisabetha; si Spiritus puri essemus, solis quoque spiritibus curari & nutriri possemus. Et certè sunt morbi, in quibus plus nutrimento, atque eo non spirituoso, sed quod non facilè dissipatur, quam medicamentis, proficitur, qualis est febris Hectica: cui procul dubio cibus bene nutriens & humectans plus proderit, quam lapis Philosophicus. Etenim cum is sit magnæ activitatis, atque instar ignis sese habeat, potius oberit, quam proderit hectico, eumque ad marasmum deducet. Monstrandum ergo hic relinquitur Chymicis, quod medicamentum, & quidem tam efficax, atque ignis instar sese habens, nutrimenti simul loco esse possit, ut calidum innatum instauret & reficiat.

Maneat ergò illud Medicinæ fundamentum inconcussum; quod præter naturã est, tollendum; quod secundum naturam est, conservandum: similia similibus conservantur; contraria contrarijs tolluntur. Ipsique Chymici has duas generales Indicationes rejicere non possunt: ideoque suæ universali medi-

medicinæ tribuunt vim Balſamum nativum roborandi & confortandi, ac impuritates morbificas conſumendi & auferendi, atq; ita omnes morbos curandi. Verum eandem rem utrumque præſtare poſſe nondum monſtrarunt.

Sed non miror Chymicos quoſdam in ea eſſe ſentẽtia, omnes morbos lapide ſuo, quem quærunt, Philoſophico, curari poſſe; cum longè majorem adhuc poteſtatem ei attribuant, ut cum ex alijs, tum autore *Phyſicæ Naturalis rotundæ viſionis Chymicæ Cabalaſticæ*, in libello, cui titulus, *Arcani artificioſiſſimi aperta arca*, videre eſt.

Ita autem ille, *pag. 213.* (Germanica Latinè de verbo ad verbum reddidi) *Hac re curare potes omnia vegetabilia; arbores ſteriles fertiles reddere; hyemem in æſtatem, & æſtatem in hyemem mutare; nimirum ut hiberno tempore omnes plantas habere liceat, quas æſtas producit. Imò ut herba vel arbor uno anno quinquies vel ſexies fructum ferat. Hac re ex mala herba bonam, ex arbore putrida novam & bonam; ex amaris malis dulcia; ex pyris ceraſa, & contra ex ceraſis pyra facere, & ita omnes herbas & arbores mutuò tranſmutare potes.*

Secundò omnia imperfecta metalla in meliora tranſmutare potes, nimirum in carbunculos, rubinos, Smaragdos, margaritas &c. aurum, argentum; & quidem in tanta copia, ut nec numerare poſſis. Nam una pars non ſolum 100000, ſed

& hominem, ne in morbos incidat præservandi, imò maximam nutriendi vim tribuerunt. Homo enim non totus ſpiritus eſt, ſed & corpus habet: ideoque nimis ſpiritus hic ſuos prædicant Chymici; & prudentiſſimè cuidam de ſuis ſpiritibus glorianti, reſpondiſſe fertur Angliæ Regina Eliſabetha; ſi Spiritus puri eſſemus, ſolis quoque ſpiritibus curari & nutriri poſſemus. Et certè ſunt morbi, in quibus plus nutrimento, atque eo non ſpirituoſo, ſed quod non facilè diſſipatur, quam medicamentis, proficitur, qualis eſt febris Hectica: cui procul dubio cibus bene nutriens & humectans plus proderit, quam lapis Philoſophicus. Etenim cum is ſit magnæ activitatis, atque inſtar ignis ſeſe habeat, potius oberit, quam proderit hectico, eumque ad maraſmum deducet. Monſtrandum ergò hic relinquitur Chymicis, quod medicamentum, & quidem tam efficax, atque ignis inſtar ſeſe habens, nutrimenti ſimul loco eſſe poſſit, ut calidum innatum inſtauret & reficiat.

Maneat ergò illud Medicinæ fundamentum inconcuſſum; quod præter naturã eſt, tollendum; quod ſecundum naturam eſt, conſervandum: ſimilia ſimilibus conſervantur; contraria contrarijs tolluntur. Ipſique Chymici has duas generales Indicationes rejicere non poſſunt: ideoque ſuæ univerſali medi-

medicinæ tribuunt vim Balſamum nativum roborandi & confortandi, ac impuritates morbificas conſumendi & auferendi, atq; ita omnes morbos curandi. Verum eandem rem utrumque præſtare poſſe nondum monſtrarunt.

Sed non miror Chymicos quoſdam in ea eſſe ſentētia, omnes morbos lapide ſuo, quem quærunt, Philoſophico, curari poſſe; cum longè majorem adhuc poteſtatem ei attribuant, ut cum ex alijs, tum autore *Phyſicæ Naturalis rotundæ viſionis Chymicæ Cabalaſticæ*, in libello, cui titulus, *Arcani artificioſiſſimi aperta arca*, videre eſt.

Ita autem ille, *pag. 213.* (Germanica Latinè de verbo ad verbum reddidi) *Hac re curare potes omnia vegetabilia; arbores ſteriles fertiles reddere; hyemem in æſtatem, & æſtatem in hyemem mutare; nimirum ut hiberno tempore omnes plantas habere liceat, quas æſtas producit. Imò ut herba vel arbor uno anno quinquies vel ſexies fructum ferat. Hac re ex mala herba bonam, ex arbore putrida novam & bonam; ex amaris malis dulcia; ex pyris ceraſa, & contra ex ceraſis pyra facere, & ita omnes herbas & arbores mutuò tranſmutare potes.*

Secundò omnia imperfecta metalla in meliora tranſmutare potes, nimirum in carbunculos, rubinos, Smaragdos, margaritas &c. aurum, argentum; & quidem in tanta copia, ut nec numerare poſſis. Nam una pars non ſolum 100000, ſed

aliquot 1000000 tingit; & quidem ante multiplicationem.

Tertiò potes hominem ab omnibus morbis liberare, ex sene juvenem, ex infirmo sanum reddere; Hominis sensus & cogitationes mutare; ex pessimo nequam hominem summè probum efficere.

Sed hæc non satis sunt, in supernaturalibus hæc præstat. Hæc est clavis aperiendi cœlum & terram, id est, ut penetrare possis in supremum firmamentum cœli, in centrum terræ, in profundum maris. Potes montes, valles, folia, gramina, animalia, hominem, & omninò omnia visu penetrare, quasi per vitrum transpiceres, omnium rerum proprietates indagare potes. Nam omnia arcana tibi patebunt: omnia se tibi subjicient; omnia potes, cogis cœlum & terram, omnes Spiritus tibi obediunt, necessariò tibi serviunt, & voluntati tuæ subjiciuntur. Cognoscere potes omnia, præsentia & futura. (quantum Deus permittit) Hoc est mundum creare, & ejus potestatem adipisci &c. Quibus quid in Naturam & Naturæ autorem Deum contumeliosius dici possit, ego quidem non video. Et tamen libellus hic à nonnullis, & quidem ijs, qui piæ & studiosæ juventuti ad Pansophiam viam monstrare volunt, inter eos libros numeratur, qui Naturæ secreta contineant, & seu à Frat. R. C. seu eorum clientibus in lucem emissi sint. Sive enim joco sive seriò talia proferantur;

rantur; nec à sanioribus Chymicis probari existimo.

Tandē novam de universali Medicina sententiam ante paucos annos Johannes Wolffgangus Dinheimius, Professor Medicinæ Friburgi Brisgojæ, peculiari libello proposuit. Is, *cap. 2.* ejus libri definit Medicinam Universalem, *quod sit quatuor Elementorum mundi seu primordiorum Mundi quinta essentia, seu ipsa elementa, quintum aliquod homogeneum & inseparabile facta; sive inseparabilis certa quadam natura dosi elementorum omnium permixtio, qua mediante ipsa elementa secundum individua sua considerata aquè penè incorruptibilia facta sint, atque eorum materia secundum totum antea fuit; seu ipsa elementa ab omnibus heterogeneis depurata mista.* Huic universali Medicinæ hos effectus tribuit: quod omnes pravos humores, cujuscunque tandem qualitatis ac malignitatis sint, ac quocunque nomine appellentur, ita disponat, ut Medicinis ijs, quæ communiter & secundum Methodum adhibentur, nullo modo resistant, verum etiam ijsdem ad effectus suos certò consequendos strenuò opituletur, non distantibus impedimentis quibuscunque, nisi ab expressa Creatoris voluntate prohibeatur. Non quidem negat, ut hac de re, *cap. 7.* scribit, diversis morbis diversa medicamenta, pro unius cujusque morbi qualitate, adhi-

Joh. VVolf. Dinhemii de universali Medicina opinio.

adhibenda esse: illa ipsa tamen uno aliquo medicamento universali acuenda esse putat.

Verum etsi de hac medicina multa polliceatur; hactenus tamen de ea altum fuit silentium, neque quid ea præstiterit, etiam inquirentibus innotuit; quod procul dubio factum fuisset, si præclari quid præstitisset. Sit sanè, de quo jam non disputabimus, quod materia aliqua dari possit, per quam virtutes medicamentorum augeantur & roborentur; sicut videmus plantas in eodem agro diversas crescere, & singulas ex eo sibi alimentum attrahere, atque eadem pluvia, quæ æstu solis flaccescebant, recreari: quod verò talis dari possit materia, quæ ita vires medicamentorum cuique morbo propriorum augere & vitiosos humores ita disponere queat, ut medicamentis illis nullo modo resistere possint, nondum vel rationibus vel experimentis comprobarunt. Nam cum medicamenta omnia, quæ ille, *cap.16. & seqq.* recenset, specifica & propria vi agant, atque alia peculiari vi cerebro, alia epati prosint: necesse esset, ut istud medicamentum universale has specificas cujusque medicamenti vires intenderet. Quomodo autem medicamentum una forma præditum omnium illorum medicamentorum specificas vires intendere possit, ut ultra consuetas vires agant, non video.

Verum cum ipsi Chymici universale medicamentum potius optent & sperent, quam habe-

habeant: particulari curandi ratione contenti, jam de materia medica particulari dicemus. De Materia autem medica non pauca occurrunt, in quibus à Galenicis dissentiunt. Primo in facultatibus medicamentorum investigandis alijs, quam Galenici, ferè utuntur indicijs, & frequenter satis, quas appellant, signaturis. Cùm enim maxima in plantis in coloribus, figura & similibus appareat diversitas: hanc non frustra esse factam aut fortuitò accidisse dicunt, sed in certum aliquem finem productam esse statuunt. Creatorem nimirum eo ipso, ceu in speculo quodam, ob oculos nobis posuisse naturam & vim plantarum, & cui quævis appropriata & accommodata sit. Hinc statuunt, plantas, quæ repræsentant vel animalia vel animalium partes, vel alio modo similitudinem habent cum aliqua parte, valere vel ad partes roborandas, cum quibus cognationem habent, vel prodesse ad propellendos morbos, qui ab istis animalibus inferuntur, aut in partibus illis excitari possunt. Conjungunt his & dominium Planetarum; & Plantas, quæ Planetæ alicujus dominio subjaceant, partibus, quæ sub ejusdem Planetæ imperio sunt, dicatas esse sentiunt. Cuilibet autem Planetæ certas plantas assignant; & quæ plantæ cuilibet planetæ subjiciantur, ex signis quibusdam ac characteribus colligere docent, & signa hæc ex colore, odore, sapore, forma & loco, in quo nascuntur, petunt.

Signatura medicamentorum.

Quæ plantæ quibus Planetis subjiciantur.

Satur-

Saturnina. Saturno subjiciunt ea, quæ aspectus sunt horridi & inamœna, colore nigra, fusca, pallida & plumbea, corpore compacto prædita, macilenta, & aridis fibris striata, sapore styptica, sicca tamẽ, odore ingrata, locis nascentia uliginosis & sordidis, in convallibus, nemorosis, tenebricosis, septentrionalibus, Solique non expositis. Et talia omnia antipathiam cum solaribus gerere, & lieni dicata esse dicunt. Interea tamen gradus quosdam esse statuunt. Nam quæ ultimo sive tertio gradu sunt talia, Saturni spiritu copiosissimè abundare sentiunt; & hæc esse deleteria ac venenata, spiritibusq; vitalibus infesta, corpusq; exsiccare & tabefacere.

Inter Saturnina autem referunt consiliginem, aconitum, cicutam, taxum, helleborum, hyoscyamum, filicem, xanthium, asplenum, tamariscum, Solanum, Cupressum, Sabinam, Senam, Cappares, polypodium, bursam pastoris, salicem, agnum castum, atriplex, blitum, apium, plumbum.

Jovialia. Jovialia cognosci dicũt ex oleaginosa substantia, sapore & odore grato ac suavi, colore florum rubro vel cæruleo; habere folia plana, gaudere locis pinguibus; Epati esse dicata, sanguinemq; copiosum instaurare & mundificare, imo totum venosum genus respicere, & hinc vulneribus convenire ac rupta sanare. In hanc classem referunt balsamum, oleam, gariophyllos hortenses & sylvestres; ribes, berber.

berber. betonicam, gariophyllatam, lilium, centauriū, Rosam marianam, fumariam, persicariam, teucrium, verbascum, origanum, Symphitum, chamadryn, amygdalum, rubiam tinctorum, rhabarbarum, corallium.

Martialia. Sub Martem referunt, quæ colorem habent ad rubedinem tendentem, sunt aculeata & aspera, saporem habent urentem, sunt corrosiva, gaudent locis siccis. Qualia sunt urticæ, cardui, ononis, esula, rhamnus, rubus.

Solaria. Soli subesse censent plantas, quæ odore fragrant, sapore grato, colore florum flavo vel fulvæ præditæ sunt, gaudent locis apricis, meridionalibus, & quo radij solares liberè pertingunt: talesq; plantas cor roborare, spiritus vitales augere & confortare, oculos clarificare, venenisque resistere. In quarum numerum referunt vinum, crocum, mala citria & aurantia, laurum, helenium, melissam, roremmarinum, hypericum, helichrysum.

Venerea. Sub Veneris dominium referunt, quæ sapore sunt dulci, odore lascivo, flore albo, folijs glabris non laciniatis, humore lento. Cujusmodi sunt, Satyria, lilia omnia, lilium convallium, narcissus, Rosa, nymphæa, ficus, hyacinthus.

Mercurialia. Mercurium præesse ijs statuunt, quæ prædita sunt colore vario, nascuntur & gaudent locis arenosis, siliquas gerunt, odore sunt subtili. Pleraq; linguā & pulmones respiciunt, spiritus animales cōfortant, flatus discutiunt, obstructio-

ſtructiones aperiunt. Cujus generis ſunt, parietaria ſylveſtris, chamæmelum, aquilegia, fabæ flore vario, bellides, trifolia omnia, juniperus, corylus, juglans, ſambucus.

Lunaria. Lunæ dominio ſubjiciunt plantas, quæ habent folia mollia, craſſa, ſucculenta, ſaporem aqueum vel ſubdulcem, locis gaudent paluſtribus & aquaticis, citò adoleſcunt. In hanc claſſem referunt, cucurbitam, cucumeres, melones, citrullos, braſſicam capitatam, lactucam, allium, cæpas, porrum, mandragoram, papaver, tiliam, pæoniam, fungos, lentem paluſtrem, potamogetum, Sagittam Herculis, & alias plantas aquaticas.

Ex his poſtea Recentiores ſingulis humoribus & partibus peculiaria medicamenta attribuerunt. Nimirum ex ipſorum ſententia cum ſanguine magnam cognationem habent flores tunicis, roſæ, pæoniæ, bugloſſi, borraginis, violarum purpurearum, fumariæ, digitalis, glycyrrhizæ, anagallidis; radices rubiæ tinctorum, anchuſæ, Satyrium rubrum, Perſicaria: quæ idcirco, ubi ſanguis per morbum aliquem eſt abſumtus, aut ubi ob nativam aliquam corporis diſpoſitionem paucior generatur, utiliſſimè adhibeantur, & verno inprimis tempore ſumta ſanguinem renovent, augeant, & ſi frequentius uſurpentur, ſanguinem ſtatim comparent, virens inſtaurent, & cum cordialibus mixta hilaritatem concilient; & propterea inprimis ſenibus, in

Sanguinis ſignaturam habentia.

quibus

quibus jam calor sit debilior, sanguis dilutior, sint utilia.

Atq; ex his maximè inservire sanguificationi existimant flores tunicis, rosas rubras, violam purpuream, glycyrrhizam, anagallidem, Satyrium: Reliqua esse magis medicamentosa, ac simul & novo sanguini gignendo, & veteri purgando inservire. Et quidem à melancholico humore sanguinem purgare, buglossum, borraginem: à bilioso, fumariam: à phlegmatico, persicariam: si sanguis luxuriet & plethoram intendat, rubiam tinctorum, ut & anchusam, superfluum cōminuere, & educere per urinas. Sanguinem etiam & sanguinis fluxus sistere omnes plantas, quæ sanguinis signaturam habent; ut tormentillum, bistortam, geranium cum radice rubra, radices iridis luteæ, rosas rubras, lapathum acutum, acetosam, lapidem hæmatit. corallia rubra, carneolos, jaspidem purpureum seu rubicundum, santalum rubeum, sanguinem Draconis, bolum armenum.

Cum succo bilioso cognationem habere, & proinde bilem peccantem educere, & omnes affectus ex bile ortos, ut morbum regium, scabiem siccam, pruriginem, Erisypelas, febres biliosas curare, docent, Eupatorium, rhabarbarum, myrobalanos citrinas, flores Cheiri, crocum, chamœpityn, carophyllatam, chelidonium. Huc etiam pertinere acetosam, malum citrium; quæ quidem bilem non edu- *Bilis signaturam habentia.*

cant, sed ejus fervorem alterent, & acrimoniam obtundant.

Melãcholiæ signaturam habentia. Humoris melancholici signaturam habere, quæ sunt atra vel fusca, sapore plerumque acerbo, aliquando dulcescente, aliquando styptico: ut polypodium, elleborum nigrum, senam, asarum, filicem, cappares, vitem nigram, tamariscum, ruscum. Veratrum nimirum humorem melancholicum purgando omnis generis melancholicos morbos tollere; bryoniam corporis nigras maculas, in carne serpentes morbos, ut cancrum, tollere: Folliculos senæ flatus ex atra bile ortos discutere: Tamaricem se in ipsum lienis corpus insinuare. Polypodium non quidem educere melancholicum succum, sed tantum alterare, & stypticam ejus flatulentiam & acetositatem curare, & proinde ijs inprimis prodesse, quibus ater humor in ventriculum effunditur: Asarum specificè, adjuvante potissimum polypodio querno, evellere febris quartanæ humorem: Filicem quidem melancholicum humorem non evacuare, sed serpentem hinc scabiem & cutaneos morbos tritam & inspersam sanare.

Pituitæ signaturam habentia. Cum phlegmate cognationem habere, atq; illud vel evacuare, vel ut gignatur copiosius efficere, colocynthidem, cucumerem asininum, mercurialem, atriplicem, cucurbitas, cucumeres sativos. Ac talia omnia esse sub Lunæ dominio, & ventriculum ac cerebrum spectare;

ſte; & purgantia prodeſſe phlegmaticis hominibus & morbis, ſcabiei humidæ & ſimilibus. Reliqua, quia non purgant, ſed pituitam, bili contrarium humorem, gignunt, utiliter adhibentur in febribus ardentibus ex bile natis, ructibus ex caliditate & ſiccitate ventriculi, aliiſque ex caliditate & ſiccitate natis morbis.

Cerebro & capiti, propria & ejus ſignaturam habentia.

Ipſas verò corporis partes quod attinet, Cerebrum, cum à Luna gubernetur, cum medicamentis, quæ ſub ejusdem dominio ſunt, cognationem habere exiſtimant: qualia ſunt ſuccinum, ambra, margaritæ, corallia, argentum, Sapphirus, Smaragdus, Lunaria. Cæterùm contra omnes morbos cerebri prodeſſe Lunariam, argentum & margaritas; contra epilepſiam, ambram, ſuccinum & margaritas; contra omnem humiditatem & frigiditatem cerebri, qua vel aboletur vel infirmatur memoria, ambram valere. Capitique appropriata eſſe docent, quæ figuram capitis referunt. Ita pæoniæ flores, dum adhuc concluſi ſunt, & antequam ſe expandunt, capitis figuram referre, & proinde omnibus cerebri morbis mederi. Eodem modo capitis figuram referre flores nymphęę, quæ calidis capitis morbis medeatur: ut & capita papaveris, quæ ſomnum concilian, dolores capitis & calidos capitis morbos tollunt. Sic capitis & capillorum etiam ſignaturam habere Spon-

giolas illas, quæ cynorrhodo seu sylvestrium rosarum ramis adnascuntur, & somnum conciliare, unde & à Germanis Schläff & Schlaffäpffel appellantur, & capillorum defluvium sanare, quod etiam Plinius, *lib. 25. cap. 2.* docuit.

Capillis propria. Capillorum vitijs & defluvijs ob signaturam conferre capillum Veneris, polytrichum aureum, rutam murariam, muscum capillarem, & spongiolas illas, quæ cynorrhodo adnascuntur, de quibus modò diximus, abrotanum, rorem solis, lanuginosum verbascum, muscum arborum.

Oculorum signaturam habentia. Oculis ea mederi dicunt, quæ sunt luminosa & splendida, & Soli vel calore vel alia signatura ita cognata, ut spiritum solarem ea gubernare inde colligi posset; qualia sunt flos Solis, Helenium, hypericum, Heliotropium, crocus, Solsequium, chelidonium, flores tiliæ, Buphthalmum, aurum, Sapphirus. Item, quæ signaturam oculorum habent, ut euphragia, sicut & uva lupina, quæ sua bacca oculi signaturam habeat, calidisque oculorum affectibus medeatur. Eandem signaturam floribus suis referre buphthalmum, chamæmelum, calendulam, anserinam.

Aurium signaturam habentia. Signaturam aurium habere folia asari, quæ auditum & cerebrum roborent; auriculam muris, quæ vermes in auribus enecet; cyclamini folia, cujus radices tinnitui aurium & surditati prosint.

Dentium

Dentium ſignaturam habere radices filicis illas, quæ ſquammarum more ſibi incumbunt & dentes referunt, doloribusq; dentium medentur, eos vacillantes confirmant, ſcorbuticisque proſunt. Item ſemina granatorum & nucleorum piceæ, qui & ipſi dentium doloribus medeantur: ut & hyoſcyamum, cujus folliculi ſemen continentes dentes molares referant, & dentium dolores mitiget. *Dentium ſignaturam habentia.*

Pulmonibus ea eſſe cognata dicunt, quæ Mercurio & Jovi ſubjiciuntur, quæque ſpongioſa ſunt, rara, laxa, penſilia, humore tenui concreta, ut ſunt pulmonaria arborea, muſcus arboreus, qui inde Germanis Lungkraut appellatur, plurimisq; pulmonis morbis utilis eſt: pulmonaria maculoſa, tuſſilago, digitalis, cervicaria, ſcabioſa, roſmarinus. Item ea, quæ calore aëreo abundant, & lanugine veſtiuntur, & colore accedunt ad albedinem cum viredine miſtam; ut verbaſca, quæ ideò, quod aëre abundent, pulmonibus & arterijs; imò ipſi cerebro dicata ſint, & proinde vi ſpecifica juvent phthiſicos, cerebrum mundent, & deſtillationes longè potentius prohibeant, quam eclegmata vulgò uſitata, althæa, praſſium, veronica, botrys. *Pulmonum ſignaturam habentia ysq; propria.*

Cordialia medicamenta eſſe dicunt, quæ ſub dominio Solis ſunt, & colore flavo, atque aureo ſplendore, temperamentoque calido, & *Cordialia & cordis ſignaturam habentia.*

Pp 3 odore,

giolas illas, quæ cynorrhodo seu sylvestrium rosarum ramis adnascuntur, & somnum conciliare, unde & à Germanis Schlaff & Schlaffäpffel appellantur, & capillorum defluvium sanare, quod etiam Plinius, *lib. 25. cap. 2.* docuit.

Capillis propria. Capillorum vitijs & defluvijs ob signaturam conferre capillum Veneris, polytrichum aureum, rutam murariam, muscum capillarem, & spongiolas illas, quæ cynorrhodo adnascuntur, de quibus modò diximus, abrotanum, rorem solis, lanuginosum verbascum, muscum arborum.

Oculorum signaturam habentia. Oculis ea mederi dicunt, quæ sunt luminosa & splendida, & Soli vel calore vel alia signatura ita cognata, ut spiritum solarem ea gubernare inde colligi posset; qualia sunt flos Solis, Helenium, hypericum, Heliotropium, crocus, Solsequium, chelidonium, flores tiliæ, Buphthalmum, aurum, Sapphirus. Item, quæ signaturam oculorum habent, ut euphragia, sicut & uva lupina, quæ sua bacca oculi signaturam habeat, calidisque oculorum affectibus medeatur. Eandem signaturam floribus suis referre buphthalmum, chamæmelum, calendulam, anserinam.

Aurium signaturam habentia. Signaturam aurium habere folia asari, quæ auditum & cerebrum roborent; auriculam muris, quæ vermes in auribus enecet; cyclamini folia, cujus radices tinnitui aurium & surditati prosint.

Dentium

Dentium signaturam habere radices filicis illas, quæ squammarum more sibi incumbunt & dentes referunt, doloribusq; dentium medentur, eos vacillantes confirmant, scorbuticisque prosunt. Item semina granatorum & nucleorum piceæ, qui & ipsi dentium doloribus medeantur: ut & hyoscyamum, cujus folliculi semen continentes dentes molares referant, & dentium dolores mitiget.

Dentium signaturam habentia.

Pulmonibus ea esse cognata dicunt, quæ Mercurio & Jovi subjiciuntur, quæque spongiosa sunt, rara, laxa, pensilia, humore tenui concreta, ut sunt pulmonaria arborea, muscus arboreus, qui inde Germanis Lungkraut appellatur, plurimisq; pulmonis morbis utilis est: pulmonaria maculosa, tussilago, digitalis, cervicaria, scabiosa, rosmarinus. Item ea, quæ calore aëreo abundant, & lanugine vestiuntur, & colore accedunt ad albedinem cum viredine mistam; ut verbasca, quæ ideò, quod aëre abundent, pulmonibus & arterijs; imò ipsi cerebro dicata sint, & proinde vi specifica juvent phthisicos, cerebrum mundent, & destillationes longè potentius prohibeant, quam eclegmata vulgò usitata, althæa, prassium, veronica, botrys.

Pulmonum signaturam habentia ysq; propria.

Cordialia medicamenta esse dicunt, quæ sub dominio Solis sunt, & colore flavo, atque aureo splendore, temperamentoque calido, & odore,

Cordialia & cordis signaturam habentia.

odore, ceu radiis exeuntibus Solem referunt, aut cor figura æmulentur; ut ſunt aurum, poma aurantia, citria, granata, cydonia, meliſſa, nux moſchata, trifolium acetoſum, anacardium, quod palpitationi cordis à flatibus medetur, laurus, radices anthoræ, quæ venenis adverſentur & cordis palpitationi, nardus, crocus, hypericum, helenium. Eſſe tamen quandam inter hæc differentiam admittunt. Nam in univerſum cordi prodeſſe, ejus vires augere, contra venenum munire, melancholicos affectus & ſyncopen inhibere, aurum, meliſſam & poma aurantia. Reliquas in certis dyſcraſijs exhiberi, ut in frigida & humida, cortices citri, nardum, laurum, calaminthama; in calida ac febribus ardentibus ſuccum mali citri & granati; venenis reſiſtere, crocum, hypericum, citrium malum. Ad humores excrementitios circa cor diſcutiendos plurimùm prodeſſe helenium: in ſpirituum defectu nucem moſchatam & macim, ac inprimis vinum.

Epatica & epatis ſignaturam habentia.

Epati appropriata eſſe ſcribunt, quæ ſunt ſub dominio Jovis, & aliqua ex parte Martis; quæ ſunt colore purpureo & ſanguineo, temperamēto calido & humido, vel epatis ſignaturam habēt, ut ſunt flores caryphylli ſylveſtris & hortenſis, bugloſſum, hepatica, aloë hepatica, trifolium aureum, glycyrrhiza, radices betæ, uvæ paſſæ, bellides, aſpa-

asparagi, borrago, rosæ rubræ, anchusa rubia tinctorum, lichen, quæ obstructiones epatis aperit, & hinc Germanis **Brun oder Steinleberkraut** nominatur.

Vesiculæ verò fellis in epate magis mederi, quæ colorem habent flavum, tenuemque essentiam; ut sunt agrimonia, eupatorium, chamæpithys, rhabarbarum, centaurum minus & majus.

Lieni dicata, quæ sub dominio Saturni sunt, colore fusco, terrestri & subviridi prædita, tortuosam corporis dispositionem habent, in locis declivibus, convallibus, uliginosis, in putridis arboribus crescunt, splenisque signaturam obtinent; qualia sunt, veratrum nigrum, polypodium quernum, sena, tamariscus, ceterach, lingua cervina, trichomanes, asarum, lapis Lazuli, armenus, tartarum vini. *Splenetica & splenis signaturam habentia.*

Ventriculo conferre ea, quæ humorem habent fortem, densum & crassum, & ventriculi signaturam habent, ut Zinziber, nucem moschatam, angelicam, levisticum, Smirnium, pastinacam, carvi, cuminum, olusatrum, gingidium, seseli, raphanum, cæpam, scillam, allium, radices aronis. *Stomachi & ventriculi signaturam habentia.*

Renibus & membris generationi dicatis convenire medicamenta, quæ sunt sub Veneris & aliqua ex parte Lunæ dominio *Renibus propria.*

vel puro vel cum Marte misto, signaturamq; præferre suam humore seminali, odore & gustu salaci, figura testiculorum aliaque cognata. Et Renibus quidem dicata esse universaliter camphoram, umbilicum veneris, Satyria, orchides, rosas albas, radicem polygonati, radicem cavam, tribulum aquaticum, been album & rubrum, Moschum, Zibetum, nucem moschatam, phaseolos.

Testium signaturam habentia iisq; propria.

Testibus vel membris genitalibus esse familiaria Satyria, Orchides, bulbos, lilium album, narcissum, aronem, qui caule & baccis membrum virile referat, & insignem vim frigiditatem membrorum genitalium in viris corrigendi habeat, nucem moschatam, tribu bulum aquaticum, crassulam, peram pastoris, nymphæam luteam & albam; Struthion. Itaque si partium harum vis luxuriet, eam supprimi posse plantis, quæ sunt sub dominio Saturni, quæ tamen loci ratione à Venere & Luna multum acceperint, ut nymphæa, nucleis tribuli aquatici. Si verò languescit vis naturalis, instaurari Satyrio, orchidibus, bulbis & similibus.

Vesicæ appropriata & similia.

Vesicæ appropriata esse, quæ sunt sub Saturni & Lunæ dominio, & vesiculis aut folliculis, quibus aut liquorem aut semen continent, vesicæ signaturam præ se ferunt, & in locis aquosis nascuntur; qualia sunt

alke-

alkekengi, ſtaphylodendrum, folliculi ſenæ, periclimenum, hypociſtis, ſemen plantaginis, fructus aſparagi, melanthion & ſimilia. Ita omnes plantas, quæ lapillos referunt, calculos frangere, ut ſemen milij Solis, ſaxifragiæ albæ radices, lapidem Spongiæ, Judaicum, lapides cancrorum, percarum.

Uteri ſignaturam habentia.

Utero convenire, quæ ſub Lunæ, Veneris, vel Saturni ſunt dominio, & uteri ſignaturam habent, ut flores Ariſtolochiæ longæ, radices ariſtolochiæ rotundæ, bryoniæ, cruciatam, flores primulæ veris, flores liliorum alborum, aſarum, antheram roſarum & liliorum alborum, digitalem, meliſſophyllon, calaminthам, meum lapidem aetitem, item quæ, quod excernantur, purgationis menſtruæ ſignaturā habent, ut Sagapenum, opopanacē, myrrhā, aſamfœtidā. Ex quib. pro diverſis uteri affectibus convenientia medicamenta eligenda docent. Ex. gr. humido utero convenire primulam veris, ariſtolochiam longam, aſarum, ſi ex ijs balneum paretur. In menſtruorum ſuppreſſione, myrrham, ſagapenam, aſarum, Calaminthам, meum, radices ariſtolochiæ longæ. Ad partum facilitandum flores Ariſtolochiæ longæ, antheram liliorum alborum, roſarum, lapidem aetiten: ad facilem conceptionem inſeſſus ex decocto foliorum populi albæ cum floribus liliorum alborum. Impedire verò conceptum ſtruthium, cum aſaro.

Inteſtinorũ ſignaturã habentia. Inteſtinorum ſignaturam habere, quæ longas corporis circumflexiones habent; ut lupulum rubum, cidæum & vulgare, œnanthen, volubilem, amaram dulcem, vitem nigram, hederam, vitis viniferæ capreolos, ſarſam parillam, cuſcutam.

Linguæ ſignaturam habentia. Linguam repræſentare ſtatuunt cynogloſſum, bugloſſum, linguam cervinam, linguam avis.

Manuum & pedum ſignaturam habentia. Manibus & pedibus aſſignant palmã Chriſti, & inſignem in doloribus articulorum vim habere; hermodactylos, qui humores ab articulis evacuant, ricinum, ſaniculam, leontopodium, & ad tremorem manuum & chiragiram talia prodeſſe putant.

Plantæ aculeatæ. Contra dolores pungentes & acutos prodeſſe docent herbas, quæ aculeata habent folia, ut carduum mariæ, carduum benedictum, eryngium, juniperum.

Plantæ nodoſæ. Plantas, quæ nodoſas radices habent, contra tubercula & tumores varios utiles eſſe, quales ſunt ſcrophularia, quæ ita dicta, quod ſcrophulis medetur; radices aronis minoris, chelidonium minus, radices aſphodeli, liliorum alborum, ranunculus bulboſus, cæpa, allium, agaricus.

Plantas, quæ perforatæ ſunt, aut quæ figuram ſecuris, ſerræ, vel rei alterius vulnerantis referunt, vulneribus mederi, ut hyperici ſpecies, perfoliatam, lunariam minorem, conſolidam Saracenicam, ſaniculam, betonicam, ſerra-

ſerratulam,lunariam minorem,ſecuridacam, balſaminam fœminam, geranium,millefolium,verbenam; agrimoniam.

Plantas omnes,quæ ſuccum lentum & glutinoſum habent, item quæ gummi & reſinam fundunt,vulnera conſolidare docent; ut conſolidam majorem,fabariam, althæam, malvam,florem ſeu coronam Solis,viſcum,Nicolinam,aloen,myrrham,thus,ſanguinem Draconis,terebinthinam, maſtichen, gummi elemi, ſarcocollam.

Plantas, quæ maculoſa & ſquamoſa quaſi folia habent, ſcabiem, & omnis generis cutis fæditates ſanare referunt: quales ſunt ſcabioſa, ſuccifa, oxylapathum, ſcrophularia, polypodium, filix, lingua cervina, aſplenum, Sabina.

Animalium quorundam ſignaturam habentes Plantæ.

Plantas,quæ ſerpentis,ſcorpionis,vel alterius animalis venenati figuram obtinent, eorum morſibus mederi ſtatuunt. Serpentariam nimirum majorem, quæ ſerpentem repræſentat, item Spinam albam, in qua acutæ ſpinæ habet ſimilitudinem dentium ſerpentis, morſum ſerpentis ſanare: Orchidum illam ſpeciem, quæ à florum ſimilitudine μυώδης appellatur, apum ictibus conferre; Pſyllii ſemen, quod pulices refert,fugare pulices: quæ caudã ſcorpij referunt, ut Scorpioidum varia genera,flores,Heliotropii, magnas vires ad plagas Scor-

Scorpionum ſanandas obtinere. Huc referunt Scorzoneram, dracunculum majorem, chondrillam, Ariſtolochiam longam, ophioglosſum, allium colubrinum, aconitum pardalianches, echium, doronicũ, ocymaſtrum, heliotropiũ majus. De quib. plura videantur apud Joh.Bapt.pertram Quercetanũ, in tract. de ſignat. rerum extern. & Crollium de ſignatur. rerum internis, qui prolixè hac de re agunt. Quercetanus tamen pro internis ſignaturis non illam figuræ, conformationis & colorum conſtitutionem cuique plantæ peculiarem intelligit: verum omnium virium ex tribus principijs, Sale, Sulphure & Mercurio inveſtigationem. Nam ſapores à ſale eſſe dicit, odores à ſulphure, colorem ex utriſque, ſed potiſſimum à Mercurio provenire, & propterea plantas in his aliter atque aliter diſpoſitas eſſe, prout plus de alio, de alio minus participant.

Signaturæ plantarum an aliquid indicent.

Quæ omnia rejicienda non exiſtimo, neque cum Libavio, *in Alchymia triumphante pag.537. & in typo artis Medicæ p.125.* facile dixero; *fortuitum eſſe, ſi reſpondeant res externis formis.* Neque enim figuræ externæ plantis fortuitò obtigerunt; ſed à facultate formatrice, quæ hanc vim à creatore Optimo Maximo accepit, impreſſa eſt. Et à quo, forma nimirum, pendet rei eſſentia, omneſque internæ proprietates: ab eodẽ etiam producta eſt forma & figura externa. Etſi verò quid pleræq; figuræ

figuræ & colores plantarum indigitent, & quo fine à sapientissimo Creatore ijs inditæ sint, nobis ignotum sit: tamen cum experientia testetur, in multis externas figuras virium internarum indices esse, eas non planè repudiemus; sed suus, inter reliquos facultates medicamentorum investigandi modos, locus signaturis relinquatur. Præcipuè cum Galenici ipsi longa experientia compertum habent, ea ipsa medicamenta pleraque, partibus, quarum signaturam habent, dicata esse atque inservire. Exempli gratia: Pœoniam, papaver, ut dictum, capiti & cerebro; herbas capillares, capillorum vitijs mederi; radices filicis dentium dolorem curare; cordi prodesse mala citria; pulmonibus, muscum arboreum; spleni, linguam cervinam, ceterach; utero, aristolochiam rotundam, radices bryoniæ; vesicæ alkekengi; testibus, Satyrium & orchides; calculo, semen milij solis, radices saxifragiæ albæ, & alia plurima ex modo enumeratis. Omnino enim in his delectus habendus: Estq; in quibusdam signatura manifestior, quam in alijs, & quorundam vires magis perspectæ quam aliorum. Neque etiam huic signo soli, vel ut primario, fidendum: sed experientia inprimis consideranda est. Neque etiam cum Empiricis in quolibet capitis affectu medicamenta, quæ capitis figuram habent, exhibenda, sed vires propriæ explorandæ, & quod saniores Chymici etiam faciunt, morbi natura consideranda.

derando. Quis enim tam fatuus est, ut nucem moschatam, quæ sano, si moderatè sumatur utilis (nam etiam appropriata immoderatè sumta nocere possunt, ut in croco videre est) in phrenitide aut alio affectu capitis calido exhibere velit.

Neque illud quoque de nihilo est, quod singulis Planetis peculiares plantas subjiciunt. Experientia enim testatur, cœlum in hæc inferiora agere, non solùm calore & lumine, sed & occulta influentia. Ac cum stellæ quælibet peculiares vires habeant, hinc accidit, ut aliæ cum alijs rebus sublunaribus majorem sympathiam habeant. Verum hæc non hodie primum à Chymicis inventa, sed dudum ab Astrologis proposita sunt; de quibus omnibus prolixè tractat Joh. Baptista Porta in Phytognomonicis.

An verborum & characterum aliqua vis sit.

Secundo loco occurrit quæstio; *An in medicina verborum & Characterum aliqua vis sit?* Etsi enim Galenici solum Medicamentis ex mineralibus, vegetabilib. & animalib. petitis utantur: Paracelsus tamen verba & Characteres addit, & morbos alijs remedijs incurabiles verbis & Characteribus curari posse statuit. Ita enim Paracelsus, *lib. 1. Philosophiæ sagacis c. 6. scribit: Natura vires suas in verba imponit, sicut in herbas & radices: ita in Gamahæos.* Et postea: *Imagines & characteres dicit esse pixides, in quibus magus siderum vires asservet.* Ac

Ac pluribus hac de re agit, *in lib. de occulta Philosophia, titulo de characteribus*, ubi morbos, qui nullo alio remedio, neque auro potabili, neque quinta essentia auri, neque quinta essentia antimonij curari possunt, Characteribus curari posse statuit; & fas esse hoc facere scribit, quoniam in hominis salutem cedat. Imò integrum esse, à Diabolo remedia accipere, ut supra è libro de origine morbor. invisibilium dictum est.

Verum primò verba quod attinet, quamq; vox ipsa naturalis sit: non tamen significant φύσει sed θέσει, non natura sed pacto, & ex hominum conventione. Nam si significatio naturalis esset, & ex sua natura significarent verba, ea omnes intelligeremus, nec tanta esset linguarum varietas, nec unum verbum apud diversos Gentes diversa significaret. Cogitatio quidem apud omnes eadem est: sed verba seu notæ, quibus exprimitur, sunt diversissimæ, atque eadem etiam verba apud diversas gentes diversissima significant. Cum ergo primi inventores verba tantum notas rerum esse voluerint, quibus animi sui sensa declararent: præter hoc nullam vim habent verba, nec aliquid operantur. Nam omne principium operationis, quo alterantur & mutantur corpora, qualitas est, naturalisque potentia; resque per qualitates sunt efficaces. *Verba quid & quæ earum vis.*

Quod

Verba ignota & peregrina.

Quod verò verba ignota attinet, docuit quidem Paracelsus, *lib. 1. Philosoph. sagac. c. 6.* naturâ vires suas in verba imposuisse, sicut in herbas & radices. Verum dicit hoc, non probat. Hoc potius verum est, quod de mysterijs Ægyptiorum, *cap. de divinis nominibus*, Jamblichus Porphyrio quærenti, cur Sacerdotes utantur nominibus quibusdam nihil significantibus, respondit: *omnia ejusmodi nomina significare aliquid apud divos seu Dæmones.* Dæmones nimirum suis cultoribus olim indicarunt, quibus verbis, signis & imaginibus coli & invocari vellent: atque ita ex pacto valent. Ideoque si aliqua eorum efficacia deprehenditur: ea non verborum est, quatenus verba, sed verba illa valent ex pacto, & quidem eo, quod initum est cum eo, qui primus eam disciplinam à Diabolo accepit. Unde accidit nonnunquam, ut ijs, qui talia verba & conjurationes legunt, etsi non intelligant, quid significent, nihilominus Diabolus ex pacto adsit. Cujus rei exemplum recenset Martinus Delrio, *disquisit. Mag. lib. 2. q. 29. sect. 1.* de Cornelio Agrippa, qui cum Lovanii commensalem haberet nimis curiosum, accidit, ut peregrè abiret aliquando Agrippa, & uxori, quam postea repudiavit, claves musei traderet, addita prohibitione, ne quem ingredi sineret. Cum verò importuna & instanti petitione copiam ingrediendi impetrasset Adolescens, ac in libellum conjurationum incidisset, & in

eo

eo legisset, janua pulsatur; & cum ille legendo pergeret, iterumq; janua pulsaretur, nec juvenis responderet, Dæmon ingreditur, quæritque cur vocatus esset, territoque ob metum juveni nec respondenti fauces & spiritum interclusit. Ergo si quid verbis perficitur, à majore & superiore vi id omne dependet, & ex pacto cum Dæmonibus, qui ita illudunt hominibus, ijsque persuadent, verba præstare, quæ ipsi perficiunt, verbis illis ex pacto provocati.

Verba sacra.

Quod verò verba sacra attinet, abusus hic illorum est longè maximus. Paulus enim, *2. ad Timoth. cap. 3. v. 16.* Omnes usus sacræ scripturæ exprimit, *πᾶσα γραφὴ*, inquit, *θεόπνευστος καὶ ὀφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ*. Hujus verò usus nullam mentionem facit. Neque lingua Hebræa, Chaldæa, vel quæcunque alia hic majorem vim habet, quam reliquæ.

Augerii Ferrerii de verbis & characterib. opinio.

Auger. Ferrerius, *lib. 2. Method. cap. 11.* peculiarem hac de re habet opinionem. Is enim cum & antiquos Medicos hoc curandi genus usurpasse legeret, ut apud Trallian. *libr. 9. c. 4. lib. 12. cap. 7. lib. 10. c. ult.* Aëtium, & alios videre est: recentioribus verò ad sanguinis profluvia, ad Epilepsiam, ad partus difficultatem, ad febres, vulnera, fistulas, luxationes, hernias talia non pauca usurpari videret; ut ex Fernel. *lib. 2. de abditis rerum causis c. 16.* patet:

Experientiæ & tot illuſtrium virorum authoritati fidem habendam eſſe exiſtimat, & ijs quæ ſenſibus expoſita ſunt, contra venire, ſani hominis non eſſe; Doctorum verò experientiam inficiari, temerarium eſſe putat.

Curationis autem eventum non è Characteribus, non ex carmine provenire ſcribit, ſed ex vi animi confidentis & cum patiente concordis. Tantam enim vim eſſe animi noſtri, inquit, ut, ſi quid ſibi perſuaſerit honeſti, atque in ea perſuaſione firmiter perſeveraverit, id ipſum, quod concepit, agat & potenter operetur: modo alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem ac diffidentem. Nam ſi fidentem & adjuvantem habuerit, citius quod intenditur perfici: ſi neque fidentem, neque diffidentem, nihilominus vim animi agentis operari. At ſi forte æger diffidat, aut planè ridiculum exiſtimat remedium, aut circumſtantes habeat, qui fidem elevent & remedium coram illo contemnant, præcantanti nullā vim eſſe, quia perſuaſioni ſuæ repugnantem habeat alterius animum. Si verò citra fidem ad incantandum acceſſerit, operam ludere; niſi fortè tam ſtupidum alterius animum nanciſcatur, ut ſimulatione ſe decipi non ſentiat.

Verum nec hæc Medici aliàs docti opinio toleranda eſt. Nam cum imaginatio, cogitatio & animi perſuaſio ſit actio immanens, neque

que ex corpore in patiens transeat: aliquid in alieno corpore operari non poterit; neq; verbis aliquid à loquente, quæcunq; etiam cogitet & imaginetur, in rem, quæ incantatur, derivabitur. Etsi Medici firma persuasio est principalis causa hujus curationis, qui fit, quod non quibuslibet verbis curatio perficiatur, sed definitis quibusdam? Nam etsi Ferrerius putet, virum doctum & sibi constantem non solùm, quæ vulgo probata dicuntur, verum quoque alia à se inventa, vel quæcunq; illi ad manum aut in mentem venerint, usurpare posse: tamen nondum ejus rei specimina edita sunt sed certis quibusdam carminibus verbisque vis ea ab authoribus tribuitur: aut si quibuslibet idem potest fieri, causa non est in Medico, sed in ægroto, ut mox dicetur. Et si vis curandi, ut ipse Ferrerius concedit, non est in carminibus & verbis, sed in cogitatione ac imaginatione Medici; quid opus verba accedere? & cur Medicus tacitus, non id præstaret, quæ loquens?

Nimirum si verba aliquis effectus sequitur, quem ex se habere non possunt, necesse est, ut fiat à Dæmone, ut antea dictū: aut si Dæmonis auxilio id non perficiatur, vi imaginationis ægri perficitur; qua ratione ipse Hippocrates fiduciam ægri ad morbi depulsionem conferre dixit. Id quod ipse Ferrerius confitetur; dum scribit, si æger diffidat, aut re- *Vis, quam verba habere videntur, unde?*

medium tale ridiculum existimet, incantationis nullam vim esse possit: Contra verò etsi Medicus citra fidem & persuasionem ad incantandum accesserit, nihilominus effectum sequi, modò æger Medico incantanti fidem habeat, & tam simplex ac stupidus sit, ut simulatione se decipi non sentiat.

Characteres. De Characteribus & Sigillis fere eadem ratio est. Equidem non Paracelsus primò vel Chymici Characteribus & sigillis aliquam vim tribuerunt; sed jam olim Astrologi & hos secuti quidam Medici, atq; imprimis Magi. Nam ut Plinius hac de re scribit, *lib. 30. natural. hist. cap. 1. Magia fraudulentissima artium plurimum in toto terrarum orbe plurimisq; seculis valuit. Authoritatem,* idem inquit, *illi maximam fuisse, nemo miretur: quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa in unam se redigit. Natam primò in Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremq;, quàm Medicinam. Ita blandissimis desideratissimisq; promissis addidisse vires religionis, ad quam maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atq; ut hoc quoq; suggesserit, miscuisse artes Mathematicas, nullo non avido futura de se sciendi, atque ea è cœlo verissimè peti credenti. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo in tantum fastigium adolevit, ut hodiè etiam in magna parte gentium prævaleat, & in oriente Regum Regibus imperet.* *Magia origo.* Et revera ita, ut Plinius scribit, sese res habet, passim-

passimq; ex Medicorum & aliorum libris patet. Antiquum jam esse, jaspidi draconem insculpere & annulis inserere, ex Galeni, *lib. 9. de simplic. Medicam. facultatibus, cap. de lapidibus*, videre est. Alexand. Trallian. *lib. 10. in fine*, Herculis erecti suffocantis Leonem imaginem lapidi insculptam ac annulo aureo inclusam Colicæ mederi scribit: atque ibidem, quasi rem sacram & non nisi sacris hominibus communicandam, contra Colicam hunc annulum commendat. Decimo septimo vel 21. die lunæ accipere jubet annulum ferreum, ac circulum ipsius octangulum efficere, atque in octangulum inscribere, φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολή: ἡ κορύδαλος ἐζήτει, Fuge fuge, heu bilis: alauda quærebat. Subjectum autem signum in annuli caput scribere jubet. Et *lib. 10. cap. 1.* contra podagram commendat laminam auream, in qua, Luna in libra vel leone consistente inscriptus sit versus Homeri: τετρήχει δ' ἀγορά: ὑπὸ δ' ἐστοναχίζετο γαῖα. qualia passim alia quoque habet Trallianus. Plurimos verò tales Characteres proposuit Paracelsus, *in lib. archidoxeos Magic.* Ipse tamen, *in lib. de Philosoph. occulta cap. de Characteribus*, omnibus Characteribus, signis, pentaculis, sigillis præfert duo; unum, in quo certæ figuræ inscribitur nomen Adonai; alterum, in quo itidem peculiari figuræ inscribitur quinq; syllabarum nomen Dei tetragramaton. (quasi verò tetragamaton nomen Dei sit) Atq; hæc sigilla

contra Dæmones omnesque incantationes prodesse & mira præstare scribit. Neque eo modo se nomen Dei prophanare aut invanum usurpare putat: cum istis utatur in hominis commodum, morbosque ab incantatione ortos & nullo alio medicamento curabiles hisce medijs curet.

Characterum vis unde. Verum non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Neque dum monstravit Paracelsus, Unde hæ figuræ suam efficaciam habeant: etsi confidentissime scribat, eas è fundamento veritatis provenire. Nec alij, qui Characteribus efficaciam aliquã tribuerunt, ut Pomponatius, Alb. Magnus, & Astrologi in reddenda effectuum, quos Characteribus & sigillis assignant causa sibi constant.

1. Opinio. Quidam è cœlo vires istas deducere conantur & quidem alij aliter. Conciliator, *differentia 101.* ex illo Ptolomæi, *in centiloquio: vultus sublunarium subjectos esse vultibus cœlestibus*, id est, species animalium mundi interiores subjici cœlestibus imaginibus, statuit cœlestem scorpionem inferis dominari scorpionibus; serpentem serpentibus.

Verum sit sane (quod tamen nondum ab ijs probatum) Scorpiones inferiores subjici signo scorpij in cœlo: sed quid hoc ad scorpionem gemmæ insculptum? Certè sculptus vel pictus canis vel scorpius non est sub eodem genere cum cane vel scorpione animali.

Alij vim illam instillari sigillis à cœlo & stellis

ſtellis dicunt, ſpiritumque aſtralem in ea influentem & immiſſum in mundo ſublunari, metallis, lapidibus & plantis illis ſe non accommodare tantùm, verum etiam in eorum ſubſtantiam occultè ſeſe ingerere, cum quibus mutuum & ſympatheticum in prima creatione adeptus eſt conſenſum, familiaritatem mox & continuationem.

Verum concedatur ſanè, cœlum & ſtellas nõ tantùm, quod vult in hac quæſtione Eraſt. *part. 1. Diſput. adverſus Paracelſ. pag. 151.* hæc inferiora calefacere & illuminare, atque hoc modo ut cauſſam generalem & communem tempore quolibet unum effectum rebus cunctis demittere: Sed ſtatuatur etiam, certas ſtellas peculiares vires per occultas influẽtias in hæc inferiora ingerere, & ea, cum quibus habent familiaritatẽ, peculiariter afficere, atq; aliã ſtellã cum Smaragdo, aliã cum Adamante, aliã cum Roſa, aliã cum alia planta, habere familiaritatẽ. Verum quid ad hoc faciũt figuræ & characteres inſculpti & adſcripti? cur illas ſuas vires aſtra non æquè in metalla vel gẽmas integras, nulliſq; characteribus inſignitas infundunt, quàm in eas, in quas tales characteres inſculpti ſunt? Certè Pæonia juſto tẽpore collecta, aliæq; plantæ, atq; alia omninò omnia, quæ amuletorũ naturaliũ loco uſurpãtur, vires ſuas exſerunt, Magnes trahit ferrũ & movetur ad polum, ſine omni figura vel charactere inſculpto. Unde rectè, ut ſupra dictum,

Galenus ſtatuit, Jaſpidem easdem habere, ſive illi ſignum Scorpij inſculpatur, ſive non.

3. Alij ita ſe expedire conantur, dum dicunt, Individua, cum incipiunt eſſe, ſub determinata cõſtellatione accipere mirabilem quandam facultatem operandi vel patiendi, præter eam, quam habent à ſpecie. Sed ſit hoc ita: tamen gemma vel metallum non tunc fieri incipit, cum ſculpitur, ſed antea erat, & quidem individua ſubſtantia erat, atque ex ipſorum etiam ſententia aſtralis ſpiritus & vis in ſubſtantiam, cum qua συμπάθειαν habet, ſeſe inſinuat. Inter ſubſtantias nimirum naturales eſt occulta quædam familiaritas & συμπάθεια, non verò inter ſubſtantias naturales & figuras artificiales.

4. Alij in ea ſunt ſententia, figuram quidem non eſſe principium operationis, ſed tamen ad operationem plurimum conferre. Nam deformis figura in animo hominis triſtitiam; pulchra, gaudium adfert: & per inſtrumenta artificium, pro ratione figurarum, variæ, fiunt operationes, alia per ſerram, alia per ſecurim.

Verum nec hæc alicujus ſunt momenti. Quæ enim eſt pulchritudo vel deformitas in imaginibus & characteribus hiſce? & quid ad illam pulchritudinem varia nomina & quidem ignota faciunt? Inſtrumenta artifi-

artificum quod attinet, facit figura quidem ad operationes, quæ fiunt per motum localem: non verò ad operationes, quæ per alterationem fiunt; in his figura nihil potest. Gemmæq; si quas vires naturales habent, sub quacunque figura illas exserunt; scribitq; Galenus de Jaspide, *loco supra allegato*, se ejus vim æquè expertum fuisse, sine figura scorpij, ac cum ea.

Neq; alij etiam quid probabile saltem pro Characterum & sigillorum viribus hactenus adferre potuerunt. Et qui possent tam absurdorum dogmatum rationes & causas reddere: cum sigilla non solum morbos depellere; sed alia etiam hominibus omnibus gratiosum reddere; alia scientiam, ingenium, memoriam; alia principum favorē, alia victoriam in bello & causis Civilibus, alia felicitatem in aucupio, piscatura, venatione, mercatura; alia amicos fidos conciliare; alia hominem ad summos honores evehere; alia omnium votorum hominum compotem reddere, & nescio, quæ alia præstare scribant? *Vires quas characteribus adscribunt.*

Duo enim sunt in Sigillis, Materia & character, quorum neutri illa vis adscribi potest. Materia à Natura est, & vires istas non habet, quod ipsi confitentur: & si haberet, sine figura & charactere haberet; quomodo magneten ferrum trahere, & alias gemmas suas vires sub quacunque figura & sine characteribus habere constat, ut antea dictum. Characteres *Characterum vis refutatur.*

ab artifice sunt, & vires istas nec ab artifice, nec à seipsis habere possunt. Characteres enim sunt ab idea in mente artificis, quæ in exteriora non agit. Ex se vero nihil nisi figuræ sunt. Figurarum autem in agendo nulla est efficacia, ut pote quæ qualitates saltē quantitatis sunt. *Vis agendi unde.* Omnis enim agendi vis est principaliter à substantia, quæ per suas qualitates est efficax. Atque actio est inter contraria ejusdem generis, qualia non sunt naturalia & artificialia; inter quæ Characteres. Nec artificialia in naturalia agunt, eaque alterant & afficiunt, quatenus talia: sed in ea agunt, quatenus materiam naturalem habent: & contra res naturales non alterant aut afficiunt res artificiales, quatenus tales; sed quatenus ex materia naturali constant. Et proinde imagines vel nomina insculptæ materiæ nihil per se præstare possunt, materiaque si afficiatur à cœlo, æquè afficitur si nullam imaginem sculptam habeat, ac si habeat; nullamq; peculiarem vim cælestium corporum influxus recipiendi Characteres, figuræ ac verba materiæ insculpta ei tribuere possint.

Neque etiam à cœlo vires has accipere possunt. Licet enim materia, è qua facta sunt, vires aliquas à cœlo accipere posset: tamen illam recipere posset sine characteribus, neque hactenus ulla probabili saltem ratione monstra-

monstratum est, ad influentiam & vires astrorum recipiendas aliquid facere posse tales characteres. Neque characterum cum cælestibus similitudo aliqua huc facit, cum rerum cum rebus, non artificialibus imaginibus earum consensus sit: & præterea imagines constellationibus & Asterismis ex hominum arbitrio & voluntate docendi caussa impositi sunt, qui asterismum, quem piscẽ aut sagittarium nominant, alio nomine appellare potuissent: sicut hoc seculo Hollandi signis illis meridionalibus, quæ in suis navigationibus observarunt, liberrimè & pro suo arbitrio nomina imposuerunt.

Cum ergo ex nulla naturali causa vis aliqua sigillis & Characteribus adscribi possit, Sicut Paracelsus, Arnoldus de villa nova Thurneiserus & recentiores alii multa de his producunt, si in ijs aliqua efficacia deprehendatur, ea vel imaginationi adscribenda, ut antea de verbis dictum, omnibusq; notum est, maximam vim esse imaginationis: vel si abs hac sit, à causa supernaturali illa pendeat necesse est: & quidem à Dæmonibus, qui Characteribus talibus, ut pacti, quod olim cum suis cultoribus inierunt, signis tacitè invitantur & advocantur. A gentilibus enim surperstitioni & Idololatriæ deditis talia ortum habent Dæmonesq; talia sigilla & characteres quasi tesseras militares sibi constituerunt.

Et

Et proinde ex pacto sive implicito sive explicito valent, eo nimirum, quod Diabolus cum eo inijt, qui primus ab eo hanc disciplinam hausit. Agit nimirum id Diabolus, ut constitutas à se superstitiones confirmet ac stabiliat, easque hominum mentibus inserat, vel insertas confirmet & propaget, ac hominem à creatore suo medijsque ab eo creatis & in salutem hominum ordinatis ad se quocunq; modo avertat. Ideoque talia nihil aliud sunt, quam noctuæ quædam Diaboli, quibus ad aucupia animarum humanarum utitur. Ac proinde tolerandum non est, quod Phædro, *in chirurgia minores*, scribit, in tali cura characteristica majora & miraculosiora delitescere abscondita mysteria majorum Patrum & antiquorum Prophetarum, quam fas sit profari. Debuisset homo temerarius prius demonstrare, vel à Deo & natura, vel arte characteribus & verbis constellatis, quæ appellat, tantam vim inditam esse, quam in alios Medicos ita debaccharetur, eosq; blaspemos alastores, qui honorem Deo in summis & miraculosis Characteristæ curæ operationibus detrahant, nominaret. Is Deum honorat, qui Dei opera, qualia ab ipso condita sunt, contemplatur, admiratur & celebrat: In DEUM verò injurius & impius est, qui rebus vires, quas nec à Deo, nec ab arte acceperunt, tribuit.

Contra Phædronem.

Et patres primi ac antiqui Prophetæ, quos cura Characteristica usos scribit, non sunt ij, quorum

quorum in sacris literis fit mentio; cum talia superstitiosa ipsos adhibuisse, nullo argumenmento probari possit; sed illis, quorum *in Asclepio* fit mentio his verbis: *Quoniam proavi multum errabant contra orationem Deorum increduli & non advertentes religionem divinam, invenerunt artem, qua Deos efficerent, cui inventæ adjunxerunt virtutem de anima mundi convenientem, eamq; miscentes. Et quoniam animas facere non poterant, evocantes animas Dæmonum vel angelorum eas indiderunt imaginibus suis divinisq; mysteriis, per quas sola Idola & benefaciendi & malefaciendi vires habere potuissent.* Atque alij omnes, qui Characteres istos probaverunt & defenderunt, damnatæ Magiæ & superstitionibus dediti fuerunt, Platonici scilicet, studiosissimi dæmonum cultores, Cornelius Agrippa, Paracelsus & similes de Magia infami suspecti.

Neque valet, quod dicunt, talia fieri sine dæmonum invocatione & adjuratione, alijsq; modis illicitis, sed vi naturali operari. Nam primò ipsis probandum erat, peculiares virtutes talibus sigillis, quas metalla & gemmæ ex se non habent, inesse: quod nisi probaverint, mediis illicitis & à Deo non ordinatis, & in natura non propositis utuntur. Deinde etsi pactum cum Diabolo & conjuratio explicita non accedit: implicita tamen adesse potest, agnoscitq; Diabolus istas quasi tesseras suis cultoribus semel propositas. Et quis eorum,

Characteres Magici tessera Diaboli.

qui

qui omnem superstitionem & idololatriam in talibus sigillis abesse defendunt, nobis explicare potest, quid illi miri characteres, & ut Apulejus nominat, ignorabiliter literati, & ignota verba, quæ apparent in sigillis à Paracelso, *in archidoxi Magica & alibi*, propositis significent, aut fidem suam interponere, illas figuras & ignota verba non Diaboli tesseras esse, quibus suos cultores sibi devinxit? Quid studioso illi Lovaniensi in Museo Cornelij Agrippæ acciderit, supra dictum. Et æquè prohibitum ac nefas est, Diabolum implicitè, quam explicitè & expressè colere. Unde prima Ecclesia gentibus ad Christianam fidem conversis mandat in actis Apostoli, ut abstineant ab idolothytis, seu ijs quæ Diabolo consecrata erant.

An liceat Magicis auxiliis ad morbos pellendos uti.

Sed, inquid, Paracelsus: Ergone ægri relinquendi & omni auxilio destituti deserendi erunt; cum medicamenta illa naturalia, & quæ morbis à naturalibus causis opitulantur morbis per venefitia & à Diabolo inductis nihil auxilij adferant? Hic sciendum, primò falsum esse, nullos morbos per Magiam inductos, medijs naturalibus sanari posse: cum exempla talium morborum curatorum apud Medicos occurrant. Neque enim omnes morbi à Diabolo inducti sine causis naturalibus, sed sæpe ministerio rerum naturalium producuntur, qui proinde causis illis remo-

tis

tis per media naturalia tolluntur; accedentibus inprimis precibus, & firma in Deum fiducia. Ita obsessis quibusdam à Diabolo purgantia Melancholiæ medicamenta utiliter exhibita sunt; extantq; ejus rei historiæ in centurijs curationum Rulandi & alibi. Est enim humor Melancholicus, ut vulgò dicitur, balneum Diaboli. Sic per purgantia capilli, acus, ligna & alia miranda, quæ veneficio suspicionem non levem moverunt, vomitu & per alvum dejecta sunt, ægrique inde convaluerunt. Et fit sanè, ut nihil opis à mediis naturalibus in talibus morbis percipiatur: non tamen ad Diaboli auxilium confugiendum esse, jam supra pluribus monstratum. Omnia Diaboli auxilia suspecta & fraudulenta sunt, qui sanat corpus, ut lucretur animam, hominemque à Deo adversum sibi devinciat: morbusque quilibet acerbissimus; imò mors ipsa, sanitate à Diabolo impetrata optabilior.

Quid ergo, inquies; ægro agendum, si nec à medijs naturalibus auxilium sperari potest, nec à Diabolo auxilium petere licet? Contraria contrarijs curari rectè dicunt Medici; idq; & hic observandum. Si ergo à Dæmone inductus sit morbus: auxilium divinum ei opponendum, illudq; precibus ardentibus animoque in Deum confiso implorandum *Dominus occidit & vivificat; deducit ad inferos & reducit; onus imponit, & tamen est salus nostra.* Ipse invocandus in die afflictionis & eripiet nos: *In desperatis morbis quid agendum.*

Ipse

Ipse sanabit, quando & quomodo volet. Imò si Domino non placet à morbo liberare, nihilominus cum Davide dicendum: *Etsi me occidat Dominus; tamen sperabo in eum.*

Curatio Magnetica. Cognata huic quæstioni est alia, *de curatione*, quam appellant, *Magnetica & vi amuletorum*. Multos rerum naturalium effectus esse, qui non per contactum corporeum, sed virtualem, ut appellant, efficitur, nemo hodiè, nisi rerum naturalium planè ignarus, negat, Ita Galenus, *6. de simplic. medic. facult. titulo; Glycysida*, Pœoniam collo suspensam Epilepsię mederi scribit; quòd & Fernel. *lib. 2. de abdit. rerum causis c. 17.* & alij Medici plurimi confirmant. Ungulam alcis spasmis prodesse, vulgò quoque notum. Aëtitem femori alligatum partum promovere, Dioscorid. lib. 5. c. 118. tradit, observavitq; idem Valeriola, *lib. 1. obs. 10.* De Satyrione Erithronio Dioscorid. *lib. 3. cap. 127. & Plin. lib. 26. c. 10.* scribit, vel manibus solum detentum libidinem vehementer promovere. Sic lapis Hæmatites & bubo exsiccatus, manibus tam diu detenti, donec incalescant, hæmorrhagias sistunt. Garcias ab orto, *de aromatibus Indicis lib. 1. cap. 53.* refert, lapidi Alequecæ in India Orientali eam vim inesse, ut vel de corpore suspensus sanguinem ex quacunque parte effluentem sistat. Tincam piscem admotum corpori Ictero mederi, omnemq; bilem in corpore effusam ad se attrahere, referunt Conrad. Gesnerus & Kentmannus.

mannus. Quanta lapidis Nephritici gestati saltem ad pellendum arenulas & calculos sit efficacia, cum alii docent, dum prolixè monstrat, Matth. Unzerus, *de Nephritid. lib. 1. c. 24.* Quis non audivit, contacta torpedine per tridentem, piscatoris manum obstupescere? Umbras quoque arborum quarundam noxias esse, notum est. Quis est, qui vel non viderit vel fando non audiverit, nonnullos conspectum felis, alios verò ejus, quam etiam non vident, in cista inclusæ præsentiam ferre non posse, sed animo linqui, nec melius habere, antequam felis remota sit?

Inter reliqua verò omnia cum admiranda vis sit magnetis, tùm in trahendo ferro, tùm in conversione ad polum: *actiones* ejusmodi, quæ sine contactu corporeo perficiuntur, à magnete καῖ ἐξοχὴν, *Magneticæ* hodie appellari solent. Quæ cum ita sese habeant, & tot passim experimenta suppetant, facere non possumus, quin actiones tales magneticas, quæ absque corporis contactu per occultam rerum sympathiam & antipathiam fiunt, admittamus. Sunt nimirum multæ rerum ἀπόῤῥοιαι, quæ quidem sensibus non percipiuntur, à quibus tamen rerum, quæ se corporaliter non contingunt, occulta συμπάθεια & ἀντιπάθεια dependet. Et qui tales rerum consensus & dissensus negare velit, eum vel rerum naturalium summè imperitum, vel temerarium in *Actiones Magneticæ quæ, & unde dictæ.*

ijs, quæ experientia probantur, negandis esse oportet.

Erasti contra actiones magneticas sententia.

Neq; hic Th. Erasto, viro aliàs doctissimo, assentiri possumus, qui, *disput. contra Paracels. part. 1. pag. 187. & seq.* omnes tales rerum occultarum consensus negat, scribitque, maximam partem eorum, quæ de hac occulta antipathia & sympathia rerum scripta reperimus, vana falsaque esse; & se ex plurimis, quorum facere periculum licuerit, nullum invenisse, verum, præter quam, quæ rationem habent imperitis etiam agricolis cognitam: & quæ de gemmarum occultis viribus dicuntur, meras nugas esse; nihilque hac in parte veri esse concedit, nisi quod à manifestis Qualitatibus dependeat.

Verum enim vero anne & Magnes ferrum trahit & ad polum movetur ob manifestas Qualitates? Nullo modo certè. Quod cum negare non possit: ex uno naturæ miraculo non oportere plura ejusdem generis introducere, contendit. Verum talia miracula, si libuisset, plura in Natura observare potuisset: observaruntque alij viri docti talia non pauca. Et quamvis non negem, aliquam partem eorum, quæ passim apud autores exstant, vana ac falsa esse: magna pars tamen vera est: etsi multa ex ijs eorum Philosophorum, qui Qualitatibus primis occæcati sunt, oculos effugiant: tantùm abest, ut ab imperitis agricolis cognosci possint.

Neque

Neque magni momenti sunt, quæ, *part. 4. disp. contra Paracelſ.* contra amuleta, & quæ, quæ in diſtans fiunt, actiones affert. *Cum naturalia πάθη*, inquit, *ſive propter formam ſubſtantiæ effectricem, ſive propter certum temperamentum rebus ſubjectis inſint: non aliter mutantur, quam per ſenſibilium qualitatum alterationem, ſive temperamenti mutationem. Quippe forma ſubſtantialis per ſe neque corrumpitur, neque mutatur non mutato temperamento, &c.* Et mox: Certo certius eſt, pharmaca nulla poteſtate latente morbos abigere, niſi quæ cauſſam expellere, vel morbum ipſum delere poſſunt.

Verum enim verò, malè præſupponit Eraſtus, nullas in rebus dari qualitates, præter eas, quæ fluunt à temperamento primarum qualitatum, aut ſi dentur, quæ fluant à forma, non mutari poſſe, niſi temperamento mutato ſenſibilium qualitatum. Experientia enim multiplici conſtat, dari multas occultas qualitates, quæ ab ipſa forma ſubſtantiali, non mediante temperamento primarum qualitatum, fluunt. Hæ ergo qualitates cum ſui generis qualitates contrarias habeant, unde fit rerum antipathia: poſſunt illæ qualitates mutari, non mutato temperamento. Nec illud admitti poteſt, quod putat: occultas qualitates non niſi proxima, & quæ

contingunt, corpora afficere; in remotiora verò, & inter quæ aliquid interjectum sit, non agere. Reperiuntur enim, ut jam aliquoties dictum, inter quos & feles ea est antipathia, ut ad præsentiam felis etiam cistæ inclusæ & quam non vident, animo deficiant. Et magnetis vires trahendi ferrum nullo obice aut obstaculo impediri posse, ac per tabulam interpositam ferrum à magnete trahi, docet Johan. Baptista Porta, *Magiæ naturalis lib. 7. c. 16. & 17.* Et quod Erastus negat, ferrum à magnete per medias carnes & cutem trahi, id affirmat Ambrosius Paræus, *lib. 7. Chirurgiæ cap. 15.* Ubi refert Chirurgum quendam hernias puerorum curasse magnete in tenuissimum pulverem redacto & cum polenta exhibito, inguine verò, qua præcipitabatur intestinum, melle inuncto & subtili ferri limatura asperso. Quod etiam impossibile esse putat, frustum lapidis aut radicis appensum cuti tantam vim morbifici humoris educere, aut morbum adeo terribilem jugulare posse, id impossibile planè non est. Etsi enim sensibiliter humores vitiosos non educat: In caussam tamen morbificam agere alio modo talia possunt. Etenim non ipsi humores, quatenus tales, caussa Epilepsiæ sunt, sed malignum illud in humoribus & prava humorum διάθεσις & quod peculiari vi cerebro infestum est, quodque in minima etiam quantitate magnas vires habet, ut in venenis videre est. Illud si ex-

stingua-

ſtinguatur & qualitas illa ſi tollatur, Epilepſia ceſſat, humore manente, modò is non totus corruptus ſit. Nec impoſſibile eſt, humorem aliquem qualitate quadam depoſita manere, ſicut id non ſolum in coctionibus humorum, ſed & alijs rebus apparet. Spiritus vitrioli, exempli gratia, inſignem aciditatem & acrimoniam habet. At ſi aliquid olei vel Salis tartari addatur, omnem illam, nulla parte abjecta, amittit.

Verum cum res creatæ omnes virtutem finitam habeant, & aliæ majorem, aliæ minorem: actio illarum terminis concluditur & definitur; & quidem amplioribus vel anguſtioribus: quos in Scholis Philoſophorum Sphæram activitatis nominant, quod in orbem res naturales ſuas vires agendo diffundere ſoleant. Ac proinde & actio illa, quæ per contactum virtualem fit, etiam ſuis terminis concluditur. In qua aſſignanda, ne fallamur, attendendum. Corpora cœleſtia vires ſuas longiſſimè diffundunt. Elementorum actio anguſtioribus terminis coërcetur. Quæ verò res per ſpecies ſpiritales & occultas virtutes agunt, longè latius vires ſuas diffundunt, ut in ſpeciebus viſibilibus, ſono, odore, & ſimilibus videre eſt: quorum quædam etiam corporum obſtaculis in agendo non impediuntur; ſicut in ſono patet, qui etiam denſiſſimos muros penetrat. Ideoque

Sphæra activitatis.

non rectè nonnulli Sphæram activitatis occultarum Qualitatum non latius sese extendere putant, quam actio caloris in igne se extendat. Lux enim in ipso igne, ut & in alijs rebus, longè latius diffunditur, quam calor ignis. Non tamen & hi limites nimis latè extendendi, ut ij faciunt, qui actiones ad plurima milliaria extendunt; cum exemplis è natura petitis id probare non possint. Trahit magnes ferrum, sed non longè remotum. Habet pæonia & alia amuleta suas vires; sed in corpora propinqua, non longè remota.

Curationes Magneticæ. Per hos ergo occultos rerum naturalium consensus & dissensus, si quæ curationes perfici possunt, eas libenter admittimus. Cur enim impossibile sit, per occultam qualitatem aut ἀπόρροιαν medicamenti extra applicati, causam morbificam vel μίασμα aliquod, quod sanguinem inficit & corrumpit, partiumque naturale actionem labefactat, vel discuti vel è corpore extrahi? Ita certè venenum à Scorpione ictu immissum, à Scorpione imposito extrahitur; à vipera injectum, carne viperina; alia ab alijs ob similitudinem attrahuntur. Simile enim simile attrahit. Qualia remedia etiam in peste adhibentur, multaque talia, experientia comprobata nota sunt, ut oleum Magni Ducis Hetruriæ, oleum Scorpionum Matthioli. Ita febres nonnunquam per amuleta vel vesicato-

ria

ria tolluntur. Et memini non ita pridem quendam quartana diuturna laborantem, tandemque acutissimos in sinistro humero dolores sentientem, ranunculo, nescio cujus consilio, carpo applicato, & à febre & à dolore liberatum fuisse.

Neque est opus, ut amuletum (quod nonnulli objiciunt) simul habeat vim malam qualitatem introductam tollendi, partique suum tonum & naturalem suam constitutionem restituendi. Causa enim morbifica sublata, natura, quæ nunquam otiosa est, plerumque impressa illa & relicta à causa vestigia sponte tollit & abolet.

Magica pro occultis Qualitatibus non vendit andа.

Unum hic attendatur, ne superstitiosa vel Magica, & quæ vel ab imaginatione, vel à causa superiore, & pacto seu explicato, seu implicato cum diabolo pendent, pro Magneticis venditentur. Neque sigilla & Characteres ad magneticas operationes referri possint: cum illa vis, quæ ijs à nonnullis adscribitur, nullo modo naturalis sit: & nec probabile quid ii, qui sigillorum vires, quas ipsis tribuunt, naturales esse contendunt, pro sua opinione stabilienda afferre potuerint. Sed si Sigillum aliquam vim habere deprehendatur, quæ non sit in gemmis vel metallis, ea, ut dictum, vel imaginationi vel vi superiori ascribenda.

Quo loco & alia quędam habenda sint, quæ passim circumferuntur, viris doctis & prudentibus considerandum relinquo; cujusmodi sunt Aqua Martia & fortitudinis, Balsamus magnanimitatis, & alia quædam, ab Andr. Libavio, *in defensione Syntag. arcan. Chym. contra Henning. Scheunemannum action. 1. cap. 3.* proposita. Portentosa est quoque Lampas vitæ & mortis, ab Ernesto Burggravio descripta. *Lampas, inquit, hæc sive lumen incensum semel, ardet jugiter, quoad homo ille, è cujus aptatur sanguine, vitalem ducit spiritum, atque eodem, quo eundem efflat ipse, hora sive momento sive punctistitio, simul cum eo extinguitur. Scito insuper: si flamma luculenta sit, elevata, tranquilla & immota; nihil homo iste, quod vel corpori vel animo grave sit aut molestum, sentit: Sin verò secus habeat, & assurgens flamma variè scintillet, aut depressior sit, aut nubilosa & torpida; indicium tibi anxietatis, tristitiæ, cæterorumque Pathematum esto. Perpetuò enim ex congenitis Microcosmi influxibus astralibus, ac naturalibus inclinationibus, (cùm & sanguis ille à sanguine ipsius hominis, & corpus ejusdem à substantia hujus ipsius sanguinis, à quo sanguis ad præparandam Lampadem mutuò quasi sumtus est, enutriatur) flamma ista pro statu & habitu istius hominis sive prospero sive adverso emicat, & spectandam sese præbet.* Si hæc non est Pyromantia, nescio quid pyromantia sit.

Lampas vitæ & mortis Ern. Burggravii.

Et

Et an non talis artifex Deo æquiparatur, qui solus corda & animi affectus scrutatur, & cui soli dies vitæ & mortis nostræ noti sunt?

Nullo verò modo ad Magneticas, & quæ in distans fiunt naturaliter, actiones referri possunt eæ, quas Paracelsus Imaginibus tribuit, quas, ut supra, *cap.13.* dictum, ad similitudinem alicujus hominis vel membri ejus, forti fide, & firma ac fixa imaginatione fabricare, atque illis medicinam adhibere jubet. Cum enim nec Imago talis in hominem longè absentem, cui similis est, ullam ex sed vim agendi habeat; neque ab Imaginatione ille effectus dependere possit, ut antea monstratum: tales Imagines, sive ad nocendum, sive ad curandum sint compositæ, merè Magicæ sunt, & effectus omnis, qui sequitur, à Diabolo pendet. Cujus incantationis Magicæ passim apud Gentiles mentio fit. Horatius, *serm. lib.1. Sat.8.* de Canidia & Sagana, ac duabus Imaginibus, quarum altera supplicium, ejus vicem, quem repræsentabat, patiebatur, altera exercebat, ita scribit: *Incantatio per Imagines.*

Lanea & effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem:
Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque
Jam peritura, modis. ——— ———

Et de Medea Ovidius:

Devovet absentes, simulachraq; cerea fingit,
Et miserum tenues in jecur urget acus.

Talis quoque; lutea & cerea, procul dubio fuerunt imagines, non verò rudis limus & cera, de quibus Virgilius, *in pharmaceutria*, quibus mulier in Magicis sacris maritum suum ab urbe domum revocare conatur:

Limus ut hic durescit, & hac ut cera liquescit,
Uno eodemq; igni: sic nostro Daphnis amore.

Atque hoc modo per incantationem aliquibus damnum illatum esse historiæ testantur, ut apud Zonaram de Simone principe Bulgariæ, Hectorem Boëtium de Duffo Scotiæ Rege, & Genebrandum lib. 4. Chronolog. de Ludovico Rege Galliæ videre est.

Ideoque omnes effectus magneticarum, aut aliarum admirandarum operationum in natura titulo & exemplo palliari possunt. Alias & venefica, furcâ unguento magico delibutâ per aerem invecta, sese volatu animalium, & sagittarum aliarumque rerum gravium per aerem motu, se excusare, & vim sui unguenti prætendere posset. Atque ut magicæ actiones à naturalibus distinguantur, circumspectione opus est; neque sufficit effectum aliquem adesse, sed de caussa ejus inquirendum, & an à naturali vi vel Diabolica potestate fiat, dispiciendum.

Magnes. Qui autem penitius actiones magneticas cognoscere, & occultarum rerum συμπαθείαν & ἀντιπάθειαν investigare cupit, magnetis naturam diligentius inquirat, autoresque, qui de eo scripserunt, consulat: & qua ratione actiones

ctiones illæ medicationesque, quæ sine corporali contactu fiunt, perficiantur, rectius intelliget. Est enim hæc vis in magnete maximè conspicua, atque ab eo, ut dictum, etiam nomen obtinuit. Neque alicui mirum videatur, quod ἀπόῤῥοιαι illæ & vires ad loca sæpe remota pertingunt, aut quod una res, unam saltem rem afficit, reliqua vero non afficit. Nam aeri externo & qualitatibus primis nulla in hæc agendi potentia est; sicut videmus species visibiles sine omni mutatione in aere tam calido, quam frigido, tam humido quam sicco, tranquillo & à ventis moto propagari. Deinde ea saltem se mutuo afficiunt, quæ naturalem cognitionem habent: sicut videmus à sono tantum aures, non oculos vel nares; ab odore nares, non oculos vel aures affici. Sed hac de re & de modo, quo actiones, quæ sine corporum contactu per tales ἀποῤῥοίας expediuntur, jam supra etiam cap. 10. actum, totiusque Magiæ Naturalis, quæ revera talis est, fundamentum hic consistere, & ex his occultis rerum effluvijs & ἀποῤῥοίαις petendum esse, dictum.

Species Spiritalium natura.

Videtur hujus loci & illa quæstio esse, qua controvertitur: An plantæ ad usus medicos certo tempore, & quidem secundum stellarũ aspectus & positus, colligi debeant. Negãt quidem hoc plurimi, atque inter eos quoque Clarissimus Erastus, *part. 1. disp. cont. Parac. p. 190.* & sacris literis hoc prohibitum esse autumat: & in

An plantæ certo siderum positu colligendæ sint.

& in plantarum collectione ad id tantum attendendum esse, ut alia vere, alia æstate, alia autumno colligantur, aliæ cœlo sereno, aliæ pluvio, aliæ aëre calido, aliæ frigido. Verum ubi in sacris literis hoc prohibitum sit, ego quidem nescio. Aut ijsne etiam prohibitum est, ut ligna ad ædificationis usus potius decrescente, quam incrementum sumente Luna cædantur? in plantis quibusdam serendis & arboribus inserendis Lunæ *Φάσεις*, quod Agricolis est notissimum, observetur? Ergo hic potius cum Matthiolo, *in præfat. in Dioscorid.*, & plurimis viris doctis, cum quibus hîc Chymici plerique consentiunt, statuo: in plantis quibusdam colligendis certos siderum adspectus observandos esse. Cum enim inferiora hæc à superioribus gubernentur, & cum ijs consensum habeant: non absurdum est, pro vario cœli positu vires plantarum quarundam fortiores vel debiliores esse. Putantque plurimi, doctissimi viri, quod notissima & celeberrima contra Epilepsiam planta pæonia non omnium votis satisfaciat, caussam nullam aliam esse, nisi quod non justo tempore colligatur. Et Galenus, *lib. 2. de antidot. c. 11.* Alyssum herbam contra canum rabiosorum morsus inter caniculæ æstus colligendos esse docet. Atque ex rei Medicinæ utilitate esset, talia plura diligenter annotare.

Qualitates [illegible] in curando

Porrò de medicamentis, quæ ad sanandos morbos vulgò adhibentur, etiam non parum differ-

dissentiunt à Galenicis. Primò quidem, ut ubique & hîc Qualitates primas carpunt plerique & non magnifaciunt. Verum contra experientiam, qua constat ab excessu Qualitatum primarum intemperies in corpus humanum induci, & per contrarias easdem rursum expugnari posse. Et quid saltem frigidus potus possit, ex Galeno & quotidiana experientia patet. *quid possint.*

Illud tamen hîc diffitendum non est, eos parum rectè ægrorum rebus consulere, qui saltem ad primas Qualitates intenti occultarum proprietatum nullam rationem habent: quod tamen facere & utile & necessarium est. Cum enim, exempli gratia, calidorum & frigidorum medicamentorum ingens sit numerus: singulæ tamen calidorum & frigidorum medicamentorum species speciales & singulares habent proprietates, quibus unum ab alio differt, & quibus diversis partibus & morbis dicata sunt. Et proinde non solum in præscribendis medicamentis primis Qualitatibus intentum esse, sed & quæ cuique parti & morbo propria sint medicamenta, considerare decet. Atque utilius est, in capitis morbo frigido adhibere betonicam, roremmarinum, stæchadem Arabicam, quam piper, veronicam, aut pimpinellam &c. Præstat pauca, probata tamen & propria medicamenta in usu habere, quam nimium generalibus Qualitatum primarum regulis solum niti.

Deinde

Vulgaria medicamēta non rejicienda. Deinde etsi Chymici plurimi vulgaria medicamenta integra, qualia à Natura nobis suppeditantur, non planè rejiciant: tamen aliqui eorum omnia ferè medicamenta, quibus ad hunc usque diem Græci, Arabes, Galli, Itali, Germani aliæq; nationes usę sunt, ac passim in Pharmacopoliis parantur & prostant, omnia venenata & maligna esse proclamant, & propterea non nisi arte Chymica ab impuritatibus separata & præparata in usum trahenda esse censent. Idque per omnes classes medicamentorum probare conantur.

Purgantia. Et primò quidem purgantia quod attinet, etiam Galenicorum & Græcorum ac Arabum medicorum consensu malignitatem in purgantibus reperiri, & ut Galenus, *comm. 2. de ratione victus in acutis*, ait, medicamentorum purgantium naturam corporum nostrorum naturæ contrariam esse & deleteriam quasi, asserunt. Et in specie, quod hic recensere, ut notum, operæ pretium non putamus, quæ singula purgantia corpori nostro damna inferant ex Græcis & Arabibus prolixè recensent, & hinc omnia, quæ in officinis vulgaribus purgantia exstant, ut venenata rejiciunt; nullumque illorum usualium medicamentorum est, nulla pilularum, potionis vel Electuarij purgantis descriptio, quæ ipsis veneni labe infecta non videatur.

Deinde

Deinde & alteratia, venenata, maligna, corrosiva & impura esse eodem modo probare conantur. Crocum secundum Dioscoridem, *l. 1. c. 25.* lethalem esse, si ʒiij pondere sumatur. Coriandri periciciem è Dioscoridis *l. 6. c. 9.* notam esse scribunt; ut & papaveris, Hyoscyami, Cicutæ, Absinthij, & aliarum plantarum plurimarum noxam & incommoda. Neque solum in his, quorum quædam incommoda nec Galenici planè negant, venenatas qualitates evidenter conspici asserunt, sed & ea, quæ sanitati solum inservire videntur, Rosas, Violas, Melissam, Valerianam, Lavendulam, Stœchadem, Betonicam, Argentum, Aurum, ab impuritatibus non esse libera, sed morborum, mortisq; adjunctas habere radices existimant, quæ velut adjuncti hospites fallaci servitutis imagine oportuna nequitiæ, expectent tempora, atque ubi exalta & ab alijs separata fuerint, calamitosa symptomatum pernicie ostenderet innatas vires, & dissolutionum ac mortis auctores existet. *Alterantia.*

Porrò labem & malignam istam remediorum qualitatem ob peccatum pœnæ loco à Deo inflictam esse, & naturam in calamitosam sortem transplantatam non producere jam puras essentias, sed in libra una Croci decem uncias veneni reperiri. Qui moderatiores sunt, venenata quidem omnia medicamenta esse non dicunt: multum tamen *Veneni in medicamẽtis origo sec. Paracels.*

tamen impuri habere admistum, quod vires utiles impediat; ac eos, qui integra medicamenta exhibent, non secus facere, ac si quis aves cum nidis coqueret, cochleas cum testis devoraret.

Vulgares medicamentorum præparationes rejiciunt Chymici.

Alchymiam verò uni cum instrumentum esse, quo non solum maligna ista qualitas ob peccatum à Deo insita tollatur, verum etiam impuritates, quæ vim & potestatem spiritus vivifici impediunt & frangunt, abjiciantur. Vulgares verò istas medicamentorum præparationes, quibus medicamenta incisa, contusa & in pulverem redacta, per se aut vino, aqua, sero lactis, aliove liquore vel etiã saccharo aut melle excepta, sub pulveris, potionis, Electuarij, pilularum, vel alia quacunq; forma, adjectis quoque aromatibus, exhibentur, planè rejiciunt, & ista præparatione & mistione pestiferas & venenatas qualitates medicamentorum non tantum non corrigi, frangi & debilitari, verum potius longè pejores & ferociores reddi censent. Etenim ipsius Galeni, *3. de simpl. medic. fac. cap. 15.* testimonio malignas qualitates non tolli aliorum admistione, sed saltem gustum falli, existimant: unde postea medicamenta assumta non minori vehementia, quam si sola exhiberentur, suam ferociam exserant, & æque, ut antea, corpori inimica maneant & vires debilitent. Atque hinc etiam juscula abluentia post sumtas purgationes exhiberi dicunt: Et hîc longam

gam texunt historiam symptomatum, quæ ex purgantum vulgari modo præparatorum usu excitata sint.

Neque mirum esse putant, si hæc ita fiant; cum nulla in vulgaribus præparationibus puri ab impuro fiat separatio, neque venenata qualitas longâ fermentatione mitigata fuerit. Maximam partem istorum medicamentorum non fermentatam exhiberi, & licet quædam composita diutius asserventur: tamen in istis cruda, crassa & impura ita misceri, ut nulla possit fieri fermentatio. Atque hic in vulgares componendi medicaměta leges invehuntur. Primo enim reprehendunt, quod nimis magnus medicamentorum numerus in compositis coacervatur. Cum enim quilibet morbus unicam naturam habeat, & propterea unicum remedium appropriatum requirat, frustra etiam viginti vel triginta aut plura coacervari, ubi unicum simplex medicamentum sine ulla aliorum remistione sufficere possit. Deinde cum cibus simplex sit optimus in homine, varius verò noxius: multò magis in corpore ægrotante & debili, simplicia medicamenta convenire; naturam verò debilem tantâ medicamentorum farragine offendi. Præterea habere nonnulla medicamenta certam inter se repugnantiam, quam nisi medicus longo usu & experientiâ noverit, unius interdum permistione multorum egregias vires obtundi. Etsi enim quædam similes

Quæ in vulgari medicamětorum præparatione reprehědant Chymici.

Composita medicamenta.

miles effectus edere videantur: occultis tamen quibusdam viribus dissentire possunt, quarum ratione, si unam compositionem ingrediantur, se mutuò oppugnent. Ideoq; necessarium esse, ut in composito simplicia non solùm primis, sed etiam occultis & omnibus omninò qualitatibus consentiant. Id quod medicum præstare, difficilè est; cum unica natura veras miscendi leges calleat, quæ mortalibus ignotæ sint. Atque hinc factum esse scribunt, ut doctissimi olim Medici, Hippocrates, Galenus, & alij raró operosiores compositiones usurparint, sed unico vel duobus aut tribus simplicibus junctis mira effecerint. In hunc sensum multa coacervant, quibus ipsi Medici Galenici contra nimis operosam medicamentorum compositionem utuntur, & ex Plinio loca quædam, in quibus in composita medicamenta invehitur, colligunt.

Compositionis medicamentorum caussæ à Chymicis rejiciuntur.

Quas verò compositionis medicamentorum caussas afferunt Medici Galenici, eas planè rejicere conantur isti recentiores. Primò enim quod dicitur, si nullum medicamentum simplex morbo idoneum suppetat, componendum esse tale: id negant, & nullum esse morbum dicunt, qui non legitima sua habeat remedia, & ubique locorum simplicium præstantissimorum magnam suppetere copiam.
I.
Quod verò compositarum intemperierum caussa plurima medicamenta interdùm miscenda

ſcenda ſint, id planè, negant, vanumq; eſſe dicunt, morborum & ſanitatis cauſſas qualitates iſtas ſtatuere. Deinde quod eo fine compoſitio medicamentorum neceſſaria eſſe ſtatuitur, quod medicamentum ſimplex ob venenatam malignamq; qualitatem correctione, aut ſi quod ſit imbecillum aut ignavum, ſtimulo opus habeat, & id rejiciunt, & malignam venenatorum medicamentorum qualitatem nõ ſolum corrigentibus iſtis adhibitis non minui, ſed etiam augeri ſtatuunt. Quod verò purgantium ignavorum & imbecillium vis acriorum permiſtione ſtimulari poſſit, experientiâ carere, dicunt. Neq; etiam directorijs opus eſſe exiſtimant. Si appropriata & Chymicè præparata adhibeantur medicamenta, nec attenuantibus nec directorijs opus eſſe. Neque etiam opus eſſe, ut corroborantia addantur; cum nullum remedium ita affectum eſſe debeat, ut noceat, ſed prodeſſe debeat. Ita nec durationis cauſſa opus eſſe, ut componantur medicamenta; cum ſi Chymicè præparata remedia fuerint, etiam ſi ſimplicia ſint, diu integris viribus perſiſtere poſſint. Tandem nec ad jucunditatem conciliandam compoſitione opus eſſe putant; cum ſi Chymicè præparata ſint, ſatis jucunda eſſe ſoleant.

2.

3.

4.

5.

6.

Verum itaq; medicaméta præparandi modum ſaltem eſſe penes Chymicos ſtatuunt: vulgares verò præparationes, cum ſcilicet

medicamenta contunduntur, in pulverem rediguntur, ſcinduntur, aſſantur, uruntur, infunduntur, coquuntur, & inde ex ijs vel per ſe, vel cum ſaccharo, melle, ſucco aut liquore aliquo, ut vino, ſero caprino & ſimilibus variæ medicamentorum formæ fiunt ut pulveres, conſervæ, tabulæ, trochiſci, pilulæ, Electuaria, condita, Eclegmata, infuſa, decocta, Syrupi, toto cœlo aberrare ſcribunt. In hiſce enim præparationibus omnibus ſpiritum illum naturalem, actionum omnium authorem, duriſſimo illo, quo concluſus eſt, carcere non liberari, venenum à medicamento, purum ab impuro non ſeparari, medicamentorumq; vires perdi ac diſſipari; atque hinc crudis iſtis, immaturis, venenatis, deleterijs, corroſivis & ingratis medicamentis maximum hominibus damnum inferri, eademque ægris plerumque tantam nauſeam parere, ut ſolâ imaginatione etiam ægris moleſtiam concitent, & nonnulli mori, quam talibus medicamentis uti malint.

Decoctiones reprehenduntur à Chymicis.

Poſtea verò in ſpecie pleraſque vulgò uſitatorum medicamentorum præparationes & formas reprehendunt. In coctionibus, ajunt, plurimæ & præſtantiſſimæ vires deperduntur & evaporant: impuritates non ſeparantur, ſaporum, odorum, caliditatis, frigiditatis & ſimilium qualitatum ingratæ impreſſiones relinquuntur; quæ clarificatione per ovi albumen vel admiſtione ſacchari, mellis & aromatum

matum corrigi non possunt: vires medicamenti alienæ humiditati commiscentur, indeque debilitantur.

In infusionibus non omnes vires extrahi dicunt, sed eas solum, quæ in tenuiore sunt substantia: præterea aquâ, ut in Syrupis decoctis vires easdem obtundi. *Infusiones.*

Syrupos verò inprimis ob saccharum & mel, quæ acutissimos & venenatos spiritus & abominabiles feculentias contineant, aversantur.

Electuaria purgantia rejiciunt, quod non fiat in ijs impuri à puro, veneni à medicamento, corticis à nucleo separatio, sed crudas radices, cortices, fructus & similia contineant, ac dissentanearum rerum mixtionem habeant. *Electuaria.*

Pilulas quoque venenata, deleteria, corrosiva & impura, nullâ artificiali adhibitâ præparatione continere pharmaca purgantia, pulveresque illos, è quibus fiunt pilulæ, promtè in venas distribui non posse, sed diu in ventriculo hærere scribunt. *Pilulæ.*

De alterantibus & præparantibus idem ferunt judicium, nimirum in pulveribus, conservis, conditis, Eclegmatis, Electuarijs, Tabulis, Trochiscis commisceri res naturæ planè diversissimæ, & non aliam in ijs esse harmoniam, quam in lupinis & ovillis chordis, ac nullum ullius hominis tàm robustum esse calorem, qui cruda illa & solida medicamenta

vincere possit. Quo nomine etiam reprehendunt confortantia medicamenta, confectiones lætificantes, Diamargaritum & similia; cum tàm solida ijs admisceantur medicamenta, ut à calore nostro, quò exhilarent, & spiritus reficiant, resolvi non queant.

Quid in vulgaribus medicamẽtis reprehendant Chymici quidam.

Atq; ut ipsorum verbis hæc omnia in summam contrahantur: vulgatum medendi & medicamenta præparandi modum improbant; quod, quibus utuntur, tàm purgantia quam alterantia sint venenata, deleteria, corrosiva, impura, injucunda, inefficacia, variè inter se confusa, peregrina (de quo postea etiam dicetur) naturis nostris contraria, varijsque modis corrupta & adulterata; quod in ijs omittantur (de quo etiam postea monebitur) lapides, mineralia & metalla; sintque ita præparata, ut non tantum qualitas venenata non sit sublata, verum potius deterior reddita; sintque præparationes omnino illegitimæ & spuriæ, ut nulla dosεος observetur vel observari possit ratio. Hinc pharmacopolia vulgata miris modis exagitant, pixidesque illas in pharmacopolijs deauratas nihil aliud esse scribunt, quam vasa immunditiei, cadavera & stercora medicamentorum continentia.

Chymicorum medicamentorũ laus.

Contra verò Chymicas medicamentorum præparationes laudant & extollunt. Primò quidem quod vires medicamentorum Alchimiæ

miæ beneficio rectius cognoſcantur & inveſtigentur. Inveniri enim dicunt plurima ſimplicia medicamenta, quæ propter diverſas partes diverſas vires habeant, purgent & adſtringant, ut Rhabarbarum; inficiant veneno, & veneno reſiſtant, ut Scorpius & Vipera; calefaciant & refrigerent, ut acetum: quæ ut rectè cognoſcantur, ſeparatione Chymicâ opus eſſe, ut vires, quas expetimus, ſinceræ atq; ab alijs ſeparatæ habeantur.

Deinde cum danda ſit opera, ut citò, tutò & jucundè medeamur, primum fieri non poteſt, niſi talia medicamenta uſurpentur, quæ ſummâ penetrandi vim habeant, in ventriculo nõ diu morentur, ſed mox ſuam vim exſerant, poſtea efficacia & valida ſint, ac morbum radicitùs tollant. Talia autem ſunt medicamenta Chymica, quæ à materia craſſa, quæ operationem impedit, ſeparata ſunt, viribus exaltata & ſpirituoſa, ac propterea naturæ minus negotij faceſſunt, ut in actum deducantur.

Præterea eadem ſunt tuta. Nam quæ vulgò operosè per corrigentium admiſtionem, ſæpe tamen incerto eventu, inſtituuntur malarum qualitatum emendationes, eæ felicius & rectius operationibus Chymicis abſolvuntur, quarum beneficio alienæ & noxiæ qualitates tolluntur, ſolum verò puræ & expetitæ medicamentorum vires conſervantur, atque

atq; etiam exaltantur & augentur. Imò Chymicâ arte ex venenis tuta medicamenta fieri possunt. Notissima enim est venenositas Mercurij & Arsenici: utrumque tamen ita præparari potest, ut sine periculo intra corpus assumi possit. Tandem etiam Chymica medicamenta sunt jucunda & grata, ut sine ulla nausea assumi possint.

Peregrina medicamẽta rejiciuntur à quibusdam Chymicis.

Sunt quoque quidam ex ijs, qui pleraque medicamenta vulgaria tàm alterantia quam purgantia, ut Hermodactylos, Turpethum, Rhabarbarum, Costum, Caryophyllos, Scammonium, Soldanellam, Cinnamomum, Calamum Aromaticum, Elaterium, Sennam, Mechoacannam, Spicam Indicam, Agaricum, Mannam, Colocynthidem, Sebesten, Dictamnum Creticum, Bolum Armenum, Terram sigillatam, Sanguinem Draconis, Cassiam, Zedoariam, Crocum, Grana Paradisi, Lapidem Judaicum, Opium & similia eo nomine rejiciunt, quod sint peregrina & cum magno ægrotantium detrimento in usum trahi scribunt. Naturam divitem ubique saluberrima diffudisse remedia dicunt, ita ut nulla necessitas sit peregrina conquirere & domestica negligere. Imo peregrina ista corporibus nostris minus convenire, Naturamq;, quę omnibus providit, abundanter, procul dubio etiam facturam fuisse, ut ista apud nos nascerentur, si nostris corporibus convenirent. Ideoque Deum invidiæ

argui,

argui, si exotica præferantur, ut pote, qui remedia cuilibet regioni ad sublevandos morbos non creaverit. Et cur qui animæ nostræ prospexit, etiam corpori non prospexisset. Præterea dicunt, nostra posse colligi convenientibus temporibus, cum sæpe ignoretur, quando peregrina collecta, & quam justè asservata sint. Et talia multa, quæ Tabernæmontanus & alij medici Galenici de nimio abusu peregrinorum & contemtu domesticorum medicamentorum scripserunt, ex ijs colligunt & contra universam Medicinam Galenicam detorquent, tandemq; concludunt medicamenta ista peregrina Arabum medicorum nugamenta, & Seplasiariorum & Pharmacopolarum suis potius commodis quam ægrorum saluti intentorum, esse commenta.

Denique & hoc carpunt, quod Galenici Medici lapides, metalla & mineralia vel negligant, vel rarius adhibeant: cum tamen ex omnium medicamentorum genere sint præstantissima, & vegetabilia ad plurimorum morborum exstirpationem non sufficiant. Licet enim vegetabilia etiam planè non rejiciant: tamen pleraque esse imbecilliora statuunt, quam ut morbos firmis radicibus inhærentes exstirpare possint; cum sint fugacis vitæ, nec stabilem balsamum obtineant, nec à putredine præservent, quod metallica præstant, quæ diu integra conservantur. Mineralium enim, præcipuè perfectorum metallo-

Mineralia & metalla commendant Chymici.

rum spiritus corruptioni minimè obnoxij sunt, & propterea vires suas efficaces exerunt: deinde plantæ pleræque à spiritibus metallicis vires suas accipiunt: ideoque & ipsi Galenici Medici eos, qui alijs medicamentis curari nequeunt, ad Thermas & acidulas mittunt; quæ omnem suam efficaciam à spiritibus mineralium & metallorum habent. Atque ita cum & materiam Medicam selectiorem & efficaciorem habeant Chymici, eandemq; diligentius præparent, fieri etiam dicunt, ut multos morbos Galenicis incurabiles, Apoplexiam, Epilepsiam, Elephantiasin, Hydropem, Podagram, Quartanam sanent.

Capita ista accusationum nec pauca nec levia sunt: quæ si omnia probari possent, meritò Galenica, & hactenus usurpata medicamenta omnia rejicienda essent. Verum ab ijs Galenicos vindicare non difficile est. Nam primò quod de veneno maledictione divina omnibus rebus indito dicitur, sine omni ratione profertur, satisq; id dogma supra, *cap. 16.* refutatum est, ut hic plura addere opus non sit. Et ipsi Chymici saniores hac de re aliter sentiunt, ut videre est apud Ruland. *in progymnasmatibus alchimiæ quæst. 25.* Deinde nec ex effectibus hoc probant, nec sequitur, Crocum venenum esse, quia nimiâ quantitate sumptus nocet. Nam vel optima medicamenta & quidem Chymicè præpara-

An vulgaria medicamenta omnia sint venenata.

ta,

ta, damnum inferunt, si nimiâ quantitate sumantur.

Præterea valde inepti mihi illi esse videntur, qui illud, quod usui alicui Medico inutile rebus admistum est, venenum esse contendunt. Quasi enim illud, quod ad unum aliquem effectum utile non est, ob id venenum dicendum sit? Constat, exempli gratia Rhabarb. partibus heterogeneis, & cum parte purgante mista est quędam pars terrestris adstringens; quæ licet ad purgandum utilis non sit, non tamen ideò venenum est, sed ipsa etiam suum usum in roborando obtinet. Et sit, purgantia quædam, puta vehementiora, naturam corpori nostro adversam habere: quid illud tamen contra Galenicos, vel quid pro Chymicis. Agnovit illam qualitatem in purgantibus Galenus, neque opus fuisset tot Galenicorum in re non controversa testimonia congeri: sed hoc eorum testimonijs probari debebat, quod ideo & quia aliquid corpori nostro adversum obtinent, planè rejicienda sint. Habent Cauteria, sectiones, imò vomitoria sua incommoda: non tamen ideo nunquam adhibenda sunt. Ita etiamsi purgantia, præsertim fortiora, aliqua molestia agrum afficiant: Commodum tamen, quod adferunt, purgando vitiosos humores, longè majus est. Et si quæ damna insigniora inferant purgantia, id fit, cum non rectè exhibentur. Unde exprefsè Fernel.

lib. 3.

lib.3. meth. med. cap. 15. vitiosæ purgationis incommoda recensent, quæ malè omni purgationi rectè institutæ attribuuntur. Et Chymica medicamenta purgantia, nisi rectè adhibeantur, eadem secum incommoda conjuncta habent. Ideoque talia non temerè & quibusvis adhibenda, sed morbi natura, ęgri constitutio & alia, quæ ad purgationem rectè instituendam sunt necessaria, prius diligenter perpendenda sunt, antequam exhibeantur.

An Chymica purgantia vulgaribus sint benigniora.

Nec est quod dicat aliquis, non simpliciter talia purgantia rejici, sed cruda, & ut vulgo adhibentur: chymica verò separatione venenum tolli ac utile medicamentum fieri posse. Nam quocunque modo præparentur talia purgantia, nunquam naturam suam planè exuunt; neque adhuc purgans aliquod exhibuerunt Chymici, quod purgando nullam molestiam exhiberet ægro. Et vis illa corpori humano adversa non tamen est in illo crassamento, quod separatur, quam in ipso illo succo purgante: neque ullus adhuc inventus Chymicus, qui illam, salva vi purgante, planè tollere potuerit. Ideoque extracta purgantia non minus cautè, quam integra, exhibenda. Quæ enim vis erat in integro, & per drachmā unam vel alterā dispersa, ea in grana aliquot contracta, & à corpore, à quo obtundebatur, liberata, fortior est, & magis corpus afficit: ac gratia sæpe solum est in parvitate. Ideoq; saniores Chymici etiam extractis & Chymice præpa-

præparatis purgantibus corrigentia & corroborantia, ut olea destillata, aromatica & alia addunt.

Neque illæ ex diversis partibus compositio à maledictione divina est: sed creator rerum omnium pro sua sapientia rebus omnibus naturalibus sua corpora artificiosè composita dedit; quorum partes etiam singulæ suos in medicina usus habẽt. Imò Creator potentissimus ac Optimus, hoc ipso saluti humanæ prospexit, quod in medicamentis (ut & alimentis,) tales partes terrestres admiscuit, ut medicamentosæ parti quasi freni loco essent, ejusq; potentiam, corpori noxiam futuram, non nihil cohiberent & remorarentur, ne præceps sit in agendo, ac liberius corpora invadat, sed lente procedat, & sine damno agat. Ubi tamen subita & potentiore medicamenti Chymicorum vi opus, Chymicè præparata exhibere licet. Exemplum hujus rei in omnibus cibis ac potibus inest, in quibus ea ipsa de caussa Creator partem alimentosam alijs non alimentosis immiscuit. Nam verbi gratia, etsi præcipua vini vis ac potentia spiritus reficiendi in Spiritu ejus sit: tamẽ longè commodius potus loco sumitur vinum, quam spiritus vini. Etenim Spiritus vini à partibus reliquis, cum quibus mixtus erat, separatus, nimis subitò in omne corpus sese penetrat, caput tentat, facilè inflammatur, iterumq; corpus inflammat ac Spiritus accendit, ac subitò dissipa-

Medicamẽta non frustra habent diversas partes.

dissipatur: at cum reliquis vini partibus mistus gratissimum potum constituit, ventriculum ac reliquas partes blando calore fovet, Spiritusque, qui vino inest, sensim cum Spiritibus & alimentis miscetur, & in omne corpus distribuitur, eique robur conciliat. Id quod etiam de aliis alimentis & medicamentis verum. Quæ qui negant, & quibus res omnes naturales ob venenositatem ita suspectæ sunt, solis spiritibus nutriendi essent, ijsq; pro vino & cerevisia spiritus vini, hordei, vel tritici; pro pane & carne, extractum horum dandum esset. Quod si fieret, ipsa experientia procul dubio edocti rectius hac de re sentire inciperent, neque opera Creatoris veneni nomine infamarent. Hinc etiã de Hiuca ita scribit Scaliger, *Exerc.153. sect.5. Hiucæ succus lethalis, farina salubris: eo modo quo porri succus perniciosus, porrum ipsum editur sine noxa. Ratio pendet à duplici caussa; una est, partium tenuitas: unde facilitas penetrationis: altera libera qualitas & facultas in succo ipso, posteaq; soluta est societas, quam inierat cum parte terrestri à primordiis ipsis ortus ipsius plantæ: quæ pars adversa qualitate ferocitatem ejus ita cohibebat, quemadmodum crassitie sua tardabat celeritatem.*

Atque ob hanc caussam data est corpori facultas secretrix & expultrix, ut partes illæ inutiles corpori alendo, è corpore per vias ordinarias evacuentur. Quod ubi

ſit, corpori nullum damnũ inferunt. Idem etiã ſit in medicamentis. Et licet facilè concedamus, rectè in multis ſeparationem Chymicam inſtitui, & talia facilius in actum deduci ac potentiora eſſe: tamen ſunt quoque multa integra ſimplicia & ex his compoſita, ut theriaca & alia, quæ & ipſa facilè vires ſuas aſſumta exſerunt. Et actum eſt jam cum eo ægro, ubi vis naturalis ita proſtrata eſt, ut nullum medicamentum in actum deducere vel cibum concoquere poſſit.

An medicamenta ſemper Chymica præparatione indigeant.

Tempus ergo & ſumptus ſæpe Chymici nimis curioſè perdunt, qui omnia medicamenta, quæ natura ipſa nobis ratis rectè præparata ſuppeditat, reſolvere conantur. Quaſi enim conſervaRoſarum aliæq; plurimæ, ut & condita & pulveres, atque hinc confecta compoſita non cum ſumma utilitate in morbis adhibeantur, imò ſæpe tutius & commodius, quam olea & Spiritus. Quæ tamen non eo dicuntur fine, ut Chymicorum medicamenta rejiciantur: cum ſuam laudem mereantur, & ſuam ſæpe præ alijs prærogativam habeant: ſed ut ſolummodo monſtretur, medicamenta integra aut vulgari modo præparata non omnia venenata, atque ob id planè contemnenda eſſe, ſed ſuo loco etiam ſuam utilitatem habere. Et annon ipſi Chymici, cibos, quibus veſcuntur, & ſuis ægris exhibent, non eſſentijs & oleis de-

ſtillatis

ſtillatis aromatum, ſed aromatibus ſaltem pulveriſatis condiunt.

Quæ vero contra vulgarem medicamentorum compoſitionem adferunt, non ejus ponderis ſunt, ut ideo vulgaria Pharmacopolia planè claudi, & uſitatus hactenus medicamenta componendi modus plane aboleri debeat. Et pleraque quibus hic pugnant, tela Galenicorum ſunt, quæ ipſos non feriunt. Nam primò, quæ ex Plinio, Fernelio, Johanne Baptiſta Montano, Tabernæmontano, afferuntur, per ſe clara ſunt. Atque omnes doctiores Medici eos reprehendunt, qui ſine cauſa in uno medicamento tot ſimplicia cumulant: ac temerarium eſſe judicant, uti compoſitis, ubi ſimplicia ſufficerent. Et vitioſum eſſe cenſent, in eodem compoſito ponere ſimplicia ejuſdem plane facultatis. Ideoque etſi quidam inepti Medici ſint, qui in omnibus ferè medicamentis ponunt radices, cortices, folia, flores, ſemina, fructus, & ſingulorum ſæpe longum Catalogum & hunc modum ſcribendi formulas medicamentorum in omnibus religiosè obſervant; & à Pharmopæis, quibus ex iſta medicamentorum farragine plus lucri accedit, non rarò artis eſſe putetur, tot medicamenta congerere, & hi, quibus id in uſu eſt, laudentur & extollantur, alij verò, qui paucis & ſelectis contenti ſunt, vituperentur; talia tamen artificum errata, arti imputanda non ſunt,

De compoſitis medicamentis ſententia.

ſunt, nec cauſæ, ob quas componenda putant medicamenta Galenici, futiles ſunt.

Nam primò quod dicunt recentiores Chymici, nullum morbum eſſe, qui non legitima remedia habeat ſimplicia, & proinde opus nunquam eſſe, ut plura componantur, fidem non meretur. Quis enim eſt Medicorum, qui non tam in morbis, quam in cauſis variam complicationem videat? ubi ad plures ſcopos medicamenda dirigenda; quod uno ſimplici medicamento ſemper exſequi non licet: cum in ſimplicibus tot facultates junctæ ſemper non dentur, quot Scopi medico proponuntur. Id cum in morbis temperiei manifeſtum ſit, negant quidem qualitates primas ſanitatis & morborum cauſas eſſe: ſed ſine ratione negant; & ſupra ſatis hæc opinio, quæ cum manifeſtiſſima experientia pugnat, refutata eſt. *Cauſſæ compoſitionis medicamentorum.* 1.

Interim tamen, quod modò dictum, libenter concedimus, in medicamentis varijs miſcendis cautè agendum eſſe, atque opus eſſe, ut eorum, quæ miſcentur, medicamentorum vires & conſenſus ac repugnantia mutua nota ſint, ne ea miſceantur, è quorum miſtione noxium medicamentum evadat. Spiritum vitrioli ſine damno propinari poſſe, notiſſimũ eſt: exhibetur & nitrum ſine damno. At ſi ſpiritus nitri & vitrioli miſceantur, fit inde aqua fortis, metalla omnia, præter aurum corrodens: eidem ſi ſal armoniacus addatur, fit inde aqua

Regia aurum ſolvens. Tale aliquid inter vegetabilia miſta evenire poſſe, abſurdum non eſt.

2. Cum eadem experientia, imò ſuæ ſectæ aſſeclis pugnant, qui malignas & noxias qualitates medicamentorum aliorum admiſtione corrigi negant. Videantur ſaltem deſcriptiones Medicamentorum purgantiũ apud Crollũ, qui inter Chymicos hodie non poſtremus habetur. Si enim ſola digeſtio vel ſeparatio ſufficeret ad malignitatem purgantiũ tollendam, cur adderet ſuis cõpoſitis, Cinamomum, Cariophyllos, nucẽ moſcatã? cur ſcammoniũ ſucco Citoniorum & roſarum præpararet?

An vis purgandi aliorum admiſtione intendi poſſit, nec ne, vel Tartarum docet, quod purgantibus ad miſtum, eorum vim intendit. Etſi enim & illud alvum ſtimulandi aliquam vim habeat: tamen purgantia, quibus admiſcetur, plus purgant, quam ſi utraq; ſeorſim ſumerentur.

3. Directoria quoque inutilia non ſunt. Purgantia quidem certos humores reſpiciunt, ſed plerumque cum certis partibus nullam peculiarem convenientiam habent: Ideoque ſi ijs appropriata, quæ vocant, & certis partibus dicata medicamenta admiſceantur, ijs quaſi vehiculis & directoribus ad partes eas, cum quibus habent convenientiam, pertingunt.

4. Quod Roborantia addenda nõ eſſe cenſent ideo, quod nullum medicamentũ ita affectum eſſe debeat, ut noceat: nullius momenti eſt.

Revera

Revera omnia medicamenta eo fine exhibentur, ut prosint, non ut noceant: interim operatio quorundam medicamentorum non sine aliqua molestia perficitur: neq; Chymici vomitoria talia adhuc monstrarunt, quæ sine omni molestia operationem perficiant.

Rem quoq; manifestam negant, cum durationis causâ medicaměta cõponenda negãt. Si omnia simplicia in spiritus, olea, salia, vel extracta resolvěda,ijsq; tantũ utendũ esset: nullo quidě sacharo, medicaměta à corruptione cõservãte, opus esset. Verum sæpe integris medicamětis opus est:neq; quisquã vel per aquã vel per spiritũ Rosarum id præstabit,quod per cõservam rosarũ effici potest: quod de fructibus etiam plurimis,quales sunt ribes,cerasa & alia plurima, verum est. Ergo integra etiã sacharo admisto in necessarios usus cõservãda sunt. 5.

Quod jucunditatem attinet, cujus gratia etiam nihil admiscědum censent, modo Chymicè præparentur medicamenta: illud etiam cum veritate non planè consentit. Multorum enim medicamentorum sapores nulla præparatione planè tolli possunt; nisi simul ipsa virtus tollatur. Et efficacia medicamětorum plurimorum ita cum sapore conjuncta est,ut nullo modo ab eo separari possint. Tollatur amaritudo absinthij, & efficacia illa, quam in plurimis morbis præstat, simul tolletur. In extracto Rhabarbari illud nauseabundum & ingratum æquè inest,ac in integro. 6.

Suam ergò & quidem maximam Chymicæ præparationes laudem habeant: suus tamen etiam locus vulgaribus præparationibus relinquatur. Et hominis est vel nimis curiosi vel otiosi, omnia Chymicè præparare velle, & ubi vel pulvis vel conserva sufficeret, extractum, oleum, vel spiritum exhibere. Et idem faciunt, qui nullo, nisi Chymicè præparato, medicamento uti volunt, ac si quis sitienti pro vino spiritum vini exhiberet, & cibos non pulvere Piperis, Zinziberis, Cinamomi, Caryophyllor. Croci, sed horum oleis destillatis condiret.

Dosis parva in medicamẽtis Chymicis quãti habenda.

Neq; illa Chymicorum medicamentorum commendatio, quod minori dosi & sine nausea exhiberi possint, sufficit, atque ideo vulgaria medicamenta planè negligenda sunt. Hoc quidem verum est, si medicamentum aliquod tutum ita præparari potest, ut virtus ejus minori dosi concludatur, gratiam tale medicamentum apud ægros mereri. Verum sola dosis parvitas ad commendationem non sufficit: alioquin multa agyrtarum & Empiricorum medicamenta, imò ipsa venena, hoc modo commendari possent. Ideoque non satis est, ut quid sine nausea sumatur, sed hoc etiam, atque inprimis quidem, attendendum, quos in corpore effectus edat. Ergo licet sine omni nausea sumi quid possit: si tamẽ corpori sumtum noceat, tantum abest, ut eo nomine commendationem mereatur, ut etiam inter venena

na numerandum ſit, quorum multa potui & cibis miſceri poſſunt, ut guſtu non percipiantur.

Neq; etiam quæ in ſpecie, contra uſitatas & vulgares medicamentorum cõpoſitiones afferuntur, talia ſunt, ut propterea planè aboleri debeant vulgata medicamenta. Et primò quidem quod attinet decocta, fatendum quidem, hac in re frequẽtiſſimè à pharmacopœis peccari: propterea tamen decocta planè rejicienda non ſunt; cum aquæ deſtillatæ vel extracta vel aliæ præparationes Chymicæ in multis id præſtare non poſſint, quod decocta. Adhibenda potius diligentia, ut errores vulgares corrigantur, & decoctio fiat non vaſe aperto, ſed clauſo, ſeu duplici, ne ſpiritus evaneſcant, ſed collecti decocto addantur; quod per inſtrumentum idoneum factu facilè eſt. Poteſt quoque clarificatio fieri non ſolum per albumen ovi, ſed cõmodius per digeſtionem & fermentationem, per quam craſſiores feces ſeparantur & ſponte ſubſident. Nec eſt, quod aquæ admiſtio metuatur. Certè ipſi Chymici nec vitrioli nec alios Spiritus ſolos exhibent, ſed cum alijs miſcent, quorum vehiculo quaſi in totũ corpꝰ penetrare facilius & tutius poſſint. *Decocta ut paranda.*

Infuſiones etiam ob aquam eadem de cauſa non rejiciendæ. Nec tamen infuſiones ſolum fiunt in aqua, ſed & vino, alijsq; liquoribus, ſeu menſtruis, quæ appellant, parari poſſunt. *Infuſiones.*

Mel & saccharum an medicamẽtis admiscenda.

Nimis verò superstitiosi sunt, qu pos & conservas ob sacchari & mell stionem aversantur: quasi cibos mell charo conditos nunquam sine da dissent. Neq; est, ut spiritus acutissim nenatos in ijs metuant. Sint sane ali tus acuti in melle & saccharo: tamen ti non sunt; & ita à natura misti sunt is, ut nihil periculi & damni adferan nondum probarunt, tales spiritus in & melle esse: Licet varijs modis in co mutationes & corruptiones subire po sicut idem in aliis quoque accidit. P quidem vinum, cerevisia, panis & ali rima, quibus alimentorum loco uti ita corrumpi, ut homini noceant: qu pterea tamen non planè rejicienda, aut nisi Chymicè præparata in usum trah sunt.

Electuaria, purgantia & pillulas & pl alia medicamenta vulgaria rejiciunt, q nulla in ijs puri ab impuro, veneni à med mento fiat separatio. Verum antiqua ista c tilena est, neque demonstratum, venenum o mnibus inesse, aut in omnibus separatione opus esse. Cui tamen libet, etiam ex istis extracta purgantia parare, poterit.

Quando Vulgaribus, quãdo Chy-

Quæ omnia, ut hęc concludam, cum ita se se habeant, errant & ij, qui nunquam Chymice præparatis medicamentis, sed saltem integris utun-

utuntur, Chymicasque præparationes planè negligunt. Sæpe enim expedita agendi potentia opus est, quæ maximè reperitur in Chymicè præparatis medicamentis: & diversæ nonnunquam facultates eidem insunt medicamento, quæ separatione indigent. Errant contra & illi, qui semper Chymicis utuntur: cum sæpè integro, quale à natura suppeditatur, medicamento opus sit. Medici ergò prudentis est, & Chymicis & vulgaribus ac integris medicamentis instructum esse, & nunc his, nunc illis, pro morborum, loci, temporis, aliarumque circumstantiarum ratione uti. *micis medicamentis utendum.*

Cæterum illud quod attinet, quod Galenici eo nomine reprehenduntur, quod exoticis medicamentis utantur: ut eorum institutum non probamus, qui peregrinis utuntur, cùm domi æquè utilia habeant: ita præter rem mihi sapere videntur isti, qui exotica planè rejiciunt medicamenta: nec tamen vina, quæ domi suæ non crescunt, nec aromata exotica, quibus cibi quotidiè condiuntur, aversantur. *Non omnis fert omnia tellus*. Ideoque Negociationes & commercia instituta sunt, ut una regio alterius inopiam sublevet. Multæ sunt regiones, quæ nullum salem ferũt: ideonè illarũ incolis cibi insulsi comedendi. Certè metalla, quibus ipsi creberrimè utũtur, nõ in suis regionibus inveniũt, sed aliũde advectis utuntur. *Exoticis medicamentis an utendum.*

Laudantq; ijdem Galenum, quod in C[...] & Lemnum cognoscendi medicamenta [...] eo loci proveniunt, causa profectus [...] labore quid Galeno opus fuisset, [...] regio saltem medicamentis domi suæ [...] ti deberet? Verum ipsi absurditatem [...] sententiæ tandem agnoscunt, & postquã [...] tis in peregrina medicamenta invecti [...] ta suam mentem explicant: taxari saltem [...], quod, neglectis nostris medicamentis domesticis, peregrina in usum trahantur. Verum quid hoc contra Galenicos? Omnes Medici prudentiores illam nimiam curiositatem & luxuriam potius in medicamentis reprehendunt, censentq;, si per domestica medicamenta morbus aliquis curari potest, sine causa exotica anxiè conquiri, & sæpe talia, quæ temporis diuturnitate ac tempestatis injuria corrupta aut adulterata sunt. Si vero domestica medicamenta non satisfaciunt: nulla caussa est, cur non exoticis uti debeamus. Medicusque peritus adulterata & corrupta à genuinis & integris discernere potest. Nec refert, quod in alio Climate nata sunt: cum aromatibus peregrinis quotidie in cibis & medicamentis, imò vinis exoticis non solum sine damno, sed cum commodo utamur.

Ex Metallis & mineralibus medicamenta an usurpanda. Tandem cum recentiores quidam Chymici hoc carpant in Galenicis, quod metalla negligant, vel illis rarius utantur: hîc quæstio ista explicanda. *An ex metallis & mineralibus parata*

parata medicamenta tutò usurpari possint; & an medicamentis ex vegetabilibus & animalibus desumtis præferenda sint. Dictum autem est in Instit. *p. 140.* nos cum ijs non facere, qui medicamenta ex metallis & mineralibus planè rejiciunt. Et si nihil aliud esset, quod usum medicamentorum è metallis & mineralibus paratorum persuadere possit, thermæ & acidulæ sunt, quarum vis, quæ in morbis gravissimis maxima est, tota à metallis & mineralibus provenit. Verum & antiqui medici ista non solum extra sed & intra corpus adhibuisse, Chalybem scilicet, sandaracham, Sulphur vivum, æris squamam, æs ustum & similia, patet è Dioscorid. *lib. 1. c. 17. lib. 5. c. 47. 53. 54. 81.* Galen. *de medicament. fac. parab. lib. 2. cap. 36. de composit. medicament. sec. loc. lib. 9. c. 5.* Celso *lib. 2. cap. 12.* Si ergo mineralia & metalla cruda & non præparata, quæque sua malignitate non carent, in usum traxerunt: cur non Chymicè præparatis & ab arte mitioribus factis uti liceat? præsertim cum eventus respondeat, multique graves morbi eorum usu depulsi sint.

Ut jam testimonia & exempla Chymicorum, quæ forsan alicui suspecta esse possent, non adferam: à dogmaticis plurimis ea & usurpata & commendata fuere. Quis hodie Medicorum, nisi qui forsan eum nunquam vidit, Spiritum vitrioli non usurpat? commen- *Vitrioli Spiritus.*

dat eum Crato, *consil.27.72.75.234.* Horat. Augen. *de pest. lib.3. c.17.* & alij plurimi.

Ita spiritum & flores Sulphuris, Spiritumque salis plurimi in usum hodie habent.

Quis nescit, quantum medicamenta è Chalybe præparata ad viscerum obstructionem, Cachexiam & alios morbos tollendos à plurimis dogmaticis commendentur? ut apud Ludovic. Mercat. *lib. de recto præsidiorum usu cap.7. de Morb. Mul. lib.2. cap.8.* Matthiol. *in comm. supra lib.5. Dioscorid. cap.54.* Hor. Augen. *tom.1. Epist. epist.7.* Capivacc. *lib.3. pract. cap.26.* Eustachium Rud. *lib.1. pract.3.* Reiner. Solenand. *sect.1. Consil. 12. & sect. 3. Consil. 13.* aliosque plurimos videre est.

Nitrū praparatum. Nitrum præparatum, quod Sal prunellæ appellant, hodie in anginis, febribusque ardentibus tollendis felicissimè usurpari, pauci ignorant.

Ex Antimonio & Mercurio medicamenta. Antimonium & Mercurius, etsi fortiora sunt medicamenta, & omnino cautius, quam reliqua usurpanda sint: tamen rectè præparata & morbis convenienter ac rectè exhibita ea efficere, quæ alijs medicamentis præstari vix possunt, experientia ipsa testatur. Et quantum Mercurius, si rectè præparatus fuerit ac cum judicio exhibitus, in Hydrope possit, quantumque aliis medicamentis prævaleat, qui nescit, experientiam, & viros doctos, qui istud experti sunt, consulat; & tuto ac cum summa utilitate hydropicis exhiberi posse, fatebitur.

tur. Qua de re plura videantur apud Jacob Zvvinger. *in exam. princip. Chymic.* cap. 5. & Thom. Mouffettum, *in Dialogo Apologetico, pag. 89.*

Neque aliquid solidi adferunt, qui ex Metallis & mineralibus medicamenta rejiciunt. Nam quod docent, metalla esse tam dura, ut à calore nostro in actum deduci non possint, verum est de plerisque integris; sed ubi soluta & Chymicè præparata fuerint, tam actuosa sunt, ut & in lingua mox suas vires exserant. Et licet aurum (ut id solum exemplum adferamus) ita constitutū sit, ut igni invictum persistat: tamen Chymicè resolutum tam spirituosum evadit, ut etiam q. fulminet; & propterea calcem illam auri fulminantem, lignea saltem spatula, non ferrea, & quidem lenissimè tractare, nulloque ignis calore adhibito, sed sponte saltem exsiccare liceat. Cujus granum unum atque alterum si incalescat, flammam cum tanto sono ac strepitu concipit, ac si maxima bombarda explosa fuisset, & scrupulum unum istius auri potentius ferè operari, quam libram dimidiam pulveris Tormentarii, Crollius scribit. *Metalla an in corpore nostro in actum deduci possint.* *Aurum fulminans.*

Neq; id alicujus momēti est, quod nonnullos movere videtur, Metallica esse naturæ nostræ inimica, nec ab ea vinci posse. Nam prius quod attinet, habent hoc cum multis vegetabilibus commune, scammonio, Colocynthide, helleboro, elaterio & aliis multis: quæ *An metalla sint corpori nostro inimica.*

tamen

tamen propterea nō plane rejiciuntur, sed suo loco commode usurpātur. Et illa ipsa vis corpori nostro inimica in nonnullis præparatione fere planè tolli potest, ut in Antimonio diaphoretico, bezoardico minerali, imò ipso arsenico videre est, quod cum alias præsentissimum venenum sit, Chymica præparatione noxam illam penè omnem deponit. Quod verò deinde dicitur, medicamenta metallica à natura nostra vinci non posse, id nec opus est. Nam alimēti proprium est, ut à natura vincatur & in substantiam corporis vertatur; medicamenti verò est, corpus nostrum alterare.

An tantum metallica medicamēta usurpanda sint.

Verum enim verò etsi hæc ita sese habeant: tamen propterea eorum institutum non probandum, qui latissimos medicamentorum campos paucis metallis concludunt, & nulla fere, nisi metallica medicamenta, usurpant, & se Chymicos esse non posse putant, si è vegetabilibus aliquod, inprimis vulgari modo præparatum, usurpent, & hoc unum agunt, ut in minima dosi medicamenta palato non ingrata exhibeant; quam verò illa interdum violenta, corpori noxia & inimica sint, parum solliciti. Quasi verò Deus optimus Maximus vegetabilia frustra condiderit! Meminisse hic debebant illius, quod Hippocrates habet, *in fine libri de loc. in homine. In morbis debilibus*, inquit, *Medicamenta fortia non sunt exhibenda: neque imbecillitas medicamenti paucitate est æstimanda: Et debilibus morbis debilia, valen-*

valentibus valentia medicamenta adhibenda sunt.

Ergo, ut rem paucis complectar, primò temerarij est, ubi lene & benignum medicamentum è vegetabilibus sufficeret, fortia è mineralibus ac metallis exhibere; ac omnino tale, quale si Herculis personam & cothurnos aptare infantibus velis, ut Quintilianus, *lib.6.* loquitur. Nec, ut jam ex Hippocrate dictum, imbecillitas medicaméti paucitate æstimanda vel jucunditate: rectéq; ait Sanctorius, *de statica medicina sect.2. aphor.15. Quod proditoriè disponit viscera ad malum, sæpe nec grave, nec injucundum videtur.*

Quando vegetabilia vel metallica usurpanda.

Præterea magna cautione opus est in metallicis medicamentis exhibendis. Et licet morbus vel morbi caussa interdum talia medicamenta postulare videatur: ægri tamen natura ea non semper admittit. Mercurius dulcis appellatus fere hodie in omnium Chymicorum ore & manibus est, & tutissimum habetur medicamentum. Verum non semper sine damno exhibetur. Medicus quidam doctissimus cum Mercurium dulcem, rectè præparatum, & quem plurimis sine omni damno exhibuerat, ipse usurpasset, in gravissimum periculum incidit. Gingivæ enim, fauces & lingua intumuerunt & nigredinem contraxerunt, ut per integrum mensem nihil cibi solidi assumere, imò nec jusculum cochleari sorbere potuerit, accessit salivatio & omnia omni-

Quæ cautio in metallicis usurpandis sit adhibenda.

omnino. Symptomata, quæ mercuriales inunctiones sequi solent. Cujus periculosissimi sui morbi historiam procul dubio ipse aliquando in lucem edet, ut metallicorum medicamentorum admiratores & laudatores nimii cautius mercari & alieno periculo sapere discant. Johan. Francus senior, *in epistolis Chymicis*, scribit, se vidisse, virum nobilem hydropicum, medicamentis Chymicis, utpote oleo vitrioli, Spiritu Tartari & similibus fuisse curatum, sed cum ijsdem diutius esset usus, in marasmum incurabilem incidisse, quo etiam paulo post extinctus est. Neq; id sufficit, quod nonnulli pro suorum metallicorum medicamentorum commendatione afferunt, pluribus se sine damno ea exhibuisse. Si in humido morbo vel temperamento ex Mercurii alicujus usu unus atque alter nihil incommodi sensit, non sequitur, quod alius in alio morbo vel temperamento nihil mali passurus sit. Præterea sunt venena, quæ non mox, postquam assumta sunt, occidunt, sed longo post tempore ægrum sensim interficiunt. Insuper reperiuntur quædam in vegetabilibus, quæ an in metallis reperiri possint, judicium sit penes experientiam. Quantum medicamenta quædam è vegetabilibus & animalibus petita, suavissimo odore & sanos & ægros recreent, omnibus notum: quod mineralia idem præstare possint, non dum probatum.

Ex

Ex altera parte timidi nimis ſunt, qui in morbis gravibus & qui levioribus medicamentis non cedunt, fortiora illa ex mineralibus & metallis adhibere verentur. Putant quidē nonnulli, lenioribus illis ſæpius repetitis idem, quod fortioribus, effici poſſe: ſed falluntur. Nam cum mitiora illa vix primas vias excedant, nec humores valde moveant; Colluvies verò humorum ſæpe in remotioribus & anfractuoſis receſſibus ac locis ita infixa ſit, ut non niſi fortioribus medicamentis excuti poſſit: lenia illa humores illas vix attingunt & movent, tantum abeſt ut emoveant. Qua de rè egregiè Leonh. Jachinus, in 9. *Rhaſis cap. 5. Animadvertere,* inquit, *oportet, quod ignavi noſtri temporis medici magnarum ægritudinum curas ſuſtulerunt. Quis hodie Comitiales, quis melancholicos, quis Elephanticum morbum curari vidit? rarò paralyſin, rarò antiquos dolores, rarò podagricos. Quod ſanè non alia ratione evenit, quam quod fortia medicamenta omiſerunt, tum purgantia, tum etiam aliorum generum ſiccantia & vacuantia, qualia ſunt Theriaci ſales, qualis viperarum eſus. Quod verò magis indignum eſt, hoc eſt, quod ſæpe, qui morbi ipſis incurabiles perſtitere, à ruſticis & mulieribus curari vident, non ſine multo medicorum dedecore.* De quo etiam Capivacc. *lib. 2. pract. cap. 2.* Quæ etſi ſaltem de vulgaribus medicamentis dicantur: locum tamen etiam de Chymicis & Metallicis, utpote fortiorib. habent: nec

Fortiora medicamē-ta interdū uſurpanda.

nec nunquam factum, ut Empiricus aliquis temerarius fortiori medicamento morbum alijs Medicis incurabilem habitum sustulerit. Quorum temeritas etsi non imitanda: hoc tamen inde patet, in pertinacioribus & gravioribus morbis, fortioribus remedijs opus esse.

Galenicorum & Chymicorum medicamẽtorum collatio.

Ex ijs quæ hactenus sunt dicta, facilè quidem decidi posset quæstio: *An Chymica medicamenta Galenicis: an vero Galenica Chymicis præferenda sint.* In specie tamen quædam de ea dicere, & quæ antea dicta sunt hic applicare libet. Sunt enim, qui non solũ vulgaria medicamenta Chymicis præferenda censent: verũ etiam medicinam Chymia planè carere posse putant: alij contra medicinam non solum Chymia non carere posse, sed & medicamenta Chymica Galenicis longè præferenda existimant. Imò audaciores ex ijs, Galenica præ Chymicis planè contemnunt.

Galenicorum medicamentorum assertio.

Qui priorem sententiam sequuntur, tempore Hippocratis & Galeni ac multis retro seculis ignota fuisse medicamenta Chymica, & nihilominus ægros feliciter sanatos fuisse dicunt, Hippocratemq; tantum vulgaribus medicamentis tantam gloriam sibi peperisse, quantam vix medicorum ullus, qui eum sequuntur. Ideòque & nunc, quibus olim caruit, sine damno carere posse medicinam medicamentis, existimant. Deindè sua, quæ à vegetabilibus & animalibus petuntur medicamenta, minus lædere dicunt, quod naturæ magis

fami-

familiaria ſint, & ad alimentorum naturam propius accedant, quam metallica (venenata enim eſſe planè negant) & proinde mitius & ſine majori violentia agant: viresque ſuas integras, quales à natura obtinent, retineant, nec ignis vi ac reſolutione quicquam amiſerint: & propterea morbos ſæpe tollant, qui Chymicis medicamentis tolli non poſſunt: ſicut Heurnius refert, ſe Colicos dolores ſæpe placaviſſe decocto aniſi, quos oleo ejusdem deſtillato tollere non potuerit. Id quod etiam in alijs accidit. Thus enim integrum curat vulnera, quæ oleo ejusdem non curantur. Contra putant, Chymicorum è metallis & mineralibus medicamenta à natura maximè aliena, coroſiva & venenata eſſe, ac nimis magna vehementia agere: Spiritus & calidum innatum diſſipare, ac ea venenatæ qualitatis impreſſa veſtigia relinquere, quæ vix poſtea tolli poſſint. Ita ut licet à morbo convaluiſſe æger videatur, paulo poſt tamen in graviorem incidat. Et ſi quæ è vegetabilibus uſurpent Chymici, ea tamen reſolutione ſuam Craſin & hinc dependētes vires amiſiſſe. Licet verò interdum, cum vulgaria medicamenta adhibentur, curatio nonnihil protrahatur: nihilominus cum Rondeletio cenſent, ſatius eſſe, remedia minus efficacia & δραστικὰ habere, & longiore tempore curare, quam periculoſa exhibere. *Sat enim cito curatur æger, ſi ſat bene & ſat tutò.*

Chymicorum medicamentorum assertio.

Contra Chymici sua medicamenta commendant, quod nec sapore nec odore sint ingrata; tenuium partium & spirituosa, ac propterea promptæ & maximæ efficaciæ & actui vicina: cum crassa & corporea materia, quibus operatio impeditur, artificiosè separata sit; corruptioni minimè obnoxia, & propterea corpori à corruptione vindicando convenientia; & asservari apta. Cum contra Galenica medicamenta non rarò cum maligna & venenata materia conjuncta sint, eademque non nisi maximo labore à calore nostro separari & in actum deduci queant, facilè sint corruptibilia, & propterea corpus humanum à corruptione vindicare non possint: sint ingrata & nauseabunda, & quæ ægro non minus molestiæ, quam ipse morbus pariant.

Nova inventa non rejicienda.

Verum enimverò non rectè hic dissidium quæritur ea in re, in qua non ita difficulter concordia & pax iniri posset: si absque præjudicio omnia pensitemus. Nam primo sola antiquitas vulgarium medicamẽtorum Chymicis nihil detrahit, neque Chymica ob novitatem Galenicis postponenda. Stultum enim est, inventis frugibus, glandibus vesci. Et quis hodie libris typis exscriptis non utitur, quibus antiqui caruerunt, & tamen docti fuerunt. Et ij ipsi, qui Chymicorum medicamenta ob novitatem contemnunt, rhabarbaro, mechoacanna, cassia, ligno Guajaco, sassafras,

ſas, Sarſaparilla, lapide, Bezoar & plurimis alijs medicamentis utuntur, quæ Hippocrati & Galeno fuere incognita. Et qui ante Hippocratem & Galenum vixerunt, etiam bene vixerunt: non tamen ideo hodiè ſcripta Hippocratis Galeni abolenda ſunt. Quot hodiè utiliſſimæ Medicorum doctiſſimorum obſervationes exſtant? quot item optimæ compoſitiones medicamētourm, quæ tempore Hippocratis & Galeni erant ignotę, quibus hodiè medicina plurimum illuſtratur? Sunt nimirum ſua rebus initia, progreſſus & perfectio: nihilque ſimul inventum & perfectum. Aè propterea noſtrum eſt, laborare, ut non ſolum majorum inventa tueamur, ſed &, quantum poſſumus, à majoribus inventa excolamus, amplificemus & perficiamus. Ideoque ſola antiquitas non ſufficit, ut vulgaria medicamenta Chymicis præferantur. Si experta incompertis comparentur: compertum & quod multorum ſeculorum uſus comprobavit, incompertis & novis præferendum. Sed de hoc hic quæſtio non eſt. Verum quæritur: an Chymicè præparata ſint præferenda integris & vulgaribus medicamentis, an verò hæc illis? Inter quæ, ſi experimentum ſpectes, nulla differentia eſt. Etenim dogmaticorum & Chymicorum medicamenta non differunt; niſi præparationis modo; cum eandem habeant materiam. Nam eaſdem vires habet oleum Cinamomi

& in eosdem usus adhibetur, in quos integrū: extractū Rhabarbari, in quos Rhabarbarum. Et quicquid antiqui de viribus medicamentorum annotarunt, id libenter admittunt Chymici. Adhibent enim Chymici eadem medicamenta, quæ antiqui: sed ad usus illos aliter disposita.

Medicamēta ex metallis & mineralibus an usurpanda.

At inquient quidam Galenici, in vegetabilibus se forsan acquiescere posse, quorum vires dudum exploratæ sint: At mineralia & metalla in usum medicum trahere, planè novum esse, eaq; si in usum adhibenda sint, periclitandum esse de salute hominum. Verùm enim verò nec metallica medicamenta omninò incognita fuere antiquis, ut jam antea dictum. Et licet huic vel illi regioni serius ea innotuerint: alijs tamen planè incognita non fuere: imò à plerisque inter secreta habita fuerunt. Exemplum ejus rei præbet Frat. Basilius Valentinus, qui jam ante centum annos in Germania vixit, & medicamenta plurima ex mineralibus & metallis descripsit, & à se usurpata testatur: quæ tamen ante paucos annos innotuerunt; imò nec dum forsan omnia cognita sunt.

Cautio in metallicis usurpandis adhibenda.

Hic tamen cautione opus esse libenter concedimus, ne nova, nec ab artificibus probata, sed ex agyrtarum empiricorumque, qui ex uno exemplo de viribus medicamentorū Chymicorum judicant, officina profecta & ab ipsis gloriosè commendata, statim in usum trahan-

trahantur. Intereſt enim multum in Chymicis medicamentis, quis ea præpararit, & quis ijs utatur. Ac talia, ex Antimonio, Mercurio & ſimilibus præparata medicamenta, non niſi in poſſeſſione virorum doctorum, experientia & prudentia clarorum, manere debent. Juniores verò (nam & hoc monendum, cum nonnulli ex talium medicamentorum uſu famam ſatis temerè captent) in eorum uſu parciores ſint, potiusq; ijs utantur, à quibus non tantum ægro, ſi quid non rectè fiat, periculum imminet. Averſandaque meritò eorum audacia & temeritas, qui omnia, quæ, (quod fieri ſolet) in operationibus Chymicis, fortuitò ſæpe & aliud quærentibus offeruntur, ægris ſtatim propinant, &, ſi non per mortes, tamen per ægrorum pericula experimenta agunt, neceſſariamque Galeni admonitionem negligunt, dum *1. Aphor. 1.* ſcribit: *In corpore humano ea tentare, quæ non ſunt experientiâ comprobata, periculo non vacat; cum temerariæ experientiæ finis ſit totius animalis internecio.* Conſentiuntque in eo omnes Medici prudentiores, Medicamentum id, quod plures experti ſunt, illi eſſe præferendum, quod experientia nondum ſatis comprobatum eſt. Ubi enim de ſalute corporis humani agitur, non unicuique fides habenda, ſed ea medicamenta uſurpanda, quæ temporis examen ſuſtinuerunt. Medicamenta ut amici nobis ſint, ex quibus novos nec dum ſatis cognitos veteribus, quo-

rum fides dudum nobis perſpecta eſt, novitatis gratia anteferre non decet.

Ideoque nonnulli meritò cautiores eſſe deberent, qui ut aliquid ſupra Medicinam Galenicam ſapere videantur, Medicamenta ex mineralibus & metallis parata plurima non parca manu ſuis libris non ſolùm inſeruntt, ſed & mirè commendant; & quidem talia, quæ à glorioſo aliquo operario Chymico acceperunt, aut ex aliquo deſcripſerunt, aut ab alio forſan etiam nimis credulo acceperunt, ipſi verò nunquam vel vix ſemel atque iterum in uſum traxerunt. Quæ cum Juventus novarum rerum ſtudioſa legit, avidè ea arripit, ac ſæpe aliorum authoritate decepta in talibus cum ægrorum damno periclitandi anſam captat. Eorum tamen, qui medicamenta multiplici experientiâ ſatis probata, boni publici cauſſa, in lucem edunt, laudibus, quas merentur, nullo modo hîc obtrectare cupio.

Chymicorũ medicamẽtorum commendatio. Deinde ex altera parte, quæ pro commendatione Medicamentorum Chymicorum adferuntur, libenter admittimus, & fatemur, quod Chymicorum medicamenta pleraque grata ſint, & ob doſis exiguitatem & ob ſaporem minus ingratum; quod ſint efficaciſſima, quia à corporea mole, quantum fieri poteſt, ſint libera, ut in ſpiritibus, oleis & extractis vide-

videre est. Spiritus enim terebinthinæ & vini longè efficacior est, quam terebinthina vel vinum; Ceræ oleum, quam cera; oleum cinamomi, Caryophyllorum, fœniculi, carvi, quam integra.

Inprimis verò utilem præstat Medicinæ Chymia laborem, dum medicamenta, quæ diversas vires, ob diversas, quibus constant, partes, obtinent, artificiosè resolvere docet, & in qua parte quælibet vires hæreant, monstrat, easq; seorsim usibus medicis exhibet. Unde multæ quæstiones, hactenus non satis explicatæ, decidi possunt. Verbi gratia, Opium frigidum esse hactenus creditum fuit; quia narcoticum: atqui amarum est: amara verò calida. Quem nodum facilè solvet Chymicus, monstrando, vim narcoticam, non tam à frigiditate, quam à sulphure aut substantia oleaginosa narcotica pendere, salem verò esse amarum in Opio.

Galenicane an Chymica medicamẽta præferenda sint.

Ex quibus omnibus jam patet, suum locum & Galenicis & Chymicis medicamentis esse & laudem deberi. Si verò quæratur, quæ medicamenta, vulgarianè, an Chymica præferenda sint: nec hæc illis, nec illa his simpliciter præferri posse. Etenim, & si Chymica habeant quandam prærogativam: tamen non reipsa meliora sunt Galenicis, sed tantũ modo rei, nimirũ præparatione, ut antea etiam dictũ.

 Deinde

Deinde nec ob hanc ipsam prærogativam simpliciter præferenda sunt Galenicis. Utrisque enim suus locus est. Et imperiti est, semper integris, nunquam Chymicè præparatis & resolutis, ac contra nullis planè integris, sed saltem extractis vel essentijs uti velle. Nonnulla enim medicamenta ita vires suas per totum corpus diffusas habent, ut eas vel omnino vel maxima ex parte perdant, si partes separentur. Alia verò alias vires in alijs partibus habent; ubi considerandum, in qua parte quælibet hæreat. Utendum igitur integris, cum vis, quæ expetitur, in toto est, & in solutione perit: Resolutis verò, cum vires medicamenti diversæ à diversis partibus proveniunt: aut cum vis medicamenti in compendium quasi, in utilium separatione, redigi potest. Et ubi Clyster sufficit, quid essentias, quas dicunt, prodigere opus est? Et si potu aliquo medicato, vel conserva, vel leniore aliquo alvum movente medicaméto tolli potest morbus: imprudentis est ac temerarii, Antimonialia vel Mercurialia, vel alia medicamenta metallica ad eum expellendum exhibere.

Quando vulgaribus, vel Galenicis medicamentis utendum.

Neque enim, quocunq; modo præparentur Mercurius & Antimonium, tam benigna ac tuta fiunt, ac cassia, manna, tamarindi, Sena, Rhabarbarum, & similia; & ex grano uno horum plus damni resultare potest, quam ex illo-

An purgãtia mineralia planè benigna & lenia fieri possint.

illorũ uncia una : Ac ſemper quocunq; modo præparētur inter fortia medicamēta referenda. Jactant quidem nonnulli ſingularia arcana, ſingularesque præparandi rationes alijs incognitas: ſed dum tandem in lucem veniunt, nihil novi adferunt. Ideoque hic aſſentiri non poſſum Martino Rulando Juniori, qui, *in progymnaſm. Alchym. quæſt.* 77. ſcribit, ſi antimonium & metallica medicamenta furioſius operentur, id ſaltem accidentis vitio contingere, operariorumq; imperitia, tum ad miniſtrantium inconſiderantia : ab artificibus tractata antimonium, tum præcipitatum, tam benigna reddi, quam ſunt Manna, tamarindus, Caſſia. Sit ſanè, ut Elle boro, Colocynthide & ſimilibus, mitiora reddi poſſint; ut verò tam benigna, quam Caſſia, manna, tamarindi & ſimilia fieri poſſint, adduci non queo, ut credam. Atque ipſa doſis & effectus id docet; cum in uno grano talium medicamentorum plus ſit vehementiæ, quam in ſemuncia benignorũ, ſemperq; dum vim purgandi habent, inter δραστικὰ & μοχλικὰ referenda, & ad morbos pertinaces & graves deſtinata ſint. Mineralium enim iſtorum vis purgandi in Spiritu ſeu parte volatili conſiſtit, quiſi figatur, omnis purgãdi vis perit, ut in antimonio diaphoretio & Bezoardico minerali videre eſt; quam diu vero illa volatilitas permanet, cum eadem etiam vis corpus humanam vellicandi, turbandi, & longè poten-

tius afficiendi manet, quam à manna, tamarindis, Cassia, Rhabarbaro, & similibus fieri solet. Ideoq; hoc Chymicis probandum erat, quod Spiritus ille volatilis purgans, totumq; corpus permeans, talis manens, in antimonio & ☿, tã benignus, & naturæ nostræ familiaris fieri possit, quam est Cassia, Tamarindi, & similia. Quod vix obtinebunt. Facilius enim planè tollitur vel figitur, quam ut de natura sua aliquid remittat. Ex quo patet, quid de gloriosis nonnullorum pollicitationibus sentiendum sit, qui jactant, se medicamenta talia fortissima artificiosè præparasse, ut dupla vel tripla dosi, imò instar sacchari tuto sumi possint. Non intelligunt homines simplices, se innatas medicamenti illius vires vel destruxisse, vel sub quodã involucro occultasse.

Quando Chymicis utendum.

Ex altera parte, ut rectè Matthiolus, *lib. 4. epist. ad Andr. de Blauu.* ait, ubi tota massa sanguinea in universo pene ambitu corrupta est & referta malorum morborum seminarijs, hi morbi citra metallica vix vinci possunt. Extremis nimirum morbis extrema debentur remedia.

Utatur ergo prudens Medicus nunc his, nunc illis; prout morbi natura & aliæ circumstantiæ requirunt; nunc pulveribus, decoctis, infusis, nunc destillatis, extractis, oleis; simplicibus, compositis; veteribus, novis; domesticis, exoticis; levioribus, vehementibus; vegetabilibus, mineralibus, metallicis.

Quia

Quia cum ſæpiſſimè medicamentorum integrorum vires, quales à natura nobis ſuppeditantur, expetantur: fruſtra Chymica reſolutio ac ſeparatio tunc inſtituitur, imo reſolutione vires illæ peribunt. Exemplo ſit nobis conſerva Roſarum, quæ, ubi roboratione & adſtrictione opus eſt, id præſtat, quod Spiritus vel aqua vel Sal ejuſdem nunquam præſtat. Contra non rarò vires medicamenti, quæ expetuntur, à Chymicis longè nobis nobiliores ſuppeditantur, quam ſunt in integris, ut in extractis, Oleis, & Spiritibus videre eſt. Separatur enim pars illa medicamentoſa à reliqua inutili, quæ ipſam in operando impediebat, atque ita ſola pura illa pars, in qua vis medicamenti inſidet, exhibetur. Ideoque ſi Chymica medicamenta ſimpliciter conſideres, ipſa quidem per ſe nobiliora ſunt; quia puriora & magis actuoſa & libera: non tam ideo ſemper & ubiq; Galenicis in curatione præferenda: ſed evenire poteſt, prout circumſtantiarum multitudine, ut aliquando extracto vel oleo præferendum ſit integrum: evenire etiam contra poteſt, ut Extractum, oleum, vel Spiritus præſtent integro: nonnunquam nihil intereſt, utrum adhibeatur.

An in Chymicis præparat. virtg medicament. destruatur.

Verum hic nõnulli contra Chymic. medicamenta objiciunt, ſpecificũ id non eſſe, quod ex ſoluta Craſi emergit, & Chymicos, dum iſta

ista solvunt, essentiam rei non servare, sed totumperdere ac destruere. Verum enim verò, ut, *lib. 1. Instit. part. c. 2.* dictum, Non totum corpus, Rhabarbar. ex. gr. formæ illius, à qua vis purgādi fluit, subjectum est, sed cum proprio subjecto ex accidenti mistum. Neque plantarum emortuarum, quibus in medendo utimur, corpora mista plane homogenea sunt, sed ex diversis partibus constant, quæ corpus Organicum plantæ, dum vivebat, constituebant; quæque in medicina diversos præstare possunt usus. Docetque ipse Galenus, *lib. 3. de simplic. medicament. fac. cap. 14.* Omnia propemodum medicamenta, quantumvis ad sensum simplicia, natura tamen composita esse, ac diversas facultates obtinere; ejusque rei exempla, *cap. seq. cap. 15.* adfert; tandemque concludit, *cap. 16.* unamquamque similarium medicamentorum partem non multas sed unam duntaxat qualitatem obtinere; quod verò totum est dissimilare, complures. Sunt ergo secundum Galeni sententiam mista duplicia: dissimilaria, quæ diversas qualitates in diversis obtinent partibus; & similaria vel simplicia ac verè mista, quæ ex miscibilium alteratorum unione constituuntur. Hæc qui solvit, ille vires misti perdit: neque ea amplius est in illis vis, quæ fuit in misto. At illa qui solvit, omnes vires non perdit; sed cum quælibet pars peculiares habeat, seorsim eas exhibet. Ac supra jam dictum, non

Mista duplicia.

semper

ſemper fieri reſolutionem uſque ad prima elementa, ſed artem ſæpe in proximis principiis ſubſiſtere. Falsũ ergo quod P. Palmarius, *in lapid. philoſoph. dogmat. cap. 10.* ſcribit: Reſolutorum vires tantum eſſe communes, non particulares, non ad hoc vel illud definitas: tantum poſſe ſal Cichorii, Lactucæ, quantum Sal abſinthii & aliorum. Dictum enim antea, partium miſtorum diverſas ſæpe vires eſſe, quæ poſt reſolutionem remanent. Præterea à forma qualitates quædam producuntur, quæ etiam forma totius non amplius præſente, nihilominus remanent. Et an ſales non differant inter ſe, ſapor & effectus facilè produnt. Itaque cum talia corpora artificioſè reſolvit Chymicus, & corpus diſſimilare in ſimilares partes diſſolvit, tantum abeſt, ut vires medicamenti perdat & deſtruat, ut potius eas in proprio ſubjecto, ab omnibus heterogeneis admiſtis ſeparatas, exhibeat. Nec, ut quidam recentiores ſcribunt, omnes modi ſolutionum Chymicorum ita comparati ſunt, ut potius transmutent rem, quam depurent; nec ea, quæ per Chymicos operationes fiunt, non ſunt idem cum ſpecie præexiſtente, ſed aliquid inde factum per naturæ potentiam. Nam non ſemper ignis & calor violentus, qui aliquã mutationem eſſentialem inducere poſſit, ſed lentus ſæpe adexhibetur. Imò ſine calore externo ipſum menſtruum, quod appellant, id, quod rei ineſt, ad ſe attrahit: quod in Chymi-

An extracta & ſeparata Chymica in integro inſint.

Chymicis operationibus verſatus notiſſimum. Certè Spiritus, qui leni balnei calore vel aere tepido è vino elicitur, arte non fit, ſed ante in vino erat, omnesque vini potentia ab eo pendebat, & ſpecie ac numero idem eſt, cum eo, qui in vino erat. Ita id, quod per Spiritũ vini vel alium liquorem è Rhabarbaro extrahitur, & extracti nomine appellatur, illud ipſum ſpecie & numero eſt, à quo vis purgandi in integro Rhabarbaro pendet. Sicut butyrum, quod agitatione è lacte ſeparatur, revera in lacte erat; non arte fit, ſed ſaltem ſegregatur. Ac facile concedimus, ſicut qui butyrum dat, non totum lac dat: ita qui Extractum Rhabarbari dat, non totũ Rhabarbarum dare, ſed partẽ illam, in qua vis purgãdi Rhabarbari ineſt. Nempe medicamenta per reſolutionem facta, non ſunt quidem eadem ſpecie cum integro toto, ſed cum partibus integri, è quibus parantur.

Eſſentia quid Chymicis.

Quod verò Chymici dicunt, ſe rei eſſentiam extrahere & exhibere, facilè excuſari poſſunt. Neque enim vocabulum Eſſentiæ Metaphyſicè, ſed Chymicè & Medicè uſurpant. Nam cum in medicina non res ob eſſentiam ſimpliciter, ſed ob vim operandi, expetantur; & vis operandi ab eſſentia pendeat: illam vim operandi, ſeu partem illam medicamenti, à qua vis, quæ expetitur, pendet, ipſis Eſſentiæ nomine appellatur. Ergo quia ob purgandi vim Rhabarbarum expetit medicus; ipſi illa ſolum

solum pars Rhabarbari, quæ vim purgandi habet, essentiæ nomine venit: reliqua, in qua nulla purgandi vis, ad hanc essentiam non pertinere putatur. Idem de alijs dicendum.

Neque illud nos movet, quod ajunt, si essentia est in uno principio, vel parte integri, non fuisse plurium mistione opus. Considerantur nimirum plantæ, vel ut vivunt, vel ut mortuæ ad usum medicum applicantur. Dum vivit tota planta, partes omnes una vegetãte anima reguntur, & in commune officium singulæ conspirant. Ubi verò discessit anima vegetans, manent singulæ sui juris, neque amplius unum mistum simpliciter constituunt. In vivente, verbi gratia, Rhabarbaro omnes ejus partes ad actiones Rhabarbari exercendas necessariæ erant, corpusque Rhabarbari organicum constituebant: non tamen hinc sequitur, quod omnes illæ partes ad purgandum necessariæ sint, & à toto Rhabarbari nõ amplius viventis corpore vis purgandi pendeat: sed eadem planta sæpe diversas vires habet, quæ etiam in diversis partibus fundantur. Docuit hoc jam olim Mesues, qui scribit, jam suo tempore in usu fuisse Rhabarbarum adulterare. *Ejus integri*, inquit, *magna quantitas mergitur in aqua per quinque dies, & dimittitur illa aqua, & fiunt inde Trochisci, qui sunt medicina Regum.* (extractum Rhabarbari hoc est) *Rhabarbarum verò siccatur ac venditur, &*

Plantarũ, ut vivunt, & ut mortuæ sunt, consideratio.

est

est sicut quod perdidit animam. Verum hac de re prolixius agit Jac. Zvinger. *in exam. princip. Chymic. cap. 11.* ubi pluribus probat, Chymica resolutione & præparatione vires medicamenta non amittere.

Medicamenta cum ratione exhibenda. Et ut tandem hanc concludamus quæstionem, hoc ultimo loco monendum, solum pharmacopœiam non sufficere, ut quis Medicus audiat. Ideoque cuilibet danda opera, sive Galenicis sive Chymicis medicamentis, uti velit, ne Empiricorum more curet, sed methodi & indicationum ductum perpetuò sequatur. Alias sive vulgaria sive Chymica medicamenta fuerint; si absque methodo usurpetur, magis nocebunt, quàm proderunt; & quo præstantiora & efficaciora fuerint, eò magis nocere poterunt. Omninò enim rei optimæ pessimus est abusus. Novi non ita pridem duos infantes oleo destillato succini, alias, si rectè usurpetur, bono, necatos à vetulis duabus fuisse. Alteri enim infanti vix ante decem dies in lucem edito cum vetula olei destillati succini aliquot guttas propinasset, toto corpore pustulæ magnæ eruperunt, ac si aqua fervente perfusus fuisset; idemque paulò post expiravit. Alterum verò paulo adultiorem, cum idem oleum ei exhibitum fuisset, continui vomitus & alvi dejectiones afflixerunt, tandemque interemerunt. Ideoq; Erasto facilè assentior, qui *part. 4. disputationum contra Paracels.* statuit, in plerisque morbis

bis & ægris minimè nocere, qui pharmacis vulgari more apparatis utitur, quam qui Chymica, ubi non opus, aut non rectè administrat. Quanquam enim culpa medicamentorum Chymicorum non sit, sed potius Medicorum, ijs nón rectè utentium: tamen id omnino monendum fuit, cum ob juniores nõnullos Medicos, qui, ut prę alijs sapere videantur, neglectis penè omnibus vulgaribus & lõga experientiâ probatis medicamentis, solis Chymicis, ijsque sæpè nuper inventis, & nondum satis probatis utuntur, atque ex eorum usu famam captant; tùm nonnullorum Galenicorum, qui cum rerum Chymicarum planè ignari sint, ne tamen Chymicis aliqua in parte inferiores videantur, Chymica, quorum vires & præparationis modum ignorant, satis periculosè usurpant. Plurimùm verò hac in re hodiè à Chymicis multis peccatur; qui omnium reliquarum partium medicinæ ignari: tamen, quia in Pharmacopœja & operationibus Chymicis quãdam peritiam nacti sunt, reliquos Medicos superciliosè despiciunt, & se pro perfectis Medicis venditant: cum tamen ultra Pharmacopœjam nihil sapiant; atque ita cum sutore ultra crepidam judicent. Longè prudentius de his veteres senserunt. Aristoteles multò majoris negotij rem esse scribit, etiam quod sciveris effectum dare, quam, quæ salubria sunt, nosse, & animo comprehendere. Et prudenter Plato Phædrum, So-

Pharmacopœus non est Medicus.

cratemq; colloquentes inducit, hunc in modum. Socrates. *Si quis dicat: Ego quidem scio illa corpori admovere, quibus & incalescat pro meo arbitrio, & frigeat, & vomitus & dejectiones & aliæ purgationes perficiuntur, & ejusmodi plurima teneo, quibus cognitis & Medicum me esse profiteor, & alium quemlibet Medicum evadere posse dico: quid alium responsurum autumes?* Phædrus: *Nihil aliud, quam percunctaturũ, num quid etiam sciat, quibus, quando, & quousq; singula horum sint adhibenda: Quod si nesciat, necesse est, eum insanire, qui, quod ex aliquo Medicorum libro audierit quicquam vel in medelas nonnullorum inciderit, neq; artis aliquid intelligat, Medicum se evasisse putat.*

An similibus an verò contrariis curandum.

Contraria contrariis tolluntur.

Restat tandem, ut de methodo medendi dicamus; ubi illa inprimis controversia est discutienda; *An in curatione morborum contrarijs, an verò similibus utendum sit.* Principia methodi medẽdi prima, è quibus omnem curandi rationem deduxerunt hactenus Medici, sunt hæc: *Quod secundum naturam est in corpore humano, est conservandum: quod præter naturam, tollendum. Similia similibus conservantur: contraria contrarijs tolluntur.* Atque hinc Hippocrates Medicinam dixit esse adjectionem & subtractionem. Adjectionem scilicet deficientium, per similia: Subtractionem eorum, quæ abundant, & corpori præter naturã accidunt, per contraria. Quæ methodi medendi fundamenta ex ipsa natura deducta sunt. Nam cum

cura-

curatio sit motus à morbo ad sanitatem; & motus, ut est, 5. *Physic.* fiat ratione contrarij: etiam per contraria fiet. Etenim si remedium morbo simile & non contrarium esset, sed ad idem, ad quod morbus, tenderet: morbum augeret, non expelleret. Nam, ut rectè Galenus sæpius, & Aristoteles *1. de Gener. & corrupt. c. 7.* dicit: ποιεῖ καὶ πάσχει τὰ ἐναντία ὑπ' ἀλλήλων. Et: παθητικὰ καὶ ποιητικὰ ἀλλήλων ἐστὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὰ μεταξύ. Et: τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πᾶν ἀπαθές ἐστι. Et: τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου αὐξητικόν· τὰ δὲ ἐναντία φθαρτικὰ τῶν ἀλλήλων.

Chymici tamen recentiores similium esse similia remedia dicunt. Et cum similitudo duplex esse possit, vel cum natura, vel cum morbo: si quæras, utram similitudinem intelligant: utramque respondent. Nam primò ex Hippocrat. docent: Φύσιας εἶναι τῶν νούσων ἰητρούς. *Naturam esse morborum medicatricem*, & naturam solam plurimos morbos curare, hanc concoctionem efficere, humores vitiosos evacuare, & ea rectè sese habente optimam de salute ægri spem esse: Contra τῆς φύσεως ἀντιπραττούσης κενεὰ πάντα. Natura reluctante & succumbente omnes Medici molitiones, atq; omnia auxilia frustranea esse. Unde ipse Galenus Indicationem vitalem reliquis omnibus præferendam, & virium maximam semper habendam esse rationem, sæpius inculcat. Talia ergo auxilia adhibenda censent, quæ naturæ similia & familiaria sint,

Similia similium sunt remedia sec. Chymic.

Natura conservanda per similia.

sint, ipsamque roborent, ut confirmata & roborata morbo sese opponere hostemque vincere queant. Nam sicut qui in civitate, in qua, seditione oborta, pars melior civium à reliquis ferè opprimitur, seditionem sopire cupit, debiliori auxilia mittit: ita in hoc naturæ & morbi duello, ut natura salva maneat, morbus opprimatur, natura similibus fovenda.

Morbi etiā requirunt similia sec. Chymic.

Deinde & morbi & caussarum morbificarum respectu similia adhibenda putant. Nam & purgantia totius substantiæ similitudine humores vitiosos trahunt: & alterantia cum parte, cui adhibentur, similitudinem habere dicunt, atque alia pulmoni, alia cordi, alia cerebro, alia Epati dicata sunt. Præterea morbos ex sale ortos curari medicamentis ex salibus depromptis; sulphureos, sulphureis; Mercuriales, Mercurialibus, docent.

Cōciliatio.

Verum enim verò, si nulla major esset discrepantia inter Galenicos & Chymicos, quam in hac quæstione, facilè concordia iniri possit. Maximam enim partem in verbis potius,
1. quam in rebus ipsis dissensio est. Primò enim in hoc Galenici cum Chymicis planè consentiunt, semper virium habendam esse maximam rationem, & per similia eas conservandas esse. Neq; cum hoc axiomate pugnat illud alterum: contraria contrariorum esse remedia. Distinguendum enim hic inter Indicationem vitalem & curatoriam in specie

cie dictam: Maximaq; illa Hippocratis: *τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα*, non de indicatione vitali, sed de eo, quod præter naturam est, tollendo, intelligenda. Et cum plura ad consecutionem sanitatis pertineant, non ad omnia extendendum est hoc axioma, sed ad ea solum, quæ præter naturam sunt. Ideoque Severinus, *cap.14.* malè Indicationem vitalem & curatoriam confundit, dum morbos eodem modo indicare sui ablationem putat, quomodo famelicus panem & sitibundus potum appetit, dum scribit: *Non filijs esurientibus & panem petentibus scorpionem porrigimus, neque sitientibus acetum felle inquinatum offerimus, sed consentaneos, similes eosdem liquores exhibemus &c.* Non enim idem est appetere & indicare. Nulla res sui appetit interitum, neque se perditam cupit; sed quælibet res, etiam præter naturam, se conservare conantur. Ideoq; morbus, v.g. calidus, non sese perditum cupit, sed potius alia quoque calefacere tentat: sicut nec sitis vel fames sui destructionem expetunt. Verum homo ingenita vi percipiens rem noxiam & molestam simul ejusdem ablationem desiderat, ægerque remedia morbo, cum quo conflictatur, contraria desiderat, sicut sitiens potum, sitis remedium: non verò ipse morbus remedia desiderat; sicut nec sitis potum appetit, sed sitiens. Atque ita ex illa generali regula; Omne, quod præter naturam est, tollendum; Morbus sui ablationem

Morbus quomodo contraria indicet.

indicare dicitur, non quod ipse morbus, aut quicquid est in corpore p. n. sui destructionem desideret, sed quia, ut homo conservetur, quicquid præter naturam illi evenit, tollendum est. Nullo modò verò ea toleranda sunt, quæ idē p. 367. primæ ed. & p. 382. secūdæ edit. habet, ubi spiritibus, & quidem non illis insitis & animalibus, sed morbificis, & qui per sudores, vel vomitus, vel urinas, vel insensibiles transpirationes evanescunt, sitim attribuit, & remedia eatenus morbis similia esse dicit, quod defectus & desideria resarciant, quodque amica saturitate Spiritus & impuritates consentaneas delinientes, resolutiones, consumtiones & tacitas abolitiones moliantur. Certè si tollunt, resolvunt, consumunt, & omnino quatenus contraria sunt, non ijs amica erunt, nec eorum desideria explebunt: nec morbi sui ablationem desiderant.

2. Deinde nec hoc negatur à Galenicis, eligenda esse medicamenta, quæ parti laboranti familiaria &, ut loquuntur, appropriata sunt: quæ familiaritas & ipsa in similitudine & occulta quadam sympathia consistit.

3. Tertiò nec de contrarietate alterantium aliquam revera inter Galenicos & Chymicos puto esse dissensionem. Neque enim credo, ullum Chymicum vel Paracelsicum tam fatuum esse, qui morbo calido, quatenus talis, calidum,

lidum, quatenus tale, adhibeat remedium; aut corpus exsiccatum, quatenus tale, amplius exsiccandum putet. Cum ipsa experientia & sensus doceat, calida refrigeratione, frigida calefactione, humida siccatione, sicca humectatione indigere. Id quod tam evidens est, ut non solum hominibus omnibus, verum etiam brutis notum sit, quia magno in æstu refrigerationem, in frigore calefactionem expetunt. Manet ergò maxima Hippocrati: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. Recteque scripsit Galenus, *lib. 9. meth. medend. cap. 15. Sanatio nihil aliud est, quam præsentis in corpore vitiosi affectus in naturalem habitum mutatio. Cum autem contrarii hi affectus sint, necesse est per contraria fiat eorum, alterius in alterum translatio. Quoniam enim id, quod ægrotat, ei, quod valet, est contrarium: ubique per contraria & ab illo in hoc via.* Et licet inter ipsos Galenicos de axiomate hoc controversia aliqua excitata sit, & nonnulli ejus universalitatem evertere conati sint: tamen id obtinere non potuerunt, ut videre est apud Conciliator. *different. 153.* Turisanum, *in art. part. lib. 3. com. 35.* Argenterium, *ibidem cap. 89.* Valesium, *lib. 8. Controvers. cap. 4.* Valeriolam, *locor. commun. cap. 14.* Ludovic. Mercatum, *tom. 1. lib. 3. part. 3. Class. 1.* Horat. Augenium, *Epist. medic. tom. 3. lib. 1. Epist. 3. cap. 4.* Montaltum, *de homine sano, lib. 3. cap. 14.* dictumque etiam hac de re est, *lib. 5. instit. pag. 867.*

Contraria contrariis curantur.

 Restat

An medicamenta caussis morbif. sint contraria.

Restat ergo saltem controversia de caussis, quomodo scilicet medicamenta sese respectu caussarum habere debeant: an ijs similia, an verò contraria esse debeant. Ubi etiam concordiam iniri posse, non planè diffido. Nam si sic regula ista: contraria contrarijs curantur, explicetur, ut in Instit. *loc. modo alleg.* factum, nimirum per contrarium hic intelligi omne id, quod effectivè tale est, seu quod effectum affectui præter naturam contrarium producere potest, non refragantes, ut opinor, habebimus Chymicos. Nam & ipsi certè eo fine exhibent medicamenta sua, ut ijs caussa morbifica & hinc morbus tollatur, non conservetur & augeatur. Neque hic ullum Paracelsicum tam stolidum esse existimo, qui non admittat, quod Hippocrates, *2. Aphor. 22.* scribit: ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γίνηται, κένωσις ἰῆται· καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος, πλησμονή· καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις. *Qui à plenitudine morbi fiunt, evacuatione curantur; & qui ab inanitione proficiscuntur, sanantur repletione; cæterorumque contraria sunt remedia.* Sunt enim hæc tam manifesta & nota, ut à Paracelso & ejus asseclis ea de caussa (etsi minus rectè) ferè neglecta videantur.

Contrarietas inter quæ sit.

Atq; hoc ipso loco notandum, malè à nonnullis Chymicis Galeno attribui, quasi contrarietatem Hippocraticam saltem ad qualitates primas extendat; quod nunquam Galeno in mentem venit: cum passim contrarieta-

rieta-

rietatem per totam methodum medendi, & omnia morborum genera extendat. Atque inter alia in art. medic. *cap.89.* scribat: ἡ ἴασις ἕνα μὲν ἔχει καὶ πρῶτον κοινότατον σκοπὸν αὐτῷ τῷ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου γὰρ γένους ἐστὶ πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν τὰ αἴτια: κατὰ μέρος δ' ἐκ τῶν καθέκαστον ἐναντίων. *Curatio Unam præcipuam & communißimam habet intentionem ad id, quod est dispositioni auferendæ contrarium. Ex hoc enim genere sunt causæ illæ omnes, quæ sanitatem efficiunt. Secundum partem vero ex unicuique dispositioni contrariis.* Quo in loco, ut & alibi, Hippocraticum axioma non solum ad intemperiem retulit, sed ad omnes ex æquo morbos & causas extendit.

Superest itaque ea saltem quæstio: quomodo secundum vires internas & ipsam naturam & substantiam medicamenta ad causas morbificas sese habere debeant. Atque hic versatur controversiæ cardo. Cum enim Paracelsici morbos aut potius causas morbificas ad tria sua principia referant, & alios morbos esse Sulphureos, alios salarios, alios mercuriales statuant; Sulphureos, per Sulphurea medicamenta; salarios, per salaria; Mercuriales, per Mercurialia curandos docent. Si nimirum Sulphur accendatur, illud extinguendum esse dicunt; atque in hoc contrarietatem admittunt. Verum hoc non fieri posse per salem, vel Mercurium, sed per Sulphure-

Quomodo remedia ad caussas sese habeant.

phureum tantum medicamentum contendunt. Ita si ulcus excitetur, à sale id esse, nihilque in natura corrôsivum nisi salem esse dicunt: eamque exulcerationem tollendam, carnemque generandam, & ulcus conglutinandum concedunt: & eatenus quoque contrarietatem in remediis admittunt.

Verum remedia, per quæ id præstari possit, esse salaria statuunt. Ita & de morbis tartareis, quos ex superfluitatibus excrementitijs provenire docent, sentiunt: cujus generis sunt calculi, eosque per tartarea remedia tollendos esse docent. Hinc convenire calculo solvendo lapides, qui in animalibus concrescunt, ut sunt lapides cancrorum, percarum, lapides, qui in vesica & renibus animaliũ inveniuntur, lapis lyncis, Judaicus, spongiæ, radices rusci, Apij, Altheæ; & calculo præservando ea convenire, quæ mucilaginosa sunt; coagulato, quæ in lapideam duritiem coagulata sunt. Atque ita morbum semper simul remedium monstrare sentiunt.

Conciliatio. Qua in re etiamsi videatur esse inter Galenicos & Chymicos discrepantia: danda, tamen opera, ut & illa, quantum fas, conciliari possit. Et primò plerique Galenici non negant, purgantia familiaritate substantiæ humores vitiosos trahere. Id tamen nihil de axiomatibus illius; contrariorum contraria esse remedia, universalitate tollit. Nam licet respectu caussæ aliqua insit similitudo in purganti-

gantibus: tamen respectu morbi, imò ipsius causæ etiam, suo modo sunt contraria, effective scilicet, tollendo nimirum morborum causas. Morbus enim semper tollitur contrarijs, seu mediatè seu immediatè, seu per se, seu per accidens. Distinguendum etiam hîc inter indicationem & remedium, quod est instrumentum, per quod indicationi satisfit. Indicans præter naturam semper sibi contrarium indicat. At instrumentum, per quod efficitur, quod indicans præscribit, licet caussæ sit simile, nihil refert; modo indicationi per id satisfiat, & causa tollatur. Quamvis enim similitudine substantiæ Rhabarbarum bilem attrahit: eo ipso tamen facit, ut Rhabarbarum è corpore evacuetur. Et ipse Aristoteles, ubi de actione mutua rerum naturalium agit, *1. de gen. & cor. c. 7.* scribit: τὸ πάσχον καὶ τὸ ποιοῦν τῷ μὲν γένει ταὐτὰ καὶ ὅμοια· τῷ δ' εἴδει ἀνόμοια. τοιαῦτα δὲ τὰ ἐναντία. *Patiens & agens genere quidem sunt eadem & similia: specie verò dissimilia. Talia autem sunt contraria.*

Curatio per similia quomodo perficiatur.

Et quod docent Chymici, sulphur sulphure, sal sale esse curandum: non planè de nihilo videtur. Neque enim quælibet materia à quibuslibet patitur & dissolvitur. Notissimum est, pinguia non affici aut pati ab aqua, sed à pinguibus. Ita Gummi arabicum, cerasorum, tragacanthæ, prunorum, in aqua dissolvitur; quia aquosa hæc sunt: thus vel myrrha, non

non item. Ita Sulphur in oleo dissolvitur, ob naturæ cognationem : ab aqua forti Sulphur non solvitur, quæ tamen argentum & alia metalla facile dissolvit. Et quæ aqua fortis argentum dissolvit, eadem aurum dissolvere non potest. Videmus etiã calculos à Spiritu salario coagulatos & ipsos nõ à pinguib. & sulphureis, sed à talibus, quæ sale abundãt, dissolvi. Itaq; non abs re facere videntur Chymici, dum cuique caussa morbificæ non quævis resolventia opponenda esse censent, sed talia, quæ vim specificam resolvendi & è corpore exturbandi quamlibet causam habent. Neque enim sufficere putant, si humori crasso attenuantia adhibeanter, sed humoris naturam attendendam, & pro cujusque natura specifica & propria attenuantia adhibenda esse, Sulphurea Sulphureis, Salaria Salaris.

Neque interim, dum dicunt, similia similibus curari, contrarietatem plane negligunt, sed illud Aristotelis paulò ante propositum, ut admittant necesse est; *Agens & patiens genere quidem esse similia, specie verò dissimilia & eatenus contraria.* Etsi enim Salia Salibus curari dicunt: tamen Salia alia vim resolvendi, alia coagulandi vim habent. Et propterea humores à sale coagulatos, non per salem coagulantem, sed per Salem resolventem curandos dicunt. Ita ex eorum sententia febris ex sulphure φλογιστῷ & inflãmabili orta non curatur per sulphur inflammabile, sed per sulphur acidum,

acidum, quod Spiritus illos accensos coagulet, compescat, & ad inflammationem ineptos reddat. Id quod pyrii pulveris exemplo probat Quercetan., *de prisc. mat. medic. c. 3. & 8.* Etsi enim Sal petræ & Sulphur facilè sint inflammabilia: tamen utrumque acidum in se continet Spiritum, quo si imbuatur pulvis pyrius, amplius flammam non concipit.

Atque hæc si ita distinctè explicentur, vix aliqua controversia inter Galenicos & Chymicos revera relinquitur. Alio enim respectu similia similibus, alio contraria contrariis curari dicuntur. Similia nimirum requirunt vires; & parti affectæ similia, appropriata, & familiaria medicamenta adhibentur. Inter purgantia quoque & humores, ut & dissolventia & humores, cognatio intercedere debet. Contra verò morbus & causæ, quatenus præter naturam sunt & tolli debent, requirunt contraria.

Natura an sola morborum medicatrix.

Si quis vero nulla distinctione adhibita hanc quæstionem decidere velit, & ubi quæritur de morbo vel causa morbifica, de parte affecta respondeat, is multis modis errabit. Id quod accidit Crollio, cui cum omnia Galenica planè sordeant, & nullam propterea conciliationem quærat, satis imprudenter scribit, *in præfatione admonitoria, p. 59. Naturam corporis nostri proprium sibimet esse Medicum, qui ab extrinseco Medico nihil aliud requirat, præter instaurationem aut fortificationem, exteriore medi-*

medicamento repurgatissimo. Quod si simpliciter verum, quorsum ergo vomitoria καθάρτικα διαχρητικά & διαφορητικα descripsit? Et mox addit; *ægra corpora qualitatibus contrariis curare velle, nihil aliud est, præterquam naturæ, bello intestino satis labefactatæ, bellum intrinsecum in totalem sui ruinam movere.* Ergone nunquam vidit Crollius, aere & potu frigido calore fere enectos refocillari? Si non vidit Hecticorum corpora exsiccata humectantibus curari, & ulcera pulmonum solo aere sicco exsiccata coalescere, & phthisicos hoc modo curari: legat Galenum, *lib. 3. & 10. method. medendi.* Et qui nullos morbos sola primarum qualitatum contraria alteratione curare negat, ea, negat quæ sensus vera esse docent, & vix dignus est, cum quo disceptetur. Et iterum: *Contraria se mutuò non recipiunt: Et si mutuò se non recipiunt, nec in se mutuò agunt, nec à se mutuò patiuntur aliquid. Ubi igitur actio & passio vera non est, ibi etiam effectus naturalis verus non sequitur. Ergo medicamenta non possunt esse contraria loco affecto.* Quæstio est, de contrarietate medicamentorum, & morbi ac caussę morbificæ. Is verò respondet de parte affecta: & an contraria vel similia mutuò agant & patiatur, facilè cognoscere potuisset; si legere ipsi libuisset Aristotelem, *1. de Gen. & Cor. c. 7.* & quæ commentatores ad eum locum hac de re scripserunt.

Et

Et quanquam Galenici ultrò concedant; Naturam esse morborum medicatricem; & longè ante Chymicos id Hippocrates, *6. epid. sect. 5. t. 1.* docuerit; Naturamque omnia, quæ potest, pro animalis salute agere, & absque Naturæ robore omnia à Medico frustra tentari, extra controversiam sit: tamen, ut Galenus, *ibidem*, ubi hunc locum explicat, rectè ait: non simpliciter verba hæc accipienda sunt, sed altior sensus accuratiore indigens explicatione in his verbis delitescit. Ac rectè dicitur, & naturam morbos medicari; rectè verò & artem medicam, & medicum. Natura nimirum, ut Galenus explicationem hujus loci concludit, omnium artium ad medendum primaria & potissima est: ipsa tamen nec omnia, nec sola, quæcunque ad sanationem necessaria sunt, semper præstare potest. Sed, ut rectè, de *constit. art. c. 13.* Galenus ait: alia Naturæ, alia Medico concessa & negata sunt. Natura quidē alimenta coquit, in corpus distribuit, partibus apponit: in morbis humores vitiosos concoquit, secernit, expellit, cavum ulcus carne replet: eadem tamen, ut os laxatū aut confractum conformare, & reparare, aut copiosas in ulcere sordes ipsa abstergere non potest; sed ministeri Medici & medicamentorum indiget: ita pertinaces obstructiones ipsa solvere nō potest, sed aperientia medicamenta id præstant: humores crassos sola incidere non valet, sed attenuantia medicamenta id præstant,

Quid natura, quid ars possit.

præſtant, calida refrigerare non poteſt, ſed medicamentis refrigerentibus opus; multò minus ſcirrhum emollire, aut calculum fortiter compactum diſſolvere poteſt. Falſum ergo, quod omnia medicamenta ſaltem Naturæ opitulentur, & quod ſalubrium medicamentorum virtus ſaltem in conſervatione Naturæ occupetur & conſiſtat: cum jam monſtratum ſit, non pauca directè & immediatè cauſſis morbificis opponi, & in eas proximè agere easque demoliri.

Qui veri ſint Galenici & Chymici.

Atque hæc, quæ hactenus de Galenicorum & Chymicorum conſenſu ac diſſenſu diximus, ſi quis ſine præjudicio perpendere voluerit, id inde commodi, ut ſpero, percipiet, ut diſcat, nec Chymica ob Galenica, nec Galenica ob Chymica negligenda eſſe: ſed nonnulla Paracelſi ac Paracelſiſtarum dogmata tam abſurda & ab omni veritate aliena eſſe, ut meritò ab omnibus, quibus magis veritas, quam Paracelſus vel alius quiſpiam, amica eſt, rejicienda ſint: in non paucis tamen concordiam iniri poſſe, nec diſſidium tantum eſſe inter Galenicos & Chymicos, ut ideo nova ſecta conſtituenda ſit. Ac proinde peſſimè ſuis rebus conſulere, qui, antiquorum ſcriptis neglectis, è ſolis recentiũ Chymicorum libris ſe egregios Medicos evaſuros exiſtimãt. Contra & illos peccare, qui nullam veteri Medicinæ acceſſionem fieri poſſe putant. Elegantem utilium medicamentorum ſupellectilẽ Chymia

mia nobis ſuggerat: ſi eadem quid in morborum cauſſis & medicamentorum facultatibus inveſtigandis opis afferre poteſt, & hoc beneficii loco acceptamus: & proinde verum eſſe putamus, quod Matthiol. *lib. 4. epiſt. ad Andream de Blau,* ſcribit; Neminem Medicum abſolutum eſſe poſſe, imò ne mediocrem quidem, qui in Chymia non ſit exercitatus. Cum enim Medicus ſit ille admirabilis, qui quod eſt divinum in morbis, in medicamentis, in natura novit, actionumque fontes inveſtigat: iſta omnia præcipuè Chymiæ beneficio Medicus aſſequi poteſt; qui verò in rebus nihil qualitatibus primis præſtantius quęrit, id non poteſt. Reliqua, de corporis noſtri conſtitutione, facultatibus & actionibus, de morborum & ſymptomatum differentiis, de ſignis, prognoſticis, & methodo medendi, rectiſſimè ex Hippocrate & Galeno eorumque interpretibus cognoſcuntur: quæ qui negligit, Empiricus potius evadet, quam verus Medicus.

Ergo non amplius opponatur Galenica Medicina Chymię; ſed Pſeudo Galenica Chymiæ, & pſeudo Chymia Galenicæ Medicinæ. *Galenici* enim non ſunt, ut nonnulli eos malè definiunt, qui purum & impurum confundunt; ſed qui artis Medicæ fundamenta è Galeno & Philoſophis petita, *ratione* probata, & *experientia* confirmata amplectuntur, & hoc duplici *κριτηρίῳ* verum à falſo diſtinguunt. Atque hi non negant, quod Ars Medica ab *Galenici qui.*

 Hippo-

Hippocratis & Galeni temporibus & theorematum accessione & medicamentorum copia & ornatu altior & perfectior evaserit. Et inter accessiones illas libenter etiam Chymiam referrunt, atque agnoscunt nostro tempore & remedia multa antiquis incognita rectè usurpari, & multò commodius præparari, atque extracta olea, spiritus, sales & similia libenter admittunt. PseudoGalenici sunt servum illud hominum genus, qui nihil, nisi quod in Galeno reperitur, recipiendum censent, & in dijudicando vero ac falso non tàm ratione & experientia, quàm Galeni authoritate nituntur. PseudoChymici sunt, qui nullarum rerum naturalium & Medicarum cognitione instructi ex operariis Chymicis subitò Medici facti, omnia Galenicæ Medicinæ fundamenta subversa cupiunt.

PseudoGalenici qui.

PseudoChymici.

Conclusio.

ATque hæc sunt, Lector benevole, quæ de Chymicorum Recentiorum cùm Aristotelicis & Galenicis consensu & dissensu in genere dicere potui. Voluissem & debuissem plura: verum ut effectum darem, quod volui, alia negotia non permiserunt. Si verò & hæc forsan satis multa alicui videbuntur: is cogitet; nullam in principiis explicandis operam facilè nimiam esse posse. Non tamen ita res omnis expedita est: sed quæ in genere facta est inter Aristotelicorum Galenicorumque & Chy-

Chymicorum ſententias collatio: eadem in omnibus Medicinæ partibus in ſpecie tentanda, & quàm bene vel malè de morborum & ſymptomatum natura & cauſſis, medicamentorumq; facultatibus Paracelſus ejusq; ſectatores ſentiant, per ſingulas morborum & ſymptomatum medicamentorumque differentias ac ſpecies explicandum. Inprimis de medicamentis è mineralibus & metallis petitis, quæ quaſi propria ſibi vendicant Chymici, in ſpecie dicendum, & quæ ex iis admitti & cum ægrorum commodo uſurpari, quæ ut periculoſa & noxia rejicienda, monſtrandum. Neque enim perſuaderi poſſum, ut, quæ intra annos non ita multos innotuerunt, & adhuc indies in lucem prodeunt, plurima medicamenta Chymica, omnia ejusdem notæ eſſe, atque omnia eas, quæ ipſis tribuuntur, laudes ſuſtinere poſſe, credam. Et cum ex eodem minerali medicamenta, quæ diverſiſſimas vires obtinent, parari poſſint: diverſitatis hujus cauſſæ omnino reddendæ ſunt, quæ medicum & in operando & in exhibendis medicamẽtis certũ reddere poſſint. Exempli loco unum ſaltẽ attingere libet. Ex chalybe fieri medicamenta, quæ & ad pertinaces viſcerum obſtructiones aperiendas, & ad varios fluxus ſiſtendos utilia ſunt, notiſſimum eſt, earumque vires & efficacia non ſolùm Chymicis, ſed & Galenicis cognita & laudata eſt. Qui autem fiat, ut idem chalybs & adſtringat, fluxiones ſiſtat, ac

Hippocratis & Galeni temporibus & theorematum accessione & medicamentorum copia & ornatu altior & perfectior evaserit. Et inter accessiones illas libenter etiam Chymiam referrunt, atque agnoscunt nostro tempore & remedia multa antiquis incognita rectè usurpari, & multò commodius præparari, atque extracta olea, spiritus, sales & similia libenter admittunt. PseudoGalenici sunt servum illud hominum genus, qui nihil, nisi quod in Galeno reperitur, recipiendum censent, & in dijudicando vero ac falso non tàm ratione & experientia, quàm Galeni authoritate nituntur. PseudoChymici sunt, qui nullarum rerum naturalium & Medicarum cognitione instructi ex operariis Chymicis subitò Medici facti, omnia Galenicæ Medicinæ fundamenta subversa cupiunt.

PseudoGalenici qui.

PseudoChymici.

Conclusio.

ATque hæc sunt, Lector benevole, quæ de Chymicorum Recentiorum cum Aristotelicis & Galenicis consensu & dissensu in genere dicere potui. Voluissem & debuissem plura: verum ut effectum darem, quod volui, alia negotia non permiserunt. Si verò & hæc forsan satis multa alicui videbuntur; is cogitet; nullam in principiis explicandis operam facilè nimiam esse posse. Non tamen ita res omnis expedita est: sed quæ in genere facta est inter Aristotelicorum Galenicorumque & Chy-

Chymicorum ſententias collatio: eadem in omnibus Medicinæ partibus in ſpecie tentanda, & quàm bene vel malè de morborum & ſymptomatum natura & cauſſis, medicamentorumq; facultatibus Paracelſus ejusq; ſectatores ſentiant, per ſingulas morborum & ſymptomatum medicamentorumque differentias ac ſpecies explicandum. Inprimis de medicamentis è mineralibus & metallis petitis, quæ quaſi propria ſibi vendicant Chymici, in ſpecie dicendum, & quæ ex iis admitti & cum ægrorum commodo uſurpari, quæ ut periculoſa & noxia rejicienda, monſtrandum. Neque enim perſuaderi poſſum, ut, quæ intra annos non ita multos innotuerunt, & adhuc indies in lucem prodeunt, plurima medicamenta Chymica, omnia ejusdem notæ eſſe, atque omnia eas, quæ ipſis tribuuntur, laudes ſuſtinere poſſe, credam. Et cum ex eodem minerali medicamenta, quæ diverſiſſimas vires obtinent, parari poſſint: diverſitatis hujus cauſſæ omnino reddendæ ſunt, quæ medicum & in operando & in exhibendis medicamẽtis certũ reddere poſſint. Exempli loco unum ſaltẽ attingere libet. Ex chalybe fieri medicamenta, quæ & ad pertinaces viſcerum obſtructiones aperiendas, & ad varios fluxus ſiſtendos utilia ſunt, notiſſimum eſt, earumque vires & efficacia non ſolùm Chymicis, ſed & Galenicis, cognita & laudata eſt. Qui autem fiat, ut idem chalybs & adſtringat, fluxiones ſiſtat, ac

roboret; & contra obstructiones aperiat, non ita omnibus perspectum. Galenici quidem nonnulli hujus rei caussas reddere conati sunt; sed plerique parum feliciter. A Chymicis, quibus natura metallorum penitius cognita, in diversitatis hujus caussis reddendis meritò rectius quid exspectatur. Factum tamen, ut nonnulli nec firmiores hujus rei caussas reddiderint, sed & in ipso medicamentorum ex chalybe usu aberraverint. Inter quos & Crollium esse puto, qui sui Croci Martis essentiam ad sistandos menses, gonorrhœam, hæmorrhoides, dysenteriam, & diarrhœam, urinę incontinentiam & omnes hæmorrhagias; & simul quoque in omnibus jecoris & lienis obstructionibus deploratis commendat: cum tamen ab uno croco diversi hi effectus nō proveniant. Unde rectè hodie Chymici quidam crocum Martis in aperientem & adstringentem distinguunt. Ideoq; unde in eodem chalybe diversæ hæ vires dependeant, inquirendum; quod Chymicis peritioribus ignotum non est. Et quod de chalybe dixi, de aliis medicamentis plurimis locum habet: cum ex diverso præparationis modo diversas vires plurima accipiant; ut in antimonio videre est, quod & vomitum atq; alvum, & sudores, prò diverso præparationis modo, movet. Ideoque quicunq; Chymici nomen cum laude sustinere cupit, non solum det operam, ut ex præscripta formula aliquid operari possit, quod & o-

perarii

perarii Chymici, quos Laborantes vocant, multi ſatis expeditè præſtant; ſed & in id incumbat, ut omnium medicamentorum, quæ tractat, naturam cognitam habeat, & operationum ſuarum cauſſas reddere, ac ex præparationis modo de viribus medicamenti judicare poſſit. Quales cum in Germania noſtra, quæ hodie Chymiæ peritia nulli Nationi cedit, habeat non paucos, eos meritò illo, qui hexametrorum omnium primus fuiſſe perhibetur, verſu alloquor: Συμφέρετε ϖτερὰ οἰωνοὶ, ἄνθητε μέλισσαι. Nemo enim ſe ſolum ſapere, aut omnia in hoc genere perſpecta habere, ſibi perſuadeat; ſed, ut Cicero ait, *optimus & graviſſimus quisq; confitetur, multa ſe ignorare, & multa ſibi etiam atq; etiam eſſe diſcenda.* Et rectè Scaliger, *exer.148. ſect.4.* ſcribit: *Ego nequaquam homines eſſe nos dicere conſuevi, ſed partes hominis. Ex omnibus enim aliquid fieri poſſe; idq; non magnum: ex ſingulis penè minus, quàm nihil.* Ego, ſi Deus vitam, vires & otium concesserit, pro mea tenuitate, ſi quam potero, ſymbolam lubens conferam.

DEUS opt. max. qui Medicum & Medicamenta creavit, omnium conſilia & cogitationes dirigat, ut ad artis Medicę & Chymię ὁμοδελφίαν ſtabiliendam, veræq; Medicinę incrementum, & humani generis commodum tendant, faciantq;.

ILLI SOLI HONOR ET GLORIA.

roboret; & contra obstructiones aperiat, non ita omnibus perspectum. Galenici quidem nonnulli hujus rei caussas reddere conati sunt; sed plerique parum feliciter. A Chymicis, quibus natura metallorum penitius cognita, in diversitatis hujus caussis reddendis meritò rectius quid exspectatur. Factum tamen, ut nonnulli nec firmiores hujus rei caussas reddiderint, sed & in ipso medicamentorum ex chalybe usu aberraverint. Inter quos & Crollium esse puto, qui sui Croci Martis essentiam ad sistandos menses, gonorrhœam, hæmorrhoides, dysenteriam, & diarrhœam, urinę incontinentiam & omnes hæmorrhagias; & simul quoque in omnibus jecoris & lienis obstructionibus deploratis commendat: cum tamen ab uno croco diversi hi effectus nõ proveniant. Unde rectè hodie Chymici quidam crocum Martis in aperientem & adstringentem distinguunt. Ideoq; unde in eodem chalybe diversæ hæ vires dependeant, inquirendum; quod Chymicis peritioribus ignotum non est. Et quod de chalybe dixi, de aliis medicamentis plurimis locum habet: cum ex diverso præparationis modo diversas vires plurima accipiant; ut in antimonio videre est, quod & vomitum atq; alvum, & sudores, pro diverso præparationis modo, movet. Ideoque quicunq; Chymici nomen cum laude sustinere cupit, non solum det operam, ut ex præscripta formula aliquid operari possit, quod & o-

perarii

perarii Chymici, quos Laborantes vocant, multi satis expeditè præstant; sed & in id incumbat, ut omnium medicamentorum, quæ tractat, naturam cognitam habeat, & operationum suarum caussas reddere, ac ex præparationis modo de viribus medicamenti judicare possit. Quales cum in Germania nostra, quæ hodie Chymiæ peritia nulli Nationi cedit, habeat non paucos, eos meritò illo, qui hexametrorum omnium primus fuisse perhibetur, versu alloquor: *Συμφέρετε ὦ πελειάδες οἰωνοὶ, ἄνθητε μέλισσαι.* Nemo enim se solum sapere, aut omnia in hoc genere perspecta habere, sibi persuadeat; sed, ut Cicero ait, *optimus & gravissimus quisq; confitetur, multa se ignorare, & multa sibi etiam atq; etiam esse discenda.* Et rectè Scaliger, *exer.148. sect.4.* scribit: *Ego nequaquam homines esse nos dicere consuevi, sed partes hominis. Ex omnibus enim aliquid fieri posse; idq; non magnum: ex singulis penè minus, quàm nihil.* Ego, si Deus vitam, vires & otium concesserit, pro mea tenuitate, si quam potero, symbolam lubens conferam.

DEUS opt. max. qui Medicum & Medicamenta creavit, omnium consilia & cogitationes dirigat, ut ad artis Medicę & Chymię *ὁμοδελφίαν* stabiliendam, veræq; Medicinę incrementum, & humani generis commodum tendant, faciantq;.

ILLI SOLI HONOR ET GLORIA.

INDEX.

A.

Anti-

Chymi-

D.

E.

Facul-

G.

H.

Homo

I.

Medi-

quo-

R.

S.

T.

FINIS.

Errata

Errata hæc magis enormia, Lector benevole, ita lege & corrige.

Numerus prior paginam, alter lineam significat.

P.11.l.16.nativa.16.21.& exp.51.29.ero.29.14. verò.35.2.Herm.40.22.adaptatis.62.10.thecis. 97.22.humores.110.12. nihil. ib. l.23. ἀντὶ. 116. 24.gare velle.126.17.homine.136.4.bet,ho.149. 29. cum sit.165.1.quod El.180.24. femin.186.7. boro.192.parat.193.25.acced.205.28.è glande. 216.22.dele.in.ib.l.23. vir. 224.3. buunt. 230.2. dele,quib.vit.princ.est an.ib.l.8. dele tum.251. 7.ullo.ib.27.aff.225.23.puto.289.15. plantæ. dele,et,l.16.pro eis,nisi.297.25.pyrio.301.6. generatione.ib.25.Cubic.311.16. Φλο.314.7.illa.315. 26.dele, dum.330.9. beant. 349.13.unit.355.16. Qui.382.11.c.5.410.1. naretur. 413.16. meri mutatio,414.8.form.431.27.probata.457.18.tus ille.476.in 498.29.dis.506.8.scro,9. athero.ib.11. 12.len.513.16.coagulum. 514.22. partes.422.30. uterum.524.13. Scheuneman.527.torum.528. 14.callis.539.13.colo.19. dele, et. 24. et. 542.28. quid.544.beant.570.1.quoq;.573.21.cipali δημι. & agen.597.6.nucleos.602.3.Idæ.603. tianam. 604.7. Portam. 28. pressæ sunt. 607.11. quanquam.621.3. illi.623.4. Choliam.624.19. tyrio eri.626.26.27. nam, fam.635.15. cognat.652.20. tam.655.13. riosi.683.19. tamen. 685.29. adhib. 702.15.rari.

Reliqua

Reliqua leviora sunt, atque ipse facile animadvertes Legendum esse: 2.καὶ 4.4. mam. 6.10.mia.104.8. das. 110.6. alter. 182.8. ac 194.3. tia.243.6. ἔμψ.250.26. tu. 300. 23. tum. 304.24. quam.308.23.milari.316. 20. luimus. 329. δεινός. 379.8.Techel.382.14.μῶν.433.9.ta, 462.14.propior.463. 11. trit.499. tabili.512. arthrit. 526. rina.536. 2.quam.538.δείας.542.11.tanum.549.23. tatem.591.13.fulvo.602.14. Chiragr. 621. 18. inquit.623.9.ficii.636.28. dicæ. 652. 2. censet. 653. 4.illa.247. marg.cal.quæ.&c.

Danieli Sancti Chimenti

Nic. [illegible] genui [illegible]